HALLITUKSEN TOIMENPIDEKERTOMUS VUODELTA 2008

HELSINKI 2009

K 1/2009 vp

HALLITUKSEN TOIMENPIDEKERTOMUS VUODELTA 2008

Annettu Eduskunnalle 2009 vuoden valtiopäivillä

Eduskunnalle

Perustuslain 46 §:n mukaisesti Eduskunnalle annetaan hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2008.

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

II. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

III. Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

Helsingissä 27 päivänä maaliskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Pääministeri *Matti Vanhanen*

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

Hallitus

Hallitustehtäviä hoiti 19.4.2007 nimitetty ja osittain 28.9.2007, 4.4.2008, 11.4.2008 ja 19.12.2008 muutettu hallitus, jonka kokoonpano oli seuraava:

pääministerinä eduskunnan valinnan mukaisesti puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Matti Taneli Vanhanen ja hänen ehdotuksestaan

pääministerin sijaisena ja valtiovarainministerinä puolueen puheenjohtaja, yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Jyrki Tapani Katainen,

ulkoasiainministerinä valtiotieteen maisteri, ensimmäinen varapuhemies Ilkka Armas Mikael Kanerva 4.4.2008 saakka ja sen jälkeen filosofian tohtori, Euroopan parlamentin jäsen Caj-Göran Alexander Stubb,

ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä ulkoasiainministeriössä valtiotieteen tohtori, kansanedustaja Paavo Matti Väyrynen,

oikeusministerinä oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Tuija Kaarina Brax,

sisäasiainministerinä taloussihteeri, ylioppilasmerkonomi, kansanedustaja Anne Elisabeth Holmlund,

maahanmuutto- ja eurooppaministerinä sisäasiainministeriössä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian ja oikeusministeriön toimialaan kuuluvia asioita varatuomari, kansanedustaja Astrid Thors,

puolustusministerinä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Jyri Jukka Häkämies,

hallinto- ja kuntaministerinä valtiovarainministeriössä valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Mari Johanna Kiviniemi,

opetusministerinä röntgenhoitaja, terveydenhuollon maisteri, kansanedustaja Sari Johanna Sarkomaa 19.12.2008 saakka ja sen jälkeen filosofian lisensiaatti, kansanedustaja Henna Maria Virkkunen,

kulttuuri- ja urheiluministerinä opetusministeriössä ja ministerinä käsittelemässä sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvia asioita puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Stefan Erik Wallin,

maa- ja metsätalousministerinä hallintonotaari, kansanedustaja Sirkka-Liisa Anttila,

liikenneministerinä filosofian maisteri, kansanedustaja Anu Helena Vehviläinen,

viestintäministerinä liikenne- ja viestintäministeriössä filosofian maisteri, kansanedustaja Suvi Helmi Tellervo Lindén,

elinkeinoministerinä yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Reijo Mauri Matias Pekkarinen,

sosiaali- ja terveysministerinä hammaslääketieteen tohtori, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Liisa Marja Hyssälän,

peruspalveluministerinä sosiaali- ja terveysministeriössä vararehtori, terveystieteiden tohtori, kansanedustaja Paula Sinikka Risikko,

työministerinä työ- ja elinkeinoministeriössä puolueen puheenjohtaja, tekniikan tohtori, kauppatieteiden tohtori Tarja Anneli Cronberg,

ympäristöministerinä metsänhoitaja, luomuyrittäjä, maatalous- ja metsätieteiden maisteri, kansanedustaja Kimmo Kalevi Tiilikainen 11.4.2008 saakka ja sen jälkeen kauppatieteiden maisteri, valtiotieteen kandidaatti, kansanedustaja Paula Ilona Lehtomäki sekä

asuntoministerinä ympäristöministeriössä ja ministerinä käsittelemässä ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvia asioita oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Jan Pellervo Vapaavuori.

Hallituksen ohjelman toimeenpano vuonna 2008

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman toimeenpano

Vuonna 2008 käynnistettiin hallitusohjelman toimeenpanon seuranta ja arviointi hallituskauden puolivälin tarkastelua varten. Hallitusohjelman seurannan perustan muodostaa valtioneuvoston periaatepäätöksenä 5.12.2007 vahvistettu Hallituksen strategia-asiakirja 2007 (HSA). Hallituksen strategia-asiakirjassa on hallitusohjelman tehokkaan toteuttamisen seurantaa varten määritetty keskeisimmät politiikkahankkeet ja -prosessit sekä hallitusohjelman seurannassa käytettävät indikaattorit. Pääosa indikaattoreista kuvaa hallituksen politiikan kannalta keskeisten ilmiöalueiden kehitystä.

Hallituksen strategia-asiakirja sisältää hallitusohjelmassa sovitut politiikkaohjelmat:

– työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma,
– terveyden edistämisen politiikkaohjelma ja
– lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma.

Hallituksen strategia-asiakirjaan sisältyvät myös hallituksen erityisseurannassa olevat muut poikkihallinnolliset aihealueet, joita ovat:

– ilmasto- ja energia,
– osaaminen ja innovaatiot,
– hallinnon uudistaminen,
– kunta- ja palvelurakenneuudistus,
– sosiaaliturva, syrjäytyminen ja sosiaaliturvauudistus,
– varautuminen ikääntymiseen,
– turvallisuus ja
– Suomen kansainvälinen asema.

Lisäksi hallituksen strategia-asiakirja sisältää sektoritutkimuksen keskeiset teemat ja painotukset, lainsäädäntösuunnitelman sekä suunnitelman eduskunnalle annettavista selonteoista ja suunnitelman hallituksen periaatepäätöksistä.

Hallitusohjelman seurannan periaatteet koko hallituskaudelle määriteltiin pääministerin kirjeellä 19.6.2008. Seurannan uudet painotukset kuluvalla hallituskaudella määriteltiin seuraavasti:

– seurannan tarkoituksena on arvioida ja varmistaa, miten hallitusohjelman politiikkaohjelmissa sekä eritysseurannassa olevilla aihealueilla käynnistetyt toimenpiteet tulevat toteuttamaan HSA:ssa määritellyillä indikaattoreilla mitaten hallitusohjelman keskeiset tavoitteet.
– seuranta- ja arviointiaineiston tuottamisessa lisätään vuorovaikutteisuutta sen tietopohjan vahvistamiseksi.
– ministeriöiden ja politiikkaohjelmien kokoamaa aineistoa täydennetään tarvittaessa erilaisella valmiilla ja tarvittaessa erikseen tilattavalla tutkimusaineistolla ja asiantuntijoiden arvioilla.

Tiedonkeruu ministeriöistä ja politiikkaohjelmista käynnistettiin valtioneuvoston kanslian ohjekirjeellä syyskuussa 2008. Valtioneuvoston kanslia kokosi loppuvuodesta saadun aineiston sekä erikseen järjestettyjen arviointitilaisuuksien perusteella HSA-arviointiraporttiluonnoksen, jota työstettiin yhteistyössä ministeriöiden ja politiikkaohjelmien kanssa tähdäten hallituskauden puolivälissä hallitukselle annettavaan raporttiin. Raportin mukaiset arvioinnit käsitellään hallituksen politiikkariihessä alkukeväästä 2009.

Hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista on seurattu lisäksi jäljempänä olevissa ministeriöiden katsauksissa.

Hallituksen EU-politiikka vuonna 2008

Ilmasto- ja energiapaketin käsittely oli keskeisin Euroopan unionissa päätetty asiakokonaisuus vuonna 2008. Ennakkovaikuttamisen ja tiiviiden neuvottelujen kautta paketin osalta päästiin niin Suomen kuin koko unioninkin kannalta hyvään ratkaisuun joulukuun Eurooppa-neuvostossa. Lissabonin sopimus oli vuoden loppuun mennessä ratifioitu 25 jäsenmaan parlamentissa, mutta Irlannissa enemmistö äänesti kansanäänestyksessä sopimusta vastaan 12.6.2008.

EU:n perussopimusten uudistaminen

Lissabonin sopimus oli hyväksytty 25 jäsenvaltion parlamentissa vuoden 2008 loppuun mennessä huolimatta Irlannin kielteisestä kansanäänestystuloksesta. Joulukuun 2008 Eurooppa-neuvoston päätelmissä määriteltiin Irlannin esitysten pohjalta etenemistapa, jonka kautta Lissabonin sopimus voisi tulla voimaan vuoden 2009 loppuun mennessä.

Eurooppa-neuvostossa sovittiin myös, että Lissabonin sopimuksen tullessa voimaan tehdään päätös siitä, että komissioon tulee edelleen kuulumaan yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Irlannin hallitus sitoutui siihen, että Lissabonin sopimus pyritään ratifioimaan nykyisen komission toimikauden loppuun mennessä, mikäli yksityiskohdista saavutetaan sopu.

Lissabonin strategia

Kevään Eurooppa-neuvosto hyväksyi Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategian seuraavan ohjelmakauden linjaukset vuosille 2008–2010. Strategian toimeenpano katsottiin vuonna 2008 alkaneen kauden tärkeimmäksi tehtäväksi. Strategian neljä painopistettä – osaaminen ja innovaatiot, yritysten toimintaedellytysten parantaminen, työmarkkinoiden uudistaminen, ilmasto ja energia – päätettiin säilyttää ennallaan.

Eurooppa-neuvosto pyysi samalla komissiota, neuvostoa ja kansallisia Lissabon-koordinaattoreita aloittamaan pohdinnat siitä, millainen on Lissabonin strategian tulevaisuus vuoden 2010 jälkeen.

Rahoituskehysten uudelleentarkastelu

Eurooppa-neuvosto hyväksyi joulukuussa 2005 uudet rahoituskehykset vuosille 2007–2013. Tässä yhteydessä sovittiin rahoituskehysten uudelleentarkastelusta vuosina 2008–2009. Komissio julkaisi syyskuussa 2007 asiaa koskevan keskusteluasiakirjan, johon jäsenmaat vastasivat kesäkuun 2008 loppuun mennessä. Myös Suomen hallitus otti kantaa komission keskusteluasiakirjaan huhtikuussa 2008 ja toimitti vastauksensa komissioon.

Suomi painotti linjauksessaan panostuksen lisäämistä T&K –sektorille, maatalouden roolin turvaamista ja alue- ja rakennepolitiikan terävöittämistä. EU:n komissio julkaisi rahoituskehyksiä koskevan kertomuksensa kaudella 2008–2009, joka oli kooste jäsenmaiden vastauksista. Uusi komissio tehnee analyyttisemmän esityksen kehyksistä syksyllä 2009.

Talous- ja rahoituskriisi

EU joutui kohtaamaan vuonna 2008 epätavallisen talous- ja rahoituskriisin. Ensimmäisessä vaiheessa kriisi johti keskusteluun tarpeesta uudistaa kansainvälisten rahoitusjärjestelmän arkkitehtuuria. Eurooppa-neuvosto päätti lokakuun kokouksessaan, että EU:n tulee työskennellä kansainvälisten kumppaneidensa kanssa rahoitusjärjestelmän perusteellisen uudistuksen puolesta. Tavoitteena oli tehdä ajoissa päätöksiä läpinäkyvyydestä, sääntelyn kansainvä-

lisistä standardeista, rahoitusvalvonnasta ja rahoituskriisien hallinnasta sekä luoda hälytysjärjestelmä rahoitusmarkkinoiden vakautta uhkaavien ongelmien identifioimiseksi. Keskusteluja jatkettiin valtionpäämiestason epävirallisessa tapaamisessa marraskuun alussa. Kokouksessa valmisteltiin EU:n näkemykset Washingtonissa marraskuun puolivälissä järjestettävään kansainväliseen huippukokoukseen, jossa käsiteltiin kansainvälistä rahoitusjärjestelmää ja rahoitusmarkkinoiden sääntelyä.

Finanssikriisi levisi nopeasti reaalitalouden puolelle, ja komissio reagoi tähän esittämällä marraskuun lopulla elvytyspakettia (tiedonanto *"A European Economic Recovery Plan"),* jossa tavoitteena oli samaan aikaan turvata työllisyyttä, kuluttajien luottamusta, ostovoimaa ja kysyntää. Lisäksi tavoitteena on investoida talouden pitkäaikaisempaan tervehdyttämiseen ja tehostaa toimia ilmastonmuutosta vastaan ja näin valmistautua uuteen talouden kasvun kauteen.

Eurooppa-neuvosto hyväksyi joulukuun kokouksessaan elvytyspaketin, ja se korosti koordinoitujen elvytystoimenpiteiden sekä Lissabonin strategian mukaisten pidemmän aikavälin rakenteellisten uudistusten tärkeyttä. Lisäksi se totesi, että tarkistettu kasvu- ja vakaussopimus on riittävän joustava, jotta tarvittavat elvytystoimet voidaan tehdä. Toisaalta korostettiin, että elvytystoimet kasvattavat alijäämiä, ja jäsenmaita kehotettiin palaamaan mahdollisimman pian keskipitkän aikavälin talousarviotavoitteisiin.

Avoimuus

Komissio antoi huhtikuussa 2008 ehdotuksen yleisön pääsyä Euroopan parlamentin, komission ja neuvoston asiakirjoihin koskevan asetuksen uudistamisesta. Neuvottelut avoimuusasetuksen uudistamisesta käynnistettiin neuvostossa syksyllä. Suomen näkemyksen mukaan nykyinen avoimuusasetus on pääasiassa toiminut hyvin eikä siinä omaksuttuja perusratkaisuja ole syytä muuttaa. Hallitus on vaikuttanut aktiivisesti avoimuusasetuksen uudistamisessa avoimuuden edelleen lisäämiseksi.

Komissio avasi kesäkuussa vapaaehtoisen rekisterin edunvalvontaorganisaatioille. Joulukuussa komissio ja Euroopan parlamentti muodostivat työryhmän laatimaan yhteistä ehdotusta edunvalvojien rekisteröinniksi. Suomi on tukenut pyrkimystä lisätä edunvalvojien toiminnan avoimuutta EU:ssa.

Hallitus on toiminut aktiivisesti EU:sta käytävän kansalaiskeskustelun vilkastuttamiseksi (mm. 20/20 ministerit maakunnissa -kiertue).

Työllisyys- sosiaali- ja terveyspolitiikka

Slovenian puheenjohtajakaudella neuvosto pääsi poliittiseen yhteisymmärrykseen työaikadirektiivin muuttamisesta sekä vuokratyötä koskevasta direktiivistä. Slovenian puheenjohtajakaudella keskusteltiin mm. potilasinformaatiosta ja EU:n terveysstrategian toimeenpanosta. Slovenian ja Ranskan puheenjohtajakausilla edistyttiin sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen käsittelyssä.

Ranskan puheenjohtajuudella keskusteltiin mm. komission uudistetusta sosiaalisesta toimintaohjelmasta, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta, joustoturvasta sekä terveysturvallisuudesta. Ranskan puheenjohtajakaudella aloitettiin potilaiden liikkuvuutta, yhdenvertaisuutta, raskaussuojelua sekä itsenäisten ammatinharjoittajien tasa-arvoista kohtelua koskevien direktiivien käsittelyt. Ranskan puheenjohtajakaudella päästiin yhteisymmärrykseen eurooppalaisia yritysneuvostoja koskevan direktiivin uudistamisesta sekä sovittiin direktiivistä, joka liittyy ILO:n merityösopimuksen toimeenpanoon.

Maatalous ja maaseudun kehittäminen

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan päälinjoista vuoden 2013 loppuun sovittiin maatalousneuvostossa marraskuussa 2008 (ns. terveystarkastus). Suomen EU-tulotukien kokonaismäärä pysyy nykyisellä tasolla. Tuotantoon sidottujen tukien irrottaminen tuotannosta jatkuu ja tuet siirretään tilatukeen pääosin vuoden 2012 alusta. Energiakasvituki poistuu vuonna 2010 ja maidon kiintiöjärjestelmä lakkaa vuonna 2015, mutta maitokiintiöitä korotetaan yhdellä prosentilla vuosittain vuoteen 2013 asti. Suomi sai poikkeuksen myöntää vuosina 2010–2013 tuotantoon sidottua tukea 10 prosenttia, mikä antaa mahdollisuuden turvata maidon- ja naudanlihantuotantoa jatkossakin.

Suomi ja komissio pääsivät poliittiseen sopimukseen liittymissopimuksen 142 artiklan perusteella maksettavasta pohjoisesta tuesta. Neuvottelutulos turvaa maatalouden tuotantoedellytysten säilymisen pohjoisen tuen alueella.

Ranskan puheenjohtajakaudella käynnistyi keskustelu vuoden 2013 jälkeisestä yhteisestä maatalouspolitiikasta. Yleinen käsitys jäsenmaiden kesken on, että YMP:n perustavoitteet (tuottavuuskehitys, markkinatasapaino, saatavuuden turvaaminen, tulokehitys ja hinnat) ovat vastaisuudessakin tärkeitä, mutta uudet globalisaatioon ja ympäristöön liittyvät tekijät tuovat uusia vivahteita tulevaisuuden maatalouspolitiikkaan.

Ilmasto ja energia

Ilmasto- ja energiapolitiikan alalla päästiin yhteisymmärrykseen siitä, miten tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä ja uusiutuvan energian lisäämisestä EU:ssa toteutetaan. Neuvottelut neljä ehdotusta sisältävästä ilmasto- ja energiapaketista vietiin läpi vajaassa vuodessa neuvostossa ja Euroopan parlamentissa. Suomen kannalta ratkaisuja voidaan pitää erittäin hyvinä. Huutokaupattavat päästöoikeudet voidaan laskea myös useamman vuoden jakson perusteella, millä on Suomelle erityinen merkitys. Suomen kannalta on myös tärkeää, että energiaintensiivinen vientiteollisuus, metsäteollisuus mukaan lukien, pääsee erityiskohtelun piiriin niin sanotun hiilivuodon estämiseksi. Uusiutuvaa energiaa koskevassa direktiivissä Suomi sai läpi kaikki keskeiset neuvottelutavoitteensa.

Lisäksi jatkettiin energian sisämarkkinalainsäädäntöehdotusten käsittelyä. Energiaturvallisuuden parantamiseksi määriteltiin Eurooppa-neuvostossa suuntaviivat.

Liikenne

Merenkulun kolmannesta turvallisuuspaketista päästiin sovitteluratkaisuihin, joihin Suomi on tyytyväinen. Suomen tukemalle Galileo-satelliittinavigointijärjestelmälle luotiin oikeudellinen perusta. Suomen lentoasemaverkoston kannalta merkittävästä lentoasemamaksuja koskevasta ehdotuksesta päästiin Suomen kannalta hyvään ratkaisuun. Maantieliikenteen säädösehdotusten käsittelyä jatkettiin, ja käsittely eteni Suomen kannalta hyvään suuntaan. Lisäksi käsiteltiin mm. yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa, eurovinjettidirektiiviä, liikenteen viherryttämistä, puhtaita ajoneuvoja ja lentoliikenteen ulkosuhteita.

Viestintä

Sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmän uudistaminen eteni neuvostossa Suomen kantojen mukaisesti. Lisäksi saavutettiin yleisnäkemys verkkovierailuasetuksen uudistamisesta, mikä alentaisi kansainvälisten tekstiviestien ja datasiirron hintoja EU-alueella.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehittämisessä edettiin Haagin monivuotisessa ohjelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Samalla jatkettiin 2009 vuoden lopulla hyväksyttävän uuden, vuodet 2010–2014 kattavan, Tukholman ohjelman valmistelua. Ohjelmatyötä pohjustaneet korkean tason tulevaisuustyöryhmät antoivat heinäkuussa 2008 kirjalliset kommentit ohjelmaa koskevaa ehdotusta valmistelevalle komissiolle. Suomi on pyrkinyt vaikuttamaan aktiivisesti tulevan ohjelman sisältöön tiiviillä yhteydenpidolla komissioon ja tuleviin EU-puheenjohtajamaihin, erityisesti Ruotsiin, jonka kaudella ohjelma hyväksytään. Syksyllä 2008 valmisteltiin Suomen näkemykset tulevan ohjelman painopisteistä komissiolle ja muille jäsenmaille toimitettavaksi.

Lokakuun 2008 Eurooppa-neuvosto vahvisti uuden EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkasopimuksen. Sopimus linjaa poliittisia suuntaviivoja laillisesta ja laittomasta maahanmuutosta, rajaturvallisuuden kehittämisestä, turvapaikkapolitiikasta sekä muuttoliikepolitiikan ja kehityksen välisistä yhteyksistä. Suomi oli tyytyväinen sopimuksen sisältöön ja sai valmisteluiden kuluessa hyvin näkemyksiään huomioiduiksi.

EU:n Itämeri-strategia

Suomi on osallistunut aktiivisesti Euroopan komissiossa käynnistettyyn Itämeri-strategian valmistelutyöhön. Valtioneuvoston kanslian ja ulkoasiainministeriön johdolla toimivassa ministeriöiden Itämeri-työryhmässä on valmisteltu kannanottoja ja hanke-esityksiä strategian sisällöksi. Suomi on pitänyt tiivistä yhteyttä komissioon ja Itämeren alueen valtioihin ja hankkinut näiltä tukea esityksilleen. Tiivistä yhteyttä on pidetty myös Ruotsiin, jonka EU-puheenjohtajakaudella syksyllä 2009 Itämeri-strategia on tarkoitus hyväksyä.

Laajentuminen

EU:n laajentumisprosessi jatkui vuoden 2006 laajentumiskonsensuksen mukaisesti. Suomi jatkoi johdonmukaista tukeaan laajentumiselle korostaen yhteisten neuvotteluperiaatteiden ja jäsenyysehtojen noudattamista.

Neuvotteluja Kroatian ja Turkin kanssa jatkettiin. Vuoden 2008 aikana Kroatian kanssa avattiin 6 neuvottelulukua. EU:n komissio esitti marraskuussa ns. tiekartan Kroatian jäsenyysneuvottelujen päättämisestä teknisesti vuoden 2009 loppuun mennessä. Tiekartta on ohjeellinen ja riippuu ensisijaisesti Kroatian omista toimenpiteistä jäljellä olevien puutteiden ratkaisemiseksi.

Turkissa jäsenyysneuvotteluiden vaatimat uudistukset etenivät hitaasti. Turkki ei myöskään edistynyt Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjaa koskevien velvoitteiden täyttämisessä. Turkin kanssa avattiin 4 neuvottelulukua.

EU vahvisti edelleen, että Länsi-Balkanin maiden tulevaisuus on Euroopan unionissa. Makedonialla (FYROM) on jo jäsenehdokasasema, mutta sen edistyminen ei ole ollut riittävää. Montenegro jätti EU-jäsenyyshakemuksensa 15. joulukuuta 2008.

EU:n ulkosuhteet

EU-Venäjä -suhteissa aloitettiin neuvottelut uudesta yhteistyösopimuksesta. Neuvottelut keskeytettiin syyskuussa Georgian kriisin takia, mutta niitä päätettiin jatkaa marraskuussa, Suomen linjan mukaisesti.

Pohjoisen ulottuvuuden ulkoministerikokouksessa sovittiin liikenne- ja logistiikkakumppanuuden perustamisesta.

EU:n naapuruuspolitiikan kehittäminen oli keskeinen osa EU:n ulkosuhdeasialistaa vuonna 2008. Komissio antoi 3.12.2008 tiedonannon itäisestä kumppanuudesta, jonka tarkoituksena on unionin suhteiden tiivistäminen Armenian, Azerbaidzhanin, Georgian, Moldovan, Ukrainan ja myös Valko-Venäjän kanssa. Välimeriyhteistyötä edistettiin niin ikään.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumista EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämiseen. Joulukuussa hyväksyttiin raportti EU:n turvallisuusstrategian tarkastelusta.

Länsi-Balkanin tilanteeseen vaikutti keskeisesti Kosovon julistautuminen itsenäiseksi. Suomi tunnusti Kosovon maaliskuussa.

Transatlanttisten suhteiden osalta toteutuivat sekä EU:n ja Yhdysvaltojen että EU:n ja Kanadan välinen huippukokous. ASEM 7 -huippukokous järjestettiin Pekingissä.

Kertomusvuoden lopulla ulkosuhdesektorin kärkeen nousi erityisesti Gazan kriisi.

Valtioneuvoston kanslia

EU:n perussopimuksia uudistava Lissabonin sopimus oli vuoden loppuun mennessä hyväksytty 25 jäsenvaltion parlamentissa, joista ratifioimiskirjan oli tallettanut 23, Irlannin lisäksi ratifioimiskirjan talletus puuttuu Tšekiltä, Puolalta ja Saksalta. Suomi hyväksyi sopimuksen eduskunnassa 11.6.2008 ja tasavallan presidentti päätti ratifioimisesta ja vahvisti voimaansaattamislain 12.9.2008, ratifioimiskirja talletettiin 30.9.

Irlanti järjesti ainoana jäsenvaltiona kansanäänestyksen sopimuksesta, jossa ei-puoli sai 53,4 % äänistä. Joulukuun Eurooppa-neuvosto määritteli Irlannin esitysten pohjalta etenemistavan, jonka ansiosta Lissabonin sopimus voisi tulla voimaan vuoden 2009 loppuun mennessä. Tarkoituksena on löytää sekä Irlantia että muita jäsenvaltioita tyydyttävät ratkaisut Irlannin kansanäänestyksen taustalla vaikuttaneisiin huoliin. Eurooppa-neuvostossa sovittiin myös, että komissioon tulee edelleen kuulumaan yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Vastineeksi muiden jäsenvaltioiden vastaantulolle Irlannin hallitus sitoutui siihen, että Lissabonin sopimus pyritään ratifioimaan nykyisen komission toimikauden loppuun eli 31.10.2009 mennessä.

Asetettiin työryhmä selvittämään valtiosihteerijärjestelmän toimivuutta, ministereiden sijaisuusjärjestelmää (ml vanhempainlomat) ja ministereiden esteellisyyden säätelyä sekä hallituksen kertomusten yhdistämistä.

Selvitys valtiosihteerijärjestelmän kokemuksista toimitettiin peruslain toimivuutta arvioivan parlamentaarisen komitean käyttöön. Ministereiden sijaisuusjärjestelmän sekä esteellisyyden toteamisen tarkempaa säätelyä tullaan jatkoselvittämään valtioneuvostolain tarkistuksen yhteydessä. Hallituksen kertomusten yhdistämismahdollisuutta tarkastellaan yhteistyössä eduskunnan kanssa.

Vuoden alussa omistajaohjausosaston suoraan omistajaohjaukseen kuului 39 markkinaehtoisesti toimivaa valtio-omisteista yhtiötä. Osaston toimenkuvaan kuuluu myös yleinen omistajapoliittinen valmistelu ja koordinointi.

Valtio myi OMX AB (publ):n osakkeet helmikuussa ja Elisa Oyj:n osakkeet huhtikuussa. Osakemyyntituloja kertyi yhteensä 60,9 miljoonaa euroa. Valtion osinkotulot edellisvuodelta nousivat 1,6 miljardiin.

Syyskuussa ilmestyi omistajaohjausosaston ensimmäinen vuosikertomus, jossa eduskunnalle raportoidaan valtion yhtiöomistuksen kehityksestä, omistajapolitiikasta ja omistajaohjaustoimista.

Joulukuussa valtion omistamat osakkeet kahdeksassa ei-strategisessa pörssiyhtiössä eli Kemira Oyj:ssä, Metso Oyj:ssä, Outokumpu Oyj:ssä, Rautaruukki Oyj:ssä, Sampo Oyj:ssä, Sponda Oyj:ssä, Stora Enso Oyj:ssä ja TeliaSonera AB (publ):ssa siirrettiin apporttiomaisuuteena valtion kokonaan omistamalle Solidium Oy:lle.

Joulukuussa valtio osti Työeläkevakuutusyhtiö Varmalta vajaat kymmenen prosenttia Elisa Oyj:n osakkeista.

Kanslia teki aloitteen Tilastokeskukselle hankkeesta ja tuki hanketta, jossa kehitetään yhteiskunnallisen kehityksen ydinindikaattoreita seuraava palvelu. Tutkittuun tietoon perustuvaa päätöksentekoa edistettiin järjestämällä yhteistyössä sektoritutkimuksen neuvottelukunnan kanssa aiheeseen liittyvä kansainvälinen seminaari.

Ilmasto- ja energiapolitiikkaa käsittelevä tulevaisuusselonteko, jossa tarkastellaan sekä ilmastonmuutoksen hillintää että ilmaston lämpenemiseen sopeutumista, ja jonka tarkastelu ulottuu vuoteen 2050, on määrä antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Kertomusvuoden aikana julkaistiin yhdeksän taustaselvitystä sekä kahden selvityshenkilön raportit. Yhteiskunnan eri tahojen kuulemiseksi järjestettiin kaikkiaan 13 sidosryhmäpaneelia. Vaasan asuntomessujen yhteydessä pidettiin seminaari, jossa esiteltiin kasvihuonekaasujen päästöjä vähentäviä asumisen ratkaisuja, ja myöhemmin syksyllä vastaavanlainen seminaari liikenteen ratkaisuista. Käynnistettiin vaihtoehtoisia kehityspolkuja vuoteen 2050 hahmottava skenaariotyö.

Talousneuvosto tarkasteli laajasti Suomen talouspolitiikkaa ja sen toimintaympäristöä. Vuoden alkupuolella olivat esillä useat hallituksen keskeiset strategiset linjaukset: uusi innovaatiostrategia, ilmasto- ja energiastrategian lähtökohdat sekä sosiaaliturvan kokonaisuudistus. Kansainvälistä finanssikriisiä ja sen seurauksia käsiteltiin pääaiheena. Esillä olivat myös työpaikkojen vaihtuvuus, aikuiskoulutusuudistus, Lissabonin strategia sekä Venäjän taloudellinen tilanne. Joulukuun kokouksessa talousneuvosto käsitteli sihteeristön laatimaa luonnosta ikääntymispolitiikan kokonaisarvioinniksi. Vuoden aikana julkaistiin selvitykset työpaikkojen vaihtuvuudesta ja Suomen kilpailukyvystä Kiinaan ja muihin matalapalkkamaihin nähden.

Talousneuvoston sihteeristö laati kertomusvuonna kokonaisarvion ikääntymiskehityksestä ja varautumispolitiikan riittävyydestä. Laadittu raportti päätyi arvioon, ettei julkinen talous ole kestävällä pohjalla monista hyödyllisistä uudistuksista huolimatta. Lisäksi osalle eläkeläisistä eläketurva jää varsin vaatimattomaksi ja myös kunnollisten palveluiden saatavuudessa on ongelmia. Raportin mukaan haasteista voidaan kuitenkin selviytyä, jos työllisyysastetta saadaan nostettua vähintään muiden Pohjoismaiden tasolle, julkisen palvelutuotannon tehokkuutta lisättyä ja kansalaisten terveyden ja toimintakyvyn koheneminen pidettyä selvästi kohentuvalla uralla.

Valtioneuvoston kanslia asetti vuonna 2007 työryhmän valmistelemaan toimenpideehdotuksia metsäteollisuuden ja metsäsektorin pitkän aikavälin toimintaedellytysten parantamiseksi sekä välittömiä toimia kotimaisen puun saatavuuden turvaamiseksi.

Työryhmä jätti loppuraporttinsa marraskuussa. Työryhmä totesi metsäteollisuuden ja sen mukana koko metsäklusterin olevan historiansa suurimmassa murroksessa teknologian ja markkinoiden muutosten johdosta. Työryhmä päätyi kuitenkin positiiviseen visioon sektorin menestysmahdollisuuksista: Puu on arvokas uusiutuva, kierrätettävä ja moneen vaihtoehtoiseen käyttötarkoitukseen soveltuva materiaali. Se on globaalissa taloudessa merkittävä kansallisen lisäarvon lähde, jonka hyödyntäminen samalla edistää ympäristö- ja energiaongelmien ratkaisua.

Työryhmä esitti toteutettavaksi koko metsäsektorin kattavan kehittämisohjelman, joka keskittyy kolmelle painopistealueelle: metsävarojen kehittämiseen ja hyödyntämiseen, puusta saatavan lisäarvon kasvattamiseen sekä kilpailukykyisen toimintaympäristön luomiseen. Työryhmä esitti myös metsäsektorin tulevaisuuteen keskittyvän politiikkaohjelman perustamista.

Hallitusohjelman toimeenpanon seurantaa ja arviointia valmisteltiin hallituskauden puolivälin tarkastelua varten. Ohjeistettiin ministeriöitä ja politiikkaohjelmia arviointiaineiston tuotantoon, ja koottiin indikaattoripohjainen arviointiraportti, joka on tarkoitus käsitellä vuoden 2009 alussa järjestettävässä hallituksen politiikkariihessä.

Hallitusohjelman seurantaa tuettiin järjestämällä arviointitilaisuuksia hallitusohjelman keskeisistä poikkihallinnollisista teemoista. Erityisen analyysin kohteena oli syrjäytymiskehitys ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Vuoden alussa järjestettiin muun muassa poliittisten päättä-

jien, virkamiesjohdon ja tutkijakunnan yhteinen laaja seminaari, jossa keskityttiin hallituksen politiikkaohjelmien keinoihin syrjäytymisen ehkäisemisessä. Syrjäytymisteemasta valmisteltiin kokoava raportti hallituksen käyttöön.

Valtion kriisijohtamismallia kehitettiin edelleen saatujen kokemusten ja tehtyjen tutkimusten perusteella. Toteutettiin erityistilanneharjoituksia, jossa valmiuksia testattiin ja seurattiin. Yksi harjoituksista liittyi EU:n kriisikoordinaatiojärjestelmän kehittämiseen. Syksyllä järjestettiin Suomen ja Ruotsin hallitusten kesken kriisinhallintaharjoitus. Kriisijohtamismallin mukaisesti toimittiin tapahtuneissa erityistilanteissa, mm. Malagan bussiturmassa ja Kauhajoen kouluampumatapauksessa. Asetettiin hallitusohjelman mukaisesti työryhmä selvittämään valtion kriisijohtamismallin toteutumista uudistuvassa alue- ja paikallishallinnossa. Työryhmä antoi väliraporttinsa 30.4.2008.

Varautuminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian (YETT-strategia) mukaisiin uhkamalleihin ja niihin sisältyviin erityistilanteisiin eteni kolmanteen vaiheeseen eli tehtyjen suunnitelmien mukaisesti voidaan käynnistää kriisijohtamismallin mukainen toiminta.

Osallistuttiin YETT-strategiassa määritettyjä erityistilanteita varten aloitettuun suunnitelmien laatimiseen sekä valtion kriisijohtamismallin toteuttamista alue- ja paikallishallinnossa selvittävän työryhmän työhön.

Tilannekuvatoimintaa kehitettiin vastaamaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen tarpeita. Valtioneuvoston tilannekeskus toimii 24/7 periaatteella. Se toimii Suomen kansallisena yhteyspisteenä Euroopan unionin kriisikoordinaatiojärjestelyissä sekä unionin pelastuspalvelun hälytys- ja tiedonvaihtojärjestelmässä. Useat ministeriöt ovat kehittäneet hallinnonalansa tilannekuva-, tilannekeskus- ja kriisijohtamistoimintaa.

Asetettiin ministeriöiden edustajista koostuva työryhmä selvittämään valtionhallinnon viestintäsuosituksen uudistamista sekä kriisiviestinnän kansalaisportaalin kehittämisen jatkohanke. Hankeryhmä laati portaalille vaatimusmäärittelyn, ja loppuvuodesta käynnistettiin hankkeen kilpailutus. Portaalin avulla tullaan hyödyntämään viranomaisten, median, keskeisten järjestöjen ja kansalaisten välittämää tietoa kriisitilanteissa. Normaaliaikoina portaalin tarkoitus on tarjota perustietoja ja ohjeita kriisien varalle.

Helsingin Yliopiston (HY) viestinnän tutkimuskeskus CRC:n kanssa toteutettiin tutkimus ”Joukkoviestimien kokemuksia valtionhallinnon viestinnästä” (VNK:n julkaisusarja 12/2008). Tutkimus on osa HY:n viestinnän laitoksen kanssa käynnistettyä hanketta valtionhallinnon viestinnän systemaattisen tutkimuksen ja seurannan toteuttamiseksi.

Valtioneuvoston päätöstiedottamisessa siirryttiin sähköiseen listajakeluun. Rahaasiainvaliokunnan, valtioneuvoston yleisistunnon ja tasavallan presidentin esittelyn hyväksytyt asiat liitteineen julkaistaan päätöksenteon jälkeen valtioneuvoston verkkosivuilla mediapalvelussa.

Asetettiin hanke MIKO-ministeritietojärjestelmän uudistamiseksi. Ministeritietojärjestelmässä on tietoja itsenäisyyden ajan hallituksista, ministereistä, valtiosihteereistä sekä erityisavustajista.

Suomen valtiollisiin merkkivuosiin kuuluu vuosi 1809, jolloin pidettiin Porvoon valtiopäivät ja asetettiin hallituskonselji, jonka nimi oli vuosina 1816–1917 Keisarillisen Suomen Senaatti, sekä solmittiin Haminan Rauha. Porvoon valtiopäivillä oli Suomen autonomian synnyssä keskeinen asema. Senaatista, sen talous- ja oikeusosastosta sekä muista autonomian alkuvuosina perustetuista virastoista kehittyivät autonomisen ja itsenäisen Suomen keskeiset valtiolliset organisaatiot.

Valtioneuvoston kanslia–osa I

Valtioneuvoston kanslia asetti 26.6.2006 merkkivuoden 1809 muistamisen valmistelua ja toteutusta varten valtuuskunnan ja toimikunnan. Valmistelun lähtökohdaksi pääministeri Matti Vanhasen johtama valtuuskunta linjasi, että julkisen vallan tehtävänä on luoda edellytyksiä tutkimukselle, tutkimuspohjaisen tiedon esilletulolle sekä siihen pohjautuvalle viestinnälle, keskustelulle ja näin kansalaisten identiteetin vahvistumiselle.

Merkkivuoden toimikunnan tehtävänä on valmistella merkkivuoteen 1809 liittyvät yleiset valtiolliset tapahtumat sekä edistää merkkivuoden huomioon ottamista valtion virastojen ja laitosten, kuntien, muiden yhteisöjen sekä tiedotusvälineiden toiminnassa. Vuoden 2008 toimintaa sävyttivät kansalliset ja kansainväliset konferenssit. Näitä olivat Suomalaiset historiapäivät Lahdessa 7.–9.2.2008, Napoleon-konferenssi 21.–23.2.2008 Hanasaaressa ja Barentsin alueen tulevaisuuskonferenssi Oulussa 25.–26.11.2008. Tämän lisäksi hanke inspiroi ja seurasi aktiivisesti eri puolilla Suomea järjestettyjä Suomen sodan muistojuhlia ja tarjosi niille näkyvyyttä verkkosivuillaan www.1809.fi.

Tuoreimman tiedon tuottamisen rinnalla vuoden aikana valmisteltiin jo pitkälle seuraavan vuoden valtiollisia päätilaisuuksia Porvoossa, Haminassa ja Turussa. Samalla on käynnistetty kahdenväliset kulttuuriohjelmat Ruotsin ja Venäjän kanssa. Vuonna 2008 näistä toteutui Kansallismuseon näyttely ”Ero ja uusi alku”.

Merkkivuoden teemoja pidettiin esillä verkkosivujen lisäksi monilla eri tavoilla. Vuoden aikana julkaistiin Päiviö Tommilan Autonomian synty suomeksi ja ruotsiksi sekä merkkivuoden postimerkki ja Suomen sodan juhlaraha. Merkkivuoden kolikkoa lyötiin heinäkuussa Suomi Areenalla Porissa ja lokakuussa Helsingin kirjamessuilla. Opetushallituksen kanssa toteutettiin erikseen monipuolinen virikeaineisto koululaisille ja opettajille.

Suomen presidenttien elämäkerrallisen historiankirjoituksen tilannetta selvittänyt työryhmä totesi mietinnössään presidenttien elämäkertahistoriantutkimuksen monin tavoin puutteelliseksi. Työryhmä esittää, että presidenteistä julkaistaisiin tieteellisesti pätevä elämäkertasarja.

Valtioneuvoston arkiston säilytysvastuuta selvittäneen hankkeen pohjalta valtioneuvoston arkisto siirrettiin vuoden alusta valtioneuvoston kanslian alaisuudesta kansallisarkiston yhteyteen toiminnan järkiperäistämiseksi. Arkiston mukana siirtyivät ne resurssit, joilla valtioneuvoston arkistossa oli hoidettu kansallisarkistoon nyt siirretyt tehtävät.

Valtioneuvoston kanslian ylläpitämä ministeriöiden, tasavallan presidentin kanslian, oikeuskanslerinviraston sekä eduskunnan välinen intranet Senaattori uudistettiin.

Uudistunut kymmenvuotias Senaattori julkistettiin joulukuussa. Senaattoripalveluilla on nykyisin yli miljoona käyntikertaan vuodessa. Senaattoripalvelut on valtioneuvoston tietopalveluiden ja sisäisen ohjeistuksen välittämiseen tehty palvelu, joka välittää valtioneuvoston yhteisten prosessien ohjeistusta, tietotukea ja tarjoaa mahdollisuuksia keskinäiseen viestintään.

Ulkoasiainministeriö

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi toimii aktiivisesti osana kansainvälistä yhteisöä kantaen osansa maailmanlaajuisesta yhteisvastuusta ja huolehtien omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, mikä tässä tarkoittaa EU:n ulkoista toimintaa kokonaisuudessaan, ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön sekä uskottavaan maanpuolustukseen.

Hallitus valmisteli **turvallisuus- ja puolustuspoliittista** selontekoa, joka annetaan eduskunnalle vuoden 2009 alussa. Ulkoasiainministeriön keväällä hallitusohjelman mukaisesti julkaisema selvitys EU:n Lissabonin sopimukseen sisältyvän avunantovelvoitteen vaikutuksista samoin kuin vuonna 2007 ulkoasiainministeriössä laadittu selvitys Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista tukivat osaltaan selonteon valmistelua

Eduskunta hyväksyi kesäkuussa **Lissabonin sopimuksen** ja Tasavallan Presidentti ratifioi sen syyskuussa. Suomi osallistui rakentavasti sopimuksen täytäntöönpanon valmisteluun alkuvuonna mm. Euroopan ulkosuhdehallinnon osalta. Irlannin kansanäänestyksen kielteinen lopputulos johti valmistelujen pysähtymiseen EU-tasolla. Tilanne edellytti aktiivista seurantaa Suomen edustustoverkolta ja Irlanti konsultoi myös Suomea etsiessään ratkaisua. Joulukuun Eurooppa-neuvostossa määriteltiin ratkaisun osatekijät ja tiekartta, jolla sopimuksen voimaantulo olisi mahdollinen vuoden 2009 loppuun mennessä.

Euroopan unionin laajentumisprosessi jatkui vuoden 2006 laajentumiskonsensuksen mukaisesti. Edistyminen Turkin osalta on hidastunut eikä Turkki edistynyt Kypros-suhteidensa normalisoinnissa. Kroatialle Euroopan komissio esitti tiekartan neuvotteluiden saamiseksi päätösvaiheeseen vuoden 2009 aikana.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumista Euroopan **unionin siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan** kehittämiseen ml. vuoteen 2010 tähtäävien voimavaratavoitteiden puitteissa. EU:lla oli vuoden lopussa käynnissä 3 sotilaallista ja 11 siviilikriisinhallintaoperaatiota, joista Suomi osallistui kahteen sotilaalliseen operaatioon ja kahdeksaan siviilikriisinhallintaoperaatioon. Suomi osallistui vuoden alkupuoliskolla Ruotsin johtamaan pohjoismaiseen taisteluosaston valmiusvuoroon 220 sotilaalla. Joulukuussa hyväksyttiin raportti EU:n turvallisuusstrategian tarkastelusta.

Suomen valmiuksia osallistua **kansainväliseen kriisinhallintaan** vahvistettiin. Hallitus hyväksyi strategian siviilikriisinhallinnan kansallisten valmiuksien kehittämiseksi ja YK:n päätöslauselma 1325:ttä koskevan "Naiset, rauha ja turvallisuus"- toimintaohjelman. Suomen kriisinhallintatoiminnan kokonaisvaltaisen kehittämisen tarkastelu aloitettiin ulkoasiainministeriön johdolla asetetussa poikkihallinnollisessa työryhmässä.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistui vuoden lopussa noin 700 sotilasta ja siviilikriisinhallintatehtäviin noin 150 asiantuntijaa. Osallistumisen painopisteinä säilyivät Kosovo ja Afganistan. Suomi osallistuu Kosovossa käynnistettyyn EU:n oikeusvaltio- ja poliisioperaatioon. Naton KFOR-operaatiossa osallistumistaso nousi tilapäisesti. Afganistanissa Suomi jatkoi osallistumista Naton ISAF-operaatioon ja EU:n Afganistanin poliisimissioon. Suomi osallistui myös EU:n sotilaalliseen operaatioon Tshadissa, merioperaatioon Somalian rannikkovesillä sekä EU:n tarkkailumissioon Georgiassa.

Naton rauhankumppanuustoiminnassa keskeistä oli osallistuminen Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin Kosovossa ja Afganistanissa. Suomi ilmoitti Naton sihteeristölle halukkuutensa osallistua Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan. Suomi liittyi kriisinhallintaoperaatioiden pitkän matkan lentokuljetuskykyä lisäävään C17-

hankkeeseen ja isännöi Euroatlanttisen pelastuspalvelun koordinointikeskuksen kanssa järjestetyn Uusimaa 2008 -pelastuspalveluharjoituksen.

Suomi toimi kertomusvuonna **Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön** puheenjohtajana. Suomi pyrki vahvistamaan Etyjin kriisinhallintakykyä ja edistämään jäätyneiden konfliktien ratkaisua. Puheenjohtajan toiminta sai Transnistrian konfliktin neuvotteluprosessin uudelleen liikkeelle. Georgian aseellisen konfliktin puhjettua puheenjohtaja edesauttoi tulitauon aikaansaamista ja Etyj lisäsi nopeasti sotilastarkkailijoiden määrää alueella. Genevessä käynnistettiin kriisiä käsittelevät keskustelut. Etyjin Georgia-mission toiminnan jatkamisesta ei vuoden päättyessä kuitenkaan päästy järjestössä yhteisymmärrykseen. Etyjin vaalitarkkailutoiminta toteutui kaikissa merkittävissä vaaleissa Venäjän presidentinvaaleja lukuun ottamatta. Etyjin toiminnan jatkuminen Kosovossa turvattiin. Helsingin ministerikokouksessa tehtiin 15 Etyjin toimintaa ohjaavaa päätöstä. Poliittisesta julistuksesta ei päästy sopuun, mutta Suomen esittämä teksti sai laajan tuen. Etyj-maiden ulkoministerit kävivät myös kattavan keskustelun Euroopan turvallisuuden tulevaisuudesta.

Asevalvontasektorilla Suomi osallistui kansainvälisiin ponnisteluihin joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi. Suomen näkyvyyttä IAEA:ssa lisäsi syksyllä alkanut hallintoneuvoston varapuheenjohtajuus. Suomi jatkoi aktiivisuutta pienasekysymyksissä toimimalla mm. YK:n **pienasekonferenssin** puheenjohtajistossa. Pienasekysymykset olivat myös yksi Suomen Etyj-puheenjohtajuuskauden painopisteistä. Suomi osallistui kansainvälistä asekauppasopimusta pohtivan asiantuntijaryhmän työhön sekä molempiin vuoden aikana käynnissä olleisiin rypäleaseita koskeviin neuvotteluprosesseihin.

Suomi edisti EU:n **ihmisoikeuspolitiikan** johdonmukaisuutta. Tavoitteena on, että ihmisoikeudet otetaan huomioon kaikessa EU:n päätöksenteossa. Naisten oikeuksien edistäminen oli erityinen painopiste. Suomi osallistui aktiivisesti naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja syrjinnän torjumista käsittelevien suuntaviivojen laadintaan. YK:ssa ja Euroopan neuvostossa painotettiin ihmisoikeuksien oikeusperustaisuutta. Suomi oli keväällä ihmisoikeusneuvoston uuden määräaikaistarkastelun kohteena. **Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä**, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, osallistuttiin noin 140 asian käsittelyyn sekä tuomioiden ja päätelmien täytäntöönpanoon. Suomi osallistui **EU:n pakolais- ja turvapaikkapolitiikan** luomiseen sekä näihin liittyvän vuoropuhelun kehittämiseen kolmansien maiden kanssa.

Ruotsi toimi **Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana**. Pohjoismainen ministerineuvoston yhteistyö on yhä enemmän ulospäin suuntautuvaa toimintaa, jolla pyritään vahvistamaan Pohjolan roolia globalisoituneessa maailmassa. Pohjoismaista yhteistyötä tiivistettiin myös turvallisuuspolitiikassa, puolustusalalla ja kriisinhallinnassa.

Suomen ja **Venäjän** suhteet kehittyivät pääosin myönteisesti, mutta Venäjän talouskasvu ja maiden välisen kauppavaihdon kasvu alkoivat hidastua loppuvuonna finanssikriisin seurauksena. Rahtiliikenteen aiheuttamiin ongelmiin raja-asemilla ja niiden läheisyydessä etsittiin ratkaisuja perustamalla hallitusten välisen talouskomission alaisuuteen rajaliikennetyöryhmä. Finanssikriisin vaikutukset vähensivät loppuvuonna myös rahtiliikennettä ja siitä aiheutuvia ruuhkia. Suomi osallistui aktiivisesti **EU:n Venäjä-politiikan** toimeenpanoon. EU keskeytti syyskuussa Georgian kriisin takia neuvottelut uudesta perussopimuksesta Venäjän kanssa. Neuvotteluja päätettiin marraskuussa jatkaa Suomen ajamaa linjaa vastaavasti. EU:n ja Venäjän sekakomiteassa kehitettiin viisumihelpotussopimuksen soveltamista ja edistettiin etenemistä hallittuun viisumivapauteen. **Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelujen** osalta Suomi toimi aktiivisesti yhteistyössä Euroopan komission, muiden jäsenmaiden ja Venäjän kanssa avoinna olevien kysymysten ratkaisemiseksi. Suomen kannalta keskeisin näistä on Venäjän asettamat pyöreän puun vientitullit Venäjä ilmoitti marraskuussa lykkäävänsä vientitullien seuraavaa korotusta 9-12 kuukaudella. Aktiivista toimintaa asian ratkaisemiseksi jatketaan.

Alueellisessa yhteistyössä Itämeren alueella ja Pohjois-Euroopassa Suomi osallistui aloitteellisesti Euroopan unionin Itämeri-strategian ja komission arktisen tiedonannon valmisteluun. Suomen esityksiä Itämeri-strategian ja toimintaohjelman hankkeiksi esiteltiin Itämeren alueen valtioille. Itämeren valtioiden neuvoston työn uudistamisessa edettiin pääministerikokouksen päätösten myötä. Suomi tuki **pohjoisen ulottuvuuden toimintaa**. Pohjoisen ulottuvuuden ulkoministerikokouksessa Pietarissa sovittiin pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuuden perustamisesta.

Lähialueyhteistyötä suunnattiin aiempaa enemmän taloudellis-yhteiskunnallisen kehityksen tukemiseen. Suomen ja Venäjän välinen lähialueyhteistyön kehittämisryhmä hyväksyi toimintaohjelman vuosille 2009–2011. Suomi osallistui aktiivisesti eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden rahoitusvälineen (ENPI) ja sen puitteissa toteutuvien Suomen ja Venäjän välisten raja-alueohjelmien käsittelyyn.

Suomi jatkoi aktiivisuutta kahdenvälisten suhteiden kehittämiseksi **Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian valtioihin** sekä EU:n politiikan toteuttamiseksi alueella. Painopiste oli Etyj-puheenjohtajuuden tehtävissä ja erityisesti Georgian kriisin ratkaisupyrkimyksissä. Suomi käynnisti kehitysyhteistyön välineitä hyödyntävän oman Laajemman Euroopan -aloitteen valmistelun ja osallistui aktiivisesti Euroopan unionin uuden Itäisen kumppanuuden valmisteluun.

Länsi-Balkanin tilanteeseen vaikutti keskeisesti Kosovon julistautuminen itsenäiseksi. Suomi tunnusti Kosovon maaliskuussa. EU otti YK:lta johtoroolin Kosovossa ja EU:n oikeusvaltio-operaatio EULEX aloitti toimintansa. EU-lähentymisessä Länsi-Balkanin maiden kanssa edistyttiin. Montenegro jätti EU-jäsenhakemuksen ja EU:n vakautus -ja assosiaatiosopimukset Serbian sekä Bosnia-Hertsegovinan kanssa allekirjoitettiin. Serbian väliaikaisen, kauppaa koskevan sopimuksen toimeenpano on jäädytetty, kunnes Serbia on täydessä yhteistyössä Haagin sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. Länsi-Balkanin maita koskevat EU:n viisumijousto- ja takaisinottosopimukset tulivat voimaan ja maiden kanssa käynnistettiin keskustelut viisumivapaudesta.

Lähi-idän rauhanprosessi käynnistyi uudelleen ja rauhanneuvottelut alkoivat Israelin ja palestiinalaisten välillä. Neuvottelut edistyivät teknisellä/poliittisella tasolla, mutta palestiinalaisten elinolosuhteet eivät parantuneet. Gazan tilanne eskaloitui joulukuun lopussa puoli vuotta kestäneen tulitauon päätyttyä ja Hamasin jatkettua rakettien ampumista Israeliin. Israel vastasi ilmaiskuin. Israel ja Syyria aloittivat Turkin välityksellä epäsuorat rauhanneuvottelut. **Libanoniin** muodostettiin Dohan sopimuksen mukainen "kansallisen yhtenäisyyden" hallitus, jossa kaikki osapuolet ovat edustettuina. Suomi jatkoi tukeaan **Irakille** YK:n ja EU:n kautta. Suomi myös isännöi Irakin poliittisten johtajien tapaamisen, jossa laadittiin kansallisen sovinnon lähtökohdat määrittävä periaatelinjaus. **Iraniin** kohdistettavia YK:n ja EU:n pakotteita kiristettiin, koska Iran ei edelleenkään noudata ydinohjelmaansa koskevia turvallisuusneuvoston päätöslauselmia. **Välimeriyhteistyötä** edistettiin vahvistamalla Barcelonan prosessia Välimeren unionilla.

EU-Afrikka -yhteisstrategian ja sen toimintasuunnitelman toimeenpano käynnistyi. Kenian kriisissä Suomi tuki aktiivisesti sovittelijana toiminutta Kofi Annania ja reformiagendan toimeenpanoa. Suomi osallistui Afrikan sarvessa ja Suurten järvien alueella rauhanprosessien tukemiseen. Rauhanponnisteluista huolimatta tilanne Darfurissa, Somaliassa ja Kongon demokraattisessa tasavallassa paheni. Suomi aloitti kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistamisen pitkäaikaisissa yhteistyömaissa Etiopiassa, Keniassa, Tansaniassa, Sambiassa ja Mosambikissa. Kehityspoliittisen ohjelman mukaisen alueellisen ja temaattisen yhteistyön suunnittelu käynnistyi. Zimbabwen kriisissä Suomi osana EU:a ja Pohjoismaita pyrki edistämään kansanvallan ja ihmisoikeuksien kunnioituksen palauttamista. Kertomusvuonna vahvistettiin myös kaupallis-taloudellista yhteistyötä Afrikan valtioiden kanssa.

Yhdysvaltain ja Suomen välinen vierailuvaihto jatkui vilkkaana. Yhdysvalloissa vierailivat mm. pääministeri Vanhanen, ulkoministerit Kanerva ja Stubb sekä ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen. Ulkoministeri Kanervan johdolla perustettiin korkean asiantuntijatason transatlanttinen verkosto. Ministeri Väyrysen Yhdysvaltojen vierailulla sovittiin kehityspoliittisen yhteistyön tiivistämisestä Yhdysvaltain kanssa. Transatlanttisella sektorilla pidettiin EU-Yhdysvallat -huippukokous Brdossa sekä EU-Kanada huippukokous Montrealissa. Transatlanttinen talousneuvosto kokoontui joulukuussa Washingtonissa varmistamaan neuvoston työn jatkumista Yhdysvaltojen uuden hallinnon aikana. Ranskan johdolla valmisteltiin EU:n transatlanttisen yhteistyön prioriteeteista paperi pohjaksi keskusteluille Yhdysvaltojen uuden hallinnon kanssa. Ulkoasiainministeriössä ryhdyttiin syksyllä valmistelemaan yhteyksien pikaista käynnistämistä Yhdysvaltojen uuden hallinnon kanssa.

Suomen suhteet **Aasiaan** jatkuivat tiiviinä poliittisesti ja taloudellisesti. Tasavallan Presidentti Halonen teki valtiovierailut Indonesiaan ja Vietnamiin sekä työvierailun Singaporeen. Matkoille osallistui ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen. Pääministeri Vanhanen ja ympäristöministeri Tiilikainen osallistuivat kestävän kehityksen huippukokoukseen ja johtivat liikemiesvaltuuskuntaa Intiassa. Intian kanssa allekirjoitettiin tiede- ja teknologiasopimus. Presidentti Halonen ja pääministeri Vanhanen tapasivat Kiinan johtoa olympialaisten yhteydessä. Presidentti Halonen johti Suomen valtuuskuntaa ASEM7-huippukokouksessa Pekingissä. Useiden Aasian maiden kanssa käytiin virkamieskonsultaatiot. Kehitysyhteistyötä Vietnamissa, Nepalissa, Afganistanissa ja Mekong-alueella kehitettiin kehityspoliittisen ohjelman pohjalta valituilla sektoreilla. EU neuvottelut yhteistyö- ja kumppanuussopimuksesta Kiinan ja ASEAN-maiden kanssa edistyivät.

Suomen ja **Latinalaisen Amerikan** väliset yhteydet jatkuivat pääosin suotuisasti sekä kahdenvälisesti että EU:n puitteissa. Kaupallistaloudellisissa suhteissa keskityttiin erityisesti Brasiliaan, Meksikoon ja Uruguayihin. Botnian Uruguayn sellutehtaan toiminta on alkanut hyvin. Kehitysyhteistyön painopisteet olivat pääyhteistyökumppanimaassa Nicaraguassa ja Keski-Amerikan ja Andien yhteisön alueellisissa ohjelmissa. EU solmi Karibian maiden kanssa talouskumppanuussopimukset. EU:n alueelliset assosiaationeuvottelut jatkuivat MERCOSUR:in, Andien yhteisön ja Keski-Amerikan maiden kanssa.

Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmän piirissä Suomi jatkoi kansallisesti sekä EU:n ja Pohjoismaiden kautta työtä YK:n arvovallan ja toimintakyvyn vahvistamiseksi sekä YK-järjestelmän tehokkuuden lisäämiseksi. Suomi edisti uudistushankkeiden toimeenpanoa, tuki vuosituhattavoitteiden saavuttamista ja kriisien ennaltaehkäisyä ja rauhanprosesseja sekä osallistui YK-rauhanturvatoimintaan. Ulkoasiainministeriön YK-strategia julkaistiin toukokuussa. Suomi valmisteli intensiivisesti turvallisuusneuvostokampanjaansa, joka tähtää vaihtuvan jäsenen paikkaan vuosina 2013–14. Aktiivinen kampanja käynnistyi lokakuussa Islannin kampanjan päätyttyä. Globalisaation hallintaa edistävän **Helsinki-prosessin** loppuraportti luovutettiin YK:n pääsihteerille YK:n yleiskokouksen ministeriviikolla New Yorkissa.

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten osalta Suomi lisäsi rahoitusosuuttaan IDA-15, AfDF-11, AsDF-10 ja IFAD -8 lisärahoituksissa. Kehitysmaiden velkatilanteen helpottamiseksi toimittiin monenkeskisten aloitteiden (HIPC, MDRI) puitteissa ja sovittiin MDRI-menojen täysmääräisestä korvaamisesta rahoituskaudella.

Hallitus laati **pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian** ja EU sopi **ilmasto- ja energiadirektiivipaketista** vuoteen 2020. **Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa** ulkoasiainministeriön toiminnassa korostuivat kansainvälinen ilmastorahoitus, kehitysmaakysymykset ja Kioton joustomekanismeista CDM. Yhteistyötä ympäristö- ja ilmastokysymyksissä toteutettiin kansainvälisillä foorumeilla.

Humanitaarista apua kohdennettiin konfliktien uhreille Afrikkaan ja Lähi-itään sekä luonnontuhojen johdosta mm. Pakistaniin, Myanmariin ja Kiinaan. Ulkoasiainministeriö valmisteli jatkumoselvitystä humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamiseksi. YK:n ympäristöohjelmaa (UNEP) tuettiin ympäristöturvallisuuden edistämiseksi.

Suomi vaikutti **EU-oikeuden** kehitykseen kansallisesti merkittävissä asioissa valtionasiamiestoiminnalla EY-tuomioistuimissa sekä vastasi komission käynnistämiin EU-oikeutta koskeviin rikkomusasioihin. EU:n toimintatapoja **terrorismin vastaisten pakotteiden** toimeenpanossa joudutaan tarkastelemaan uudelleen EY:n tuomioistuinten tuomioiden valossa. Suomi osallistuu aktiivisesti pakotteiden tehokkuuden lisäämiseen ja oikeudenmukaisten menettelyiden luomista tavoitteleviin prosesseihin. Mahdollisuutta perustaa kansallinen hallinnollinen menettely terroristivarojen jäädyttämiseksi tarkasteltiin poikkihallinnollisessa työryhmässä.

Suomi vahvisti tukeaan **kansainväliselle rikostuomioistuimelle** (ICC) rikoslain muutoksilla, joiden myötä kansalliset tuomioistuimet voivat aiempaa laajemmin käsitellä ICC:n toimivaltaan kuuluvia rikoksia. ICC:n kanssa jatkettiin neuvotteluja yhteistyön tiivistämisestä. YK:n entisen Jugoslavian ja Ruandan tapahtumia käsittelevät -sotarikostuomioistuimet (ICTY ja ICTR) jatkoivat loppuunsaattamisstrategioidensa täytäntöönpanoa.

Sveitsi liittyi 12.12. **Schengen-alueeseen**. EU:n uuden viisumisäännöstön valmistelu ja viisumitietojärjestelmän käyttöönotto etenivät. Biometristen tunnisteiden käyttöönoton valmistelua Suomen passeissa ja Schengen-viisumeissa jatkettiin. Liikkuvien passinantopisteiden suunnittelu ja viisumihakumenettelyn kehittämistä hakemusmääriltään suurissa edustustoissa koskeva selvitystyö käynnistettiin. Viisumihakemusten määrä Venäjän edustustoissa jatkoi voimakasta kasvua (15 %). Onttolaan perustettiin käsittelypiste tukemaan viisuminantoa Venäjällä. **Konsulipalveluiden** osalta hyväksyttiin EU:n johtovaltiokonseptia koskevat suuntaviivat, joiden sisältönä on EU-kansalaisille kriisitilanteissa kolmansissa maissa annettava konsulisuojelu.

Taloudellisissa ulkosuhteissa keskeinen tavoite oli edistää monenkeskistä kaupan vapauttamista. **Maailman kauppajärjestön (WTO) puitteissa käytävissä Dohan kierroksen neuvotteluissa** päästiin Geneven ministeritapaamisessa maataloudessa ja teollisuustuotteissa lähelle modaliteettisopimusta. Ratkaisu kaatui erimielisyyteen kehitysmaita koskevan suojalausekemekanismin käytöstä. Syksyn aikana tekniset neuvottelut maataloudessa ja teollisuustuotteissa jatkuivat. Neuvotteluissa ei kuitenkaan edetty siten, että ministeritapaamiselle olisi ollut edellytyksiä joulun alla. Dohan neuvottelut jatkuvat alkuvuonna 2009.

EU jatkoi **vapaakauppaneuvotteluja** Etelä-Korean, Intian, ASEAN-maiden sekä Andien yhteisön ja Keski-Amerikan kanssa ja aloitti neuvottelut Ukrainan kanssa. Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n neuvotteluesitysten sisältöön.

Sopimukset investointien edistämisestä ja suojaamisesta saatettiin voimaan Kazakstanin, Mongolian ja Valko-Venäjän kanssa. Sopimukset allekirjoitettiin Kenian ja Vietnamin kanssa ja neuvotteluja käytiin Bangladeshin, Brunein ja Malesian kanssa. Euroopan yhteisöön suuntautuvaa puutavaran tuontia koskevan **FLEGT-lupajärjestelmän** toimeenpanoasetus valmistui. Asetuksessa saatiin turvattua Suomen metsäteollisuuden etujen mukainen järjestelmän toimivuus. Komission ns. FLEGT-lisätoimenpiteistä antaman uuden asetuksen työstäminen aloitettiin.

Suomi panosti EU:n yhteisen kehitysmaiden kaupankäyntivalmiuksia tukevan kehitysyhteistyö- strategian toteutukseen. Kaksi Suomen **kauppa- ja kehityspolitiikkaa** koskevaa linjausta julkistettiin: Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö – Suomen toimintasuunnitelma 2008–2011 sekä Suomen tuontipoliittiset tavoitteet. Tuontipoliittisessa linjauksessa painotetaan

kehitysmaatuonnin helpottamista kaupanesteitä poistamalla sekä suomalaisen elinkeinoelämän tarvitsemien raaka-aineiden ja komponenttien saannin edistämistä.

OECD suoritti Suomen energiapolitiikan, talous- ja rakennepolitiikan, ympäristöpolitiikan ja työkyvyttömyyspolitiikan maatutkinnat antaen politiikkasuosituksia. OECD hyväksyi rahoitusuudistuksen ja käynnisti laajentumispäätöksen mukaisesti viiden maan jäsenyysehtojen täyttymistarkastelun sekä tiivistetyn yhteistyön kumppanimaiden maaohjelmien räätälöinnin.

Kauppapoliittisten suojainstrumenttien (polkumyynti-, tasoitustulli- ja suojatoimenpiteet) käyttö jatkui huomattavana. Suomi tuki yhteisön suojainstrumenttien uudistukseen liittyvän keskustelun uudelleen avaamista tavoitteena suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja kuluttajien valintamahdollisuuksia edistäminen.

Viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi (VKE) laaditun ulkoasiainhallinnon strategian toimeenpanossa korostui yhteistyön tiivistäminen muihin VKE-toimijoihin ja yrityskenttään. Ministerivetoisia VKE-matkoja tehtiin ennätysmäärä. Yritykset olivat mukana ulkomaankauppa- ja kehitysministerin Väyrysen VKE-matkoilla Kiinaan, Egyptiin, Meksikoon, Azerbaidzhaniin sekä vierailuilla Etiopiaan, Mosambikiin, Namibiaan ja Keniaan. Erityisenä painopisteenä olivat Pohjoisten alueiden hankkeet, joihin mukaan pääsemiseksi ministeri Väyrynen toteutti VKE-matkat Murmanskiin ja Kirkkoniemeen. Finanssikriisi asettaa haasteita myös VKE-toiminnalle.

Suomi osallistui myös aktiivisesti EU:n uuden **markkinoillepääsystrategian** toimeenpanoon. Strategia korostaa Suomen tavoitteita vastaavasti vienti- ja tuontimarkkinoiden avoimuuden merkitystä. Kansallisessa toiminnassa suomalaisyritysten kaupanesteiden kartoittamiseksi ja poistamiseksi onnistuttiin hyvin.

Kehityspolitiikassa Suomen toimintaa leimasi **aktiivinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla sekä kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistaminen** painottaen kestävän kehityksen kolmea ulottuvuutta, erityisesti luonnontaloudellisesti kestävää kehitystä. Taloudellisesti kestävän kehityksen edistämiseksi korostettiin tuotannollista toimintaa, kaupan ja kehityksen yhteyksiä sekä yksityisen sektorin tukemista. Yhteiskunnallisesti kestävää kehitystä edistettiin hyödyntämällä monipuolisesti eri yhteistyömuotoja. **Ilmastonmuutoksen ja ruokakriisin** haasteisiin vastaaminen sekä **finanssikriisin ja taloudellisen taantuman** vaikutusten arviointi olivat keskeistä toiminnassa.

Suomi edisti kansainvälissä kehityspoliittisissa konferensseissa **kokonaisvaltaista lähestymistapaa köyhyyden vähentämiseen ja kestävään kehitykseen** painottaen luonnontaloudellista kestävyyttä, toimijoiden ja toiminnan johdonmukaisuutta ja tuloksellisuutta, maaseutusektorin roolia sekä yksityissektorin merkitystä taloudellisen kehityksen edistäjänä. **Kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanoa** pitkäaikaisissa yhteistyömaissa ja alueellisessa yhteistyössä valmisteltiin yhteistyön ohjelmoinnilla ja määrärahakohdennuksilla. Monenkeskisen yhteistyön linjaus valmistui ja ohjaa toimeenpanoa YK-järjestelmän ja rahoituslaitosten osalta. Lisäksi valmisteltiin kehityspoliittista EU-vaikuttamislinjausta sekä sektorikohtaisia linjauksia ympäristö-, metsä- ja vesiyhteistyölle. **Suomalaisen lisäarvon kytkemistä kehitysyhteistyöhön** valmisteltiin rahoitusta kohdentamalla ja tiivistämällä vuoropuhelua sidosryhmien kanssa.

EU-yhteistyössä keskeisiä kysymyksiä olivat ruokarahastoasetus, vuosituhattavoitteet, paikallishallinto, AKT-maiden alueellinen yhdentyminen, EPA-sopimukset ja Cotonoun sopimuksen tarkistuksen valmistelut. **OECD:n** kehitysapukomiteassa käsiteltiin mm. kehitysyhteistyön tuloksellisuutta, kehityspoliittista johdonmukaisuutta, ilmastonmuutosta ja kehitysrahoituksen lisäämistä.

Kehitysyhteistyön tuloksellisuutta edistävän Pariisin julistuksen toinen seurantaharjoitus osoitti Suomen yhteistyön laadun parantuneen lähes kaikilla osa-alueilla. Monenkeskisen yhteistyön tuloksellisuuden edistämiseksi osallistuttiin ns. samanmielisten maiden yhteisiin arviointiprosesseihin (Utstein+ ja MOPAN).

Kehitysyhteistyömäärärahat olivat kertomusvuonna yhteensä noin **830,4 miljoonaa euroa vastaten 0,44 ennustetusta BKTL:sta**. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat 85,4 miljoonaa euroa ja nousivat 667,9 miljoonaan euroon. Kesäkuun 2008 Eurooppa-neuvostossa vahvistettiin uudelleen EU:n sitoumus saavuttaa 0,51 % BKTL-osuus vuoteen 2010 mennessä ja 0,70 % vuoteen 2015 mennessä.

Julkisuusdiplomatian vahvistamiseksi ulkoasiainministeriö määritti 10 tehostetun toiminnan kohdemaata, joille laadittiin viestintää, kulttuuria ja promootiota hyödyntävät julkisuusdiplomatian maaohjelmat. Suomen maakuvan kehittämisen jatkoa pohjustamaan nimitettiin Jorma Ollilan johtama korkean tason valtuuskunta. Kansallista kulttuurivientiohjelmaa toteutettiin ministeriöiden yhteistyöllä ja edustustoverkon avulla. Suomen Etyj- puheenjohtajuutta hyödynnettiin kansainvälisessä viestinnässä. Suomen ulkoasiainhallinnon 90-vuotista historiaa juhlistettiin monipuolisella ohjelmalla.

Oikeusministeriö

Matti Vanhasen II hallituksen oikeuspoliittisiin tavoitteisiin kuuluu vaalijärjestelmän uudistaminen, lakien selkeyden parantaminen sekä kansalaisten oikeusturvan ja oikeuden tasaarvoisen saatavuuden parantaminen tehostamalla käräjäoikeuksien toimintakykyä.

Demokratian toimivuus ja julkinen hallinto. Oikeusministeriö asetti tammikuussa Perustuslaki 2008 -työryhmän valmistelemaan perustuslain toimivuuteen ja mahdollisiin muutostarpeisiin liittyviä kysymyksiä. Työryhmän selvitys- ja arviointityön pohjalta valtioneuvosto asetti syksyllä laajapohjaisen parlamentaarisen komitean valmistelemaan tarpeelliset muutokset perustuslakiin. Tarkoituksena on, että muutokset tulisivat voimaan maaliskuussa 2012.

Oikeusministeriö on koordinoinut hallituskaudella annettavan ihmisoikeuspoliittisen selonteon valmistelua niiltä osin kuin selonteko koskee ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta selvitti ensimmäisen toimintavuotensa aikana kansalaisjärjestöjen taloudellisia toimintaedellytyksiä, verotuksen selkeyttämistä ja järjestöjen tuottamien yleishyödyllisten palvelujen roolia sekä kansalaisyhteiskuntaa koskevan tietopohjan puutteita. Ministeriöiden demokratiaverkostossa aloitettiin syksyllä 2009 valmistuvan demokratiapoliittisen asiakirjan valmistelu.

Valtionhallinnon sähköisen kuulemisen II-vaiheen poikkihallinnollinen kehittämistyöryhmä luovutti loppuraporttinsa. Sen ehdotuksia vietiin eteenpäin oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön hallinnon vuorovaikutus- ja kuulemiskäytäntöjen kehittämishankkeessa sekä valtiovarainministeriön Sähköinen asiointi ja demokratia -hankkeessa.

Kunnallisvaalien yhteydessä tuotettiin peruskoulun 9. luokkalaisille äänestämisen ja kansalaisvaikuttamisen opetusaineisto yhteistyössä opetusministeriön ja opetushallituksen sekä Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssin kanssa. Opetushallituksen kanssa valmisteltiin demokratiakasvatuksen tukiaineistoa kouluille.

Saamelaiskulttuurikeskuksen suunnittelusta järjestettiin arkkitehtuurikilpailu, jonka tulokset julkistettiin joulukuussa. Saamelaiskäräjien saamelaiskäräjälain mukaisesti laatima kertomus toimitetaan eduskunnalle valtion tilinpäätöskertomukseen sisältyvän oikeusministeriön tuloksellisuusraportin liitteenä.

Vaalit ja puolueet. Oikeusministeriön asettama toimikunta luovutti ehdotuksensa huhtikuussa eduskuntavaalien vaalijärjestelmän uudistamiseksi sekä eduskuntavaalien ja presidentinvaalin ajankohtien muuttamiseksi. Vaalirahoituslakia muutettiin kesäkuussa. Lokakuun kunnallisvaalien yhteydessä toteutettiin sähköisen äänestyksen pilottihanke kolmessa kunnassa. Hankkeen jatkosta päätetään keväällä 2009 valmistuvan selvityksen perusteella. Puoluerekisteriin merkittiin kaksi uutta puoluetta, minkä jälkeen rekisteröityjen puolueiden määrä on 14.

Toukokuussa asetettiin toimikunta arvioimaan puolueiden ja vaaliehdokkaiden saaman rahoituksen ja valvonnan nykytilaa sekä laatimaan ehdotukset, jotka lisäävät rahoituksen läpinäkyvyyttä ja joissa huomioidaan Euroopan neuvoston alaisen GRECO:n (Group of States Against Corruption) antamat suositukset.

Säädösvalmistelun kehittäminen. Hallitus on ohjelmansa mukaisesti toteuttanut paremman sääntelyn toimintaohjelmaa ja lainsäädäntösuunnitelmaa. Ministerityöryhmä ja neuvottelukunta ovat seuranneet lainsäädäntösuunnitelman säädöspoliittisten toimenpiteiden ja sää-

döshankkeiden toteutumista sekä tehneet linjauksia valmistelun laadun parantamiseksi valtioneuvostossa. Vuoden alussa asetettu valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä on jatkanut ministeriöiden välistä yhteistyötä valtioneuvoston hyvän säädösvalmistelukulttuurin luomiseksi. Säädösten vaikutusten arvioinnin tukemiseksi on järjestetty koulutusta ja perustettu asiantuntijajaosto.

EU ja kansainvälinen oikeusyhteistyö. Vuoden aikana jatkettiin keskusteluja ns. Haagin monivuotisen oikeus- ja sisäasiain ohjelman jatkosta vuoden 2009 jälkeen. Oikeusministeriö on esittänyt näkemyksensä ohjelman prioriteeteista keväällä oikeusalan tulevaisuustyöryhmälle. Syksyllä on jatkettu tavoitteiden määrittelyä tarkoituksena vaikuttaa komissioon, joka julkaisee keväällä 2009 tiedonannon toimintaohjelman valmistelusta.

EU:n toimielinten asiakirjojen julkisuutta koskevan asetuksen muuttamista koskevat neuvottelut käynnistyivät. Suomen tavoitteena on varmistaa asetuksen perusratkaisujen ja vähintäänkin asiakirjajulkisuuden nykyisen tason säilyminen. Joulukuussa oikeusministeriö järjesti Brysselissä eduskunnan kanssa seminaarin lisätäkseen avointa keskustelua komission ehdotuksesta.

EU:ssa hyväksyttiin puitepäätökset vankien siirrosta, eurooppalaisesta todisteiden luovutusmääräyksestä, terrorismipuitepäätöksen muuttamisesta, rasismin ja muukalaisvihan vastaisesta toiminnasta, ympäristörikoksista, ehdollisten rangaistusten ja vaihtoehtoisten seuraamusten valvonnasta ja tuomioiden huomioonottamisesta sekä Eurojust-yksikön vahvistamisesta. Saavutettiin yhteisymmärrys puitepäätöksestä, joka koskee eurooppalaista valvontamääräystä esitutkintamenettelyissä.

Toukokuussa annettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Direktiivin implementointiaika päättyy vuonna 2011. Hyväksyttiin ns. elatusapuasetus, joka koskee tuomioistuimen toimivaltaa, sovellettavaa lakia, tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä yhteistyötä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa.

Kansalaisten oikeussuhteet. Annettiin esitykset perheen sisäistä adoptiota koskevaksi lainsäädännöksi ja lastensuojelua koskevan Haagin yleissopimuksen voimaansaattamiseksi. Vihkimisoikeutta koskeva sääntely hyväksyttiin ja uusi lainsäädäntö tuli voimaan lokakuussa. Mietintö avoliiton purkautumiseen liittyvistä varallisuusoikeudellisista kysymyksistä valmistui tammikuussa 2009.

Kuluttajasuojalain markkinointisäännösten täydentämistä koskeva lainsäädäntö tuli voimaan lokakuussa. Hyväksyttiin valmismatkalain tarkistamista koskeva lainsäädäntö, joka tulee voimaan heinäkuussa 2009. Maksupalvelutyöryhmä antoi mietintönsä. Asetettiin työryhmä valmistelemaan kulutusluottodirektiivin täytäntöönpanoa.

Yhdistyslain päätöksentekoa, hallintoa ja tilintarkastusta koskevan sääntelyn uudistamista selvittänyt työryhmä antoi mietintönsä.

Kriminaalipolitiikka. Oikeusministeriön yhteydessä toimiva rikoksentorjuntaneuvosto on jatkanut eri tahojen yhteistyönä kansallisen väkivallan vähentämisohjelman toimenpiteiden valmistelua ja edistämistä. Ohjelman seurantaraportti valmistuu tammikuussa 2009, minkä jälkeen päätetään uusista linjauksista ja prioriteeteista. Paikallista turvallisuussuunnittelua on kehitetty erityisesti rikollisuuden ja väkivallan ehkäisyn näkökulmista. Turvallisuussuunnittelun tueksi on koottu internet-pohjainen tietopankki. Oikeusministeriö on tukenut paikallisten hankkeiden käynnistämistä taloudellisilla avustuksilla ja rikoksentorjuntaneuvoston sihteeristö on antanut asiantuntija-apua mm. osallistumalla Järvenpään kaupungissa toteutettavaan pilottihankkeeseen. Rikoksen uhrien asemaan on kiinnitetty entistä enemmän huomiota.

Marraskuussa pantiin Suomessa täytäntöön puitepäätös, jolla vastavuoroisen tunnustamisen periaate laajennettiin koskemaan rikoshyödyn menettämistä koskevia tuomioita.

Ihmisoikeusrikoksia koskevat rikoslain säännökset tulivat voimaan toukokuun alussa. Annettiin esitykset sikiön, alkion ja perimän rikosoikeudellisesta suojasta, alkoholirikoksista sekä tulliselvitysrikoksista. Annettiin esitys rikosperusteisten, tahdosta riippumattomien hoitoseuraamusten kansainvälistä täytäntöönpanoa koskeviksi säännöksiksi.

Oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön toimikunta jatkoi työtään esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain uudistamiseksi. Asetettiin työryhmä tarkastelemaan parisuhde- ja työpaikkaväkivaltaan liittyviä rikoslain säännöksiä. Mietintö kuntien osallistumisesta automaattiseen liikennevalvontaan valmistui kesäkuussa. Eläinsuojelurikosten tarkistamista pohtiva työryhmä asetettiin. Kidutusta koskevan säännöksen ottamista rikoslakiin tarkastellut työryhmä antoi mietintönsä.

Rikoksentekijän sosiaalista selviytymistä tukevaksi ja uusien rikosten tekemistä ehkäiseväksi uudeksi rangaistukseksi on valmisteltu vapaudessa toimeenpantavaa ja sähköisesti valvottua valvontarangaistusta, jota koskeva esitys annetaan vuonna 2009. Työryhmä on valmistellut seksuaalirikollisten uusintarikollisuutta vähentävää velvoitteellista lääkehoitoa seuraamusjärjestelmässä.

Oikeusministeriö on toteuttanut Rikosseuraamusviraston kanssa kehittämisohjelmaa, jonka tavoitteena on mm. vankien kuntouttavan toiminnan tukeminen, vankiloiden toiminnan ja resurssien käytön tehostaminen sekä rikosseuraamusalan organisaation ja johtamisen kehittäminen. Päätavoitteena on Vankeinhoitolaitoksen, Kriminaalihuoltolaitoksen ja Rikosseuraamusviraston yhdistäminen vuoteen 2010 mennessä. Osana ohjelmaa on valmisteltu uutta vankeinhoidon aluejakomallia, jonka avulla vankipaikkojen määrää on tarkoitus sopeuttaa vankiluvun kehitykseen.

Vankiluku on alentunut vuodesta 2006 lähtien. Vuonna 2008 vankien päivittäinen keskimäärä oli 3 528 (v. 2007 luku oli 3 551). Uusin sakon muuntorangaistusta koskeva lainmuutos alentaa vankilukua voimakkaammin vuodesta 2009 lähtien. Valvotun koevapauden käyttö on lisääntynyt tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2007 valvotussa koevapaudessa oli keskimäärin 22 vankeusvankia ja 50 vuonna 2008 (arvio).

Vankeja voidaan siirtää vastoin tahtoaan Euroopan neuvoston niiden jäsenmaiden välillä, jotka ovat järjestelyn hyväksyneet. Siirtäminen Suomesta käynnistyi vuonna 2005 ja tähän mennessä 17 vankia on siirretty Viroon. Siirtovauhti näyttää vakiintuneen keskimäärin kolmeen vankiin vuodessa eikä siirtojen merkittävään lisäämiseen ole mahdollisuuksia.

Velkahallinta ja maksuhäiriöpolitiikka. Ulosottolain kokonaisuudistus saatiin valmiiksi, kun uusi ulosottokaari tuli voimaan vuoden alussa. Vuoden alussa aloitti toimintansa 22 uutta paikallista ulosottovirastoa. Virastojen toimipaikkaverkoston kehittämisselvitys ja ulosoton keskushallinnon uudistaminen käynnistettiin. Kihlakunnanvoutien rekrytointipohjan turvaamiseksi käynnistettiin koulutus- ja harjoitusohjelma tuottamaan päteviä juristeja ulosottotoimen tarpeisiin.

Pikaluottoihin liittyviä kysymyksiä selvittänyt työryhmä antoi mietintönsä.

Oikeusturvan kehittäminen. Tuomioistuimien käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja tasaamiseksi kohdennettiin henkilöstöresursseja erityisesti ruuhkautuneisiin tuomioistuimiin. Työryhmä valmisteli alkuvuodesta 2009 annettavan esityksen oikeussuojakeinoista oikeudenkäynnin viivästymistä vastaan. Kesäkuussa annettiin esitys, jonka tavoitteena on karsia lautamiesjärjestelmän käyttöä. Uudistus käräjäoikeuksien ratkaisukokoonpanojen muuttamises-

ta tuli voimaan vuoden 2009 alussa. Säästyneet varat on tarkoitus siirtää pahiten ruuhkautuneiden käräjäoikeuksien vahvistamiseen.

Valtioneuvosto antoi kesäkuussa asetuksen käräjäoikeuksien tuomiopiireistä, jolloin tammikuussa 2010 voimaantulevan asetuksen mukaan käräjäoikeuksia on 27 nykyisen 51 asemasta. Riittävän suurten käräjäoikeusyksiköiden avulla optimoidaan yksiköiden toimintakyky, henkilöstöresurssit ja asiarakenne sekä samalla huolehditaan kansalaisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Valmisteltiin kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtämistä käräjäoikeuksista Maanmittauslaitokselle. Uudistuksessa käräjäoikeuksista siirtyy hieman yli 200 henkilötyövuotta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle vuoden 2010 alussa.

Muutoksenhakua ja menettelyä hovioikeudessa uudistamaan asetettu toimikunta luovutti mietintönsä. Tavoitteena on luoda hovioikeuksille nykyistä paremmat edellytykset kohdentaa voimavaroja asioihin, joissa on todellinen tarve hakea muutosta.

Hallintolainkäyttöjärjestelmän kehittämistä jatkettiin vuonna 2007 asetetussa toimikunnassa. Toimikunnan yhteydessä työskennellyt työryhmä luovutti syyskuussa mietintönsä, joka sisältää ehdotukset viranomaistoiminnan joutuisuuden vahvistamiseksi ja oikeussuojakeinoiksi viranomaisten passiivisuustilanteissa. Toimikunnan yhteyteen asetettiin helmikuussa työryhmä kehittämään hallintolainkäytön menettelysäännöksiä.

Oikaisuvaatimustoimikunta on antanut mietinnön ja esitys menettelyn kehittämisestä annetaan kevään 2009 aikana. Autoverovalitusten ruuhkautumisen vuoksi autoverolain muutoksenhakusäännökset uudistettiin ja muutoksenhaku hajautettiin toukokuun alusta kaikkiin hallinto-oikeuksiin.

Erityistuomioistuimista markkinaoikeuden voimavaroja jouduttiin saapuvien asioiden määrän lisääntymisen takia edelleen lisäämään. Immateriaaliasioiden oikeussuojajärjestelmän kehittämistä selvitettiin tammikuussa mietintönsä jättäneessä työryhmässä. Vakuutusoikeuden organisaatiota sekä työmenetelmien uudistamista varten asetettiin työryhmä.

Tuomioistuinten asianhallintajärjestelmien kehittämistä varten asetettiin työryhmät yleisiä tuomioistuimia sekä hallintotuomioistuimia varten.

Riita-asioiden oikeuspaikkaa koskevien säännösten uudistamiseksi annettiin toukokuussa hallituksen esitys. Julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmän uudistamista selvittävä oikeusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä antoi mietintönsä lokakuussa.

Elokuussa annetun esityksen pohjalta vahvistettiin helmikuussa 2009 voimaan tuleva laki oikeusapulain muuttamisesta, joka yksinkertaistaa oikeusavun hakemismenettelyä sekä palkkioiden perusteita ja määräämismenettelyä. Tämä mahdollistaa osaltaan valmisteltavana olevan oikeusavun asiointijärjestelmän sähköistämisen. Oikeusaputoimistojen verkoston tiivistämistä jatkettiin tavoitteena noin 40 toimiston verkosto vuoteen 2013 mennessä. Yleisen edunvalvonnan siirtämistä kunnilta valtiolle valmisteltiin ja siirto toteutui vuoden 2009 alussa.

Joulukuussa tulivat voimaan EU-asetukset eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä ja eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä.

Asetettiin työryhmät arvioimaan oikeudenkäyntiasiamiehiä koskevien säännösten tarkistamista ja säännöksiä, joilla voitaisiin tehostaa tiedoksiantoja oikeudenkäynnissä.

Hallinnonalan tuottavuusohjelma. Toteutettuja tai toimeenpanovaiheeseen edenneitä hankkeita ovat kirjallisen menettelyn laajentaminen käräjäoikeuksissa, sakon muuntoran-

gaistuksen käytön vähentäminen, valvotun koevapauden käyttöönotto, sähköinen asiointi oikeusapuasioissa, oikeusaputoimistojen yhdistämiset, viranomaisten välinen sähköinen asiointi rangaistusmääräysmenettelyssä, syyttäjälaitoksen ja ulosoton organisaatiouudistukset sekä talous- ja henkilöstöhallinnon tukitehtävien ja tietotekniikkapalvelujen siirtäminen hallinnonalan palvelukeskuksiin. Tuottavuutta edistäviä hankkeita ovat myös käräjäoikeusorganisaation uudistaminen ja kiinteistöasioiden siirto Maanmittauslaitokselle sekä useat oikeudenkäyntimenettelyä ja vankeinhoitolaitoksen huolto- ja tukitehtäviä koskevat uudistukset.

Ahvenanmaa. Valmisteltiin Ahvenanmaan itsehallintolain mukaista maakuntalakien lainsäädäntövalvontaa sekä sopimusasetusten antamista ja kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamista koskevia asioita. Annettiin asetukset Maarianhaminan lentoaseman yhteistyövaltuuskunnasta, eräiden eläkkeitä koskevien hallintotehtävien hoitamisesta sekä poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa. Marraskuussa valmistui mietintö Ahvenanmaan asemasta EY-sopimusrikkomusasioissa ja EY-tuomioistuimessa. Ahvenanmaa-asioiden yhteensovittamista valtioneuvoston piirissä jatkettiin.

Sisäasiainministeriö

Poliisitoimi Valmisteltiin poliisin hallintorakenneuudistusta. Poliisin hallintorakenneuudistuksen ensimmäinen vaihe on toteutunut vuoden 2009 alusta, jolloin 90 kihlakunnan poliisilaitoksesta siirryttiin 24 poliisilaitosalueeseen. Hallituksen tekemän linjauksen mukaisesti rakenneuudistuksen toisessa vaiheessa poliisi siirtyy vuoden 2010 alusta kaksiportaiseen hallintomalliin, jonka mukaan nykyisestä poliisin ylijohdosta ja poliisin lääninjohdoista koostuvan poliisin keskushallintoviranomaisen suorassa alaisuudessa ovat poliisilaitokset sekä keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikkakeskus.

Poliisille ilmoitettujen rikosten kokonaismäärässä ja poliisin tehtävämäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Poliisi saavutti suurimman osan sille asetetuista toiminnallisista tavoitteista. Julkisten palvelujen laatubarometrin mukaan kansalaiset arvioivat poliisin onnistuneen tehtävissään vähintään yhtä hyvin kuin aikaisempina vuosina. Katuturvallisuusindeksillä mitattu turvallisuuden taso parantui ja poliisin toimintavalmiusaika on pysynyt entisellä tasolla sekä valtakunnallisesti että poliisilaitoskohtaisesti. Poliisin ja hätäkeskuslaitoksen yhteistyönä kehittämillä toimintatavoilla on pyritty vähentämään hälytysviiveitä.

Poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyössä tehtävällä varhaisella puuttumisella on pyritty vaikuttamaan nuorten päihteiden käyttöön tavoitteena estää ennalta rikoksia ja järjestyshäiriöitä. Poliisilaitoksissa työskentelee tämänhetkisen tiedon mukaan yhteensä 55 sosiaalityöntekijää. Talousrikostorjunnassa tuloksellisuus oli erittäin hyvä ja takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa oli arviolta nettomäärältään lähes 60 miljoonaa euroa, kun vastaava summa vuonna 2007 oli 39,7 miljoonaa euroa. Tieliikenteessä kuoli vuonna 2008 arviolta 350 henkilöä, mikä on 30 uhria vähemmän kuin vuonna 2007. Poliisin vaikutus liikenneturvallisuuteen näkyi erityisesti automaattisen liikennevalvonnan tehostumisena vuoden aikana.

Henkirikosten osalta vuosi oli erityisen synkkä johtuen Kauhajoen koulusurmista sekä perhe- ja läheissurmien lisääntymisestä. Murhia, tappoja ja surmia tehtiin noin 140–150, kun vastaava lukumäärä vuonna 2007 oli 127, keskiarvon ollessa viimeiseltä kymmeneltä vuodelta 129.

Jokelan ja Kauhajoen kaltaisten tapahtumien ennalta estämiseksi on käynnistetty useita toimenpiteitä, kuten koulujen “oma poliisi” -järjestelmän luominen, koulujen ja oppilaitosten turvallisuussuunnitelmien kehittäminen ja turvallisuusasioiden sisällyttäminen peruskoulun opetussuunnitelmiin, aselupakäytäntöjen analysointi ja kehittäminen, internetvihjeilmoitusjärjestelmän verkkosivujen valmistelu sekä aselainsäädännön kokonaisuudistus, jossa ensimmäisessä vaiheessa keskitytään käsiaseiden luvansaannin tiukentamiseen ja terveystietojen saatavuuden parantamiseen.

Poliisi on jatkanut aktiivista ja määrätietoista työtä kansainvälisen rikollisuuden torjumiseksi ja kansainvälisen poliisiyhteistyön edistämiseksi. Prümin sopimuksen mukaista tietojen vaihtoa ei voitu aloittaa vielä vuonna 2008, mutta ratkaisua asiaan haetaan EU-tasoisen tietojärjestelmän luomisella. Sen sijaan DNA-tietojen alustava vertailu Viron kanssa on aloitettu tuloksellisesti ja menettely pyritään vakinaistamaan resurssien puitteissa. Viron ja Suomen PTR-viranomaisten yhteistyön tehostamisesta päätettiin.

Helsingissä järjestettiin joulukuun alussa osanottajamäärältään suurin Suomessa koskaan toimeenpantu ministeritason tapaaminen, kaksipäiväinen ETYJ -huippukokous. Vastuu turvajärjestelyjen operatiivisesta suunnittelusta ja toteutuksesta oli Helsingin poliisilaitoksella. Suomen sisärajoille palautettiin kokouksen ajaksi sisärajatarkastukset, joissa tarkastettiin noin 15500 henkilöä. Käännytyksiä tehtiin noin 15 ja niistä suurin osa johtui puutteellisista matkustusasiakirjoista.

Poliisin ylijohto ryhtyi loppuvuodesta poikkeuksellisiin toimiin työttömien poliisien työllistämiseksi ja varautumiseksi muutaman vuoden kuluttua näköpiirissä olevaan työvoimapulaan. Vuoden 2008 lopussa poliisimiesten määrä oli 7619 ja poikkeuksellisten työllistämistoimien jälkeen tälle tasolle arvioidaan nykyisellä kehystasolla palattavan vuonna 2010.

Pelastustoimi Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä väheni hieman vuoteen 2007 verrattuna (v. 2005–2007 keskiarvo 100 768, v. 2008 arvio 100 327). Tulipalojen määrä laski hieman vuosien 2005–2007 keskiarvoon (14 905) verrattuna. Tulipaloja oli vuonna 2008 yhteensä n. 14 480. Palokuolemia tapahtui vuonna 2008 alustavien tietojen mukaan 94 (v. 2007 yht. 90, v. 2006 yht. 126). Tavoitteellisesta toimintavalmiusajasta jäätiin etenkin 1. riskialueilla, joissa ensimmäisen yksikön tulisi saapua onnettomuuspaikalle 90 %:ssa tapauksista 6 minuutissa. Toteuma on alustavien tietojen mukaan 68 %. Toimintavalmiusaika on kuitenkin parantunut edellisiin vuosiin verrattuna. Rakennuspaloissa pelastetun omaisuuden arvo suhteessa uhattuna olleeseen omaisuuteen oli 99 %. Uhattuna olleen omaisuuden arvo oli n. 17,3 Mrd. euroa, josta pelastettiin omaisuutta 17,0 Mrd. euron arvosta.

Hätäkeskusten henkilöstöä lisättiin väliaikaisesti 40 henkilötyövuodella tavoitteena varmistaa hätäkeskusten toimintavarmuus ja -nopeus. Hätäpuhelujen vastaamisaika parani edellisvuosiin verrattuna: toteuma 2007: 77 % ja 2008: 84 %, tavoite oli 86 %. Yhtenäinen tietojärjestelmä otettiin käyttöön koko Hätäkeskuslaitoksessa ja ELS- hätäkeskustietojärjestelmä oli vuoden 2008 loppuun mennessä käytössä kaikissa hätäkeskuksissa Helsinkiä lukuun ottamatta, jossa käyttöönotto siirtyi huhtikuun 2009 alkuun poliisin PÄIKE -järjestelmän osalta. Hätäkeskuslaitoksen strategiatyö käynnistettiin.

Pelastuslain uudistaminen aloitettiin laatimalla esiselvitys neljästä osiosta: onnettomuuksien ehkäisy, väestösuojelujärjestelmä, väestönsuojat ja pelastuslain muut muutostarpeet.

Palontutkinnan ja palokuolemien seurantahanke (2007–2008) toteutettiin. Hankkeen tuloksena vakiinnutetaan pelastuslaitosten käytännöt palontutkinnassa. Pelastusviranomaiset osallistuivat paikallisten turvallisuussuunnitelmien tarkistamiseen aktiivisesti. Toimenpiteitä erheellisten paloilmoitusten vähentämiseksi jatkettiin. Pelastuslaitokset ja Kansanterveyslaitos tuottivat tapaturmakatsaukset paikallisen turvallisuustyön tueksi. Hallitusohjelmaan perustuva pelastuslaitosten ja -henkilöstön toimintakykyhanke eteni suunnitellusti.

Käynnistettiin asiaa valmistelleen työryhmän esitysten mukainen toiminta lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminnan turvaamiseksi sisäasiainministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä. Sisäasiainministeriön rahoitusosuus on pysynyt budjettikehyksen puitteissa, joten ylityslupia edellisvuosien tapaan ei tarvittu.

Sisäasiainministeriö myönsi kertomusvuonna yhteensä 9,6 milj. euroa (sis. alv) alijäämätukea Suomen Erillisverkot Oy:lle viranomaisradioverkon käytön rahoitukseen. Huoltovarmuuskeskus ja Suomen Erillisverkot Oy laativat sopimuksen, jonka mukaan viranomaisradioverkon vuonna 2008 suoritettavat investoinnit rahoitetaan Huoltovarmuusrahaston sekä Suomen Erillisverkot Oy:n toimesta. Vuonna 2008 suoritettavat investoinnit käynnistettiin.

Rajavartiolaitos Hallitusohjelman turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko sekä sisäisen turvallisuuden ohjelma määrittävät myös Rajavartiolaitoksen kehittämistä. Rajavartiolaitos on osallistunut aktiivisesti näiden valtioneuvoston linjausten valmisteluun ja toimeenpanoon. Rajavartiolaitoksen kannalta yhteistyön painopistealueita ovat olleet laittoman maahantulon ja ihmiskaupan torjunta, meripelastustoimi ja siihen liittyvä meriturvallisuus ja merellisten onnettomuuksien vähentäminen, merellinen ympäristönsuojelu ja öljyntorjunta sekä osallistuminen huumausaineiden salakuljetuksen ja varastetun omaisuuden maastaviennin torjuntaan. Rajavartiolaitoksen toiminnallisia valmiuksia parannetaan uusimalla ilma-alus- ja partiovenekalustoa. Tarvittavat hankintapäätökset tehtiin vuoden 2008 aikana.

Hallitusohjelman mukaiset konsernitasoiset palvelukeskushankkeet ovat kaventaneet viraston omaa taloudellista liikkumavaraa ja asettavat paineita myös palkkakustannusten hallintaan sekä nykyisten tehtävien toteuttamiseen aikaisempaa vähemmällä henkilöstöllä ja tuottavammin.

Turvallisuustilanne valtakunnan rajoilla ja Rajavartiolaitoksen valvomilla rajanylityspaikoilla säilyi vakaana. Venäjän rajavartioasemien lukumäärä vastaa pääpiirteissään tilannetta Suomen puolella. Tiheimpänä asemaverkosto on säilynyt Viipurin suunnalla. Rajavartiopalvelu pyrkii pitämään Suomen vastaisen rajansa rauhallisena ja toimivana. Tilanteisiin on pystytty varautumaan molemmin puolin rajaa ja näin toimintaa on kyetty tehostamaan oikea-aikaisesti.

Rajavartiolaitoksen valvontavastuulla olevilla EU:n ulkorajan rajanylityspaikoilla liikenne väheni noin viidellä miljoonalla rajanylityksellä vuoteen 2007 verrattuna. Suomen ja Venäjän välisellä rajalla liikenne on hieman kasvanut, mutta vastaavasti ulkorajat ylittävä lentoliikenne ja Helsingin sataman ulkorajaliikenne on vähentynyt. Vähenemisen pääsyynä on Schengen-alueen laajeneminen ja siitä aiheutunut Suomen ja Viron välisen laivaliikenteen sekä Suomen ja kymmenen EU-valtion välisen lentoliikenteen muuttuminen sisärajaliikenteeksi, johon ei normaalitilanteessa kohdisteta rajatarkastuksia. Suomen merialueilla kauppa-alusliikenne on säilynyt vilkkaana. Vastatakseen meri- ja ympäristöonnettomuusuhkiin Rajavartiolaitos on kehittänyt valmiuksia merellisten suuronnettomuuksien ja ympäristötuhojen ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan.

Rajaturvallisuuden ylläpitämisen ylikansallisuus vahvistuu EU:ssa edelleen, mutta jäsenvaltioiden vastuu ulkorajoistaan säilyy. Rajavartiolaitos on osallistunut yhteistyöhön ja järjestelmien kehittämiseen aktiivisesti. Lisäksi Rajavartiolaitos on osallistunut useisiin Frontexin koordinoimiin operaatioihin EU:n ulkorajoilla ja Raja- ja merivartiokoulun asema yhtenä Frontexin yhteistyöakatemioista on vahvistunut.

Rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen voimaan tulon jälkeen tutkinnassa olleiden ja syyteharkintaan saatettujen laittoman maahantuloon tai sen järjestämiseen liittyvien rikostapausten kokonaismäärä on selvästi kasvanut. Näiden rikosasioiden tutkinta on keskittynyt erityisesti Helsinki-Vantaan lentoasemalle ja Kaakkois-Suomen suurille rajanylityspaikoille. Valtakunnallisesti katsottuna rikostorjunta muodostuu pääasiallisesti tavanomaiseen valvontatyöhön liittyvistä tehtävistä kuten ratti- ja vesiliikennejuopumustapauksista sekä mm. ulkomaalais-, metsästys- ja kalastuslainsäädännön rikkomuksista.

Valtioneuvosto on 11.12.2008 yleisistunnossaan päättänyt esittää Rajavartiolaitokselle uusia toimivaltuuksia törkeän laittoman maahantulon järjestämisen ja siihen liittyvän ihmiskaupan torjuntakyvyn lisäämiseksi.

Maahanmuuttohallinto Hallitusohjelman mukaisesti vuoden alusta muodostettiin sisäasiainministeriöön maahanmuutosta ja kotoutuksesta vastaava kokonaisuus.

Vuoden aikana tuli voimaan (HE 165/2007) kansalaisuudesta tehty eurooppalainen yleissopimus sekä kansalaisuudettomuuden vähentämisestä tehty yleissopimus sekä lait näiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Kansalaisuudesta tehty eurooppalainen yleissopimus tuli Suomen osalta voimaan 1.12.2008. Kansalaisuudettomuuden vähentämisestä tehty yleissopimus tuli Suomen osalta voimaan 5.11.2008.

Eduskunnalle annettiin kaksi hallituksen esitystä. Kesäkuussa annettiin hallituksen esitys (HE 86/2008) ulkomaalaislain muuttamisesta. Esityksellä pantaisiin täytäntöön neuvoston direktiivi pakolaisaseman myöntämistä tai poistamista koskevissa menettelyissä jäsenvaltioissa sovellettavista vähimmäisvaatimuksista.

Hallitus hyväksyi kesäkuussa periaatepäätöksen kansalliseksi ihmiskaupan vastaiseksi tarkennetuksi toimintasuunnitelmaksi. Suunnitelman mukaisesti vähemmistövaltuutettu nimetään ihmiskaupan vastaiseksi kansalliseksi raportoijaksi. Tätä koskeva hallituksen esitys (HE 193/2008) vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain muuttamiseksi annettiin eduskunnalle marraskuussa. Eduskunta hyväksyi lainmuutoksen joulukuussa.

Hallitus antoi lokakuussa eduskunnalle selonteon (VNS 4/2008) kotouttamislain toimeenpanosta. Selonteossa arvioidaan lain tavoitteiden toteutumisista ja toimivuutta, suoritettuja toimenpiteitä, saavutettuja tuloksia sekä tehdään laaja-alaisia kehittämisehdotuksia.

Toukokuussa annettiin valtioneuvoston asetus Etnisten Suhteiden Neuvottelukunnasta (ETNO). Neuvottelukunnan tarkoituksena on viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja eduskunnassa edustettuina olevien puolueiden sekä maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen välisen vuoropuhelun kehittäminen valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

On toteutettu toimia, joilla kehitetään työvoiman maahanmuuttoa. Lokakuussa julkaistiin poikkihallinnollisena yhteistyönä valmistelu raportti työvoiman maahanmuuton edistämisen yhteistyömuodoista lähtömaiden kanssa. Työntekijän oleskelulupajärjestelmää koskevat ulkomaalaislain muutokset ovat olleet valmistelussa vuoden aikana. Tavoitteena on lupajärjestelmän yksinkertaistaminen. Suomessa olevien maahanmuuttajien työllistymisen esteiden selvittämiseksi, työllistymisen edistämiseksi ja tuloloukkujen tarkastelemiseksi asetettiin toukokuussa hanke ja selvitysmies.

Maahanmuuttohallinnon uudistamisen myötä Ulkomaalaisvirasto muuttui vuoden alussa Maahanmuuttovirastoksi. Maahanmuuttohallinnon kehittämistyötä vuoden aikana jatkettiin toteuttamalla selvityshanke hallinnon ja Maahanmuuttoviraston kehittämiseksi.

Maahanmuuttovirastossa vireille tulleiden asioiden määrä kasvoi noin 30 % verrattuna edelliseen vuoteen. Erityisesti turvapaikkahakemusten määrä kääntyi voimakkaaseen nousuun. Vuoden aikana turvapaikkaa hakeneita oli 4 035, kun edellisenä vuonna hakijoita oli 1 505. Alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi huomattavasti vuoden aikana, hakijoita oli 706, kun edellisenä vuonna alaikäisiä hakijoita oli 98. Myös oleskelulupahakemukset työn, opiskelun ja perhesiteenperusteella lisääntyivät n. 20 % edelliseen vuoteen verrattuna. Entisten Suomen kansalaisten mahdollisuus saada kansalaisuus takaisin ilmoituksella päättyi 2.6.2008. Uusia kansalaisuusilmoituksia tulikin määräajan päättymisen johdosta alkuvuoden aikana vireille 9 611, nelinkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna.

Muut keskeiset toimenpiteet Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmasta 8.5.2008. Ohjelmassa hallitus määrittää poikkihallinnollisesti sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjelma ulottuu vuoteen 2015. Ohjelmassa ovat mukana 11 ministeriötä hallinnonaloineen, eri järjestöjä ja elinkeinoelämä. Ohjelman toimeenpanosta raportoidaan vuosittain. Valtioneuvosto asetti sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän ohjaamaan ohjelman toimeenpanoa ja seuraamaan sisäisen turvallisuuden kehittymistä. Ministeriryhmä käsitteli kokouksissaan syksyllä 2008 Jokelan ja Kauhajoen kouluampumisia ja päätti tehostetuista poikkihallinnollisista toimista vastaavien tapausten ennalta ehkäisemiseksi. Paikallinen turvallisuussuunnittelu on vuonna 2008 koottujen seurantatietojen mukaan edennyt suunnitelmien mukaisesti. Erityisesti suuremmat kaupungit ovat panostaneet turvallisuussuunnitteluun ja turvallisuusyhteistyöhön.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen Suomen siviilikriisinhallinnan kansallisesta strategiasta 28.8.2008. Siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain muutoksella (471/2008) kotimaan valmiuksien operatiiviset, rekrytointiin liittyvät tehtävät siirrettiin sisäasiainministeriöltä Kriisinhallintakeskukselle.

Hallinnon tietotekniikkakeskus HALTIK aloitti toimintansa 1.3.2008 ja se perustettiin Poliisin tietohallintokeskuksen pohjalta sen tehtäväaluetta laajentaen. Valtioneuvoston 13.12.2007 asettaman yhteisen verkkoturvallisuutta edistävän hankkeen päävastuutahoina toimivat valtioneuvoston kanslia, sisäasianministeriö ja puolustusministeriö. Käynnistettiin turvallisuusverkon edellyttämä palveluinfrastruktuurityö sekä asiakasrajapinnan rakentaminen.

Viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelua on tuettu järjestämällä koulutusta ja tiedottamista sekä kehittämällä yhdenvertaisuussuunnitelmien sisältöjä. Syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpano on aloitettu.

Puolustusministeriö

Puolustuspolitiikka ja hallinto *Toimintaympäristön kehitys ja Suomen turvallisuus* Yleistä turvallisuutta horjuttaneiden yksittäisten tapahtumien ohella pitkäkestoiset kriisit jatkuivat Afganistanissa, Irakissa sekä Afrikassa useissa kriisipesäkkeissä ja vaikuttavat heikentävästi globaaliin turvallisuuteen. Sotilaalliseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat edelleen ajankohtaisia. Georgian kriisissä Venäjä osoitti olevansa valmis ja kykenevä käyttämään aseellista voimaa rajojensa ulkopuolella omien intressiensä turvaamiseksi, ja kriisillä on ollut nähtävissä olevia heijastumia turvallisuusajatteluun myös Suomen lähialueilla. Moniulotteisista turvallisuutta heikentäneistä tapahtumista huolimatta Suomen lähialueen toimintaympäristö säilynee edelleen vakaana lähitulevaisuudessa. Samalla Euroopan unionin ja Naton laajentuminen Suomen lähialueille luovat edelleen vakautta Pohjois-Eurooppaan. Globalisaation vaikutukset Suomeen ovat pääosin olleet myönteisiä, mutta verkostoituminen erityisesti talouden alalla lisää maamme haavoittuvuutta. Kaukaisetkin tapahtuvat voivat heijastua nopeasti myös Suomeen ja suomalaisiin. Yhdysvalloista liikkeelle lähteneen finanssikriisin kaikki turvallisuusvaikutukset eivät ole vielä nähtävissä.

Puolustuspolitiikka Puolustuspolitiikassa noudatettiin hallitusohjelman linjauksia, joiden mukaan sotilasliittoon kuulumaton Suomi ylläpitää ja kehittää kansallista puolustusta ja uskottavaa suorituskykyä, osallistuu täysipainoisesti EU:n yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan ja kriisinhallintayhteistyöhön, kehittää rauhankumppanuutta Naton kanssa ja säilyttää mahdollisuuden hakea Naton jäsenyyttä.

Suomi osallistui aktiivisesti Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (ETPP) kehittämiseen ja unionin kriisinhallintaoperaatioihin. Unionin turvallisuuspoliittisen toiminnan kehyksen muodostavaa EU:n turvallisuusstrategiaa päivittävä korkean edustajan toimeenpanoraportti hyväksyttiin joulukuun 2008 Eurooppa-neuvostossa osana EU:n turvallisuuspoliittista kokonaispakettia. Euroopan puolustusviraston puitteissa jatkettiin työtä siviili-sotilaskoordinaation edelleen kehittämiseksi, kokonaisvaltaisen lähestymistavan varmistamiseksi ja yhteistyön tiivistämiseksi muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Suomi jatkoi pohjoismaisen materiaalialan yhteistyöjärjestelyn (NORDAC) puheenjohtajana. Ulko- ja turvallisuuspoliittiselta ministerivaliokunnalta syyskuussa saadun mandaatin mukaisesti jatkettiin laajennetun pohjoismaisen puolustusyhteistyön ”Nordic Supportive Defence Structures (NORDSUP)” kehittämismahdollisuuksien selvittämistä. Pohjoismaiden puolustusministerit allekirjoittivat marraskuussa Tanskassa NORDSUP - yhteistyösopimuksen (MoU).

Suomi liittyi Naton rauhankumppanuuden (PfP) puitteissa kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden strategista ilmakuljetuskykyä kehittävään hankkeeseen ja aloitti valmistelut puitesopimusten laatimiseksi Naton kanssa ilmatilannekuvan vaihtamisen ja johtamisjärjestelmien kehittämisen aloilla. Suomi ilmoitti Naton sihteeristölle halukkuutensa osallistua Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan, ja Pohjois-Atlantin neuvosto hyväksyi Suomen osallistumisilmoituksen elokuussa. Suomi jatkoi säännönmukaiseen tapaan sotilaallisten suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämistä osallistumalla mm. Naton suunnittelu- ja arviointiprosessi PARP:iin.

Lainsäädäntö Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa uudessa laissa (HE 62/2008 vp) koottiin yhteen Maanpuolustuskorkeakoulua koskevat säännökset. Opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet on kirjattu nyt ensimmäistä kertaa selkeästi erillislakiin. Myös siviilit voivat suorittaa Maanpuolustuskorkeakoulussa sotatieteiden kandidaatin tai sotatieteiden maisterin tutkinnon. Painelaitelakiin lisättiin (HE 138/2008 vp) yksinomaan sotilaalliseen käyttöön tarkoitettujen puolustusvoimien painelaitteiden ja puolustusministeriön tai puolustusvoimien hallinnassa oleviin, maanpuolustuksen kannalta salassa pidettäviin kohteisiin kiin-

teästi asennettujen painelaitteiden valvontaa ja tarkastamista koskevat säännökset. Puolustusvoimista annetun lain 50 §:ssä olevaa siirtymäsäännöstä muutettiin (HE 71/2008 vp) niin, että siinä tarkoitettua eroamisikää koskevaa sääntelyä sovelletaan sotilasvirkojen lisäksi myös muihin puolustusvoimien virkoihin. Suomen ja eurooppalaisen puolustusmateriaaliyhteistyöjärjestön (OCCAR) välillä tehty sopimus Suomen liittymisestä Euroopan puolustusviraston hallinnoimaan ohjelmistoradio-ohjelmaan (ESSOR) tuli voimaan heinäkuussa ja samaan hankkeeseen liittyvä tietoturvasopimus joulukuussa.

Asevientipolitiikka, asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta Asevientipäätöksissä otettiin huomioon pyrkimys EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamiseen myös asevientikysymyksissä. Puolustusministeriö osallistui EU:n sisäisiä puolustusmateriaalin siirtoja koskevan direktiivin valmisteluun. Neuvosto hyväksyi aseviennin käytännesääntöjä koskevan yhteisen kannan, ja Euroopan parlamentti hyväksyi direktiivin joulukuussa.

Puolustushallinto osallistui kansainväliseen asevalvonta- ja aseidenriisuntatoimintaan yhdessä ulkoasiainministeriön kanssa ja tuki Suomen politiikan suunnittelua ja toimeenpanoa omalla asiantuntemuksellaan. Painopiste oli rypäleaseita koskevissa neuvotteluissa, joita käytiin samanaikaisesti sekä eräitä tavanomaisia aseita koskevan sopimuksen (CCW) että niin sanotun Oslon prosessin puitteissa. Suomi päätti olla allekirjoittamatta Oslon sopimusta joulukuussa.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen kehittäminen Puolustushallinnon rakennuslaitoksen kehittämisestä käynnistettiin jatkotoimenpiteet, joissa keskeistä on poikkeusolojen tarpeiden huomioon ottaminen, laitoksen mukauttaminen puolustusvoimien uuteen johtamis- ja hallintojärjestelmään, sopimuskäytännön ja kustannustehokkuuden kehittäminen sekä palveluiden saatavuuden turvaaminen ja laitoksen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Rakennuslaitos ryhtyi myös toimiin oman palvelutuotannon vähentämiseksi valtion tuottavuusohjelman mukaisesti 220 henkilötyövuodella vuoden 2009 loppuun mennessä. Luontaisen poistuman lisäksi tarvittavat noin 100 henkilötyövuoden henkilöstövähennykset kohdistetaan siivoustoimialalle liikkeenluovutusmallin keinoja käyttäen. Valtionhallinnon aluekoordinaatioryhmän puollettua rakennuslaitoksen keskusyksikön sijoittamista Haminaan puolustusministeriö teki joulukuussa 2008 päätöksen rakennuslaitoksen Helsingissä sijaitsevan keskusyksikön ja sen toimintojen siirtämisestä Haminaan vuoden 2011 alusta lukien. Henkilöstön (n. 50 henkilöä) osalta noudatetaan valtionhallinnon alueellistamisen yleisiä periaatteita.

Puolustushallinnon palvelukeskuksen kehittäminen Puolustushallinnon palvelukeskus aloitti vuoden alusta lukien toimintansa itsenäisenä puolustusministeriön alaisen nettobudjetoituna virastona, joka tuottaa asiakasvirastoilleen talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja ja kuuluu yhtenä palvelukeskuksena valtionhallintoon perustettuun palvelukeskusverkostoon. Palvelukeskus sai vuoden alussa myös Hämeenlinnasta uudet, peruskorjatut toimitilat. Palvelukeskus tuottaa tällä hetkellä palveluja puolustusministeriölle ja puolustusvoimille. Myös ulkoasiainministeriö on siirtymässä palvelukeskuksen asiakkaaksi. Puolustushallinnon palvelukeskuksella on oman palvelutuotantonsa ohella merkittävä rooli erityisesti palvelukeskusverkoston poikkeusolojen toimintamallien suunnittelussa.

Kansallisen puolustuksen ylläpito ja kehittäminen *Strateginen ja operatiivinen suunnittelu* Puolustusministeriön hallinnonalalla jatkettiin uuden strategisen suunnitelman 2030 laatimista. Puolustusvoimien kehittämisohjelma 2009–2020 sekä puolustusjärjestelmän 2025 tavoitetilaa ja puolustusvoimien toiminnan kehittämistä koskevat asiakirjat hyväksyttiin jatkosuunnittelun perustaksi maaliskuussa. Voimassa olevaa puolustusvoimien operatiivista suunnitelmaa tarkennettiin laatimalla yhteisoperaatio- ja erillissuunnitelmia, joiden käyttökelpoisuutta testattiin operatiivisessa harjoitustoiminnassa. Vuoden aikana toteutettiin mittava organisaatiouudistuksen aiheuttama muutostyö sodan ajan joukkojen johtamisjärjestelyihin ja erityyppisiin tietojärjestelmärekistereihin. Puolustusvoimien sodan ajan joukko-

jen joukkotuotantoa haittasi ennakoitua suurempi varusmiesikäluokan poistuma. Tällä ei toistaiseksi ole ollut merkittävää vaikutusta puolustushaarojen pitkän aikavälin joukkotuotantosuunnitelmiin.

Tilannekuva ja aluevalvonta Puolustushallinto ylläpiti tilannekuvaa, joka mahdollisti oikeaaikaisen päätöksenteon ja toiminnan johtamisen myös ennalta arvaamattomissa tapahtumissa. Aluevalvonnan valmius ylläpidettiin jatkuvana. Ilmavalvontaa kehitettiin parantamalla johtokeskusten välistä työnjakoa ja uudistamalla pääjohtokeskusten organisaatiorakennetta. Suomi käynnisti vuoden jälkimmäisellä puoliskolla UTVA:n valtuuttamana valmistelut pohjoismaisen ilmatilannekuvan vaihdon toteuttamiseksi Naton ASDE-ilmatilannekuvanvaihtojärjestelmän kautta. Merivalvontakykyä kehitettiin keskittämällä Suomenlahden merivalvonnan johtamista. Hallinnonalalla käynnistettiin valmistelut Suomen ja Ruotsin välisen meritilannekuvayhteistyön (SUCFIS) laajentamiseksi kattamaan kaikki Itämeren ympärysvaltiot (SUCBAS). Maavoimat jatkoivat yhteistyötä rajavartiolaitoksen kanssa luomalla järjestelyitä, jotka kehittävät maarajojen seurantaa maavoimissa.

Asevelvollisten koulutus Varusmiespalvelukseen astui noin 27 600 henkilöä, joista palveluksen keskeytti noin 18,9 % (v. 2007 noin 18,0 %). Siviilipalvelukseen määrättyjä ennen palveluksen alkamista ja palveluksen aikana oli kertomusvuonna edellisvuoden tapaan hieman alle 2 400 henkilöä. Varusmiesten palvelusmotivaatio säilyi edelleen hyvällä tasolla. Varusmiehistä 61 % piti saamaansa sotilaskoulutusta tärkeänä, ja 39 % olisi käynyt asepalveluksen, vaikka se olisi ollut vapaaehtoista. Kertausharjoituksissa koulutettiin noin 25 900 reserviläistä, mikä oli yli kolminkertainen määrä edellisvuoteen nähden. Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa koulutettiin noin 8 000 reserviläistä. Puolustusvoimat tilasi lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä noin 200 sotilaallista kurssia, joihin osallistui noin 5 600 reserviläistä.

Puolustusvoimien materiaalinen valmius Puolustushaarojen materiaalista valmiutta ja iskukykyä parannettiin luomalla maavoimille erikoisjoukkokykyä sekä operatiivisten joukkojen suorituskykyä. Keskeisiä hankkeita olivat maavoimien materiaalin huollon ja kunnossapidon hanke, pitkän ja keskipitkän kantaman ilmatorjuntaohjusjärjestelmän hankinnan valmistelu, ilmataisteluohjusten hankinta sekä maastokuorma-autojen hankinta. Merivoimat kehitti rannikkojoukkojaan ja otti Laivue 2000:n alukset sekä Hämeenmaa -luokan modernisoidut alukset operatiiviseen käyttöön. Ilmavoimien Hornet -kalustoa päivitettiin suunnitelmien mukaisesti. Puolustusvoimien materiaalin varastointia kehitettiin, ja vanhenevaa materiaalia hävitettiin suunnitelmallisesti. Lisäksi kohdennettiin erityisesti resursseja materiaalin käytettävyyden parantamiseksi varaosahankinnoin sekä uusien huoltosopimusten avulla. Kertomusvuonna toteutettiin sodan ajan joukkojen materiaalitilanteen katselmointi.

Sotilaallista huoltovarmuutta turvattiin kansallisesti ja osana kansainvälistä yhteistyötä. Puolustus- ja turvallisuusteollisuusstrategian toimeenpano aloitettiin yhteistyössä teollisuuden kanssa.

Henkilöstö Puolustusvoimien henkilöstöä vähennetään puolustusvoimien rakennemuutokseen ja valtion tuottavuusohjelmaan liittyen noin 2 500 henkilötyövuodella vuoteen 2015 mennessä. Vuoden 2008 loppuun mennessä on vähennetty noin 1 200 henkilötyövuotta vuoden 2004 tasosta. Puolustusvoimista on irtisanottu rakennemuutoksen ja tuottavuusohjelman toimeenpanon yhteydessä vuodesta 2005 lähtien kaikkiaan 268 henkilöä, joista oli vuoden lopussa ilman työtä 11 henkilöä. Puolustushallinnossa noudatettujen hyvän työnantajan menettelytapojen tavoitteena on, että henkilöstön palvelussuhteen jatkuvuus puolustushallinnossa tai muun työnantajan palveluksessa turvataan mahdollisimman tehokkaalla tavalla.

Puolustusvoimien rakennemuutos Puolustusvoimissa otettiin vuoden alusta käyttöön uudistettu johtamis- ja hallintojärjestelmärakenne. Muutokset kohdistuivat laajimmin maavoimiin. Maavoimien Esikunta perustettiin Mikkeliin ja maanpuolustusalueet sekä vanhat 12

sotilaslääniä esikuntineen lakkautettiin. Maavoimiin perustettiin seitsemän sotilaslääninesikuntaa (neljä uuden muotoista operatiivista ja kolme alueellista sotilaslääniä), 19 aluetoimistoa ja kaksi palvelupistettä. Puolustusvoimien Materiaalilaitos lakkautettiin ja sen tehtäviä jatkoi Maavoimien Materiaalilaitos. Samassa yhteydessä varikkojen toimintoja yhdistettiin sekä perustettiin huoltorykmentit ja Räjähdelaitos. Utin Jääkärirykmentti ja Maasotakoulu siirrettiin maavoimien johtoon. Ilmatorjuntakoulu lakkautettiin ja sen toiminnot siirrettiin osaksi Ilmasotakoulua Tikkakoskelle. Puolustusvoimien Kansainvälinen Keskus siirrettiin Niinisalosta Tuusulaan. Hallintorakenteita kevennettiin erityisesti aluehallintotasolla ja Sota-arkisto siirtyi opetusministeriön alaiseen Arkistolaitokseen. Perustetut tai uudistetut organisaatiot kykenivät aloittamaan toimintansa tehokkaasti ilman suurempia ongelmia. Erityisesti maavoimien keskittämisestä yhteen johtoon ja alueellisten esikuntien määrän puolittamisesta sekä Maavoimien Materiaalilaitoksen uudelleen organisoinnista saatiin toiminnallista hyötyä.

Kumppanuushankkeet ja uudet toimintamallit Puolustushallinnossa on kehitetty palvelutuotantoa omaa toimintaa tehostamalla, hankkimalla palveluja ulkopuolisilta toimittajilta tai ulkoistamalla joitakin toimintoja. Kumppanuusjärjestelyjä on toteutettu eri tavoin peruslentokoulutuksessa, lentokoneiden kunnossapidossa sekä vaatetushuollossa. Maavoimien materiaalin kunnossapidon osalta tehtiin Millog Oy:n kanssa sopimus, johon perustuen strategiselle kumppanille siirretään vuoden 2009 alusta lukien materiaalin vaativa kunnossapito. Talous- ja henkilöstöhallinnossa, ruokahuollossa, tietohallinnossa, sekä terveydenhuollossa palvelutuotantoa on keskitetty hallinnonalan sisällä. Kumppanuushankkeilla ja toimintamallien muutoksilla vähennetään henkilötyövuosien määrää valtion tuottavuusohjelmassa asetettujen velvoitteiden mukaisesti. Esimerkiksi ruokahuollon toimintamallien muutoksella on kyetty myös hillitsemään kustannusten nousua. Tuottavuuden parantamisen kannalta erityisinä jatkokehittämiskohteina ovat materiaalin käyttöhuolto, varastointi, vartiointi, vaatetushuolto, ampumatarvikkeiden ja räjähtävän materiaalin elinjakson hallinta, ruokahuolto, perusterveydenhuolto, kiinteistö- ja rakennustoimi sekä hankintatoimi. Näissä kehittämiskohteissa on tarkasteltavana eri toimintamalleja oman toiminnan kehittämisestä laajaan kumppanuuteen.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian toimeenpano on edennyt suunnitellusti. Hallinnonalojen välisen koordinoinnin painopiste on ollut strategian mukaisessa erityistilannesuunnittelussa. Puolustushallinnossa on tähän liittyen laadittu suunnitelma, joka sisältää muun muassa puolustusvoimien viranomaisten tukemiseen soveltuvien resurssien kartoituksen sekä ohjeistuksen kyvyn edelleen kehittämisestä ja harjoittamisesta.

Puolustusvoimien tarkistettu ohjeistus virka-avun antamisesta muille viranomaisille otettiin käyttöön vuoden alussa. Ohjeistuksen mukaisesti annettiin nopeaa ja merkittävää virka-apua muun muassa Nokian vesikriisin ja Kauhajoen kouluampumisen yhteydessä. Lisäksi tuettiin Etyj-ulkoministerikokouksen järjestämistä kalustolla ja yli 500 sotilaalla. Virka-aputehtävien kokonaismäärä säilyi edellisvuoden tasolla.

Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta Sotilaallista kriisinhallintakykyä kehitettiin ja operaatioihin osallistuttiin valtiojohdon linjausten mukaisesti. Kriisinhallinnan joukkorekisterissä olevien joukkojen evaluointia ja sertifiointia jatkettiin painopisteen ollessa nopean toiminnan joukkojen/suorituskykyjen arvioinnissa. Naton rauhankumppanuusohjelmaan kuuluvan suunnittelu- ja seurantaprosessin (PARP) sisältämät kumppanuustavoitteet hyväksyttiin keväällä, ja niiden kansallinen toimeenpano käynnistettiin syksyllä. Suomi on osallistunut lisäksi Euroopan unionissa tehtävään kriisinhallintajoukkojen toimintaperiaatteiden suunnittelu- ja valmistelutyöhön sekä kriisinhallinnan voimavarojen kehittämiseen.

Suomi oli mukana yhdessätoista sotilaallisessa kriisinhallintaoperaatiossa, joista merkittävimmät olivat KFOR Kosovossa, ISAF Afganistanissa, EU:n Tshadin ja Keski-Afrikan ta-

savallan operaatio sekä Althea Bosniassa. Suomi jatkoi lisäksi osallistumistaan useaan kriisinhallintaoperaatioon Lähi-idässä, Kashmirissa ja Afrikassa sotilastarkkailijoilla ja esikuntaupseereilla. Lisäksi Suomi osallistuu kahdella sotilastarkkailijalla syyskuussa käynnistettyyn EU:n tarkkailumissioon Georgiassa ja kahdella esikuntaupseerilla joulukuussa käynnistettyyn EU:n merirosvouksen vastaiseen operaatioon (ATALANTA) Somalian rannikkovesillä. Vuoden lopussa suomalaisten kokonaisvahvuus sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa oli noin 700 sotilasta.

Suomi osallistui Ruotsin johtaman pohjoismaisen EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon 1.1.–30.6.2008. Taisteluosastoja ei lähetetty tehtävään päivystysvuoron aikana. Taisteluosastoyhteistyö on lisännyt sekä kriisinhallintajoukkojen suorituskykyä että puolustusvoimien tietotaitoa nopean toiminnan joukkojen tuottamisessa. Suomen taisteluosasto-osien koulutustaso, aikaisempi kokemus, motivoitunut henkilöstö ja hyvä varustus ovat lisänneet kansallisen puolustuksemme uskottavuutta. Valmiusvuoroja edeltäviä ja niiden aikana tehtyjä kansallisia ja kansainvälisiä valmisteluja on tehty yhteistyössä puolustushallinnon ja ulkoasiainministeriön kesken. Lisäksi tarkastelujaksolla on koottu taisteluosastoyhteistyöstä kertyneet kokemukset ja käynnistetty seuraavien taisteluosastositoumusten (vuonna 2011) suunnittelu.

Valtiovarainministeriö

Talous- ja finanssipolitiikka Kansainvälinen talous ajautui taantumaan erittäin nopeasti vuoden jälkipuoliskolla. Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden epävakaus paheni kriisiksi ja sen vaikutukset levisivät nopeasti ympäri maailman. Erityisesti Yhdysvalloissa, mutta myös euroalueella näkymät heikkenivät nopeasti. Koko euroalue joutui taantumaan ensimmäistä kertaa sitten rahaliiton syntymisen v. 1999.

Kansainvälinen taantuma ulottui viennin ja investointien supistumisen välityksellä myös Suomeen ja tuotannon kasvu pysähtyi vuoden lopulla. Koko vuoden tuotanto kasvoi kuitenkin vielä 1 ½ %. Työllisten määrä lisääntyi vielä vuoden aikana keskimäärin noin 36 000 hengellä, mikä nosti työllisyysasteen 70,6 prosenttiin. Työllisyysnäkymät kuitenkin heikkenivät nopeasti vuoden lopulla.

Kasvua on tuettu verokevennyksillä ja työmarkkinoiden toimintaa parantavilla uudistuksilla. Eläkkeelle siirtymistä lykkäävien uudistusten lisäksi työvoiman tarjontaa on lisätty työmarkkinatukeen tehtyjen muutosten, muutosturvan, työnvälityksen tehostamisen sekä liikkuvuutta lisänneiden toimien avulla. Pitkään jatkuneen korkeasuhdanteen ja mm. kehysmenettelyn ansiosta julkinen talous on ollut ylijäämäinen ja julkista velkaa on voitu alentaa. Tämä antaa mahdollisuuden verojen keventämiseen sekä muihin elvyttäviin toimenpiteisiin.

Julkisyhteisöjen menot suhteessa bruttokansantuotteeseen olivat noin 47 ½ %, verojen ja sosiaaliturvamaksujen osuus aleni 42 prosenttiin. Julkisen talouden rahoitusasema on EU-maiden vahvimpia. Julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen aleni 32 ½ prosenttiin. Valtion osalta vastaava luku oli 29 %. Julkisyhteisöjen talous on pysynyt ylijäämäisenä vuosituhannen vaihteesta lähtien, v. 2008 ylijäämä oli vielä 4 ½ % bruttokansantuotteesta. Valtaosa ylijäämästä kertyi sosiaaliturvarahastoihin. Kuntatalous oli suunnilleen tasapainossa ja valtiontalouden ylijäämä oli noin 1 % bruttokansantuotteesta.

Valtiontalous Hallitus antoi eduskunnalle varsinaisen talousarvioesityksen lisäksi kolme lisätalousarvioesitystä. Hallituksen ehdottamien talousarviomenojen yhteismäärä oli 43 629 milj. euroa, joka eduskunnan käsittelyssä nousi 44 milj. eurolla. Lisätalousarvioissa määrärahoja lisättiin nettomääräisesti 715 milj. eurolla.

Varsinaisessa talousarviossa budjettitalouden ylijäämä arvioitiin 1 848 milj. euroksi. Lisätalousarvioissa tuloarvioita vähennettiin nettomääräisesti 298 milj. eurolla. Osinkotuloja ja voitontuloutuksia kertyi arvioitua enemmän, mutta verotuloarvioita alennettiin suhdanteiden heikennyttyä syksyllä odotettua nopeammin. Lisäksi aiemmilta vuosilta tilinpäätöksistä kertynyttä ylijäämää merkittiin toisen lisätalousarvioesityksen katteeksi 560 milj. euroa. Valtionvelkaa lyhennettiin 1,4 mrd. eurolla.

Euroopan unionin vuoden 2008 budjetti oli alkaneen rahoituskehyskauden toinen. Uuden kauden ohjelmien toimeenpano-ongelmat näkyivät edelleen selvästi budjetin toteutumassa. Maksatukset olivat lisäbudjetit 1—11 huomioituna noin 0,92 % EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta. Omien varojen päätös rahoituskehyskaudelle 2007—2013 hyväksyttiin kesäkuussa 2007 ja se astuu takautuvasti voimaan vuoden 2007 alusta lukien jäsenmaiden ratifioitua päätöksen. Vuoden 2008 päättyessä vain Belgia ei ollut ratifioinut päätöstä. Vuodelle 2009 hyväksytyssä budjetissa maksumäärärahojen taso on poikkeuksellisen alhainen, 0,89 % EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta, joten Suomen tavoitteet maksumäärärahojen hallitusta kasvusta toteutuivat.

Tuottavuus Valtionhallinnon tuottavuutta parantamalla halutaan tukea kasvun edellytyksiä, hidastaa julkisen sektorin työvoiman kasvua ja turvata näin yksityisen sektorin ja kuntien työvoiman saatavuutta ajankohtana, jolloin koko työvoima supistuu voimakkaasti. Maa-

liskuun kehyspäätöksen yhteydessä täsmennettiin uusia, vuoden 2015 loppuun mennessä toteutettavia tuottavuustoimenpiteitä ja niiden mittaluokkaa eri hallinnonaloilla. Tavoitteena on myös hillitä julkisten menojen kasvua ja lisätä mahdollisuuksia kohdentaa voimavaroja uudelleen. Kehyspäätöksissä aiemmin vahvistettu henkilöstötarpeen vähenemistavoite on 9 645 henkilötyövuotta vuoden 2011 loppuun mennessä. Uusien toimenpiteiden tavoitteeksi asetettiin 4 800 henkilötyövuoden työvoimatarpeen pieneneminen. Ministeriöiden valtiovarainministeriöön toimittamien hallinnonalojen selvitysten mukaan kaikkiaan on suunnitteilla yli 60 uutta tuottavuushanketta ja toimenpidettä entisten n. 180 lisäksi.

Tuottavuusohjelman toteuttaminen sovitetaan yhteen alueellistamisprosessin kanssa muun muassa toimenpiteiden ja tuottavuushyötyjen ajoittamisessa. Ohjelmakaudella 2012—2015 vähennyksiä painotetaan kauden loppuun niissä tilanteissa, joissa tavoitteisiin pääseminen on erityisen haasteellista. Hallitus on selvittänyt tuottavuustoimenpiteiden vaikutusta hallinnon ja palvelujen vaikuttavuuteen (palvelujen saatavuus ja laatu). Henkilöstömuutosten toteuttamisen tukemiseksi on perustettu palveluyksikkö valtiokonttoriin. Tuottavuuden, työelämän laadun ja toiminnallisten innovaatioiden samanaikaiseksi kehittämiseksi on asetettu hanke.

Verotus Työllisyyden ja talouskasvun tukemiseksi ansiotulojen verotusta kevennettiin 870 milj. eurolla. Lisäksi kompensoitiin ansiotason nousun verotusta kiristävää vaikutusta 160 milj. eurolla ja tehtiin 4 prosentin inflaatiotarkistus valtion tuloveroasteikkoon. Hallitusohjelman mukaisesti kotitalousvähennystä kasvatettiin ja eläkkeiden verotuksen keventämistä jatkettiin siten, että eläketulon veroaste on enintään vastaavan palkkatulon veroasteen tasolla. Käyttöön otettiin verovapaa kulttuuriseteli. Perintö- ja lahjaveroa alennettiin I veroluokkaan kuuluvien osalta 3 %-yksiköllä.

Puun tuotannon edellytyksiä parannettiin säätämällä ensiharvennushakkuista saadun puun myyntitulon määräaikaisesta verovapaudesta, puun myyntitulon määräaikaisesta osittaisesta verovapaudesta sekä uudistamalla metsävähennystä. Kehitysalueille tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain voimassaoloaikaa jatkettiin v. 2009—2011. Verolainsäädäntöön tehtiin kansainvälisten tilinpäätösstandardien käyttöönotosta ja kirjanpitolainsäädännön kehittymisestä aiheutuvia muutoksia.

Alkoholin, tupakan ja liikenteen verotusta kehitettiin sekä selvitettiin jäteveron mahdollista korottamista. Alkoholijuomaveroja korotettiin 10 % ja tupakan verotusta 10—25 % terveyden edistämiseksi. Päästöjen vähentämiseksi, energian säästämiseksi ja energiatehokkuuden parantamiseksi pakettiautojen hankinnan verotuksessa siirryttiin hiilidioksidipäästöihin perustuvaan verotukseen. Lisäksi autoveron määrälle suoritettavasta arvonlisäveron suuruisesta verosta (ns. elv) luovuttiin ja autoveroa korotettiin arvonlisäveron määrällä. Maatalouden tuotantokustannuksia alennettiin siirtämällä maatalous samaan sähköveroluokkaan teollisuuden kanssa ja kasvattamalla polttoöljyn valmisteveropalautusta.

Arvonlisäverotuksessa elintarvikkeiden verokanta päätettiin alentaa 17 prosentista 12 prosenttiin vuoden 2009 lokakuun alusta. Veronkantoon liittyvän uudistuksen, verotilimenettelyn, ensimmäistä vaihetta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle.

Tulli Euroopan yhteisö antoi uudistetun tullikoodeksin sekä paperitonta tullin ja kaupan toimintaympäristöä koskevan päätöksen, ja täytäntöönpanosäännösten valmistelu aloitettiin. Tullirikollisuuden torjumiseksi valmisteltiin tulliyhteistyösopimuksia.

Rahoitusmarkkinat Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto yhdistettiin vuoden 2009 alusta uudeksi valvontaviranomaiseksi, Finanssivalvonnaksi. Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen tarvetta arvioitiin. Arvopaperimarkkinalakiin valmisteltiin muutos, jolla pörssiyhtiöt velvoitetaan julkistamaan selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästään ja kiinteistörahastonlainsäädäntöön muutos, jolla edistetään kiinteistörahastojen sijoit-

tamista vuokra-asuntoihin. Sijoitusrahastolakiin valmisteltiin muutosta, jolla sallittaisiin rahasto-osuuksien merkintä näiden osuuksien hoitajien hallinnoimaan rekisteriin sekä uutta lainsäädäntöä talletuspankkien yhteenliittymästä. Euroopan unionin sääntelyyn liittyen valmisteltiin maksupalveludirektiivin kansallista täytäntöönpanoa sekä osallistuttiin neuvoston eri työryhmiin.

Rahoitusmarkkinoiden vakauden, rahoituslaitosten toiminnan ja luotonannon jatkumisen turvaamiseksi EU:ssa hyväksyttiin toimenpideohjelma, mihin liittyen valmisteltiin hallituksen esitykset talletussuojan korottamiseksi 50 000 euroon ja suomalaisten pankkien varainhankinnan turvaamiseksi myönnettävistä enintään 50 mrd. euron määräisistä valtiontakauksista sekä esitystä laiksi, jonka nojalla valtio voisi tehdä pankkeihin pääomasijoituksia pääomalainoin. Mahdollisen kotimaisen pankkikriisin varalta valmisteltiin valtion vakuusrahastosta annetun lain tarkistamista muun muassa siten, että kriisiin joutunut pankki voitaisiin velvoittaa hakemaan tukea.

Kansainvälisessä valuuttarahastossa saatiin päätökseen luotto- ja äänivaltakiintiöiden uudistus, jonka tuloksena erityisesti kehitysmaiden sekä niin sanottujen nousevien talouksien osuus rahaston äänivallasta kasvoi. Suomen ja muiden Pohjoismaiden äänivaltaan uudistuksella ei ollut suuria vaikutuksia. Rahoitusjärjestelmän kriisi nosti valuuttarahaston lainanannon yli kaksinkertaiseksi ja käynnisti toimenpiteet rahaston roolin vahvistamiseksi kansainvälisen rahoitusjärjestelmän vakauden seurannassa sekä sen resurssien riittävyyden arvioinnin.

Kehitysmaiden ulkoinen rahoitus kallistui ja sen saatavuus vähentyi. Maailmanpankkiryhmä onkin varautunut lainanantonsa merkittävään kasvuun lähivuosina. Pankkiryhmän yksityisen sektorin rahoittaja IFC on laatinut uusia instrumentteja kehittyvien talouksien pankkien pääomittamisen, infrastruktuurihankkeiden ja kansainvälisen kaupan rahoituksen tukemiseksi.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka On varmistettu valtionhallinnon toimintakyky työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan keinoin.

Valtionhallinnon tuloksellisuus, hyvinvointi ja muutos on haluttu varmistaa hyvällä johtamisella valtionhallinnossa. Valtionhallinnon johtajapolitiikan välittömiä tavoitteita ovat: 1) houkuttelevat johtamistehtävät ja hyvät kehittymismahdollisuudet, 2) ammatillisesti korkeatasoinen ja riittävän yhtenäinen ylin virkamiesjohto ja 3) johtajien hyvät edellytykset suoriutua tehtävistään menestyksellisesti. Toimilla ennakoidaan johdon suurta vaihtuvuutta lähivuosina. Ministeriö on toteuttanut ylimmän johdon potentiaalille suunnatun Tulevaisuuden johtajat -ohjelman ensimmäisen kurssin. Valtionhallinnon johdon foorumi käynnistyi ja FINWIN -valmennusohjelma, jonka tavoitteena oli luoda muutosvalmiuksia hallintoon, päättyi.

Valtion työmarkkinalaitos on lisännyt toimintayksiköiden työnantajatoiminnan tukea. Valtion virka- ja työehtosopimusten paikallisesti toteutettavien erien tuloksellisuutta on tuettu ja seurattu. Valtion vuosilomasopimusta on uudistettu. Valtioneuvoston palkkausjärjestelmäuudistus etenee suunnitellusti. Valtion sopimusratkaisun vaikutuksia naisten ja miesten palkkauksellisen tasa-arvon kehittymiseen on seurattu.

Hallinnon kehittäminen Keskeiset julkisen hallinnon kehittämistehtävät on koottu valtiovarainministeriöön. Kuntaosasto, alueiden ja hallinnon kehittämisosaston alue- ja paikallishallintoyksikkö sekä KuntaIT-yksikkö siirtyivät sisäasiainministeriöstä valtiovarainministeriöön, samoin läänin- ja rekisterihallinto. Kihlakuntavirastojärjestelmä lakkautettiin ja sen henkilöstö siirtyi muille hallinnon sektoreille. Hallinnonalan henkilöstömäärä kasvoi 1 670:llä ja oli kertomusvuoden alussa 12 240.

Aluehallintoa uudistetaan tavoitteena kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tulokselliseesti toimiva aluehallinto. Aluehallinnon uudistamishankkeen (ALKU) keskeiset ehdotukset hyväksyttiin. Nykyisten lääninhallitusten, työvoima- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten, tiepiirien, työsuojelupiirien ja ympäristölupavirastojen tehtävät kootaan uusiin aluehallintoviranomaisiin: elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen sekä aluehallintovirastoon. Maakunnan liittojen toimivaltaa lisätään ja maakuntaohjelman roolia vahvistetaan. Tavoitteena on, että uudistus tulee voimaan 1.1.2010.

Alueellistamista on jatkettu. Jo päätetyillä alueellistamistoimilla on siirtynyt pääkaupunkiseudulta maan muihin osiin noin 3 300 henkilötyövuotta. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisten alueiden välillä on siirtynyt noin 1 000 henkilötyövuotta eli alueellistamistoimet ovat koskeneet noin 4 300 henkilötyövuotta. Ministeriöiden esitysten mukaan uutta alueellistamispotentiaalia on vielä 883—1 256 henkilötyövuotta. Alueellistamisen kokonaissuunnitelma on valmisteilla.

Valtion IT-toiminnan kehittämistä konsernimaisen ohjauksen suuntaan on jatkettu. Keskeisimmät hankkeet ovat sähköinen asiointitili, dokumentinhallinta ja arkistointi, yhteinen turvallinen tietoliikenneratkaisu, viranomaisten tietoturvatasot ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden integraatioratkaisu. Ne on tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2009—2011.

Valtion IT-palvelukeskus perustetaan ja toiminta käynnistyy Valtiokonttorin yhteydessä vuoden 2009 alusta lukien. Se vastaa yhteisten ratkaisujen ja palvelujen toteuttamisen, ylläpidon ja tuotannon järjestämisestä. KuntaIT on ohjannut verkostomaisessa yhteistyössä kuntien tietohallintokehitystä.

Valtiovarainministeriö on sopinut Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n kanssa Suomen julkisen hallinnon maa-arvioinnin käynnistämisestä vuonna 2009. Maa-arvioinnin kohdealueita ovat erityisesti avoin ja vastuullinen hallinto, sähköinen hallinto, hallinnon rakenne, hallinnon tasojen väliset suhteet. Maatutkinnan tavoitteena on hankkia vertailutietoa Suomen hallinnon uudistusten toteutuksesta sekä tukea hallintopolitiikan muodostamista tuleville hallituskausille.

Julkisen hallinnon sähköisen asioinnin vauhdittamiseksi laaditaan kehittämislinjaukset ja toimenpidesuunnitelma 2009—2012.

Kunnat Peruspalveluohjelma vuosille 2009—2012 annettiin eduskunnalle valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä. Osana peruspalveluohjelmaa valmisteltiin peruspalvelujen tila -raportti. Peruspalvelubudjettitarkastelu on sisällytetty valtion vuoden 2009 talousarvioesitykseen ja peruspalveluohjelma on vakinaistettu osaksi valtio-kuntaneuvottelumenettelyä.

Kuntatalouden tila parani edelliseen vuoteen verrattuna. Harkinnanvaraista rahoitusavustusta myönnettiin 48 kunnalle yhteensä 20 milj. euroa sekä erillisenä avustuksena yhteensä neljä milj. euroa Tuusulan kunnalle, Porin kaupungille, Nokian kaupungille ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle.

Valtiovarainministeriö valmisteli vuoden 2009 alusta voimaan tulleet 32 kuntaliitosta, joiden myötä kuntien määrä väheni 67 kunnalla. Liitoksissa oli mukana yhteensä 99 kuntaa. Osakuntaliitospäätöksiä valmisteltiin yhteensä kahdeksan, joista kuusi kielteisiä. Kuntajakolain 8 §:n mukaisia erityisiä selvityksiä määrättiin toimitettavaksi kahdessa tapauksessa. Kuntien yhteistoiminta-avustusta myönnettiin seitsemälle yhteistoimintahankkeelle, yhteensä miljoona euroa. Avustusten voimassaoloaikaa jatkettiin vuoden 2012 loppuun.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 9 §:n mukainen arviointimenettely valmistui viidessä erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevassa kunnassa, lisäksi menettely oli käynnissä yhdessä kunnassa.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta valmistui ulkopuolisen arvioitsijan väliraportti. Eduskunnalle vuonna 2009 annettavan hallituksen selonteon valmistelu käynnistettiin.

Kuntien parhaat palvelukäytännöt -hankkeen toteutusta sekä kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamistyötä jatkettiin. Verotuksen keventämisestä kunnille vuonna 2009 aiheutuvat verotulojen menetykset korvataan kunnille täysimääräisesti lisäämällä valtionosuuksia. Kunnilta valtiolle ja Kansanterveyslaitokselle siirrettävien tehtävien johdosta vähennettiin kuntien valtionosuuslain mukaista yleistä valtionosuutta.

Kuntien vapaaehtoisten yhdistymisten tukemiseksi valmisteltiin kuntajakolakiin uuden kunnan valtuuston toimikautta ja järjestelytoimikunnan asettamista sekä valtuuston muodostamista kesken kunnallisen vaalikauden koskevat muutokset. Lisäksi valmisteltiin kuntajakolain kokonaisuudistusta.

Opetusministeriö

Koulutus- ja tiedepolitiikka Tuettiin kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toimeenpanoa koulutuksen osalta ja osallistuttiin valtiovarainministeriön johdolla valmisteltavan kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen sekä aluehallinnon uudistamishankkeeseen.

Yleissivistävä koulutus Toteutettiin perusopetus paremmaksi ohjelmaa suuntaamalla voimavaroja perusopetuksen laadun kehittämiseen. Painopistealueina ovat olleet perusopetuksen opetusryhmien koon pienentäminen, oppilaan ohjaus, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen. Huomiota kiinnitettiin koulukiusaamisen ehkäisyyn, perusopetuksen ylempien vuosiluokkien ja toisen asteen nivelvaiheen opetus- ja työmuotojen kehittämiseen, oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämiseen sekä koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Valmisteltiin säädösmuutokset maahanmuuttajien perusopetuksen valmistavan opetuksen laajentamiseksi. Uudistettiin esi- ja perusopetuksen sivistys- ja kasvatustehtävän arviointia ja koulutuksen arviointisuunnitelma vuosiksi 2009–2011. Käynnistettiin perusopetuksen laatukriteereiden valmistelu. Asetettiin selvitysmies arvioimaan koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuutta, toiminnan laatua ja muutostarpeita. Asetettiin työryhmä valmistelemaan lukiokoulutuksen kehittämistoimenpiteitä. Valmisteltiin säädökset lukion suullisen kielitaidon kokeesta ja arvioinnin järjestämisestä osana lukioopintoja. Taiteen perusopetusta on laajennettu eri taiteenaloilla.

Ammatillinen koulutus Kohdennettiin ammatillisen peruskoulutuksen vuonna 2009 voimaantuleva 3 000 opiskelijapaikan lisäys alueellisen työvoimatarpeen mukaan ja kasvukeskuksiin. Tehtiin päätökset valtion ammatillisten erityisoppilaitosten siirtämisestä osaksi yksityisiä erityisopetuksen järjestäjiä. Ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisopiskelijamäärää voitiin tässä yhteydessä lisätä 1 195 opiskelijalla vuodesta 2009 lukien. Ammattiopistostrategian mukaista vauhdittamishanketta jatkettiin. Toteutui kaksi fuusiota ja tehtiin järjestämislupapäätökset vuonna 2009 toteutuvista kymmenestä järjestäjäfuusiosta. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeilua jatkettiin 31.5.2010 asti. Samassa yhteydessä kokeilua laajennettiin kolmella uudella koulutuksen järjestäjällä. Ammatillisen peruskoulutuksen tulosrahoituksen indikaattoreita ja mittareita kehitettiin. Kevään yhteishaussa otettiin käyttöön sähköinen haku- ja koulutustietojärjestelmä. Valmistauduttiin käynnistämään pirstaleisen koulutustarjontatiedon kokoaminen ja kattavan hakupalvelun luominen myös yhteishaun ulkopuolella olevaan koulutukseen.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut Korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä jatkettiin. Säätiömuotoisen Aalto-yliopiston säädekirja allekirjoitettiin ja hallitus nimitettiin. Turkuun sekä Itä-Suomeen yhdistymisen kautta syntyvien uusien yliopistojen perustamisvalmistelut etenivät. Sisä-Suomen yliopistoallianssi käynnisti yhteistyönsä. Kaksi fuusioiden kautta syntyvää uutta ammattikorkeakoulua, Metropolia ja Yrkeshögskolan Novia aloittivat toimintansa. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektoreiden välistä duaalimallin mukaista yhteistyötä tuettiin ja sektoreiden välistä työnjakoa selvitettiin alueellisilla selvityksillä. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa linjattiin korkeakoulujen kansainvälistymisen suuntaviivat vuosille 2009–2015. Tavoitteita asetettiin mm. opiskelija- ja henkilöstöliikkuvuuden sekä kansainvälisesti vetovoimaisen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön vahvistamiselle.

Yliopistolaitoksen kokonaisuudistuksen valmistelu eteni. Yliopistot irrotetaan valtioikeushenkilöstä ja kaikkien yliopistojen oikeudellinen asema muuttuu itsenäisiksi oikeushenkilöiksi. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rehtorineuvostot laativat alakohtaiset aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen suositukset. Opinto-prosessien kehittämistä ja yliopistojen tutkintorakenneuudistusta tuettiin valtakunnallisilla ja alakohtaisilla opetusministeriön rahoittamilla hankkeilla. Yliopistojen sähköinen hakujärjestelmä

otettiin käyttöön. Yliopistoissa suoritettujen maisterintutkintojen määrä nousi huomattavasti tutkinnonuudistukseen sisältyvän siirtymäajan päättymisen 31.7.2008 vuoksi. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut aloittivat strategiatyönsä siten, että uudistuvan korkeakoululaitoksen strategiat valmistuvat vuonna 2010.

Tiedepolitiikka Painopisteitä olivat tutkimuksen laadun kehittäminen, kansainvälistyminen, tutkijankoulutuksen ja tutkijanuran kilpailukyvyn kehittäminen sekä tieteen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tehostaminen. Perustutkimusta vahvistettiin lisäämällä Suomen Akatemian kilpailtua tutkimusrahoitusta. Suomen tiedepoliittisten tavoitteiden toteutumista edistettiin osallistumalla aktiivisesti eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämiseen. Valmisteltiin eri hallinnonalojen yhteistyönä kansallista innovaatio- ja sektoritutkimuspolitiikkaa. Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurit kartoitettiin ja tehtiin ehdotukset tiekartaksi. Asetettiin työryhmä valmistelemaan Suomen Akatemian säädöksiä. Tutkijankoulutuksen ja tutkijanuran toimenpideohjelman tavoitteita ja menettelyitä konkretisoitiin Neliportainen tutkijanura -työryhmämuistiossa. Uusi supertietokone saatiin täyteen kokoonpanoonsa. Tietohuollon instituutioiden ja rakenteiden kehittämistä jatkettiin. Edistettiin kulttuuriperintöaineiston digitointia ja saatavuutta asettamalla Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke. Tiede- ja teknologianeuvosto hyväksyi koulutus-, tutkimus- ja innovaatiopoliittisen Linjaus 2008 -raportin.

Aikuiskoulutus Toimeenpantiin ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta. Uudistus kattaa ammatillisen aikuiskoulutuksen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen, työvoimakoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen sekä oppisopimuksen kehittämistä ja laajentamista koskevat kysymykset. Hallituksen iltakoulu päätti uudistuksen valmistelun periaatelinjaukset ja aikataulun. Johtoryhmä jätti väliraporttinsa, joka sisältää myös kannanotot aikuiskoulutuksen määrittelystä uudessa yliopistolaissa. Pääehdotuksia valmistelemaan asetettiin kuusi jaostoa/työryhmää: etuudet, aluehallinto, rahoitus, tarjonta, korkeakoulujen aikuiskoulutus ja maahanmuuttajien aikuiskoulutus.

Oppisopimuskoulutuksena annettavan ammatillisen lisäkoulutuksen kiintiötä nostettiin 8 %, jolloin kokonaiskiintiö on 27 100 opiskelijapaikkaa. Oppisopimuskoulutuksen ohjausta, valvontaa ja kehittämistyötä lisättiin. Oppisopimuskoulutuksen yksikköhintoja tasattiin vastaaman enemmän todellista kustannustasoa. Valmisteltiin ehdotus ammatillisen lisäkoulutuksen tuloksellisuusrahoitusjärjestelmäksi.

Asetettiin valmisteluryhmä laatimaan vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaa vuosille 2008–2012. Valmisteltiin hallituksen esitys lukion aineopiskelun rahoitusperusteiden muuttamisesta aikuisopiskelun sekä maahanmuuttajien koulutuksen edistämiseksi. Opetusministeriön asettama työryhmä laati ehdotukset Saamelaisalueen koulutuskeskuksen lainsäädännön uudistamistarpeista.

Jatkettiin valtiorahoitteisen opetustoimen henkilöstökoulutuksen kehittämistoimia työryhmän esitysten pohjalta. Asetettiin opetustoimen henkilöstökoulutuksen neuvottelukunta. Neuvottelukunnan selvitysten perusteella asetettiin työryhmä laatimaan ehdotuksia hallitusohjelmaan sisältyvän työnantajan täydennyskoulutusvelvoitteen konkretisoinnista ja toimeenpanosta. Valmisteltiin Opetusalan koulutuskeskuksen (OPEKO) asemaa koskevat uudistukset.

Opintotuki Opiskelijan omat tulorajat nousivat 1.1.2008 ja opintorahan perusmääriä korotettiin 1.8.2008. Koulumatkatuen kokonaisarvioinnin suorittanut työryhmä luovutti mietintönsä. Opetusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotuksia siitä, kuinka opintotuen keinoin voitaisiin parantaa niiden opiskelijoiden taloudellista toimeentuloa ja opiskeluedellytyksiä, joilla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia. Vuotta 2009 koskevan talousarvion valmistelun yhteydessä päätettiin lisäksi, että puolison tulojen huomioonottamisesta luovutaan asumislisää myönnettäessä.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka Valmisteltiin opetusministeriön strategia kulttuuripolitiikan kehittämiseksi vuoteen 2020. Toteutettiin hanketta kulttuuripolitiikan indikaattorituotannon kehittämiseksi. Toimeenpantiin ESR -ohjelmakauden 2007–2013 kehittämisohjelmat. Lisäksi osallistuttiin innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittämisen ohjelmaan.

Taide ja kulttuuriperintö Taiteen keskustoimikuntaan kuuluu vuoden 2008 alusta myös alueellisten taidetoimikuntien hallinto. Jatkettiin apurahajärjestelmien selkiyttämistä sekä valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittisen periaatepäätöksen (2003) toimeenpanoa eri taiteenaloilla. Käynnistettiin visuaalisten alojen taidepoliittinen ohjelmatyö. Pohjoismaiden ministerineuvoston ehdotuksen pohjalta ulkoministerit päättivät perustaa Pohjoisen ulottuvuuden asiantuntijaryhmän selvittämään kulttuurikumppanuuden perustamista. Kulttuuriministerit sopivat Viron, Latvian ja Liettuan kulttuuriministerien kanssa uudesta pohjoismaalais-balttialaisesta liikkuvuus- ja residenssiohjelmasta 2009–2011.

Käynnistettiin uudistetun teatteri- ja orkesterilain (730/1992) toimeenpano. Arvioitiin lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun toisen kauden toiminta. Jatkettiin viittomakielisten teatteripalveluiden kehittämistä. Käynnistettiin osana Terveyden edistämisen politiikkaohjelmaa kulttuurin hyvinvointi-vaikutusten edistämishanke ja poikkihallinnollisen toimenpideohjelman valmistelu vuosille 2010–2014. Annettiin hallituksen esitys verovapaan kulttuurisetelin käyttöönotosta.

Työryhmän esitys Museoviraston toiminnan kehittämisestä ja nimen muuttamisesta Suomen kulttuuriperintökeskukseksi valmistui. Suomen merimuseon uudisrakennus Kotkassa avattiin yleisölle. Opetusministeriö käynnisti Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankeen. Laadittiin selvitykset Museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan toimintojen yhteensovittamisesta ja yhteisestä kehittämisestä sekä Valtion elokuvatarkastamon ja Kansallisen audiovisuaalisen keskuksen toimintojen yhteensovittamisesta.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti osallistui EU:n ja Venäjän kulttuuriyhteistyön kehittämiseen sekä Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden valmisteluun

Viestintäkulttuuri Teetettiin selvitys elokuvan julkisesta rahoituksesta. Julkaistiin Digitaaliset demot -projektin laajamittainen arviointi. Jatkettiin Lapset ja media -toimintaohjelman hankkeiden tukemista. Jatkettiin kuvaohjelmalainsäädännön uudistusta vastaamaan muuttunutta mediaympäristöä.

Tekijänoikeusjärjestelmän toimivuuden kehittämiseksi käynnistettiin selvitykset monikanavajakelusta, työsuhdeolettaman ottamisesta tekijänoikeuslakiin ja opetusministeriön tekijänoikeushallinnosta. Siirrettiin hyvitysmaksun päätöksenteko opetusministeriöstä valtioneuvostoon sekä käynnistettiin toimialakeskustelut luovien sisältöjen sähköisen kaupankäynnin edistämisestä ja luvattoman verkkojakelun vähentämisestä. Lisäksi aloitettiin hyvitysmaksujärjestelmää koskeva selvitystyö. Asetettiin laajapohjainen tekijänoikeustoimikunta käsittelemään lainvalmistelun suuntaviivoja. Aloitettiin lainauskorvausjärjestelmän toteuttaminen hyväksymällä lainauskorvausta hallinnoivat järjestöt. Tekijänoikeuskorvausten verotuskohtelua kehittävän työryhmän toimikautta jatkettiin. Kansallisen IPR-strategian valmistelua työ- ja elinkeinoministeriön kanssa jatkettiin. Osallistuttiin Arjen tietoyhteiskunta -ohjelman toteuttamiseen kehittämällä kirjastojen verkkopalveluja ja kansallista digitaalista kirjastoa, edistämällä kulttuuristen sisältöjen online-jakelua sekä parantamalla tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta.

Kulttuurivienti Kulttuurin välittäjäporrasta vahvistettiin. Kulttuuriviennin tukiverkostotoimintaa kehitettiin ja verkotettiin alueellisia kulttuuritoimijoita. Kulttuurin toimialojen kansantaloudellista vaikuttavuutta kuvaavaa kulttuurin satelliittitilinpitoa laajennettiin yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Otettiin käyttöön kulttuuriviennin tukiverkoston Internet-

sivusto ja hankekanta. Instituuttien ja edustustojen yhteistyötä tiivistettiin ja selvitettiin taiteen alan tiedotuskeskusten kulttuurivientivalmiuksia. Esitys kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistäväksi toimintaohjelmaksi 2009–2013 valmistui ja sen toimeenpano käynnistettiin.

Liikuntatoimi Valtionavustusta myönnettiin 73 lajiliitolle ja 56 muulle valtakunnalliselle liikuntajärjestölle yhteensä 34,9 miljoonaa euroa. Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen kansallisesta liikuntaohjelmasta. Opetusministeriö tuki terveyttä edistävää liikuntaa 2,2 milj. eurolla. Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelmassa tuettiin yhteensä 186 hanketta. Jatkettiin opetusministeriön tuella toteutettavan huippu-urheilun kehittämis- ja toimintavastuita valmistelleen työryhmän esitysten toimeenpanoa ja käynnistettiin lajiliittojen tulosperusteisen määrärahajaon uudistaminen.

Liikuntapaikka-avustuksilla tuettiin erityisesti uimahallien ja liikuntasalien rakentamista. Tuettiin liikuntasektoria laajasti palvelevia tietojärjestelmiä (SLUnet ja LIPAS). Tuettiin ja rahoitettiin liikunnan koulutuskeskuksia vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisina koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveysliikunnan keskuksina sekä liikuntajärjestöjen toimintaa tukevina kilpa- ja huippu-urheilun valmennuskeskuksina. Vaikutettiin mm. EU:n urheilun valkoisen kirjaan liittyvän Pierre de Coubertin toimintaohjelman priorisointiin, Euroopan neuvoston urheilun osittaissopimuksen toimeenpanoon sekä uudistetun WADA -koodin valmisteluun.

Nuorisotoimi Valtioneuvoston vuonna 2008 hyväksymän lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpano aloitettiin ja kaikille toimenpiteille osoitettiin vastuuvirkamiehet eri ministeriöissä. Vuoden aikana ohjelman 300 toimenpiteestä käynnistettiin yli puolet.

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tulosalueella tuettiin 115 valtakunnallista nuorisojärjestöä, nuorisotyön palvelujärjestöä sekä nuorisotyötä tekevää järjestöä. Valtakunnallisten nuorisokeskusten toiminta laajeni ja uusien sivutoimipisteiden toiminta Muoniossa ja Hailuodossa käynnistyi.

Kuntien nuorisotyön peruspalveluja tuettiin valtionosuuden lisäksi nuorisotilojen rakentamiseen, peruskorjaukseen ja varustamiseen. Vuoden aikana saatiin noin 240 kuntaa ja 75 % nuorista nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen piiriin. Lääninhallitukset tukivat opetusministeriön osoittamilla määrärahoilla 1650 koululaisten iltapäiväkerhohanketta 3.–10.luokkalaisille. Nuorten työpajatoimintaa tuettiin ja se vakinaistui siten, että noin 80 % tuetuista 200 pajasta oli pysyvänä toimintana kunnissa. Opetusministeriö tuki 82:ta ehkäisevän päihde- ja huumetyön hanketta. Nuorten alkoholin ja huumeiden käyttö ja kokeilut ovat kääntyneet 2000-luvulla laskuun. Avartti -toiminta laajeni.

EU:n nuorisopolitiikassa arvioitiin nuoriso-ohjelma 2000–2006 sekä aloitettiin avoimen koordinaatiomenetelmän arviointi. Ministerineuvosto hyväksyi suosituksen nuorten vapaaehtoistoimijoiden liikkuvuudesta EU:n alueella. Nuorisotoimialan kahdenvälistä asiantuntijavaihtoa oli 9 maan kanssa.

Kirkolliset asiat Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien toimintaa tuettiin niille myönnetyllä uudella valtionavustuksella. Avustuksella pyritään edistämään uskonnonvapauden toteutumista ja uskonnollisten yhdyskuntien yhdenvertaisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maatalous ja maaseudun kehittäminen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan päälinjoista vuoden 2013 loppuun sovittiin maatalousneuvostossa marraskuussa (ns. terveystarkastus). Suomen EU-tulotukien kokonaismäärä pysyy suurin piirtein nykyisellä tasolla eli korkeintaan 571 milj. euroa vuodessa. Tuotantoon sidottujen tukien irrottaminen tuotannosta jatkuu ja tuet siirretään tilatukeen pääosin vuoden 2012 alusta. Energiakasvituki poistuu vuonna 2010 ja maidon kiintiöjärjestelmä lakkaa vuonna 2015, mutta maitokiintiöitä korotetaan yhdellä prosentilla vuosittain vuoteen 2013 asti. Suomi sai poikkeuksen myöntää vuosina 2010–2013 tuotantoon sidottua tukea 10 %, mikä antaa mahdollisuuden turvata maidon- ja naudanlihantuotantoa jatkossakin. Modulaatioprosentin nousu asteittain 10 prosenttiin vuonna 2012 lisää EU:n maaseudun kehittämisvaroja Suomelle arviolta 6–15 milj. euroa vuodessa käytettäväksi uusiin haasteisiin (ilmastonmuutos, uusiutuva energia, vesienhoito ja luonnon monimuotoisuus sekä niihin liittyvät innovaatiot ja maitosektorin uudelleenjärjestelyyn liittyvät toimenpiteet) vuosina 2010–2015. EU-varojen lisäksi tarvitaan kansallista vastarahaa.

Suuri osa EU:n kokonaan rahoittamista suorista tulotuista (CAP-tuet) on vuoden 2005 uudistuksen jälkeen irrotettu tuotannosta. Tukiehdoissa on mm. ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin liittyviä vaatimuksia. EU:n suoria tukia maksettiin kertomusvuonna 540 milj. euroa, mikä oli 1 % enemmän kuin edellisvuonna.

Etelä-Suomen kansallisen tuen vuosien 2008–2013 tukiratkaisuun sisältyy maatalouden kannattavuusedellytyksiä turvaavien tulotukien lisäksi rakennekehitystä edistäviä investointi- ja aloitustukia. Osa kotieläintalouden tuesta muutettiin maksettavaksi peltoalaperusteisena tukena. Lisäksi valmisteltiin sika- ja siipikarjatalouden tuen irrottamista tuotannosta vuonna 2009.

Pohjoisen tuen tukijärjestelmän (artikla 142) kehittämisestä saatiin aikaan poliittinen sopu EU:n kanssa joulukuun lopulla. Uusi järjestelmä ottaa aiempaa paremmin huomioon pohjoisen alueen maatalouden erityistarpeet, maataloudessa tapahtuneen kehityksen sekä tavoitteen yksinkertaistaa tukijärjestelmää. Muutoksia tapahtuu erityisesti maidon sekä sika- ja siipikarjatalouden tukijärjestelmien toteuttamisessa. Lisäksi muutetaan tuotteiden ryhmittelyä ja alueittaiset yksikkötukirajoitteet korvataan tuotteittaisella maksimikeskiarvotuella. Maa- ja puutarhatalouden kansallisia tukia maksettiin kertomusvuonna noin 558 milj. euroa, mikä oli n. 6,5 % vähemmän kuin edellisvuonna.

Sokerialan rakenneuudistukseen liittyen sokerin ja juurikkaan hintaa lasketaan vaiheittain neljän vuoden aikana. Osa tulon menetyksistä korvataan viljelijöille suorana tukena EU:n varoista ja osin kansallisista varoista. Suomen ainoan sokeritehtaan (Säkylä) tuotantoa voitiin jatkaa 10 % alemmalla tasolla.

Maatalouden ympäristötukea on tehostettu entisestään lisäämällä ohjelmaan kolme uutta erityistukea. Maatalouden vesistökuormituksen vähentämiseksi ja kuormituksen vaikutusten seuraamiseksi käynnistettiin myös muita merkittäviä hankkeita, kuten TEHO- ja Hyötylanta-hankkeet. Toimenpiteiden vaikutukset vesistöissä, mm. Itämeressä näkyvät kuitenkin vasta pitkällä viiveellä. Uusia, kertomusvuonna käyttöönotettuja ympäristötuen erityistukisopimuksia haettiin yli 1 300 kpl noin 69 000 hehtaarin alalle. Uutena tukimuotona otettiin käyttöön myös eläinten hyvinvointituki, johon sitoutui noin 4 700 kotieläintilaa. Ympäristötukea ja eläinten hyvinvointitukea maksettiin yhteensä noin 329 milj. euroa ja luonnonhaittakorvausta noin 421 milj. euroa.

Maa- ja puutarhatalouden viljelijätukia maksettiin yhteensä noin 1 855 milj. euroa eli noin 1 % vähemmän kuin edellisvuonna. Tuensaajia oli noin 65 000. Maatalouden kannattavuutta heikensi panosten ja tuotteiden välisen hintasuhteen epäedullinen kehitys.

Pääosin EU:n rahoittamia vientitukia ja sisämarkkinatukia maksettiin yhteensä noin 12 milj. euroa eli noin 55 % edellisvuotta vähemmän. Komissio alensi vientitukitasoja ja poisti tilapäisesti eräitä tukimuotoja maatalousraaka-aineiden kohonneiden maailmanmarkkinahintojen johdosta. Vienti- ja sisämarkkinatukien rahoittaminen siirrettiin maatalouden interventiorahastosta talousarvioon.

Uuden maatalouden rakennetukilain mukainen haku käynnistettiin toukokuussa 2008 nuoren viljelijän aloitustuella. Touko-kesäkuussa ja elo-syyskuussa oli mahdollista hakea eräitä investointitukia. Laaja investointitukien haku alkoi 31.10.2008 ja jatkui 9.1.2009 saakka. Vuoden aikana tehdyistä rahoitustukipäätöksistä noin 85 % liittyi kuitenkin vuoden 2007 loppuun mennessä vireille tulleisiin hakemuksiin. Aiempien vuosien kaltaisia rahoitusrästejä ei enää siirtynyt vuodelle 2009. Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastoon osoitettiin lisärahoitusta, yhteensä 56,84 milj. euroa. Tästä osa liittyi energiaverojen palautuksen säästöön. Kertomusvuonna myönnettiin rahoitusta n. 4 000 investointiin ja tilanpidon aloittamiseen. Avustuksia myönnettiin n. 109 milj. euroa (3 630 hanketta), korkotukilainoja n. 231 milj. euroa (2 580 hanketta) ja valtionlainoja 0,9 milj. euroa (31 hanketta). Nuorten viljelijöiden aloitustukea myönnettiin 640 viljelijälle. Kielteisiä päätöksiä maatalouden investointi- ja aloitustukihakemuksiin tehtiin 540 kpl. Vuonna 2007 otettiin käyttöön uusi luopumistukijärjestelmä, joka on voimassa vuoden 2010 loppuun. Luopumistukea myönnettiin n.820 tilalle ja järjestelmän piiriin tuli vuoden loppuun mennessä yhteensä n. 1 234 henkilöä.

Maatalousperäisten energialähteiden tuotantoa pyrittiin edistämään mm. maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteiden sekä EU:n rahoittaman energiakasvien viljelytuen avulla. Energiakasvien sopimuspinta-ala oli noin 17 500 hehtaaria, mikä oli likimain edellisvuoden tasolla. Pinta-alan kasvu pysähtyi mm. peltoenergiatuotteiden hintakilpailukyvyn heikentymisen vuoksi. Lisäksi otettiin käyttöön uusi bioenergiatuotannon avustusjärjestelmä mm. alan investointien edistämiseksi sekä EU:n energiapalveludirektiivin toteuttamiseksi maatilasektorilla.

Kansallisen elintarviketalouden laatustrategian toimeenpanoa jatkettiin ja hallitusohjelmassa mainittu suomalaisen ruokakulttuurin edistämisohjelma valmistui. Ohjelman päätavoite on lisätä suomalaisen ruuan arvostusta. Lisäksi pyritään lisäämään lähi- ja luomuruuan tarjontaa ja käyttöä.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteiden toimeenpanoa maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamiseksi jatkettiin. Ohjelman painopisteitä edistää myös 55 Leader-toimintaryhmää ja lisäksi ohjelmatyötä tukee maaseutuverkosto, joka kokoaa yhteen kaikki työssä mukana olevat toimijat. Uuden ohjelmakauden kehittämishankkeiden ja yritysinvestointien menoja tuettiin noin 12,4 milj. eurolla.

Ohjelmakauden 2000–2006 ohjelmien toteuttamisen piti päättyä vuoden lopussa, mutta komission elvytyspakettiin liittyen rakennerahasto-ohjelmien tukikelpoisuudelle oli mahdollista hakea jatkoaikaa. Tavoite 1- ja Leader+ -ohjelmien toteuttamisaika päättyneekin siten 30.6.2009. Ohjelmille asetetut määrälliset tavoitteet ylitettiin. Ohjelmien avulla syntyi uusia työpaikkoja lähes 14 500 kpl, joista 42 % naisille. Uusia yrityksiä syntyi 5 600, joista naisyrityksiä 31 %. Lisäksi vaikutettiin yli 50 000 työpaikan säilymiseen, näistä 38 % oli naisten työpaikkoja. Erityisesti LEADERin avulla on saatu aikaan myös nuorille työpaikkoja ja yrityksiä. LEADER+ -yhteisöaloitteessa tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin on osallistunut lähes 450 000 henkilöä ja koulutuksiin 80 000 henkeä. Ohjelmalla on ollut merkittävä vaikutus yhteisöllisyyteen hankkeiden toteutusalueilla. Ohjelmien EU-rahoitus saatiin hyödynnet-

tyä hyvin eli tavoite 1 -ohjelmissa lähes 100 prosenttisesti ja Leader+ -ohjelmassa n. 90 prosenttisesti. Vanhan ohjelmakauden kehittämishankkeiden ja yritysinvestointien menoja maksettiin noin 44,3 milj. euroa.

Toteutettiin maaseutupoliittista erityisohjelmaa vuosille 2007–2010 sekä valmisteltiin uutta kokonaisohjelmaa ja maaseutupoliittista selontekoa vuoteen 2020. Kummatkin valmistuvat alkuvuodesta 2009. Kylätoiminnan kehittämiseen oli käytettävissä 0,610 milj. euroa. Kansallisin varoin on laadittu tai päivitetty lähes 2 000 kyläsuunnitelmaa.

Vuoden 2007 keväällä perustetun Maaseutuviraston toiminnan vakiinnuttamista vaikeutti henkilöstön runsas vaihtuminen. Lisäksi Mavi käynnisti alueellistamissuunnitelmansa toteuttamisen. Alueellistamisen kustannusvaikutuksiksi suunnitelmassa arvioitiin vuosina 2008–2011 yhteensä noin 8,2 milj. euroa.

Elintarvikkeet ja terveys Vuonna 2006 voimaan tulleen elintarvikelain toimeenpanoa seurattiin erityisesti pk-yritysten osalta. Toisista EU-maista tuotavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaa tehostettiin siirtämällä valvonta kunnilta Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran vastuulle. Terveys- ja ravitsemusväitteitä koskevan uuden yhteisölainsäädännön edellyttämät kansalliset hakemukset toimitettiin komissiolle. Yhteisössä toteutetut tuotantoeläinten salmonellakartoitukset osoittivat kotimaisen tuotannon hyvin matalan salmonellatason EU-keskiarvoon verrattuna.

Eläintautilain kokonaisuudistusta ja eläintunnistusjärjestelmää koskevan lain valmistelua jatkettiin. Eläinlääkintähuoltolakiesityksen jatkovalmistelun työryhmä viimeisteli esityksen yksimielisenä. Vesiviljelyeläinten terveyteen liittyvät säännökset ja valvonta uudistettiin. Bluetongue-taudin leviämiseen Suomeen varauduttiin valmistelemalla rokotusohjelma. EU:n ns. sivutuoteasetuksen kokonaisuudistusta koskevasta ehdotuksesta järjestettiin kolme kuulemistilaisuutta ja informoitiin eduskuntaa. Eläinten kuljetuslainsäädäntöön sisältyvää kuljettajien pätevyystodistusvaatimusta alettiin soveltaa. Lihantuotantoa varten kasvatettavien kanojen (broilereiden) suojelua koskevan direktiivin edellyttämä säädösvalmistelu aloitettiin. Eläinsuojelusäädösten rikkomisesta seuraavien rangaistusten koventamisen selvitys aloitettiin. Valtioneuvoston asetus tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnasta valmisteltiin ja neuvoteltiin Eviran ja Helsingin yliopiston kanssa sopimuksesta eläinten hyvinvointikeskukseksi.

Uusi rehulaki tuli voimaan 1.3.2008. Sen nojalla annettiin asetukset rehualan toiminnanharjoittamisesta, haitallisista aineista, tuotteista ja eliöistä rehuissa sekä asetus erityisravinnoksi tarkoitetuista rehuista. Kasvinterveydestä annetun lain muutokset tulivat voimaan 1.7.2008. Merkittävämpänä muutoksena voidaan pitää uutta säännöstä, jolla säädetään metsäkeskusten osallistumisesta lain täytäntöönpanoon. Muutos oli erityisen tarpeellinen tilanteessa, jos Suomesta löytyisi mäntyankeroista. Kasvinterveydestä annetun lain nojalla annettiin uusi asetus, johon on koottu aikaisemmat kolme vastaavaa asetusta tarvittavine muutoksineen. Euroopan Unionin Neuvostossa vuonna 2007 hyväksytty luomuasetus täytäntöön pantiin kansallisella luomuasetuksella. Lakiesitykset rinnakkaiselolaiksi ja kasvinjalostajanoikeuslaiksi olivat laajalla lausuntokierroksella. Lannoitevalmisteiden tulevaisuuskatsausta valmistellut työryhmä sai työnsä yksimielisesti päätökseen vuoden lopussa.

Metsätalous Valtioneuvosto hyväksyi Kansallinen metsäohjelma 2015:n maaliskuussa yhdessä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman METSO (2008–2016) kanssa. Kansallinen metsäohjelma sisältää metsäpolitiikan keskeiset linjaukset ja sen päämääränä on lisätä kansalaisten hyvinvointia hyödyntämällä metsiä monipuolisesti kestävän kehityksen periaatteita noudattaen. Ohjelman toimenpiteillä pyritään erityisesti kehittämään uusia metsäalan tuotteita ja palveluita, lisäämään kotimaisen puun käyttöä sekä lisäämään metsien ilmasto- ja energiahyötyjä.

Metsien merkitys uusiutuvan energian tuotannossa ja ilmastonmuutoksen hillitsemisessä korostui valtioneuvoston 6.11.2008 hyväksymässä pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa.

Metsänhoito- ja perusparannustöiden määrät lisääntyivät edellisiin vuosiin verrattuna. Myös metsähakkeen energiakäyttö lisääntyi edellisestä vuodesta. Valtakunnan metsien inventointitietojen perusteella taimikonhoitoa, harvennushakkuita ja kunnostusojituksia tehtiin kuitenkin edelleen alle tarpeen. Valtion rahoitus yksityismetsien metsänhoito- ja metsänparannustöihin oli 63,8 milj. euroa, missä on lisäystä edelliseen vuoteen 4,1 milj. euroa.

Talouskasvun heikentymisen seurauksena metsäteollisuus on supistanut tuotantoaan, mikä vähensi teollisuuden puun tarvetta vuonna 2008. Tämän vuoksi markkinahakkuut vähenivät edellisvuodesta. Puun tuonti säilyi vielä korkealla tasolla, millä ennakoitiin Venäjän raakapuun vientitullien korotuksia vuoden 2009 alussa.

Venäjän puun tuonnin vähenemiseen varauduttiin edistämällä verotuksen keinoin kotimaisen puun saatavuutta. Eduskunta hyväksyi puun myyntitulojen verotuksen keventämisen osittaisella ja väliaikaisella verohuojennuksella vuosina 2009–2011. Lisäksi puun saatavuutta edistettiin ensiharvennushakkuiden väliaikaisella verovapaudella sekä korotetulla metsävähennyksellä. Metsäveropäätökset vilkastuttivat erityisesti ensiharvennuskohteiden puukauppaa. Harvennushakkuiden osuuden kasvaminen vahvisti osaltaan myös metsätalouden työllisyyttä.

EU:n metsiä koskevan viisivuotisen työohjelman toimeenpanoa jatkettiin. Metsien ja bioenergian rooli EU:n ilmasto- ja energiapaketin valmistelussa oli keskeisesti esillä. Suomi tuki YK:n metsäfoorumin työtä järjestämällä Kolilla merkittävän seminaarin metsien ympäristöulottuvuuksista. Suomi allekirjoitti kansainvälisen trooppisen puun sopimuksen (International Tropical Timber Agreement 2006) helmikuussa. Biodiversiteettisopimuksen metsätyöohjelman jatko saatiin neuvoteltua. Suomen ja Venäjän metsäalan yhteistyötä jatkettiin ja valmisteltiin metsäalan lähialueyhteistyöohjelma vuosille 2009–2011.

Kala-, riista- ja porotalous Maatalous- ja kalastusneuvostoissa tehtiin päätökset mm. Itämeren saaliskiintiöistä vuodelle 2009 sekä laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen vähentämisestä ja edistämisestä. Itämeren silakan kalastusmahdollisuudet voitiin ylläpitää, kilohailin ja lohen kalastusmahdollisuudet pienenivät, mutta turskan kasvoivat. Suomi osallistui kalastuksen valvonnan tehostamiseksi Itämeren valvonnan ja tarkastusten yhteisohjelmaan Itämeren EU-jäsenvaltioiden ja EU:n kalastuksen valvontaviraston kanssa.

Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman (2007–2013) täytäntöönpano jatkui suunnitellusti. Ohjelmasta myönnettiin tukia hylkeiden aiheuttamien saalisvahinkojen korvaamiseen nk. hyljesietopalkkioina. Ajoverkkokalastuksen tultua kielletyksi Itämerellä, avattiin lohenkalastuksessa käytettyjen alusten romutusohjelma.

Vapaa-ajan kalataloudessa painopistealueina oli muun muassa nuorison kalastusharrastuksen edistäminen ja kalaistutusten tuloksellisuuden lisääminen. Lisäksi ministeriön johdolla ja rahoituksella laadittiin ja julkaistiin valtakunnallisen kalastusmatkailun kehittämisen toimenpideohjelma. Kalastuksenhoito-maksuvaroihin liittyvien valtionavustusten myöntämiseen, käyttöön ja valvontaan liittyvää kehittämishanketta jatkettiin.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kalastuslain uudistushankkeen tekemällä keväällä laajan lausuntokierroksen, jonka jälkeen nimettiin henkilöt hankkeen valmisteluelimiin. Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaan ministeriön tulee käynnistää kalastuslain kokonaisuudistus, jossa otetaan huomioon erityisesti vaelluskaloihin liittyvä kokonaisuus sekä ammattikalastuksen toimintaedellytykset.

Merkittävimpien riistaeläinten kannat pysyivät vakaina. Hirvikannan osalta pyrkimyksenä oli pääsääntöisesti pitää kanta viime vuoden tasolla. Hirvien aiheuttamat metsävahingot olivat edelleen alhaisella tasolla. Suurpedoista etenkin ilves- ja karhukannat jatkoivat kasvuaan. Susikanta taantui. Suurpetojen aiheuttamien vahinkojen määrä oli edelleen varsin korkealla tasolla. Vahinkojen ennaltaehkäisyä ja suurpetojen poikkeuslupien myöntämistä tehostettiin. Suurpetoja koskevien poikkeuslupien myöntäminen siirrettiin riistanhoitopiireihin. Ilveksen metsästystä lisättiin erityisesti poronhoitoalueella. Riistavahinkolaki valmistui. Poronlihan tuottajahinta jatkoi nousuaan varsin voimakkaan laskun jäljiltä. Poronlihan menekinedistämistä jatkettiin. Porotaloudessa annettiin valtioneuvoston asetus poronhoitovuodelta 2007/2008 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta. Porotalouden rakenteen kehittämiseksi tuen edellytyksenä oleva vähimmäisporomäärä pidettiin 80 eloporossa. Maa- ja metsätalousministeriön asettaman porotalouden- ja luontaiselinkeinojen rahoitusalan uudistamistyöryhmän loppuraportti valmistui joulukuussa.

Vesitalous EU:n direktiivi tulvariskien arvioinnista ja hallinnasta tuli voimaan 26.11.2007. Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä valmisteli direktiivin toimeenpanemiseksi tarvittavaa lainsäädäntöä ja selvitti tulvariskien hallinnan parantamiseksi tarvittavia muita kehittämistarpeita.

Ministeriössä valmisteltiin tulvavahinkojen korvausjärjestelmän uudistamiseksi ehdotusta, jonka toteutuessa poikkeuksellisista tulvista Suomessa aiheutuvat rakennus- ja irtaimistovahingot korvattaisiin yksityisistä vakuutuksista eikä valtion varoista.

Vuosi oli koko maassa hyvin sateinen ja paikoin ennätyksellisen märkä. Tulvariskien hallinnan operatiivisista toimista suoriuduttiin kuitenkin tavanomaisen rahoituksen puitteissa.

Vesihuollon edistämisessä painopiste oli haja-asutusalueiden viemäriverkostojen laajentamisessa. Vesihuollon tukemisen linjauksista valmistui vuoden lopulla opas.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri Hallinnossa valmisteltiin hallituksen esitys eduskunnalle kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtämistä käräjäoikeuksilta maanmittauslaitokselle koskevaksi lainsäädännöksi. Lakimuutokset mahdollistavat kirjaamisasioiden siirtämisen hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2010 alusta lukien. Samalla luodaan edellytykset lainhuuto-, kiinnitys- ja muiden kirjaamisasioiden käsittelyn, sähköisen kirjaamisjärjestelmän ja kiinteistötietojärjestelmän kehittämiselle. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteistönmuodostamislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi valmistui. Lakimuutos mahdollistaa toteutuessaan kiinteistötoimitustuotannon tehostamisen ja kiinteistötietojärjestelmän luotettavuuden parantamisen.

Vuonna 2007 voimaan tulleen INSPIRE-direktiivin (2007/2/EY) kansallisen toimeenpanon edellyttämää lainvalmistelutyötä jatkettiin ja kertomusvuonna saatiin valmiiksi esitys laiksi paikkatietoinfrastruktuuriksi. Jatkettiin laserkeilauksella tehtävän uuden valtakunnallisen korkeusmallin tuotantoa, jonka avulla saadaan valtakunnallinen korkeusmalli, jonka käytettävyys eri sovellutuksiin mm. tulvariskikartoitukseen on nykyistä parempi. Kertomusvuonna käynnistettiin toimenpiteet maa- ja metsätalousministeriön tilusjärjestelystrategia 2008–2013 käytännön toimenpiteiksi mm. suuntaamalla uusjakojen tukemisvaroja pääosin peltotilusjärjestelyihin ja porrastamalla tuki siten, että uusjakoa tuetaan sitä enemmän mitä suurempi on hankkeen tuottama hyöty lähtötilanteeseen verrattuna.

Luonnonvarat ja ilmastonmuutos Jatkettiin ja saatiin päätökseen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian valmistelu maa- ja metsätalouden osalta. Komission ns. ilmasto- ja energiapaketin taakanjakojen valmisteluun liittyen valmisteltiin maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen sekä maaperän ja metsien nielujen ylläpitämiseen liittyvät toimet. Arvioitiin maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategian toteutuminen. Aloitettiin kansallisen vieraslajistrategian ja toimenpidesuunnitelman valmistelu, minkä päävastuu kuu-

luu maa- ja metsätalousministeriölle kansallisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön toimintaohjelman 2006–2016 mukaisesti. Aloitettiin kansallisen suo- ja turvemaiden strategian valmistelu yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, päävastuun valmistelusta kuuluessa maa- ja metsätalousministeriölle. Valmisteltiin Suomen EU-linjauksia ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen sekä luonnon monimuotoisuuden osa-alueilla.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Henkilöautoliikenne on ennakkotietojen mukaan hiukan vähentynyt pääteillä edellisvuoden tasosta. Rautateillä matkojen määrä kasvoi ennakkotietojen mukaan sekä kaukojunissa että lähiliikenteessä noin 6 % Suomen ja Venäjän välillä matkojen määrä kasvoi noin 9 % vuoteen 2007 verrattuna. Lentoliikenteessä matkustajien määrä kasvoi noin prosentin marraskuuhun mennessä edellisvuoden vastaavan jaksoon verrattuna. Kotimaan matkustajamäärä väheni lähes 6 %, ulkomaan matkustajamäärät kasvoivat vastaavasti vajaat 5 %. Laivaliikenteen matkustajamäärät kasvoivat noin 4 %.

Tieliikenteessä kuljetettu tavaramäärä kasvoi noin 6 %. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tiekuljetukset vähenivät 9 % edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Kotimaan rautatiekuljetukset vähenivät vajaat 3 %. Kokonaisuutena rautateiden tavaraliikenteessä oli kasvua noin 4 %. Satamien kautta kuljetettu tavaraliikenne oli lähes edellisvuoden tasolla. Lentoteitse kuljetettu tavaramäärä kasvoi noin 3 % tammi-marraskuussa. Kotimaan lentokuljetukset vähenivät lähes 18 %, mutta ulkomaan kuljetukset kasvoivat yli 4 %.

Viestinnän ja tietoyhteiskuntapalveluiden markkinat kasvoivat edelleen. Kansalaisten päivittäisessä toiminnassa viestintäsektorin merkitys vahvistui ja viestintäpalveluiden käyttö kasvoi. Vuoden lopulla huonontunut talouskehitys sekä viestintäteknologian nopea kehitys aiheuttavat epävarmuustekijöitä ja edellyttävät sopeutumista sekä viestintä- että tietoyhteiskuntapolitiikalta.

Viestintämarkkinoilla jatkui teletoiminnan, tietotekniikan ja sähköisen joukkoviestinnän lähentyminen. Tietoyhteiskunnassa ollaan siirtymässä uuteen vaiheeseen, jossa viestintäpalvelut ovat helposti ajasta ja paikasta riippumatta käytettävissä. Perinteiset televerkot korvautuvat internetverkoilla, laajakaista, langattomat tekniikat ja siru- ja älykorttitekniikat yleistyvät ja halpenevat sekä verkot ja päätelaitteet muuttuvat yhä itseohjautuvammiksi. Tapahtuva kehitys luo tietoyhteiskuntapalveluiden tarjonnalle ja viestintämarkkinoille uusia mahdollisuuksia, mutta sisältää myös mm. yksityisyyden suojaan, tekijänoikeuksiin ja kuluttajasuojaan liittyviä haasteita.

Liikennejärjestelmän kehittäminen Hallitusohjelman mukaisesti hallitus antoi eduskunnalle liikennepoliittisen selonteon keväällä. Selonteko sisältää pitkäjänteisen liikennejärjestelmän kehittämisohjelman sekä vaalikauden väyläinvestointiohjelman. Liikennepoliittisen selonteon toimeenpano-ohjelma on tehty ja sitä seurataan.

Liikenneverkko Liikennepoliittisen selonteon yhteydessä laadittiin hallituskauden väyläinvestointiohjelma. Vuoden 2009 talousarvion valmistelussa noudatettiin liikennepoliittisen selonteon linjauksia. Liikenneverkon kehittämishankkeita päätettiin aloittaa vuonna 2009 kuusi, joista kolme kuntien tai yritysten aikaistamisrahoituksella.

Hallitus jatkoi puukuljetusten turvaamisen toimenpiteitä. Kehysriihen yhteydessä hallitus osoitti edellisenä vuonna tehtyjen päätösten lisäksi puukuljetusten turvaamiseen yhteensä 225 miljoonaa euroa, josta kehyksen ylittävää 165 miljoonaa. Rahoituksen turvin parannetaan tieverkolla lähinnä alemman tieverkon kelirikkokohteita. Alustavan suunnitelman mukaan puuhuolto-ohjelman hankkeilla korjataan vuosina 2008–2012 kelirikolle alttiita sorateitä ja päällystettyjä teitä niin, että kelirikko- ja painorajoituksen uhka poistuvat 6 500 kilometriltä sorateitä ja 1 200 kilometriltä päällystettyjä teitä. Samalla toteutetaan hallitusohjelman tavoitetta alemman tieverkon kunnon parantamisesta. Yksityisteille myönnettiin lisäavustusta 10 miljoonaa euroa vuodessa vuosille 2009–2011. Samalla muutettiin yksityistielakia väliaikaisesti siten, että valtionavustusta voidaan myöntää myös puukuljetusten kannalta tärkeille teille.

Puukuljetuksia turvaa myös päätös rataosien Porokylä–Vuokatti, Joesuu–Ilomantsi sekä Äänekoski–Haapajärvi perusparannuksista. Lisäksi korjataan rautatieterminaaleja.

Turvallisuus ja huoltovarmuus Tieliikenteessä kuolleiden määrä oli 380 vuonna 2007, vuosi 2008 tulee olemaan jonkin verran edellistä vuotta parempi. Suistumisonnettomuuksien määrä on lisääntynyt ja kohtaamisonnettomuuksien määrä vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna. Eniten kuolemia sattui henkilöautoilla matkustaville. Myös moottoripyöräilijöiden kuolemien määrä kasvoi edelleen. Mopojen määrä ja mopo-onnettomuuksien määräkin on edelleen kasvussa.

Huhtikuussa annettiin eduskunnalle hallituksen esitys laeiksi alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta ja tieliikennelain muuttamisesta (HE 36/2008 vp). Alkolukkoa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan heinäkuun alussa (439 ja 440/2008). Alkolukolla valvottu ajo-oikeus on nyt mahdollinen myös lyhytaikaisen ajokortin haltijalle, joka on syyllistynyt rattijuopumukseen, ja alkolukkoajo-oikeuden voi saada henkilö-, paketti-, kuorma- ja linja-autoon sekä traktoriin.

Lokakuussa valmistui poikkihallinnollisen työryhmän ohjelma iäkkäiden liikenneturvallisuudesta. Työryhmä selvitti iäkkäiden erityistarpeita ja -ominaisuuksia eri tienkäyttäjäryhmissä ja liikennejärjestelmän ongelmakohtia iäkkäiden näkökulmasta. Työryhmän esittämissä toimenpiteissä on pyritty ottamaan huomioon se, etteivät turvallisuustoimet tarpeettomasti rajoittaisi iäkkäiden liikkumismahdollisuuksia.

Hallitusohjelman mukaisesti laaditaan ohjelma meriturvallisuuden parantamiseksi Itämerellä. Työ käynnistyi toukokuussa hankkeella, jonka yhteydessä on laadittu ehdotus ohjelmaan otettavista asioista sekä siitä kuinka ohjelmassa esitettäviä toimenpiteitä voidaan toteuttaa. Itämeren meriturvallisuusohjelma on laaja-alainen toimintasuunnitelma merenkulun turvallisuuden lisäämiseksi Suomen vesialueilla ja koko Itämerellä. Ohjelma Itämeren meriturvallisuuden parantamiseksi laaditaan 31.3.2009 mennessä

Merenkulku Suomen talous on voimakkaasti riippuvainen ulkomaankaupasta. Valtaosa ulkomaankaupasta, viennistä noin 90 % ja tuonnista noin 70%, tapahtuu meritse. Kauppa on siten riippuvainen ympärivuotisista toimivista meriyhteyksistä, ja käytettävissä on oltava riittävästi jäävahvisteista tonnistoa.

Laki meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta tuli voimaan 1.3.2008. Samalla kumottiin laki ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta. 1.3.2008 tuli voimaan myös eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakkopidätyksen väliaikaisesta maksuvapaudesta annetun lain kumoaminen. Lakimuutoksilla matkustaja-alusten tuki muuttui määräaikaisesta vakituiseksi.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annettua lakia on sovellettu 1.1.2008 ja sen jälkeen maksettavaan tukeen vuonna 2008. Miehistötukea saavien lastialusten määrä oli vuoden lopussa 104 ja matkustaja-alusten 15. Valtion vuoden 2008 talousarviossa kauppamerenkulun suoriin tukiin varattiin yhteensä 90,5 miljoonaa euroa.

Vuoden aikana kehitettiin jäänmurtopalvelujen hankintastrategia, jonka tavoitteena on antaa riittävästi vapausasteita innovaatioiden kehittämiseen ja kannustaa hyvän palvelutason tuottamiseen. Tavoitteena on näin kehittää jäänmurtotoiminnan tuottavuutta ja samalla luoda edellytyksiä jäänmurron tarjoushintatason alenemiseen.

Venäjä-yhteydet Suomen ja Venäjän väliseen kahdenväliseen maantieliikenteen tavaraliikenteeseen on myönnetty vuonna 2008 415 000 kuljetuslupaa – enemmän kuin koskaan ennen. Liikennemäärä Suomen ja Venäjän välisellä rajalla on ollut vuonna 2008 5 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Suomi on säilyttänyt transitoliikenteen asemansa. Yksi osoitus siitä

on, että uusien henkilöautojen kuljetukset Suomen kautta Venäjälle lisääntyivät. Lokakuun puoleenväliin mennessä oli kuljetettu 760 000 autoa eli enemmän kuin vuonna 2007 yhteensä. Globaalin rahoituskriisin vaikutuksesta rekkamäärät ovat olleet lokakuun jälkeen pienempiä kuin vastaavilla viikoilla viime vuonna. Venäjän liikenneministeriön ja aluetason viranomaisten kanssa käydyissä neuvotteluissa on käsitelty kaikkia liikennesektorin osa-alueita.

Aiepöytäkirja Saimaan kanavan vuokraamista koskevasta valtiosopimuksesta allekirjoitettiin Helsingissä 26.9.2008. Sopimusluonnos lähetettiin kummassakin maassa sisäiselle lausuntokierrokselle. Vuokrasopimus tulee olemaan voimassa 50 vuotta ja vuosittainen perusvuokra 1,22 miljoonaa euroa, johon lisätään liikennemäärän perusteella muuttuvan vuokran osuus. Tavoitteena on allekirjoittaa valtiosopimus kevään 2009 aikana.

Vuoden aikana valmisteltiin pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuutta ja kumppanuus perustettiin 28.10.2008 Pietarissa järjestetyssä ulkoministerikokouksessa, jossa olivat mukana EU, Venäjä, Norja ja Islanti. Kumppanuus edistää yhteistyöstä infrastruktuurihankkeissa sekä tehostaa logististen järjestelmien toimivuutta ja tavaraliikenteen rajanylityksiä. Kumppanuuden toteuttamista koskevien asiakirjojen valmistelu on aloitettu.

Elinkeinopolitiikka Kilpailun lisäämiseksi ja palveluiden tarjonnan ja laadun parantamiseksi asetettiin kesäkuussa työryhmä selvittämään ja arvioimaan liikennemarkkinoiden elinkeinopolitiikkaa. Tavoitteena on laatia 30.9.2009 mennessä elinkeinopoliittinen toimenpideohjelma liikenne- ja kuljetuspalveluja tarjoavien yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi.

Kotimaan henkilöliikenteessä VR Osakeyhtiöllä on edelleen lakisääteinen monopolioikeus. Markkinoille tulon kynnys on rautatieliikenteessä yleisesti ottaen korkea ja tasapuolista kilpailua estäviä tekijöitä on paljon. Huhtikuussa asetettu rautateiden henkilöliikenteen kilpailuttamismahdollisuuksia selvittävän työryhmä sai tehtäväksi 31.3.2009 mennessä tehdä ehdotus siitä, miten rautateiden henkilöliikenne erityisesti pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueella tulisi kilpailuttaa.

Joukkoliikenne Itsekannattavaa liikennettä täydentävillä kannattamattoman liikenteen ostoilla, kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujärjestelmien avustamisella sekä joukkoliikenteen kehittämistoimilla on edesautettu alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon saavuttamista ja tuettu tasapainoista aluekehitystä. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueen lähijunaliikenteen matkustus on kehittynyt myönteisesti. Erityisesti maaseudulla joukkoliikenteen toimintaedellytykset ovat kuitenkin kysynnän vähentymisen ja liikenteen hoidon kustannustason nousun takia edelleen heikentyneet. Vuoden 2005 aikana määriteltyä tavoitteellista peruspalvelutasoa on pidetty lääninhallitusten alueellisen ostoliikenteen lähtökohtana. Joukkoliikenteen palvelukokonaisuuden parantamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt laajan "Arki paremmaksi, joukkoliikenne toimivaksi" -kehittämisohjelman.

Ympäristö Hallinnonalalla jatkettiin liikenne- ja viestintäministeriön kolmannen ympäristöohjelman ”Liikenteen toimintalinjat ympäristökysymyksissä vuoteen 2010” toteuttamista. Liikenteen pakokaasu- ja hiukkaspäästöt ovat 2000-luvulla vähentyneet ja vähentyvät edelleen ajoneuvo- ja polttoaineteknologian kehityksen ansiosta. Vesien ja maaperän suojelun, materiaalien käytön vähentämisen tai luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Hiilidioksidipäästöt ja melu ovat 2000-luvulla kasvaneet liikennemäärien kasvaessa.

Suomen uudessa, marraskuussa 2008 valmistuneessa pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa liikenteelle asetettiin 15 prosentin kasvihuonekaasujen vähennystavoite vuoteen 2020 mennessä. Pitkän aikavälin strategiassa esitettyjen tavoitteiden ja toimien konkretisoimiseksi asetettiin kaksi liikennettä koskevaa toimikuntaa. Liikenne- ja viestintäministeriö

asetti maaliskuussa 2008 ilmastopolitiikan toimikunnan, joka valmistelee liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalaa koskevan toteutusohjelman. Ohjelma valmistuu maaliskuussa 2009. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti huhtikuussa energiatehokkuustoimikunnan, jonka alla toimii myös liikenteen energiatehokkuusjaosto. Energiatehokkuutta koskeva toimenpideohjelma valmistuu kesällä 2009.

Uudet energiatehokkuussopimukset joukkoliikenteelle ja tavaraliikenteelle allekirjoitettiin vuoden alkupuolella. Liikenne- ja viestintäministeriö yhdessä yhteistyökumppaniensa kanssa on aloittanut näiden sopimusten markkinoinnin ja toiminnan seurannan.

Saatiin päätökseen useiden liikenteen päästöihin vaikuttavien direktiiviehdotusten käsittely. Näitä olivat lentoliikenteen päästökauppaa koskeva direktiiviehdotus, ympäristöystävällisten ja energiatehokkaiden ajoneuvojen edistämistä koskeva direktiiviehdotus, ajoneuvojen energiamerkintöjä koskevan direktiivin muutosehdotus sekä ajoneuvojen sitovaa CO2-raja-arvoa koskeva asetusehdotus. IMO:ssa hyväksyttiin uudistetut säännökset alusten typenoksidi- ja rikkioksidipäästöjen rajoittamiseksi. Suomi nosti EU:ssa esille tarpeen seurata polttoaineen rikkipitoisuutta koskevien sääntöjen vaikutuksia ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Vuoden alusta tuli voimaan kaksi liikenteen päästöjen kannalta merkittävää lakia: laki autoveron uudistamisesta ja laki biopolttoaineiden jakeluvelvoitteesta. Autoverouudistuksessa henkilöautojen autoveroprosentti porrastettiin vastaamaan auton ominaispäästöjä (CO2/km). Autoverouudistus on pudottanut uusien, myytyjen henkilöautojen ominaispäästöjä noin 9 % edelliseen vuoteen verrattuna. Vastaava porrastus ajoneuvoveron perusosaan tulee voimaan arviolta vuonna 2010, kun porrastetun veronkannon mahdollistavat tietojärjestelmät saadaan Ajoneuvohallintokeskuksessa valmiiksi. Biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta koskevan lain mukaan biopolttoaineiden vuotuisen vähimmäisosuuden laskettuna polttoaineen jakelijan kulutukseen toimittamien moottoribensiinin, dieselöljyn ja biopolttoaineiden energiasisällön kokonaismäärästä tulee olla 2 % vuonna 2008, 4 % vuonna 2009 ja 5,75 % vuonna 2010. Vuodelle 2008 asetettu 2 prosentin tavoite ollaan Öljy- ja kaasualan keskusliiton mukaan tavoittamassa.

Viestintäverkot Kansallinen laajakaistastrategia on onnistunut erityisesti laajakaistayhteyksien määrän kasvattamisessa, hintojen laskemisessa ja alueellisen saatavuuden parantumisessa. Tällä hetkellä laajakaistayhteyksiä (nopeudeltaan vähintään 256 Kbit/s) voi halutessaan saada lähes 99 % kotitalouksista ja lähes 70 % kotitalouksista on käytössä laajakaistayhteys.

Hallitus hyväksyi joulukuussa periaatepäätöksen kansallisesta toimintasuunnitelmasta tietoyhteiskunnan infrastruktuurin parantamiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa kaikille kansalaisille taataan vähintään 1 Mbit/s laajakaistayhteys. Hallitus päätti esittää tätä koskevan viestintämarkkinalain muutoksen joulukuussa. Toisen vaiheen tavoitteena on, että lähes kaikki vakinaiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon vakinaiset toimipaikat ovat vuoden 2015 loppuun mennessä enintään kahden kilometrin päässä vähintään 100 Mbit/s yhteydestä.

Hallitus esitti sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamista kertomusvuoden huhtikuussa. Lakimuutoksella halutaan varmistaa yritysten toimintaedellytykset kaikissa oloissa mm. kehittämällä yrityssalaisuuksien suojaa. Työnantajille halutaan antaa tietyissä tapauksissa mahdollisuus käsitellä yrityksen koneelta lähetettyjen sähköpostien sekä verkkoliikenteen tunnistamistietoja.

Joulukuussa tasavallan presidentti vahvisti viestintämarkkinalain muutoksen, jolla muutetaan viestintämarkkinamaksun ja sähköisen viestinnän tietosuojalain tietoturvamaksun määräytymisperusteita. Tasavallan presidentti vahvisti joulukuussa viestintämarkkinalain muutoksen, jolla matkapuhelinliittymien kytkykauppa ehdotetaan vakinaistettavaksi. Uusissa säännöksissä on erityistä huomiota kiinnitetty kuluttajansuojaan.

Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi tietoturvastrategiaksi hyväksyttiin joulukuussa.

Kertomusvuonna aloitettiin valmistelut Viestintäviraston nimittämiseksi kansalliseksi tietoliikenneturvallisuusviranomaiseksi (National Communication Security Authority, NCSA), jonka tehtäviin kuuluisivat mm. tietoliikenneturvallisuuspolitiikan yleiset suuntaviivat, tiedonsiirron ja -käsittelyn turvallisuuden sekä minimiturvallisuustasojen määrittäminen.

Kertomusvuonna on vaikutettu Euroopan verkko- ja tietoturvavirastoon (ENISA) liittyvien päätösten tekemiseen, mm. viraston toimikauden jatkamiseen kolmella vuodella.

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n sähköisen viestinnän lainsäädännön uudistamistyöhön. Kompromississa otettiin huomioon kaikki Suomen keskeiset huolenaiheet liittyen erityisesti radiotaajuuksien hallintaan, komission rooliin viestintämarkkinoiden sääntelyssä sekä uuden viestinnän toimialan EU-viraston perustamiseen. Euroopan unionin lainsäädäntöelimissä alkoi syksyllä myös ns. verkkovierailuasetuksen käsittely. Hintasääntely laajenisi puheluista myös dataan ja tekstiviesteihin. Hallitus tukee komission ehdotusta.

Hallituksen pyrkimyksenä on radiotaajuuksien käytön uudistaminen maltillisesti joustavampaan ja tehokkaampaan suuntaan. Tähän liittyen radiotaajuuksien hallintaa ja kaupallistamista selvittämään asetettiin erillinen työryhmä, joka luovutti loppuraporttinsa huhtikuussa. Hallitus päätti joulukuussa, että taajuushuutokauppoja kokeillaan vuonna 2009 työryhmän mallintamilla taajuuksilla. Eräiden pääasiallisesti langattoman laajakaistan tarjontaan varattujen radiotaajuuksien huutokauppaamisesta päätettiin säädettäväksi erillinen laki. Liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteltu hallituksen esitysluonnos, jolla säädettäisiin radiotaajuuksien huutokauppaamisesta taajuusalueella 2500–2690 MHz.

Media ja postitoiminta Ruotsin television SVT Europa -kanavan näkyvyysalue laajeni koko maan kattavaksi. Kertomusvuonna selvitettiin myös SVT1- ja SVT2-kanavien lähettämismahdollisuuksia.

Vuoden alussa tulivat voimaan viestintämarkkinalakiin sisältyvät kaapelilähetystoiminnan jakeluvelvollisuutta (must carry) koskevat uudet säännökset.

Televisio- ja radiotoiminnan valvonnan rahoitus uudistui vuoden alusta. Aikaisemman valtion televisio- ja radiorahastosta tulleen rahoituksen sijasta Viestintäviraston valvontatehtävien kustannukset katetaan televisio- ja radiotoiminnan harjoittajilta kerätyllä valvontamaksulla.

Käynnistettiin valmistelu EU:ssa audiovisuaalisia palveluita sääntelevän direktiivin muutosten saattamiseksi kansalliseen lainsäädäntöön. Uudistettu direktiivi tarjoaa mahdollisuuden mm. mainonnan määrää koskevien määräysten väljentämiseen kansallisesti.

Lehdistötuki uudistettiin vuoden alusta siten, että tukea myönnetään ruotsin, saamen ja romanin kielillä sekä viittomakielellä julkaistuille sanomalehdille ja verkkojulkaisuille sekä ruotsinkieliselle uutispalvelulle. Tukea myönnettiin 0,5 miljoonaa euroa.

EU:n postidirektiivi uudistettiin. Postidirektiivin muutosten voimaansaattamiseksi asetettiin työryhmä, jonka tulee tehdä ehdotuksensa postipalvelulain muuttamisesta vuoden 2010 alussa.

Digitaalinen televisio Television analogiset maanpäälliset lähetysverkot suljettiin 31.8.2007 ja analoginen lähetystoiminta kaapelitelevisioverkoissa päättyi 29.2.2008. Maanpäälliset lähetysverkot kattavat 99,99 prosenttia väestöstä, muutoin vastaavat lähetykset voidaan ottaa vastaan satelliittivastaanottona.

Keväällä alan toimijoista koostunut television laatutyöryhmä sai valmiiksi suosituksensa toimenpiteistä televisiolähetysten laadun lisäämiseksi. Suositukset otetaan huomioon asetettaessa tulevia toimilupia hakuun.

Valmisteltiin 31.8.2010 umpeutuviin ohjelmistotoimilupiin, uuden kanavanipun F avaamiseen ja teräväpiirtolähetysten aloittamiseen liittyviä asioita.

Hallitusohjelman mukaisesti Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja rahoitusta selvittämään asetettiin parlamentaarinen työryhmä, jonka tulee tehdä ehdotuksensa huhtikuun 2009 loppuun mennessä.

Tietoyhteiskunta Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan valmistelema tietoyhteiskunnan toimintaohjelma hyväksyttiin alkuvuonna. Toimenpiteillä pyritään infrastruktuurin, innovaatioympäristön ja markkinoiden, sisältöjen ja palveluiden sekä osaamisen ja valmiuksien kehittämiseen.

Sähköisen laskutuksen työryhmä on arvioinut sähköiseen laskutukseen siirtymisen keskeiset ongelmat ja eri toimijoiden roolit, ja tekee tarvittavat esitykset ongelmien ratkaisemiseksi vuoden 2009 tammikuun loppuun mennessä.

Hallitus pyrkii edistämään helppokäyttöistä sähköistä tunnistamista. Sähköisen tunnistamisen kehittämisryhmä on kertomusvuonna mm. laatinut vahvan sähköisen tunnistamisen kansalliset linjaukset sekä mallit, joilla mobiilitunnistaminen voitaisiin Suomessa toteuttaa lähitulevaisuudessa.

Osallisuus Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt yhteistyössä opetusministeriön ja opetushallituksen kanssa hankkeen, jonka tavoitteena on luoda uusia keinoja ja toimintamalleja tieto- ja viestintäteknologian tehokkaammaksi hyödyntämiseksi opetuksessa ja opiskelussa. Marraskuussa hankkeeseen valittiin 12 kärkikoulua eri puolilta Suomea.

Lasten ja nuorten laaja-alainen mediafoorumi on arvioinut median ja internetin roolia lasten ja nuorten arjessa. Mediafoorumin alle perustettiin kolme alaryhmää, joista kaksi on tuottanut materiaalia lasten vanhemmille.

Esteettömyys Ministeriö on jatkanut esteettömästä viestinnästä laaditun toimintaohjelman toteuttamista. Ohjelmalla pyritään lisäämään tietoisuutta erityisryhmien ongelmista sekä purkamaan esteitä kansalaisten tasavertaisuudelta viestintäpalvelujen käyttäjinä. Ministeriö osallistuu aktiivisesti myös vammaispoliittisen ohjelman valmistelutyöhön.

Ministeriö on kerännyt tietoa kuntien toimista ikäihmisten tietoteknisen osaamisen varmistamiseksi. Valmisteilla on toimintamalli, jossa opastetaan seniorikansalaisia tieto- ja viestintätekniikan käyttöön arjen toimissa. Vapaaehtoisjärjestöjen kanssa toteutettavassa yhteistyössä kunnat voivat tarjota ns. nettitalkkareiden apua sitä tarvitseville kansalaisille.

Eduskunta on loppuvuodesta hyväksynyt ehdotuksen, jonka mukaan tuloverolakia muutettiin siten, että tieto- ja viestintätekniikan laitteiden, ohjelmistojen, tietoturvan ja tietoliikenneyhteyksien asennus-, kunnossapito- ja opastustyöt oikeuttavat kotitalousvähennykseen.

Omistajaohjaus Tieliikelaitoksesta muodostettiin valtioenemmistöinen osakeyhtiö vuoden alusta lukien. Yhtiön omistajaohjaus siirtyi valtioneuvoston kansliaan. Liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa oli kolme valtion liikelaitosta: Ilmailulaitos, Varustamoliikelaitos ja Luotsausliikelaitos. Liikelaitosten yhteismarkkinakelpoisuutta selvitettiin valtiovarainministeriön työryhmässä, jonka määräaika päättyy vuoden 2009 lopussa. Merenkulkulaitoksen sisäisen tuotannon yhtiöittämisen valmistelu aloitettiin tavoitteena tuotantotoiminnan siirtäminen perustettavalle osakeyhtiölle 1.1.2010 lukien.

Merentutkimus Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi Ilmatieteen laitoksen ja Merentutkimuslaitoksen yhteistyön syventämismahdollisuuksien selvittäminen. Selvitysmiehen laatiman raportin sekä muiden selvitysten pohjalta liikenneministeri Vehviläinen ja ympäristöministeri Tiilikainen linjasivat 1.2.2008 merentutkimuksen tehtävienjaon siten, että meribiologiaan liittyvä tutkimus ja operatiivinen toiminta kootaan Suomen ympäristökeskukseen ja liikennealaa palvelevat tutkimus- ja operatiiviset toiminnot siirtyvät Ilmatieteen laitokseen. Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleen järjestämistä valmisteltiin vuoden aikana. Eduskunta hyväksyi 10.12.2008 hallituksen esityksen Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleenjärjestelystä. Uudistus selkeyttää tutkimuksen organisointia ja vahvistaa tutkimuslaitosten roolia kansainvälisessä tutkimus- ja tiedeyhteisössä. Selkeämpi työnjako lisää myös tutkimustyön tehokkuutta. Lisäksi edellytykset meriturvallisuuspalveluiden tuotannolle paranevat.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö perustettiin 1.1.2008. Ministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittymisestä globaalissa taloudessa. Hallinnonalan määrärahat olivat vuoden 2008 talousarviossa 2 434 831 euroa.

Ministeriössä laadittiin vuonna 2008 horisontaalinen konsernistrategia hallinnonalan toimintojen koordinoinnin ja vuotuisen tulosohjauksen pohjaksi. Se rakentuu työ- ja elinkeinoministeriön synergiaetujen varaan ja sen tavoitteena on kytkeä yhteen eri politiikkalohkot, tehtävät ja tavoitteet kokonaisuuden kannalta parhaimmalla tavalla. Lisäksi ministeriö osallistui EU:n Lissabonin strategiaan liittyvän Suomen kasvun ja työllisyyden toimenpideohjelman 2008–2010 laatimiseen.

Teknologia- ja innovaatiopolitiikka Kansallinen innovaatiostrategia valmistui syyskuussa, ja se annettiin innovaatiopoliittisena selontekona eduskunnalle lokakuussa. Strategia luo edellytykset laaja-alaiselle innovaatiopolitiikalle, joka painottaa entistä monimuotoisempaan osaamiseen pohjautuvaa innovaatiotoimintaa, kysyntä- ja käyttäjälähtöisyyttä sekä toimintaa avoimessa maailmanlaajuisessa toimintaympäristössä. Strategiaan pohjautuen käynnistettiin innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi. Tarkoituksena on tunnistaa uuden, laaja-alaisen innovaatiopolitiikan kannalta keskeiset rakenteiden ja toimintamallien muutostarpeet. Arviointi valmistuu elokuussa 2009.

Tutkimus- ja kehitysmenot (t&k) olivat Tilastokeskuksen arvion mukaan 6,5 miljardia euroa vuonna 2008 (3,37 %/BKT:sta). Julkisen sektorin osuus oli 1,8 miljardia euroa, josta 526 miljoonaa euroa suunnattiin Tekes – Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskukselle. Tiede- ja teknologianeuvosto hyväksyi joulukuussa suosituksen 760 miljoonan euron tasakorotuksesta t&k-toimintaan ja yliopistoille neljän prosentin bkt-tavoitteen saavuttamiseksi vuonna 2011.

Työelämän laatu ja tuottavuus nousevat yhdeksi innovaatioympäristön kriittisistä menestystekijöistä. Työelämän kehittämisen näkökulma sisällytettiin innovaatiopolitiikkaan yhdistämällä TYKESin toiminnot Tekesiin keväällä. Yritysten kansainvälistyminen ja viennin edistäminen liitettiin osaksi kysyntä- ja asiakaslähtöistä innovaatiostrategiaa. Ministeriön yrityspalveluverkosto tarjoaa yrityksille liiketoimintaa tukevia kansainvälistymispalveluja ja -rahoitusta kasvavilla markkinoilla kuten Venäjällä, Kiinassa ja Intiassa. Innovaatiokeskusverkosto laajeni kertomusvuonna, kun FinNode-keskukset Tokiossa ja Pietarissa avattiin.

Kaivoslain uudistamista selvittänyt työryhmä luovutti ehdotuksensa lokakuussa. Työryhmä esitti vuonna 1965 säädetyn lain korvaamista nykyaikaisella lainsäädännöllä, jolla kaivostoiminnan ja malminetsinnän edellytykset turvattaisiin yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla. Tavoitteena on, että hallituksen esitys voitaisiin antaa eduskunnalle vuonna 2009, jolloin uusi kaivoslaki ja muut siihen liittyvät säädökset voisivat tulla voimaan 1.1.2011.

Suomen Teollisuussijoitus Oy perusti yhdessä työeläkeyhteisöjen kanssa pääomaltaan 135 miljoonan euron suuruisen rahastojen rahaston, joka tekee sijoituksia kasvuyrityksiin varoja sijoittaviin pääomasijoitusrahastoihin.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka Vuoden aikana työvoimatoimistoissa oli työnhakijoina 661 700 henkilöä, joista työttöminä 458 500. Vuoden aikana päättyi noin 788 000 työttömyysjaksoa, joista 413 000 päättyi avoimille työmarkkinoille. Vuoden aikana työvoimatoimistoissa oli avoinna 568 000 työpaikkaa, joista täyttyi 519 000. Runsas kymmenes työvoimaa hakeneista toimipaikoista koki ongelmia rekrytoinnissaan.

Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimiin oli kertomusvuonna käytettävissä 541 miljoonaa euroa. Työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa oli keskimäärin 27 000 henkilöä (pl. Euroopan sosiaalirahasto (ESR)), joista 18 400 ammatillisessa ja 8 600 valmentavassa työvoimakoulutuksessa. Muutosturvan toimintamallin piiriin kuuluvista henkilöistä 5 400 osallistui vuoden aikana työvoimakoulutukseen.

Yrittäjien ja ammatinharjoittajien mahdollisuutta osallistua yhteishankintakoulutukseen laajennettiin 1.9.2008 voimaan tulleella julkisista työvoimapalveluista annetun lain muutoksella. Ammattikorkeakouluopiskelun keskeyttäneiden mahdollisuutta suorittaa opintonsa loppuun työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena laajennettiin 1.9.2008 voimaan tulleella muutoksella valtioneuvoston asetukseen julkisista työvoimapalveluista. Yhteishankintakoulutus tuotteistettiin kolmeksi eri koulutusmuodoksi.

Ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelu tuki noin 36 000 asiakasta heidän työelämäsiirtymissään. Valtaosa heistä oli 25 vuotta täyttäneitä ja runsas viidennes työssä olevia aikuisia. Ohjauspalvelujen alueellisen ja tarpeenmukaisen saatavuuden lisäämiseksi käynnistettiin 1.9.2008 ESR-rahoitteinen neuvontaa ja uraohjausta verkossa -projekti.

Työllistämistuilla (palkkatuki ja muut työllistämistuet, ml. ESR-hankkeet) sijoitettuna oli keskimäärin 36 500 henkilöä, joista lähes puolet oli pitkäaikaistyöttömiä. Starttirahalla yritystoiminnan aloitti noin 8 500 henkilöä. Starttirahakokeilu, jossa tukea on voitu maksaa myös muille kuin työttömille, vakinaistettiin vuoden alusta lukien. Samalla enimmäismaksukausi piteni 10 kuukaudesta 18 kuukauteen.

Vajaakuntoisia työnhakijoita oli keskimäärin 68 500, joista työttömiä oli 32 500. Aktiivisiin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistui keskimäärin lähes 10 000 vajaakuntoista työnhakijaa. Hallitusohjelman mukaisesti elokuussa 2007 käynnistynyt kuntoutustuella ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työelämään paluun edistämisen selvitystyö valmistui 28.2.2008 ja selvitystyön ehdotusten jatkokäsittely ja toimeenpano on käynnistetty tämän jälkeen.

Työ- ja elinkeinoministeriön alue- ja paikallishallinto uudistettiin vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinokeskuksia sekä työ- ja elinkeinotoimistoja koskevan uudistuksen tavoitteena on asiakaspalvelujen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden parantaminen. Samalla myös selkeytetään hallinnollista ohjausta.

Työvoimatoimistojen yhteydessä toimineet työvoimatoimikunnat muutettiin vuoden 2009 alussa työllisyyden edistämistoimikunniksi, joiden tehtävänä on muun muassa ennakoida työmarkkinoilla tapahtuvia muutoksia ja suunnitella niiden johdosta tarvittavia toimenpiteitä.

Yksinyrittäjien avustuskokeilualuetta laajennettiin 1.1.2008 voimaan astuneella valtioneuvoston asetuksen muutoksella. Laajennuksen jälkeen avustusta yksinyrittäjille ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin voidaan myöntää I tukialueella, äkillisen rakennemuutoksen alueilla sekä Eteläisten Seinänaapurien ja Seinäjoen seutukunnissa. Vuoden aikana valmisteltiin myös valtionavustuslain nojalla annettava uusi valtioneuvoston asetus kuljetustuesta, joka annetaan vuoden 2009 alussa. Valmistelurahoitusta koskeva päätöksenteko siirrettiin Tekesiltä TE-keskuksille 1.9.2008.

Kansainvälisen finanssikriisin myötä markkinoilta saatava rahoitus kallistui merkittävästi ja erityisesti pitkäaikaisen rahoituksen saanti vaikeutui. Hallitus teki marraskuussa päätökset yritysten likviditeettiongelmien helpottamiseksi. Toimenpiteinä olivat Finnvera Oyj:n kautta myönnettävien vientitakuiden ylärajan nostaminen 10 mrd. euroon, viennin jälleenrahoitusmallin avulla varautuminen 1,2 mrd:n euron vientihankkeiden rahoitukseen sekä kotimaisten pk-yritysten lainojen ja takausten nostaminen 3,2 mrd:iin euroon. Lisäksi Aloitusrahasto Vera Oy:tä ja Veraventure Oy:tä pääomitetaan yhteensä 30 miljoonalla eurolla ja Teollisuussi-

joitus Oy:tä 50 miljoonalla eurolla. Toimenpiteiden vaatima lainsäädäntö astui voimaan vuoden 2009 alusta. Myös rakennerahastojen myöntämisvaltuuksia aikaistettiin ohjelmakauden loppupuolelta vuoteen 2009.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä Immateriaalioikeussuojan toimivuutta parannettiin antamalla hallituksen esitykset sekä mallioikeudesta että hyödyllisyysmallioikeudesta. Aloitettiin innovaatiostrategiaan liittyvän kansallisen IPR-strategian valmistelu. Uuden tilintarkastuslain voimaantulon seurauksena annettiin alemman asteista sääntelyä, jolla pyritään muun muassa helpottamaan tilintarkastajatutkintoihin pääsyä ja parantamaan tilinpäätösten informaatioarvoa.

Kilpailunrajoituslain uudistuksen valmistelu jatkui. Selvitettiin julkisen sektorin harjoittaman elinkeinotoiminnan kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Annettiin eduskunnalle selonteko hankintalainsäädännön mahdollisista muutostarpeista sekä vaikutuksista muun muassa palvelujen laatuun.

Valtioneuvoston periaatepäätös kuluttajapoliittiseksi ohjelmaksi valmistui, ja sen toimeenpano käynnistettiin. Ohjelmassa tarkastellaan erityisesti kuluttajahallinnon tehostamista, kuluttajien asemaa markkinoilla ja oikeuksia julkisten palvelujen käyttäjänä sekä kansallisia tavoitteita EU:n kuluttajapoliittisessa ohjelmassa.

Kunnallisen kuluttajaneuvonnan siirtäminen vuoden 2009 alusta osaksi maistraattien tehtäviä jatkui. Myös tuoteturvallisuuslain ja palveludirektiivin kansallisen täytäntöönpanon valmistelut jatkuivat. Uudistettiin taloudellinen huoltovarmuusjärjestelmä ja sen organisaatio. Valtioneuvosto hyväksyi uuden periaatepäätöksen huoltovarmuuden tavoitteista.

Vuonna 2007 aloitettua joustoturvatyötä jatkettiin ja työskentelymuotoja uudistettiin. Työssä hallitus ja työmarkkinajärjestöt valmistelivat yhteisiä periaatteita ja toimia, joilla työmarkkinoiden toimivuus turvataan ja työelämää kehitetään pitkäjänteisesti. Syksyllä valmisteltiin myös nopeasti vaikuttavia suhdannepoliittisia toimia, joilla vastataan työmarkkinatilanteen äkilliseen muutokseen. Yhteiskunta- ja yritysvastuun neuvottelukunnasta annettiin asetus ja se aloitti toimintansa. Neuvottelukunnan tehtävänä on muun muassa edistää julkisen vallan toimenpiteitä vastuullisen työelämän ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä tiedottaa yhteiskunta- ja yritysvastuuseen liittyvistä asioista. Työolobarometrin mukaan palkansaajien antama arvosana työelämän laadusta on hieman parantunut aiemmista vuosista.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka Ministeriöt valmistelivat omat aluekehittämisstrategiansa valtioneuvoston vaalikauden alussa määrittelemien valtakunnallisten alueiden kehittämisen suuntaviivojen pohjalta. Myös pitkän tähtäimen (2020) aluekehittämisstrategian ja alueiden kehittämislain muutoksen valmistelu on käynnissä. Alueiden kehittämisen tavoitteiden toteutumista on seurattu ja edistetty ministeriöiden ja alueiden edustajista koostuvassa Alueiden kehittämisen neuvottelukunnassa.

Ohjelmaperusteinen aluekehitystyö, jossa maakuntaohjelma toimii kokoavana ohjelmana, jatkui. Uuden koheesio- ja kilpailukykyohjelman (KOKO) valmistelu eteni suunnitellusti ja ohjelma käynnistyy vuoden 2010 alusta. KOKO-ohjelma yksinkertaistaa kansallista ohjelmajärjestelmää ja ohjelmien määrä vähenee. Aluekeskusohjelmaa ja kaupunkiohjelmia toteutettiin 38 ohjelma-alueella. Myös maaseutupoliittisen erityisohjelman alueellista maaseutuosiota (AMO) toteutettiin, ja 21 AMO-aluetta tuettiin valmistautumisessa KOKO:on.

Suurkaupunkipolitiikan edistämistä ja seuraamista varten perustettiin kaupunkipoliittiseen neuvottelukuntaan erillinen suurkaupunkijaosto, joka aloitti toimintansa.

EU-rakennerahasto-ohjelmien hanketoiminta pääsi täyteen käyntiin alueilla ohjelmien yhteisen tietojärjestelmän valmistuttua. Koheesiopolitiikan valmistelu (2014–) käynnistyi ja sitä

varten valmisteltiin Suomen kannanotot ja osallistuttiin aktiivisesti Eurooppa-tason työskentelyyn.

Asetus saaristokunnista ja kuntien saaristo-osista annettiin 18.9.2008 ja valtioneuvoston saaristopoliittisen periaatepäätöksen valmistelu on käynnissä.

Energiapolitiikka Hallitusohjelman mukainen Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia valmisteltiin ilmasto- ja energiapoliittisen ministerityöryhmän ohjauksessa ja vietiin selontekona eduskuntaan marraskuussa. Samanaikaisesti jatkettiin voimassaolevan, vuonna 2005 annetun selonteon toimeenpanoa.

Hallitus myönsi helmikuussa päästöoikeudet päästökauppakaudelle 2008–2012. Päästöoikeuksia jaettiin kaikkiaan 187,6 miljoonaa tonnia eli keskimäärin 37,6 miljoonaa tonnia vuotta kohden. Päästöoikeudet jaettiin maksutta.

Komissio julkaisi ns. ilmasto- ja energiapakettiin liittyvät säädösehdotukset tammikuussa. Ehdotukset sisälsivät muun muassa esityksen EU:n sisäisen päästökauppajärjestelmän uusimisesta ja päästökauppaan kuulumattomien alojen päästöjen vähentämisvelvoitteesta, hiilidioksidin talteenotosta ja varastoinnista sekä uusiutuvan energian edistämisestä. Ministeriö on vaikuttanut säädösehdotusten sisältöön tehostetusti kaikilla tasoilla niin, että lopullisesti hyväksyttävissä säädöksissä otetaan riittävästi huomioon kansalliset erityispiirteet ja lähtökohdat. Sähkö- ja kaasumarkkinoiden toimivuuden parantamiseen tähtäävän kolmannen sisämarkkinapaketin sisällöstä saatiin neuvostossa aikaan poliittinen sopimus.

Ministeriö asetti laajapohjaisen toimikunnan valmistelemaan uusia energiansäästö- ja energiatehokkuustoimia kansallisten energiatavoitteiden täyttämiseksi. Toimikunnan työ jatkuu vuoden 2009 alkupuoliskon. Uusien energiatehokkuussopimusten toimeenpano käynnistyi. Ministeriö asetti työryhmän valmistelemaan syöttötariffijärjestelmää uusiutuvalla energialla tuotettavalle sähkölle. Työryhmän työ jatkuu vuoden 2009 alkupuoliskon. Ministeriö käynnisti kattavan tuuliatlaksen tekemisen Suomelle. Työ valmistuu vuoden 2009 lopulla.

Ministeriö toimii yhteysviranomaisena uusien ydinvoimahankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa. Arviointi saatettiin päätökseen Teollisuuden Voima Oyj:n (Olkiluoto 4) ja Fortum Power and Heat Oy:n (Loviisa 3) osalta. Fennovoima Oy:n (sijaintipaikkana Pyhäjoki, Simo tai Ruotsinpyhtää) ja Posiva Oy:n ydinjätteen loppusijoituslaitoshankkeen laajennuksen arviointimenettely oli vielä vuoden lopussa kesken. Huhtikuussa ministeriöön toimitettiin kaksi ydinenergialain mukaista periaatepäätöshakemusta, jotka koskevat Olkiluoto 4 -yksikköä ja sen ydinjätehuoltoa. Hakemusten käsittely aloitettiin. Ydinenergialain muutokset vahvistettiin ja annettiin uusitut ydinenergia-asetus ja ydinturvallisuutta koskevat valtioneuvoston asetukset.

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman päätehtävänä on huolehtia riittävästä varautumisesta hyvinvoinnin ylläpitämisen vaatimien voimavarojen uhkaavaan niukentumiseen seuraavien parinkymmenen vuoden aikana. Työiässä olevien määrän tuntuva vähentyminen tulevina vuosina, tiukentunut globaali kilpailu ja nyt myös talouden alkanut laskusuhdanne luovat uhkia hyvinvoinnin rahoituspohjan kestävyydelle. Julkisen talouden tasapainoa uhkaa lisäksi huoltosuhteen heikentyminen, kun eläkeiässä olevien määrä alkaa voimakkaasti kasvaa.

Politiikkaohjelman sisältö on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa muodostuu keinoista, joiden avulla saataisiin kansalaisten työpanos mahdollisimman täysimääräisesti käyttöön tulevina vuosina ja sen lisäksi työvoimaa myös ulkomailta siltä osin kuin kotimaiset työvoimavarat eivät riitä. Ohjelman toinen osa käsittää toimia, joilla voitaisiin kehittää yritysten toimintaympäristö Suomessa mahdollisimman kilpailukykyiseksi ja sen myötä lisätä yrittäjyyshalukkuutta ja varsinkin yritysten kasvuhalukkuutta. Kolmannen osan tavoitteena on

työelämän laadun ja työn tuottavuuden samanaikainen kohottaminen. Ohjelma valmistellaan ja toteutetaan yhteistyössä työmarkkina- ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Politiikkaohjelman määrittelemien seurantaindikaattorien perusteella tuotetaan tietoa kehityksestä ohjelman toimialalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Yleistä Suomen sosiaalimenot suhteessa bruttokansantuotteeseen olivat edelleen hieman alle EU-maiden keskiarvon. Vuosina 2007–2008 bkt-suhde laski noin 25,5 prosenttiin. Tämä johtui pitkälti vahvasta talouskasvusta. Sosiaaliturvan lähivuosien merkittäviä haasteita ovat väestön ikääntyminen, laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaaminen maan eri osissa, pitkän aikavälin rahoitus, kansainvälinen taloustilanne, EU:n tiivistyvä yhteistyö sosiaalipolitiikan alalla sekä uuden teknologian vaikutukset.

Sosiaaliturva rahoitetaan työnantajilta ja vakuutetuilta kerättävin maksuin, verorahoituksella sekä asiakasmaksuilla. Sosiaalimenot olivat vuonna 2008 arviolta 48,0 miljardia euroa. Valtion talousarvion kautta menoista rahoitettiin vajaa kolmannes. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan suurimpia menoeriä olivat eläkkeet, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet, työttömyysturva sekä sairausvakuutus.

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan painopisteinä olivat hallitusohjelman laajat ohjelmakokonaisuudet, sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen sekä hallinnonalan virastojen ja laitosten uudelleen organisointi. Hallitusohjelman toimeenpano eteni ministeriön vastuualueella suunnitellusti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto aloittivat toimintansa 1.1.2009. Uutta Lääkealan keskusta koskeva valmistelutyö käynnistyi. Aluehallinnon uudistus oli myös toimintavuoden painotuksia. Ministeriön omaa organisaatiota uudistettiin. Vakuutusvalvontaviraston siirto Suomen Pankin alaiseen Finanssivalvontaan vuoden 2009 alusta vahvistettiin. Työeläkelaitosten riskinkantokykyä lisättiin väliaikaisilla eläkelaitosten sijoitustoimintaa ja vakavaraisuutta koskevilla lainmuutoksilla.

Edistetään väestön terveyttä ja toimintakykyä Keskeisenä hankkeena oli Terveyden edistämisen politiikkaohjelma, joka toteutetaan vuosina 2007–2011. Ohjelmalla vahvistetaan terveyden edistämisen rakenteita, mm. kansansairauksien ehkäisyä, tuetaan terveitä elämäntapoja sekä edistetään uusia työmuotoja ja terveyttä edistäviä toimintamalleja.

Masennuksen ehkäisyyn ja masennuksesta aiheutuvan työkyvyttömyyden vähentämiseen tähtäävä MASTO -hanke keskittyi toimintavuonna masennusta torjuviin hyviin hoitokäytäntöihin sekä vaikuttamaan työelämän toimijoihin. Mielenterveyden ongelmat olivat edelleen yleisin alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden syy. Monivuotisen Alkoholiohjelman toimeenpano jatkui. Sen tavoitteena on alkoholihaittojen vähentämiseen. Alkoholi säilyi edelleen työikäisten miesten suurimpana yksittäisenä kuolinsyynä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008–2011 sisältää kansalaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tavoitteita sekä hankkeita. Yhtenä erityishankkeena käynnistyi kroonisten kansansairauksien tunnistamiseen liittyvä hanke. Potilasturvallisuuden edistämisen hanke vuosille 2006–2009 valmisteli Suomen potilasturvallisuusstrategiaa ja siihen liittyviä toimenpiteitä.

Lisätään työelämän vetovoimaa Työsuojelustrategian seurantaraportti hyväksyttiin kolmikantakäsittelyn perusteella. Työolot ovat Suomessa korkeaa tasoa. Työtapaturmien määrä on lisääntynyt jonkin verran. Työn kuormitus, kiire ja kiusaaminen ovat edelleen suuria haasteita.

Perustettiin verkostoyhteistyötä edistävä työhyvinvointifoorumi, jossa sidosryhmät ovat edustettuina. Foorumi toimii osana Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmaa ja liittyy läheisesti myös Terveyden edistämisen politiikkaohjelmaan. Keskeisinä tavoitteina ovat kuormittavuuden hallinta työssä, työturvallisuus ja hyvien käytäntöjen levittäminen. Ensimmäinen Suomen työelämäpalkinto annettiin professori Juhani Ilmariselle Työterveyslai-

tokselta. Palkinto myönnetään toiminnasta ikääntyvien työssä jaksamisen ja jatkamisen hyväksi.

Koneturvallisuutta ja työvälineiden käytön turvallisuutta koskevat vaatimukset uudistettiin ja ajanmukaistettiin antamalla asiaa koskevat valtioneuvoston asetukset. Kolmikantatyöryhmä selvitti työsuojeluhallinnon resurssitarpeita valtion uuden tuottavuusohjelmaan sisältyvien tavoitteiden perusteella. Aluehallintouudistus vaikuttaa työsuojeluvalvonnan järjestämiseen. Työsuojeluhallinto osallistui uudistuksen valmisteluun.

Sosiaaliturvan kannustavuuteen liittyen keskeisenä hankkeena oli Sosiaaliturvan uudistamiskomitea (SATA -komitea). Työn yhteydessä käsitellään perusturvan ja ansioturvan kehittämistä sekä sosiaaliturvan kannustavuutta ja etuuksien hallinnointia ja prosesseja. Komitean tulee tehdä ehdotus sosiaaliturvauudistuksen peruslinjauksista tammikuun loppuun 2009 mennessä. Päätettiin käynnistää valtakunnallinen työpankkikokeilu, jolla edistetään vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien henkilöiden työllistymistä. Komitea jatkaa kokonaisuudistuksen valmistelua vuonna 2009. Laajapohjainen Eläkefoorumi asetettiin seuraamaan vuosien 2005 ja 2007 eläkeuudistusten toteutumista.

Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä Pienituloisen väestön osuus on kasvanut viime vuosina. Kasvu on johtunut osittain yleisen tulotason noususta, jonka seurauksena keskituloihin kiinnitetty pienituloisuusraja on kohonnut. Tulojen kasvu oli alimmassa tulokymmenyksessä selvästi hitaampaa kuin kotitalouksilla keskimäärin, jolloin yhä suurempi osa väestöstä jäi pienituloisuusrajan alapuolelle. Yleisintä pienituloisuus oli yhden aikuisen kotitalouksissa.

Pienituloisten tilanteen kohentamiseksi päätettiin useista vähimmäisetuuksien merkittävistä korotuksista. Vuoden 2009 alusta nostetaan sairauspäivärahan, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan sekä kuntoutusrahan vähimmäistasoa ja parannetaan apurahansaajien sosiaaliturvaa. Samalla korotetaan kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen hoitorahaa. Kolmannesta lapsesta alkaen korotetaan lapsilisää. Kansaneläkkeen tasoa on viime vuosina nostettu. Sosiaaliturvan uudistamiskomitean työn yhtenä tavoitteena on pienituloisimpien eläkkeensaajien aseman kohentaminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE -ohjelma) osatavoitteena on osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen vähentäminen. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma sekä alkoholiohjelma tukivat köyhyys- ja syrjäytymistavoitteiden toimeenpanoa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottoja osoitettiin sosiaali- ja terveysjärjestöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 312 miljoonaa euroa. Toiminta kohdistuu mm. sosiaali- ja terveysongelmien ehkäisyyn sekä syrjäytyneiden tukemiseen. Arpajaislain uudistamisen ensimmäisen vaiheen painotuksena oli rahapelaamisen haittojen vähentäminen, mm. säätämällä pelaamiselle alaikärajat ja tehostamalla pelaamisen valvontaa. Tupakkalainsäädännön uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotukset valmistuivat.

Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen (PARAS –hanke) puitelain mukainen valmistelu sosiaali- ja terveydenhuollon alueella jatkui, mm. kuntien toimeenpanosuunnitelmien arviointi. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman ensimmäisen valtionavustuskierroksen painotuksena oli lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon innovaatiohanke jatkui, samoin Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on parantaa perusterveydenhuollon toimivuutta.

Perusterveydenhuoltolain ja erikoissairaanhoitolain yhdistävän terveydenhuoltolain valmistelu jatkui. Lakiluonnoksesta järjestettiin laaja lausuntokierros syksyllä. Keväällä julkistettiin yhteistyössä Suomen Kuntaliiton kanssa ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Sosiaalipalvelujen tarpeen arvioinnin ikäraja laskee vuoden 2009 alusta 75 vuoteen.

Mieli2009 -työryhmä valmisteli ehdotuksensa mielenterveys- ja päihdepalveluiden ja niihin liittyvän päivystyksen järjestämiseksi alueellisena kokonaisuutena. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittämistä koskeva lainsäädäntö valmisteltiin. Selvityksistä aiheutuvat kustannukset kuuluvat jatkossa valtion vastuulle.

Hallitusohjelman mukaisesti valmisteltiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin laajentamista koskevaa esitystä. Palvelusetelin soveltamisalaa laajennetaan. Vammaisten henkilökohtaista avustajajärjestelmää koskeva uudistus valmisteltiin. Laki tulee voimaan vuonna 2009. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujärjestelmän uudistus tuli voimaan 1.8.2008 lukien. Sen mukaisesti päivähoidon maksut alenevat kaikkien pienituloisimmilla perheillä.

Lääkekustannusten kasvun hillitsemiseksi ja kohtuuhintaisten lääkkeiden saatavuuden turvaamiseksi valmisteltiin lääkkeiden viitahintajärjestelmä, joka tulee voimaan huhtikuussa 2009. Valmisteltiin myös apteekkipalveluita koskeva esitys.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen strategian (YETTS) toimeenpanoa hallinnonalalla edistettiin ja ohjeistettiin sekä osallistuttiin uuden turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmisteluun. Lääkkeiden huoltovarmuuden turvaava laki lääkkeiden velvoitevarastoinnista uudistettiin. Laki tulee voimaan vuoden 2009 alussa.

Edistetään sukupuolten tasa-arvoa Toiminnan painopisteinä olivat hallituksen tasa-arvo-ohjelman valmistelu ja käynnistäminen, kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman jatkaminen sekä eduskunnalle vuonna 2010 annettavan tasa-arvoselonteon valmistelujen käynnistäminen. Eduskunnalle annettiin esitys tasa-arvolain muutoksesta, joka saattaa voimaan direktiivin miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla.

Kesällä hyväksytyn hallituksen tasa-arvo-ohjelman painopisteinä olivat sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen, naisten urakehityksen edistäminen, tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaation lieventäminen, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen, naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen sekä tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi jatkettiin koulutusta valtioneuvoston piirissä kiinnittämällä erityistä huomiota valtion talousarvioesityksen valtavirtaistamiseen.

Kansainvälinen toiminta Kansallinen raportti sosiaalisen suojelun ja osallisuuden strategiasta toimitettiin komissiolle. Se kattaa köyhyyden ja syrjäytymisen, eläkkeet, terveydenhuollon sekä pitkäaikaishoidon. EU -maiden yhteistyönä käynnistyi selvitys työllisyyden ja taloudellisen kasvun vaikutuksesta köyhyyteen ja syrjäytymiseen. Komissio käynnisti selvitykset talouslaman vaikutuksista ja torjumisesta.

Ranskan kaudella komissio julkisti ehdotuksensa EU:n sosiaalipoliittiseksi toimintaohjelmaksi sekä direktiiviehdotukset potilaiden liikkuvuudesta ja yhdenvertaisuudesta. Komissio julkisti myös nk. lääkepakettinsa, jonka direktiiviehdotusten käsittely aloitettiin neuvostossa. Sosiaaliturvan koordinaatioasetus hyväksyttiin neuvostossa joulukuussa. Neuvostossa pohdittiin mm. Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategian jatkoa vuoden 2010 jälkeen.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat kansainvälisesti voimaan 3.5.2008. Suomi ei ole vielä ratifioinut sopimusta. Valmisteltiin 4. määräaikaisraportti YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanosta ja julkaistiin edistymisraportti HIV/AIDS torjunnasta vuoteen 2015 mennessä. Maailman terveysjärjestön pääjohtaja Margaret Chan vieraili Suomessa kesäkuussa ja WHO:n Euroopan aluetoimiston kanssa järjestettiin väkivallan ehkäisyä ja työterveyttä käsittelevät konfe-

renssit. Työsuojelualan yhteistyön käytännön toteuttaminen aloitettiin Kiinan kanssa. Australian kanssa allekirjoitettiin sosiaaliturvasopimus.

Ympäristöministeriö

Ilmastonmuutos Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa edettiin YK:n ilmastokokouksessa Balilla edellisvuonna sovitun ohjelman mukaisesti. Suomen ja EU:n tavoitteet täyttyivät olennaisilta osin Poznanin 14. osapuolikokouksessa joulukuussa 2008. Tärkeimpiä päätöksiä olivat sopiminen neuvotteluryhmien työohjelmasta ja tulevista neuvottelukokouksista sekä mandaatti sopimustekstin kirjoittamisesta ensi vuoden Kööpenhaminan 15. osapuolikokoukselle. Jatkossa keskitytään Kioton pöytäkirjan jälkeisistä päästövähennyksistä sopimiseen sekä teollisuusmaiden että suurimpien ja nopeasti kehittyvien kehitysmaiden kanssa. Ilmastonmuutoksen seuranta ja muutoksiin varautuminen on ollut keskeisenä kysymyksenä esillä myös muista kansainvälisistä ympäristösopimuksista neuvoteltaessa (Montrealin pöytäkirja, luonnon monimuotoisuutta koskeva sopimus, aavikoitumissopimus) sekä Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston työssä.

EU:n ilmasto- ja energiapaketti hyväksyttiin vuoden 2009 lopulla. Päästökauppadirektiivin ja vastuunjakopäätöksen hyväksyminen tarkoittaa, että EU on nyt oikeudellisesti sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Vertailukohtana ovat vuoden 1990 päästöt. Lisäksi nyt tehdyt päätökset linjaavat, miten EU siirtyy tarvittaessa tiukempaan päästövähennysvelvoitteeseen osana kansainvälistä ilmastosopimusta. Pakettiin kuuluvat myös direktiivi hiilen talteenottoa ja varastointia varten, sitoumukset uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisestä sekä joukko liikennettä koskevia erillismääräyksiä.

Hallitusohjelmassa mainitun kansallisen ilmasto- ja energiastrategian valmistelu saatiin päätökseen marraskuussa. Hallitus lähetti strategian selontekona eduskunnalle. Ympäristöministeriön vastuulla ovat toimet, joilla vähennetään jätehuollosta, rakennusten energiankäytöstä, F-kaasuista ja työkoneista aiheutuvia päästöjä. Strategia sisältää myös tavoitteet yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä Kioton mekanismeilla hankittavien päästövähennysoikeuksien hankkimiseksi.

Kioton pöytäkirjan toimeenpanon osalta edettiin suunnitelmien mukaisesti niin, että Suomi saavutti Kioton mekanismien käyttöoikeuden huhtikuussa, valtion tili avattiin päästörekisterissä ja rekisteritoiminnot kytkettiin kansainväliseen tapahtumien kirjausjärjestelmään syksyllä 2008.

Ympäristönsuojelu Euroopan unioni julkisti 21.11. uuden jätedirektiivin, jolla pyritään edistämään jätteen synnyn ehkäisyä, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä sekä yksinkertaistamaan nykyistä EU:n jätesääntelyä. Jäsenmaat velvoitetaan edistämään jätteen kierrätystä niin, että syntyvästä paperi- metalli-, muovi- ja lasijätteestä kierrätettäisiin vuonna 2020 vähintään puolet ja rakennus- ja purkujätteestä vähintään 70 prosenttia. Jäsenmaiden on saatettava uusi jätedirektiivi voimaan viimeistään 12.12.2010. Suomessa työ on jo aloitettu jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta valmistelevassa työryhmässä, joka pyrkii jättämään ehdotuksensa vuoden 2009 aikana.

Valtioneuvosto hyväksyi huhtikuussa uuden valtakunnallisen jätesuunnitelman vuoteen 2016. Suunnitelmassa esitetään toimia, joilla edistetään luonnonvarojen järkevää käyttöä tehostamalla jätteen synnyn ehkäisyä ja kierrätystä, kehitetään jätehuoltoa sekä ehkäistään jätteistä aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja. Tavoitteena on vakiinnuttaa yhdyskuntajätteen määrä ensin 2000-luvun alun tasolle ja kääntää jätemäärä laskuun vuoteen 2016 mennessä.

EU:n meristrategiadirektiivi (2008/56/EY) tuli voimaan heinäkuussa. Direktiivin tavoite on Euroopan merien hyvä tila vuoteen 2020 mennessä, ja se velvoittaa jäsenvaltiot laatimaan merialueilleen kansallisen meristrategian. Suomen meristrategia tulee kattamaan omaan ta-

lousvyöhykkeeseemme kuuluvat merialueet, ja sen valmistelu aloitettiin välittömästi. Jäsenvaltioiden on myös laadittava vuoteen 2016 mennessä toimenpideohjelma merialueen tilan parantamiseksi. Vesien hyvän tilan saavuttamiseksi on annettu myös EY:n direktiivi vesiympäristölle vaarallisista prioriteettiaineista, joka tulee voimaan vuoden 2009 alussa. Pohjavesidirektiivin täytäntöönpanosta on valmistunut työryhmän ehdotus.

Itämeren suojelukomission (HELCOM) Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan) toimeenpano on aloitettu yhteistyössä kaikkien Itämeren valtioiden kanssa. Toimintaohjelman tavoitteena on palauttaa Itämeri hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2021 mennessä. Ohjelma kattaa Itämeren pahimmat ympäristöongelmat kuten rehevöitymisen, meriympäristön kemiallisen saastumisen sekä merenkulusta aiheutuvat uhat. Kansainvälisessä Merenkulkujärjestössä (IMO) on vaikutettu päätöksiin alusten rikki- ja typpipäästöjen vähentämiseksi. Itämeren maat ovat sopineet yhteisestä aloitteesta IMO:lle matkustaja-alusten käymäläjätteiden päästökiellosta Itämerellä.

Itämeren kaasuputken YVA -prosessia jatkettiin mm. kommentoimalla valmistuvaa YVA -selvitystä ja tukemalla siitä tiedottamista käsittelevän verkon toimintaa.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleenjärjestelystä. Uudistuksessa Suomen ympäristökeskukseen (SYKE) perustetaan Merikeskus, johon keskitetään meriekologinen tutkimus. Myös tutkimusalus Aranda siirtyy keskuksen hallintaan. Ilmatieteen laitoksen merentutkimuksen ohjelmaan keskitetään fysikaaliseen merentutkimukseen, kuten aallokkoon ja merenkorkeuteen liittyvä palvelu- ja tutkimustoiminta. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alussa.

Vesienhoitoaluekohtaiset vesienhoitosuunnitelmiin liittyvä pintavesien ekologinen luokitus valmistui 2008. Tavoitteena on saavuttaa pinta- ja pohjavesien hyvä tila vuoteen 2015 mennessä. Vesienhoitosuunnitelmat hyväksytään valtioneuvostossa joulukuussa 2009. Maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi on Lounais-Suomessa toteutettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen yhteisrahoituksella laajaa kolmevuotista pilottihanketta. Kotieläintalouden ympäristönsuojeluohjeesta valmistui työryhmän ehdotus.

Haja-asutuksen jätevesiasetuksen toimeenpanon edistämistä selvittävä hajajätevesityöryhmä käynnisti hajajätevesioppaan laadinnan. Hajajätevesiuudistuksen toimeenpanoa vauhditettiin myös korottamalla rakennusten korjaus- ja energia-avustuksiin sisältyvän sosiaaliperusteisen jätevesiavustuksen tulorajoja.

Pietarin toiseksi suurimmalla, pohjoisella jätevedenpuhdistamolla aloitettiin koetoiminta jäteveden tehokkaan fosforinpoiston käyttöön ottamiseksi. Pohjoisen jätevedenpuhdistamon lietteenpolttolaitos otettiin olennaisilta osin käyttöön. Hankkeiden tavoitteena on vähentää Suomenlahden rehevöitymistä. Suomen öljyntorjuntavalmiuden parantamiseksi vuoden 2009 talousarvioon on sisällytetty määräraha öljyntorjuntakeskuksen perustamiseksi Suomen ympäristökeskuksen yhteyteen. Öljyntorjuntakeskus sijoitetaan Porvooseen, ja se huolehtii torjuntakaluston varastoinnista, huollosta ja kehittämisestä sekä öljyntorjunnan koulutukseen ja harjoituksiin liittyvistä tehtävistä.

Hallitus antoi joulukuussa esityksen laiksi ja lakimuutoksiksi, jotka velvoittavat elinkeinotoiminnan harjoittajan korjaamaan luonnolle ja vesille aiheuttamansa merkittävät ympäristövahingot. Lakien ehdotetaan tulevan voimaan kevään 2009 aikana.

Fluorattujen kemikaalien markkinoille saattamista ja käyttöä rajoitettiin valtioneuvoston tammikuussa hyväksymällä asetuksella. Tavoitteena on vähentää erityisesti teollisuuden prosesseissa käytettävien myrkyllisten perfluorioktaanisulfonaattien terveys- ja ympäristöhaittoja. Suomessa teollisuus on jo korvannut suurelta osin yhdisteet muilla aineilla.

Ympäristölupajärjestelmän lupamenettelyjen keventämiseksi on jatkettu tarvittavien ympäristönsuojelulain muutosten ja toimialakohtaisten valtioneuvoston asetusten valmistelua sekä kehitettiin mallilupia ja ohjeistusta sekä ympäristölupien sähköisen tietojenkäsittelyjärjestelmää.

Valtioneuvosto asetti helmikuussa Suomen kestävän kehityksen toimikunnan vuosiksi 2008–2012. Toimikunnan tärkeimpänä työnä on vauhdittaa kansallisen kestävän kehityksen strategian toimeenpanoa. Toimikunta käsitteli kesäkuussa kansallista kehityspoliittista ohjelmaa, lokakuussa kansallista ilmasto- ja energiapolitiikkaa ja joulukuussa kansallista luonnonvarastrategiaa.

Kansallisen kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) seurantaa jatkettiin ja edistettiin Ympäristöministeriön vastuulla olevien toimenpide-ehdotusten toteuttamista. Kestävistä julkisista hankinnoista valmisteltiin ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi.

Luonnonsuojelu Eduskunnalle annettiin joulukuussa luontovahinkojen säätelyä koskeva luonnonsuojelulain muutos osana laajempaa, EY:n ympäristövastuudirektiivin kansallista toimeenpanoa koskevaa lainsäädäntöuudistusta. Valtionmaiden luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännösten tarkistamista koskevan luonnonsuojelulain osauudistuksen valmistelua jatkettiin. Valtionmailla sijaitsevien, noin 1 800 suojelukohteen luonnonsuojelualueeksi perustamisen tarkempaa työohjelmaa on valmisteltu tätä tarkoitusta varten asetetussa luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelun projektiryhmässä.

Valtioneuvosto teki 27.3.2008 periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta vuosille 2008–2016 (METSO II). Sen tarkoitus on sekä parantaa nykyistä suojelualueverkkoa että kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Suojelu perustuu metsänomistajien vapaaehtoiseen haluun turvata metsiensä monimuotoisuutta. Suojelu ja metsäluonnon hoito toteutetaan sopimuksilla kohteiden ekologisten arvojen mukaan. Alueita voidaan myös ostaa valtion omistukseen suojelualueiksi. Ohjelmassa Metsähallitus laatii luonnon monimuotoisuutta painottavat metsien käytön suunnitelmat luonnonsuojelualueverkoston yhtenäisyyden ja kytkeytyneisyyden kannalta tärkeille alueille. Lisäksi metsä- ja ympäristöorganisaatioiden yhteistoimintaa, metsänomistajien neuvontaa, metsäalan ammattilaisten koulutusta ja viestintää lisätään ja kehitetään. Nykyistä tietopohjaa metsien monimuotoisuudesta ja sen turvaamisen keinoista kartutetaan tutkimuksen ja seurannan avulla.

Natura 2000 -verkostoon ja kansallisiin suojeluohjelmiin sisältyvien alueiden suojelua on toteutettu talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa hyväksytyn rahoitusohjelman mukaisesti. Näiden alueiden suojelun toteutus on tarkoitus saattaa loppuun parin seuraavan vuoden aikana. Yleiseurooppalaisen Natura 2000 -verkoston valinta- ja hyväksymismenettely on saatu käytännössä lähes valmiiksi. Lisäksi on selvitetty verkoston täydentämistarvetta Suomen talousvyöhykkeellä ja muilla avomerialueilla. Natura 2000 -alueiden hoitoa ja käyttöä on edistetty erityisesti valtionmaiden osalta. Euroopan komissiolle toimitettiin sekä lintu- että luontodirektiivin edellyttämät raportit ko. direktiivien säännösten soveltamisesta.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuudesta valmistui ensimmäinen koko maan kattava selvitys. Selvitys liittyy YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen toimeenpanoon. Kansallisten kaupunkipuistojen verkostoa laajennettiin perustamalla Hangon kansallinen kaupunkipuisto. Jokamiehenoikeuksia koskevan ns. ammattilaisen käsikirjan on tarkoitus valmistua vuoden 2009 aikana.

Asumisen edistäminen Valtioneuvosto hyväksyi 14.2.2008 hallituksen asuntopoliittisen toimenpideohjelman, joka sisältää hallituskauden keskeiset toimenpiteet. Toimenpideohjelman toteutus on sujunut aikataulun mukaan ja suuri osa toimenpiteistä on jo toteutettu. Vuokra-asuntotuotannon edistämiseksi on luotu ns. välimalli vapaarahoitteisen ja sosiaalisen vuokra-asuntotuotannon väliin, otettu käyttöön käynnistysavustus Helsingin seudun aie-

sopimukseen sitoutuneissa kunnissa ja säädetty ns. REIT-kiinteistörahastojärjestelmä vuokra-asuntosijoittamiseen. Erityisryhmien asuntotuotantoa on edistetty korottamalla avustusvaltuus 85 milj. euroon ja nostamalla tukiprosentteja pitkäaikaisasunnottomien, vammaisten ja opiskelijoiden asuntojen osalta. On käynnistetty lähiöohjelman vuosille 2008–2011, jonka tavoitteena on kehittää lähiöitä kestävän kehityksen periaatteiden mukaan kilpailukykyisiksi asuinalueiksi sekä sosiaalisesti eheiksi ja ympäristöltään esteettömiksi. Arava- ja korkotukivuokra-asuntojen tulorajoista on luovuttu asukkaiden valinnassa myös kasvukeskuksissa, joissa tulorajoja on vielä sovellettu.

Valtion ja Helsingin seudun kuntien solmima aiesopimus astui voimaan 1.4.2008. Sopimuksen mukaan tavoitteena on seudun asuntotuotannon nostaminen 12 000–13 000 asuntoon vuodessa. Kunnat ovat myös sitoutuneet lisäämään asemakaavoitustaan siten, että vuotuista uutta rakennusoikeutta osoitetaan vähintään 13 000 asunnon vuosituotantoa vastaava määrä.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaa, jonka valtioneuvosto hyväksyi 14.2.2008 on toteutettu. Valtion ja kymmenen kaupungin aiesopimukset pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi astuivat voimaan 1.9.2008. Sopimusten mukaan tavoitteena on käynnistää runsaat 60 hanketta, joiden avulla voidaan aikaansaada noin 1 500 uutta asuntoa tai tukiasuntopaikkaa. Syksyn 2008 aikana on käynnistetty asunnottomuutta ennalta ehkäisevät hankkeet nuorille, vankilasta vapautuville ja häätöuhan alla eläville. Pitkäaikaisasunnottomien hankkeiden investointiavustusten korotettu tuki, enintään 50 %, otettiin käyttöön.

Kotitalousvähennyksen enimmäismääriä on nostettu vuodelle 2009 tarkoituksena kannustaa kotitalouksia energiataloudellisiin korjauksiin. Lisäksi käyttöön otetaan pienituloisille pientaloissa asuville kotitalouksille suunnattu energiataloudellisten korjauksien tukijärjestelmä.

Taloustilanteen heikkeneminen vuoden jälkipuoliskolla on näkynyt nopeasti asuntomarkkinoilla. Omistusasuntojen kauppa on vähentynyt, hinnat ovat laskeneet ja myymättömien uusien asuntojen määrä on nopeasti lisääntynyt. Uusia omistusasuntokohteita ei ole syksyn kuluessa enää juurikaan aloitettu ja koko vuoden asuntotuotanto laskee selvästi vuodesta 2007. Omistusasuntotuotannon hidastuminen ja asuntopoliittisen ohjelman tukitoimet ovat lisänneet ARA-tuotantoa, joka lisääntyy hieman. Taloustilanteen ja asuntorakentamisen näkymien heiketessä edelleen, päätettiin marraskuussa ulottaa käynnistysavustus ARA-tuotannossa koko maahan ja nostaa käynnistysavustuksen määrää Helsingin seudulla vuosiksi 2009–2010.

Alueidenkäyttö Valtioneuvosto tarkisti valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Keskeiset tarkennukset koskevat yhdyskuntarakenteen eheyttämistä, Helsingin seudun asuntotuotannon, liikenteen ja maankäytön kokonaisuutta sekä alueidenkäytön energiakysymyksiä. Tarkistetut alueidenkäyttötavoitteet edistävät erityisesti ilmastonmuutoksen hillintää, jossa keskeinen rooli on liikenteen ja asumisen järjestelyillä. Yksityisautoilun tarvetta tulee vähentää parantamalla joukkoliikennettä. Lisäksi uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä vauhditetaan sekä kaukolämmön ja jäteperäisen polttoaineen käyttöä edistetään. Tarkistuksessa tavoitteisiin on lisätty ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat alueidenkäytön velvoitteet.

Maankäyttö- ja rakennuslakia muutettiin tavoitteina tehdä kaavoitusmenettelyä sujuvammaksi, parantaa lain toimivuutta ja vaikuttaa osaltaan ilmastonmuutoksen hillintään. Lakimuutoksella laajennetaan valituslupajärjestelmää maankäytön ja rakentamisen asioissa. Jatkossa tarvitaan lupa, jos hallinto-oikeuden asemakaavavalituksesta tekemästä päätöksestä halutaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituslupaan liittyvällä muutoksella pyritään vauhdittamaan kaavoitusta. Lakimuutos velvoittaa pääkaupunkiseudun kunnat (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen) laatimaan yhteisen yleiskaavan. Lakimuutos mahdollistaa sen, että kunnat voivat ohjata lämmitystapavalintoja maankäytön suunnittelun keinoin. Kunta voi velvoittaa, että asemakaavan alueelle rakennettavat uudisrakennukset liitetään kaukolämpöverkkoon. Maaseudun kyliin voidaan lakimuutoksen ansiosta antaa rakennuslupa suo-

raan yleiskaavalla. Muutoksella edistetään kyliin suuntautuvaa asuinrakentamista. Kansallisen kaupunkipuiston perustaminen tulee aiempaa yksinkertaisemmaksi.

Suomessa yhä käynnissä oleva kaupungistuminen ei näy ainoastaan maaseudun tyhjenemisenä ja kaupunkien kasvuna, vaan myös kylämäisen asutuksen lisääntymisenä kasvavien kaupunkiseutujen reunoilla. Reunakylien muuttuminen taajamaksi heijastaa kaupunkiseudun hallitsematonta alueellista kasvua, missä kaavoitus ei ehdi rakentamisen edelle.

Asetettiin selvitysmies selvittämään, miten kunnat ja maakuntien liitot vaikuttavat kauppapaikkojen kaavoituksella ja tonttipolitiikalla vähittäiskaupan kilpailutilanteeseen ja onko näillä kilpailua estäviä tai vääristäviä vaikutuksia, sekä sitä miten kilpailunäkökulman huomioon ottaminen on toteutunut käytännön toiminnassa.

Rakentaminen Valtioneuvoston asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti aloitettiin kaksi hanketta: Rakentamisen normitalkoot sekä Kevennettyjen kaava- ja rakentamismääräysten kokeilu.

Annettiin uudisrakennusten energiatehokkuuden parantamiseen liittyvät ympäristöministeriön asetukset rakennusten lämmöneristyksestä, rakennusten energiatehokkuudesta ja rakennusten sisäilmastosta ja ilmanvaihdosta. Lain rakennuksen energiatodistuksesta nojalla annettiin ympäristöministeriön asetus rakennuksen energiatodistuksesta annetun asetuksen muuttamiseksi. Energiatodistusten ja niistä perittyjen maksujen seuraamista varten tarvittavasta tietoteknisestä järjestelmästä tehtiin esiselvitys.

Annettiin valtioneuvoston periaatepäätös korjausrakentamisesta. Korjausrakentamisen strategian toimeenpanosuunnitelma valmistuu alkuvuodesta 2009. Annettiin ympäristöministeriön asetuksen muutos koskien sähköverkkoon kytkettyjen palovaroittimien käyttöä rakennuksissa.

Viime vuonna valmistuneen Rakennusvalvonnan Sähköisen Asioinnin ja Arkistoinnin (RAKESA) esiselvityksen pohjalta on käynnistynyt Rakennetun ympäristön sähköinen palvelupiste -hanke, jossa noin kahdessa vuodessa laaditaan nimen kuvaama palvelukokonaisuus. Sähköinen arkistointi suunnitellaan RAKESAn suuntaviivojen mukaan erillisenä Sähköisen Säilyttämisen hankkeenaan alkavana vuonna.

Annettiin ympäristöministeriön asetuksina neljätoista uutta tyyppihyväksyntäohjetta. Laajennettiin VTT:n valtuutusta ja toimialuetta tyyppihyväksyntälaitoksena kattamaan rakennustuotteiden tyyppihyväksynnän kokonaisuudessaan. Laajennettiin rakennustuotteiden hyväksyntään osallistuvien ilmoitettujen laitosten toimivaltaa.

II. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi toimii aktiivisesti osana kansainvälistä yhteisöä kantaen osansa maailmanlaajuisesta yhteisvastuusta ja huolehtien omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, mikä tässä tarkoittaa EU:n ulkoista toimintaa kokonaisuudessaan, ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön sekä uskottavaan maanpuolustukseen.

1. Euroopan unionin laajentuminen, ulkosuhdetoiminta, naapuruuspolitiikka (ENP) ja kehityspolitiikka

1.1 Euroopan unionin laajentuminen

Suomi jatkoi johdonmukaista tukeaan Euroopan unionin laajentumiselle korostaen yhteisten neuvotteluperiaatteiden ja jäsenyysehtojen noudattamista. Unionin jäsenyys tarjoaa hakijamaalle mahdollisuuden ankkuroida yhteiskunta EU:n vapauden ja demokratian periaatteisiin, lisätä turvallisuutta ja vahvistaa taloutta. Unionin laajentuminen edistää hyvinvointia, rauhaa ja vakautta koko maanosassa. Joulukuussa unionin neuvosto vahvisti laajentumisprosessin jatkamisen vuonna 2006 saavutetun yhteisymmärryksen pohjalta. Käynnissä olevia neuvotteluja jatketaan, ja unioni soveltaa tiukkaa ehdollisuutta liittymisneuvottelujen kaikissa vaiheissa.

Jäsenyysneuvotteluja käytiin Turkin ja Kroatian kanssa. Jäsenyys edellyttää hakijamaalta unionin yhteisen lainsäädännön hyväksymistä ja toimeenpanoa sekä sitoutumista unionin arvoihin. Jäsenyysneuvottelut on jaettu 35 neuvottelulukuun, jotka käsittelevät unionin politiikka-alueita. Kertomusvuonna Kroatian kanssa avattiin 6 neuvottelulukua. Kaiken kaikkiaan Kroatian kanssa on ehdollisesti suljettu 7 neuvottelulukua ja avoinna on 14 lukua. EU:n komissio esitti marraskuussa ns. tiekartan Kroatian jäsenyysneuvottelujen päättämisestä teknisesti vuoden 2009 loppuun mennessä. Tiekartta on ohjeellinen ja riippuu ensisijaisesti Kroatian omista toimenpiteistä jäljellä olevien puutteiden ratkaisemiseksi.

Turkissa jäsenyysneuvotteluiden vaatimat uudistukset etenivät hitaasti. Turkki ei myöskään edistynyt Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjaa koskevien velvoitteiden täyttämisessä, eli se ei ole edelleenkään toimeenpannut EU:n ja Turkin välistä tulliliittoa Kyproksen osalta. Aiemmin päätetyn mukaisesti Turkin neuvottelulukuja ei suljeta, eikä tiettyjä neuvottelulukuja avata, ennen kuin Turkki täyttää Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjan velvoitteet. Turkin neuvotteluissa on kaiken kaikkiaan avattu 10 lukua, joista yksi on ehdollisesti suljettu. Kertomusvuonna Turkin kanssa avattiin 4 neuvottelulukua.

Turkin sisäpolitiikkaa leimasi hallitsevan AK-puolueen kieltämistä koskevan kanteen käsittely perustuslakituomioistuimessa. Perustuslakituomioistuin päätti heinäkuussa, ettei puoluetta kielletä. Turkin ulkoministeri Babacan vieraili Suomessa toukokuussa ja presidentti Gül teki virallisen vierailun Suomeen lokakuussa.

Joulukuussa unionin neuvosto vahvisti edelleen, että Länsi-Balkanin maiden tulevaisuus on Euroopan unionissa. Makedonialla (FYROM) on jo jäsenehdokasasema, mutta sen edistyminen ei ole ollut riittävää jäsenyysneuvottelujen avaamista varten. Poliittiset jännitteet ja riitaisa ilmapiiri hidastuttivat uudistuksia, eivätkä kesäkuussa pidetyt ennenaikaiset parlamenttivaalit täyttäneet kansainvälisiä standardeja.

Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymistä, mukaan lukien EU:n vakautus- ja assosiaatiosopimusten (SA-sopimus) toimeenpanoa tuetaan komission IPA-instrumentin (Instrument for Pre-accession Assistance) avulla. IPA:n rahoituskehys vuosille 2007–2013 on noin 1,1 mil-

jardia euroa. IPA-tuki kohdistuu mm. julkishallinnon ja lainsäädännön uudistamiseen EU-tasolle. EU:n laajentumistuen käytössä tapahtui merkittävä muutos kertomusvuonna, kun Euroopan jälleenrakennusvirasto (EAR) lakkautettiin vuoden lopussa ja hankehallinto siirrettiin EU:n komission delegaatioille. Ulkoasiainministeriö seuraa ja vaikuttaa IPA-laajentumistuen priorisointiin ja käyttöön sekä pääkaupunki- että maatasolla, mukaan lukien IPA:n hallintokomitean kokousten kautta Brysselissä. Länsi-Balkanin maissa ja Turkissa Suomen edustustot osallistuvat EU:n koordinaatiokokouksiin ja tuen ohjelmointia koskeviin konsultaatioihin.

Suomi tuki laajentumisprosessissa mukana olevia maita myös EU:n rahoittaman Twinning-hanketoiminnan ja lyhytaikaisen TAIEX -asiantuntija-avun kautta. Toiminta suuntautuu EU:n laajentumisprosessissa oleviin maihin niiden jäsenyysvalmistelujen jäntevöittämiseksi sekä EU:n itäisiin ja eteläisiin naapurimaihin näiden hallinnon ja lainsäädännön kehittämiseen ja tarpeen mukaan sopeuttamiseen yhteisölainsäädännön ja standardien kanssa. Kansallista Twinning/TAIEX -hanketoimintaa koordinoi ulkoasiainministeriö. Vuodesta 1998 Suomen ministeriöt ja virastot ovat jo 126 Twinning-hankkeessa antaneet asiantuntija-apua kollegavirastoilleen pääosin EU:n ehdokasmaissa ja ehdokkaaksi pyrkivissä maissa. Toimintaan osallistuneet virastot ovat hankkeissa verkottuneet uusien ja tulevien jäsenmaiden kollegavirastojen kanssa ja luoneet näin hyvän pohjan yhteistyölle eri EU:n foorumeilla.

Kertomusvuonna suomalaiset ministeriöt ja virastot tekivät 20 hanketarjousta, joiden kokonaisarvo on n. 15 milj. euroa. Verrattuna muihin jäsenmaihin Suomen virastot ovat menestyneet hankkeista käytävissä kilpailuissa erittäin hyvin, noin puolet tarjouksista on voitettu. Suomalaisvetoisia hankkeita oli kertomusvuonna käynnissä 22. Länsi-Balkanin maista Twinning-yhteistyö on aktiivisinta Kroatian kanssa. Vuoden aikana käynnistyivät Kroatiassa ilman laadun ja korruption torjunnan hankkeet sekä merenkulun turvallisuuden jatkohanke. Aiemmin suomalaisasiantuntemusta on Kroatialle välitetty jo 10 hankkeessa mm. tilastotoimen, korruption ja oikeuslaitoksen kehittämisen aloilla. Turkissa Suomi on mukana laajassa maahanmuuttohallinnon kehittämishankkeessa. Makedoniassa päättyi v. 2008 hyvistä tuloksista komissionkin kiittämä ilmanlaadun mittaushanke.

Twinning -toiminta laajeni merkittävästi erityisesti EU:n itäisissä naapuruuspolitiikan maissa mm. Azerbaidžanissa ja Ukrainassa. EU:n eteläisistä naapurimaista Tunisia, Egypti ja Marokko ovat jo usean vuoden ajan kanavoineet menestyksellisesti heille suunnattua ENPI -tukea Twinning ja TAIEX -toimintaan. EU:n komissio on antanut erityistä kiitosta Suomen (työ- ja elinkeinoministeriö) Tunisiassa käynnissä olevalle PKT-sektorin rahoitukseen liittyvälle Twinning hankkeelle.

TAIEX -toimintaa aktivoitiin kertomusvuonna. TAIEX palvelee hyvin yhteistyön käynnistämistä ja kontaktien solmimista eri maihin. Vuoden mittaan tuettiin virastoja ja kohdemaita noin 10 uuden TAIEX-hankkeen toteuttamisessa mm. Egyptin, Turkin, Jordanian ja Tunisian kanssa.

1.2 Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta

Hallitusohjelman mukaan Suomi pyrkii voimakkaasti Euroopan unionin sisäisen ja ulkoisen toimintakyvyn vahvistamiseen. EU:n ulkoinen toiminta käsittää eri välineitä kauppapolitiikasta yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, käsittäen myös sisäisten politiikkojen ulkoiset näkökohdat, joiden käyttöä Suomi pyrki kertomusvuonna kehittämään. Tämä on jatkoa Suomen EU-puheenjohtajuuskaudelta vuonna 2006 lähtien toteutetulle työlle unionin näkyvyyden, tehokkuuden ja johdonmukaisuuden edistämiseksi.

Johdonmukaisuuteen kuuluvat suunnitelmallisuus ja jatkuvuus tarkoittavat välttämättä myös eri ulkoisen toiminnan välineiden yhteensovittamista. Sen edistäminen on mahdollista toimielinuudistusten lisäksi myös eri konkreettisten toimien yhteydessä, esimerkiksi vahvista-

malla EU:n ulkosopimusten poliittisia lausekkeita. Kertomusvuonna hyväksyttiin myös Euroopan turvallisuusstrategian päivitys, mihin Suomi aktiivisesti vaikutti.

Edellisenä kertomusvuonna työn painopiste siirtyi Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmisteluihin. Lissabonin sopimuksen eräs keskeinen tavoite on vahvistaa EU:n kansainvälistä toimintakykyä ja ulkopoliittista, globaalia roolia. Valmistelut käsittävät ennen kaikkea tulevaan Euroopan ulkosuhdehallintoon liittyvät toimet, joita koskevia neuvotteluja käytiin ennen Irlannin kielteistä kansanäänestystä itse sopimuksesta. Suomi toimi neuvotteluissa aloitteellisesti ja keväällä EU-ministerivaliokunnassa hyväksyttyjen linjausten pohjalta, joista informoitiin Eduskuntaa. Irlannin kansanäänestyksen jälkeen Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmisteluja ei ole jatkettu EU-tasolla.

EU:n sisäisten politiikkojen ulkoisista näkökohdista nousi kertomusvuonna esiin vahvasti energiapolitiikka. Suomi pyrkii vaikuttamaan siihen, että energiapolitiikan "ulkosuhteet" toimivat osana EU:n globaalin roolin kokonaisuutta. Energiaturvallisuus oli vuonna 2008 merkittävä osa EU:n energiapoliittista keskustelua, mikä tulee jatkumaan tiiviinä vuonna 2009. Koska EU tulee jatkossakin olemaan pysyvästi riippuvainen tuontienergiasta, aktiiviset ja aloitteelliset energian ulkosuhteet ovat energiaturvallisuuden hyvä työväline. Vaikka energiaa koskevat päätökset tehdään edelleen kansallisesti, EU:n energiapoliittiset linjaukset antavat yhä enemmän sekä tukea että ohjausta jäsenmaiden energiaratkaisuille. Ilmasto- ja energia ovat globaali teema ja EU:lla on entistä parempi mahdollisuus vaikuttaa laajasti ilmasto- ja energiapaketin sekä poliittisten sitoumustensa mukaisesti.

Kertomusvuonna myös oikeus- ja sisäasioiden, erityisesti maahanmuuttopolitiikan, ulkoinen ulottuvuus vahvistui EU-tason toimin. Näistä toimista tärkeä oli nk. maahanmuuttosopimuksen hyväksyminen. Schengen-maiden välistä yhteistyötä kehitettiin edelleen. Maaliskuussa Schengen-alue laajeni myös uusien jäsenmaiden (Viro, Latvia, Liettua, Puola, Tsekki, Slovakia, Unkari, Slovenia ja Malta) lentoliikennettä koskevaksi ja joulukuussa Schengen-alueeseen liittyi Sveitsi.

1.3 Euroopan naapuruuspolitiikka (ENP)

Keskustelua Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) kehittämisestä jatkettiin. Suomi osallistui aktiivisesti keskusteluun pyrkien varmistamaan, että ENP:tä kehitetään jatkossakin kokonaisvaltaisena politiikkana, jossa EU:n tuki ja painopisteet voidaan eriyttää vastaamaan kunkin kumppanimaan tarpeita maakohtaisten toimintasuunnitelmien avulla. Keskeisiksi elementeiksi ENP:n kehittämisessä vahvistettiin taloudellisen integraation edistäminen, liikkuvuuden ja kansalaisten välisten kontaktien lisääminen, EU:n roolin vahvistaminen alueen konfliktien ratkaisun edistämiseksi sekä sektorikohtaisen yhteistyön lisääminen prioriteettialoilla kuten ympäristö, energia ja liikenne. ENP:n kehittämisen tärkeiksi periaatteiksi vahvistettiin eriyttäminen maakohtaisten ENP-toimintasuunnitelmien avulla ja kumppanimaiden omistajuuden vahvistaminen. Maantieteellisesti ENP haluttiin säilyttää yhtenä kokonaisvaltaisena politiikkana, joka kattaa sekä idän että etelän.

Suhteita ENP:n itäisiin kumppanimaihin Ukrainaan, Moldovaan, Georgiaan, Armeniaan, Azerbaidzhaniin ja soveltuvin osin Valko-Venäjään päätettiin syventää Itäisen kumppanuuden avulla. Suomi osallistui aktiivisesti Itäisen kumppanuuden kehittämiseen pyrkimyksenä kannustaa kumppanimaita poliittisissa ja taloudellisissa uudistuksissa. EU:n ja kumppanimaiden suhteiden tiivistämisessä todettiin tärkeäksi edetä kunkin kumppanimaan omien edellytysten mukaan. Itäistä kumppanuutta kehitettäessä pidettiin tärkeänä, että se tuo lisäarvoa ja täydentää jo olemassa olevia yhteistyöhankkeita unionin naapurustossa. Suomi korosti myös, että monenvälisen yhteistyön tulee olla avointa kolmansille maille kaikilla relevanteilla aloilla.

Helmikuussa järjestettiin ensimmäinen ministeritason Mustanmeren synergia-kokous, johon osallistuivat sekä kumppanimaat että EU-jäsenmaat. Suomi tuki EU–Mustameri -yhteistyön tiivistämistä ja toi esille kokemuksia alueellisen yhteistyön toteuttamisesta Pohjoisen ulottuvuuden ja Itämeren maiden neuvoston puitteissa.

Eteläisten naapurien osalta Barcelonan prosessia vahvistettiin luomalla pohja Välimeren unionille. Yhteistyön uusi ulottuvuus korostaa yksityisen sektorin osuutta alueellisissa hankkeissa.

1.4 Euroopan unionin kehityspolitiikka

EU-yhteistyössä edistettiin eri tasoilla aktiivisesti Suomen kehityspoliittisia prioriteetteja sekä toimittiin tiiviissä yhteistyössä muiden samanmielisten kanssa. Tähän tarjosi mahdollisuuden myös vuoden lopulla ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrysen kutsusta toteutunut kehitys- ja humanitaarisen avun komissaari Louis Michelin Suomen-vierailu tarjosi tähän myös mahdollisuuden. Kertomusvuonna valmisteltiin myös kehityspoliittista EU-vaikuttamislinjausta.

Slovenian EU-puheenjohtajuuskaudella korostuivat EU:n vahva sitoutuminen vuosituhannen kehitystavoitteisiin sekä neuvottelut kehitysyhteistyön määrän ja laadun turvaamisesta. Suomi osallistui komission laatiman tiedonantokokonaisuuden käsittelyyn neuvostossa, jossa yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvostossa (YAUN) hyväksytyissä päätelmissä arvioitiin EU:n roolia maailmanlaajuisena kehitystoimijana. Päätelmillä vahvistettiin sitoutuminen vuosituhattavoitteisiin ja kehitysyhteistyön määrälliseen kasvattamiseen sekä kauppaa tukevan kehitysyhteistyön ja yhteistyön tuloksellisuuden edistämiseen.

EU:n kehityspoliittista johdonmukaisuutta käsittelevien tavoitteiden konkretisoiminen on ollut Suomelle tärkeä prioriteetti ja Suomi osallistui aktiivisesti edellä mainittujen päätelmien muuttoliikettä, ilmastokysymyksiä ja tutkimusta koskeviin neuvotteluihin. Kehitysyhteistyön tuloksellisuus oli myös merkittävä painopiste kertomusvuonna ja Suomelle oli tärkeää, että päätelmiin sisällytettiin vahvat linjaukset tuloksellisuuskysymyksiä koskien. Myöhemmin päätelmien perusteella laaditulla EU:n yhteisellä kannalla Accran korkean tason tuloksellisuuskonferenssia varten oli konferenssin tulosten kannalta merkittävä rooli. Suomen valtuuskuntaa Accran kokouksessa johti ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen.

Kesäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmiin sisältyi merkittävä kehityspolitiikkaa käsittelevä osuus, jossa toivotettiin tervetulleeksi neuvoston valmistelema vuosituhattavoitteita koskeva toimintasuunnitelma. Suomi vaikutti aktiivisesti siihen, että Eurooppa-neuvostossa vahvistettiin aiemmin annetut kehitysyhteistyön määrää koskevat kansainväliset sitoumukset ja korostettiin EU:n roolia kuluvan vuoden kehityspoliittisissa konferensseissa.

Ranskan EU-puheenjohtajuuskauden aikana neuvostossa valmisteltiin EU:n yhteinen kanta Monterreyn kehitysrahoitusta käsittelevän konferenssin seurantakokoukseen, joka pidettiin loppuvuonna. Suomi osallistui kokoukseen ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrysen johdolla, ja antoi vahvan panoksen kannasta käydyissä neuvotteluissa. Loppuvuoden merkittävimpiin päätöksiin kuului myös ruokarahaston perustaminen EU:n talousarvioon ajanjaksolle 2008–2010, jota Suomi kannatti vahvasti. Rahastosta tullaan ohjaamaan varoja yhteensä yksi miljardi euroa kehitysmaiden maatalouden tukemiseksi ja ruokaturvan vahvistamiseksi. Myös ilmastopolitiikka oli keskeisesti esillä EU:n asialistalla. EU:n energia- ja ilmastopaketti hyväksyttiin Eurooppa-neuvostossa joulukuussa. Joulukuussa käytiin myös YK:n kansainväliset ilmastoneuvottelut Poznanissa. Poznanin ilmastoneuvotteluihin sisältyi myös EU:n kehitysministereiden ja vähiten kehittyneiden ja pienten saarivaltioiden taloudesta ja kehityksestä vastaavien ministereiden tapaaminen, johon osallistui ministeri Väyrynen.

Kertomusvuonna alueellinen yhdentyminen oli keskeinen teema EU:n ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden yhteistyössä ja talouskumppanuussopimusneuvotteluissa (EPA-neuvottelut). Neuvostossa hyväksyttiin päätelmät koskien EPA-sopimuksia ja AKT-maiden alueellista yhdentymistä. Suomi toi neuvostossa aktiivisesti esille EPA-neuvotteluja koskevia painopisteitään korostaen sopimusten merkitystä ja luonnetta AKT-maiden kehityksen edistäjinä. Suomi tuki neuvottelujen jatkamista laajojen alueellisten EPA-sopimusten aikaansaamiseksi, AKT-maiden EU-markkinoillepääsyn turvaavien siirtymävaiheen EPA-sopimusneuvottelujen jälkeen. Lisäksi valmisteltiin sopimusten kansallista voimaansaattamista ja edettiin EPA-tuen suunnittelussa. EPA-tuen avulla autetaan AKT-maita EPA-sopimusten täytäntöönpanossa ja vahvistetaan maiden edellytyksiä hyödyntää EPA-sopimusten tarjoamia kauppaetuja.

Syksyllä aloitettiin EU:n ja AKT-maiden suhteiden perustana olevan Cotonoun sopimuksen toisen tarkistuksen 2010 valmistelut. Tarkistuksessa pyritään parantamaan sopimuksen soveltamista ja täytäntöönpanoa sekä ajantasaistamaan sen määräyksiä. Neuvottelut sopimuksen tarkistuksesta alkavat AKT-valtioiden kanssa toukokuussa 2009.

Muita painopisteitä EU-yhteistyössä olivat neuvoston päätelmät lapsen oikeuksien edistämisestä ja suojelemisesta EU:n ulkoisessa toiminnassa, joissa korostui sekä humanitaarinen että kehitysyhteistyöulottuvuus. Lisäksi neuvostossa hyväksyttiin päätelmät koskien paikallishallintotoimijoiden roolia kehitysyhteistyössä. Ranskan järjestämillä Eurooppalaisilla kehityspäivillä Strasbourgissa Suomella oli paikallishallintoteemaan liittyen aktiivinen rooli.

Suomi osallistui kertomusvuonna aktiivisesti komission hallinnoiman kehitysyhteistyön toimeenpanoon vaikuttamalla komiteatyöskentelyyn EU:n talousarvion kehitysyhteistyön rahoitusvälineen (Development Cooperation Instrument, DCI) sekä Euroopan kehitysrahaston (EKR) osalta.

2. Turvallisuuspolitiikka ja kriisinhallinta

2.1 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko

Hallitus valmisteli vuoden aikana valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa 2008. Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli laajaan turvallisuuskäsitteeseen perustuvan selonteon aihepiirejä viidessä teemaseminaarissa. Lisäksi järjestettiin globaalia turvallisuuskehitystä käsittelevä asiantuntijaseminaari, joka oli avoin myös eduskunnan turvallisuus- ja puolustuspoliittiselle seurantaryhmälle. Eduskunnan seurantaryhmä ja selontekoa laativa virkamiestyöryhmä järjestivät kaksi yhteiskokousta kevätkaudella.

Selontekoa laativa virkamiestyöryhmä luovutti selonteon luonnoksen hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittiselle valiokunnalle marraskuussa 2008. Selonteko annettiin eduskunnalle vuoden 2009 alussa. Selontekoa on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä tasavallan presidentin kanslian kanssa.

Hallitusohjelman mukaisesti ulkoasiainministeriössä laadittiin edellisvuoden lopulla valmistuneen Nato-selvityksen tapaan selvitys Euroopan unionin Lissabonin sopimukseen sisältyvästä keskinäisen avunannon velvoitteesta. Selvitys tuki osaltaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon laadintaa.

2.2 Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP)

Euroopan unionin vahva yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) on Suomen EU-politiikan prioriteetteja. YUTP on vuonna 2008 jatkanut nopeaa kehittymistään, tästä esi-

merkkinä tarkkailumission (EUMM Georgia) nopea käynnistäminen Georgiassa. Suomi on osallistunut aktiivisesti ko. kehittämistyöhön YUTP:n eri sektoreilla.

Joulukuun Eurooppa-neuvostossa hyväksyttiin raportti vuoden 2003 turvallisuusstrategian tarkastelusta. Strategian päivittämisellä pyritään vahvistamaan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaa.

Suomi jatkoi vuonna 2008 aktiivista osallistumista Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (ETPP) kehittämiseen ja unionin kriisinhallintaoperaatioihin. EU:lla oli kertomusvuoden lopussa käynnissä 3 sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota ja 11 siviilikriisinhallintaoperaatiota. Tammikuussa käynnistettiin sotilaallinen operaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa osana EU:n laaja-alaisia pyrkimyksiä Darfurin tilanteen vakauttamiseksi ja kriisin alueellisten vaikutusten minimoimiseksi. Joulukuussa EU käynnisti ensimmäisen ETPP-merioperaationsa (Atalanta), jolla tuetaan merirosvouden vastaista toimintaa Somalian rannikkovesillä. Siviilikriisinhallintaoperaatioiden osalta merkittävimpiä haasteita olivat EU:n oikeusvaltio-operaation (EULEX) käynnistäminen Kosovossa ja EU:n tarkkailumission käynnistäminen Georgiassa nopealla aikataululla. Vastuunsiirto YK:n väliaikaishallinnolta EULEX:lle tapahtui 9.12. EU:n Afganistanin poliisioperaation (EUPOL Afganistan) kokonaisvahvuus päätettiin nostaa n. 400 henkilöön.

Sotilas- ja siviilivoimavarojen kehittämistyötä jatkettiin Headline Goal 2010 ja Civilian Headline Goal 2010 -voimavaratavoitteiden puitteissa. Yleistavoitetyöllä pyritään EU:n kriisinhallintakykyjen määrälliseen ja laadulliseen kehittämiseen. Vuoden 2008 aikana suoritettiin sotilaallisen yleistavoiteprosessin arviointi, josta saatujen havaintojen pohjalta laadittiin suosituksia prosessin kehittämiseksi.

EU:lla on vuoden 2007 alusta lähtien ollut valmius toteuttaa samanaikaisesti kaksi nopean toiminnan operaatiota tätä varten korkeaan valmiuteen asetetuilla taisteluosastoilla. Suomi osallistui kertomusvuoden alkupuoliskolla Ruotsin johtaman pohjoismaisen taisteluosaston valmiusvuoroon 220 sotilaalla. Lisäksi taisteluosastoon osallistuivat Irlanti, Norja ja Viro. Siviilikriisinhallinnan osalta jatkettiin työtä nopean toiminnan asiantuntijaryhmien (Civilian Response Teams, CRT) kykyjen tehostamiseksi.

EU:n kykyä suunnitella ja toteuttaa kriisinhallintaoperaatioita edistettiin. Joulukuun Eurooppa-neuvosto tuki aikomusta tehostaa unionin strategista suunnittelukykyä. Lisäksi vahvistettiin järjestelyä, jolla suunnittelun henkilöresursseja voitaisiin siirtää joustavasti operaatioesikuntiin operaatioiden käynnistämisvaihetta tukemaan.

Työ siviili-sotilaskoordinaation edelleen kehittämiseksi, kokonaisvaltaisen lähestymistavan varmistamiseksi ja yhteistyön tiivistämiseksi muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa jatkui. Huomiota kiinnitettiin kasvavassa määrin ETPP-toimien ja EU:n kehityspoliittisten toimien keskinäisen koherenssin varmistamiseen.

Euroopan puolustusviraston toiminta kehittyi edelleen. Heinäkuussa hyväksyttiin EU:n sotilaallisten suorituskykyjen kehittämissuunnitelma, joka pyrkii tukemaan jäsenmaita tulevaisuuden suorituskykyjen kehittämisessä ja auttamaan yhteistyöalueiden paikallistamisessa. Kehittämissuunnitelmaan otettiin 12 hanketta ja näiden käynnistäminen on nyt Euroopan puolustusviraston keskeisin tavoite. Virastolle laadittiin puolustusmateriaaliyhteistyön strategia sekä tutkimus- ja teknologiastrategia.

EU:n ja Naton yhteistyö on tiivistynyt viime vuosina erityisesti kriisinhallintaoperaatioissa. EU:n ja Naton yhteistyön ongelmat liittyvät erityisesti Turkin ja Kyproksen välisiin suhteisiin. Suomen, Ruotsin ja Norjan ulkoministerit lähettivät maaliskuussa EU:n korkealle edustajalle ja Naton pääsihteerille kirjeen, jossa toivottiin EU:n ja Naton läheisempää yhteistyötä

erityisesti operaatioihin liittyen. Myöhemmin vuonna 2008 Pohjoismaat esittelivät yhteisen aloitteen yhteistyön kehittämiseksi.

EU:n ja Afrikan kumppanuutta rauhan ja turvallisuuden alalla edistettiin joulukuussa 2007 hyväksytyn yhteisstrategian mukaisesti. Marraskuussa käynnistettiin EU:n yhteistyöohjelman pohjalta Afrikan unionin kriisinhallintarakenteiden kehittämistä tukeva AMANI AFRICA -harjoitussykli, jota Suomi tuki.

2.3 Pohjois-Atlantin puolustusliitto (Nato), Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC), rauhankumppanuus (PfP)

Naton tärkeimmät operaatiot kertomusvuonna olivat Afganistanin ISAF-operaatio ja Kosovon KFOR-operaatio. Kosovon KFOR-operaatiossa käynnistettiin sotilaallinen suunnittelu koskien siirtymistä seuraavaan ”ehkäisevän läsnäolon” vaiheeseen, jonka myötä operaation joukkovahvuutta vähennetään merkittävästi. Naton vaativin kriisinhallintatehtävä on Afganistanin vakauttaminen. Afganistanissa Nato painottaa laaja-alaisen, siviili- ja sotilastoimijoiden yhteistyötä korostavan kriisinhallintakonseptin toimeenpanoa ja edelleen kehittämistä. Afganistanin armeijan koulutusta ja varustelua pidetään myös yhä keskeisempänä osa-alueena ISAF-operaatiossa. Naton rauhankumppanimaana Suomi osallistui molempiin operaatioihin.

Nato on merkittävä toimija kansainvälisessä kriisinhallinnassa ja järjestön toiminta on avautumassa yhä enemmän myös kumppanimaille. Tämä ilmeni Bukarestissa 2.–4.4.2008 pidetyn huippukokouksen tuloksissa mm. Naton sisäisessä Afganistan-suunnitelmassa, kaikkien ISAF-maiden yhteisessä julistuksessa sekä Naton kumppanuusohjelmien yleistä kehittämistä koskevassa raportissa. Suomi osallistui huippukokouksen yhteydessä EAPC-työlounaalle ja Afganistan-kokoukseen. Suomen delegaatiota johti Tasavallan presidentti Halonen, jonka lisäksi kokoukseen osallistui puolustusministeri Häkämies sekä virkamiesvaltuuskunta.

Suomi liittyi pitkän matkan kuljetuskyvyn vahvistamista koskevaan hankkeeseen, jonka puitteissa Suomi saa käyttöönsä C-17 kuljetuskoneen lentotunteja. Suomi ilmoitti Naton sihteeristölle halukkuutensa osallistua Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan ja Nato esitti Suomelle osallistumiskutsun. Suomi aloitti valmistelut puitesopimusten laatimiseksi Naton kanssa ilmatilannekuvan vaihtamisen ja johtamisjärjestelmien kehittämisen aloilla.

Sotilaallisen kriisinhallinnan rinnalla Naton siviilivalmiustoiminta on kasvava rauhankumppanuuden osa-alue ja ainoa sektori, joka on lähes täysin avoinna myös kumppanimaille. Suomi isännöi 1.–5.6.2008 mittavan Uusimaa 2008 -pelastuspalveluharjoituksen, joka järjestettiin yhdessä Naton Euroatlanttisen pelastuspalvelun koordinointikeskus EADRCC:n kanssa. Osallistujia oli yli 1400 henkilöä 37 maasta.

Suomi osallistui kertomusvuonna seuraaviin Naton puitteissa perustettuihin rahastoihin: rauhankumppanuusrahastot (Jordanian räjähtämättömien räjähteiden identifioiminen ja ammusvarastojen hallinnoiminen; Korruption torjunta), Afganistan-rahastot, Kosovon suojajoukkojen (Kosovo Protection Corps, KPC) lakkauttaminen, Kosovon turvallisuusjoukkojen (Kosovo Security Force, KSF) kehittäminen, sekä EU–Nato -yhteistyön puitteissa perustettu kansainvälisen kriisinhallinnan helikopteripuutteita korjaava rahasto.

2.4 Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan

Suomen kriisinhallintatoiminnan painopisteitä olivat kertomusvuonna Länsi-Balkan ja Afganistan.

Bosnia-Hertsegovinassa Suomi jatkoi osallistumistaan EU-operaatio Altheaan noin 50 sotilaalla sekä EU:n poliisioperaatioon (EU Police Mission, EUPM) kahdeksalla asiantuntijalla. Kosovossa Suomen osallistumistaso Naton KFOR-operaatiossa nousi noin 450 sotilaaseen Suomen otettua elokuussa 2008 keskisen taisteluosaston kehysvaltiovastuun. Siviilikriisinhallinnassa Suomi osallistui EU:n oikeusvaltio-operaatioon (EULEX Kosovo) noin 60 asiantuntijalla. Suomi jatkoi osallistumistaan Etyjin Kosovon missioissa ja kansainvälisessä siviilitoimistossa (International Civilian Office, ICO).

Suomi jatkoi Afganistanin vakauttamiseen tähtäävää toimintaa osana kansainvälisen yhteisön pitkäjänteistä tukea. Afganistanissa jatkettiin osallistumista Nato-johtoiseen ISAF-operaatioon noin 110 sotilaalla ja neljällä siviiliasiantuntijalla. Uutena elementtinä Suomen osallistumisessa päätettiin mennä mukaan Afganistanin armeijan kehittämiseen tarjoamalla 10 kouluttajaa ja valmistautua tämän lisäksi 10–20 hengen lisäkontribuutioon Afganistanin armeijan kehittämisessä. Maakunnallisiin jälleenrakennusryhmiin (PRT) osallistumisen kehittämisen selvityksiä jatkettiin. PRT:n toteuttamiin hankkeisiin myönnettiin seuraavan kolmen vuoden ajalle 2 miljoonaa euroa, joista osa varattiin pienimuotoisiin luottamusta ja turvallisuutta lisääviin hankkeisiin. Lisäksi Suomi tuki Naton vapaaehtoisrahastojen kautta Afganistania 400 000 eurolla. Suomi jatkoi osallistumistaan vuonna 2007 käynnistyneeseen EU:n Afganistanin poliisioperaatioon 9 asiantuntijalla ja aloitti valmistelut asiantuntijoiden määrän kaksinkertaistamiseksi osana koko operaation vahvuuden nostamista. Suomi lähetti ihmisoikeusasiantuntijan EU:n erityisedustajan toimistoon Afganistanissa sekä osallistui poliisikouluttajilla Nato–Venäjä -neuvoston toteuttamaan Afganistanin ja Keski-Aasian maiden huumeiden vastaiseen koulutushankkeeseen.

Tadzhikistanissa Suomi osallistui kahteen hankkeeseen, joiden tavoitteena on luoda Tadzhikistanin rajastrategia sekä parantaa Tadzhikistanin ja Afganistanin välisen rajan valvontaa.

EU käynnisti 15.9.2008 ETPP-tarkkailumission Georgiassa (European Monitoring Mission in Georgia, EUMM Georgia). Missio koostuu yli 200 tarkkailijasta ja yli sadasta muusta asiantuntijasta. Suomi osallistui missioon 14 siviiliasiantuntijalla. Etyj teki elokuisen Georgian kriisin seurauksena päätöksen lisätä Etyjin sotilastarkkailijoiden määrää ja lähettää Georgiaan välittömästi 20 uutta sotilastarkkailijaa. Suomi osallistui Etyjin toimintaan Georgiassa kolmella sotilastarkkailijalla ja Etyjin missiossa Tbilisissä työskenteli lisäksi kaksi suomalaisasiantuntijaa ml. mission päällikkö. Suomalaisasiantuntijat toimivat edelleen myös EU:n Etelä-Kaukasian erityisedustajan toimistossa ja rajavalvonnan tukitiimissä.

Sudanissa Suomi jatkoi osallistumista YK:n ja Afrikan unionin yhteisoperaatioon Darfurissa (UNAMID) yhdeksällä suomalaisella poliisiasiantuntijalla. Samoin jatkettiin tukea afrikkalaisten UNAMID-poliisien koulutukselle sekä Etelä- ja Pohjois-Sudanin välisen rauhansopimuksen toimeenpanoa valvovalle YK:n UNMIS-operaatiolle.

Tshadissa Suomi osallistui EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (EUFOR Tchad/RCA) n. 60 sotilaalla. Suomalaisosasto toimii Abéchén alueella pääasiallisina tehtävinään joukkojen esikunnan ja kuljetusten suojaus sekä nopean toiminnan reservikyvyn tarjoaminen. Suomi valmistautui jatkamaan osallistumista Tshadissa YK:n jatko-operaation puitteissa.

Suomi osallistuu alkuvaiheessa kahdella henkilöllä EU:n joulukuussa käynnistämään sotilaallisen kriisinhallinnan Atalanta-operaatioon merirosvouden torjumiseksi Somalian rannikolla. Operaatio perustuu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmiin. Kyseessä on EU:n kriisinhallinnan ensimmäinen merioperaatio.

Suomi jatkoi osallistumista sotilastarkkailijoilla ja esikuntaupseereilla YK-operaatioihin Kashmirissa (UNMOGIP), Lähi-idässä (UNTSO), Sudanissa (UNMIS) ja Liberiassa (UNMIL). Libanonin YK-johtoisessa UNIFIL-operaatiossa toimi helmikuuhun asti yksi esikun-

taupseeri. YK-operaatio Etiopiassa ja Eritreassa (UNMEE) päättyi elokuussa. Siviilikriisinhallinnan osalta jatkettiin tukea EU:n komission rahoittamalle Moldovan ja Ukrainan rajavalvontamissiolle (EUBAM) sekä EU-operaatioille palestiinalaisalueilla (EUPOL COPPS ja EUBAM Rafah) ja Kongon demokraattisessa tasavallassa (EUPOL ja EUSEC RD Congo). Suomalaisia siviiliasiantuntijoita toimi myös YK:n operaatioissa Haitissa (MINUSTAH), Nepalissa (UNMIN) ja Sudanissa (UNMIS) sekä Etyjin kenttämissioissa Azerbaidzhanissa, Bosnia-Hertsegovinassa, Georgiassa, Kosovossa, Makedoniassa, Moldovassa, Tadzhikistanissa ja Turkmenistanissa.

EU:n vaalitarkkailutehtäviin osallistui kertomusvuonna 40 suomalaista ja Etyjin vaalitarkkailutehtäviin 46 suomalaista.

Suomen valmiuksia osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan vahvistettiin. Kriittisten voimavarapuutteiden korjaamiseen osallistuttiin myös kansainvälisten yhteistyöhankkeiden kautta. Elokuussa hallitus hyväksyi kansallisen strategian siviilikriisinhallinnan valmiuksien kehittämiseksi. Syyskuussa julkistetun kansallisen "Naiset, rauha ja turvallisuus" toimintaohjelman toimeenpano käynnistettiin. Suomen kriisinhallintatoiminnan kokonaisvaltaisen kehittämisen tarkastelu aloitettiin ulkoasiainministeriön johdolla elokuussa asetetussa poikkihallinnollisessa työryhmässä. Erityistä huomiota kiinnitettiin kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden kehittämiseen.

Pohjoismaat tiivistivät yhteistyötään kertomusvuonna niin turvallisuuspolitiikassa kuin kriisinhallinnassakin. Pohjoismaiden kesken selvitettiin mahdollisuuksia toteuttaa yhteistyötä Afrikan unionin rauhanturvakapasiteetin vahvistamiseksi. Puolustusalan yhteistyöjärjestelyssä keskityttiin perus- ja tukitoimintojen rakenteiden kehittämisen lisäksi yhteisiin materiaalihankintoihin, jotka tukevat myös kriisinhallintayhteistyötä. Pohjoismaiden puolustusvoimien komentajat antoivat kesäkuussa raportin, jossa kartoitetaan konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia.

2.5 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj)

Suomi toimi Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyjin puheenjohtajamaana kalenterivuoden 2008. Keskeisiä puheenjohtajuustavoitteita olivat Etyjin toimintakyvyn vahvistaminen erityisesti kriisinhallintakysymyksissä ja vaalitarkkailussa, jäätyneiden konfliktien neuvotteluprosessien aktivoiminen sekä Etyjin työn painopisteen siirtäminen Balkanilta Etelä-Kaukasiaan ja Keski-Aasiaan.

Jäätyneiden konfliktien osalta puheenjohtajan panos sai Transnistrian konfliktin neuvottelut liikkeelle. Keski-Aasiaan liittyvät kysymykset olivat vahvasti esillä ja Suomi panosti erityisesti rajaturvallisuuden ja -hallinnon parantamiseen. Kazakstanin valmistautuminen omaan puheenjohtajuuteensa 2010 nosti Keski-Aasian merkitystä.

Vaalitarkkailu toteutettiin kaikissa merkittävissä vaaleissa Venäjän presidentinvaaleja lukuun ottamatta. Suomi myös edisti keskustelua vaalitarkkailuun liittyvistä kysymyksistä. Päätökset budjetista, maksuosuuksista ja pääsihteerin ja Etyjin vaalitarkkailutoimiston (ODIHR) johtajan nimityksistä tehtiin asetettujen aikataulujen puitteissa.

Järjestön pitkäjänteistä suunnittelua parannettiin kehittämällä peräkkäisten puheenjohtajien yhteistyötä ns. kvintettiformaatissa. Etyjin puheenjohtajamaat vuosina 2007–2010 (Espanja, Suomi, Kreikka, Liettua ja Kazakstan) kokoontuivat ministeritasolla kolmesti ja sopivat yhteisistä prioriteeteista.

Poliittis-sotilaallisella ulottuvuudella edistettiin Etyjin pienasetoimintaa ja järjestön rajakonseptin toimeenpanoa erityisesti Keski-Aasiassa. Suomi toimi myös Etyjin Turvallisuusfoorumin puheenjohtajana vuoden viimeisellä kolmanneksella. Inhimillisen ulottuvuuden alu-

eella Suomi painotti ihmiskaupan vastaista taistelua ja romanivähemmistöjen asemaa. Talous- ja ympäristöulottuvuuden toiminnassa Suomen teemana oli ympäristö- ja turvallisuuskysymysten huomioiminen vesikuljetuksissa.

Georgian sodan puhjettua elokuussa tavoitteeksi asetettiin Etyjin tehokas kriisinhallinta ja hyvä yhteistyö muiden keskeisten järjestöjen (EU, YK, Euroopan Neuvosto) kanssa. Etyj-puheenjohtajan välitystoiminta edesauttoi tulitauon aikaansaamista. Toiminnan mahdollistivat hyvät yhteydet kaikkiin toimijoihin ja Etyjin läsnäolo Georgiassa. Myös tulitauon valvonnassa Etyjille muodostui tärkeä rooli ja nopean toiminnan ansiosta Etyj kykeni nopeasti lisäämään sotilastarkkailijoiden määrää alueella.

Genevessä aloitettiin 15.10. kansainväliset keskustelut Georgian kriisistä EU:n, YK:n ja Etyjin yhteis-puheenjohtajuudella. Keskusteluiden aiheena ovat erityisesti välikohtausten estäminen sekä pakolaisten paluu. Genevessä kokoonnuttiin kertomusvuonna yhteensä kolme kertaa. Keskusteluihin osallistuvat yhteispuheenjohtajien lisäksi Venäjä, Georgia, Yhdysvallat sekä Abhasian ja Etelä-Ossetian edustajat.

Puheenjohtajuuskausi huipentui Helsingissä 4.–5.12. järjestettyyn Etyjin ulkoministerikokoukseen, joka oli delegaatioiden määrällä mitattuna laajin Suomessa järjestetty kansainvälinen kokous. Kokoukseen osallistui 47 ulkoministeriä, mikä on enemmän kuin Etyj-kokouksissa vuoden 1999 jälkeen. Kokouksessa tehtiin 11 järjestön toimintaa ohjaavaa päätöstä sekä neljä hallinnollista päätöstä. Alueellinen julkilausuma annettiin Vuoristo-Karabahin konfliktista. Poliittisesta julistuksesta ei päästy yksimielisyyteen TAE-sopimukseen ja Georgian kriisiin liittyvien näkemyserojen vuoksi. Suomen esittämä teksti sai kuitenkin muun muassa koko EU:n tuen. Etyj-maiden ulkoministerit kävivät myös kattavan keskustelun Euroopan turvallisuuden tulevaisuudesta mm. Venäjän ja Ranskan presidenttien aloitteiden pohjalta.

Ulkoministeri vieraili vuoden aikana Etyj-puheenjohtajana 12 maassa, jossa Etyjillä on kenttätoimintaa (Armenia, Azerbaidzhan, Georgia, Ukraina, Moldova, Serbia, Kosovo, Kazakstan, Kirgisia, Uzbekistan, Tadzhikistan, Turkmenistan). Etyj-puheenjohtajuuskysymykset olivat esillä myös muilla vierailuilla, mm. Washingtonissa ja Moskovassa. Lisäksi ulkoministeri raportoi YK:n turvallisuusneuvostolle, Naton ministerikokoukselle sekä useaan otteeseen EU:n ulkoministereille.

2.6 Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta

Suomi jatkoi aktiivista toimintaansa kansainvälisissä asevalvonta- ja aseidenriisuntakysymyksissä sekä kansalliselta pohjalta että EU:n kautta, hyödyntäen alan suomalaisasiantuntijoiden erityistä panosta. Joukkotuhoaseiden leviämisen estäminen säilyi eri foorumeilla keskeisen huomion kohteena.

Ydinsulkusopimuksen (Nuclear Non-Proliferation Treaty, NPT) vuoteen 2010 tähtäävän tarkastelukierroksen toinen valmistelukokous toukokuussa onnistui suhteellisen hyvin, joskaan merkittävää läpimurtoa ei tapahtunut. Valmistelutyö jatkui koskien sopimuksen kolmea pilaria: ydinaseriisuntaa, ydinaseiden leviämisen estämistä ja ydinenergian rauhanomaista käyttöä. Suomi piti kokouksessa esillä taktisten ydinaseiden sopimusperusteista riisuntaa.

Suomi jatkoi aktiivista tukeaan Kansainvälisen atomienergiajärjestön, IAEA:n toiminnalle. Keskeisen huomion kohteena olivat Iranin ydinohjelma sekä Pohjois-Korean, Syyrian ja Lähi-idän tilanteet. Suomi jatkoi IAEA:n hallintoneuvoston jäsenenä ja suurlähettiläs Kauppi valittiin hallintoneuvoston varapuheenjohtajaksi syksyllä. Suomi yhtyi konsensukseen, kun ydinalan vientivalvontaryhmä (Nuclear Suppliers Group, NSG) hyväksyi suuntavii-

voihinsa poikkeuksen, joka mahdollistaa siviiliydinenergiayhteistyön NPT:n ulkopuolelle jättäytyneen Intian kanssa.

Täydellisen ydinkoekieltosopimuksen (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty, CTBT) voimaantulon edistäminen oli edelleen yksi Suomen prioriteeteista asevalvontasektorilla. Suomi jatkoi tukeaan sopimuksen voimaantuloa valmistelevan järjestön (CTBTO) työlle. Ulkoministeri Stubb oli mukana antamassa CTBT:n voimaantulon vauhdittamiseksi tarkoitettua julistusta ja osallistui tätä koskeneeseen ministeritapahtumaan, joka järjestettiin Suomen ja kuuden muun maan aloitteesta YK:n yleiskokouksen ministeriviikon yhteydessä.

Suomen kausi kemiallisten aseiden kieltojärjestön hallintoneuvoston jäsenenä jatkui toukokuuhun saakka. Kevätkaudella järjestettyyn kemiallisten aseiden kieltosopimuksen toiseen tarkastelukonferenssiin Suomi osallistui aktiivisesti, panostaen erityisesti verifikaatio- ja toimeenpanokysymyksiin. Kehitysmaiden kemistien kemiallisten aseiden tunnistamiseen liittyvää koulutusta Suomessa jatkettiin menestyksekkäästi. Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen yhteydessä (VERIFIN) Suomi on kouluttanut jo yli 400 kemistiä yli 100 maasta. Suomi jatkoi Venäjän kemiallisten aseiden hävittämiseen liittyvää rahoitusta osana G8-maiden aloitteesta syntynyttä Globaali kumppanuus -toimintaohjelmaa.

Biologisten aseiden kieltosopimuksen piirissä kansainvälinen keskustelu siirtyi erityisesti bioturvallisuuteen. Suomi ryhtyi yhtenä ensimmäisistä maista laatimaan kansallista toimeenpanosuunnitelmaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmalle 1540 ja sen jatkopäätöslauselmalle 1810, joiden tarkoituksena on estää joukkotuhoaseiden joutuminen ei-valtiollisten toimijoiden käsiin.

Suomi osallistui aktiivisesti Geneven kansainvälisen aseidenriisuntakonferenssin (CD) sekä aseidenriisuntaan liittyvän YK:n 1. komitean työhön. Erityisesti avaruuden aseistamattomuuteen ja rauhanomaiseen käyttöön liittyvät kysymykset olivat ajankohtaisia, ja EU:ssa jatkettiin työtä ns. ulkoavaruuden käytännesääntöjen laatimiseksi.

Tavanomaisten aseiden osalta huomio keskittyi rypäleaseita koskeviin neuvotteluihin, joita käytiin sekä nk. Oslon prosessin että eräitä tavanomaisia aseita koskevan CCW-sopimuksen puitteissa. Suomi oli mukana neuvottelemassa kansainvälistä rypäleaseet kieltävää sopimusta, jonka 94 valtiota allekirjoitti Oslossa joulukuussa. Suomi ei kuitenkaan allekirjoittanut sopimusta, vaan tulee tarkastelemaan tilannetta vuosittain puolustusvoimien suorituskykyä koskevan selvityksen valmistumisen jälkeen. Suomi osallistui vuoden aikana myös CCW-sopimuksen puitteissa käytyihin rypäleaseita koskeviin neuvotteluin. Nämä neuvottelut jatkuvat edelleen alkuvuodesta 2009.

Suomi osallistui aktiivisesti YK:ssa pienaseiden laittoman leviämisen ehkäisemiseksi tehtävään työhön. Suomi toimi heinäkuussa järjestetyn YK:n pienasekonferenssin puheenjohtajistossa ja vastasi pienaseiden laitonta välitystoimintaa koskeneista kansainvälisistä konsultaatioista. Suomi myös toimi ensimmäisen vuosipuoliskon YK:n pienasetoimintaohjelmaa ja laajemmin pienasetoimintaa tukevan kiinnostuneiden valtioiden, suurten kansalaisjärjestöjen ja YK-järjestelmän yhteistyöfoorumin puheenjohtajana ja edisti näin myös heinäkuisen pienasekokouksen valmisteluja.

Pienasekysymykset olivat myös yksi Suomen Etyj-puheenjohtajuuskauden painopistealueista. Puheenjohtajuuskautensa aikana Suomi edisti Etyjin pienasetoimia sekä normi- että projektityössä. Etyjin ministerikokous joulukuussa 2008 teki merkittäviä pienaseisiin liittyviä päätöksiä, jotka osaltaan edistävät myös YK:n pienasetoimintaohjelman toimeenpanoa.

Suomi osallistui aseellista väkivaltaa koskevan Geneven julistuksen toiseen ministerikokoukseen ja omaksui turvallisuus- ja kehityskysymyksiä yhdistävän Geneva Declaration on

Armed Violence and Development -prosessin tavoitteiden edistämiseen liittyvän projektitoiminnan osalta maakoordinaattorivastuun Keniassa.

EU:ssa hyväksyttiin yhteinen toiminta YK:n pienaseiden merkintää ja jäljittämistä koskevan instrumentin tukemiseksi sekä toimeenpantiin yhteinen toiminta CCW-sopimuksen ja Ottawan jalkaväkimiinasopimuksen universalisoimiseksi ja sopimusten toimeenpanon edistämiseksi. EU jatkoi useiden pienasehankkeidensa toteuttamista. EU:n puitteissa Suomi oli myös osaltaan tukemassa erityisen pienaseita koskevan artiklan sisällyttämistä kaikkiin EU:n tulevaisuudessa kolmansien maiden kanssa neuvottelemiin sopimuksiin.

Suomi osallistui YK:n kansainvälistä asekauppasopimusta (ATT) valmistelevaan 28 maan asiantuntijatyöryhmään ja toimi aktiivisesti ATT:tä koskevan YK:n yleiskokouksen päätöslauselman puolesta. Suomen pitkäaikainen tavoite, EU:n aseviennin käytännesääntöjen korvaaminen oikeudellisesti sitovalla instrumentilla, toteutui EU:n ulkoministereiden hyväksyttyä tätä koskevan yhteisen kannan 8.12.2008.

2.7 Terrorismin- ja väkivaltaisen radikalisoitumisen vastainen yhteistyö

Terrorisminvastainen yhteistyö jatkui tiiviinä niin YK:n ja sen erityisjärjestöjen kuin EU:nkin piirissä. Muissa kansainvälisten järjestöissä kuten Euroopan neuvostossa, Etyjissä ja Naton euroatlanttisessa kumppanuusneuvostossa (EAPC) kehitettiin myös yhteistyötä terrorismin torjumiseksi ja ehkäisemiseksi.

YK:n rooli pysyi keskeisenä terrorisminvastaisessa yhteistyössä 2006 hyväksytyn maailmanlaajuisen terrorismistrategian pohjalta. Keskeinen haaste on ollut strategian tehokkaan toimeenpanon varmistaminen. Yksimielisesti hyväksytty strategia tarjoaa hyvän lähtökohdan myös yhteisymmärryksen vahvistamiseen. Strategian ensimmäisessä virallisessa tarkastelussa syyskuussa pyrittiin vahvistamaan jäsenmaiden sitoutumista strategian tavoitteisiin ja niiden täytäntöönpanoon. Ponnisteluja kokonaisvaltaisen terrorisminvastaisen yleissopimuksen aikaansaamiseksi on myös jatkettu. Suomi on osallistunut yleiskokouksen terrorisminvastaiseen työhön ja raportoinut turvallisuusneuvoston terrorisminvastaisille komiteoille kansallisista toimista.

EU:n terrorisminvastaisessa ulkosuhdetoiminnassa korostuivat myös kertomusvuonna ääriliikkeiden ja terrorismiin värväyksen vastaisen strategian ja toimintaohjelman toimeenpano ja arviointi, yhteistyö ja dialogi strategisten kumppaneiden kanssa, yhteistyö kansainvälisissä järjestöissä sekä kolmansien maiden terrorisminvastaisten valmiuksien vahvistaminen poliittisen dialogin ja teknisen avun keinoin. Terrorisminvastaisen teknisen avun rahoituspohjaa vahvistettiin. Suomi on korostanut edelleen tarvetta politiikkakoherenssin vahvistamiseen samoin kuin ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden johdonmukaista huomioonottamista kaikessa terrorisminvastaisessa toiminnassa. EU:n julkisuusdiplomatian kehittämistä jatkettiin ja huomiota kiinnitettiin myös toimiin, joilla pyritään estämään nuorison radikalisoitumista. Ääriliikkeiden ja terrorismiin värväyksen vastaisessa toimintasuunnitelmassa edellytetään, että jäsenmaiden hallitukset pyrkivät radikalisoitumisen edellytysten vähentämiseen yhteistyössä kunkin maan muslimiyhteisöjen kanssa. Suomessa tarvittavia kansallisia toimia on otettu mukaan muun muassa uuteen sisäisen turvallisuuden ohjelmaan.

Suomi osallistui myös väkivaltaista radikalisoitumista ehkäisevään kulttuurien, uskontojen ja maailmankatsomusten välistä vuoropuhelua lisäävään toimintaan. Vuosi 2008 oli EU:n kulttuurien välisen dialogin teemavuosi. YK:n puitteeseen rakennettu Sivilisaatioiden allianssi kokosi kansalliset edustajat tavoitteena kansallisen ja paikallisen toiminnan aktivoiminen. Euroopan neuvosto laati ja hyväksyi Valkoisen kirjan kulttuurien välisestä vuoropuhelusta. Suomi valittiin EU-ASEM Interfaith 2009 -konferenssin yhteispuheenjohtajaksi. Suomi toimi sekä ruohonjuuri- että korkealla valtiollisella tasolla dialogiprosessien edistä-

miseksi tavoitteenaan erityisesti rasismin, muukalaisvihan ja syrjäytymisen leviämisen torjuminen.

Terrorismin ennaltaehkäisyä koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus tuli voimaan Suomessa keväällä. Ydinterrorismin torjumisesta tehty kansainvälinen yleissopimus hyväksyttiin myös kertomusvuoden aikana.

3. Ihmisoikeudet

3.1 Yleistä

Vuoden ihmisoikeustoiminta keskittyi Etyj-puheenjohtajuuteen, Georgian tilanteeseen, Suomen raportin laadintaan ihmisoikeusneuvoston uuteen määräaikaistarkastukseen (Universal Periodic Review, UPR), ihmisoikeuspoliittisen selonteon laadintaan ja osallistumiseen EU:n ihmisoikeuspolitiikan kehittämiseen ja täytäntöönpanoon mm. YK:ssa. Merkittävänä saavutuksena oli valinnaisen pöytäkirjan hyväksyminen taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Kaikessa toiminnassaan Suomi on hallitusohjelman mukaisesti jatkanut aktiivista ihmisoikeuspolitiikkaa, jossa korostetaan muita heikommassa asemassa olevien oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia kiinteästi kansalais- ja poliittisten oikeuksien rinnalla. Erityistä huomiota kiinnitettiin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, lasten oikeuksiin, romanien tilanteeseen ja vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen.

Ulkoasiainministeriön yhteydessä toimiva ja vuoden 2007 lopussa kahdeksannelle toimikaudelleen asetettu kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta (IONK) käynnisti vuoden aikana toimintansa. Kansalaisjärjestökuulemisia on lisäksi järjestetty ennen kansainvälisiä ihmisoikeuskokouksia ja laadittaessa ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa käsitteleviä määräaikaisraportteja kuten esim. UPR:n osalta. Järjestöedustajia on osallistunut Suomen virallisiin valtuuskuntiin kansainvälisissä ihmisoikeuskokouksissa.

Vuonna 2008 valmisteltiin hallituksen ihmisoikeuspoliittista selontekoa, joka esitellään eduskunnalle vuonna 2009. Valmistelujen yhteydessä järjestettiin maaliskuussa ensimmäinen yleinen kansalaisjärjestökuuleminen, ja eri teemoja käsitteleviä suppeampia keskustelutilaisuuksia mm. lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä ihmisoikeuskoulutuksesta.

EU on maailmanlaajuisena ihmisoikeuspoliittisena toimijana Suomen ihmisoikeuspolitiikan keskeinen väline. Suomen tavoitteena on vaikuttaa EU:n ihmisoikeustoiminnan johdonmukaisuuteen ja tehokkuuteen. Perinteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi Suomen tavoitteena on vahvistaa ihmisoikeusnäkökulmaa muun muassa EU:n kriisinhallintaan sekä oikeus- ja sisäasioihin liittyvissä kysymyksissä.

EU on hyväksynyt toimintansa tueksi ihmisoikeussuuntaviivoja kuolemanrangaistuksesta, kidutuksesta, lapsista aseellisissa selkkauksissa, ihmisoikeuksien puolustajista, ihmisoikeusvuoropuheluista ja lapsen oikeuksista. Kertomusvuonna hyväksyttiin uudet suuntaviivat naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja syrjinnän vastaisesta toiminnasta. Suomi osallistui aktiivisesti suuntaviivojen valmisteluun. EU päivitti lisäksi ihmisoikeuspuolustajia sekä ihmisoikeusvuoropuheluita käsittelevät suuntaviivat.

Naisten oikeudet olivat joulukuussa järjestetyn EU:n ja kansalaisjärjestöjen välisen foorumin teemana. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaan on samoin kiinnitetty erityistä huomiota ja joulukuussa esitettiin YK:n yleiskokouksessa EU:n toimesta yli 60 maan tukema julistus seksuaalivähemmistöjen oikeuksien turvaamisen puolesta. Suomi osallistui ju-

listuksen valmisteluun EU:n neuvoston ihmisoikeustyöryhmän (COHOM) asettamassa alatyöryhmässä sekä New Yorkissa ja Genevessä.

Neuvoston ihmisoikeustyöryhmässä keskeisiä teemoja olivat mm. YK:n rasismin, rotusyrjinnän, ulkomaalaisvastaisuuden ja niihin liittyvän suvaitsemattomuuden vastaisen huippukokouksen keväällä 2009 pidettävään seurantakokoukseen valmistautuminen sekä Euroopan yhteisöjen liittyminen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia käsittelevään yleissopimukseen ja sen lisäpöytäkirjaan.

3.2 Euroopan neuvosto

Suomi on pyrkinyt vahvistamaan Euroopan neuvoston (EN) roolia ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion edistämiseen keskittyvänä järjestönä. Suomi on aktiivisesti ajanut avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämistä järjestön toiminnassa sekä EU:n, Euroopan neuvoston ja Etyjin välisen yhteistyön tiivistämistä, synergiaetujen vahvistamista ja päällekkäisyyksien karsimista. Vuonna 2007 allekirjoitettu EU:n ja EN:n yhteistyöpöytäkirja luo hyvän kehyksen yhteistyölle.

Suomen painopistealueina ovat olleet mm. naisten, lasten, alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen oikeudet, erityisesti romanit; ihmiskaupan vastainen työ; kulttuurien välisen vuoropuhelun tukeminen sekä yleisemmin Suomen aloitteesta perustetun EN:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminnan tukeminen. Suomi myönsi vajaat 500 000 euroa vapaaehtoisrahoituksena näitä tavoitteita tukeville toiminnoille ja hankkeille ja rahoitti vuoden aikana neljä asiantuntijaa (ihmisoikeusvaltuutetun toimisto, romanitoiminnot, tasa-arvoyksikkö, lasten oikeuksien kampanja) EN:n sihteeristöön Strasbourgissa.

Euroopan neuvosto pyrki osaltaan vaikuttamaan Georgian kriisin seurausten hoitoon. EN:n ihmisoikeusvaltuutettu vieraili konfliktialueella ja toimi mm. välittäjänä vankien vaihdoissa. EN:n ministerikomitean puheenjohtajana Georgian kriisin aikana toiminut Ruotsi painotti EN:n toimintaa erityisesti ihmisoikeuskoulutuksessa, humanitaarisessa avustamisessa (mm. vankienvaihdot) sekä ihmisoikeusmonitoroinnissa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen eurooppalaisen kampanjan päätöskonferenssissa Strasbourgissa hyväksyttiin lista suosituksista Euroopan neuvoston toimiksi naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä ja torjunnasta.

Lasten oikeudet olivat vuoden aikana erityisesti esillä Euroopan neuvostossa. Tammikuussa Suomen pysyvä edustaja, suurlähettiläs Irma Ertman nimitettiin EN:n ensimmäiseksi lapsiasioiden temaattiseksi koordinaattoriksi tehtävänään valtavirtaistaa organisaatiossa hajallaan käsiteltyjä lapsiasioita. Temaattisen koordinaattorin johdolla laadittu EN:n lapsistrategia hyväksyttiin ministerikomiteassa marraskuussa.

Suomi allekirjoitti marraskuussa Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla tehdyn yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan koskien geenitestejä. Suomi myös raportoi Euroopan neuvostolle Euroopan sosiaalisen peruskirjan täytäntöönpanosta.

Suomi osallistui kertomusvuonna aktiivisesti Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomitean sekä sen alaisten komiteoiden ja työryhmien työhön. Näissä kehitetään mm. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen työmenetelmiä ja tuomioiden tunnettavuutta kansallisesti sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkintaa ja sen soveltuvuutta erityisryhmiin ja eri oikeuksien välisiin ristiriitatilanteisiin.

3.3 Ihmisoikeuskysymykset Yhdistyneissä kansakunnissa

Vuonna 2008 tuli kuluneeksi 60 vuotta yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen hyväksymisestä YK:n yleiskokouksessa. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi asiasta päätelmät juuri ennen YK:n ihmisoikeuksien päivää 10.12. Ulkoasiainministeriö järjesti yhdessä YK-liiton ja Ihmisoikeusliiton kanssa juhlaseminaarin, jossa käsiteltiin oikeus ruokaan -tematiikkaa.

Helsingin yliopiston professori Bruun valittiin YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valvontaelimen CEDAW:n (the Committee on the Elimination of Discrimination against Women) jäseneksi New Yorkissa heinäkuussa pidetyissä vaaleissa.

YK:n ihmisoikeusneuvosto on toiminut 2,5 vuotta. Kertomusvuonna järjestettiin ensimmäinen temaattinen erityisistunto aiheesta oikeus ruokaan. Erityisistunto järjestettiin myös ihmisoikeustilanteesta Kongon Demokraattisessa Tasavallassa. Suomi toimii aktiivisesti myös sen eteen, että neuvosto tarjoaa toimivan foorumin kaikille ihmisoikeustoimijoille ml. kansalaisyhteiskunnalle. Arvio ION:n toiminnasta tullaan tekemään 2011.

ION tarkastelee kaikkien YK:n jäsenmaiden ihmisoikeustilanteen neljän vuoden sisällä. Suomen määräaikaistarkastelu suoritettiin työryhmän ensimmäisessä istunnossa huhtikuussa 2008. Tarkastelussa käsiteltiin mm. rasismia, rotusyrjintää, muukalaisvihaa, vähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä saamelaisten ja siirtotyöläisten oikeuksia.

Suomi toimi aktiivisesti työryhmässä, joka laati taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan YK:n yleissopimukseen yksilövalitukset mahdollistavan valinnaisen pöytäkirjan. Suomen tavoite pöytäkirjan suhteen toteutui, kun se hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa syksyllä. Pöytäkirja on tarkoitus ratifioida mahdollisimman pian.

Suomi raportoi kertomusvuonna YK:lle lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen sekä sen lapsia aseellisissa konflikteissa koskevan valinnaisen pöytäkirjan täytäntöönpanosta.

YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen komitea käsitteli Suomen viidennen ja kuudennen määräaikaisraportin New Yorkissa pidetyssä kuulemistilaisuudessa heinäkuussa ja hyväksyi yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskevat päätelmänsä.

3.4 Ihmisoikeustuomioistuinasiat vuonna 2008

Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, osallistuttiin noin 140 eri vaiheissa vireillä olevan asian käsittelyyn sekä tuomioiden ja päätelmien täytäntöönpanoon. Tuomioistuimen Suomen hallitukselle vastinetta varten kommunikoimia uusia valituksia oli yli 70 kappaletta.

Kertomusvuonna Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi 9 Suomea koskevaa tuomiota. Tuomioista 8:ssa todettiin ihmisoikeusrikkomus. Nämä tapaukset ovat siirtyneet Euroopan neuvoston ministerikomitean käsittelyyn niiden täytäntöönpanon valvontaa varten. Ihmisoikeustuomioistuin poisti lisäksi asialistaltaan 10 valitusta, joista 7 tehdyn sovinnon, yhden hallituksen yksipuolisen julistuksen johdosta ja kaksi asian tultua muutoin ratkaistuksi. Tuomioistuin teki lisäksi kolmessa tapauksessa päätöksen jättää asia tutkittavaksi ottamatta hallituksen vastineen antamisen jälkeen.

YK:n ihmisoikeuskomiteassa oli vireillä yksi Suomea koskeva tapaus. Muissa kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä ei tullut vireille uusia tapauksia.

3.5 Pakolaispolitiikka

Suomi toimi kertomusvuonna aktiivisesti eri foorumeilla vuoden 1951 Geneven pakolaissopimukseen perustuvan pakolaisten kansainvälisen suojelun vahvistamiseksi.

Suomen avustus YK:n pakolaisvirastolle (UNHCR) oli noin 16 miljoonaa euroa. UNHCR on yksi suurimmista humanitaarisen avun vastaanottajista YK-järjestelmässä. Suomen ja UNHCR:n välillä järjestettiin helmikuussa 2008 korkean tason konsultaatiot.

Suomi painotti pakolaissopimuksen toimeenpanon tehostamista ja UNHCR:n valvontaroolin vahvistamista. Suomen painopisteitä pakolaispolitiikassa on mm. nais- ja lapsipakolaisten tehostettu suojelu. Suomi tukee kansainvälisen suojeluagendan (Agenda for Protection) tavoitteiden toteuttamista. Vuoden aikana nousi näkyvästi esiin myös kysymys maan sisäisten pakolaisten suojelusta. Suomi on tukenut toimia, joiden avulla pyritään vahvistamaan YK:ta maan sisäisten pakolaisten suojelussa.

Suomi osallistui aktiivisesti lokakuussa järjestettyyn UNHCR:n toimeenpanevan komitean työhön sekä joulukuussa järjestettyyn pakolaispääkomissaari António Guterresin dialogiin, jonka aiheena olivat pitkään jatkuneet pakolaistilanteet.

Keskeinen osa Suomen harjoittamaa yhteistyötä UNHCR:n kanssa on kiintiöpakolaispolitiikka. Suomi on vastaanottanut vuosittain noin 750 pakolaista kiintiössä. Vuonna 2008 vastaanotettiin irakilaisia pakolaisia Syyriasta, kongolaisia pakolaisia Ruandasta sekä myanmarilaisia pakolaisia Thaimaasta.

Suomi on tukenut EU:n pakolais- ja turvapaikkapolitiikan luomista. Lisäksi Suomi on aktiivisesti osallistunut EU:n yhteistyöhön kolmansien maiden kanssa liittyen turvapaikkajärjestelmän ulkoisen ulottuvuuden kehittämiseen sekä pakolaisuuden syiden poistamiseen. Tavoitteena on ollut EU:n ja YK-järjestelmän yhteistyön tehostaminen, jotta kolmansien maiden turvapaikkajärjestelmiä ja pakolaishallintoja voitaisiin kehittää kansainvälisen pakolaisten suojelun vahvistamiseksi. Suomi on myös tukenut aloitetta EU:n kattavan pakolaisten uudelleensijoittamisjärjestelmän kehittämiseksi.

4. Kehityspolitiikka

4.1 Yleistä

Valtioneuvoston lokakuussa 2007 hyväksymän kehityspoliittisen ohjelman mukaan Suomen kehityspolitiikan tärkein tavoite on köyhyyden poistaminen ja kestävän kehityksen edistäminen vuonna 2000 asetettujen YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti. Ohjelmassa korostuu luonnontaloudellisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti kestävä kehitys sekä aiempaa vahvemmin ympäristö- ja ilmastokysymykset, kriisien ennaltaehkäisy sekä tuki rauhanprosesseille.

Vuoden toimintaa on leimannut Suomen aktiivinen kehityspoliittinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla sekä uuden kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistaminen, painottaen kestävän kehityksen kolmea ulottuvuutta, erityisesti luonnontaloudellisesti kestävää kehitystä. Taloudellisesti kestävän kehityksen edistämiseksi on korostettu tuotannollista toimintaa, kaupan ja kehityksen yhteyksien vahvistamista sekä yksityisen sektorin toiminnan tukemista. YK:n vuosituhattavoitteita ja yhteiskunnallisesti kestävää kehitystä on edistetty muun muassa hyödyntämällä monipuolisesti ja täydentävästi eri yhteistyömuotoja ja apuinstrumentteja. Ilmastonmuutoksen ja ruokakriisin haasteisiin vastaaminen sekä finanssikriisin ja taloudellisen taantuman vaikutusten arviointi ovat olleet keskeinen osa toimintaa.

4.2 Kehityspoliittinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla

Suomi vaikutti aktiivisesti korkean tason kansainvälisissä kehityspoliittisissa konferensseissa, ml. YK:n kauppa- ja kehityskonferenssi Unctad XII, ECOSOC:n vuotuinen ministerikokous ja ensimmäinen kehitysyhteistyöfoorumi, kehitysyhteistyön tuloksellisuuden edistämiskokous Accrassa, YK:n korkean tason MDG-kokous New Yorkissa, YK:n kestävän kehityksen toimikunta, EU-Afrikka-huippukokous, Monterreyn kehitysrahoituskonsensusta arvioinut kokous Dohassa sekä YK:n ilmastokokous Poznanissa. Kansainvälisissä kokouksissa ja kahdenvälisissä tapaamisissa Suomi edisti aktiivisesti kokonaisvaltaista lähestymistapaa köyhyyden vähentämiseen ja kestävän kehityksen edistämiseen, painottaen luonnontaloudellista kestävyyttä, toimijoiden ja toiminnan johdonmukaisuutta (myös etelä-etelä yhteistyössä) ja tuloksellisuutta, maaseutusektorin roolia sekä yksityissektorin merkitystä taloudellisen kehityksen edistäjänä. Tällaista kokonaisvaltaista kehityspoliittista näkemystä ja sitä tukevia Suomen painopistealueita saatiin merkittävästi myös eri korkean tason kokousten päätöksiin, esim. kehitysrahoituskokouksessa Dohassa.

Kehitysyhteistyön tuloksellisuus on ollut vahvasti esillä kansainvälisellä kehityspoliittisella agendalla vuonna 2008. Accrassa järjestettiin syyskuussa korkean tason kokous Pariisin julistuksen toimeenpanosta. OECD:n koordinoima Pariisin julistuksen seuranta osoitti Suomen edistyneen vuodesta 2005 vuoteen 2007 tuloksellisuuden edistämisessä lähes kaikilla osa-alueilla. Tuloksellisuuden edistämiseksi sovittiin Accran toimintaohjelmasta. Monenkeskisen yhteistyön tuloksellisuuden edistämiseksi osallistuttiin kansainvälistä järjestöarkkitehtuuria ja järjestöjen yhteistoimintaa kehittäviin ja arvioiviin ns. samanmielisten maiden yhteisiin prosesseihin (Utstein+ ja MOPAN). Toiminnan täydentävyyttä ja maatason yhteistyötä alueosastojen kanssa kehitettiin mm. PRSP-, JAS- ja IMF-seurannan sekä velkakestävyyskysymysten osalta. Kehityspoliittista johdonmukaisuutta edistettiin mm. vahvistamalla ympäristö ja kehitys-, turvallisuus ja kehitys- muuttoliike ja kehitys- sekä kauppa ja kehitysyhteyksiä.

Aktiivista vaikuttamista EU:n ja OECD:n kehitysapukomitean (DAC) puitteissa sekä monenkeskisissä järjestöissä kehityspoliittisen ohjelman painopisteiden mukaisesti vahvistettiin edelleen tekemällä tiivistä yhteistyötä muiden samanmielisten maiden ja sidosryhmien kanssa mm. EU-koordinaatiossa, kansainvälisten rahoituslaitosten äänestysryhmissä ja Nordic+ -maiden kanssa. EU-yhteistyössä eri tasoilla edistettiin aktiivisesti Suomen kehityspoliittisia prioriteetteja. EU-yhteistyössä keskeisiä kysymyksiä olivat ruokarahastoasetus, vuosituhattavoitteet, paikallishallinto, AKT-maiden alueellinen yhdentyminen ja EPA-sopimukset sekä Cotonoun sopimuksen tarkistuksen valmistelut. EPA-sopimusten kansallista voimaansaattamista valmisteltiin ja EPA-tuen suunnittelussa edettiin. Kehitys- ja humanitaarisen avun komissaarin Louis Michelin vieraili Suomessa joulukuussa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrysen kutsusta.

OECD:n kehitysapukomiteassa käsiteltiin ensisijaisesti kehitysyhteistyön tuloksellisuutta, kehityspoliittista johdonmukaisuutta, ilmastonmuutosta, tasa-arvon edistämistä, kehitysrahoituksen lisäämistä ja hauraita tilanteita sekä kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden evaluointiin liittyviä kysymyksiä. Ns. reflektioryhmä aloitti pohdinnan, miten DAC:n mandaattia tulisi uudistaa, mikä on DAC:n lisäarvo, rooli ja rakenne tulevaisuudessa 10–15 vuoden tähtäimellä.

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten osalta Suomi lisäsi merkittävästi rahoitusosuuttaan IDA-15, AfDF-11, AsDF-10 ja IFAD -8 lisärahoituksissa. Kehitysmaiden velkatilanteen helpottamiseksi toimittiin monenkeskisten aloitteiden (HIPC, MDRI) puitteissa ja sovittiin MDRI-menojen täysmääräisestä korvaamisesta rahoituskaudella. Suomi osallistui innovatiivisia rahoitusmekanismeja edistävien maiden ryhmän toimintaan. Maailmanpankin ja IMF:n hallintoelinten reformin ensimmäinen vaihe saatiin päätökseen. Suomi on menestyksekkääs-

ti korostanut köyhimpien kehitysmaiden, erityisesti Afrikan maiden, osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien parantamista, kuitenkin turvaten omaa edustautumistaan.

YK-reformia kehityssektorilla edistettiin maatason pilotointia tukemalla ja kohdistamalla erityishuomiota FAO:n, WHO:n ja ILO:n toimintaan. Yhteistyötä ympäristö- ja ilmastokysymyksissä, ml. naiset ilmastopolitiikassa, toteutettiin ja aiheita pidettiin esillä kansainvälisillä foorumeilla (UNFCCC, UNDP, UNEP, GEF, YK:n metsäfoorumi UNFF, Maailmanpankki ja alueelliset kehitysrahoituslaitokset). Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa UM:n toiminnassa korostuivat kansainvälinen ilmastorahoitus, kehitysmaakysymykset ja Kioton joustomekanismeista CDM.

4.3 Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano

Kehityspoliittisen ohjelman uusien painopisteiden toimeenpanoa pitkäaikaisissa yhteistyömaissa ja alueellisessa yhteistyössä on valmisteltu yhteistyön ohjelmoinnilla ja määrärahakohdennuksilla. Monenkeskisen yhteistyön linjaus valmistui ja ohjaa toimeenpanoa YK-järjestelmän ja rahoituslaitosten osalta ja edistää näin myös täydentävyyttä. Lisäksi valmisteltiin kehityspoliittista EU-vaikuttamislinjausta sekä sektorikohtaisia linjauksia ympäristö-, metsä- ja vesiyhteistyölle. Kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistaminen näkyi myös muissa yhteistyömuodoissa, kuten esimerkiksi kansalaisjärjestöyhteistyössä.

Kehityspoliittinen ohjelma korostaa suomalaisen osaamisen ja voimavarojen hyödyntämistä. Suomalaisen lisäarvon kytkemistä kehitysyhteistyöhön valmisteltiin eri keinoin, mm. rahoitusta kohdentamalla ja tiivistämällä klusterikohtaista vuoropuhelua keskeisten suomalaisten sidosryhmien, ml. kehitysyhteistyön toteuttajat, kanssa. Uusien instrumenttien kehittely käynnistettiin. Instituutioiden välisen yhteistyön instrumentti valmistui toukokuussa 2008 ja korkea-asteen oppilaitosten kapasiteetin vahvistamiseen kehitellään parhaillaan omaa instrumenttia.

Kauppaa tukevan kehityksen osalta julkaistiin kauppaa tukevan kehitysyhteistyön toimintasuunnitelma vuosille 2008–2011 sekä tuontipoliittiset tavoitteet, jotka korostavat kehitysmaatuonnin edistämistä ja helpottamista. Kaupan ja kehityksen toimintasuunnitelmaa on myös lähdetty aktiivisesti toiminnallistamaan mm. tähän teemaan kohdistuvia hankkeita rahoittamalla sekä kouluttamalla edustustoja. Tukea hyvän vastaanoton saaneelle liikekumppanuusohjelmalle jatkettiin samoin kuin korkotuki-instrumentin käyttöä.

Kehityspoliittisen ohjelman läpileikkaavien teemojen (tyttöjen ja naisten asema, helposti syrjäytyvät ryhmät, hiv ja aids kehityshaasteena) integrointia kaikkeen toimintaan pyritään toteuttamaan yhä systemaattisemmin mm. ohjeistusta ja työprosesseja kehittämällä mm. Valtion Tarkastusviraston läpileikkaavia teemoja koskevan raportin sekä läpileikkaavien teemojen evaluaation suositusten pohjalta.

Kertomusvuoden aikana valmistui yhteensä kahdeksan evaluaatiota kehityspolitiikan päätöksenteon kannalta ajankohtaisista asioista, mm. kumppanuusjärjestöohjelman, säätiöiden tukiohjelman, kansalaisjärjestöjen vammaisalaan liittyvien asioiden asiantuntijapalvelun ulkoistamisen, sekä Namibian, Kosovon ja Keski-Aasian tukiohjelmien erilliset arvioinnit. Lisäksi evaluoitiin edustustoverkon käytössä olevan paikallisen yhteistyön määrärahan vaikuttavuutta. Vuoden aikana valmisteltiin ja pantiin täytäntöön kehityspoliittisten arviointien tulosten täytäntöönpanoon liittyvä menettely, mikä takaa sen, että tulosten huomioimisesta myös raportoidaan aikanaan. Kehitysyhteistyöhankkeiden ja niiden toteuttamisesta huolehtivien järjestöjen ja tahojen tarkastus-toimintaa, ml. edustustojen paikallisen yhteistyön määrärahojen tarkastuksia, on toimeenpantu vuoden aikana.

Kehitysyhteistyön hallinnon kehittämiseksi kartoitettiin ja kuvattiin kehitysyhteistyömäärärahojen hallintoprosessit (ns. Keviä-hanke). Prosessikuvausten pohjalta käynnistettiin kehi-

tysyhteistyön asianhallinnan kehittäminen tarpeiden kartoituksella ja hankeen rajauksella. Lisäksi valmisteltiin kehitysyhteistyöhallinnon hajauttamista edustustoille.

Kertomusvuonna julkisen kehitysyhteistyön määrärahat (Official Development Assistance, ODA) olivat yhteensä noin 830,4 miljoonaa euroa vastaten 0,44 ennustetusta BKTL:sta. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat 85,4 miljoonaa euroa ja nousivat 667,9 miljoonaan euroon. Kesäkuun 2008 Eurooppa-neuvostossa vahvistettiin uudestaan EU:n sitoumus saavuttaa 0,51 % BKTL-osuus vuoteen 2010 mennessä ja ja 0,70 % vuoteen 2015 mennessä. Kehityspoliittisen ohjelman tavoitteet ja painopisteet ovat ohjanneet määrärahojen suunnittelua ja kohdentamista sekä kahdenvälisen että monenkeskisen yhteistyön kohdalla.

4.4 Ajankohtaisiin haasteisiin vastaaminen

Kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön uusiksi haasteiksi nousivat korkeat ruuan ja polttoaineiden hinnat sekä globaali talouskriisi. Köyhimpien kehitysmaiden taloudet kärsivät erityisesti ruoka- ja öljykriiseistä, mutta myös rahoituksen ja kaupan tyrehtyminen näkyvät nyt kaikkialla. Globaalisti kehitysyhteistyövarat ovat vaarassa vähentyä huonon taloustilanteen johdosta. Suomi on vahvistanut sitoumuksensa EU:n yhteiseen tavoitteeseen nostaa julkinen kehitysrahoitus 0,51 prosenttiin BKTL:stä vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä, jotta kehitysmaiden tilanne ei kärjistyisi entisestään. Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset ovat nopeasti kyenneet lisäämään rahoitustaan kolmoiskriisiin vastaamiseksi toimien näin niille kuluvassa suhdanteita tasaavassa roolissa. Suomen kehitysyhteistyörahoitusta on suunnattu ruokakriisiin vastaamiseen (mm. CGIAR- tutkimusrahoitus ja IFAD -maatalousrahoitus). Muita tukitoimia valmistellaan, mm. yksityisen sektorin tukemista kehitysmaissa kv. kehitysrahoituslaitosten kautta talouskriisin vaikutusten minimoimiseksi.

4.5 Konflikteista toipuvat ja hauraat valtiot

Useissa Suomen yhteistyömaissa on meneillään sotilaallinen kriisi tai sen jälkitilanne. Hauraissa kriisivaltioissa Suomen tavoitteena on kokonaisvaltainen lähestymistapa ja kumppanuus, jossa sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta sekä kehitysyhteistyö ja humanitäärinen apu koordinoidaan keskenään parhaan mahdollisen yhteisvaikutuksen aikaansaamiseksi.

Turvallisuuden ja kehityksen alalla Suomi on aktiivinen kansainvälisessä keskustelussa. Kertomusvuonna Suomi tuki YK:n puitteissa kriisien ennaltaehkäisyä sekä niiden jälkeistä jälleenrakennustoimintaa myös humanitaarisen avun keinoin. Apua kohdennettiin tarvearvioiden pohjalta mahdollisimman oikea-aikaisesti konfliktien uhreille Afrikkaan ja Lähi-itään sekä luonnontuhojen johdosta mm. Pakistaniin, Myanmariin ja Kiinaan. Ministeriössä valmisteltiin ns. jatkumoselvitystä humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön eri muotojen yhteensovittamiseksi.

YK:n ympäristöohjelmaa (UNEP) tuettiin ympäristöturvallisuuden edistämiseksi ja laajemmaksi hyödyntämiseksi YK-järjestelmän sisällä. Yhteistyössä IDA:n, AfDF:n ja AsDF:n kanssa tuettiin kehitysrahoituslaitosten toiminnan kehittämistä väkivaltaisista kriiseistä toipuvissa maissa sekä hauraissa valtioissa. Ne ovat kehittäneet toimintatapojaan tukeakseen kriisimaita kukin mandaattinsa pohjalta ja mahdollisimman tehokkaasti. Suomen tukemasta Maailmanpankin ihmisoikeusrahastosta rahoitetaan toimintoja myös konflikteista toipuvissa ja hauraissa valtioissa. YK:n päätöslauselman 1325 mukaisen kansallisen toimintasuunnitelman toteuttaminen on alkanut.

4.6 Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminta

Ulkoasiainministeriö tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoimintaa. Vuonna 2008 kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminnan ja kehitysyhteistyötiedotuksen määräraha oli noin 76,6 miljoonaa euroa, vastaten noin 11,4 % ks. vuoden kehitysyhteistyömäärärahasta. Suomessa on vajaat 300 kansalaisjärjestöä, jotka osallistuvat kehitysyhteistyöhön ja harjoittavat sitä koskevaa viestintää. Myös maahanmuuttajien järjestöt ovat alkaneet kiinnostua kehitysyhteistyöstä. Järjestöillä on noin 800 hanketta yli 80 kehitysmaassa. Myös osa humanitaarisesta avusta kanavoidaan järjestöjen, kuten Suomen Punaisen Ristin ja Kirkon Ulkomaanavun kautta. Osallistavasta ja yhteisöllisestä luonteestaan johtuen valtaosa järjestöjen kehityshankkeista kohdistuu opetuksen, terveyden, sanitaation, hyvän hallinnon ja maaseutukehityksen sektoreille. Suurin osa avusta kohdistuu Afrikkaan ja Aasiaan. Järjestöjen kehitysyhteistyön tärkeimpiä kohdemaita ovat Etiopia, Tansania, Kenia, Somalia, Intia ja Nepal. Järjestöillä on Suomessa laaja kannatuspohja. Niillä on tärkeä rooli asiantuntijoina, vaikuttajina, tiedottajina, hanketoteuttajina ja kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistajana.

Kertomusvuonna kansalaisjärjestötoiminnan kehittämistä jatkettiin kansalaisjärjestölinjauksen ja kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti. Kumppanuusjärjestöjen ohjelmatuki evaluoitiin ja kumppanuusjärjestöjen valintakriteerit uudistettiin evaluaation suositusten mukaisesti. Uusien kumppanuusjärjestöjen valintaprosessi käynnistettiin. Järjestöyhteistyön hallinnon ja tietojärjestelmien kehittämistä jatkettiin. Hankekohtaisen tuen hallinnon tukipalveluiden ulkoistamissuunnitelma saatiin valmiiksi ja kilpailullinen neuvottelumenettely aloitettiin. Vuoropuhelua ja järjestöjen kuulemista jatkettiin. Kertomusvuonna kuutisenkymmentä ulkoasiainhallinnon toimipistettä rahoitti lisäksi paikallisten kansalais-järjestöjen ja muiden toimijoiden kehitysyhteistyöhankkeita ns. paikallisen yhteistyön määrärahalla (PYM). Suomi osallistuu myös avunantajamaiden yhteiseen Nordic Plus -hankkeeseen, jossa pyritään tehostamaan kansalaisjärjestötoiminnan koordinaatiota ja tuloksellisuutta.

5. Yhdistyneiden kansakuntien toiminta, kansainväliset kehitysrahoituslaitokset, globaalikysymykset

5.1 Yleistä

Kertomusvuonna julkaistun Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategian valmisteluun osallistui laaja-alaisesti valtionhallinnon YK-asioita hoitavia toimijoita sekä kansalaisjärjestökentän edustajia. Strategian tarkoituksena oli selkeyttää Suomen YK-politiikan painopisteitä ja vaikutuskanavia. Sen lähtökohtana on hallitusohjelmassa määritelty laajan turvallisuuden käsite. Strategian toimeenpano ja seuranta muodostavat keskeisen osan Suomen toiminnasta YK:ssa.

Suomi on toiminut YK-tavoitteidensa saavuttamiseksi sekä kansallisesti että EU:n ja pohjoismaiden kautta. YK-politiikan määrittelyssä ulkoasianhallinto toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa kansalaisjärjestökentän kanssa. Kansalaisjärjestöjen kuuleminen YK:n 63. yleiskokouksen prioriteeteista järjestettiin toista kertaa.

Suomi on osallistunut aktiivisesti EU:n neuvoston YK-työryhmän (CONUN) työskentelyyn. Ranskan EU-puheenjohtajuuskaudella CONUN:issa järjestettiin teemaistuntoja, joiden aiheena olivat turvallisuus ja ympäristö, suojeluvastuu, kehitysrahoitus sekä EU:n ja YK:n yhteistyö rauhan ja turvallisuuden aloilla. Näissä keskusteluissa tuotiin aktiivisesti esille Suomen näkemyksiä YK- ja EU-yhteistyön kehittämisestä. Suomi on osallistunut myös aktiivisesti pohjoismaiseen YK-yhteistyöhön. Suomi on jatkanut pyrkimyksiä suomalaisasiantuntijoiden saamiseksi korkeisiin YK-virkoihin.

Ulkoasiainministeriössä valmisteltiin uusi monenkeskisen kehitysyhteistyön linjaus, joka ohjaa kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanoa YK-järjestelmän ja kehitysrahoituslaitosten osalta sekä edistää näin monenkeskisen ja kahdenvälisen toiminnan täydentävyyttä.

5.2 YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto

Suomen prioriteetteja YK:n 16.9.2008 käynnistyneessä 63. yleiskokouksessa ovat olleet YK-strategiamme mukaisesti vuosituhattavoitteiden saavuttaminen, kestävän kehityksen vahvistaminen, ympäristö- ja ilmastokysymykset, naisten aseman edistäminen konflikteissa, rauhanrakentamistoiminta, hyvän hallinnon ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen sekä rauhanturvaamistoiminnan vahvistaminen.

Suomen YK:n 63. yleiskokouksen valtuuskuntaan kuuluivat presidentti Halonen, ulkoministeri Stubb ja ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen. Ministeriviikon yhteydessä järjestettiin vuosituhattavoitteita sekä Afrikan kehitystarpeita käsittelevät korkean tason kokoukset. Presidentti Halonen toimi molemmissa kokouksissa yhtenä työpöytien rinnakkaispuheenjohtajista. Lisäksi presidentti Halonen toimi äitiys- ja lapsiterveyttä käsitelleen oheistapahtuman kanssaemäntänä sekä pääpuhujana työtä ja vuosituhattavoitteita käsitelleessä tapahtumassa. Ulkominsteri Stubb puhui yleiskokouksen avajaisviikolla YK:n turvallisuusneuvostossa Etyj-puheenjohtajan ominaisuudessa.

Turvallisuusneuvoston seurannassa Suomelle keskeisenä kanavana ovat olleet EU:n artikla 19 -kokoukset, jossa turvallisuusneuvoston EU-jäsenet raportoivat ajankohtaisista tapahtumista. Keskeisiä kysymyksiä turvallisuusneuvoston agendalla olivat Burma/Myanmar, Iran, Kosovo, Georgia, Lähi-Itä, Sudan/Darfur, Somalia ja Kongo sekä muut Afrikan kriisit. YK:n johtamissa rauhanturvaoperaatioissa (rauhanturvaosaston johdossa 16 rauhanturva- ja kaksi poliittista operaatiota) palvelevan henkilöstön kokonaismäärä oli yli 110 000. YK:n yhteistyö alueellisten järjestöjen kanssa (AU, EU, Nato ja Etyj) jatkui tiiviinä. Suomi osallistui aktiivisesti YK:n rauhanturvaamistoiminnan ja kriisinhallinnan konseptuaaliseen kehittämiseen. Suomi käytti turvallisuusneuvostossa EU:n yhteispuheenvuoron täydennykseksi oman kansallisen puheenvuoron päätöslauselma 1325:n (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanosta.

5.3 Suomen turvallisuusneuvostokampanja

Suomi valmisteli turvallisuusneuvostokampanjaansa ja sen toteutusta laajan tuen saamiseksi ehdokkuudelleen turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013−2014. Suomea ennen pohjoismaisena ehdokkaana olleen Islannin turvallisuusneuvostokampanja päättyi lokakuussa. Islanti ei tullut valituksi kaudelle 2009−2010. Kampanjan tueksi tuotettiin tiedotusmateriaalia sekä vahvistettiin UM:n ja kotimaan kampanjarakenteita.

5.4 YK-reformit

Suomelle keskeisiä YK-reformin osa-alueita ovat olleet järjestelmän laajuinen koherenssi, YK:n tasa-arvoarkkitehtuurin yhtenäistäminen sekä kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistaminen. YK:n ns. järjestelmän laajuisen koherenssin (SWC) tavoitteena on YK:n humanitaarisen, kehityssektorin ja ympäristöalan toimintojen tehostaminen erityisesti maatasolla, mutta myös alue- ja päämajatasolla. Kahdeksassa pilottimaassa aloitettiin nk. One UN -pilottiohjelma, jonka tavoitteena on tuoda eri YK:n järjestöt ja toimijat yhden sateenvarjon alle. Suomi on tukenut One UN -ohjelmaa mm. rahallisesti.

Suomi tukee maatason yhteistyön tiivistämistä ja tasa-arvoarkkitehtuurin yhtenäistämistä tavoitteena erillisen, alipääsihteeritasoisen johtajan alaisen tasa-arvokysymyksistä vastaavan yksikön perustaminen. Ympäristöhallinnon tehostaminen on ollut yksi osa SWC-raporttia.

Ihmisoikeusneuvoston ohella vuonna 2005 hyväksytyn YK:n reformipaketin keskeisimpiin osiin kuuluva rauhanrakentamiskomissio (PBC) on vakiinnuttanut toimintansa. Burundin, Sierra-Leonen ja Guinea-Bissaun jälkeen rauhanrakentamiskomission uudeksi kohdemaaksi valittiin Keski-Afrikan tasavalta. Vuoden aikana julkaistujen ensimmäisten riippumattomien arviointien mukaan PBC:a tukevalla rauhanrakentamisrahastolla (PBF) on ollut myönteisiä vaikutuksia sen 14 kohdemaan rauhanrakennuksessa mm. rauhanomaisen poliittisen dialogin ja nuorisotyöllisyyden edistämisen sektoreilla. Suomi on kertomusvuonna myöntänyt rahoitusta PBF:n toimintaan. Ulkoasiainministeriön alivaltiosihteeri Marjatta Rasi jatkoi PBF:n neuvoa-antavan ryhmän puheenjohtajana kaksivuotiskaudella. Suomi on osana YK:n ympäristöohjelmalle (UNEP) antamaansa tukea rahoittanut ympäristöasiantuntijan ja apulaisasiantuntijan (JPO) YK-sihteeristön rauhanrakentamiskomission tukitoimistoon.

Suomi osallistui kertomusvuonna turvallisuusneuvoston reformia koskevaan keskusteluun sekä pohjoismaisessa ryhmässä että kansallisesti. Syyskuussa alkaneen yleiskokouksen 63. istuntokauden kynnyksellä yleiskokous hyväksyi päätöksen, jolla turvallisuusneuvoston reformineuvottelut siirretään avoimesta työryhmästä hallitustenvälisiin neuvotteluihin, joiden on määrä alkaa 2009 helmikuussa

5.5 YK:n talous- ja sosiaalisektori

Suomi vaikutti aktiivisesti YK:n talous- ja sosiaalineuvostossa (ECOSOC) ja YK:n 63. yleiskokouksen taloudelliseen ja kestävään kehitykseen liittyviä asioita käsittelevän II-komitean työhön. ECOSOC:in vuosi-istunnon korkean tason osuudessa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen esitteli Suomen kehityspolitiikkaa ja kestävää kehitystä koskevan kansallisen raportin.

Globaali talous- ja finanssikriisi vaikutti syvällisesti Monterreyn kehitysrahoitusdialogia arvioivaan Dohan seurantakokoukseen, johon Suomi osallistui ministeritasolla. Suomen valtuuskuntaa johti ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen. Kokous onnistui vaikeasta tilanteesta huolimatta yksimielisesti hyväksymään loppuasiakirjan, jonka toivotaan vahvistavan Monterreyn kansainvälistä kehitysrahoitusta koskevaa konsensusta.

YK:n 12. kauppa- ja kehityskonferenssi UNCTAD XII pidettiin Accrassa, Ghanassa 20.–25.4.2008. Konferenssin tuloksena syntyi konsensusasiakirja, joka tarjoaa positiivisen agendan UNCTADin seuraavan neljän vuoden työlle. Suomen valtuuskuntaa johti Tasavallan presidentti Halonen, jonka johdosta Suomi oli konferenssissa vahvasti esillä.

Hallituksen kehityspoliittisen linjauksen mukaisesti YK:n operatiiviset kehitysjärjestöt ovat Suomen kehityspoliittisen yhteistyön pääkumppaneita. Yhteistyön lähtökohtana on, että YK-järjestöjen tekemä työ ja Suomen kahdenvälinen yhteistyö täydentävät toisiaan. Suomi painottaa YK:n kehitysohjelma UNDP:n, YK:n väestörahasto UNFPA:n ja YK:n lastenrahasto UNICEF:n toiminnan niitä osa-alueita, jotka ovat Suomen kehityspoliittisessa linjauksessa keskeisiä, eli yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistämistä globaalilla, alueellisella ja maatasolla. Suomi on osallistunut aktiivisesti järjestöjen toiminnan operatiiviseen ohjaamiseen niiden johtokunnissa. Dialogia järjestöjen kanssa on myös käyty kahdenvälisesti sekä samanmielisten donorimaiden ns. Utstein+ -ryhmän puitteissa yhteisten kehityspoliittisten päämäärien saavuttamisesta.

Terveys on oleellinen osa YK:n vuosituhatjulistusta, sillä kolme kahdeksasta päätavoitteesta liittyy suoraan terveyteen. Suomi on jatkanut aktiivista vaikuttamista YK:n keskeisissä terveysjärjestöissä ja -ohjelmissa ml. Maailman terveysjärjestössä (WHO), YK:n hiv/aids-ohjelmassa ja YK:n väestörahastossa. Suomi painottaa terveyssektorin avussa terveysjärjestelmien kehittämistä ja hyvän hallinnon vahvistamista ml. perus- ja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto ja terveyskasvatus, äitien ja lasten terveydenhuolto sekä hiv:in ja aidsin ehkäi-

sy laaja-alaisesti. Suomen tavoitteita on edistetty korkealla poliittisella tasolla myös WHO:n ja hiv/aids -ohjelman pääjohtajien Suomen-vierailujen yhteydessä.

Elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) osalta nousivat erityisesti esiin maailman ruokariisi ja reformityö. Suomi osallistui ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrysen johdolla ministeritasolla FAO:n kesäkuussa järjestämään korkean tason ruokaturvakonferenssin, jossa sovittiin kansainvälisistä toimenpiteistä maailman ruokakriisin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi. FAO:n reformityö eteni poliittisella tasolla, kun ylimääräisessä yleiskokouksessa marraskuussa hyväksyttiin toimintasuunnitelma (IPA) reformin toteuttamiseksi Suomen toimiessa kokouksen puheenjohtajana.

5.6 Globalisaation hallinta

Suomi on osallistunut monenkeskiseen hallitustenväliseen yhteistyöhön kansainvälisten järjestöjen toiminnan tehostamiseksi globaalissa vaikuttamisessa ja järjestöjen paremman yhteistyön aikaansaamiseksi. Euroopan unionin globalisaatiotyössä painotetaan myös tehokasta multilateralismia. Monenkeskisen järjestöarkkitehtuurin uudistaminen on noussut entistä tärkeämmäksi tavoitteeksi kansainvälisessä yhteistyössä maailmanlaajuisten kriisien yhteydessä. Suomi on edelleen vaikuttanut globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden ja ihmisarvoisen työn tavoitteen edistämiseen etenkin YK-foorumeilla.

Helsinki-prosessin kautta hallitus on edistänyt yhteistyötä paitsi hallitusten myös muiden kansainvälisten toimijoiden kuten kansalaisjärjestöjen, yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa globalisaation hallinnan kehittämiseksi ja uudenlaisten ratkaisujen löytämiseksi globaaliongelmiin. Suomi on keskittynyt erityisesti edistämään korruptionvastaista toimintaa. Lisäksi yhteisiä toimintatapoja on haettu mm. eri toimijoiden tuomiseksi mukaan rauhanrakentamiseen ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen.

Helsinki-prosessin loppuraportti luovutettiin YK:n pääsihteerille UNGA 63:n ministeriviikolla New Yorkissa syyskuussa, jolloin myös pidettiin prosessin viimeinen korkean tason virkamieskokous. Loppuraportin johtopäätös on, että monitoimijayhteistyötä tulee hyödyntää nykyistä laajemmin ja systemaattisemmin kansainvälisissä konfliktitilanteissa ja yhteistyöhankkeissa. Loppuraportti sisältää kuusi eri jatkositoumusta, joiden avulla Helsinki-prosessin henkeä ja periaatteita viedään eteenpäin käytännön yhteistoiminnassa.

5.7 Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten piirissä Suomen tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat: Maailmanpankkiryhmä sekä Afrikan, Aasian ja Latinalaisen Amerikan alueelliset kehitysrahoituslaitokset sekä Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto (IFAD). Suomi vaikuttaa kehitysrahoituslaitosten politiikkamuodostukseen ja toimintaan osallistumalla laitosten strategiseen päätöksentekoon lisärahoitusneuvottelujen yhteydessä tehtävässä tavoitteenasettelussa sekä rahoituslaitosten johtokuntien kautta. Johtokunnissa pääsääntöisenä yhteistyöryhmänä ovat muut Pohjoismaat. Kolmantena vaikutuskanavana ovat kahdenväliset kumppanuudet rahoituslaitosten kanssa.

Suomi lisäsi merkittävästi rahoitusosuuttaan IDA-15, AfDF-11, AsDF-10 ja IFAD-8 lisärahoituksissa ja vaikutti näiden rahoituslaitosten lisärahoituskausien painopisteiden muotoutumiseen. Maailmanpankin ja IMF:n hallintoelinten reformin ensimmäinen vaihe saatiin päätökseen. Suomi on menestyksekkäästi korostanut köyhimpien kehitysmaiden, erityisesti Afrikan, osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien parantamista, kuitenkin turvaten omaa edustautumistaan.

Suomi on vaikuttanut kehitysmaiden velkatilanteen helpottamiseen sekä rahoituslaitosten politiikkaohjauksella että monenkeskisten velkahelpotusaloitteiden (HIPC, MDRI) kautta.

Lisärahoitusneuvottelujen yhteydessä sovittiin MDRI-menojen täysmääräisestä korvaamisesta. Suomi on osallistunut innovatiivisia kehitysrahoitus¬mekanismeja edistävien maiden ryhmän toimintaan (Leading Group on Solidarity Levies).

Suomi ajoi kehitysrahoituslaitosten toiminnan vahvistamista konflikti- ja niistä toipuvissa maissa. IDAn, AfDF:n, AsDF:n ja IFADin lisärahoituksissa on osoitettu varoja hauraiden valtioiden tukemiseen. Kv. rahoituslaitosten johtokunnat ovat ohjanneet tuen toteuttamista hauraille valtioille tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Kussakin rahoituslaitoksessa on hyväksytty sen omaan lisäarvoon ja täydentävyyteen perustuvat politiikka- ja toimintaohjelmat.

Korkeiden ruuan ja öljyn hintojen sekä rahoitusmarkkinakriisin vaikutukset muuttivat kertomusvuoden aikana kaikkien kansainvälisten. rahoituslaitosten toimintapainotuksia. Ne suuntasivat sekä lyhyen että pitemmän ajan toimenpiteitä ja lisäresursseja maatalouden tukemiseen, energian saatavuuden parantamiseen sekä vaikeuksiin ajautuneiden talouksien auttamiseen. Yhä laajenevan kriisin myötä resurssitarpeet nousivat nopeasti. Suomen tukea Kansainväliselle maataloustutkimusjärjestelmälle (CGIAR) on kasvatettu kriisiin vastaamiseksi, osana koko ministeriön ruokaturvan ja ilmastomuutoksen pitkän aikavälin ohjelmia.

Ilmastonmuutokseen vastaaminen oli kaikissa kehitysrahoituslaitoksissa kertomusvuonna näyttävästi esillä. Maailmanpankki valmisteli kattavan ilmastonmuutos- ja kehitysstrategian, jonka lisäksi kehitysrahoituslaitokset laativat kukin omia linjauksiaan ja perustivat lukuisia temaattisia erityisrahastoja. Pohjoismaisen kehitysrahaston tulevaisuudesta käytyä keskustelua jatkettiin ja loppuvuodesta johtokunta teki esityksen NDF:n tulevan toiminnan suuntaamisesta ilmastorahoitukseen.

Kumppanuussopimukset monenkeskisten yhteistyöorganisaatioiden kanssa tukevat valtioneuvoston kehityspoliittisen ohjelman temaattisia painopistealueita. Ilmastonmuutoksen estäminen ja siihen sopeutuminen sekä kestävä kehitys korostuvat. Suomi liittyi kertomusvuonna Maailmanpankin metsä-hiilirahastoon, kaivannaisteollisuuden hallintoa kehittävään EITI-rahastoon sekä naisten asemaa edistävään GAP-rahastoon. AfDB:n ja IDB:n kanssa sovittiin Suomen kehtyspoliittisten prioriteettien ja suomalaisen osaamisen pohjalta kohdennetuista uusista linjauksista. Maailmanpankkiin perustettiin pohjoismainen ihmisoikeusrahasto pitkän valmistelun jälkeen ja Suomi liittyi rahaston tukijoihin. Rahaston tavoitteena on ihmisoikeusnäkökulman vahvistaminen pankin toiminnassa ja sen jäsenmaissa. Pääasiallisia hyödynsaajia ovat IDA-maat, Saharan eteläpuolisen Afrikan ollessa ensisijainen prioriteetti. Ihmisoikeusrahastosta on tarkoitus rahoittaa toimintoja myös konflikteista toipuvissa maissa ja hauraissa valtioissa, erityisesti YK:n ihmisoikeussopimusten maille asettamien velvoitteiden täyttämiseksi.

Tulosseuranta on keskeinen elementti kehitysrahoituslaitosten toiminnassa ja ne ovat alan edelläkävijöitä. Seuranta keskittyy yhtäältä kehitysmaiden olojen kehittymiseen ja toisaalta rahoituslaitosten omien toimintojen kehittämiseen ja tulosvastuuseen. Käydyissä lisärahoitusneuvotteluissa sovittiin pääpiirteittäin molempia tasoja koskevista tuloksellisuutta mittaavista keskeisistä indikaattoreista. Suomi osallistui kansainvälistä. järjestöarkkitehtuuria ja kansainvälisten. järjestöjen yhteistoimintaa kehittäviin ja arvioiviin prosesseihin ml. Utstein+ ja MOPAN. Toiminnan täydentävyyttä ja maatason yhteistyötä alueosastojen kanssa on kehitetty koskien erityisesti keskeisiä maakohtaisia suunnittelu- ja toteutusohjelmia ml. PRSP, JAS, IMF-seuranta sekä velkakestävyys.

Kansainvälisistä rahoituslaitoksista vastaavien suomalaisviranomaisten koordinaatio jatkui tiiviinä. Suomi osallistuu myös kehitysrahoituslaitoksiin liittyvään epäviralliseen EU- ja eurooppalaisten maiden yhteistyöhön.

5.8 Kansainvälinen ympäristöpolitiikka

Suomi painottaa kehityspolitiikassaan aiempaa vahvemmin ilmasto- ja ympäristökysymyksiä. Suomi tukee erityisesti köyhimpien ja haavoittuvimpien maiden energiansaantia sekä edistää niiden sopeutumista ilmastonmuutoksen seurauksiin. Erityistä huomiota kiinnitetään tasa-arvoon tavoitteena edistää naisten asemaa kansainvälisessä ilmastopolitiikassa. Suomi panostaa erityisesti kehitysmaiden ympäristöosaamisen ja kapasiteetin vahvistamiseen kansainvälisissä ilmastoneuvotteluprosessissa ja keskeisten ympäristösopimusten toimeenpanossa.

Suomen hallitusohjelman mukainen yhteistyö ympäristö- ja ilmastokysymyksissä ja niiden esillä pitäminen kansainvälisillä foorumeilla (UNFCCC, UNDP, UNEP, GEF, YK:n metsäfoorumi UNFF Maailmanpankki ja alueelliset kehitysrahoituslaitokset) toteutui suunnitellusti, ja myös naisten aseman edistäminen kansainvälisessä. ilmastopolitiikassa konkretisoitui käynnistettynä hankkeena. Kansallista CDM-osto-ohjelmaa toteutettiin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Kansainvälisen ilmastopolitiikan dynaaminen vaihe siirsi toiminnan painopistettä ilmastosektorille. Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa UM:n toiminnassa korostuivat erityisesti kansainvälinen ilmastorahoitus, kehitysmaakysymykset ja Kioton joustomekanismeista CDM.

Ilmastonmuutos oli keskeisesti esillä useissa kahdenvälisissä keskusteluissa ja kansainvälisissä dialogeissa, kuten Intiassa helmikuussa järjestetyssä kestävän kehityksen huippukokouksessa, jossa Suomea edustivat pääministeri Vanhanen ja ympäristöministeri Tiilikainen. Tasavallan presidentti Halonen toimi YK:n yleiskokouksen yhteydessä pidetyn korkean tason vuosituhattavoitteita käsittelevän kokouksen ympäristöaiheisen pyöreän pöydän rinnakkaispuheenjohtajana syyskuussa.

Suomi osallistui YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimuksen 14. osapuolikonferenssin (COP14) ja Kioton pöytäkirjan 4. osapuolikokoukseen (COP/MOP4) Poznanissa 1.–12.12.2008 ympäristöministeri Lehtomäen johdolla. YK:n ilmastokokouksissa saatiin aikaan päätökset, joiden ansiosta voidaan edetä Balin toimintasuunnitelman mukaisesti kohti Kööpenhaminan ilmastokokousta joulukuussa 2009. Sekä Kioton pöytäkirjan että ilmastosopimuksen jatkoa käsittelevän neuvotteluryhmän työohjelmista ja aikatauluista sovittiin ja varmistettiin neuvottelujen sujuva eteneminen vuonna 2009. YK:n ilmastoistuntojen yhteydessä Poznanissa järjestettiin myös kehitysministereiden epävirallinen kokous, jossa Suomea edusti ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen.

Ilmastopolitiikka oli keskeisesti esillä EU:n asialistalla. Ympäristöneuvosto hyväksyi lokakuussa kansainvälistä ilmastopolitiikkaa koskevat päätelmät Poznanin ilmastokokouksiin valmistautumiseksi. Komission antoi lokakuussa tiedonannon metsäkadon ja metsien tilan heikkenemisen torjumisesta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja biologisen monimuotoisuuden suojelemiseksi. Neuvosto hyväksyi päätelmät tiedonantoon liittyen joulukuussa. EU:n energia- ja ilmastopaketti hyväksyttiin Eurooppa-neuvostossa joulukuussa

Suomi toteutti puhtaan kehityksen mekanismin toimintasuunnitelmaa tekemällä päästövähennysten ostosopimuksia. Alkuvuodesta Suomi käynnisti vuoden 2012 jälkeiseen aikaan kohdistuvan päästövähenemien hankinnan jota toteutettiin tekemällä päätös Aasian kehityspankin Future Carbon Fund -hiilirahastoon liittymisestä. Suomi tuki kehitysmaiden puhtaan kehityksen mekanismin valmiuksien parantamista ulkoasiainministeriön hankerahoituksella.

Suomi on varsinaisena jäsenenä Maailmanlaajuisen ympäristörahaston (Global Environment Facility, GEF) johtokunnassa vuosina 2005–2008. Suomi tuki johtokuntatyössä GEF:n uudistusohjelman läpivientiä. Lisäksi Suomi osallistui kahden GEF:n hallinnoiman erityisesti köyhimpien maiden sopeutumistoimia rahoittavan erityisilmastorahaston johtokuntatyöhön

ja tuki niitä vuosittaisella lahja-avulla. Marraskuun hallintoneuvostossa tehtiin päätös GEF:in viidennen rahoituskauden (2010–2014) neuvotteluprosessin käynnistämisestä.

Suomi on johdonmukaisesti pyrkinyt vahvistamaan ja tehostamaan YK:n ympäristöohjelman (UNEP) toimintaa osana ympäristö- ja kehityspoliittisia tavoitteitaan. Tätä työtä on tehty erityisesti UNEP:in hallintoneuvostossa ja pysyvien edustajien komitean kokouksissa Nairobissa sekä kahdenvälisissä että pohjoismaisissa konsultaatioissa UNEP:in kanssa. Suomi on toiminnassaan myös ajanut kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamista osana YK-reformia tavoitteenaan YK:n ympäristöjärjestön (UNEO) perustaminen UNEP:in pohjalta. Erityisesti kehitysmaiden kestävään kaupungistumiseen liittyviä kysymyksiä käsittelevän YK-asuinyhdyskuntaohjelman (UN-Habitat) toimintaan ja työhön on vaikutettu hallintoneuvostossa ja pysyvien edustajien kokouksissa Nairobissa sekä kahdenvälisissä tapaamisissa.

Suomi on tukenut UNEP:in toiminnan vahvistamista ympäristödiplomatian ja konfliktien jälkeisen toiminnan alueilla ja edistänyt sen ympäristöturvallisuusasiantuntemuksen laajempaa hyödyntämistä YK-järjestelmässä. Vuoden alusta lukien YK:n rauhanrakentamiskomission käytössä New Yorkissa on toiminut suomalainen ympäristödiplomaatti.

Suomi on tukenut politiikkalinjauksin ja rahoituksella kansainvälisiä luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön tähtääviä sopimuksia, kehityspolitiikassa sekä alueellisessa ja lähialueyhteistyössä. Näistä tärkein on YK:n biodiversiteettisopimus (UNCBD). Näin on toteutettu valtioneuvoston vuonna 2007 hyväksymää Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaa sekä toimintaohjelmaa 2006–2016 sen kansainvälisten toimien osalta. Luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö on yksi kehitysmaiden köyhyyttä vähentävä tekijä.

YK:n kestävän kehityksen toimikunta (CSD) on sopinut 14-vuotisesta työohjelmasta, jonka tavoitteena on Johannesburgin toimintasuunnitelman toteutuksen poliittinen ja käytännön sitoumusten valmistelu. Suomi osallistui keväällä CSD-16:n istuntoon. Kyseessä oli kaksivuotisen syklin ensimmäinen vuosi, ns. tarkasteluvuosi, jolloin ei tehty poliittisia päätöksiä vaan kartoitettiin ongelmia ja puutteita. Syklin teemoja ovat maatalous, maaseutukehitys, maankäyttö, kuivuus, aavikoituminen ja Afrikka.

Suomen vesialan kansainvälinen strategia hyväksyttiin joulukuussa 2008. Strategian tavoitteena on lisätä suomalaisten vesialan toimijoiden kansainvälistä yhteistyötä ja vaikuttavuutta tunnistamalla laajoja teemoja, joiden alla vesiala voisi erityisesti toimia. Strategia pyrkii määrittelemään selkeitä tavoitteita ja keinoja kansainvälisen yhteistyön ja kumppanuuksien lisäämiseksi. Tavoitteena on, että suomalaiset vesialan toimijat pystyvät entistä paremmin vastaamaan kumppaneidemme tarpeisiin ja globaalien muutosvoimien aiheuttamiin haasteisiin omilla vahvuusalueillaan. Samalla edistetään kansallista etua mm. parantamalla vesiteknologian vientiä ja asiantuntijoiden työmahdollisuuksia. Kertomusvuonna ministeriössä valmisteltiin lisäksi sektorilinjauksia ympäristö- ja metsäalan yhteistyölle.

5.9 Humanitaarinen toiminta

Suomen humanitaarisen avun budjetti oli kertomusvuonna n. 10 prosenttia varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoista. Apua kohdennettiin tarvearvioiden pohjalta mahdollisimman oikea-aikaisesti konfliktien uhreille Afrikkaan ja Lähi-itään sekä luonnontuhojen johdosta mm. Pakistaniin, Myanmariin ja Kiinaan.

Ulkoasiainministeriössä valmisteltiin ns. jatkumoselvitystä humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön eri muotojen yhteensovittamiseksi. Selvityksen tarkoituksena on kiteyttää kansainvälinen keskustelu aiheesta, analysoida eri rahoitusinstrumenttien soveltuvuutta jatku-

mon hoitoon, analysoida Suomen kokemuksia jatkumon toteuttamisesta, sekä identifioida mahdollisia uusia keinoja jatkumon sisällyttämiseksi kehitysyhteistyön toimintaan.

Heinäkuusta 2008 heinäkuuhun 2009 Suomi toimii YK:n humanitaarisen avun toimisto OCHA:n tukiryhmän (OCHA Donors Support Group, ODSG) puheenjohtajana.

6. Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset

Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) Rooman perussäännön hyväksymisestä tuli heinäkuussa kuluneeksi 10 vuotta. Sopimusvaltioita oli vuoden 2008 päättyessä 108, mutta työ rikostuomioistuimen universaalisuuden edistämiseksi on edelleen tarpeen. EU pyrkii tältä osin lisäämään yhteistyötä samanmielisten valtioiden kanssa ja jatkaa muutenkin tuomioistuimen toimintaedellytysten merkittävänä tukijana.

Rikostuomioistuin jatkoi Ugandassa, Kongon demokraattisessa tasavallassa, Keski-Afrikan tasavallassa ja Darfurin alueella Sudanissa tehtyjen vakavien kansainvälisten rikosten käsittelyä. Sen hallussa olevien epäiltyjen määrä nousi kahdesta neljään ja varsinainen oikeudenkäyntitoiminta on käynnistymässä vuoden 2009 alkupuolella. ICC:n syyttäjän heinäkuussa esittämä hakemus Sudanin presidenttiin kohdistuvasta pidätysmääräyksestä johti Sudanin tehokkaan lobbauksen tuloksena erityisesti Afrikassa vastalauseisiin. Vahva poliittinen tuki onkin tuomioistuimen toiminnan kannalta entistä tärkeämpää. YK:n entisen Jugoslavian ja Ruandan tapahtumia käsittelevät ad hoc -sotarikostuomioistuimet jatkoivat loppuunsaattamisstrategioidensa täytäntöönpanoa. Erityisen merkittäviä olivat Stojan Župljaninin ja Radovan Karadzicin luovutukset Serbiasta Haagiin Jugoslavia-tuomioistuimen huostaan sekä Ruanda-tuomioistuimen antamat kansanmurhatuomiot kolmelle korkea-arvoiselle upseerille. Sierra Leonen erityistuomioistuimen valitusjaosto vahvisti lopulliset tuomiot kahdessa oikeudenkäynnissä ja viimeisessäkin Freetownissa käydyssä oikeudenkäynnissä edettiin vuonna 2008 oikeudenkäyntijaoston päätökseen. Oikeudenkäynti Charles Tayloria vastaan jatkuu edelleen Haagissa.

Suomi jatkoi vapaaehtoista taloudellista tukeaan rankaisemattomuuden vähentämistä edistäville hankkeille sekä vahvisti käytännön tukeaan kansainväliselle rikostuomioistuimelle ja sen toimivaltaa sääntelevälle toissijaisuusperiaatteelle. Toukokuussa voimaantulleet rikoslain muutokset mahdollistavat sen, että Suomen kansalliset tuomioistuimet voivat käsitellä rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia rikoksia Rooman perussäännön tarkoittamassa laajuudessa. Sierra Leonen erityistuomioistuimen ja kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa jatkettiin neuvotteluja käytännön yhteistyön tiivistämisestä. Rikostuomioistuimen presidentti Kirsch vieraili Suomessa kesäkuussa ulkoministerin kutsusta ja tapasi vierailunsa aikana ulkoministeri Stubbin ohella Tasavallan presidentti Halosen ja oikeusministeri Braxin. Kirsch oli lisäksi pääpuhujana ulkopoliittisen instituutin yhdessä ulkoasiainministeriön kanssa järjestämässä seminaarissa "Current Challenges to International Criminal Justice: ICC ten years after the adoption of the Rome Statute", jolla juhlistettiin Rooman perussäännön kymmenvuotismerkkipäivää.

Kansainvälistä keskustelua terrorisminvastaisista pakotteista ja yksilön oikeusturvasta jatkettiin niin EU:ssa kuin YK:ssakin. Suomi on pitkään korostanut tarvetta ottaa terrorismipakotteisiin liittyvät oikeusturvanäkökohdat paremmin huomioon eri pakoteregiimeissä ja osallistuu tätä tavoittelevien kansainvälisiin prosesseihin yhdessä muiden samanmielisten maiden kanssa. Tarvetta oikeusturvanäkökohtien asianmukaiseksi huomioon ottamiseksi korostivat EY:n tuomioistuinten vuonna 2008 antamat tuomiot.

Ensimmäisen asteen tuomioistuimen iranilaista OMPI-järjestöä koskevat tuomiot vahvistivat Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella 2006 tehtyjen aloitteiden pohjalta uusittujen, EU:n terrorisminvastaisiin pakotteisiin liittyvien menettelyjen asianmukaisuuden. Samalla tuo-

mioistuin velvoitti neuvostoa tarkastelemaan uudelleen terroristilistausten edellytyksiä kumotessaan neuvoston päätöksen OMPI:n listaamisesta terroristijärjestöksi. Al-Qaida-pakoteregiimiin liittyvässä Kadia ja al Barakaatia koskevassa tapauksessa EY:n tuomioistuin edellytti yksilön puolustusoikeuksien takaamista myös sellaisten neuvoston hyväksymien asetusten yhteydessä, joilla pannaan täytäntöön YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymät terrorismin vastaiset pakotteet. Tuomioistuimen vaatimuksiin pyrittiin ensi vaiheessa vastaamaan nykyisen Osama bin Ladenin, al-Qaidan ja Talibanin vastaisia pakotteita koskevan asetuksen puitteissa. Vuoden 2009 aikana tuomion edellyttämät, puolustusoikeudet turvaavat menettelyt pyritään toimeenpanemaan systemaattisesti. Slovenian puheenjohtajakaudella jatkettiin EU:n ja Yhdysvaltain välistä dialogia pakotteisiin liittyvistä oikeusturvakysymyksistä.

YK:n turvallisuusneuvosto on myös pyrkinyt vastaamaan terrorismin vastaisten pakotteiden oikeusturvapuutteita koskevaan kasvavaan kritiikkiin. Turvallisuusneuvosto hyväksyi kesäkuussa päätöslauselman, jolla se pyrkii parantamaan terroristilistausten perusteluita, saattamaan ne soveltuvin osin julkiseksi sekä tehostamaan tiedottamista asianosaisille. Turvallisuusneuvoston terroristilistausten aikaisempaa laajempi ja yksityiskohtaisempi perusteleminen on välttämätöntä, jotta turvallisuusneuvoston asettamat pakotteet voitaisiin jatkossakin panna tehokkaasti toimeen EU:ssa.

Ulkoministeri Stubb asetti tammikuussa työryhmän tarkastelemaan mahdollisuuksia perustaa kansallinen hallinnollinen menettely terroristivarojen jäädyttämiseksi. Toteutuessaan menettely täydentäisi EU:n puitteissa hyväksyttyjä terrorismin vastaisia pakotteita sekä vahvistaisi kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanoa. Työryhmän tehtävänä on ollut selvittää edellytyksiä, jotka mahdollisesti perustettavaksi esitettävän järjestelmän tulisi täyttää. Työryhmä on erityisesti kiinnittänyt huomiota perustuslain asettamiin vaatimuksiin sekä muihin pakotteisiin liittyviin oikeusturvanäkökohtiin. Eri hallinnonalojen edustajista koostuva työryhmä jättää mietintönsä helmikuussa 2009.

YK:n yleiskokouksen oikeudellisessa komiteassa (VI komitea) jatkettiin keskustelua oikeusvaltioperiaatteesta kansainvälisellä ja kansallisella tasolla. Vuosittain käytävien keskustelujen teemoja on tarkoitus jatkossa rajata ja täsmentää. Suomi on pitänyt tärkeänä YK:n apulaispääsihteerin alaisuuteen perustetun oikeusvaltioperiaate -tukiyksikön vahvistamista. Toistaiseksi väliaikaisella mandaatilla toimineen yksikön tehtävinä on YK:n ja sen alajärjestöjen sisäinen koordinointi, parhaiden käytäntöjen kokoaminen sekä yhteistyön kehittäminen myös YK:n ulkopuolisten tahojen, kuten järjestöjen ja hallitusten kanssa. Suomi on pyrkinyt vahvistamaan yksikön toimintamahdollisuuksia ja resursseja mm. ajamalla yksikön rahoituksen ottamista osaksi järjestön budjettia. Pyrkimykset johtivat vuoden lopussa tuloksiin yleiskokouksen hallinto- ja budjettikomitean hyväksyttyä yksikölle pysyviä virkoja.

EU jatkoi kansainvälisen humanitaarisen oikeuden suuntaviivojen toimeenpanoa samoin kuin Yhdysvaltain kanssa vireillä olevaa dialogia ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vaatimuksista terrorisminvastaisessa toiminnassa. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden alalla osallistuttiin myös muihin konsultaatioprosesseihin. Ihmisoikeussopimuksiin tehtyjä varaumia seurattiin järjestelmällisesti ja vastustettiin silloin kun siihen oli syytä sopimusten yhdenmukaisen soveltamisen turvaamiseksi. Suomi osallistui myös varaumapolitiikkaa koskevaan kansainväliseen koordinaatioon EU:n ja Euroopan neuvoston puitteissa. Merioikeuden alalla ajankohtaiset kysymykset liittyivät (edelleen) mm. valtamerten biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja kestävään käyttöön sekä pohjoisiin merialueisiin ja Itämeren kaasuputkihankkeeseen.

Ulkopoliittisen päätöksenteon tueksi laadittiin kansainvälisoikeudellisia lausuntoja ja arvioita ajankohtaisista kysymyksistä. Kansalaisten ja julkisen sanan kyselyihin, jotka koskivat Suomen kantoja ja toimia, pyrittiin vastaamaan viivytyksettä.

Suomi jatkoi kahdenvälisten turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroista suojaamista koskevien sopimusten neuvottelemista. Sopimusten tarkoituksena on varmistaa salassa pidettävän tiedon välittäminen ja suojaaminen Suomen ja vieraan valtion välillä. Eduskunnan hyväksyttäväksi annettiin kolme tietoturvallisuussopimusta (Bulgaria, Slovenia, Tšekki). Eduskunnan edellisenä kertomusvuonna hyväksymistä sopimuksista voimaansaatettiin Slovakian, Viron Puolan, Latvian ja Italian kanssa tehdyt sopimukset. Tämän lisäksi jatkettiin pysähtyneenä olleita neuvotteluja turvallisuusluokitellun tiedon suojaamisesta Pohjoismaiden välillä. EU:n tasolla aloitettiin neuvottelut EU:n jäsenvaltioiden välisestä, EU:n edun vuoksi vaihdettavan turvallisuusluokitetun tiedon suojaamisesta. Sopimus on osa kokonaisjärjestelyä, jonka tavoitteena on saada aikaan turvallisuusluokiteltua tietoa koskevat yhteiset ja yhtenäiset vähimmäisturvallisuusvaatimukset EU:ssa. Työ pyritään saamaan valmiiksi keväällä 2009.

Etyjin puheenjohtajana Suomi pyrki etsimään konsultaatioilla ja pyöreän pöydän keskusteluilla ratkaisua järjestön oikeushenkilöllisyyttä, erioikeuksia ja vapauksia koskevaan sopimukseen liittyviin avoimiin kysymyksiin.

Ulkoasiainministeriössä valmisteltiin ja annettiin eduskunnalle kertomusvuonna yhteensä 15 valtiosopimuksen hyväksymistä koskevaa hallituksen esitystä, jotka koskivat Lissabonin sopimuksen hyväksymistä (1), tietoturvallisuussopimuksia (3), terrorismin torjuntaa (2), kansainvälisiä järjestöjä ja toimielimiä (2) sijoitusten edistämistä ja suojaamista (2), EU:n assosiaatiosopimuksia (2), ihmisoikeuksia ja humanitaarista oikeutta (2) sekä GATS-sopimuksen mukautuksia (1). Lisäksi yksi hallituksen esitys koski Suomen eroamista kansainvälisestä järjestöstä. Vuonna 2008 saatettiin Suomessa voimaan kaikkiaan 37 monenvälistä, 20 kahdenvälistä, 3 pohjoismaista ja 7 kansainvälisen järjestön kanssa tehtyä valtiosopimusta tai -sopimuksen muutosta.

Ulkoasiainministeriö osallistui valtiosopimusten yhteensovittamiseen valtioneuvostossa ja tarjosi EU- ja valtiosopimusten valmistelua koskevaa neuvontaa. Kertomusvuonna julkaistiin uudet EU-sopimusten valmistelua koskevat ohjeet ja aloitettiin valtiosopimusoppaan uudistamistyö. Vuonna 2009 eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle annettavan seuraavan valtiosopimusselvityksen laatiminen käynnistyi loppuvuodesta.

Suomi toimi aktiivisesti Lissabonin sopimuksen uudistuksia koskevassa valmistelussa. HE 23/2008 vp annettiin eduskunnalle maaliskuussa ja eduskunta hyväksyi Lissabonin sopimuksen 11.6.2008. Irlannin Lissabonin sopimusta koskevan kansanäänestyksen kielteinen lopputulos johti sopimuksen voimaantuloa koskevien valmistelujen pysähtymiseen EU:n tasolla kesäkuussa. Joulukuun 2008 Eurooppa-neuvostossa onnistuttiin määrittelemään etenemistapa, jolla Lissabonin sopimuksen voimaantulo olisi mahdollinen vuoden 2009 loppuun mennessä. Eurooppa-neuvoston päätelmien pohjalta on vielä viimeisteltävä ja pantava täytäntöön yksityiskohtaiset jatkotoimet.

7. Kansalaispalvelut

7.1 Konsulipalvelut

Ulkoministeriön konsulipalveluiden kysyntä oli edelleen nousussa. Erityisesti toimenpiteitä vaatineiden ulkomailla tapahtuneiden suuronnettomuuksien määrä oli aikaisempaa suurempi. Kasvanut yleisön ja erityisesti median kiinnostus on selvästi lisännyt ulkoasianministeriön matkustusturvallisuuspalveluiden, erityisesti matkustusilmoituksen ja matkustustiedotteiden tunnettavuutta sekä niiden kysyntää. Kiinnostus matkustusturvallisuuskysymyksiin oli suurta Matka 2008 -messuilla sekä Lahden puolustus- ja turvallisuusmessuilla, joille ministeriö osallistui.

Vuoden aikana toteutettiin internetissä asiakaspalvelukysely edustustoissa konsulipalveluita saaneille. Vastauksia saatiin 1045. Niiden perusteella vastaajat olivat tyytyväisiä saamiinsa konsulipalveluihin. Palveluita pidettiin ammattitaitoisina, ystävällisinä, tehokkaina ja kaiken kaikkiaan erinomaisena (yli 80 % vastaajista).

Vuoden 2008 eniten huomiota julkisuudessa saaneita ja konsuliyksikön toimenpiteitä edellyttäneitä tapahtumia olivat Malagan bussionnettomuus, Bangkokin lentokentän sulkemiseen johtaneet mielenosoitukset sekä Mumbain terrori-iskut.

Yhteistyö matkustusturvallisuusasioissa matkanjärjestäjien ja matkustusturvallisuuden neuvottelukunnan kanssa jatkui hyvänä. Yhteistyötä jatkettiin myös kansalaisjärjestöjen mm. Kaapatut Lapset ry:n kanssa.

EU:n konsuliyhteistyön tiivistämistä jatkettiin ja johtovaltiokonseptia kehitettiin sekä harjoiteltiin. Johtovaltiokonseptin mukaisesti yksi EU:n paikalla olevista jäsenvaltiosta vastaa kaikkien edustautumattomien jäsenvaltioiden kansalaisista kriisitilanteissa. Konseptia tullaan laajentamaan ja kehittämään harjoituksista saatavan palautteen perusteella.

7.2 Viisumipolitiikka

Suomi on vaikuttanut Euroopan unionin yhteisen viisumipolitiikan ja -lainsäädännön kehittämiseen kansallisten tavoitteiden mukaisesti, erityisesti viisumisäännöstön uudistuksen ja yhteisen viisumitietojärjestelmän avulla. Tavoitteena on edistää ihmisten liikkumisvapautta ja samalla ehkäistä siihen liittyviä kielteisiä ilmiöitä. Valmisteltavana oleva biometristen tunnisteiden käyttöönotto eri matkustusasiakirjoissa tukee tätä tavoitetta.

Viisumivapaus on EU:n ja Venäjän välillä tärkeä tavoite, joka aikanaan lisää ja helpottaa kansalaistason vuorovaikutusta merkittävästi. Suomi kannattaa ripeää etenemistä yhteisesti asetettuihin vastavuoroisiin ehtoihin perustuvaan viisumivapauteen.

Edustustot osallistuvat maahantulolupa-asioihin liittyvällä toiminnallaan unionin neliportaisen rajaturvallisuusmallin toteutukseen laittoman maahanmuuton lähtö- ja kauttakulkumaissa. Yhteistä viisumipolitiikkaa käytännössä toteuttavat edustustot ovat tehokas työkalu estettäessä laitonta maahanmuuttoa, ihmiskauppaa, alipalkattujen työntekijöiden hyväksikäyttöä sekä rikollisuuden ja terrorismin leviämistä Schengen-alueelle.

Ulkoministerin vuonna 2007 asettaman työryhmän tavoitteena on kehittää viisumihakemusten käsittelyä ensi vaiheessa Venäjällä olevissa, suurten hakemusmäärien edustustoissa ja Kiovassa. Tavoitteena on erityisesti teknisten välineiden avulla valmistautua biometristen tunnisteiden käyttöönottoon siten, että hyvä palvelutaso voidaan turvata hakemusten käsittelyyn liittyvän työmäärän kasvaessa.

8. Viestintä

8.1. Julkisuusdiplomatia, Suomen maakuvan kehittäminen ja kulttuurivienti

Kansainvälistä vaikuttamista koskevan kilpailun kiristyessä hallitus tehosti Suomen julkisuusdiplomatiaa eli kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä vaikuttamista valittuihin, ei-valtiollisiin kohderyhmiin Suomen poliittisten-, taloudellisten tai muiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Toiminnalla luodaan ja ylläpidetään verkostoja, vetovoimaa ja arvostusta suomalaisen yhteiskunnan vahvuuksia hyödyntäen.

Julkisuusdiplomatian vaikuttavuuden lisäämiseksi ulkoministeriö määritti 10 tehostetun toiminnan kohdemaata: Brasilia, Egypti, Intia, Kiina, Ranska, Saksa, Turkki, Venäjä, Ukrai-

na ja Yhdysvallat. Näihin maihin suunniteltiin julkisuusdiplomatian maaohjelmat, joissa valittiin maakohtaisen vaikuttamisen pääteemat, perusviestit, kohderyhmät ja välineet. Niitä toteutetaan edustustojen, ulkoasiainministeriön osastojen ja läheisten kumppaneiden yhteistyönä viestinnän, kulttuurin ja promootion keinoin.

Julkisuusdiplomatia kehittää ja hyödyntää vahvaa maabrändiä. Suomen maakuvan kehittäminen eteni suunnitelmallisesti ulkoministeriön johtamassa Finland Promotion Boardissa. Hankkeelle nimettiin korkean tason valtuuskunta, jota johtaa Nokian hallituksen puheenjohtaja Jorma Ollila.

Kansallisen kulttuurivientiohjelman toteuttamista jatkettiin aktiivisesti ministeriöiden yhteistyöllä ja ulkoministeriön edustustoverkon avulla. Edustustojen ja kulttuuri- ja tiedeinstituuttien yhteistyön tiivistämistä jatkettiin laatimalla yhteistyöasiakirjat, joissa määritetään yhteiset kulttuuriviennin tavoitteet ja pelisäännöt.

Suomen Etyj-puheenjohtajuutta hyödynnettiin kansainvälisessä viestinnässä. Viestinnän tiheyttä lisäsi Etyj-puheenjohtajan rooli Georgian ja Venäjän konfliktin rauhoittamisessa. Helsingin Etyj-ulkoministerikokouksen vaativat kansainväliset viestintäjärjestelyt onnistuivat hyvin.

8.2. Kansalaisviestintä

Hallitusohjelman mukaisesti aktivoitiin EU-kysymyksiä koskevaa kansalaiskeskustelua järjestämällä kaikkien ministerien EU-aiheinen maakuntakierros sekä erityisteemoja, kuten maatalouden ns. terveystarkastusta sekä energia- ja ilmastopolitiikkaa käsitelleitä keskustelutilaisuuksia. Euroopan unionia ja Suomen EU-politiikkaa koskeva perusteos julkaistiin uudistettuna.

Ulkopolitiikkaa koskevaa kansalaiskeskustelua edistettiin myös viettämällä ulkoministeriön 90-vuotisjuhlavuotta maakunnallisin tilaisuuksin sekä suurella kansalaistapahtumalla suurlähettiläspäivien yhteydessä. Tilaisuuksissa kiersi ulkopolitiikan historiaa valottava näyttely ja niissä oli mukana yhteensä miltei 6000 osanottajaa.

Kehitysviestinnässä tehtiin tunnetuksi hallituksen kehityspoliittista ohjelmaa erilaisilla julkaisuilla ja osallistumalla kansalaistapahtumiin. Vuoden erityisteemana oli maaseutukehitys.

9. Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ja kaupallis-taloudellisten etujen edistäminen

9.1 Maailman kauppajärjestö (WTO)

Maailman kauppajärjestön (World Trade Organization, WTO) ministerikokouksessa Dohassa 2001 aloitettu kauppaneuvottelukierros jatkui tammikuussa 2008 ja seuraavaksi aikatavoitteeksi maatalouden ja teollisuustuotteiden modaliteettisopimukselle tuli pääsiäinen 2008. Aikataulu siirtyi kuitenkin kesään.

Modaliteettineuvottelujen pohjana syksystä 2007 helmikuuhun 2008 saakka olivat neuvotteluryhmien puheenjohtajien laatimat ehdotukset, joista helmikuussa saatiin ensimmäiset tarkistetut versiot ja toukokuussa toiset versiot. Heinäkuun alussa pöydättiin maatalouden ja teollisuustuotteiden modaliteettien kolmannet versiot, joiden pohjalta ministeritapaamisessa neuvoteltiin heinäkuussa pääsemättä sopimukseen. Ministeritapaamisen aikana syntynyt seitsemän keskeisen neuvotteluosapuolen (EY, USA, Brasilia, Intia, Australia, Japani, Kiina) ehdotus modaliteettien avointen kysymysten ratkaisemiseksi on ollut käytännössä neuvottelujen pohjana syksyllä. Odotusten kasvettua ministeritapaamisen järjestämiseksi Gene-

vessä ennen joulua neuvotteluryhmien puheenjohtajat pöytäsivät neljännet päivitetyt neuvotteluehdotukset 6.12.2008. WTO:n pääjohtaja Lamy ilmoitti kuitenkin konsultaatioidensa jälkeen, ettei edellytyksiä ministeritapaamiselle ollut loppuvuonna. Dohan neuvotteluja jatketaan vuoden 2009 alussa.

Maatalousneuvotteluissa tilanne selkiytyi EU:n kannalta huhtikuussa, kun kuusi keskeistä WTO-osapuolta pääsi markkinoillepääsypilariin kuuluvien herkkien tuotteiden osalta yhteisymmärrykseen, jonka pohjalta määrittyisi kyseisten tuotteiden tullikohtelu ja tariffikiintiöt. Heinäkuussa pöydätyssä ehdotuksessa Suomelle ja EU:lle tärkeiden vihreän laatikon tukien osalta oli hahmoteltu ratkaisua, joka ei vaarantaisi niiden käyttöä jatkossa. Ehdotetut tullien ja tukien alennukset sopivat myös EU:n maatalousuudistusten puitteisiin. Banaanikiistassa EU ja Latinalaisen Amerikan tuottajat pääsivät Geneven ministeritapaamisen aikana alustavaan sopuun ratkaisun elementeistä. Banaanisopu jäi kuitenkin pöydälle ministeritapaamisen epäonnistuttua. Maatalouden modaliteettisopimuksen keskeiset avoimet kysymykset kuten erityissuojalausekemekanismi, puuvilla tai preferenssieroosio ovat sellaisia, joissa ratkaisun syntyminen ei riipu enää EU:sta.

Palveluiden osalta neuvotteluissa saavutettiin merkittävä välietappi heinäkuussa, kun kohtuullisesti onnistuneen nk. signalling-kokouksen myötä neuvottelut saatiin takaisin raiteilleen. Syksyn aikana neuvotteluja ei pystytty kuitenkaan jatkamaan maatalouden ja NAMA:n neuvottelutilanteesta johtuen.

Dohan neuvottelujen epävarmoista näkymistä ja määräaikojen venymisestä huolimatta Suomen ja EU:n lähtökohdat ja tavoitteet kauppaneuvotteluissa ovat ennallaan. Kunnianhimoinen ja tasapainoinen lopputulos edellyttää, että kaikki neuvottelualueet (maatalous, NAMA, palvelut, säännöt, kaupan helpottaminen ja kehityskysymykset) ovat osa kattavaa neuvottelutulosta. Maatalouden ja teollisuustuotteiden modaliteettisopimus pohjustaa neuvottelujen laajentamista muille neuvottelualueille ja aikanaan syntyvälle kokonaisratkaisulle. Tavoitteena on saada kunnianhimoinen ja tasapainoinen neuvottelutulos mahdollisimman nopeasti. Erityisesti elintarvikehintojen nousu keväällä, syksyn finanssikriisi ja sitä seurannut kansainvälisen talouden laskusuhdanne ovat luoneet paineita päättää kaupanvapauttamisneuvottelut nopeasti ja täten osaltaan ehkäistä nousevaa protektionismia

WTO:n julkisia hankintoja koskevissa neuvotteluissa keskityttiin osapuolten sitoumuksia koskeviin kysymyksiin, joiden ratkaisemista edellytetään ennen kuin sopimusneuvottelut voidaan päättää. Vuoden 2006 lopulla aikaansaadun väliaikaisen sopimuksen lopullinen hyväksyntä odottaa tuloksia em. markkinoillepääsyä koskevista neuvotteluista. Yhteisön uudistettu neuvottelutarjous annettiin alkuvuonna. Neuvottelut Kiinan liittymisestä WTO:n julkisten hankintojen sopimukseen käynnistettiin.

Neuvottelukierroksen kauppa- ja ympäristömandaatin osalta ei saavutettu poliittista läpimurtoa. Tekniset neuvottelut kuitenkin jatkuivat vuoden aikana. Jäsenmaita pyydettiin ilmoittamaan ympäristötuotteet, joiden tullinalennuksista ja muiden kaupan esteiden poistosta ne haluavat neuvotella. Balin ilmastoneuvottelujen aikoihin Yhdysvallat ja EU tekivät aloitteen "vihreiden" ilmastotuotteiden ja palvelujen markkinoillepääsyn helpottamiseksi. Suomi on lähettänyt laajemman listan komissiolle pitäen kriteerinä Suomen vienti-intressejä sekä ilmasto- ja ympäristövaikuttavuutta. Keskustelut tuotekatteesta jatkuvat vuoden 2009 alkupuolella.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelujen vauhti hidastui alkuvuonna ja edelleen elokuussa kärjistyneen Georgian kriisin seurauksena. Neuvottelut aktivoituivat kuitenkin vuoden loppua kohden. Venäjällä oli edelleen avoinna kahdenväliset WTO-liittymisneuvottelut Georgian ja Ukrainan kanssa. Monenvälisessä neuvotteluprosessissa Venäjän WTO-jäsenyyden tiellä olevia merkittäviä avoimia kysymyksiä on enää suhteellisen vähän. Vuoden 2008 aikana

kartoitettiin tarkemmin mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja avoinna oleviin kysymyksiin ja pohjustettiin jatkokeskusteluja.

Suomelle ja EU:lle eräs suurimmista Venäjän WTO-jäsenyyden tiellä olevista avoimista kysymyksistä on Venäjän puulle asettamat vientitullit. Neuvotteluja puun vientitulleista käytiin tiivisti Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelujen yhteydessä. Suomi oli aktiivisesti yhteistyössä Euroopan komission, muiden jäsenmaiden ja Venäjän kanssa asian ratkaisemiseksi. Venäjän pääministeri Putin ilmoitti 12.11. tapaamisessaan pääministeri Vanhasen kanssa vientitullien seuraavan korotuksen lykkäämisestä 12 kuukaudella, mikä antaa lisäaikaa lopullisen ratkaisun aikaansaamiseksi.

Ukrainan WTO-liittymisneuvottelut saatettiin päätökseen vuoden alussa ja maasta tuli järjestön jäsen toukokuussa. Ukrainan tekemät WTO-sitoumukset avaavat markkinoita ja hyödyttävät myös Suomen elinkeinoelämää.

9.2 EU:n kahdenväliset ja alueelliset vapaakauppaneuvottelut

EU jatkoi vapaakauppaneuvotteluja Etelä-Korean, Intian, ASEAN:in maiden, Persianlahden yhteistyöneuvoston (GCC) sekä Andien yhteisön ja Keski-Amerikan kanssa ja aloitti neuvottelut Ukrainan kanssa. Neuvotteluissa Etelä-Korean kanssa edettiin nopeimmin ja neuvotteluiden päättäminen on mahdollista kevään 2009 aikana. Keski-Amerikan kanssa käytävissä neuvotteluissa edistyttiin odotusten mukaisesti. Ukrainan kanssa käytävissä neuvotteluissa tavoitellaan tavallisen vapaakauppasopimuksen sijaan laajan ja syvän vapaakauppa-alueen luomista, mikä tarkoittaisi muun muassa tullitonta ja esteetöntä kauppaa EU:n ja Ukrainan välillä sekä Ukrainan sääntelyn lähentämistä yhteisön lainsäädäntöön. Neuvotteluissa edettiin hyvin, mutta niiden päättämisajankohtaa on vielä vaikea arvioida. Muissa neuvotteluissa eteneminen oli hitaampaa.

9.3 Kauppakiistat

EU:lla oli vuoden lopussa vireillä 34 kauppakiistaa 15 eri maan kanssa. Merkittävimmän kokonaisuuden muodostivat kiistat Yhdysvaltojen kanssa. Riidoissa ei tapahtunut merkittävää myönteistä kehitystä. Suurimmassa osassa transatlanttisia riitoja Yhdysvaltojen odotettiin edelleen saattavan kansallisen lainsäädäntönsä vastaamaan WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän antamia suosituksia.

Pitkään käytössä ollut ns. Byrd-laki, joka koskee polkumyynti- ja tasoitustulleista saatujen varojen ohjaamista valituksen tehneille yrityksille, kumottiin helmikuussa 2006, mutta sen soveltaminen jatkui 30.9.2007 saakka. Tästä syystä EY uudisti 1.5.2008 alkaen sille oikeutetut vastatoimet. Yhdysvallat on ilmoittanut, että se on lopettanut maksatukset yrityksille 1.10.2007 alkaen. Komission mukaan vaikutukset jatkuvat kuitenkin vielä 1.10.2009 saakka.

Kanadan ja Yhdysvaltojen EY:ä vastaan oleva kiista hormonilihadirektiivin WTO-yhdenmukaisuudesta on edelleen pitkittynyt. EY halusi riitojenratkaisumenettelyssä tutkia kantajien asettamien vastatoimien laillisuuden. Loppuraportti saatiin joulukuussa 2007 ja EY valitti siitä toukokuussa. Valituselin antoi raporttinsa marraskuussa. Siinä osittain muutetaan paneelipäätöstä. Komissio aikoo pyytää konsultaatioita ja toimeenpanopaneelia Yhdysvaltojen ja Kanadan kanssa. Vastatoimet EY:ä kohtaan ovat edelleen voimassa. Muuntogeenisiä ns. GMO-tuotteita koskeva lopullinen ratkaisu saatiin loppuvuodesta 2006. Päätöksessä todetaan, että EY ei ole varsinaisesti rikkonut WTO-säännöksiä, vaikkakin tuotteiden markkinoillepääsy on ollut hidasta. Teknisiä keskusteluja asian loppuun saattamiseksi jatketaan osapuolten kesken edelleen.

Kiista EU:n ja Yhdysvaltojen myöntämien lentokonetukien WTO-yhteensopivuudesta on pitkittynyt edelleen mm. proseduraalisten syiden takia.

9.4 Tuontipolitiikka

9.4.1 Tuontikaupan esteet ja kehitysmaatuonnin helpottaminen

Vuonna 2008 saatettiin loppuun edellisvuonna aloitettu tuontipolitiikkaan liittyvän kauppapoliittisen valmistelukoneiston uudistaminen. Tavoitteena on kauppa- ja kehityspoliittisten tavoitteiden yhteensovittaminen tuonnissa sekä suomalaisen elinkeinoelämän tuontiin liittyvien intressien aiempaa systemaattisempi käsittely.

Työ jakaantuu kolmeen pilariin. Ensimmäinen pilari koskee kehitysmaatuontiin kohdistuvia kaupan esteitä, joihin on tavoitteena vaikuttaa kauppapoliittisen ja maakohtaisen asiantuntemuksen avulla. Toisen pilarin alueella on tarkoitus ohjata kauppaan ja kehitykseen kohdennettuja kehitysyhteistyövaroja kehitysmaiden tuotantokapasiteetin vahvistamiseen tuonnin helpottamisen kannalta keskeisillä aloilla. Kolmannen pilarin puitteissa edistetään kehitysmaatuontia erityisesti Finnfundin hallinnoiman Finnpartnership-liikekumppanuusohjelman tarjoamien palveluiden kautta ja tuontia käsittelevien julkaisujen avulla.

Keväällä julkistettiin yhdessä sidosryhmien kanssa valmisteltu "Exporting to Finland" -julkaisu, jossa kerrotaan Suomen markkinoista ja kauppaan liittyvistä säännöistä. Julkaisua on jaettu kehitysmaihin, joissa se on saanut erittäin myönteisen vastaanoton. Syksyllä julkistettiin linjaus koskien Suomen tuontipoliittisia tavoitteita.

Vuoden aikana vaikutettiin eri tuontijärjestelmiä koskeviin sääntelyuudistus- ja neuvotteluprosesseihin. Näitä prosesseja olivat erityisesti EU:n etuusalkuperäsääntöuudistus, tuontisuojainstrumenttien uudistus, yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) uudistus ja EU:n aloittamat uudet vapaakauppaneuvottelut sekä talouskumppanuus-sopimusneuvottelut Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden kanssa.

9.4.2 Tullietuusjärjestelmä GSP, kauppapoliittiset instrumentit

Suomi osallistui kertomusvuonna GSP-asetuksen uudistukseen neuvoston GSP-työryhmässä ja GSP-komiteassa. Suomi oli aktiivinen valmisteltaessa nk. GSP+ -järjestelmän maalistaa, joka astui voimaan 1.1.2009.

Kauppapoliittisten suojainstrumenttien (polkumyynti-, tasoitustulli- ja suojatoimenpiteet) käyttö lisääntyi edellisvuodesta. Kiina oli merkittävin kohdemaa. Valtaosa uusista tutkinnoista avattiin terästeollisuuden hakemuksesta.

Vuoden alussa komissio ilmoitti keskeyttävänsä suojainstrumentteja koskevan uudistuksen johtuen jäsenmaiden konsensuksen puutteesta. Tämä on vähentänyt poliittisia jännitteitä yksittäisten tapausten osalta, mutta uudistuksen tarve on edelleen ilmeinen. Suomi tukikin yhteisön suojainstrumenttien uudistukseen liittyvän keskustelun uudelleen avaamista tavoitteena suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyvyn sekä kuluttajien valintamahdollisuuksia edistäminen.

Kiinan markkinatalousmaastatusta koskevan hakemuksen osalta komissio katsoi, että Kiinassa on tapahtunut viime aikoina edistystä, mutta puutteita on edelleen erityisesti lainsäädännön toimeenpanon osalta. Kiinan lisäksi Armenia, Kazakstan, Mongolia ja Vietnam ovat jättäneet markkinatalousmaa-statusta koskevan hakemuksen. Komission linjaukset näissä maissa tapahtuneesta edistyksestä vastaavat Suomen arvioita. Suomi tukee markkinatalousstatuksen myöntämistä heti oikeudellisten edellytysten täyttyessä.

9.4.3 Teräs ja tekstiili

Teräs ja tekstiilit ovat EU:n kauppapoliittisessa järjestelmässä erityisasemassa muihin teollisuustuotteisiin verrattuna. Rajoitus- ja tarkkailutoimenpiteitä on viime vuosina karsittu selvästi aiempaan verrattuna, mutta tiettyjä erityisjärjestelyjä pidetään edelleen voimassa. EU soveltaa määrällisiä tuontirajoituksia enää Valko-Venäjään ja Pohjois-Koreaan (tekstiilit) sekä Venäjään ja Kazakstaniin (teräs). Rajoitustoimet poistuvat automaattisesti maiden tullessa WTO:n jäseniksi. Ukrainan liityttyä WTO:hon toukokuussa, sitä koskevat terässektorin tuontikiintiöt poistettiin. Suomi on toiminut sen tavoitteen saavuttamiseksi, että nykyiset erityisjärjestelyt olisivat selvästi luonteeltaan väliaikaisia ja kaupankäynnin edellytyksiä tukevia.

Lähes seitsemän vuoden yhtämittainen teräksen kulutuksen, hintojen ja tuotannon kasvu päättyi lokakuussa. Tilanteen epävarmuuden vuoksi ennusteita vuodelle 2009 ei kyetä antamaan. Kaikkeen EU-alueelle tulevaan terästuontiin sovelletaan tuontitarkkailujärjestelmää vuoden 2009 loppuun. Järjestelmän tavoitteena on mahdollistaa aikainen reagoiminen mahdollisiin tuontipiikkeihin, jotka saattavat olla aiempien kasvumarkkinoiden hidastumisesta johtuen entistä todennäköisempiä.

Myös Euroopan tekstiiliteollisuudessa tuotanto supistui edelleen. Toisaalta ne yritykset, jotka ovat tehokkaasti hyödyntäneet globaalien valmistuskäytäntöjen tarjoamat mahdollisuudet menestyvät edelleen.

Tekstiili- ja vaatetustuotteiden määrälliset tuontirajoitukset Kiinasta päättyivät vuoden 2007 lopussa ja vuonna 2008 eräiden tuotteiden tuontia valvottiin erityisellä tuontitarkkailujärjestelmällä. Varsinainen tuontitarkkailu päättyi vuoden 2008 lopussa ja Kiinan kanssa on siirrytty Suomen tavoittelemaan normaaliin tilanteeseen myös tekstiili- ja vaatetustuotteiden osalta.

Tuontirajoitustoimenpiteiden vähentyessä EU:n sektorikohtainen työ on Suomen tavoitteiden mukaisesti laajentumassa myös muille sektoreille ja painottumassa entistä enemmän raaka-aineen saatavuutta ja vientimarkkinoiden avaamista koskeviin kysymyksiin.

9.4.4 Muut kysymykset

Euroopan yhteisöön suuntautuvaa puutavaran tuontia koskevan FLEGT-lupajärjestelmän toimeenpanoasetus valmistui. Siinä saatiin turvattua Suomen metsäteollisuuden etujen mukainen järjestelmän toimivuus. Komissio antoi 17.10.2008 uuden asetuksen ns. FLEGT lisätoimenpiteistä ja sen työstäminen aloitettiin.

Suomi on toiminut aktiivisesti kehitysmaiden kaupankäyntivalmiuksia tukevan kehitysyhteistyön (Aid for Trade) vahvistamiseksi. Lokakuussa 2007 hyväksytyn, Suomen aloitteesta laaditun EU:n yhteisen Aid for Trade -strategian pohjalta on laadittu toimintasuunnitelma "Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö - Suomen toimintasuunnitelma (2008–2011)", joka julkistettiin syyskuussa. Suunnitelman tavoitteena on vähentää köyhyyttä etenkin vähiten kehittyneissä maissa kestävän kehityksen puitteissa lisäämällä kauppaa tukevan avun määrää ja tehostamalla sen vaikuttavuutta. Suunnitelman toteutus yhteistyömaissa käynnistettiin Sambiassa joulukuussa pidetyssä koulutustilaisuudessa.

Suomi on vaikuttanut kansainväliseen Aid for Trade -agendaan osallistumalla aktiivisesti EU:n, OECD:n, WTO:n ja YK:n piirissä käytyyn keskusteluun etenkin Aid for Trade -monitoroinnin kehittämisen osalta, jonka tavoitteena on vaikuttaa avun laatuun ja määrään vertaispaineen kautta.

Neuvottelut useammankeskisestä väärentämisenvastaisesta kauppasopimuksesta, ACTA:sta (Anti-Counterfeiting Trade Agreement) käynnistyivät kesäkuussa 2008 huhtikuussa annetun neuvotteluvaltuutuksen pohjalta. Neuvotteluissa on mukana yhteisön ja jäsenmaiden lisäksi 10 samanmielistä maata. Poikkeuksellista on se, että neuvottelut käydään olemassa olevien kansainvälisten järjestöjen ulkopuolella. Vuonna 2008 neuvottelukierroksia järjestettiin neljä. Tulevan sopimuksen halutaan täydentävän WTOn TRIPS-sopimusta, ja sillä luotaisiin yhtenäiset, vahvemmat standardit teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten torjumiseksi. Suomi on vaikuttanut aktiivisesti neuvotteluvaltuutuksen sisältöön sekä EU:n neuvottelukantoihin

9.5 Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (VKE)

Ulkoasiainministeriö ja sen edustustoverkko tukevat suomalaisia yrityksiä näiden vientiponnisteluissa ja kansainvälistymisessä. Olennaisena osana Suomen viennin ja kansainvälistymisen edistämisjärjestelmää (VKE) ulkoasiainhallinto pyrkii turvaamaan maailmalla suomalaisyrityksille yhdenvertaiset edellytykset kilpailijoihin nähden.

Ulkoasiainhallinnon oman VKE-strategian toimeenpanoa jatkettiin. Strategia kattaa VKE-toiminnan kaikki sektorit: vientimarkkinoiden toimintaympäristöön vaikuttamisen eli kaupanesteiden poistamisen, promootiotoiminnan vienninedistämismatkoineen ja arvovaltapalveluineen sekä tietopalvelut, joilla edustustojen ja ministeriön asiantuntemus saatetaan yritysten ja sidosryhmien käyttöön ja hyödynnettäväksi.

Edustustoverkon palveluja oli tavoitteena saattaa entistä tehokkaammin suomalaisen elinkeinoelämän käyttöön. Yhteyksiä keskeisiin sidosryhmiin tiivistettiin. Tekesin kanssa sovittiin ns. ennakointityötä koskevan pilotin käynnistämisestä viidessä Euroopan edustustossa. Yhteisymmärryksessä Finpron konserniohjauksesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön kanssa ulkoasiainministeriön ja Finpron välillä sovittiin toimenpiteistä ulkomaanverkostojen yhteistyön tiivistämiseksi. Ulkoasiainhallinnon palveluista yrityksille jaettiin tietoa edustustojen ja ministeriön verkkosivustojen ja julkaisujen välityksellä sekä maakuntamatkoilla.

Yritykset olivat mukana ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrysen vienninedistämismatkoilla Kiinaan, Egyptiin, Meksikoon, Pohjois-Norjaan, Murmanskiin, Azerbaidzhaniin, sekä vierailuilla Etiopiaan, Mosambikiin, Namibiaan ja Keniaan. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri sekä korkean tason yritysvaltuuskunta osallistuivat myös Tasavallan Presidentin Indonesiaan, Singaporeen ja Vietnamiin suuntautuneelle vierailulle. VKE-matkoja tehtiin myös virkamiesvetoisina. Myös Suomeen suuntautuneet korkean tason vierailut tarjosivat mahdollisuuden suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymisen tukemiseen ja yritysten toiminnan esittelyyn. Suomen ulkomailla toimivia kunniakonsuleita koulutettiin viennin- ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

Suomalaisyritysten vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota vuoden 2008 aikana ja tavoitteissa onnistuttiin. Kaupanesteiden poistamiseksi lisättiin yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja lanseerattiin yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön ja elinkeinoelämän kanssa erityinen yrityksille suunnattu kaupanestekysely.

Suomi osallistui myös aktiivisesti EU:n uuden markkinoillepääsystrategian toimeenpanoon ja EU-tason toimintamallien aikaansaamiseen markkinoillepääsyongelmien ratkaisemiseksi sekä hyödynsi strategiaa tehokkaasti suomalaisyritysten kaupanesteiden poistamisessa.

9.6 Investointien edistäminen

Sopimukset investointien edistämisestä ja suojaamisesta saatettiin voimaan Kazakstanin, Mongolian ja Valko-Venäjän kanssa. Sopimukset allekirjoitettiin Kenian ja Vietnamin kanssa ja sopimusneuvotteluja käytiin Bangladeshin, Brunein ja Malesian kanssa.

OECD:n investointikomitean työhön tuotettiin aktiivisesti sisältöä tavoitteena, että komitealla voidaan edistää kansainvälistä taloudellista yhteistyötä, investointien edelleen vapauttamista ja kehittyvien maiden investointi-ilmapiirin kehittymistä ja että sitä voidaan hyödyntää edistettäessä Suomen kykyä vastata kansainvälisen talouden asettamiin haasteisiin.

Kehitysmaiden investointilainsäädännön ja -ilmapiirin kehittämisen saattaminen osaksi Suomen kahdenvälistä kehitysyhteistyötä eteni konkreettiseksi suunnitelmaksi projektista eteläisessä Afrikassa.

9.7 Vientivalvonta

Ulkoasiainministeriön tehtäviin kuuluvat kaksikäyttötuotteiden vientilupa-asiat ja vientivalvonnan tietojärjestelmien hoito sekä ministeriön yhteensovittaminen vientivalvonta-asioissa. Ministeriön vientivalvontatyöryhmä (VVT) kokoontui kertomusvuonna kahdeksan kertaa. Työryhmä antoi lausuntonsa yhteensä 250 vientilupahakemuksesta, joista 145 koski aseita ja 105 kaksikäyttötuoteita. Tämän lisäksi vientivalvontayksikössä käsiteltiin yhteensä 300 kaksikäyttötuotteita koskevaa vientilupahakemusta. Lupahakemusten lukumäärän kasvu edellisvuodesta johtuu hankalien vientilupatapausten lisääntymisestä. Sähköisen asioinnin ja lupamenettelyn kehittäminen jatkui vientivalvontaa koskevan asiakirjahallintajärjestelmän (AHA) uudistamisen yhteydessä.

YK:n ja EU:n asettamat pakotteet huomioon ottaen Suomi on kertomusvuoden aikana osallistunut Irania koskevien valvontamenettelyjen kansallisiin tehostamistoimenpiteisiin. Lisäksi Suomi on toimeenpannut kansallisesti kaksikäyttötuotteiden ja tavanomaisten aseiden vientivalvontaa ja osallistunut kansainväliseen yhteistyöhön eri vientivalvontajärjestelyissä.

9.8 Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)

Suomea koskevista OECD:n maatutkinnoista, joihin liittyy politiikkasuosituksia, valmistuivat energiapolitiikan, talous- ja rakennepolitiikan, ympäristöpolitiikan ja työkyvyttömyyspolitiikan maatutkinnat. Valmisteluja julkishallinnon maatutkinnan suorittamiseksi tehtiin.

Järjestö käynnisti Suomenkin tukemana, strategisen laajentumispäätöksensä mukaisesti konkreettisesti komiteatasolla Viron, Slovenian, Israelin ja Chilen tiekarttojen mukaisten jäsenyysehtojen täyttymisen tarkastelun maiden itsearvioinnin pohjalta. Venäjän itsearviointia vasta valmisteltiin. Prosessiin liittyen myös kehittyvien talouksien Brasilian, Intian, Indonesian, Kiinan ja Etelä-Afrikan tiivistetyn yhteistyön maakohtaisia kumppanuusohjelmia alettiin valmistella maiden lähentämiseksi OECD:hen. Kumppanuusohjelmat saattavat myöhemmin johtaa jäsenyyteen saakka.

Hallinnonalojen OECD-asioiden pääkaupunkikoordinaation puitteissa annettiin edelleen painoa sille, miten OECD-työtä voidaan parhaiten käyttää hyväksi eri toimialoilla hallitusohjelman toimeenpanon valmistelussa sekä sille, että järjestön seuraavan kahden vuoden työsuunnittelu vastaa Suomen prioriteetteja.

10. Alueellinen yhteistyö

10.1 Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyö ja pohjoismainen ulkopoliittinen yhteistyö

Ruotsi toimi kertomusvuonna Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana. Ruotsin painopisteitä olivat kilpailukyky, ilmasto/energiakysymykset, luovuus ja koordinaatio. Keskeisellä sijalla oli edellisen (Suomen) puheenjohtajuuskauden teemojen eli pääministerien päättämien 14 globalisaatioaloitteen eteenpäinvieminen. Näihin kuului myös ensimmäinen

Pohjoismaiden pääministerien globalisaatiofoorumin järjestäminen 8.–9.4.2008 Pohjois-Ruotsissa Riksgränsenillä.

Kertomusvuonna korostettiin alueen muita kansainvälisiä kehitysprosesseja, mm. Itämeren valtioiden neuvoston uudistusprosessi ja EU:n Itämeri-strategian kehittäminen sisältyvät yhteistyöhön, jota Pohjoismaat tekevät Itämeren alueella. Pohjoismainen yhteistyö Itämeren ja Barentsin alueella pohjautuu myös pohjoisen ulottuvuuden politiikkaan. Ministerineuvosto tiivisti yhteistyötä muiden alueella toimivien alueellisten neuvostojen ja EU:n kanssa. Yhteistyö on keskittynyt raja-alueyhteistyöhön, tutkimus- ja koulutusyhteistyöhön, ympäristö-, ilmasto- ja energiayhteistyöhön sekä yhteistyöhön kansalaisjärjestöjen kanssa.

Uudet suuntaviivat lähialueyhteistyölle Viron, Latvian, Liettuan ja Luoteis-Venäjän kanssa hyväksyttiin kaudelle 2009–2013. Ministerineuvosto jatkoi yhteistyötä ja tukea EU:n ja muiden lahjoittajien kanssa Vilnan European Humanities University:lle (EHU). Vuonna 2008 painotettiin myös yhteistyön vahvistamista Pohjoismaiden läntisten naapureiden kanssa ja hyväksyttiin uusi arktinen yhteistyöohjelma vv. 2009–2011.

Rajaestetyön tehostamisen suhteen painotettiin, että työ tulee ankkuroida tukevasti sekä kansallisesti että sihteeristöön. Pääministerit kehottivat sektoriministereitä kirjeessään kiinnittämään huomiota siihen, ettei uutta lainsäädäntöä säädettäessä luotaisi uusia esteitä.

Pohjoismaisen yhteistyön prioriteettien vaatima poikkihallintotyötapa globalisaatiohankkeissa edellyttää Pohjoismaiden ministerineuvostolta edelläkävijänä entistä selvempää poikkihallinnollista ja rajoja ylittävää valmistelua ja koordinaatiota eri ministerineuvostojen välillä. Tämän johdosta globalisaatioaloitteiden vastuuviranomaisankkurointia jäsenmaissa ja koordinointia sihteeristön kanssa on toistuvasti korostettu 2008 ministerien taholta.

Pohjoismaiden neuvoston 60. istunto pidettiin Helsingissä 26.–29.10.2008. Pohjoismaiden pääministerien ja suurimpien oppositiopuolueiden johtajien välisen teemakeskustelun aiheina olivat globalisaatio, finanssikriisi ja pohjoismainen hyvinvointimalli. Islanti esitteli neuvostossa vuoden 2009 ministerineuvoston puheenjohtajuuskauden ohjelmansa teemana "Pohjoismainen kompassi".

Pohjoismaista yhteistyötä tiivistettiin kertomusvuonna niin turvallisuuspolitiikassa ja puolustusalalla kuin kriisinhallinnassakin. Edellä jo kerrottiin EU:n pohjoismaisesta taisteluosastosta, joka oli valmiudessa vuoden alkupuoliskon (katso edellä. 2.2.). Vastaavasti myös eräissä niin sotilaallisissa kuin siviilikriisinhallintaoperaatioissakin yhteistyö erityisesti Ruotsin ja Norjan kanssa on ollut tiivistä (esim. Afganistan ja Tchad).

Pohjoismaiden erilaiset ratkaisut suhteessa EU:hun ja Natoon ovat osaltaan lisänneet halua yhteistyöhön. Tähän vaikuttavat myös teknologian kehitys ja hankintojen kallistuminen. Esimerkiksi puolustusalan NORDSUP-järjestelyn (Nordic Supportive Defence Structures) yhteistyöalueita ovat perus- ja tukitoimintojen rakenteiden kehittämisen lisäksi juuri yhteiset materiaalihankinnat, jotka tukevat osaltaan myös kriisinhallintaa. Järjestelystä on laadittu yhteistoimintamuistio (MoU), jonka kaikki Pohjoismaat myös allekirjoittivat syksyn aikana.

Kesäkuussa Pohjoismaiden ulkoministerit antoivat Norjan entisen ulko- ja puolustusministerin Stoltenbergin johtaman työryhmän tehtäväksi käynnistää hallituksista riippumaton selvitystyö uusien turvallisuuspoliittisten yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseksi. Ryhmän tehtävänä on tarkastella ja määrittää mahdollisia yhteistyöalueita 10–15 vuoden näkökulmalla. Ryhmän loppuraportin oli tarkoitus valmistua joulukuussa, mutta sen julkaiseminen lykättiin vuoden 2009 helmikuuhun.

Pohjoismaiden puolustusvoimien komentajien konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia kartoittava raportti valmistui kesäkuussa. Siinä tunnistetaan 140 mahdollista yhteistyöaluetta, joista n. 40 arvellaan olevan käynnistettävissä vuoden 2009 loppuun mennessä.

Suomen lisäksi erityisesti Ruotsissa ja Norjassa on vahva poliittinen tuki kasvavalle pohjoismaiselle puolustusalan yhteistyölle. Suomen rooli hankkeessa tulee korostumaan ensi vuonna pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön puheenjohtajamaana toimimisen myötä.

Pohjoismaiden ulkoministerit kokoontuivat viisi kertaa, ylläselostetun tapaamisen lisäksi huhtikuussa, jolloin keskusteltavana oli mm. Pohjoismaiden osallistuminen kansainvälisissä operaatioissa, EU:n laajentuminen sekä Intian yhteistyö Euroopan kanssa. Syyskuussa pohdittiin YK-asioita yleiskokouksen yhteydessä. Lokakuussa Pohjoismaiden neuvoston istunnon aikana esillä oli ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistoiminnan lisäksi yhteistyö EU:n itäisten kumppanuusmaiden kanssa ja pohjoinen ulottuvuus, arktiset alueet sekä Afganistan. Joulukuun jouluillallisen aikana keskusteltiin Durban II ihmisoikeuskonferenssin tavoitteista, Islannin taloustilanteesta ja mahdollisesta EU-jäsenyyshakemuksesta sekä kansainvälisestä talouskriisistä.

Ulkomaankauppaministereiden kokous pidettiin niin ikään PN:n istunnon yhteydessä. Kauppaministerit sopivat yhteislausunnosta, haluten hyödyntää kansainvälistä finanssikriisiä WTO-neuvottelujen loppuunviemiseksi. Muita aiheita olivat rajaestetyö, Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö sekä ilmastonmuutokseen ja kehitykseen liittyvät kysymykset.

10.2 Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö

Energiaturvallisuus, Georgian tilanne, Venäjä-politiikka sekä kansainvälinen talouskriisi olivat keskeisiä teemoja Pohjoismaiden ja Baltian maiden (NB) yhteydenpidossa kertomusvuonna. Islannin talouskriisi oli kärkiteemana Helsingissä 27.10.2008 Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä pidetyssä Pohjoismaiden ja Baltian maiden NB8-pääministerikokouksessa. Loppuvuodesta talouskriisi horjutti vakavasti Latviaa, ja vuoden 2009 näkymiin sisältyy epätietoisuus siitä, miten syvällisesti talouskriisi tulee kohtelemaan Viroa ja Liettuaa. NB8-pääministerikokouksen muina aiheina olivat EU:n Itämeri-strategiahanke sekä Venäjä-politiikka.

Viro toimi kertomusvuonna NB-maiden ulkopoliittista yhteistyötä koordinoivana maana ja isännöi syyskuussa Pärnussa maiden ulkoministerikokouksen. Georgian tilanne, sen kansainvälisen jälkihoidon menetelmät erityisesti EU:n ja Etyjin puitteissa sekä arviot Venäjän politiikasta muodostivat kokouksen hallitsevan teeman. Afganistanin vaikeutuva tilanne oli myös Pärnussa esillä mm. sen valossa, että kaikki NB-maat jatkavat aktiivista osallistumistaan kriisinhallintaan maassa.

Energia-asiat yhtäältä jakoivat, toisaalta yhdistivät NB-piiriä. Pohjoismaiden ja Baltian maiden erilainen suhtautuminen Itämeren kaasuputkeen (Nord Stream) jatkui. Baltian maiden huoli energiaturvallisuudestaan, erityisesti kantaverkkojensa kytkeytymisestä entisen Neuvostoliiton alueen verkkoon, sai uutta vastakaikua komission ja Pohjoismaiden taholta. Liettuan yritys saada rajallinen jatkoaika Ignalinan ydinvoimalalleen, joka maan EU-liittymisen yhteydessä oli sovittu lopullisesti suljettavaksi 2009 loppuun mennessä, torjuttiin. Vastaantulona käynnistettiin lokakuussa komission johdolla ja alueen maiden pääministerien tuella korkean tason selvityshanke (Baltic Interconnections Plan) Baltian maiden sähkö- ja kaasuverkkojen liittämiseksi uusin yhteyksin EU-alueen, mukaan luettuna Pohjoismaiden, verkkoihin sekä uuden voimantuotannon rakentamiseksi Baltiaan. Tämä selvityshanke limittyy EU:n Itämeri-strategian energiaturvallisuuselementteihin ja valmistuu syyskaudella 2009. Hankkeesta riippumatta Baltian maat ja Puola jatkoivat suljettavaa Ignalinan voimalaa korvaavan Visaginasin ydinvoimalahankkeen suunnittelua.

Suomen ja Viron pääministereille luovutettiin kesäkuussa selvitysmiesten raportti Suomen ja Viron yhteistyön mahdollisuuksista toimenpide-ehdotuksineen. Ulkoasiainministeriön johdolla toteutetun ministeriöiden kuulemisen pohjalta hallitus päätti maiden kahdenvälisen yhteistyön prioriteettiteemoiksi tieto- ja viestintäteknologian, ihmisten ja tiedon liikkuvuuden edistämisen sekä houkuttelevan ja turvallisen liiketoimintaympäristön. Maiden pääministerit hyväksyivät tämän linjauksen loppuvuoden tapaamisessaan.

10.3 Itämeren alueen yhteistyö

Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2007 hyväksymän EU:n Itämeri-strategiahankkeen valmistelu ohjasi Itämeri-politiikkaa niin kansallisella tasolla kuin alueen maiden yhteydenpidossa. Kertomusvuoden alkupuolella Suomi ja alueen muut EU-maat tarkensivat papereissaan kansalliset tavoitteensa strategian suhteen, ja syyskaudella valmistelu laajeni komission johtamaksi alueelliseksi sidosryhmätahojen kuulemisprosessiksi strategialle määritellyn neljän pääulottuvuuden pohjalta. Alkuvuodesta Suomen päätavoitteiksi tarkennettiin merensuojelu, nimenomaan rehevöitymisen torjuminen, sekä merensuojeluun liittyvä merenkulun turvallisuus, johon sisältyy alusonnettomuuksien ja niistä mereen päätyvien päästöjen ennaltaehkäisy. Suomi korosti pohjoisen ulottuvuuden hyödyntämistä unionin sisäisen strategian ulkoisena ulottuvuutena. Valtioneuvoston kanslia ja ulkoministeriö pitivät koordinoidusti yhteyttä alueen EU-maihin, kiinteimmin Ruotsiin ja Viroon, sekä Euroopan komissioon ja esittelivät näille Suomen valmistelemat strategiaan ja sen toimintaohjelmaan tarkoitetut konkreettiset toimenpide-ehdotukset merensuojelussa ja merenkulun turvallisuudessa sekä näkemyksensä strategian ja pohjoisen ulottuvuuden toisiaan täydentävästä vuorovaikutuksesta.

Itämeren suojelun tehostaminen sai kertomusvuonna tukea Itämeren suojelukomission Helcomin marraskuussa 2007 hyväksymästä toimintaohjelmasta (Baltic Sea Action Plan), tasavallan presidentin aloitteellisuudesta, suomalaisten ja ruotsalaisten säätiöpohjaisten toimijoiden käynnistämistä konkreettisista puhdistushankkeista mm. Puolassa ja Pietarissa sekä monien järjestötoimijoiden aktiivisuudesta. Aloitteellisuuden toimeenpano ohjautuu osaltaan Helcomin, EU:n Itämeri-strategian sekä pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden kautta.

Merenkulun turvallisuuden tehostamistoimia pohdittiin kertomusvuonna liikenne- ja viestintäministeriön johtamassa Itämeren meriturvallisuusohjelman laadinnassa. Alkuvuodesta 2009 valmistuva ohjelma tarjoaa elementtejä niin eduskunnalle annettavaan selontekoon kuin EU:n Itämeri-strategiaan.

Eduskunnan lokakuussa 2007 valtioneuvostolta pyytämä Itämeri-politiikkaa koskeva selonteko sovittiin annettavaksi loppukeväästä 2009, johon mennessä on politiikkalinjauksille tarpeellinen perusaineisto niin merenkulun turvallisuudessa kuin muillakin osa-alueilla selkiintynyt. Nord Stream -kaasuputkihankkeen ympäristövaikutusten arviointiprosessi (YVA) sekä putkiyhtiön toteuttama merenpohjareitin tutkimustyö jatkuivat kertomusvuonna. Yhtiön laatima YVA-raportti valmistunee alkuvuodesta 2009.

Itämeren valtioiden neuvosto CBSS (ulkoministerit) asetti Latvian puheenjohtajuuskauden päätöskokouksessa kesäkuussa 2008 suuntaviivat neuvoston uudistustyölle. Työ on käynnistynyt Tanskan puheenjohtajuudella. Riian huippukokouksen loppuasiakirjassa sovittiin viisi yhteistyösektoria, (ympäristö, energia, koulutus ja kulttuuri, talouskehitys, kansalaisturvallisuus), jotka muodostavat pitkän tähtäimen prioriteetit Itämeren alueen yhteistyölle CBSS:n puitteissa.

Ranskan hakemus CBSS:n jäseneksi ilmensi Ranskan kasvanutta kiinnostusta pohjoisen Euroopan alueelliseen yhteistyöhön ja samalla reaktiota Itämeren EU-maiden, erityisesti Saksan, varauksellisuuteen Ranskan alkuperäiseen, osanottajapiiriltään rajattuun suunnitelmaan

Välimeren unionin perustamiseksi. Heinäkuussa EU:n päämiestasolla hyväksytty Barcelonan prosessin uudistaminen Välimeren unioniksi sallii kaikkien EU-maiden osallistumisen. Laajentuneen unionin alueellistumiskehityksen tasapainoisuus etelässä, pohjoisessa ja idässä tulee jatkossakin turvata.

Suomi osallistui Euroopan komission johdolla laadittavan Itämeren alueen strategian valmistelutyöhön. Euroopan komissio järjesti joulukuussa yhdessä CBSS:n sihteeristön ja Helsingin kaupungin kanssa neljännen pyöreän pöydän keskustelun Itämeren alueen strategian tavoitteista.

EU:n Itämeri-strategian hyväksyminen ajoittuu Ruotsin EU-puheenjohtajuuskauteen 2009 jälkipuoliskolla. Tshekin puheenjohtajuuskaudella Ruotsi pyrkii edistämään Itämeripolitiikan ja EU:n uuden itäisen kumppanuuden vuorovaikutusta.

10.4 Pohjoinen ulottuvuus

Pohjoisen ulottuvuuden ulkoministerikokous järjestettiin Pietarissa lokakuussa. Kokouksessa päätettiin uuden liikenne- ja logistiikkakumppanuuden perustamisesta sekä aloitettiin selvityksen laatiminen kulttuurikumppanuuden toteuttamisen mahdollisuuksista. Suomi osallistui aktiivisesti pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden sekä sosiaali- ja terveyskumppanuuden toimintaan. Työtä liikenne- ja logistiikkakumppanuuden ja kulttuurikumppanuuden valmistelemiseksi jatkettiin virkamiestasolla.

10.5 Barents- ja Arktinen yhteistyö

Barentsin euroarktisen neuvoston toiminta jatkui Venäjän puheenjohdolla. Kansainvälinen Barents-sihteeristö aloitti toimintansa Norjan Kirkkoniemessä; perustamisesta päätettiin Suomen puheenjohtajuuskaudella. Barentsin alueneuvoston puheenjohtajana toimi Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitto. Pohjois-Karjala hyväksyttiin alueneuvoston tarkkailijajäseneksi (jäseniä Suomesta ovat Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntaliitot). Barentsin alueen pelastuspalveluyhteistyötä koskeva sopimus allekirjoitettiin joulukuussa Moskovassa.

Arktisen neuvoston toiminta jatkui Norjan puheenjohdolla. Keskeisiä kysymyksiä olivat ilmastonmuutos, kestävä kehitys ja ympäristön suojelu arktisilla alueilla. Neuvoston painoarvoa pyritään lisäämään vastauksena kasvavalle mielenkiinnolle arktisia kysymyksiä kohtaan. Neuvostossa on käynnistynyt keskustelu tarkkailijajäsenyyksistä ja poliittisen keskustelun tehostamisesta. Suomi on osallistunut neuvoston toimintaan ja sen tulevaisuutta koskeviin keskusteluihin aktiivisesti kaikilla tasoilla.

Suomi toimi Arktisen neuvoston Arktisen alueen saastumisen ehkäisemiseen ja vähentämiseen tähtäävän toimenpideohjelman (ACAP, Arctic Contaminants Action Program) varapuheenjohtajana (ympäristöministeriö). Suomi on toiminut yhtenä johtovaltiona arktisen merenkulun nykytilaa ja tulevaisuudennäkymiä käsittelevässä Arctic Marine Shipping Assesment -selvityksessä. Selvityksen on tarkoitus valmistua huhtikuussa 2009 pidettävään Arktisen neuvoston ministerikokoukseen mennessä. Selvitys sisältää valmistuessaan merkittäviä suosituksia arktisen meriliikenteen ympäristö- ja muun turvallisuuden edistämiseksi.

Euroopan komission arktinen tiedonanto valmistui joulukuussa. Tiedonanto on ensimmäinen askel kohti EU:n arktista politiikkaa. EU painottaa arktisessa toiminnassaan arktisen alueen suojelua, arktisten luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä ja arktisen hallinnon kehittämistä. Suomi osallistui omalla kontribuutiollaan komission tiedonannon laadintaan, ja tiedonanto vastaa hyvin Suomenkin tavoitteita. Tiedonanto suosittaa, että komissio hakee Arktisen neuvoston tarkkailijajäsenyyttä. Tätä tavoitetta Suomi on johdonmukaisesti edistänyt.

10.6 Lähialueyhteistyö

Valtioneuvoston hyväksymän Suomen lähialueyhteistyön strategian mukaisesti lähialueyhteistyön ensisijainen kohdealue oli kertomusvuonna Luoteis-Venäjän federaatiopiiri. Osaa hankkeista toteutettiin lisäksi Venäjän keskushallinnon kanssa. Ukrainan kanssa tehtävä lähialueyhteistyö rajoittui säteily- ja ydinturvahankkeisiin.

Lähialueyhteistyössä tavoitteena oli edistää alueellista vakautta sekä tukea lähialueiden tasapainoista taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Suomen ja Venäjän yhteistyöhankkeilla edistettiin taloudellista yhteistyötä, ympäristönsuojelua ja ydinturvallisuutta, tuettiin hallinnon ja oikeusjärjestelmän uudistuksia sekä edistettiin kansalaisyhteiskunnan vahvistamista. Lisäksi yhteistyön avulla pyrittiin ehkäisemään Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä, kuten järjestäytyneen rikollisuuden sekä huumeiden ja tartuntatautien leviämistä.

Hallitusohjelman mukaisesti jatkettiin lähialueyhteistyön uudistamista ja toiminnan suuntaviivojen linjaamista tuleville vuosille. Linjaustyössä lähtökohdaksi otettiin Suomen lähialueiden taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen tukeminen laaja-alaisesti eri sektoreilla sekä lähialueyhteistyön tehokas yhteensovittaminen eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineen raja-alueyhteistyöohjelmien (ENPI CBC) kanssa. Suomi osallistui aktiivisesti Suomen ja Venäjän välisten ENPI CBC raja-alueyhteistyöohjelmien valmisteluun. Ohjelmia koskevat rahoitussopimusneuvottelut jatkuvat vuonna 2009.

Yhteistyöhankkeiden valmistelussa painotettiin sektoriministeriöiden ja muiden toimijoiden välistä koordinaatiota, hankkeiden vaikuttavuutta ja venäläisen osapuolen kasvavaa taloudellista panostusta hankkeisiin. Tämä otettiin huomioon myös valmisteltaessa lähialueyhteistyön hallinnollisten menettelytapojen uudistamista.

Suomen ja Venäjän hallitustenvälinen lähialueyhteistyön kehittämisryhmä kokoontui Helsingissä marraskuussa ja hyväksyi lähialueyhteistyön toimintaohjelman vuosille 2009–2011.

Vuoden 2008 talousarviossa osoitettiin lähialueyhteistyöhön yhteensä 22,3 miljoonaa euroa, josta 20,5 miljoonaa euroa ulkoasiainministeriön pääluokassa. Ulkoasiainministeriö valmisteli yhdessä sektoriministeriöiden kanssa kertomusvuoden lähialueyhteistyön määrärahoja koskevan käyttösuunnitelman sekä talousarviovuotta seuraaville vuosille osoitetun 3,5 miljoonan euron sopimuksentekovaltuuden käytön. Kansalaisjärjestöjen hanketoimintaan lähialueilla osoitettiin 1,5 miljoonaa euroa.

11. Länsi-, Keski- ja Etelä-Eurooppa (mukaan lukien Länsi-Balkan)

11.1 Euroopan unionin jäsenmaat

Suomen poliittinen vuoropuhelu EU-jäsenmaiden kanssa jatkui tiiviinä erityisesti keskeisten EU-kysymysten osalta. EU-kysymyksistä oli keskusteluissa keskeisimpinä esillä Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmistelu. Asian käsittelyyn vaikutti keskeisellä tavalla Irlannin sopimusta koskevan kansanäänestyksen kielteinen lopputulos. Lisäksi Itämeren alueen yhteistyökuviot ja unionin energia- ja ilmastopaketti sekä Venäjä-yhteistyö olivat yhteydenpidon keskiössä. Ministerit tekivät runsaasti vierailuja EU-maihin. Korkean poliittisen tason vierailujen lisäksi tiiviillä virkamiestason vierailuvaihdolla edistettiin Suomen ulkopolitiikan tavoitteiden toteutumista.

Suomen kattava edustustoverkko EU:n kaikissa jäsenmaissa (Maltaa lukuun ottamatta) osoitti tarpeellisuutensa tiedonhankinnan ja vaikuttamisen kannalta. Päätöksenteko 27 jäsenmaan unionissa on sirpaloitunutta, minkä vuoksi tehokas ja kohdennettu ennakkovaikuttaminen ja seuranta EU-jäsenmaissa koko valtioneuvostokentän kattavissa asioissa oli ja on

yhä tärkeämpää. Edustustojen rooli tässä toiminnassa on keskeinen ja sen tuoma lisäarvo on merkittävä.

11.2 Suhteet Euroopan talousalueeseen ja Sveitsiin

Neuvotteluita Norjan, Islannin ja Liechtensteinin kanssa ETA-sopimuksen laajentamisesta yhä kattavammalle osalle EU:n yhteistä normipohjaa jatkettiin. Em. maat liittyivät mm. EU:n päästökauppadirektiiviin ja palveludirektiiviin. Lisäksi Sveitsi liittyi Schengen-alueeseen kertomusvuoden lopulla. Työryhmäkokoonpanossa aloitettiin kaikkia neljää EFTA-maata käsitelleet teemaistunnot, joissa käsiteltiin EU:n ja EFTA-maiden suhteita ensimmäistä kertaa kokonaisvaltaisesti.

11.3 Länsi-Balkan

Länsi-Balkanin tilannetta leimasi Kosovon itsenäisyysjulistus 17.2.2008 YK-vetoisen statusprosessin päätyttyä edellisvuonna tuloksettomana. Kosovon tunnusti kertomusvuoden aikana kaikkiaan 53 valtiota, mukaan lukien 22 EU:n jäsenmaata. Suomi tunnusti Kosovon itsenäisenä valtiona 7.3. Serbian naapurimaat Romaniaa lukuun ottamatta ovat myös tunnustaneet Kosovon. Serbia kutsui itsenäisyysjulistuksen seurauksena protestina tilapäisesti suurlähettiläänsä kotiin tunnustaneista maista ja sai YK:n yleiskokouksessa läpi päätöslauselman, jossa Kansainväliseltä tuomioistuimelta (International Court of Justice) pyydetään neuvova lausunto siitä, onko Kosovon antama itsenäisyysjulistus kansainvälisen oikeuden mukainen..

Turvallisuustilanne Kosovossa ja sen lähialueilla on pysynyt rauhallisena ja EU otti YK:lta johtoroolin Kosovossa suunnitelmien mukaisesti. Euroopan komissio järjesti heinäkuussa onnistuneesti avunantajien maksulupauskonferenssin, jossa Kosovolle luvattiin tukea yhteensä n. 1.2 miljardin euron arvosta seuraavan 3–4 vuoden aikana. Suomi lupasi Kosovon kehityksen tukemiseen 16 miljoonaa euroa vuosille 2008–2011. EU:n oikeusvaltio-operaatio EULEX käynnisti toimintansa koko Kosovon alueella joulukuussa YK:n turvallisuusneuvoston siunauksella, mitä edelsivät pitkään jatkuneet neuvottelut Serbian kanssa YK:n ja EULEXin toiminnasta.

Länsi-Balkanin EU-lähentymisessä edettiin edelleen kertomusvuonna. EU:n ja Montenegron väliaikainen, lähinnä kauppaa koskeva vakautus- ja assosiaatiosopimus (SA-sopimus) tuli voimaan 1.1.2008 ja Montenegro jätti EU-jäsenhakemuksen joulukuussa. SA-sopimus Serbian kanssa allekirjoitettiin huhtikuussa ja Bosnia-Hertsegovinan (BiH) kanssa kesäkuussa. BiH:n ja Montenegron SA-sopimusten kansallinen hyväksyntä Suomessa käynnistettiin kertomusvuonna. Serbian sopimuksen ratifiointi EU-jäsenmaissa samoin kuin väliaikaisen SA-sopimuksen toimeenpano on toistaiseksi EU:n puolelta jäädytetty, kunnes EU:n neuvosto arvioi Serbian olevan täydessä yhteistyössä Haagin kansainvälisen sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa.

BiH:ssa kansainvälisen yhteisön korkean edustajan (Office of the High Representative, OHR) virkaa jatkettiin edelleen maan sisäpoliittisen tilanteen vuoksi. EU:n neuvostossa käynnistyi sisäinen valmistelu EU:n roolin vahvistamiseksi Bosnia-Hertsegovinassa OHR:n mahdollisesti vuonna 2009 tapahtuvan sulkemisen jälkeen.

Länsi-Balkanin maita koskevat viisumijousto- ja takaisinottosopimukset tulivat voimaan vuoden alussa ja maiden kanssa käynnistettiin keskustelut niiden viisumivapaudesta.

Alueellisen yhteistyön siirtämisessä alueen omille toimijoille edettiin. Uusi alueellinen yhteistyöneuvosto (Regional Cooperation Council, RCC) aloitti toimintansa helmikuussa ja sen sihteeristö sijoittui Sarajevoon. Suomi rahoitti sihteeristön toimintaa 50 000 eurolla.

EU:n ja Länsi-Balkanin liikenneyhteisöä koskevat neuvottelut aloitettiin kesäkuussa. Liikenneyhteisön tarkoituksena on maa-, sisävesi- ja meriliikenteen yhdennettyjen markkinoiden luominen. Sopimuksen avulla voidaan tehostaa liikennejärjestelmän toimivuutta ja edistää kestäviä liikennemuotoja. Liikennejärjestelmän haasteita EU:n ja Länsi-Balkanin valtioiden välillä ovat nopeasti kasvavat liikennemäärät, raja-asemien liikenteen jonoutuminen ja investointien keskinäinen synkronointi EU:n ja Länsi-Balkanin välillä.

Vierailuvaihto Kosovoon oli kertomusvuonna vilkasta. Suomesta Kosovossa vierailivat ulko-, valtiovarain-, sisä- ja oikeusministerit sekä eduskunnan puolustusvaliokunta. Suomessa vierailivat Kosovon opetus- ja työministerit. Ulkoministeri Stubb vieraili myös Serbiassa.

Suomi tuki kehitysyhteistyön keinoin kahdenvälisesti mm. opetus-, ihmisoikeus-, terveys- ja ympäristöalan kehitystä Länsi-Balkanin maissa. Painopistettä siirrettiin kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti Kosovoon ja alueellisiin hankkeisiin. Kosovossa hankeyhteistyö painottui opetussektorille, erityisesti erityisopetukseen, ja paikallistason kehitykseen. Alueellisen yhteistyön painopisteenä oli ympäristö. Hankeyhteistyössä kumppaneina on hallitustenvälisiä toimijoita sekä kansainvälisiä, paikallisia ja suomalaisia kansalaisjärjestöjä. Suomi toimi vuonna 2008 puheenjohtajana EBRD:n Länsi-Balkanin rahastossa. Useita suomalaisia asiantuntijoita työskenteli EU:n ja kansainvälisten järjestöjen palveluksessa Länsi-Balkanilla.

Kehitysyhteistyön määrärahat alueelle vuonna 2008 olivat yhteensä noin 10,2 miljoonaa euroa. Lisäksi edustustoilla, mukaan lukien Ankaran suurlähetystö, oli käytettävissään paikallisen yhteistyön määrärahoja kaikkiaan noin yhden miljoonan euron verran.

Suomen uusi alueellisen kehitysyhteistyön puiteohjelma Länsi-Balkanille vuosille 2009–2013 on valmisteilla. Se on tarkoitus hyväksyä vuoden 2009 alussa. Vuositasolla hankeyhteistyöhön on varattu 6,4 miljoonaa euroa ja edustustojen paikallisen yhteistyön määrärahoihin 850 000 euroa.

12. Venäjä sekä Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia

12.1 Venäjä

Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteet kehittyivät pääosin myönteisesti. Vierailuvaihto oli tiivistä. Suomen ja Venäjän välisen kauppavaihdon kasvu alkoi hidastua kertomusvuoden loppupuolella kansainvälisen finanssikriisin seurauksena. Edelleen kasvaneen rahtiliikenteen aiheuttamiin ongelmiin haettiin ratkaisua Suomen ja Venäjän hallitusten välisen talouskomission alaisuuteen perustetun rajaliikennetyöryhmän avulla. Ajankohtaisina ongelmina olivat Suomen puolella raja-asemien läheisyyteen muodostuvat rekkajonot ja Venäjän hallituksen asetuksen 304 määräys, jonka mukaan autonkuljetusrekat eivät voi käyttää Vaalimaa-Torfjanovka -rajanylityspaikkaa. Tilannetta helpotti loppuvuonna rahtiliikenteen voimakas vähentyminen ja Venäjän päätös olla soveltamatta asetusta 304 talvikaudella.

Venäjän asettamat raakapuun vientitullit olivat jatkuvasti esillä korkean tason tapaamisissa ja talouskomission puheenjohtajien välillä. Venäjän ilmoitus marraskuussa lykätä vuoden 2009 alussa voimaan tulevia tullien korotuksia 9–12 kuukaudella antoi lisäaikaa kysymyksen ratkaisemiseen osana Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluja.

Suomi toimi aktiivisesti Euroopan unionin Venäjä-politiikan kehittämiseksi ja korosti erityisesti EU:n ja Venäjän välisen sopimuspohjan uudistamisen tärkeyttä. Neuvottelut uudesta perussopimuksesta aloitettiin heinäkuussa, mutta keskeytettiin Georgin konfliktin takia syyskuussa. EU:n ja Venäjän huippukokouksessa Nizzassa marraskuussa neuvotteluja päätettiin kuitenkin jatkaa. Päätös oli Suomen ajaman linjan mukainen. Suomi pyrkii EU:ssa

ajamaan politiikkaa, jolla Venäjä saataisiin mukaan eurooppalaisiin ja kansainvälisiin sopimusratkaisuihin. Päämääränä perussopimusneuvotteluissa on laaja-alainen ja juridisesti sitova sopimus. Tuleva sopimus vahvistaa EU:n roolia Venäjä-suhteissa.

Kertomusvuoden aikana EU–Venäjä -suhteita edistettiin niin sanottujen yhteisten alueiden puitteissa. Kyse on laajasta viranomais- ja asiantuntijatoiminnasta, jossa esim. talousalueella pyritään kehittämään EU:n ja Venäjän välistä rajaliikennettä. Suomi on edistänyt asiaa aktiivisesti. Venäjä ja kahdeksan EU-maata, ml. Suomi, aloittavat tullitietojen sähköisen välittämisen vuoden 2009 alussa.

12.2 Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia

Suomi jatkoi suhteiden kehittämistä Itä-Euroopan ja Keski-Aasian maihin sekä kahdenvälisesti että Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) kautta ja kansainvälisten järjestöjen (mm. YK, Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto EAPC) piirissä. Toiminnan painopiste alueella oli Suomen Etyj-puheenjohtajuuskaudella kohdassa 2.5. jo mainituissa aiheissa: nk. jäätyneiden konfliktien neuvotteluprosesseissa ja Georgian sodan välitystoiminnassa, sekä Keski-Aasiaan liittyvissä kysymyksissä.

Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) kehittäminen jatkui päätöksellä EU:n itäiset naapurit (Ukraina, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaidzhan sekä soveltuvin osin Valko-Venäjä) kattavasta Itäisestä kumppanuudesta, jota koskeva komission tiedonanto hyväksyttiin joulukuussa. Suomi osallistui aktiivisesti Itäisen kumppanuuden kehittämiseen suuntaan, joka tähtää suhteiden syventämiseen kunkin kumppanimaan kanssa sen omien edellytysten mukaan sekä kannustaen kumppanimaita poliittisissa ja taloudellisissa uudistuksissa.

Suomi valmisteli lisäksi omaa Laajemman Euroopan aloite -puiteohjelmaa, joka tukee kehitysyhteistyön keinoin otsikkoalueen laaja-alaista vakautta sekä taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä suomalaisen osaamisen ja lisäarvon hyödyntämisen keinoin.

EU:n ja Ukrainan suhteet jatkoivat tiivistymistään neuvottelujen edetessä EU:n ja Ukrainan välisestä uudesta perussopimuksesta. Neuvoteltavana oleva EU–Ukraina -yhteistyösopimus päätettiin nimetä assosiaatiosopimukseksi. Suomi kannusti Ukrainaa lähentymisessä unioniin ja työskenteli sen eteen, että Ukrainalla säilyisi sekä sen oma kehitys että Euroopan unionin sisäinen tilanne huomioiden mahdollisuus tiivistää suhteita Euroopan unioniin.

Etyjin puheenjohtajana Suomi oli aktiivinen Moldovan separatistisen Transnistrian alueen neuvotteluprosessissa. Etyjin puheenjohtaja, ulkoministeri Kanerva vieraili Ukrainassa ja Moldovassa tammikuussa 2008.

Suomi oli aktiivinen myös EU:n Valko-Venäjä-politiikan kehittämisessä. Etyjin puheenjohtaja, ulkoministeri Stubb vieraili Minskissä Valko-Venäjän 28.9. parlamenttivaalien jälkeen,ja tapasi sekä maan poliittista johtoa että demokraattista oppositiota ja kansalaisjärjestöjä.

Suomen kahdenväliset suhteet Etelä-Kaukasian maihin Armeniaan, Azerbaidzhaniin ja Georgiaan vahvistuivat, painopisteen ollessa Etyjin puheenjohtajuuskauden velvoitteissa. Etyjin puheenjohtaja, ulkoministeri Kanerva vieraili Etelä-Kaukasian maissa helmikuussa. Ulkoministeri Stubb vieraili Etyj-puheenjohtajana Georgiassa elokuussa puhjenneen kriisin aikana. Suomen ja Georgian välisiä korkean tason yhteyksiä oli vuoden kuluessa useita ja Suomi piti Etyjin puheenjohtajana yllä tiivistä yhteyttä sekä EU:n puheenjohtajamaahan että YK:hon. Konfliktin jälkitilanteessa Suomi lupasi Georgialle miljoona euroa humanitaarista apua ja ilmoitti myöhemmin 2 miljoonan euron tuesta Georgian taloudelliselle jälleenrakennukselle. Azerbaidzhanin presidentti vieraili Suomessa toukokuussa. Georgian, Azerbaidzhanin että Armenian ulkoministerit vierailivat Helsingissä sen lisäksi, että kaikki kolme ot-

tivat osaa Etyjin ministerikokoukseen. Ulkomaankauppaministeri Väyrynen teki vienninedistämismatkan Azerbaidzhaniin lokakuussa.

EU jatkoi kumppanuusstrategian toimeenpanoa Keski-Aasian maiden kanssa. Suomen kahdenvälisiä suhteita alueen maihin kehitettiin aktiivisesti Etyj-puheenjohtajuuskauden mahdollistamia tiiviitä yhteyksiä hyödyntäen. Etyj-puheenjohtaja, ulkoministeri Stubb vieraili kesä-heinäkuussa Tadzhikistanissa, Uzbekistanissa ja Turkmenistanissa sekä Kirgisiassa ja Kazakstanissa. Sisäministeri Holmlund osallistui Tadzhikistanissa lokakuussa rajaturvallisuuskonferenssiin. Suomi osallistui Ettyj-puheenjohtajana aktiivisesti myös muihin Keski-Aasiassa järjestettyihin Etyjin konferensseihin. Marraskuussa järjestettiin Astanassa Suomen ja Kazakstanin välisen sekakomission kokous. Etyj-puheenjohtajuutta tavoitelleen Kazakstanin demokraattisten uudistusten etenemistä seurattiin aktiivisesti ja Kazakstan osallistui Suomen aloitteesta viiden Etyj-puheenjohtajamaan nk. kvintetti-yhteistyöhön. Kazakstanin ulkoministeri vieraili Suomessa Etyj-asioissa kahdesti. Suomi vahvisti kehitysyhteistyötä Keski-Aasiassa mm. tukemalla alueellisia ympäristö- ja vesihankkeita ja edistämällä Etyjin rajaturvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja hanketoimintaa alueen maista erityisesti Tadzhikistanissa.

13. Aasia ja Oseania

13.1 Yleistä

Suomen suhteet Aasiaan jatkuivat tiiviinä sekä poliittisesti että taloudellisesti. Korkein valtiojohto otti osaa kahdenväliseen vierailuvaihtoon ja vienninedistämistä jatkettiin avainmaihin. Hallitus osallistui aktiivisesti Aasian ja Euroopan yhteistyöjärjestön ASEM:in puitteissa tapahtuvaan yhteistyöhön ja ASEM 7 -huippukokouksen valmisteluihin. Huippukokous järjestettiin 24.–25.10. Pekingissä. Suomen valtuuskuntaa johti Tasavallan Presidentti Tarja Halonen ministeri Thorsin tuella. EU:n ja Suomen näkökulmasta kokous onnistui suhteellisen hyvin: ennalta tärkeiksi määritellyt asiakohdat, kuten ihmisoikeudet, työolot, sosiaaliset asiat ja ilmastonmuutos huomioitiin loppuasiakirjoissa näkyvästi. Näiden lisäksi taloustilanteesta johtuen finanssikriisin käsittely nousi keskeiseksi aiheeksi

13.2 Etelä-Aasia

Suomi jatkoi poliittisten ja taloudellisten suhteiden kehittämistä Intiaan, jonka merkitys sekä globaalisti että alueellisesti kasvaa jatkuvasti. Pääministeri Matti Vanhanen vieraili maassa ja presidentti Tarja Halonen tapasi Intian pääministerin ASEM kokouksen yhteydessä.

Suomi seurasi aktiivisesti Pakistanin poliittista kehitystä, koska maan merkitys alueellisen vakauden lisäämisessä on olennainen. Pakistanin uuteen siviilihallintoon kohdistuu tältä osin huomattavia odotuksia. Suomi myötävaikutti EU:n kautta rakentavan dialogin syntymiseen Pakistanin uuden siviilihallinnon kanssa.

Afganistanissa Suomi jatkoi kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä tukeaan maan vakauttamiseksi kehitysyhteistyön, siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen vakautuksen keinoin sekä kiinnitti erityistä huomiota tasa-arvo- ja ihmisoikeuskysymyksiin.

Nepalissa hallitus jatkoi kehitysyhteistyön toteutusta ja sitä laajennettiin uusille yhteistyöaloilla luonnonvarasektorilla. Suomi painotti erityisesti rauhaprosessin ja ihmisoikeuksien tukemista.

13.3 Kaakkois-Aasia

EU:n vapaakauppaneuvottelut ASEAN:in sekä laajaan yhteistyö- ja kumppanuussopimukseen (PCA) tähtäävät neuvottelut eri ASEAN-maiden kanssa edistyivät vuonna 2008.

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n Burma/Myanmar linjanvetoon (ml. pakotepolitiikka) arvostellen jatkuvia ihmisoikeusloukkauksia. Hallitus antoi huomattavaa humanitaarista apua hirmumyrsky Nargisin uhreille. Thaimaassa jatkui koko vuoden poliittinen kriisi, jota seurattiin tiiviisti, samalla kun suomalaisten matkustajien määrä jatkoi kasvuaan Thaimaahan ollen 150 000 vuonna 2008.

Kambodzhassa jatkettiin kehitysyhteistyötä ja maiden välille solmittiin jatkosopimus maarekisteri-järjestelmän kehittämiseksi. Suomi osallistui osana EU:ta maan vaalien tarkkailuun. Myös Laosissa jatkettiin kehitysyhteistyötä ja maiden välille solmittiin jatkosopimus metsätalouden kehittämisestä. Mekongin alueella käynnistettiin hallituksen uuden kehityspoliittisen linjauksen toteuttaminen. Uutena sektorina tuli mukaan uusiutuva energia.

Suomen kehitysyhteistyö Vietnamissa kasvoi keskittyen metsä-, vesi- ja sanitaatiosektoreille sekä maaseudun kehittämiseen. Vietnamin osalta valmistui transitiosuunnitelma, jonka kehitysyhteistyön rakenne muutetaan vuoteen 2012 mennessä. Suomen ja Vietnamin välille solmittiin kertomusvuonna investointisuojasopimus ja aiesopimus lentoliikennesopimuksesta. Myös maiden välinen aiesopimus tiede- ja teknologiayhteistyöstä päivitettiin. Maiden välinen vierailuvaihto oli vilkasta.

Indonesian kanssa Suomi allekirjoitti yhteisen julkilausuman yhteistyöstä kestävän metsätalouden ja ilmastonmuutoksen aloilla. Maat käynnistivät neuvottelut energia- ja ympäristökumppanuusohjelmasta. Suomen ja Indonesian suhteet tiivistyivät edelleen, mutta Indonesian ja EU:n välisiä suhteita hiersi EU:n asettama lentokielto indonesialaisille lentoyhtiöille. Singaporen ja Suomen välistä tutkimus- ja koulutusyhteistyötä kehitettiin yhteistyösopimusten pohjalta. Malesiassa hallitus keskittyi elinkeinoelämän etujen tukemiseen. Helmikuussa Tasavallan presidentti Halonen sekä ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen vierailivat Indonesiassa, Singaporessa ja Vietnamissa. Vierailu toi kaikissa maissa paljon näkyvyyttä Suomelle.

13.4 Itä-Aasia

Kiina oli edelleen Suomen suurin kauppakumppani Aasiassa ja tärkein yhteistyöosapuoli. Kaupallistaloudellinen toiminta kohdistui erityisesti energiansäästö- ja ympäristönsuojelualalle. Energia- ympäristö- ja ilmastonmuutosasiat sisältyivät myös ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrysen Kiinan vierailun asialistaan tammikuussa ja ympäristöministeri Lehtomäen vierailuun marraskuussa. Uutena yhteistyökohteena aloitettiin suomalais-kiinalaisen ekologisen, digitaalitekniikkaa hyväksikäyttävän kaupunkirakentamisen hanke. Pekingin olympialaisista ja Pekingissä järjestystä ASEM-huippukokouksesta johtuen vierailuvaihdon suunta painottui Kiinaan: sekä tasavallan presidentti Halonen että pääministeri Vanhanen vierailivat Kiinassa. Uutena yhteistyöavauksena järjestettiin Helsingissä lajissaan ensimmäinen kolmen maan yhteinen talousfoorumi Suomen, Kiinan ja Venäjän välillä. Sen isäntänä toimi ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen.

Japanissa vierailivat pääministeri Vanhanen ja viestintäministeri Lindén, molemmat yritysvaltuuskuntien kanssa. Sen lisäksi järjestettiin viestintäpoliittiset sekä tiede-ja teknologia-, sekä lentoliikennekonsultaatiot. Suomen Etyj-puheenjohtajuutta tehtiin tunnetuksi mm. Tokiossa järjestetyn seminaarin muodossa, sekä erityiskonsultaatioissa.

Pääministeri Vanhanen vieraili Etelä-Koreassa ja vierailua käytettiin tehokkaasti hyväksi suomalaisyritysten etujen ja Suomen kauppapoliittisten intressien edistämiseen. Muissa tapaamisissa Etelä- ja Pohjois-Korean edustajien kanssa tuotiin esille Suomen tuki Korean niemimaan ristiriitatilanteen rauhanomaisen ratkaisun puolesta.

Australiassa ja Uudessa-Seelannissa hallitus painotti innovaatioaiheisen yhteistyön ja vuoropuhelun jatkamista, pitäen silmällä myös kauppapoliittisten suhteiden vahvistamista tältä pohjalta.

14. Yhdysvallat, Kanada, Latinalainen Amerikka ja Karibia

14.1 Pohjois-Amerikka

Transatlanttisten suhteiden edistäminen sekä kahdenvälisesti että EU:n kautta jatkui vilkkaana hallituksen toiminnassa. Kahdenvälisiä suhteita tiivistettiin aktiivisella vierailuvaihdolla. EU:n piirissä Suomi osallistui tiiviisti unionin transatlanttiseen politiikkaan edistämällä EU:n ja Yhdysvaltojen samoin kuin EU:n ja Kanadan yhteistyötä eri sektoreilla. Ulkoasiainministeriössä ryhdyttiin syksyllä valmistelemaan yhteyksien pikaista käynnistämistä Yhdysvaltojen uuden hallinnon kanssa.

Suomen ja Yhdysvaltojen kahdenvälisissä suhteissa korkean poliittisen tason vierailuvaihto oli vilkasta. Pääministeri Vanhanen tapasi tammikuussa Washingtonissa varapresidentti Cheneyn sekä Kaliforniassa kuvernööri Schwarzeneggerin. Ulkoministeri Kanerva tapasi helmikuussa ja ulkoministeri Stubb heinäkuussa ulkoministeri Ricen Washingtonissa. Työvoima- ja elinkeinoministeri Pekkarinen tapasi maaliskuussa energiaministeri Bodmanin Washingtonissa. Heinäkuussa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen tapasi Maailmanpankin pääjohtaja Zoelleckin Washingtonissa.Vierailulla sovittiin myös kehityspoliittisen yhteistyön tiivistämisestä Yhdysvaltain kanssa

Ulkoministeri Kanervan perustama korkean tason transatlanttinen verkosto kokoontui ensimmäiseen kokoukseensa helmikuussa. Verkoston alaisuuteen perustettiin jaostot, joiden tehtävänä on kehittää konkreettisia ajatuksia Suomen ja Yhdysvaltojen välisen yhteistyön tiivistämiseksi yhteiskunnan eri aloilla. Jaostot raportoivat työstään transatlanttiselle verkostolle.

Suomessa järjestettiin myös Pohjoismaiden ja Yhdysvaltojen välinen nuorten vaikuttajien seminaari, jonka tavoitteena oli saattaa tulevaisuuden päättäjät molemmin puolin Atlanttia yhteen keskustelemaan globaaleista haasteista.

Tärkeä tapahtuma oli myös Suomen liittyminen Yhdysvaltojen käynnistämään metaania markkinoille -hankkeeseen, jonka tavoitteena on metaanin hyödyntäminen energialähteenä.

EU:n Yhdysvallat-suhteissa keskeisin tapahtuma oli EU:n ja Yhdysvaltojen välinen huippukokous Brdossa kesäkuussa. Suomi korosti EU:n piirissä erityisesti ilmastoasioiden kattavaa käsittelyä huippukokouksessa.

Suomi myötävaikutti transatlanttisen talousneuvoston kolmannen kokouksen järjestämiseen joulukuussa, jotta neuvoston työ jatkuu myös USA:n uuden hallinnon aikana.

Suomi oli aloitteellinen Ranskan puheenjohtajuuskaudella transatlanttisen yhteistyön prioriteetteja koskevan linjauksen aikaansaamiseksi EU:n piirissä. EU:n yhteiset linjaukset tehostavat unionin keskusteluja USA:n uuden hallinnon kanssa.

Suomi on kehittänyt yhteistyötä Kanadan kanssa pohjoisiin ja arktisiin alueisiin liittyvissä kysymyksissä niin kahdenvälisesti kuin myös Arktisen neuvoston että EU:n puitteissa. Keskeisiä yhteistyöaloja ovat olleet ympäristö, energia, ilmastonmuutos, tutkimus, innovaatiot ja kriisinhallinta.

Maa- ja metsätalousministeri Anttila vieraili kesäkuussa Ottawassa, jossa hän tapasi Kanadan luonnonvaraministeri Raittin ja maatalousministeri Ritzin. Lokakuussa Kanadassa vierailivat Suomen maakuntajohtajat.

Suomi osallistui tiiviisti lokakuussa Quebec Cityssä pidetyn EU-Kanada -huippukokouksen valmisteluihin, jonka merkittävin tulos oli sopiminen neuvottelujen aloittamisesta EU:n ja Kanadan välisten taloussuhteiden syventämiseksi.

14.2 Latinalainen Amerikka

Suomen ja Latinalaisen Amerikan välinen poliittisen ja virkamiestason vierailuvaihto jatkui. Pääministeri Vanhanen vieraili yritysvaltuuskunnan kanssa Brasiliassa ja osallistui Perussa Euroopan unionin ja Latinalaisen Amerikan ja Karibian huippukokoukseen. Suomen valtuuskunnan varapuheenjohtajana toimi maahanmuutto- ja Eurooppa-ministeri Thors. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen teki työvierailut Meksikoon ja Nicaraguaan sekä osallistui Suomen ja Keski-Amerikan energia- ja ympäristökumppanuuden alueellisen foorumin avajaistilaisuuteen Costa Ricassa.

Latinalaisen Amerikan taloudellinen kehitys on lisännyt suomalaisen elinkeinoelämän kiinnostusta aluetta kohtaan. Edelleen merkittävin investointi alueella on Botnian sellutehdas Uruguayssa. Tehdas vihittiin käyttöön kertomusvuonna. Maahanmuutto- ja Eurooppa-ministeri Thors vieraili hallituksen edustajana Uruguayssa. Perinteisten Suomen viennin vahvuusalueiden lisäksi uudenlaista kaupallista kysyntää ovat herättäneet mm. metsäinventaariot ja metsänistutushankkeet, energia sekä säähavaintolaitteet.

Kehitysyhteistyö Nicaraguan kanssa jatkui terveydenhuollon, maaseudun kehittämisen, terveydenhuollon ja hallinnon kehittämisen aloilla. Suomi ei maksanut kertomusvuonna suoraa budjettitukea Nicaragualle.

Alueellista yhteistyötä jatkettiin Keski-Amerikassa alkuperäiskansojen ihmisoikeuksien ja kaksikielisyysopetuksen osalta. Samalla suunniteltiin ja päätettiin uudesta yhteistyötä kehityspoliittisten linjausten mukaisesti painopisteenä ympäristö- ja metsänhoito. Alueellista toimintaa on suunnattu aloille, joilla voidaan edistää kestävää kehitystä ja hidastaa ilmastonmuutosta sekä auttaa alueen maita sopeutumaan muutoksiin. Kehitysyhteistyön institutionaalisen yhteistyön instrumentti lisäsi mahdollisuuksia mm. yliopistojen ja muiden viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Karibian alueelle on suunnattu humanitaarista apua toistuvien pyörremyrskyjen aiheuttamien tuhojen lievittämiseksi.

Andien maiden alueellisissa hankkeissa tuettiin alkuperäisväestön kaksikielisyysopetusta sekä Perun ja Ecuadorin raja-alueiden kehitystä. Lisäksi jatkettiin Andien alueellisen ympäristöohjelman suunnittelua. Ohjelma edistää luonnontaloudellisesti kestävää kehitystä ja Amazonian sademetsien biodiversiteetin suojelua Andien yhteisön jäsenmaissa.

15. Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka

15.1 Lähi-idän rauhanprosessi, Israel ja palestiinalaisalueet

Lähi-idän rauhanprosessin osalta Israel ja palestiinalaiset jatkoivat neuvotteluja, mutta rauhansopimus jäi syntymättä. Kuilu poliittisen raiteen ja palestiinalaisten elämää parantavien

toimien välillä syveni. Tiekarttavelvoitteistaan huolimatta Israel jatkoi siirtokuntarakentamista. Myös Gazan saarto ja palestiinalaisten sisäinen jakautuneisuus jatkui. Puoli vuotta kestäneestä tulitauosta huolimatta raketti-iskut Gazasta Israeliin jatkuvat. Joitakin edistysaskeleita kuitenkin otettiin palestiinalaisten omien turvallisuusjoukkojen toiminnan myötä.

Israelin pääministeri Olmert joutui eroamaan kesällä korruptiosyytösten takia. Kadimapuolueen puheenjohtajaksi valittiin ulkoministeri Livni. Livni ei kuitenkaan onnistunut kokoamaan hallitusta joten Israelissa ilmoitettiin ennenaikaisten vaalien järjestämisestä vuoden 2009 alussa. Olmert jatkaa virkaatekevänä pääministerinä siihen asti.

Gazan tilanne oli edelleen yksi keskeisimmistä kysymyksistä rauhanprosessissa ja palestiinalaisten sisäpolitiikassa. Hamas kaappasi vallan Gazassa 2007, minkä jälkeen Israel saartoi Gazan ja Fatah (PLO) katkaisi yhteydet Hamasiin. Saarto jatkui vuonna 2008 heikentäen Gazan humanitaarista tilannetta. Hamas ja Israel pääsivät sopimukseen kuuden kuukauden tulitauosta Gazaan kesäkuussa. Hamas ilmoitti joulukuussa, että se ei aio jatkaa tulitaukoa ja kiihdytti rakettien ampumista. Israel vastasi aloittamalla ilmaiskut 27.12. Operaatio laajeni maahyökkäykseksi 3.1.2009. Kolme viikkoa jatkuneiden ilmaiskujen ja taisteluiden jälkeen Israel julisti tulitauon 18.1. Hamas julisti tulitauon myöhemmin samana päivänä.

Gazan humanitaarinen tilanne heikentyi kuluneen vuoden aikana entisestään Israelin pitäessä rajanylityspaikkoja suljettuna. Joulukuussa alkanut konflikti heikensi humanitaarisen tilanteen lähes katastrofaaliseksi.

Suomi tuki Lähi-idän rauhanprosessia osana EU:n toimintaa alueella. EU tuki vuoden aikana aktiivisesti rauhanprosessin osapuolten välisten neuvottelujen jatkamista sekä suoraan että Lähi-idän kvartetin osana. Gazan konfliktin alettua joulukuussa Suomi yhdessä muiden EU-maiden kanssa vaati välitöntä tulitaukoa ja humanitaarisen avun toimittamista Gazaan.

EU ja Israel sopivat suhteidensa tiivistämisestä kesäkuussa. Suomi tuki palestiinalaisia vuonna 2008 kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun kautta.

Ulkoministeri Stubb vieraili Israelissa ja palestiinalaisalueilla 1.–4.9.2008. Hän tapasi mm. Israelin presidentti Peresin, pääministeri Olmertin, ulkoministeri Livnin ja oppositiojohtaja Netanyahun sekä palestiinalaishallinnon pääministeri Fayyadin ja ulkoministeri Al-Malkin.

15.2 Libanon ja Syyria

Libanoniin muodostettiin väkivaltaisuuksien jälkeen 11.7.2008 Dohan sopimuksen mukainen "kansallisen yhtenäisyyden" hallitus, jossa kaikki osapuolet ovat edustettuina. Hizbollah-johtoinen oppositio sai suuria myönnytyksiä.

Parlamentti ja armeija ovat pystyneet toimimaan. Syyskuussa Libanonin parlamentti käsitteli vaalilain uudistusta. Myös muita positiivisia merkkejä on nähty mm. kansallisen yhtenäisyyden suhteen ja eri puolten johtajat ovat esiintyneet uudella tavalla yhtenäisinä. Toisaalta hallituksen muodostamisen jälkeen osapuolilla on ollut vaikeuksia päästä yhteisymmärrykseen erityisesti Hizbollahin aseista sekä Syyria-suhteista.

Libanonin ja Syyrian suhteissa on ollut havaittavissa myös jonkin verran myönteistä kehitystä: maat virallistivat diplomaattisuhteensa dokumentilla 15.10. Periaatetason ymmärrys rajan demarkaatiosta ja asesalakuljetusten estämisestä on nähtävä myös myönteisenä piirteenä, joskin käytännön tasolla ei ole toistaiseksi edistytty. Suhteita ovat toisaalta myös rasittaneet hiljattaiset poliittiset murhat ja pommi-iskut kummassakin maassa.

EU ja Syyria lähenivät toisiaan jossain määrin, samaan aikaan kuin Israel ja Syyria kävivät epävirallisia neuvotteluja mahdollisesta rauhansopimuksesta. Vuosia keskeytyneinä olleet

neuvottelut EU:n ja Syyrian välisestä assosiaatiosopimuksesta saatiin päätökseen ja sopimus parafoitiin joulukuussa. Sen allekirjoituksesta ei kuitenkaan vielä sovittu.

15.3 Persianlahden alue

Irakissa Suomen ja EU:n tavoitteena on maan sisäinen vakauttaminen ja sen alueellisen aseman normalisoiminen. Näitä edistetään tukemalla Irakin kansallista sovintoprosessia ja kannustamalla naapurimaita tiiviimpään yhteistyöhön Irakin hallituksen kanssa. EU kuuluu yhteistyön tärkeimpiin ulkopuolisiin tukijoihin yhdessä Yhdysvaltojen ja YK:n kanssa.

EU:n ja Irakin väliset neuvottelut kauppa- ja yhteistyösopimuksesta (TCA) ovat edenneet varsin nopeasti. Sopimuksella luotaisiin myös puitteet säännölliselle poliittiselle dialogille. Toteutuessaan kyseessä on ensimmäinen sopimussuhde EU:n ja Irakin välillä. Vuoden 2008 aikana EU:n ja Irakin välisissä keskusteluissa olivat esillä myös yhteistyömahdollisuudet etenkin energiasektorilla.

Suomi jatkoi tukeaan Irakille YK:n ja EU:n kautta. Suomen tärkein avustuskanava on ollut kansainvälisen jälleenrakennusrahoitusjärjestelyn IRFFI:n (International Reconstruction Fund Facility for Iraq) alainen YK-rahasto. Suomen tuen painopisteet ovat olleet hyvän hallinnon, kansalaisyhteiskunnan ja pakolaishallinnon kehittäminen sekä Irakin vaaliprosessin edistäminen. EU:n oikeusvaltiosektorin koulutusoperaation EUJUST LEX:n puitteissa Suomi on osallistunut irakilaisten tuomarien, poliisien ja vankeinhoidon asiantuntijoiden kouluttamiseen mm. ihmisoikeuskysymyksissä.

Suomi on tukenut Irakin kansallista sovintoprosessia isännöimällä kaksi Irakin poliittisten johtajien tapaamista. Tapaamisten järjestelyistä on vastannut Martti Ahtisaaren CMI-järjestö. Huhtikuussa Helsingissä laadittu kansallisen sovinnon lähtökohdat määrittävä periaatelinjaus, ns. Helsinki principles, allekirjoitettiin Bagdadissa heinäkuussa. Prosessin jatko on nyt irakilaisten omissa käsissä.

Iran ei edelleenkään noudattanut YK:n turvallisuusneuvoston (TN) ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n päätöslauselmia, vaan jatkoi mm. uraanin rikastamista niiden vastaisesti. Tämän vuoksi TN tiukensi maaliskuussa päätöslauselmalla 1803 Iraniin kohdistuvia pakotteita. Lisäksi TN hyväksyi syyskuussa päätöslauselman 1835, jossa vahvistettiin sitoutuminen aiempien päätöslauselmien vaatimuksiin.

TN:n päätöslauselmat on valmistellut TN:n pysyvien jäsenmaiden (Iso-Britannia, Ranska, Kiina, Venäjä, Yhdysvallat) ja Saksan muodostama ns. EU3+3-ryhmä. EU ja Suomi ovat tukeneet EU3+3 -ryhmän noudattamaa ns. kahden raiteen politiikkaa, jonka mukaisesti pakotteilla tapahtuvan painostuksen ohella Iranille pidetään ovea auki neuvotteluille. EU:n korkea edustaja Javier Solana on esittänyt vuosina 2006 ja 2008 Iranille EU3+3 -ryhmän yhteistyöehdotukset, joissa mm. tarjotaan tukea siviiliydinvoiman kehittämiseen. Iranilta ei olla kuitenkaan saatu myönteistä vastausta tarjouksiin.

TN:n päätöslauselmat on pantu EU:ssa täytäntöön ministerineuvoston yhteisellä kannalla ja asetuksella. Lisäksi jäsenmaat, ml. Suomi, ovat tehostaneet Iraniin kohdistuvaa vientivalvontaa.

15.4 Euro–Välimeri -yhteistyö (Barcelonan prosessi)

Kertomusvuosi perustui toiminnallisesti Lissabonin ulkoministerikokouksessa 2007 yhteisesti hyväksyttyyn ohjelmaan ja jakautui Slovenian ja Ranskan puheenjohtajuuskausiin.

Slovenian puheenjohtajuuskaudella järjestettiin kolme ministerikokousta. Tietoyhteiskuntaministerikokouksella pyrittiin edistämään tietoyhteiskuntamarkkinoiden vapauttamista ja in-

vestointimahdollisuuksien avaamista. Turismiministerikokous nosti turismia Barcelonan prosessin asialistalla. Kulttuuriministerikokous korosti kulttuurin sekä kulttuurien välisen vuoropuhelun merkitystä yhteistyössä.

Välimeriyhteistyö oli Ranskan puheenjohtajuuskauden prioriteetteja. Barcelonan prosessia vahvistettiin Pariisin heinäkuisessa huippukokouksessa Välimeren unionilla (VU), joka laajensi Euromed-alueen 43 hallituksen ja 700 miljoonan ihmisen hankkeeksi. Suomea huippukokouksessa edustivat tasavallan presidentti Halonen ja pääministeri Vanhanen. VU:n ydinajatus on tuoda yksityissektori vahvasti mukaan alueen kehitysprojekteihin.

Ranskan kaudella järjestettiin Euromed-yhteistyössä kuusi ministeritason kokousta. Kauppaministerikokouksessa edistettiin yhteistyöalueen vapaakauppaneuvotteluita. ECOFIN ja FEMIP -kokouksissa vahvistettiin yhteistyötä vallitsevassa taloustilanteessa. Ulkoministeri Stubb edusti Suomea Marseillen ulkoministerikokouksessa, joka sinetöi Arabiliiton aseman Välimeren unionin tarkkailijana ja sopi Barcelonasta projekteja hallinnoivan sihteeristön sijoituspaikkana. Teollisuusministerikokous jatkoi yritysten Euro-Välimeri peruskirjan toimeenpanoa. Työministerikokous oli alansa ensimmäinen Euromed-kontekstissa ja korosti yhteistyön sosiaalista ulottuvuutta. Vesiministerikokouksessa sovittiin alueellisen vesistrategian linjauksista, projekteista ja seurantatoimenpiteistä.

15.5 Pohjois-Afrikka

EU ja Libya ovat avanneet neuvottelut laaja-alaisesta puitesopimuksesta. Tavoitteena on EU:n ja Libyan välisten suhteiden vahvistaminen sekä selkeän, pitkäaikaisen yhteistyöviitekehyksen luominen kaupallis-taloudelliselle, poliittiselle ja sektoriyhteistyölle. Myös Marokon ja EU:n välinen yhteistyö tiivistyi: Marokolle myönnettiin Statut Avancé-erityisasema, jonka päämääränä on edelleen laajentaa ja syventää yhteistyötä. Entisen pitkäaikaisen kehitysyhteistyömaan Egyptin kanssa toteutettu siirtymävaihe päättyi vuonna 2007, jolloin myös kahdenväliset hankkeet saatettiin päätökseen. Egypti on Suomelle kuitenkin edelleen tärkeä kumppani ja suhteiden monipuolistamista on jatkettu siirtymäkauden prioriteettien mukaisesti. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen teki vienninedistämismatkan Egyptiin helmikuussa. Suomen vienti Pohjois-Afrikan maihin on kasvanut edelleen ripeästi. Finpron toimisto avattiin syksyllä Tunisiaan edistämään suomalaisyritysten kauppasuhteita alueen maihin

15.6 EU-Afrikka-suhteet

Joulukuussa 2007 hyväksytyn EU-Afrikka -yhteisstrategian ja sen toimintasuunnitelman käytännön toimeenpano käynnistyi kertomusvuonna. Suomi on osallistunut neljän yhteisstrategian alaisen kumppanuuden valmisteluun EU:ssa. Nämä neljä Suomen valitsemaa prioriteettialuetta ovat rauha ja turvallisuus; demokraattinen hallintotapa ja ihmisoikeudet; tiede, tietoyhteiskunta ja avaruus sekä ilmastonmuutos. Suomi selvitti mahdollisuuksia tukea Afrikan unionin (AU) kapasiteetin vahvistamista kahdenvälisen kehitysyhteistyön keinoin ja päätti keskittyä erityisesti AU:n rauhanvälitystoiminnan tukemiseen. Afrikan unionin välitystoimintaa tukeva hanke käynnistyy vuonna 2009.

16. Saharan eteläpuolinen Afrikka

16.1 Itä- ja Länsi-Afrikka

Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistamista jatkettiin pitkäaikaisissa yhteistyömaissa Etiopiassa, Keniassa ja Tansaniassa. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen vieraili Etiopiassa ja Keniassa marraskuussa, jolloin sovittiin, että Etiopiassa yhteistyö jatkuu opetus- ja vesisektorilla ja Keniassa metsäsektorilla ja hyvän hallinnon ja oikeusjär-

jestelmän kehittämisen alalla. Molemmissa maissa yhteistyötä laajennetaan kestävän aluekehityksen edistämiseksi.

Suomi osallistui aktiivisesti Etiopian ja Kenian kehitystä koskeviin keskusteluihin osana kummassakin maassa toimivia kansainvälisten yhteistyökumppaneiden ryhmiä. Huolta Etiopian kehityksessä aiheuttavat ruokaturvan ohella ihmisoikeus- ja demokratiakysymykset sekä uusi kansalaisjärjestölaki, jonka katsotaan rajoittavan kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia. Kenian kanssa harjoitettavaa yhteistyötä sävyttivät alkuvuodesta presidentinvaalien jälkeiset levottomuudet. Levottomuuksien vuoksi yhteistyöohjelmien toteutus ja uusien ohjelmien valmistelu kärsivät pitkistä viiveistä. Suomi tuki aktiivisesti poliittisessa kriisissä sovittelijana toiminutta Kofi Annania ja sovitun reformiagendan toimeenpanoa. Kenian ja Suomen välinen investointisuojasopimus allekirjoitettiin Kenian osuustoimintaministeri Nyagahin Suomen vierailun yhteydessä syksyllä.

Tansanian hallitus kaatui korruptioskandaalien takia helmikuussa. Suurin korruptiotapaus liittyy Tansanian keskuspankin erityistililtä (External Payment Arrears, EPA) tapahtuneisiin vilpillisiin maksatuksiin. Tansanian apuyhteisö ml. Suomi on ollut selvittämässä korruptioskandaaleja. Vilpillisesti maksetut varat on suurimmalta osiltaan palautettu ja tekijät on luvattu asettaa syytteeseen.

Suomen ja Tansanian välistä kehitysyhteistyötä koskevat yhteistyöneuvottelut käytiin Dar es Salaamissa lokakuussa hallituksen kehityspoliittisen ohjelman pohjalta. Kehitysyhteistyön temaattisiksi painopistealueiksi sovittiin a) metsä-, ympäristö, maatalous ja bioenergia, b) aluekehitys ja c) budjettituki. Kehityspoliittisen ohjelman hengessä Suomi on myös lisäämässä tukeaan alueelliselle yhteistyölle. Tästä esimerkkinä on tuki Itä-Afrikan yhteisön (EAC) kumppanuusrahastolle. Rahaston kautta rahoitetaan EAC:n viisivuotista kehitysstrategiaa, jonka päätavoitteena on alueellisen, taloudellisen ja poliittisen integraation edistäminen.

Suomen keskeiset toimet rauhanprosessien edistämiseksi ja konfliktien estämiseksi Afrikan sarven, Sudanin, Länsi -Afrikan ja Suurten järvien alueella ovat osa EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa. Suomi toimi näillä alueilla tiiviissä yhteistyössä AU:n ja YK:n sekä alueellisten järjestöjen kanssa.

Kriisit Sudanissa ja Tsadissa jatkuivat rauhanponnisteluista huolimatta. Suomi jatkoi Darfurin pakolaisten ja Etelä-Sudanin jälleenrakentamisen tukemista ja antoi humanitaarista apua Sudaniin, erityisesti Darfurin alueelle sekä levottomuuksista kärsiviin naapurimaihin Tshadiin ja Keski-Afrikan tasavaltaan. Suomi on lähettänyt sekä Sudanin yhteiseen Darfurin rauhanturvaoperaatioon (UNAMID) että Etelä- ja Pohjois-Sudanin välisen rauhansopimuksen (CPA) toimeenpanoa valvovaan YK:n rauhanturvaoperaatioon (UNMIS) siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita. Tshadissa Suomi osallistui tammikuussa käynnistyneeseen EU-operaatioon 60 sotilaalla. Suomi valmistautui jatkamaan osallistumista myös YK:n jatkooperaatiossa.

Suomi jatkoi humanitaarista apua Somaliaan, jossa kriisi syveni entisestään. Pääministerin ja hallituksen erottaminen joulukuussa herättävät huolta kesällä solmitun Djiboutin rauhansopimuksen tulevaisuudesta. Etiopian joukot aloittivat vetäytymisen Somaliasta vuoden 2008 lopussa, eikä rauhanturvakysymystä ole kansainvälisesti ratkaistu. Afrikan Unionin rauhanturvaoperaatio (AMISOM) ei riittämättömien voimavarojen takia ole kyennyt lopettamaan väkivaltaa.

Somalian merirosvousongelma on pahentunut entisestään. Alueen humanitaarinen apu on jatkuvasti uhattuna, koska Maailman elintarvikeohjelman WFP:n avustuskuljetuksista 90 % saapuu meriteitse. EU:n toimien ensimmäisenä vaiheena perustettiin EU:n sotilasesikunnan yhteyteen syyskuussa koordinaatio- ja tiedonvaihtoyksikkö EU NAVCO. Joulukuussa

käynnistettiin EU:n sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio Atalanta merirosvouden torjumiseksi. Kyseessä on EU:n kriisinhallinnan ensimmäinen merioperaatio. Suomi osallistuu operaatioon 2-3 esikuntaupseerilla. EU-operaatiota valmisteltaessa painotettiin, että merirosvousongelman kestävä ratkaisu edellyttää poliittista ratkaisua Somalian ongelmaan sekä vakauden ja oikeusvaltiokehityksen edistymistä.

Länsi-Afrikan ja Suurten järvien alueen konfliktit ovat alueellistuneet: sisällissotien toimijat vaikuttavat useissa maissa, pakotteiden alaisia konfliktiluonnonvaroja myydään naapurimaiden kautta ja pienaseet liikkuvat rajojen yli. Ruokakriisi ja tulvat koettelivat erityisesti Länsi-Afrikan maita. Kongon demokraattisen tasavallan tilanne kärjistyi elokuussa uhaten Suurten järvien alueen vakautta.

Suurten järvien alueella Suomi osallistui alueen rauhanprosessien tukemiseen osana EU:ta sekä yhteistyössä muun kansainvälisen yhteisön kanssa. Suomi tuki pienaseiden leviämisen estämistä erityisesti Länsi-Afrikan talousyhteisön ECOWAS:n pienaseohjelman kautta ja konfliktin ehkäisyä sekä siviilikriisinhallinnan ja siviili-sotilasyhteistyön kehittämistä EU:n kautta alueella. Suomi on lähettänyt rauhanturvaajia YK:n rauhanturvaoperaatioihin Liberiaan.

Suomi tuki myös kansainvälisten kansalaisjärjestöjen konfliktinestoa ja kriisinhallintaa tukevaa kehitysyhteistyötä ja rauhanrakentamistyötä Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa. Tuettujen järjestöjen katsotaan toiminnallaan tukevan kansalaisyhteiskunnan toimintaa sekä edistävän afrikkalaista omistajuutta konfliktienehkäisy-, kriisinhallinta- ja rauhanrakentamistyössä.

16.2 Eteläinen Afrikka

Zimbabwen pitkään jatkunut poliittinen ja taloudellinen epävakaus johti kriisin kärjistymiseen presidentti Mugaben kieltäytyessä hyväksymästä tappiotaan maaliskuun presidentinvaaleissa. Vaalikamppailua leimasi Mugaben hallinnon järjestelmällinen väkivalta oppositon edustajia kohtaan. Opposition ehdokas Tsvangirai vetäytyi vaalikampanjasta ja Mugabe vannoi virkavalansa kesäkuussa. Kansainvälisen painostuksen kasvaessa hallitseva puolue ja oppositio allekirjoittivat vallanjakosopimuksen syyskuun puolivälissä. Vallanjakoneuvottelut ovat kuitenkin kariutuneet kiistelyyn hallituspaikoista. EU on kiristänyt Zimbabwepakotteita kuluneen vuoden aikana ja tukenut afrikkalaisen ratkaisun löytymistä. EU-komissio on myös ilmaissut valmiutensa yhteistyön uudelleen aloittamiseen Zimbabwen kanssa heti kun maahan saada uskottava ja legitiimi hallinto.

Suomi on seurannut huolestuneena Zimbabwen poliittista ja humanitaarista kriisiä. Suomi vaati muiden pohjoismaiden kanssa ulkoministerien yhteisessä julkilausumassa Mugaben hallinnon lopettamista ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Poliittisen kriisin lisäksi maata vaivaavat hyperinflaatio ja paheneva koleraepidemia. Suomi on osallistunut humanitaarisen hädän lievittämiseen rahoittamalla Punaisen Ristin kenttäsairaalan toimittamisen Zimbabween.

Kehitysyhteistyössä Suomen apu Sambialle kanavoitiin yleisen budjettituen, maaseudun kehityksen ja yksityisen sektorin kehittämisohjelmien kautta. Suomi koordinoi avunantajien puolelta ympäristö- ja luonnonvarasektorin kokonaisvaltaisen kehittämisohjelman rakentamista.

Mosambik säilyi yhtenä Suomen suurimmista kehitysyhteistyön vastaanottajamaista. Suomen avun päätavoitteena on tukea Mosambikin köyhyyden vähentämisohjelman toimeenpanoa. Apu kanavoitiin yleiseen budjettitukeen ja prioriteettisektoreille; opetukseen, terveyteen ja maaseutukehitykseen. Hankeyhteistyö säilyi ohjelmayhteistyötä täydentävänä yhteistyömuotona. Lisäksi aloitettiin metsäalan sekä tiede-, teknologia- ja innovaatioalan yhteis-

työn suunnittelu. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen vieraili Mosambikissa lokakuussa. Mosambikin presidentti Guebuza, ulkoministeri Baloi, maatalousministeri Nhaca sekä tiede- ja teknologiaministeri Massingue puolestaan vierailivat Suomessa marraskuussa.

Suomen ja Etelä-Afrikan kahdenvälinen yhteistyö jatkui aktiivisena. Suhteissa panostettiin erityisesti tietoyhteiskunta-alan yhteistyöhön ja tiede- ja teknologia-alan suhteiden ja yhteistyön kehittämiseen. Viimeinen kahdenvälinen lahjamuotoinen hanke käynnistettiin tällä sektorilla. Osana tulevaa yhteistyötä eteläisessä Afrikassa, maiden välillä solmittiin yhteistyösopimus ensimmäisestä kolmikantahankkeesta, jossa Suomi ja Etelä-Afrikka tukevat biotieteiden kehitystä alueella yhteistyössä NEPADin kanssa.

Namibian ja Suomen välisessä yhteistyössä on siirrytty kahdenvälisestä projektimuotoisesta kehitysyhteistyöstä monipuolisempiin yhteistyösuhteisiin, tavoitteena erityisesti kaupan ja investointien lisääminen. Siirtymävaihe evaluoitiin kesällä 2008. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen vieraili Namibiassa lokakuussa tavoitteena vahvistaa uusien, laajapohjaisten kumppanuuksien syntymistä.

III. Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

Valtioneuvoston kanslia

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko
VNS 6/2004 vp — EK 35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että seuraavan vuoden 2008 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmisteluun erityisesti turvallisuusympäristön arvioinnin osalta kytketään eduskuntaryhmät sekä asianomaiset valiokunnat seurantaryhmän muodossa ja että eduskunnan asianomaiset valiokunnat pidetään myös muutoin ajan tasalla selonteon valmisteluista.

2. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämiseksi tavoitteena tehostaa nykyistä toimintaa, poistaa päällekkäisyyksiä ja kehittää EU:n Pohjoisen ulottuvuuden ohjelmaa osana EU:n naapuruuspolitiikkaa.

3. Eduskunta edellytti, että puolustusvoimat toimii selonteossa määriteltyjen henkilöstön vähentämis- ja uudelleenkohdentamistavoitteiden toteuttamisessa hyvän työnantajan tavoin pitäen lähtökohtana irtisanomisten välttämistä ja minimoiden toimenpiteistä aiheutuvat haitat ja että selonteossa yksilöimättömät puolustusvoimien rationalisointitoimenpiteet tuodaan eduskunnan asianomaisten valiokuntien arvioitaviksi, kun niistä on konkreettisia esityksiä.

4. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy siviilikriisinhallintaa koskevan lainsäädännön kehittämisen ohella toimiin siviilikriisinhallintaa koskevien kansallisten voimavarojen ja asiantuntemuksen sekä EU:n siviilikriisinhallintapolitiikan vahvistamiseksi ja että valtioneuvosto laatii asiasta eduskunnalle selvityksen viimeistään vuoden 2006 aikana.

5. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin erityisen suomalaisen puolustusteollisuuden tulevaisuutta turvaavan strategian linjaamiseksi ja että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon erillisen osion tästä asiasta.

1. Vuoden 2008 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmisteluun liittyen on toiminut turvallisuus- ja puolustuspoliittinen seurantaryhmä, jossa on ollut kaikkien eduskuntaryhmien edustus sekä ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan edustus. Seurantaryhmä jätti asiasta raportin 27.6.2008. Selonteko annetaan eduskunnalle vuoden 2009 alussa.

Kohtaan 2. vastaus on ulkoasiainministeriön osuudessa, kohtaan 3. ja 5. puolustusministeriön osuudessa ja kohtaan 4. sisäasiainministeriön osuudessa.

Valtion omistajapolitiikka
HE 80/2007 vp — EV 143/2007 vp
Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2007, että valtio ottaa omistajapolitiikassaan huomioon suurten teollisuusyritysten työllisyys- ja aluetaloudelliset vaikutukset.

2. Eduskunta edellytti, että valtion osakemyynneistä saamia tuloja kohdennetaan myös uuden yritystoiminnan aikaansaamiseen ja kasvuyritysten rahoitukseen.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus antaa talousvaliokunnalle selvityksen valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain toimivuudesta ja omistajapolitiikan toteutuksesta kuluvan vaalikauden aikana.

1. Valtioneuvosto on omistajapolitiikkaa koskevassa periaatepäätöksessään 7.6.2007 tehnyt seuraavan linjauksen, joka on eduskunnan lausuman mukainen:

"Kaikissa omistusjärjestelyissä yleisenä lähtökohtana on parhaan taloudellisen kokonaistuloksen saavuttaminen. Kriteerinä ei ole yksinomaan yhtiön tai osakkeiden myyntihinta, vaan huomiota kiinnitetään erityisesti kansantalouden kilpailukyvyn ja talouden kilpailullisuuden parantamiseen, kotimaisen teollisuuden ja talouselämän toimialakohtaisten toimintaedellytysten turvaamiseen, osaamisen säilyttämiseen ja lisäämiseen sekä työllisyyden turvaamiseen.

Omistusjärjestelyjen ja osakemyyntien tavoitteena on myös mahdollisimman vakaan omistuspohjan turvaaminen. Kotimaisten instituutioiden ja piensijoittajien sekä kyseisen yhtiön henkilöstön mahdollisuuksia tulla osakkeenomistajiksi ja osallistua osakemyynteihin edistetään soveltuvin tavoin."

Periaatepäätöksen mukainen arviointi tehdään jokaisessa tapauksessa erikseen. Vuonna 2007 toteutetuista valtion osakemyynneistä Kemira Oyj:n osakkeiden myynti kotimaiselle teolliselle sijoittajalle korosti nimenomaan vakaan omistuspohjan ja yhtiön pitkäjänteisen kehittämisen tärkeyttä.

3. Hallitusohjelman mukaan hallitus raportoi omistajapolitiikasta eduskunnalle vuosittain vuodesta 2008 alkaen. Ensimmäinen selvitys on annettu syksyllä 2008. Uuden lain toimivuutta koskeva arvio tullaan sisällyttämään selvitykseen joko vuonna 2009 tai vuonna 2010, kun laista on saatu riittävästi kokemuksia arvion tekemiseksi.

Kohtaan 2. vastaus on valtiovarainministeriön osuudessa.

Hallituksen Itämeripolitiikka
K 2/2007, K 3/2007, K 5/2007 vp — EK 18/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 24.10.2007 mietinnön mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomusten johdosta, mutta eduskunta edellytti valtioneuvostolta selontekoa Itämeripolitiikasta.

Valtioneuvosto on valmis antamaan eduskunnan edellyttämän selonteon.

Eduskunnassa käydyn keskustelun jälkeen on vahvistunut EU:n Itämeri-strategian aikataulu kesälle 2009. Lisäksi toukokuussa 2008 käynnistettiin liikenne- ja viestintäministeriön hanke Itämeren meriturvallisuusohjelman laatimiseksi. Näiden muutosten takia sekä muiden eduskunnalle annettavien selontekojen (turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ja EU-selonteko) rytmittämiseksi, Itämeri-selonteko olisi tarkoituksenmukaisinta antaa kevätkaudella 2009 (huhti-toukokuussa).

Itämeri-selontekoa valmistellaan maahanmuutto- ja eurooppaministeri Astrid Thorsin johdolla tiiviissä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Hallituksen toimenpidekertomus v. 2006
K 4/2007 vp — EK 27/2007 vp
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 14.12.2007, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä mietintöihin että niiden liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen.

Valtioneuvosto päätti 17.1.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallituksen Itämeripolitiikka
K 2/2008 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 1. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2007 Ulkoasiainvaliokunta esitti kannanottonaan, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon Itämeripolitiikasta kevätistuntokauden 2009 aikana.

Valtioneuvosto on valmis antamaan eduskunnan edellyttämän selonteon.

Eduskunnassa käydyn keskustelun jälkeen on vahvistunut EU:n Itämeri-strategian aikataulu kesälle 2009. Lisäksi toukokuussa 2008 käynnistettiin liikenne- ja viestintäministeriön hanke Itämeren meriturvallisuusohjelman laatimiseksi. Näiden muutosten takia sekä muiden eduskunnalle annettavien selontekojen (turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ja EU-selonteko) rytmittämiseksi, Itämeri-selonteko olisi tarkoituksenmukaisinta antaa kevätkaudella 2009 (huhti-toukokuussa).

Itämeri-selontekoa valmistellaan maahanmuutto- ja eurooppaministeri Astrid Thorsin johdolla tiiviissä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Ulkoasiainministeriö

Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon seuranta
Toimet pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämiseksi
VNS 6/2004 vp — EK35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

2. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämiseksi tavoitteena tehostaa nykyistä toimintaa, poistaa päällekkäisyyksiä ja kehittää EU:n Pohjoisen ulottuvuuden ohjelmaa osana EU:n naapuruuspolitiikkaa.

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2006 hyväksytty EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteinen pohjoisen ulottuvuuden politiikka astui voimaan vuoden 2007 alussa. Yhteisen politiikan myötä osapuolten sitoutuminen pohjoiseen ulottuvuuteen on vahvistunut. Uudistunut pohjoinen ulottuvuus, jossa pohjoiset alueneuvostot ovat mukana toimijoina, on myös ollut omiaan parantamaan alueneuvostojen välistä koordinaatiota ja tiedonvaihtoa. Suomi on osallistunut aktiivisesti PU:n uuden ohjausryhmän toimintaan sekä toiminut aktiivisesti PU:n ympäristökumppanuuden ja sosiaali- ja terveyskumppanuuden vahvistamiseksi sekä kumppanuusyhteistyön kehittämiseksi uusilla aloilla. Venäjän Pietarissa marraskuussa 2008 järjestetyssä pohjoisen ulottuvuuden ulkoministerikokouksessa päätettiin liikenne- ja logistiikkakumppanuuden perustamisesta sekä kulttuurikumppanuuden mahdollisuuksien selvittämisestä. Liikenne- ja logistiikkakumppanuuden on määrä aloittaa toimintansa vuoden 2010 alussa. Kulttuurikumppanuutta selvittävä työryhmä raportoi loppuvuodesta 2009 pidettävälle pohjoisen ulottuvuuden korkeiden virkamiesten kokoukselle. Tavoitteena on myös luoda pohjoisen ulottuvuuden instituutti, joka on alueen korkeakoulujen muodostama verkosto.

Pohjoista ulottuvuutta tukevien EU:n ja Venäjän välisten ENPI CBC raja-alueyhteistyöohjelmien asiakirjat sekä ohjelmia koskeva kansallinen laki hyväksyttiin Suomessa vuonna 2008. Neuvotteluja ohjelmia koskevista rahoitussopimuksista jatketaan Euroopan komission ja Venäjän välillä alkuvuodesta 2009. Suomi on tukenut aktiivisesti prosessia, jotta Suomen ja Venäjän väliset ohjelmat voidaan käynnistää mahdollisimman nopeasti.

Pohjoisen Euroopan alueellista yhteistyötä on tehostettu pohjoisten alueellisten neuvostojen välistä sisältö- ja tietojenvaihtoyhteistyötä lisäämällä ja toteuttamalla konkreettisia yhteishankkeita. Suomi on tukenut näitä pyrkimyksiä. Pohjoisten alueellisten neuvostojen puheenjohtajat ovat jatkaneet yhteiskokouksiaan keskittyen erityisesti synergian löytämiseen uuden pohjoisen ulottuvuuden politiikan puitteissa. Näihin kokouksiin on osallistunut myös Euroopan komissio. Pohjoisilla alueneuvostoilla voi olla koordinoitu rooli EU:n Itämeri-strategian täytäntöönpanossa.

Suomi on osallistunut vuoden 2008 aikana aloitteellisesti Euroopan komissiossa käynnistettyyn Itämeri-strategian valmistelutyöhön. Itämeren ympäristön tilan ja kilpailukyvyn parantaminen sekä Itämeren painoarvon vahvistaminen Euroopan unionissa ovat olleet hallituksen erityishuomion kohteena.

Valtioneuvoston kanslian ja ulkoasiainministeriön johdolla toimivassa ministeriöiden Itämeri-ryhmässä on valmisteltu kannanottoja ja hanke-esityksiä strategian sisällöksi. Suomi on pitänyt tiivistä yhteyttä komissioon ja Itämeren alueen valtioihin ja hankkinut näiltä tukea esityksilleen. Suomen edustajat ovat osallistuneet strategian valmisteluun liittyviin eurooppalaisiin sidosryhmäkonferensseihin ja temaattisiin pyöreän pöydän keskusteluihin. Tiivistä

yhteyttä on pidetty myös Ruotsiin, jonka EU-puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2009 Itämeri-strategia on tarkoitus hyväksyä. Suomi on strategian valmistelussa edustanut linjaa, jonka mukaan uusien rakenteiden perustamista tulee mahdollisuuksien mukaan välttää ja strategian toimeenpanossa hyödyntää myös olemassa olevia Itämeren alueen yhteistyöjärjestelyjä.

Joulukuun 2007 Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti Itämeren alueen yhteistyön ulkoinen osuus rakentuu pohjoisen ulottuvuuden politiikalle. Itämeri-strategian ulkoista ulottuvuutta tarvitaan Itämeren alueen ei EU-jäsenvaltioiden kytkemiseksi mukaan strategian kanssa samansuuntaiseen ja samanaikaiseen tavoitteenasetteluun.

Suomi on osallistunut aktiivisesti Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) reformityöhön, Latvian puheenjohtajuuskauden päättäneessä Riian huippukokouksessa kesäkuussa 2008 sovittiin uudistuksen suuntaviivoista.

Suomi kontribuoi aktiivisesti Euroopan komission syksyllä 2008 antamaan arktiseen tiedonantoon ja tukee komission tarkkailijajäsenpyrkimyksiä Arktisessa neuvostossa. Suomen puheenjohtajuus Barentsin euroarktisessa neuvostossa (BEAC) päättyi syksyllä 2007 ja Suomi on osallistunut aktiivisesti BEAC:n uuden kansainvälisen sihteeristön toiminnan käynnistämiseen.

Ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmä
HE 50/2005 vp — EV 36/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.4.2006 hallituksen tarkkaan seuraavan ja arvioivan ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmän toimivuutta sekä ryhtyvän seurannan ja arvioinnin perusteella, tarvittaessa nopeastikin, tarpeellisiin lainsäädäntö- tai muihin toimenpiteisiin.

Laki ulkomaanedustuksen korvauksista tuli voimaan 1.10.2006 lukien. Ulkoasiainministeriö on vuosien 2007 ja 2008 aikana kerännyt kokemuksia korvausjärjestelmän toimivuudesta. Alustavasti on arvioitu, että järjestelmän jatkokehittely on tarpeellista, mutta aihetta kiireellisesti toteutettaviin muutoksiin ei ole. Ministeriössä on lokakuussa 2008 ryhdytty valmistelemaan lainsäädäntöhankkeen esiselvitystä, jossa on tarkoituksena analysoida korvausjärjestelmän toimivuus ja esittää mahdollisesti tarvittavat muutokset voimassa olevaan lakiin ja asetukseen. Selvityksen odotetaan valmistuvan tammikuussa 2009.

Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen vaikutukset ja toimeenpano; Eurooppa-neuvoston kokouksista tiedottaminen
HE 67/2006 vp — EV 218/2006 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.12.2006, että Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen vaikutuksista ja toimeenpanoon vaadittavista toimenpiteistä annetaan eduskunnalle selvitys seuraavan vaalikauden alussa.

Euroopan unionin hallitusten ja valtionpäämiehet allekirjoittivat 13.12.2007 Lissabonin sopimuksen, johon yhteisvastuulauseke ja turvatakuulauseke sisältyvät.

Pyydetyn selvityksen valmistelu aloitettiin vuonna 2007 ja poliittisen valtiosihteerin Teija Tiilikaisen laatima ulkoasiainministeriön selvitys julkaistiin 10.4.2008.

Venäjä-politiikka
K 4/2006 vp — EK 50/2006 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 ulkoasiainvaliokunta lausui:
> Ulkoasiainvaliokunta pitää Venäjän kehitystä Suomen ja Euroopan vakauden ja turvallisuuden yhtenä keskeisenä kysymyksenä. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee lisätä yhteistyötä demokratia- ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseksi Venäjällä ja pyrkiä hyödyntämään Venäjän taloudellisen kehityksen tarjoamat mahdollisuudet. Venäjä-osaamista Suomessa tulee vahvistaa ja yhteistyötä eri hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välillä kehittää. Tämä edellyttää kokonaisvaltaista Venäjä-politiikkaa ja ulkoasianvaliokunta esittää, että seuraavaan hallitusohjelmaan sisällytetään Venäjä-strategia.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi kehittää aktiivisia, laaja-alaisia ja monentasoisia suhteita Venäjän kanssa ja toimii aktiivisesti EU:n Venäjä-politiikan kehittämisessä.

Ulkoasiainministeriö koordinoi valtionhallinnon yhteistyötä Venäjän kanssa. Valtionhallinnossa on korkeatasoista Venäjän asiantuntemusta, ja kaikilla keskeisillä ministeriöillä ja virastoilla on suorat yhteistyösuhteet Venäjän hallinnon kanssa. Talouden alalla tärkeä yhdistävä tekijä on hallitustenvälinen talouskomissio, jonka puitteissa toimii 22 työryhmää. Suomen edustustot Venäjällä muodostavat kansallisen Venäjä-osaamisen keskuksen palvellen viranomaisia, yrityksiä ja kansalaisia. Laaja kontaktipinta ja pitkä kokemus toiminnasta Venäjällä antavat Suomelle hyvät edellytykset tuoda jatkossakin aktiivinen panoksensa EU:n Venäjä-politiikan sekä pohjoisen ulottuvuuden politiikan kehitystyöhön. Vuoden 2008 aikana Suomi vaikutti aktiivisesti neuvotteluiden käynnistämiseen ja uudestaan jatkamiseen EU:n ja Venäjän välisen uuden perussopimuksen aikaansaamiseksi. Kahdenväliset suhteet ja osallistuminen EU–Venäjä -yhteistyöhön täydentävät toisiaan, kun pyrimme yhteisten säännösten ja menettelytapojen kehittämiseen.

Perinteisiä yhteistyöaloja Suomen ja Venäjän välillä ovat liikenne, tulli ja rajanylityksen kehittäminen, energia, metsä, ympäristö ja ydinturvallisuus, oikeudellinen yhteistyö ja kulttuurisuhteet. Kansalaisyhteiskuntaa vahvistavalla hankeyhteistyöllä kehitetään ruohonjuuritason yhteyksiä. Viime vuosina innovaatioiden ja teknologian merkitys on korostunut samoin kuin tarve parantaa suomalaisten matkustamisen ja työskentelyn edellytyksiä Venäjällä.

Ulkoasiainministeriö laatii Venäjää koskevan toimintaohjelman huomioiden olemassa olevan yhteistyön laajuus ja kehitystarpeet. Toimintaohjelma on valmistumassa vuoden 2009 alussa. Suomen etujen edistämisessä hyödynnetään niin kahdenvälisen kuin EU:n ja Venäjän välisen yhteistyön tarjoamat välineet ja mahdollisuudet. Keinoja Venäjän tuntemuksen ja erityisesti venäjän kielen opiskelun lisäämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa tulee harkita.

Terrorismin ennaltaehkäisy
HE 81/2007 vp — EV 107/2007 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus selvittää, ovatko rikoslainsäädäntöön nykyisin sisältyvät valmistelutyyppisiä tekoja koskevat rangaistussäännökset johdonmukaisia ja vastaavatko ne riittävästi vakavien rikosten torjunnan asettamia vaatimuksia.

Vastaus lausumaan esitetään oikeusministeriön osuudessa.

Hallituksen Itämeri-politiikka
K 2/2007, K 3/2007, K 5/2007 vp — EK 18/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 24.10.2007 mietinnön mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomusten johdosta, mutta eduskunta edellytti valtioneuvostolta selontekoa Itämeripolitiikasta.

Vastaus lausumaan esitetään valtioneuvoston kanslian osuudessa.

Humanitääristen järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen
K 4/2007 vp — EK 27/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

1. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2006 ulkoasiainvaliokunta piti kysymystä humanitääristen järjestöjen toimintaedellytyksistä tärkeänä ja pyytää, että valtioneuvosto antaisi asiaa koskevan selvityksen ulkoasiainvaliokunnalle.

Eduskunnalle annettiin 31.1.2008 selvitys humanitääristen järjestöjen toimintaedellytysten turvaamisesta kriisitilanteissa.

Afganistanin tilanne
K 4/2007 vp — EK 27/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

2. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2006 ulkoasiainvaliokunta katsoi, että Afganistanin tilanne edellyttää kokonaisvaltaista tarkastelua, ja pyytää, että valtioneuvosto antaisi asiaa koskevan selvityksen ulkoasiainvaliokunnalle, tai jos valtioneuvosto niin harkitsee, selonteon eduskunnalle.

Selvitys kokonaisvaltaisesta tuesta Afganistanin vakauttamiselle annettiin eduskunnalle 21.12.2007. Selvityksestä antamassaan lausunnossa (UaVL 1/2008 vp–UTP 19/2007 vp) ulkoasiainvaliokunta esitti, että valtioneuvosto laatii Afganistanin vakauttamistoimintaa ohjaamaan erityisen maakohtaisen toimintaohjelman.

Ulkoasiainministeriö aloitti syksyllä 2008 Afganistan-toimintaohjelman laatimisen. Toimintaohjelman on määrä valmistua vuoden 2009 alukupuolella. Valmisteluun ovat osallistuneet myös puolustus- ja sisäasiainministeriöt.

Afganistanin tilannetta koskien ulkoasiainministeriö on toimittanut 9.10.2008 ajankohtaiskatsauksen ISAF-kriisinhallintaoperaatioon sekä 18.12.2008 ajankohtaiskatsauksen EU:n poliisioperaatioon Afganistanissa (EUPOL Afghanistan).

Suomen osallistuminen sotilaalliseen ja siviilikriisihallintaan 2008, ilmakuljetushanke SAC:n nykyvaihe ja Naton NRF-konseptin uudistaminen
VNS 2/2007 vp — EK 26 /2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 14.12.2007 selvitystä Suomen osallistumisesta sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan vuonna 2008.

2. Eduskunta edellytti selvitystä ilmakuljetushankkeen (SAC – Strategic Airlift Capability) nykyvaiheesta.

3. Eduskunta edellytti selvitystä Naton NRF (Nato Response Force) -konseptin uudistamisesta.

1. Selvitykset Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan annettiin eduskunnalle 29.5.2008 ja 20.11.2008

2. Selvitys strategisen ilmakuljetuskyvyn kehittämishankkeesta (SAC – Strategic Airlift Capability) annettiin eduskunnalle 8.4.2008. Hankkeen yhteistyöpöytäkirjan toimeenpanokirjeen (letter of confirmation) hyväksynnän myötä hanke muuttui 18.9.2008 toimivaksi ohjelmaksi.

3. Eduskunnalle annettiin 11.3.2008 valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan (NATO Response Force, NRF).

Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö: kehitysyhteistyökertomuksen laadinta
K 1/2008, K 3/2008, K 8/2008 vp — EK 19/2008 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 27.11.2008 ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomusten johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvostolta vuosittaista selvitystä Suomen kehitysyhteistyöpolitiikan linjausten toimeenpanosta mukaan lukien ruokaturvan vahvistaminen.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnalle tullaan antamaan vuosittain kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä käsittelevä kertomus myös jatkossa. Valmisteluja koordinoi ulkoasiainministeriön kehityspoliittinen osasto. Kertomuksessa kuvataan kehitysyhteistyön ja kehityspolitiikan toimeenpanoa huomioiden myös kulloinkin ajankohtaiset teemat, ml. ruokakriisiin ja muihin ajankohtaisiin haasteisiin vastaaminen.

Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö: kehitysyhteistyömäärärahat
K 2/2008 vp
Ulkoasiainvaliokunta

2. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2007 Ulkoasiainvaliokunta esitti kannanottonaan, että euromääräisten lisäysten ohella hallitus sitoutuu yksiselitteisesti täyttämään 0,51 prosentin kehitysyhteistyömäärärahatavoitteen vuonna 2010 tarvittaessa lisäämällä kehitysyhteistyömäärärahoja.

Hallitus on sitoutunut kesäkuun Eurooppa Neuvostossa vahvistettuun 0,51 prosentin kehitysyhteistyömäärärahatavoitteen saavuttamiseen vuoteen 2010 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttaminen on myös ollut lähtökohtana ulkoasiainministeriön talouden ja toiminnan suunnittelussa (TTS) sekä myös vuosisuunnitelmaa (VS) laadittaessa.

Oikeusministeriö

Korvausten takaisinperintä
HE n:o 36/1992 vp.
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 2.6.1992, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lainsäädäntömme eri aloilla olevat korvausten takaisinperintää koskevat säännökset yhtenäistetään siten, että säännökset velvoittavat yhtenäisillä perusteilla takaisinperintään.

Uusi hallintolaki (434/2003) tuli voimaan vuoden 2004 alusta. Alun perin tarkoituksena oli ottaa tähän lakiin yleisiä säännöksiä myös muun muassa julkisoikeudellisista saatavista. Tällaisten säännösten tarve jätettiin kuitenkin erikseen selvitettäväksi. Takaisinperinnästä säädetään nykyisin eri tuki- ja korvausmuotojen omissa säännöksissä. Vuonna 2001 annettu valtionavustuslaki (688/2001) sisältää lisäksi yleisiä säännöksiä, joita noudatetaan perittäessä takaisin harkinnanvaraisia valtionavustuksia.

Oikeusministeriössä on vuonna 2004 valmistunut selvitys julkisoikeudellisiin velkasuhteisiin sovellettavan yleislainsäädännön tarpeesta ja mahdollisista tuossa yleislaissa säänneltävistä kysymyksistä. Selvityksen perusteella yleislailla olisi tarpeen säännellä julkisoikeudellisten saatavien korosta, vanhentumisesta, kuittaamisesta sekä perusteettoman edun palauttamisesta erityisesti niissä tilanteissa, joissa ei ole voimassa sovellettavissa olevaa muuta lainsäädäntöä. Lausuntokierroksella yleislainsäädännön näin muotoiltua alaa on pidetty lähtökohtaisesti kannattavana.

Suunniteltu lainsäädäntö olisi soveltamisalaltaan merkittävästi rajatumpi kuin ponnessa tarkoitettu yleislainsäädäntö. Asian valmistelu tullee kuitenkin kestämään useita vuosia, sillä resurssien vähäisyyden vuoksi valmistelua ei ole kyetty vielä aloittamaan.

Uuden lainsäädännön valmistelu ei estä yhdenmukaistamasta eri hallinnonalojen tukien takaisinperintää koskevaa sääntelyä, jos tätä pidetään tarpeellisena lainsäädännön selkeyden parantamiseksi. Tällaisesta valmistelusta vastaa kukin ministeriö omalla hallinnonalallaan.

Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa
HE 1/1998 vp
Perustuslakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.2.1999, että hallitus selvittää suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevat ongelmat ja tarvittaessa valmistelee vaalilainsäädännön muutokset suhteellisuuden vahvistamiseksi ja toisaalta poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi.

Oikeusministeriön 15.3.2000 asettama vaalitoimikunta 2000 ei päässyt yksimielisyyteen siitä, miten suhteellisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat tulisi ratkaista eikä siten tehnyt asiassa varsinaista ehdotusta. Asiasta ei löydetty myöskään yhteistä näkemystä hallituksen iltakoulussa 16.10.2002, joten asia katsottiin tuolla vaalikaudella loppuun käsitellyksi. Oikeusministeriön 27.4.2004 asettamassa Kansanvalta 2007 -toimikunnassa selvitettiin edelleen mahdollisuuksia suhteellisuuden parempaan toteutumiseen eduskuntavaaleissa, mutta tämäkään toimikunta ei mietinnössään (7.6.2005) katsonut voivansa tehdä konkreettisia ehdotuksia ongelman ratkaisemiseksi. Hallitus päätti keväällä 2006, ettei asiaa valmistella enempää tuolla vaalikaudella.

Oikeusministeriö asetti 1.6.2007 pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää mahdollisuudet edus-

kuntavaalijärjestelmän uudistamiseksi hallitusohjelman linjausten mukaisesti ja laatia asiasta ehdotus. Vaalialuetoimikunta luovutti mietintönsä 24.4.2008. Mietintö on ollut lausuntokierroksella vuonna 2008 ja lausunnoista on laadittu lausuntotiivistelmä. Mietinnössä esitetään, että eduskuntavaalien vaalijärjestelmää uudistetaan nykyisen vaalipiirijaon pohjalta siten, että vaalien tulosta laskettaessa koko maa on yhtenä vaalialueena. Kunkin puolueen ja muun ehdokasasettajan äänet lasketaan yhteen ja edustajanpaikkojen lukumäärä määräytyy koko maassa saatujen äänten perusteella. Paikat jaetaan vaalipiireihin käyttäen kvoottien koontaan perustuvaa menetelmää. Mietinnössä esitetään otettavaksi käyttöön valtakunnallinen 3,5 prosentin äänikynnys sekä vaalipiirikohtainen 12 prosentin äänikynnys. Mahdollisuus puolueiden välisiin vaaliliittoihin poistettaisiin. Lisäksi puoluerekisteriin merkitty puolue, joka saa 2 prosenttia koko maassa annetuista äänistä, olisi oikeutettu puoluetukeen erikseen säädettävällä tavalla. Mietinnössä esitetään myös eduskuntavaalien siirtämistä huhtikuun kolmanneksi sunnuntaiksi ja presidentinvaalin ensimmäisen vaalin siirtämistä tammikuun neljänneksi sunnuntaiksi. Hallitus päättää asiasta keväällä 2009.

Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa
HE 48/1998 vp
Perustuslakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 22.9.1998, että hallitus selvittää suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevat ongelmat ja tarvittaessa valmistelee vaalilainsäädännön muutokset suhteellisuuden vahvistamiseksi ja toisaalta poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi.

Oikeusministeriön 15.3.2000 asettama vaalitoimikunta 2000 ei päässyt yksimielisyyteen siitä, miten suhteellisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat tulisi ratkaista eikä siten tehnyt asiassa varsinaista ehdotusta. Asiasta ei löydetty myöskään yhteistä näkemystä hallituksen iltakoulussa 16.10.2002, joten asia katsottiin tuolla vaalikaudella loppuun käsitellyksi. Oikeusministeriön 27.4.2004 asettamassa Kansanvalta 2007 -toimikunnassa selvitettiin edelleen mahdollisuuksia suhteellisuuden parempaan toteutumiseen eduskuntavaaleissa, mutta tämäkään toimikunta ei mietinnössään (7.6.2005) katsonut voivansa tehdä konkreettisia ehdotuksia ongelman ratkaisemiseksi. Hallitus päätti keväällä 2006, ettei asiaa valmistella enempää tuolla vaalikaudella.

Oikeusministeriö asetti 1.6.2007 pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää mahdollisuudet eduskuntavaalijärjestelmän uudistamiseksi hallitusohjelman linjausten mukaisesti ja laatia asiasta ehdotus. Vaalialuetoimikunta luovutti mietintönsä 24.4.2008. Mietintö on ollut lausuntokierroksella vuonna 2008 ja lausunnoista on laadittu lausuntotiivistelmä. Mietinnössä esitetään, että eduskuntavaalien vaalijärjestelmää uudistetaan nykyisen vaalipiirijaon pohjalta siten, että vaalien tulosta laskettaessa koko maa on yhtenä vaalialueena. Kunkin puolueen ja muun ehdokasasettajan äänet lasketaan yhteen ja edustajanpaikkojen lukumäärä määräytyy koko maassa saatujen äänten perusteella. Paikat jaetaan vaalipiireihin käyttäen kvoottien koontaan perustuvaa menetelmää. Mietinnössä esitetään otettavaksi käyttöön valtakunnallinen 3,5 prosentin äänikynnys sekä vaalipiirikohtainen 12 prosentin äänikynnys. Mahdollisuus puolueiden välisiin vaaliliittoihin poistettaisiin. Lisäksi puoluerekisteriin merkitty puolue, joka saa 2 prosenttia koko maassa annetuista äänistä, olisi oikeutettu puoluetukeen erikseen säädettävällä tavalla. Mietinnössä esitetään myös eduskuntavaalien siirtämistä huhtikuun kolmanneksi sunnuntaiksi ja presidentinvaalin ensimmäisen vaalin siirtämistä tammikuun neljänneksi sunnuntaiksi. Hallitus päättää asiasta keväällä 2009.

Tuomioistuinasioiden oikeuspaikka
HE 57/2000 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.9.2000, että selvitetään, voidaanko Helsingissä ja muualla maassa sijaitsevien tuomioistuinten välisiä juttujakaumia tasapainottaa siten, että eri syistä yhteen tuomioistuimeen sijoitettuja asiaryhmiä siirretään käsiteltäväksi muualla kuin Helsingissä sijaitseviin tuomioistuimiin.

Hovioikeuksien tuomiopiireistä annettua valtioneuvoston päätöstä muutettiin 1.1.2005 lukien siten, että Helsingin hovioikeuspiiristä siirrettiin Hyvinkään käräjäoikeus Kouvolan hovioikeuspiiriin, Lohjan ja Raaseporin käräjäoikeudet Turun hovioikeuspiiriin, Turun hovioikeuspiiristä Porin käräjäoikeus Vaasan hovioikeuspiiriin sekä Vaasan hovioikeuspiiristä Haapajärven, Raahen ja Ylivieskan käräjäoikeudet Rovaniemen hovioikeuspiiriin. Tuomiopiirijärjestelyllä pyrittiin helpottamaan ruuhkautuneiden hovioikeuksien, erityisesti Helsingin hovioikeuden, työtilannetta ja tasaamaan käsittelyaikaeroja. Vuonna 2006 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys (202/2006) laiksi valitusasioiden siirtämiseksi toisessa hovioikeudessa käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Esitys kuitenkin raukesi eduskunnassa. Yksinkertaisten velkomusasioiden (ns. summaaristen asioiden) käsittelyn tehostamista selvittänyt työryhmä esitti vuonna 2006 oikeuspaikkasäännöstön muuttamista siten, että em. asioita olisi mahdollista siirtää ruuhkaisista tuomioistuimista vähemmän ruuhkautuneisiin. Mietinnön johdosta pyydetyissä lausunnoissa esitetyn ja myöhemmän valmistelun perusteella on kuitenkin käynyt selväksi, että riidattomien velkomusasioiden siirtely tuomioistuimesta toiseen ei ole toteuttamiskelpoinen ehdotus.

Autoverovalitusten käsittely keskitettiin aikanaan Helsingin hallinto-oikeuteen. Niiden suuri määrä ruuhkautti tuomioistuimen, minkä johdosta jouduttiin osoittamaan hallinto-oikeudelle lisäresursseja määräajaksi. Toukokuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleella autoverolain muutoksella (267/2008) näiden asioiden käsittely hajautettiin kaikkiin alueellisiin hallintotuomioistuimiin. Oikeusministeriö on tehnyt valtiovarainministeriölle aloitteen lainvalmistelun käynnistämiseksi arvonlisäveroasioita koskevien valitusten käsittelyn hajauttamiseksi alueellisiin hallinto-oikeuksiin.

Asia ei anna enemmälti aihetta toimenpiteisiin.

Rikesakkolainsäädäntö, blankorangaistussäännökset, syyntakeisuus
HE 44/2002 vp — EV 261/2002 vp
Lakivaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 31.1.2003 että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rikesakkosäännösten uudistamiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, täyttääkö blankorangaistussäännökset rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimukset ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön uudistamiseksi.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että ennen rikoslain voimaantuloa hallitus varmistaa, että rikoslain ja mielenterveyslain säännökset mahdollistavat vaarallisten syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätettyjen tahdosta riippumattoman hoidon.

1. Oikeusministeriössä valmistui maaliskuussa 2004 arviomuistio rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyn kehittämisestä. Sen pohjalta oikeusministeriö asetti 12.4.2006 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus hallituksen esitykseksi summaarisesta tuomioistuimen ulkopuolisesta rikosoikeudellisesta menettelystä. Työryhmä luovutti mietintönsä

21.3.2007 (oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:3). Mietinnössä työryhmä ehdottaa rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyn korvaamista uudella summaarisella menettelyllä. Työryhmä ehdottaa myös, että rikesakkorikkomuksista säädettäisiin vastaisuudessa lain tasolla. Lainsäädäntöön ehdotetaan tehtäväksi myös muut blankorangaistussäännösten vaativat muutokset. Työryhmän mietintö on ollut lausuntokierroksella. Tiivistelmä lausunnosta valmistui joulukuussa 2007. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa keväällä 2009.

2. Oikeusministeriössä on blankorangaistussäännöksiä selvitetty rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta edellisen kohdan mukaiseen rikesakkosäännösten uudistamiseen liittyen.

3. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltavana hallituksen esitys rikos- ja mielenterveyslain yhteensovittamisesta vuonna 2006 valmistuneen sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistion pohjalta (STM:n työryhmämuistioita 2005:20). Työryhmä ehdotti mielenterveyslakia muutettavaksi siten, että niin sanottu kriminaalipotilas voitaisiin määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon myös muun vakavan mielenterveyden häiriön kuin mielisairauden perusteella. Esitys ei ole valmistunut vielä vuoden 2008 aikana.

Eduskunnalle annettiin kesäkuussa 2008 hallituksen esitys lainsäädännöksi, joka mahdollistaisi syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätetylle henkilölle määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen sairaalahoidon siirtämisen järjestettäväksi siihen valtioon, jonka kansalainen hoitoon määrätty on tai jossa hänellä on kotipaikka. Esitys pohjautuu marraskuussa 2007 valmistuneeseen oikeusministeriön työryhmämietintöön. Esityksen käsittely on aloitettu eduskunnassa marraskuun loppupuolella.

Valvottu läpilasku
HE 31/2003 vp — EV 92/2003 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 23.12.2003, että valvottua läpilaskua koskevat säännökset valmistellaan ja annetaan eduskunnan käsiteltäviksi mahdollisimman pian.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö ovat 12.3.2007 asettaneet esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunnan, jonka jatkettu toimikausi päättyy 31.3.2009. Valvottua läpilaskua koskevat lainsäädäntötarpeet arvioidaan toimikunnan työssä. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys, jossa ehdotetaan lakia poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta (HE 26/2008 vp). Lain 4 §:ssä säädettäisiin menettelystä valvotun läpilaskun toteuttamisessa.

Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet
HE 44/2003 vp — EV 95/2003 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.12.2003, että hallitus valmistelee esityksen sellaiseksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa lähtökohtana on suomalainen perusoikeusjärjestelmä ja kaikkien syrjintäperusteiden asettaminen samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin.

1. Oikeusministeriö asetti 25.1.2007 toimikunnan uudistamaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöä. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää ja mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistaa nykyistä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjintää koskevaa sääntelyä. Lähtökohtana on yhdenvertaisuuden suojan vahvistaminen siten, että lainsäädäntö kattaa nykyistä selkeämmin eri syrjintäperusteet, soveltuu yhdenmukaisemmin eri elämänaloihin ja asettaa erilaiset syrjintätilanteet mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkistetaan tarvittavassa määrin

myös syrjintäasioita nykyisin hoitavien viranomaisten asemaa, tehtäviä ja toimivaltuuksia. Tämä tehdään ottaen huomioon Suomen nykyinen perus- ja ihmisoikeusvalvonta kokonaisuutena sekä tällaiselle valvonnalle asetetut kansainväliset vaatimukset.

Uudistuksen yhteydessä otetaan huomioon voimassa olevaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöön, erityisesti naisten ja miesten tasa-arvosta annettuun lakiin (609/1986) ja yhdenvertaisuuslakiin (21/2004) liittyvät erityispiirteet. Lähtökohtana on, ettei yhdenmukaisempaa lainsäädäntöä valmisteltaessa nykyisen lainsäädännön mukaista suojan tasoa heikennetä eikä nykyisiin lakeihin kirjattuja seuranta-, valvonta- ja edistämisvelvoitteita ja niihin liittyviä toimivaltuuksia kavenneta, vaan niitä pyritään edelleen vahvistamaan.

Toimikunta antoi toimeksiantonsa mukaisesti välimietinnön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistustarpeesta ja -vaihtoehdoista 31.1.2008. Toimikunnan määräaikaa on 14.4.2008 jatkettu siten, että sen tulee antaa lopullinen ehdotuksensa yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamiseksi 31.10.2009 mennessä.

Perintätoimeksiantojen rajoitukset
HE 21/2004 vp — EV 247/2004 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.12.2004, että hallitus selvittää saatavien perinnästä annetun lain 9 §:ään sisältyvien, perintätoimeksiantoja koskevien rajoitusten tarkoituksenmukaisuuden.

Oikeusministeriö on sopinut Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa siitä, että tutkimuslaitos tekee selvityksen toimeksiantoantorajoitusten käytännön merkityksestä ja vaikutuksista. Tutkimushanke on käynnistynyt ja sen tulokset on tutkimussopimuksen mukaan raportoitava oikeusministeriölle viimeistään vuoden 2009 elokuussa. Lainmuutosten mahdollinen tarve arvioidaan tutkimuksen tulosten pohjalta. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Isyyslain voimaanpanolain säännös kanneajasta
HE 56/2004 vp — EV 27/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.4.2005, että hallitus selvittää, millaisia ongelmia isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentista aiheutuu, ja antaa eduskunnan käsiteltäviksi tämän selvityksen perusteella mahdollisesti tarpeellisiksi osoittautuvat lakiehdotukset.

Isyyslainsäädännön ajanmukaisuuden kokonaistarkastelu tulee ajankohtaiseksi lähivuosina. Kysymys, mitä ongelmia isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentista aiheutuu ja mitä ongelmia toisaalta aiheutuisi sen kumoamisesta, on tarkoituksenmukaista selvittää tuossa yhteydessä. Korkein oikeus on tapauksessa KKO 2003:107 katsonut, ettei mainitun säännöksen soveltaminen ollut ristiriidassa perustuslaissa säädetyn syrjintäkiellon eikä myöskään Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten kanssa. Asiasta on valitettu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, jossa se on edelleen kesken. Tämä vaikuttaa siihen, minä ajankohtana selvitys on tarkoituksenmukaista suorittaa, sillä arviossa on annettava huomattava paino tuomioistuimen mahdolliselle kannanotolle ja sen perusteluille

Automaattinen liikennevalvonta
HE 16/2005 vp — EV 164/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 29.11.2005, että automaattisen liikennevalvonnan vaikutuksia seurataan ja että tällaisen valvonnan lisäämisen ohella myös perinteisen liikennevalvonnan suorittamiseen osoitetaan voimavaroja.

Eduskunnan lausuma liittyy huhtikuussa 2006 voimaan tulleeseen niin sanottuun rikosoikeudelliseen haltijavastuumenettelyyn. Se mahdollistaa automaattisessa liikennevalvonnassa paljastuneesta ylinopeudesta tai joukkoliikennekaistalla ajosta määrättävän rikesakon lähettämisen suoraan ajoneuvon rekisteriin merkitylle omistajalle tai haltijalle. Jos rikesakkoa vastustetaan, poliisi suorittaa esitutkinnan kuljettajan selvittämiseksi.

Kokemuksia automaattisesta liikennevalvonnasta ja rikosoikeudellisesta haltijavastuumenettelystä vuoden 2008 aikana

Sisäasiainministeriön poliisiosastolta saadun tiedon mukaan automaattista liikennevalvontaa on vuoden 2008 aikana laajennettu. Tähän mennessä poliisi ja tiehallinto ovat rakentaneet yli 800 kiinteän automaattivalvonnan pistettä, jotka kattavat noin 2 990 kilometriä. Pisteissä kierrätetään 90 kameraa. Poliisilla on kiinteän valvonnan lisäksi käytössä 15 automaattivalvontalaittein varustettua autoa sekä neljä matkalaukkumallista siirrettävää laitetta.

Suomeen on perustettu seitsemän liikenneturvallisuuskeskusta, joiden sijoituspaikat ovat Helsinki, Hyvinkää, Lahti, Pori, Tampere, Leppävirta ja Oulu. Helsingin poliisilaitokselle sekä poliisin lääninjohdoille annettiin tehtäväksi ohjata keskuksiin riittävät henkilöresurssit jo olemassa olevista resursseista. Automaattivalvonnan tehtävissä Suomessa oli marraskuun lopussa 48 poliisimiestä ja 18 toimistovirkailijaa.

Vuonna 2007 muutamassa liikenneturvallisuuskeskuksessa kokeiltu toimistosovellus otettiin käyttöön koko maassa. Sovellus mahdollisti huomautuksen ja rikesakon määräämisen yllä kuvatussa rikosoikeudellisessa haltijavastuumenettelyssä. Sovelluksen kautta poliisi on pystynyt myös lähettämään sähköisesti rikesakot sekä rangaistusvaatimukset poliisilaitoksille virka-apuna tiedoksi annettaviksi. Sovellus on toiminut hyvin ja myös nopeuttanut tapausten käsittelyä.

Vuoden 2008 joulukuun 21 päivään mennessä automaattivalvonnassa on lähetetty noin 190 000 seuraamusta, joista 43 000 on ollut huomautuksia ja 97 000 rikosoikeudelliseen haltijavastuuseen perustuvaa rikesakkoa. Kamerat ovat valvoneet noin 280 000 työtuntia. Kameroiden valvonta-aikana noin 36,5 miljoonaa ajoneuvoa on ohittanut valvontapisteet. Rikosoikeudellinen haltijavastuu on toiminut ennakoituakin paremmin. Poliisi on katsonut lähettäessään kuljettajan iän ja sukupuolen ja päätellyt siitä, onko ajoneuvon haltija tai omistaja voinut olla valokuvaushetkellä auton kuljettaja. Jos poliisi on päätellyt, ettei omistaja tai haltija ole voinut olla kuljettajana, ei helpotettua rikesakkomenettelyä ole käytetty. Kuljettaja on kyselty puhelimitse tai kyselykirjeellä. Vastustamistapauksia onkin ollut vähän, ainoastaan noin 1 600 tapausta.

Poliisin ja kuntien yhteistyön tiivistäminen

Kuntien osallistumista automaattiseen liikennevalvontaan selvittänyt, oikeusministeriön 30.10.2007 asettama työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä 16.6.2008. Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi laki poliisin ja kuntien välisestä yhteistoiminnasta automaattisessa liikennevalvonnassa. Laki mahdollistaisi kunnan osallistumisen liikennevalvontaan poliisin ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi rikesakkolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rike-

sakon voisi rikosoikeudellisessa haltijavastuumenettelyssä määrätä myös poliisin toimistohenkilökuntaan kuuluva tai liikennevalvontaan osallistuvan kunnan virkamies. Mietintö on ollut laajalla lausuntokierroksella ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2009.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Biometriset tunnisteet
HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Tarvittavat yleiset säännökset biometristen tunnisteiden käsittelystä valmistellaan oikeusministeriössä osana henkilötietolain (523/1999) yleistä tarkistamista ottamalla huomioon liikenne- ja viestintäministeriössä tehty asiaa koskeva selvitystyö.

Kiinteistöjä koskeva henkilötietojen rekisteröinti
HE 75/2005 vp — EV 156/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 29.11.2005 hallituksen huolehtivan siitä, että perusteellisesti arvioidaan kiinteistöjä koskevien erityisesti henkilötietojen rekisteröinnin nykyisen sääntelyn asianmukaisuutta muun muassa perustuslain 10 §:n 1 momentin henkilötietojen suojan näkökulmasta ja ottaen huomioon henkilötietojen lailla säätämistä koskevat eduskunnan perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan kannanotot.

Oikeusministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ovat vuoden 2008 aikana valmistelleet esityksen kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtämistä käräjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle koskevaksi lainsäädännöksi. Henkilötietojen rekisteröinnin osalta esityksessä ehdotetaan maakaaren 7 lukuun lisättäväksi säännökset lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin käyttötarkoituksesta ja kirjaamisviranomaisen tiedonsaantioikeudesta sekä täsmennettäväksi nykyisiä säännöksiä, jotka koskevat lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin merkittäviä ja rekisteristä annettavia tietoja. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2009, minkä jälkeen asia ei enää anna hallituksen puolelta aihetta toimenpiteisiin.

Surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaaminen
HE 192/2005 vp — EV 186/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005, että uuden rikosvahinkolain vaikutuksia seurattaessa arvioidaan surmansa saaneiden läheisten asemaa sekä tarvetta säätää heille oikeus korvaukseen kokemastaan kärsimyksestä ja että samassa yhteydessä arvioitavaksi otetaan myös vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a § ja sitä koskeva soveltamiskäytäntö.

Lausumassa tarkoitettu uuden rikosvahinkolain ja vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:n soveltamiskäytännön asianmukainen arviointi edellyttää korvauskäytännön järjestelmällistä seuraamista.

Vuoden 2006 alusta voimaan tullutta uutta rikosvahinkolakia sovelletaan vahinkoon, joka on aiheutettu lain voimaantulon jälkeen tehdyllä rikoksella. Valtiokonttorissa on toistaiseksi annettu päätös vasta muutamista kymmenistä uuden lain mukaisista korvaushakemuksista, joissa on ollut kysymys surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen henkilövahingon korvaa-

misesta. Valtiokonttorin kanssa on sovittu soveltamiskäytännön tilastoimisesta siten, että se on vaikeuksitta käytettävissä, kun uudistuksen vaikutuksia arvioidaan.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:n soveltamiskäytäntöä alioikeuksissa on selvitetty oikeusministeriön yhteydessä toimivassa henkilövahinkoasiain neuvottelukunnassa. Vuoden 2009 aikana on tarkoitus arvioida, onko käytettävissä olevan selvityksen perusteella aihetta ryhtyä asiassa jatkotoimiin.

Ulosottoviranomaiselle tehtävät ilmoitukset ja ulosoton asiamieskielto
HE 83/2006 vp — EV 275/2006 vp
Lakivaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 31.1.2007, että hallitus seuraa alaikäisestä velallisesta holhousviranomaiselle tehtävää ilmoitusta koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sääntelyn edelleen kehittämiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista ja myös velallisten oikeusturva ja heidän maksettavakseen tulevat perintäkustannukset huomioon ottaen perusteltua sallia asiamiehen käyttäminen julkisten saatavien ulosotossa.

1. Alaikäisestä velallisesta holhousviranomaiselle tehtävää ilmoitusta koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.2008. Oikeusministeriön Helsingin maistraatista saaman ilmoituksen mukaan järjestelmä on toiminut toivotulla tavalla.

2. Oikeusministeriö on sopinut Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa siitä, tutkimuslaitos tekee selvityksen asiamieskiellon käytännön merkityksestä ja vaikutuksista. Lainmuutosten mahdollinen tarve arvioidaan selvityksen valmistuttua sen tulosten pohjalta vuoden 2009 syksyllä.

Ulosottorekisterin julkisten tietojen merkitseminen luottotietorekisteriin
HE 241/2006 vp — EV 315/2006 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.2.2007, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin luottotietolain täydentämiseksi siten, että ulosottorekisterin julkisten tietojen merkitseminen luottotietorekisteriin tulee mahdolliseksi.

Oikeusministeriö asetti 10.10.2008 työryhmän valmistelemaan luottotietolainsäädännön tarkistamista. Määräaika päättyy 28.2.2009. Työryhmän tulee muun muassa laatia ehdotus luottotietolain ja ulosottokaaren muuttamiseksi niin, että ulosottorekisterin tietoja voitaisiin nykyistä laajemmin merkitä luottotietorekisteriin. Tavoitteena on parantaa luottotietojen luotettavuutta.

Terrorismin ennaltaehkäisy
HE 81/2007 vp — EV 107/2007 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus selvittää, ovatko rikoslainsäädäntöön nykyisin sisältyvät valmistelutyyppisiä tekoja koskevat rangaistussäännökset johdonmukaisia ja vastaavatko ne riittävästi vakavien rikosten torjunnan asettamia vaatimuksia.

Oikeusministeriö on 17.3.2008 antanut eduskunnan lakivaliokunnalle lausunnon ryöstön valmistelun säätämistä rangaistavaksi koskevasta lakialoitteesta LA 124/2007 vp. Lausun-

nossa on yleisesti selvitetty valmistelun kriminalisointiin liittyviä rikosoikeudellisia kysymyksiä ja ongelmia.

Rikosten ennalta ehkäisyä koskevat valtuudet ovat parhaillaan pohdittavina esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilain uudistamista selvittelevässä toimikunnassa. Toimikunta luovuttaa mietintönsä maaliskuussa 2009. Rikosten ennalta ehkäisy ja niiden valmistelun säätäminen rangaistavaksi liittyvät asiallisesti yhteen. Tämän vuoksi on mahdollista arvioida valmistelutyyppisiä tekoja koskevien rangaistussäännösten tarvetta vasta, kun toimikunnan ehdotukset ovat valmiit ja saadun lausuntopalautteen perusteella nähdään, miten hyvin toimikunnan ehdotukset vastaavat tarpeeseen puuttua rikoksiin jo varhaisessa vaiheessa.

Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen
HE 164/2007 vp — EV 79/2008 vp
Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että poliisin sakotusohjetta päivitetään ensi tilassa ottaen huomioon muun muassa viimeaikainen oikeuskäytäntö sekä tarpeen mukaan muutoinkin selkeytetään, ja että valmistellaan tarvittavat ehdotukset sääntelyksi, jolla rajataan rangaistusmääräysmenettelyn käyttö pois tilanteista, joissa tekijä on menettelyllään osoittanut piittaamattomuutta lain kielloista tai käskyistä, annettavaksi eduskunnalle rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyn kokonaisuudistuksen yhteydessä taikka tarvittaessa erillisenä esityksenä niin, että esitys on mahdollista saattaa voimaan samanaikaisesti nyt hyväksytyn lakiehdotuksen kanssa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää viipymättä yhdyskuntaseuraamuksen kehittämistä koskevan kokonaistarkastelun ja huolehtii, että sen yhteydessä tai erillisenä työnä valmistellaan oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, kuntasektorin sekä muiden asiaan kuuluvien toimijoiden yhteistyönä vuoden 2009 loppuun mennessä eduskunnalle antamista varten tarvittavat ehdotukset sakon muuntorangaistusjärjestelmän ulkopuolelle jääville soveltuvaksi yhdyskuntaseuraamukseksi tai muuksi muuntorangaistuksen korvaavaksi toimeksi.

3. Eduskunta edellytti, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi sakon muuntokiellosta aiheutuvia vaikutuksia kiinnittäen huomiota muiden seikkojen ohella sakkovankien määrän kehitykseen, sakkotulojen määrään, sakkorangaistuksen uskottavuuteen rikosoikeudellisena seuraamuksena sellaisissa tapauksissa, joissa henkilö syyllistyy toistuvasti vähäisiin rikoksiin, vaikutuksiin rikollisuuteen kokonaisuutena, vaikutuksiin kaupan alan yritysten kannalta sekä käräjäoikeuksien, kuntien ja muiden asianomaisten viranomaisten toimintaan ja että oikeusministeriö antaa asiasta selvityksen lakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 28.8.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Sisäasiainministeriössä ovat valmisteltavina poliisin sakotusohjeen päivitys ja selkiinnyttäminen. Oikeusministeriössä on valmisteltavana hallituksen esitys laiksi summaarisesta rikosprosessista, jolla korvattaisiin rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettely. Tässä yhteydessä selvitetään myös, miten olisi rajattavissa rangaistusmääräysmenettely tai sen korvaava uusi menettely pois tilanteista, joissa tekijä on menettelyllään osoittanut piittaamattomuutta lain kielloista tai käskyistä. Esityksen valmistelu jatkuu oikeusministeriössä kevätkaudella 2009. Oikeusministeriö asetti marraskuussa 2008 työryhmän selvittämään sakon muuntorangaistusjärjestelmän kehittämistä. Työryhmän toimeksiantoon kuuluu muun muassa selvittää mahdollisuus rajata muuntorangaistusjärjestelmän käyttö vain tapauksiin, joissa maksukykyinen tuomittu tahallisesti tai tarkoituksellisesti jättää sakon maksamatta, eikä sitä

myöskään onnistuta perimään ulosottotoimin, tai joissa aidosti maksukyvyttömät henkilöt systemaattisesti tekevät sakkorikoksia. Työryhmän toimikausi päättyy 30.9.2009.

2. Oikeusministeriössä on valmisteltu yhdyskuntaseuraamusten kokonaisuudistusta selvittämään asettavan toimikunnan toimeksiantoa. Toimikunta asetettaneen alkuvuonna 2009. Toimikunnan työ on laaja, joten sen toimikausi on pidempi kuin mitä eduskunnan vastauksessaan edellyttämä muuntorangaistuksen korvaavan toimen ehdotusta koskeva määräaika, joka päättyy vuoden 2009 lopussa. Edellä 1-kohdassa mainitun, sakon muuntorangaistusjärjestelmän kehittämistä selvittävän työryhmän toimeksiantoon kuuluu myös selvittää mahdollisuudet ottaa käyttöön nimenomaan sakkovankeutta korvaava yhdyskuntaseuraamus.

3. Oikeusministeriö on ryhtynyt toimiin sakon muuntorangaistusjärjestelmän toimivuutta ja muuntokiellon vaikutuksia koskevan selvityksen edellyttämän tietopohjan varmistamiseksi ja täsmentämiseksi. Sakkojen maksuun, muuntoon ja muuntorangaistusten täytäntöönpanoon liittyviä tilastointikäytäntöjä on käsitelty yhteistyössä erityisesti Oikeusrekisterikeskuksen ja Rikosseuraamusviraston kanssa. Oikeusministeriö on myös osoittanut Oikeuspoliittiselle tutkimuslaitokselle määrärahan sakon muuntorangaistusjärjestelmän toimivuutta ja vaikutuksia koskevan tutkimuksen toteuttamiseksi.

Sisäasiainministeriö

Ulkomaalaishallinto
HE 219/1994 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.11.1994, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla kootaan hajanainen ulkomaalaishallinto yhteen sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

Sisäasiainministeriöön on vuoden 2008 alusta muodostettu hallitusohjelman mukaisesti maahanmuutosta ja kotoutuksesta vastaava kokonaisuus. Hallituksen esitys eräiden tehtävien siirtämistä sisäasiainministeriöön koskevaksi lainsäädännöksi annettiin eduskunnalle 28.9.2007. Esityksellä toteutettiin maahanmuuttoa koskevien tehtävien siirto työministeriöstä sisäasiainministeriöön ja samalla muutettiin Ulkomaalaisviraston nimi Maahanmuuttovirastoksi. Lainmuutokset tulivat voimaan 1.1.2008.

Maahanmuuttohallinnon kehittämistyötä on vuonna 2008 jatkettu toteuttamalla selvityshanke maahanmuuttohallinnon ja Maahanmuuttoviraston kehittämiseksi. Selvityksen pohjalta valmistellaan ehdotukset muun muassa säädöksiksi, joilla siirretään turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten ohjaukseen ja turvapaikanhakijoiden sijoittamiseen kuuluva toimivalta ja tarvittavat virat Maahanmuuttovirastolle. Hallituksen esitys asiaa koskevista lainsäädännön muutoksista annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Peitetoiminta ja valeosto
HE 34/1999 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 29.11.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että tarkkaan seurataan peitetoiminnan ja valeoston käyttöä poliisin toiminnassa, ja siitä, että peitetoiminnasta vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle annettava kertomus sisältää oikeusasiamiehen suorittaman valvonnan kannalta riittävät tiedot, sekä siitä, että lisäksi selvitetään, mikä merkitys telepakkokeinoilla, teknisellä valvonnalla ja teknisellä tarkkailulla on rikosten torjunnassa ja tutkinnassa.

Sisäasiainministeriö antoi 7.6.2001 asetuksen peitetoiminnan ja valeoston järjestämisestä sekä valvonnasta (499/2001). Asetuksen nojalla sisäasiainministeriö asetti 27.11.2001 peitetoiminnan ja valeostojen seurantaryhmän, jonka tehtävänä on toiminnan ja koulutuksen seuranta, toiminnassa havaituista laillisuusvalvonnan kannalta tärkeistä seikoista raportoiminen poliisin ylijohdolle, kehittämisehdotusten tekeminen sekä eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavan selvityksen valmisteluun osallistuminen. Vuodesta 2006 alkaen seurantaryhmän toimintaan on osallistunut kutsuttuna myös syyttäjälaitoksen edustaja.

Peitetoiminnan ja valeostojen seurantaryhmän kokoonpanoa on laajennettu niin, että siihen osallistuvat poliisihallinnon ulkopuolelta edustajat valtakunnansyyttäjänvirastosta, käräjäoikeuslaitoksesta, tullihallituksesta sekä rajavartiolaitoksen esikunnasta. Sisäasiainministeriön antama määräys poliisin salaisen tiedonhankinnan järjestämisestä, käytöstä ja valvonnasta on saatettu voimaan 7.7.2008 alkaen. Määräyksessä määritellään tarkemmin muun muassa valeoston ja peitetoiminnan menettelytavoista. Määräyksellä on velvoitettu, että keskusrikospoliisi huolehtii valeostoa ja peitetoimintaa koskevan erillisen toimintaa ohjaavan käsikirjan päivittämisestä ja kutsuu tähän päivitysryhmään edustajat poliisilaitoksista ja suojelupoliisista.

Peitetoiminnan ja valeoston järjestämisestä sekä valvonnasta annetun sisäasiainministeriön asetuksen uudistamista varten sisäasiainministeriö asetti vuonna 2005 työryhmän. Sisäasiainministeriön antama asetus poliisin tiedonhankinnan järjestämisestä ja valvonnasta on saatettu voimaan 1.4.2008 alkaen. Asetus sääntelee muun muassa valeostoon ja peitetoimintaan liittyvää keskitettyä järjestelyä, koulutusta, päätöksentekomenettelyä, toimenpiteiden käyttöä sekä valvontaa.

Pakkokeinolain mukaisten telepakkokeinojen asiankäsittely ja seuranta keskitettiin TEPA (Telepakkokeinot) -tietojärjestelmään 1.1.2002 alkaen. Telepakkokeinojen käyttöä ja valvontaa koskeva poliisin ohjeistus uudistettiin 20.1.2003 (PKL) ja 1.7.2004 (PolL). Ohjeistuksen uudistaminen on parhaillaan vireillä.

Kesällä 2003 käynnistettiin sisäasiainministeriön hanke uuden SALPA-järjestelmän (Salaisten pakkokeinojen asiankäsittelyjärjestelmä) luomiseksi. Keskusrikospoliisin ylläpitämä ja valtakunnallisesti keskitetty SALPA-järjestelmä otettiin tuotantokäyttöön 1.11.2004 alkaen, jolloin samalla lakkautettiin telepakkokeinojen asiankäsittelyjärjestelmän (TEPA) käyttö (SM-2004–02783/Ri-2). SALPA-järjestelmään on luotu tiedonhankintakeinojen käytön laillisuutta varmistavia ominaisuuksia ja tiedonhankintakeinojen käyttö on tehty laillisuusvalvojille läpinäkyväksi. Laillisuusvalvojan käyttäjäoikeuksia järjestelmään on annettu yli 200 valvojalle, jotka toimivat eri hierarkiatasoilla.

Sisäasiainministeriö antoi SALPA-järjestelmän käyttöä ja valvontaa koskevan määräyksen 8.7.2005 (SM-2005–00644/Ri-2). Tiedonhankinta- ja pakkokeinojen asiankäsittely ja asiakirjatuotanto tapahtuu keskitetyn SALPA-järjestelmän kautta. Poliisi- ja pakkokeinolain mukaisina salaisina pakkokeinoina järjestelmässä on asiat koskien telekuuntelua, televalvontaa, matkaviestimien sijaintitiedon hankkimista ja teknistä tarkkailua. Myös muu tiedonhankinta teleyrityksiltä on keskitetty tämän järjestelmän kautta tapahtuvaksi. Sisäasiainministeriö antoi SALPA-järjestelmän käyttöä ja valvontaa koskevan uuden määräyksen 2.7.2008 (SM-2008-01401/Ri-2).

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään 13.5.2005 (DNRO 1844/2/03) telepakkokeinojen käyttöä ja valvontaa koskevassa asiassa todennut mm., että poliisihallinnon sisäisessä laillisuusvalvonnassa on viime aikoina toteutettu merkittäviä uudistuksia: ”Erityisesti SALPA-järjestelmää pidän edistyksellisenä ja merkittävänä tekijänä salaisten pakkokeinojen käytön lainmukaisuudesta varmistumisessa ja asiantilan seuraamisessa. Katson, että minulla ei ole aihetta tässä yhteydessä enemmälti puuttua salaisten pakkokeinojen käytön valvontajärjestelyihin.”

Telepakkokeinoja, teknistä valvontaa ja teknistä tarkkailua koskevia säännöksiä on tarkistettu sekä 1.1.2004 voimaan tulleiden esitutkinta- ja pakkokeinolakien osittaisuudistuksilla (645–646/2003) että 20.7.2005 voimaan tulleella poliisilain osittaisuudistuksella (525/2005).

Sisäasiainministeriön asettamana selvitysmiehenä apulaisoikeuskansleri Jaakko Jonkka selvitti 1.8.2004–31.10.2004 poliisin johtamisjärjestelmää ja sisäistä laillisuusvalvontaa. Selvityksessään (Sisäasiainministeriön julkaisuja 48/2004) selvitysmies teki muun muassa epäkonventionaalisten tiedonhankintakeinojen valvontaan liittyviä ehdotuksia, joista keskeisimmät on toteutettu.

Sisäasiainministeriö on vuosittain raportoinut eduskunnan oikeusasiamiehelle edellä mainituista tiedonhankinta- ja pakkokeinojen käytöstä, niiden vaikuttavuudesta ja valvonnasta. Nämä keinot ovat osoittautuneet tarpeellisiksi törkeiden rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi ja niiden avulla on voitu paljastaa ja selvittää sellaisia rikoksia, jotka muutoin olisivat jääneet selvittämättä. Tutkinnanjohtajien tekemien arvioiden mukaan vuonna 2005 käytettyjen salaisten pakkokeinojen merkitys rikosten ennalta estämisessä, pal-

jastamisessa ja selvittämisessä on ollut joko ratkaiseva tai tärkeä telekuuntelun osalta 60 prosentissa tapauksia, televalvonnan osalta 57 prosentissa tapauksia ja teknisen kuuntelun osalta 60 prosentissa tapauksia. Vuotta 2006 koskevat vastaavat luvut ovat telekuuntelun osalta 75 ja televalvonnan osalta 61 prosenttia. Vuoden 2007 osalta luvut ovat samaa vaikuttavuusluokkaa. Peitetoiminta ja valeostot ovat olleet hyvin merkityksellisiä esitutkintaa suuntaavina keinoina ja operaatioille asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Keskusrikospoliisi ja sisäasiainministeriö ovat suorittaneet myös vuonna 2008 valeostoon ja peitetoimintaan liittyviä tarkastuksia.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö ovat asettaneet 12.3.2007 toimikunnan, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistukseksi. Toimikunnan tulee sisältökysymysten osalta selvittää tarpeellisin osin esitutkintaviranomaisten toimivaltuussäännöksiä selvittäneen selvityshenkilön OTL, VT Klaus Helmisen 3.7.2006 antamassa selvityksessään esille nostamat kysymykset. Asettamispäätöksen mukaan toimikunnan tehtävänä on pyrkiä säännöskokonaisuutta selkeyttäviin ja säännösten soveltamista helpottaviin lakisystemaattisiin ja lakiteknisiin ratkaisuihin. Erityistä huomiota on tällöin kiinnitettävä nykyisin poliisilain 3 luvussa olevaan tiedonhankinnan sääntelyyn ja pakkokeinolain 5 a luvussa olevaan telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen tarkkailun sääntelyyn sekä tiedonhankinta- ja pakkokeinoasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskeviin säännöksiin. Nykyiset asetuksentasoiset säännökset on perustuslain edellyttämässä laajuudessa siirrettävä tarkistettuina lain tasolle. Toimikunnan toimikausi päättyy 31.3.2009.

Arpajaisvalvonta
HE 197/1999 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.10.2001 hallituksen huolehtivan siitä, että arpajaisten toimeenpanon yhteiskunnallisia vaikutuksia seurataan jatkuvasti ja että arpajaisten toimeenpanon valvonta muodostetaan organisaatioltaan yhtenäiseksi ja resursseiltaan riittäväksi sekä että samalla järjestetään valvontaorganisaation yhteyteen ainakin arpajaisten toimeenpanon tarkoituksenmukaisuuden arviointia suorittava esimerkiksi neuvottelukunta-tyyppinen elin, jonka tehtäväala olisi laajempi kuin nykyisen tavara-arpajaislautakunnan.
>
> Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että seurataan uuden lainsäädännön toimivuutta tavara-arpajaisten ja bingo-pelien osalta sekä muutoinkin yleishyödyllisten yhteisöjen, muun muassa urheiluseurojen, varainhankinnan kannalta ja ryhdytään tarvittaessa seurannan edellyttämiin lainvalmistelutoimenpiteisiin.
>
> Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että selvitetään erikseen sähköisissä verkoissa harjoitettavan arpajaistoiminnan sekä kansallista että kansainvälistä, uutta arpajaislainsäädäntöä täydentävää, sääntelytarvetta ja mahdollisuuksia.

Sisäasiainministeriön poliisiosastolle on 1.7.2002 tehdyllä päätöksellä perustettu Riihimäelle Arpajais- ja asehallintoyksikkö. Yksikkö vastaa muun muassa arpajais-, viihdelaite- ja rahankeräyslainsäädännössä sisäasiainministeriölle säädetyistä tehtävistä.

Valtioneuvosto asetti 16.4.2004 jäsenistöltään laaja-alaisen Rahapelifoorumin, jonka tehtävänä oli valmistella kansallisen rahapelipolitiikan linjaukset ottamalla huomioon rahapelitoiminnan kansainvälistymisen vaikutukset ja rahapelitoimintaan kytkeytyvät sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Rahapelifoorumin linjaukset valmistuivat maaliskuussa 2006. Linjauksissa käsitellään rahapelien osalta rahapelien nykytilaa, haasteita, rahapeliyhteisöjen ohjauspolitiikkaa, lupa- ja valvontaviranomaisten toimintaa, pelien saatavuutta ja pelien omi-

naisuuksia, pelihaittojen ehkäisyä ja hoitoa sekä pelihaittojen tutkimusta. Rahapelifoorumin toimikausi päättyi pääministeri Matti Vanhasen I hallituksen lopettaessa toimintansa.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimiin rahapelaamiseen liittyvien sosiaalisten ongelmien rajoittamiseksi, rikollisuuden torjumiseksi ja yksinoikeuden säilyttämiseksi sekä sen takaamiseksi, että viranomaisilla on riittävät voimavarat laittomaan pelitarjontaan puuttumiseksi. Hallitusohjelmassa todetaan vielä erikseen, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yksinoikeusjärjestelmän säilyttämiseksi muuttuvassa kansainvälisessä tilanteessa. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi sisäasiainministeriö asetti 30.11.2007 arpajaislain uudistamista koskevan hankkeen. Ensimmäisen vaiheen hallituksen esitys annettiin 26.6.2008 ja sitä täydentävä hallituksen esitys annettiin 5.12.2008. Hallituksen esitys sisältää muun muassa ehdotukset Rahapelifoorumin linjauksiin liittyvistä säädösesityksistä. Toisen vaiheen hallituksen esityksen valmisteluaikaa jatkettiin 31.3.2009 saakka. Toisessa vaiheessa työryhmä antaa ehdotuksensa rahapelien toimeenpanoa koskevan yksinoikeusjärjestelmän perusteisiin, rahapelitoimintaan ja laajemminkin arpajaisiin liittyvän valvonnan organisointiin ja resursointiin sekä rahapelien toimeenpanon kytkeytyvän sosiaalisen vastuun toteuttamiseen liittyvistä säädösesityksistä.

Yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankinnan edellytyksiä parannetaan 1.7.2006 voimaan tulleella uudella rahankeräyslailla. (Kts. lisäksi kohta Rahankeräykset HE 102/2005 vp–EV 203/2005 vp)

Ulkomaalaisviraston toiminta
HE 15/2000 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.6.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että ulkomaalaisviraston työtapoja kehitetään, palvelukykyä parannetaan ja virastolle turvataan asianmukaiset henkilöstövoimavarat, jotta muun muassa käsittelyaikoja saadaan kauttaaltaan nopeutettua.

Viraston nettomäärärahataso on vuodesta 1996 yli kaksinkertaistunut. Viraston määrärahakehys on kuitenkin valtion tuottavuusohjelman johdosta viime vuosina pienentynyt. Samaan aikaan viraston asiamäärät ovat voimakkaassa kasvussa.

Ulkomaalaisviraston toimintaa selvitettiin alustavasti viraston toimintojen alueellistamista koskevan selvitysmiehen selvityksen yhteydessä. Sisäasiainministeriö toteutti vuonna 2004 Ulkomaalaisviraston tulostavoitteiden toteutumisen ja alueellistamisen toimeenpanon ohjaushankkeen. Hankkeen tavoitteena oli erityisesti turvapaikkapäätöksenteon ja kansalaisuushakemusten ratkaisujen nopeuttaminen sekä alueellistamisen käynnistämiseksi ja sen tehokkaaksi hyväksikäyttämiseksi päätöksenteossa.

Ulkomaalaisvirasto muuttui vuoden 2008 alussa Maahanmuuttovirastoksi. Sisäasiainministeriö asetti marraskuussa 2007 selvityshankkeen maahanmuuttohallinnon ja Ulkomaalaisviraston toiminnan kehittämiseksi. Vuoden 2008 huhtikuussa valmistuneen selvityshankkeen painopiste oli Maahanmuuttoviraston palvelun, toiminnan laadun ja rakenteiden kehittämisessä. Selvityksen pohjalta valmistellaan ehdotukset muun muassa säädöksiksi, joilla siirretään turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten ohjaukseen ja turvapaikanhakijoiden sijoittamiseen kuuluva toimivalta ja tarvittavat virat Maahanmuuttovirastolle. Hallituksen esitys asiaa koskevista lainsäädännön muutoksista annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009.

Maahanmuuttovirastossa on käynnissä ulkomaalaisprosessien sähköistämiseen tähtäävä hanke, joka valmistuttuaan tulee osaltaan nopeuttamaan päätöksentekoprosesseja. Kyseessä

on merkittävä tuottavuushanke, johon valtiovarainministeriö on osoittanut tuottavuuden edistäminen -määrärahaa. Hankkeen toteuttamisen kannalta välttämättömät lainmuutokset tulivat voimaan 1.2.2007. Ulkomaalaisasioiden sähköinen asiainkäsittelyjärjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2009 toukokuussa. Sähköisen asioinnin kehittäminen tulee nopeuttamaan asioiden käsittelyä. Maahanmuuttovirastossa on myös käynnistetty asiakaspalvelun kokonaisvaltainen kehittämisprojekti lokakuussa 2008. Virastolle laaditaan muun muassa asiakaspalvelustrategia. Osana kehittämistyötä virasto on esimerkiksi solminut yhteispalvelusopimuksen Helsingin kaupungin maahanmuuttajien neuvontapisteen kanssa.

Vuoden 2008 aikana turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi voimakkaasti. Hakijoita saapui vuoden aikana 4035, kun vuonna 2007 hakijoita oli 1 505. Turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 2008 noin 127 vuorokautta. Niin sanotussa nopeutetussa menettelyssä käsiteltyjen turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 57 vuorokautta. Läpivientiajat oleskeluluvissa ovat olleet tavoitteiden mukaiset eikä suuria viiveitä tai ruuhkia ole. Kansalaisuushakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli noin 1 vuosi 6 kuukautta (556 vrk). Tavoitteeksi on asetettu, että vuoden 2008 lopussa kaikki ennen vuotta 2007 vireille tulleet kansalaisuushakemukset on ratkaisu sekä suuri osa myös vuonna 2007 vireille tulleista.

Maahanmuuttopolitiikka ja monikulttuurinen Suomi
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 22) Monikulttuurisuudesta on tehtävä omien historiallisten esimerkkiemme pohjalta tulevaisuuden menestystekijä. Hallituksen tulee panostaa tässä tarkoituksessa Suomessa olevien ja tänne tulevien maahanmuuttajien kotouttamiseen erityisesti kielitaitoa ja työmarkkinavalmiuksia kehittäen.

Hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman painopiste on edellytysten luomisessa työperusteisen maahanmuuton lisäämiselle. Ohjelma sisältää myös linjaukset monikulttuurisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi, ulkomaalaisten opastamiseksi sekä maahanmuuttajien kotouttamiseksi. Ohjelma hyväksyttiin vuonna 2006 ja sen toimeenpano vahvistettiin pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa. Ohjelma on monivuotinen ja sen toimeenpano on käynnissä usealla eri hallinnonalalla. Poikkihallinnollinen työryhmä on seurannut ja raportoinut ohjelman tähänastisesta toimeenpanosta. Työvoimana maahan muuttaville ja heidän perheenjäsenilleen suunnattava opastusjärjestelmä kehitetään Euroopan sosiaalirahasto-ohjelman rahoituksella.

Työ-ja elinkeinoministeriö kohdentaa työvoimapoliittisia määrärahoja siten, että vuosittain voidaan hankkia 6 000–7 000 kotoutumissuunnitelmaan oikeutetuille työttömälle työnhakijalle noin 40 opintoviikon laajuinen maahanmuuttajakoulutus. Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta hankitaan opetushallituksen vuonna 2007 uudistaman ”Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus- suosituksen pohjalta. Koulutukseen on liitetty mahdollisuus suorittaa EU-standardien mukainen suomen tai ruotsin kielen keskitason kielitutkinto (YKI). Ennen varsinaista kotoutumiskoulutusta voidaan tarvittaessa järjestää luku - ja kirjoitustaidon opintoja, joiden laajuus vaihtelee 20–40 opintoviikkoon. Kotoutumiskoulutus on osa maahanmuuttajan kotoutumis- tai työnhakusuunnitelmaa. Koulutuksen aikana kartoitetaan maahanmuuttajien aiempi koulutus ja osaaminen ja laaditaan jatkosuunnitelmat siten, että ne tukevat maahanmuuttajan ohjaamista työmarkkinoille. Hyviä kokemuksia työelämävalmiuksien parantamisesta on saatu esimerkiksi työnantajien kanssa yhteishankkeina toteutetusta, suomenkielen opetusta sisältävistä ammatillisista koulutuksista.

Paluumuuttojonossa oleville inkerinsuomalaisille ja heidän perheenjäsenilleen järjestetään paluumuuttovalmennuskursseja Pietarin alueella, Karjalassa ja Virossa. Suomen kielen opetuksen lisäksi kursseilla annetaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä. Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä olevan suomenkielen taidon osoittaminen tapahtuu suorittamalla ulkomaalaislain edellyttämä inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kielitutkinto (DIPAKI).

Sisäasiainministeriö vastaa yhdenvertaisuuslain mukaisen yhdenvertaisuussuunnittelun kehittämisestä, syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpanosta ja EU:n Progress ohjelman ”Syrjimättömyys” toimintalinjan koordinoinnista.

Sisäasiainministeriön perustama asiantuntijaryhmä on laatinut yhdenvertaisuussuunnittelun laatukriteerit ja laatinut ehdotukset yhdenvertaisuussuunnittelun laadulliseksi ja määrälliseksi kehittämiseksi. Syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpano on aloitettu. Kansallinen syrjinnän vastainen kampanja on jatkanut yhdenvertaisuus- ja syrjintäasioista tiedottamista ja kouluttamista. Kampanja saa rahoitusta EU;lta ja mukana olevilta ministeriöiltä.

Sisäasiainministeriön yhteydessä toimiva Etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO) avustaa ministeriöitä maahanmuuttopolitiikan asiantuntijana etnisesti yhdenvertaisen ja monimuotoisen yhteiskunnan kehittämisessä.

Sisäasiainministeriössä on valmistunut ehdotus kotouttamisen ja etnisten suhteiden puiteohjelmaksi. Ohjelmassa asetetaan valtakunnalliset toimintaa ja voimavaroja koskevat tavoitteet. Puiteohjelmaa ei ole vahvistettu, koska voimavaroja ohjelman toimeenpanolle ei ole. Hallituksen ohjelman mukaisesti pääkaupunkiseudulle, Turun seudulle ja muille merkittäville maahanmuuttoalueille laaditaan yhdessä valtion ja seudun kuntien kanssa pilottiohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistymisen edistämiseksi. Pilottiohjelman valmistelu on aloitettu, mutta rahoitusratkaisut vaikuttavat ohjelman toteuttamisaikatauluun.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ulkomaalaislain seuranta ja kehittäminen
HE 28/2003 vp, 151/2003 vp — EV 37/2004 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 23.4.2004 hallituksen seuraavan tarkkaan uuden ulkomaalaislain toimivuutta ja soveltamista ottaen seurannassa huomioon muun ohella lapsen asemaan ja etuun liittyvät eri kysymykset, ulkomaalaisten opiskelijoiden ja muidenkin ulkomaalaisten työnteko-oikeuden helpottaminen ja laajentaminen, ulkomaalaisasioiden käsittelyn nopeuttaminen kokonaisuutena ja erityisesti turvapaikkamenettelyssä selvissä tapauksissa, Ulkomaalaisviraston omaa päätöksentekoa koskevan valitusoikeuden käytön laajuus ja ulkomaalaishallinnon tehostaminen sekä seurannan ja siihen liittyvän selvitystyön perusteella valmistelevan eduskunnalle annettavaksi – tarvittaessa nopeasti ja yksittäisinäkin asioina – uutta ulkomaalaislakia koskevat muutosehdotukset.

2. Eduskunta edellytti lisäksi hallituksen valmistelevan kiireellisesti eduskuntakäsittelyä varten ulkomaalaislakia täydentävinä normeina ihmiskaupan uhrien asemaa koskevat säännökset, henkilön maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyvät menettelytapasäännökset mukaan lukien pakko- ja voimakeinojen käyttäminen, poikkeuksellisia oloja varten tarpeelliset poikkeamismahdollisuudet ulkomaalaislain säännöksistä sekä henkilöiden laajamittaista maahantuloa koskevat säännökset valmiuslain mukaisiksi toimivaltuuksiksi.

1 Ulkomaalaislaki (301/2004) tuli voimaan 1.5.2004. Lain soveltamista on seurattu pyytämällä pian voimaantulon jälkeen arvioita ulkomaalaislain toimivuudesta ja soveltamisesta tahoilta, jotka olivat mukana ulkomaalaislain valmistelussa. Lisäksi palautetta on saatu lain voimaantulon jälkeen pidetyissä koulutustilaisuuksissa ja muutoinkin lain soveltajilta.

Eduskunnan kiireellisesti edellyttämistä ulkomaalaislain muutosehdotuksista on valmisteltu seuraavat. Ulkomaalaisten opiskelijoiden asemaa koskeva ulkomaalaislain muutos tuli voimaan 1.2.2006. Lainmuutoksen tarkoituksena on edistää ulkomaalaisten opiskelijoiden hakeutumista ja sijoittumista suomalaiseen työelämään. Voimaan tulleella lailla laajennettiin ulkomaalaisten opiskelijoiden työnteko-oikeutta ja mahdollistettiin heidän jäämisensä Suomeen opintojen jälkeen työnhakutarkoituksessa. Lailla pyritään helpottamaan ulkomaalaisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen töihin opintojen päätyttyä.

Ulkomaalaislain muutos, jolla pyritään parantamaan ilman huoltajaa olevien alaikäisten turvapaikanhakijoiden asemaa, tuli voimaan 1.2.2007. Ulkomaalaislakiin lisättiin säännökset vastaanottokeskusten ja lupaviranomaisten välisestä tiedonkulusta ja ilman huoltajaa olevan alaikäisen vanhemman tai hänen tosiasiallisesta huollostaan vastanneen henkilön jäljittämistä. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että lapsen edun toteutumisesta ja ilman huoltajaa tulleiden turvapaikanhakijalasten asemasta tehdään selvitys. Selvityksen tekeminen on alkamassa vuoden 2009 alussa.

Tilapäisellä oleskeluluvalla oleskelevien ulkomaalaisten perheenjäsenten työnteko-oikeutta laajennettiin perheenyhdistämisdirektiivin kansallista voimaansaattamista koskevalla ulkomaalaislain muutoksella, joka tuli voimaan 1.7.2006. Sisäasiainministeriö on lokakuussa 2007 asettanut hankkeen ulkomaalaislain työntekijän oleskelulupajärjestelmän uudistamiseksi. Tavoitteena on ennen kaikkea selkeyttää järjestelmää. Hallituksen esitys on suunniteltu annettavaksi eduskunnan kevätistuntokaudella 2009.

Ulkomaalaisviraston päätöksenteko on nopeutunut mittavien tehostamistoimien seurauksena. Tällä hetkellä suurimmat viiveet ovat muutoksenhakuvaiheessa ja päätösten tiedoksiannossa sekä maasta poistamispäätösten täytäntöönpanossa. Niin sanotussa nopeutetussa menettelyssä käsiteltyjen turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 134 vuorokautta vuonna 2003. Nyt käsittelyaika on keskimäärin 57 vuorokautta. Viraston toiminta tulee edelleen tehostumaan prosessien sähköistämisen myötä. Toukokuussa 2009 on tarkoitus ottaa käyttöön ulkomaalaisasioiden sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä (UMA).

Sisäasiainministeriö asetti marraskuussa 2007 selvityshankkeen maahanmuuttohallinnon ja Ulkomaalaisviraston toiminnan kehittämiseksi. Selvitysmieheksi nimettiin ministeri Ole Norrback. Selvityshankkeen painopiste oli Maahanmuuttoviraston palvelun, toiminnanlaadun ja rakenteiden kehittämisessä. Selvityshankkeen raportti julkaistiin 30.4.2008. Selvitysmies teki useita ehdotuksia maahanmuuttohallinnon ja Maahanmuuttoviraston uudistamisesta, muun muassa ehdotuksia tehtävien siirroista hallinnon toimijoiden välillä ja Maahanmuuttoviraston asiakaspalvelun sekä maahanmuuton palveluprosessien ja palveluverkon kehittämisestä.

Maahanmuuttoviraston oman valitusoikeuden käyttöä on seurattu. Virasto käytti vuonna 2005 muutoksenhakuoikeuttaan hakemalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta valituslupaa hallinto-oikeuden päätökseen 11 tapauksessa. Vuonna 2006 virasto haki valituslupaa 20 tapauksessa. Vuonna 2007 valituslupaa haettiin 11 kertaa. Valituslupaa on haettu yhteensä 42 tapauksessa. Maahanmuuttovirasto on käyttänyt harkitusti oikeuttaan hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Lain muutoksen tavoite on tältä osin toteutunut.

2. Ihmiskaupan uhrin asemaa koskevat ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muutokset tulivat voimaan 31.7.2006. Ulkomaalaislakiin lisättiin muun muassa säännökset ihmiskaupan uhrille myönnettävästä oleskeluluvasta sekä säännös harkinta-ajan myöntämisestä ihmis-

kaupan uhrille. Ihmiskaupan uhrien suojelujärjestelmää on edelleen kehitetty säätämällä vähemmistövaltuutetun tehtäväksi toimia kansallisena ihmiskaupparaportoijana. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain muutoksen joulukuussa 2008.

Maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyviä menettelytapasäännöksiä pohtineen hankkeen yhteydessä on selvitetty, että maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyviä ohjeita ja määräyksiä on uudistettu siten, että muutoksia ulkomaalaislakiin ei tältä osin esitettäne. Asiaan liittyvä ohjeistus päivitetään kokonaisuudessaan sisäasiainministeriön ulkomaalaisasioita koskevan ohjetyöryhmän työn yhteydessä. Eduskunnan lausuma poikkeuksellisia oloja varten tarpeellisista poikkeamismahdollisuuksista ulkomaalaislain säännöksistä sekä henkilöiden laajamittaista maahantuloa koskevista säännöksistä on saatettu valmiuslakitoimikunnan tietoon ja valmisteltavaksi. Valmiuslakitoimikunta päätyi ehdotuksessaan siihen, että valmiuslakiin ei oteta henkilöiden laajamittaista maahantuloa koskevaa toimivaltasäännöstä.

Ulkomaalaislain muutostarpeiden seuranta sekä maahanmuuttohallinnon kehittäminen on jatkuva prosessi. Ulkomaalaislakia on sen yli neljä ja puoli vuotta sitten voimaan tulleen kokonaisuudistuksen jälkeen muutettu ja päivitetty eri syistä useaan eri otteeseen. Erilaisia muutoslakeja on vuoden 2008 loppuun mennessä hyväksytty eduskunnassa yhteensä kahdeksantoista. Liittyen hallituksen esitykseen ulkomaalaislain muuttamiseksi (HE 166/2007) eduskunnan hallintovaliokunta on antanut lausuman (HaVM 26/2008), jossa edellytetään muun muassa koko ulkomaalaislain toimivuuden seurantaa.

Eduskunnan lausumassa olleet seikat on eri muodoissaan otettu huomioon niin, että asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Poliisilain kokonaisuudistus
HE 266/2004 vp, LA 58/2005 vp – EV 83/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 22.6.2005, että eduskunnalle antamista varten valmistellaan poliisilain säännösten pohjalta huolellisesti poliisilain kokonaisuudistus siten, että sääntelyesitys muodostuu mahdollisimman selkeäksi ja johdonmukaiseksi sisältäen kunkin yksitäisen pykälän täsmälliset ja muutoinkin asianmukaiset perustelut.

Sisäasiainministeriö asetti 11.1.2006 OTL, VT Klaus Helmisen selvityshenkilöksi selvittämään esitutkintaviranomaisten toimivaltuussäännöksiä. Tehtävänä oli laatia selvitys siitä, mitä muutoksia tulisi tehdä poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolakiin sekä asiasisällöltään niihin liittyviin muihin säädöksiin ja miten tämän lainsäädäntökokonaisuuden selkeyttä ja ymmärrettävyyttä voitaisiin parantaa esimerkiksi muuttamalla normien sijoittelua ja ryhmittelyä. Selvityksessä tuli kartoittaa nykylainsäädännön systematiikka, ongelmat ja muutostarpeet, tarpeet lainsäädännön selkeyttämiselle ja yhtenäistämiselle sekä arvioida esitutkintaviranomaisten rooleja. Selvityksessä tuli huomioida toimivaltuuksien käyttämiseen liittyvät valvonta- ja oikeussuojajärjestelyt, perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat sekä niihin liittyvä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja laillisuusvalvojien ratkaisukäytäntö. Selvityshenkilö luovutti loppuraporttinsa 3.7.2006.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö ovat asettaneet 12.3.2007 toimikunnan, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistukseksi. Toimikunnan tulee sisältökysymysten osalta selvittää tarpeellisin osin edellä mainitussa selvityksessä esille nostetut kysymykset. Asettamispäätöksen mukaan toimikunnan tehtävänä on pyrkiä säännöskokonaisuutta selkeyttäviin ja säännösten soveltamista helpottaviin lakisystemaattisiin ja lakiteknisiin ratkaisuihin. Erityistä huomiota on tällöin kiinnitet-

tävä nykyisin poliisilain 3 luvussa olevaan tiedonhankinnan sääntelyyn ja pakkokeinolain 5 a luvussa olevaan telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen tarkkailun sääntelyyn sekä tiedonhankinta- ja pakkokeinoasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskeviin säännöksiin. Nykyiset asetuksentasoiset säännökset on perustuslain edellyttämässä laajuudessa siirrettävä tarkistettuina lain tasolle. Toimikunnan toimikausi päättyy 31.3.2009.

Siviilikriisinhallinta
VNS 6/2004 vp – EK 35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

> 4. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että valtioneuvosto ryhtyy siviilikriisinhallintaa koskevan lainsäädännön kehittämisen ohella toimiin siviilikriisinhallintaa koskevien kansallisten voimavarojen ja asiantuntemuksen sekä EU:n siviilikriisinhallintapolitiikan vahvistamiseksi ja että valtioneuvosto laatii asiasta eduskunnalle selvityksen viimeistään vuoden 2006 aikana.

Eduskunnalle annettiin vuoden 2006 syksyllä (8.9.2006 UTP 21/2006 vp) lausuman mukainen selvitys. Selvitys laadittiin ulkoasiainministeriön ja sisäasiainministeriön yhteistyönä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimeenpano
HE 6/2005 vp - EV 92/2005 VP
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.6.2005, että hallitus seuraa tarkkaan rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimeenpanoa sekä huolehtii siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan viimeistään vuoden 2008 loppuun mennessä seikkaperäinen kirjallinen selvitys rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja soveltamisesta.

Selvitys rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja soveltamisesta on annettu eduskunnalle syysistuntokaudella 2008.

Henkilötietojen suojaa koskeva yleissääntely
HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Valtioneuvosto päätti 20.7.2006 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Biometristen tunnisteiden tai muiden sähköisten tunnistamiskeinojen ja -välineiden käyttöä on arvioitava henkilötietolain (523/1999) mukaan. Biometrisiin tunnisteisiin ja niiden käyttöön liittyvän henkilötietojen suojaa koskevan yleislainsäädännön valmistelu kuuluu oikeusministeriön toimialaan ja tarkempi vastaus tältä osin löytyy oikeusministeriön hallinnonalan osasta.

Sisäasiainministeriössä on valmisteltu passilain uudistamisen toinen vaihe koskien biometrisiä tunnisteita. Tarkoituksena on sisällyttää sormenjälkitieto passin tietosirulle. Hallituksen esitys on määrä antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Tämän jälkeen on tarkoitus valmistella vastaava henkilökorttia koskeva biometristen tunnisteiden käyttöönotto.

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen
HE 90/2005 vp – EV 94/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Sisäasiainministeriö tulee pyytämään sosiaali- ja terveysministeriötä ryhtymään toimenpiteisiin asiaa koskevan työryhmän perustamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut ohjeet päihtyneiden akuuttihoidon järjestämisestä (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:65). Ohjeiden tarkoitus on selventää ja yhdenmukaistaa päihtyneen kohtaamisessa ja hoidossa noudatettavia käytäntöjä. Valmistelutyö on tehty sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin asiantuntijoiden kanssa. Ohjeet keskittyvät alkoholipäihtymykseen, mutta niiden periaatteita voidaan soveltaa myös muissa päihtymystiloissa. Ohjeissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten päihtymys vaikuttaa palvelujen saamiseen sekä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon päivystyksen, psykiatrisen hoidon ja poliisin väliseen työnjakoon. Valtakunnallisia ohjeita voidaan täydentää alueellisilla tai paikallisilla sovelluksilla, joissa huomioidaan alueelliset tarpeet ja seudullinen palvelujärjestelmä. Paikalliset sovellukset eivät voi poiketa valtakunnallisten ohjeiden periaatteista.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisee vuoden 2009 alussa valtakunnallisen mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelman, jossa on mukana myös malli alueellisesta päihtyneiden ensihoidon järjestämisestä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin yhteistyönä.

Rahankeräykset
HE 102/2005 vp — EV 203/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen huolehtivan uudistuksen tehokkaasta tiedottamisesta sekä tarkkaan seuraavan uuden rahankeräyslain soveltamista ja toimivuutta ottaen huomioon muun ohella rahankeräyksen määritelmään samoin kuin yleishyödyllisen toiminnan määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet, rahankeräysten tehokkaan valvonnan ja väärinkäytösten torjunnan sekä arvioivan erikseen mahdollisuutta erityisestä syystä myöntää evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa.

Rahankeräyslain uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 102/2005) on hyväksytty eduskuntakäsittelyssä joulukuussa 2005. Rahankeräyslaki (255/2006) ja sitä täydentävä valtioneuvoston asetus rahankeräyksistä (503/2006) tulivat voimaan 1.7.2006. Lailla selvennetään rahankeräystoiminnan eroa yleishyödyllisten toimijoiden muuhun varainhankintaan ja erityisesti kaupankäyntiin. Lailla turvataan yleishyödyllisten yhteisöjen mahdollisuudet omaehtoiseen varainhankintaan varmistamalla lahjoittajien luottamus varainhankinnan asianmukaisuuteen. Tässä tarkoituksessa tehostetaan rahankeräysten valvontaa tarkentamalla muun muassa tilitystä koskevia säännöksiä ja parantamalla valvontaviranomaisten toimintamahdollisuuksia. Rahankeräysrikoksen enimmäisrangaistus nousi kuudesta kuukaudesta vankeutta enintään kahteen vuoteen vankeutta.

Rahankeräysten valvontaa varten tullaan perustamaan poliisin pitämä valtakunnallinen rahankeräysten valvontatiedosto. Sisäasiainministeriö on 15.3.2007 asettanut hankkeen valmistelemaan rahankeräysten valvontarekisteriä.

Kotouttamislain kehittäminen
HE 166/2005 vp — EV 214/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kotouttamislain kehittämiseksi ja tarkistamiseksi ainakin siten, että erityistä huomiota kiinnitetään sääntelyn täsmällisyyteen, johdonmukaisuuteen ja normien välisiin suhteisiin siltä osin kuin kysymys on maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista, viranomaisten vastuista ja toimivaltuuksista sekä yksilön oikeusturvaan liittyvistä seikoista ja muista hyvän hallinnon takeista.

Hallitus ottaa hallintovaliokunnan lausuman huomioon valtioneuvoston 19.10.2006 päättämän hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyvän lainsäädännön valmistelussa.

Vuoden 2008 aikana sisäasiainministeriössä on valmisteltu kotouttamislain toimeenpanon selontekoa(VNS 4/2008 vp), jonka hallitus antoi eduskunnalle 2.10.2008. Selonteossa tuodaan laajasti esille toimeenpanoon liittyvää tietoa, haasteita ja ongelmia sekä kehittämisehdotuksia. Yhtenä kehittämisehdotuksena todetaan se, ettei kotouttamislakia ole tarkoitus muuttaa enää osittaisuudistuksilla, vaan sisäasiainministeriö käynnistää kotouttamislain kokonaisuudistuksen tavoitteena hallituksen esityksen antaminen eduskunnalle vuoden 2010 alussa. Nykyinen kotouttamislaki on valmisteltu ja tullut voimaan aikana, jolloin pakolaisuus ja muut humanitaariset syyt olivat merkittävimmät maahanmuuton perusteet. Kotouttamisen haasteita on tarkasteltava uudelleen, koska maahanmuutto Suomessa on kasvanut huomattavasti ja maahanmuuton perusteet ovat myös moninaisemmat kuin ennen. Tämän vuoksi kotouttamislain soveltamisalaa tulisi täsmentää ja laajentaa henkilöpiirin osalta.

Poliisin hallintorakenneuudistus
HE 72/2006 vp — EV 194/2006 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.12.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että hyvissä ajoin ennen poliisilaitoksen toimialueenmuodostamista useammasta kuin yhdestä kihlakunnasta hallintovaliokuntaa informoidaan kirjallisesti muutoshankkeesta perusteluineen.
>
> 2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että myös poliisin lääninjohdon asema ja tehtävät selvitetään.

1. Hallintovaliokunta on 5 päivänä kesäkuuta 2007 pyytänyt sisäasiainministeriöltä selvityksen poliisin paikallishallinnon kehittämisestä. Sisäasiainministeriö on 13 päivänä syyskuuta 2007 toimittanut valiokunnalle selvityksensä (MINS 1/2007 vp). Eduskunnan hallintovaliokunta antoi sisäasiainministeriön selvityksen johdosta lausuntonsa 12.10.2007 (HaVL 14/2007 vp). Valtioneuvoston asetus poliisilaitosten toimialueista annettiin 15.11.2007 ja sisäasiainministeriön päätökset pääpoliisiasemien ja poliisiasemien sijaintipaikoista sekä poliisin hallintorakenteen kehittämishankkeen asettamisesta tehtiin 16.11.2007. Sisäasiainministeriön päätös poliisilaitosten muiden palvelupisteiden sijaintipaikoista tehtiin 28.11.2008. Poliisilaitosten uusi toimialuejako ja organisaatiorakenne astuivat voimaan 1.1.2009.

2. Poliisin hallintorakenneuudistuksen toisen vaiheen käsittely poliisin hallintorakenteen kehittämistyöryhmässä (PORA-työryhmä) aloitettiin elokuussa 2007. Toisessa vaiheessa työryhmä tekee selvityksen ja kehittämisehdotukset poliisin ylijohdon, poliisin lääninjohtojen, poliisin valtakunnallisten yksiköiden sekä Helsingin poliisilaitoksen kehittämistarpeista. Loppuraporttiin sisältyy esitykset muun muassa poliisin lääninjohtojen rakenteellisista kehittämistarpeista. Työryhmä antoi loppuraporttinsa 8.2.2008 ja siihen liittyvät toimeenpano-

esitykset 9.6.2008. Hallituksen iltakoulu linjasi poliisin uuden kaksiportaisen hallintomallin 19.11.2008. Uuden hallintomallin valmisteluhanke asetettiin 27.11.2008 ja organisaatiouudistuksen toinen vaihe on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2010 lukien.

Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano
VNS 3/2007 vp - EK 4/2008 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 10.4.2008 seuraavan kannanoton:
> 1. Hätäkeskusuudistuksen toimeenpanoa on jatkettava hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp mukaisesti.
>
> 2. Valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle hätäkeskusuudistuksen toimeenpanosta perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä.
>
> 3. Hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp perusteluissa lausuttuun viitaten valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys, mikäli hätäkeskusten aluejakoa aiotaan muuttaa.

Valtioneuvosto päätti 12.6.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasianministeriö asetti 11.11.2008 hätäkeskustoiminnan kehittämishankkeen, joka tekee esityksen Hätäkeskuslaitoksen keskeisistä strategisista linjauksista vuoden 2009 aikana.

Kannanoton kohdan 2 toimeenpano ei kertomusvuonna vielä ollut ajankohtainen.

Kannanoton kohtaan 3 liittyvää selvitystä ei ole ollut aihetta antaa toimintavuonna 2008.

Siviilikriisinhallintaan osallistuvan henkilöstön palvelussuhteen ehdot
HE 46/2008 vp — EV 53/2008 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että henkilöstöä edustavilla valtion pääsopijajärjestöillä on käytettävissään sellaiset neuvottelu- ja osallistumisjärjestelmät, jotka takaavat näille henkilöstöjärjestöille aidon mahdollisuuden vaikuttaa siviilikriisinhallinnan henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin.

Valtioneuvosto päätti 25.6.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Sisäasiainministeriö kutsui koolle siviilikriisinhallintaan osallistuvaa henkilöstöä edustavat valtion pääsopijajärjestöt (Pardia, JUKO ja JHL) 19.12.2008. Järjestöille esiteltiin siviilikriisinhallintaan osallistumisen kansalliset järjestelyt, palvelussuhteen ehdot sekä osallistumistilanne ja -näkymät. Jatkotapaamisissa pyritään sopimaan pysyvästä järjestelystä, jolla taataan osapuolten aito mahdollisuus vaikuttaa siviilikriisinhallintaan osallistuvan henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin. Järjestelmän kehittäminen jatkuu vuonna 2009.

Puolustusministeriö

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko
VNS 6/2004 vp — EK 35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

> 3. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että puolustusvoimat toimii selonteossa määriteltyjen henkilöstön vähentämis- ja uudelleenkohdentamistavoitteiden toteuttamisessa hyvän työnantajan tavoin pitäen lähtökohtana irtisanomisten välttämistä ja minimoiden toimenpiteistä aiheutuvat haitat ja että selonteossa yksilöimättömät puolustusvoimien rationalisointitoimenpiteet tuodaan eduskunnan asianomaisten valiokuntien arvioitaviksi, kun niistä on konkreettisia esityksiä.

Puolustusministerin vahvistamaan puolustushallinnon henkilöstöpoliittiseen strategiaan (2025) on kirjattu hyvän työnantajan henkilöstöpoliittiset menettelytavat puolustusvoimia ja puolustusvoimien henkilöstöjärjestelmää kehitettäessä. Nämä menettelytavat ovat osa puolustusministeriön puolustusvoimille antamaa virallista ohjausta selonteon toimeenpanossa.

Henkilöstöpoliittisen strategian mukaisesti irtisanomisuhan alaiselle henkilöstölle pyritään tarjoamaan samassa puolustushallinnon virastossa avoinna olevia tai vapautuvia saman alan tehtäviä. Henkilö on tällöin myös etusijalla täytettäessä muuta tehtävää, jota hän koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella on kelpoinen hoitamaan. Mikäli henkilön uudelleen sijoittaminen samassa puolustushallinnon virastossa ei ole mahdollista, hänet pyritään työllistämään muualle puolustushallintoon. Henkilön mahdollisuuksia siirtyä tarvittaessa muualle valtion palvelukseen tuetaan siirtämällä vuoden palkkausvarat vastaanottavan viraston käytettäväksi, jolloin tavoitteena on taata pysyvä työllistyminen valtion hallintoon. Valtion virkamieslain 20 §:n mukaisin siirroin voidaan tukea vastaavasti siirtymistä muun kuin valtiotyönantajan palvelukseen. Liikkeenluovutuksenomaisessa tilanteessa henkilöstön asema turvataan liikkeenluovutusta koskevia menettelytapoja hyväksi käyttäen.

Työnantajan ja henkilöstön välisissä yhteistoimintaneuvotteluissa selvitetään, miten henkilöstön työmarkkinakelpoisuutta voidaan parantaa. Työmarkkinakelpoisuuden parantamiseksi voidaan myöntää mm. palkallista virkavapautta ja taloudellista tukea omaehtoisen opiskelun ja itsensä kehittämisen mahdollistamiseksi. Yhteistoimintamenettelyn aikana myös määritetään ne henkilöt, jotka lähestyvän eläke- tai eroamisiän vuoksi jäävät puolustusvoimien henkilöstökokoonpanoon. Samalla yhteistoimintamenettelyssä selvitetään henkilöstövaikutuksia lieventäviä ja henkilöstön asemaa turvaavia mahdollisia muita toimenpiteitä.

Henkilöstöpoliittisen strategian mukaisesti puolustushallinnossa noudatetaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista muutosturvaa ja oikeutta siihen liittyvään työllistymisohjelmaan.

Selonteon toimeenpanon yhteydessä on puolustusvoimista vuodesta 2005 lähtien irtisanottu kaikkiaan 268 henkilöä. Vuoden 2008 lopussa heistä on ilman työtä yhteensä 11 henkilöä, 35 henkilöä on kyetty sijoittamaan kunnalliselle sektorille tai muun työnantajan palvelukseen myöntämällä työnantajalle yhden vuoden palkkaus puolustusvoimien varoista työnantajan sitoutuessa työllistämään henkilö vähintään toisen vuoden ajaksi. 15 henkilöä on kyetty sijoittamaan muualle valtion hallintoon siirtämällä yhden vuoden palkkausvarat vastaanottavalle virastolle. Puolustusvoimissa avoinna olleisiin tehtäviin on työllistynyt 84 henkilöä. Muun työnantajan palvelukseen on työllistynyt tai omasta aloitteestaan koulutuksessa tai muualla on 126 henkilöä.

Puolustushallinnossa noudatettujen hyvän työnantajan menettelytapojen tavoitteena on, että henkilöstön palvelussuhteen jatkuvuus puolustushallinnossa tai muun työnantajan palveluksessa turvataan mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Puolustushallinto kiinnittää erityistä huomiota organisaatiomuutostilanteissa suunniteltavien toimenpiteiden henkilöstövaikutuksiin ja rakennemuutoksen kautta vapautuvan henkilöstön uudelleen työllistymiseen. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä henkilöstön edustajien kanssa puolustushallinnon kaikilla tasoilla. Puolustusministeriö seuraa tarkoin menettelytapojen noudattamista.

Selonteossa linjatut puolustusvoimien rakennemuutosta koskevat viimeiset toimenpiteet olivat toimeenpanovaiheessa. Uuteen johtamis- ja hallintojärjestelmään siirryttiin vuoden 2008 alussa. Maavoimien materiaalin kunnossapidon uudelleen järjestelyä koskeva puolustusministeriön päätös tehtiin 5.3.2008. Päätöksen mukaan maavoimien kunnossapitovastuulla olevan materiaalin kunnossapidon kehittämisvaihtoehdoksi valittiin strateginen kumppanuus Millog Oy:n kanssa. Kumppanuuden reunaehtojen mukaisesti luovutuksen saaja on sitoutunut työllistämään vähintään neljän vuoden suoja-ajaksi kaikki sille puolustusvoimista luovutettavat henkilöt. Asia käsiteltiin eduskunnan puolustusvaliokunnassa ja valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostossa. Kertomusvuoden aikana on jatkettu strategisen kumppanuuden valmistelutoimia sekä tehty siitä johtuvat uudelleen järjestelyt puolustusvoimien organisaatiossa. Strategiseen kumppanuuteen siirrytään 1.1.2009.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko
VNS 6/2004 vp - EK 35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

> 5. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin erityisen suomalaisen puolustusteollisuuden tulevaisuutta turvaavan strategian linjaamiseksi ja että valtioneuvoston sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon erillisen osion tästä asiasta.

Puolustusministeriön vuonna 2006 asettama eri hallinnonalojen ja teollisuuden edustajista koostuva työryhmä laati ”Puolustus- ja turvallisuusteollisuusstrategian”, joka luovutettiin puolustusministeri Häkämiehelle heinäkuussa 2007. Ministeri Häkämiehen päätöksen mukaisesti strategia toimeenpannaan sellaisenaan. Strategia kuuluu puolustusministeriön strategiaperheeseen puolustusministeriön materiaalipoliittisen strategian osana.
Strategian vision mukaisesti: ”Suomalainen puolustus- ja turvallisuusteollisuus on kansainvälisesti erikoistunut, kilpailukykyinen ja verkottunut osa kansallista ja kansainvälistä sotilaallista suorituskykyä, huoltovarmuutta ja turvallisuutta.” Vision ja strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen keinoina ovat kotimaisen teollisuuden osaamispohjan vahvistaminen ja toimintaedellytysten parantaminen. Strategia esittelee lisäksi useita lyhyen aikavälin toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Strategiaa toteutetaan hallinnon ja teollisuuden yhteistoimin. Strategian toimeenpanon suunnittelua ja seurantaa varten on asetettu työryhmä, jossa ovat edustettuina puolustushallinto sekä Suomen Puolustus- ja ilmailuteollisuusyhdistys ry.

Puolustusministeriö on esittänyt strategian linjauksen mukaista osiota seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon.

Puolustusvoimien toiminta työnantajana
HE 199/2005 vp — EV 201/2005 vp
Puolustusvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005, että puolustusvoimat toimii jatkossakin hyvän työnantajan tavoin ja suhtautuu palvelussuhteen jatkoa koskeviin pyyntöihin lähtökohtai-

sesti myönteisesti painottaen erityisesti alle 60 prosentin eläkekertymän merkitystä jatkoaikaa harkittaessa.

Puolustusvoimat on ryhtynyt asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tavoitteena on joustavoittaa puolustusvoimien virkamiesten eroamisikäjärjestelmää niin, että henkilöllä olisi halutessaan mahdollisuus jatkaa määräajan palvelustaan samassa virassa eroamisiän jälkeen, kuitenkin enintään siihen saakka kun virkamies täyttää 68 vuotta ja sotilasvirassa oleva virkamies siihen saakka kun hän täyttää 55 vuotta.

Pääesikunta voi painavasta syystä päättää virkamiehen suostumuksella palveluksesta eroamisiän jälkeen. Vastaavantyyppinen jatkomahdollisuus painavasta syystä oli valtion virkamieslain 35 §:ssä. Tämä aiempi vuoden mittainen jatkomahdollisuus poistettiin vuoden 2005 alusta voimaan tulleen valtion eläkeuudistuksen yhteydessä. Tällöin valtion virkamiesten yleiseksi eroamisiäksi säädettiin 68 vuotta (682/2004). Puolustusvoimista annetun lain 7 a §:llä korvattiin virkamieslain aiempi jatkopalvelumahdollisuus painavasta syystä vuoden 1995 eläkeuudistuksen yhteydessä alhaisempien eroamisikien piiriin jääneiden virkamiesten osalta.

Virkamiehen eläkepalkkaan vaikuttavat tekijät ovat muodostaneet painavan syyn erityisesti, jos eläkekarttuma olisi jäänyt alle 60 prosentin. Tällöin pääesikunta joutuu painavan syyn harkintaa toteuttaessaan ottamaan myös huomioon puolustusvoimien mahdollisuudet työllistää henkilöstöä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon henkilöstön vähentämistavoitteet huomioon ottaen.

Painavaa syyn harkintaa toteuttaessaan pääesikunta toimii valtion virkamieslain 11 §:n (25/2004) ja yhdenvertaisuuslain (21/2004) edellyttämällä tavalla ja huolehtii siitä, että virkamiehiä kohdellaan tasapuolisella ja yhdenvertaisella tavalla.

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain täytäntöönpano
HE 172/2006 vp — EV 299/2006 vp
Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 14.2.2007, että puolustusministeriö antaa vuoden 2009 aikana selvityksen puolustusvaliokunnalle vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain täytäntöönpanosta ja sen toimivuudesta.

Puolustusministeriö valmistautuu antamaan puolustusvaliokunnan edellyttämän selvityksen, jonka se valmistelee yhteistoiminnassa keskeisten vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimijoiden kanssa. Selvitys tullaan antamaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2009.

Tähän liittyen puolustusministeriö on 31.10.2008 asettanut hankkeen, jonka tehtävänä on selvittää, miten vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain täytäntöönpano on lähtenyt käyntiin ja onko täytäntöönpanossa ilmennyt seikkoja, jotka edellyttäisivät lainmuutoksia. Hankkeeseen liittyvät mahdolliset laki- ja asetusmuutokset valmistellaan siten, että ne tulevat voimaan viimeistään 1.1.2010.

Keskeisimpiä selvitettäviä kysymyksiä ovat reserviläistoiminnan normiohjaus, vapaaehtoisten sotilaallinen koulutuksen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sekä ampumakoulutuksen toteutuminen, vapaaehtoistoiminnan rahoitus, vapaaehtoisten osallistuminen virka-aputehtäviin, sitoumus- ja varaamisjärjestelmien prosessit ja toimivuus, naisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen ja koulutus sekä kannustusjärjestelmän toteutuminen.

Asevelvollisten taloudelliset etuudet
HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp
Puolustusvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa edistämistä varten on asetettu poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, jossa ovat edustettuina keskeiset hallinnonalat asevelvollisten aseman kannalta. Foorumin tarkoituksena on tehostaa eri hallinnonalojen yhteistoimintaa valmisteltaessa ja toteutettaessa asevelvollisten asemaan vaikuttavia kehittämishankkeita.

Poikkihallinnollisessa yhteistyöfoorumissa on ollut esillä varusmiespalvelusajan huomioon ottaminen eläkettä kartuttavana tekijänä ja kotiuttamisrahan palauttaminen. Kyseisten asioiden käsittelyä jatketaan poikkihallinnollisessa yhteistyöfoorumissa vuonna 2008.

Asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuisuuksia on kehitetty suunnitelmallisesti. Vuonna 2007 korotettiin päivärahaa sekä vastuu- ja vaararahoja. Vuoden 2008 alusta lisättiin maksuttomien lomamatkojen määrää.. Vuoden 2009 alusta korotetaan päivärahoja edelleen.

Valtiovarainministeriö

Julkisen vallan käyttö, Ruotsin ja Suomen kuntien yhteistyö
HE 191/1998 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.2.1999 hallituksen selvittävän mahdollisimman pian mahdollisuudet perusteellisen valmistelun jälkeen järjestää määritellyissä tehtävissä julkisen vallan käytön salliva Ruotsin ja Suomen kuntien välinen yhteistyö joko Ruotsin ja Suomen valtioiden välisen sopimuksen tai erillisen lainsäädännön pohjalta.

Sisäasiainministeriö asetti 20.4.2001 valmisteluryhmän selvittämään Suomen ja Ruotsin kuntien valtakunnan rajat ylittävän yhteistyön syventämisen oikeudellisia edellytyksiä. Selvitys koski mahdollisuutta perustaa kuntien välinen julkisoikeudellinen yhteistyöelin.

Valmisteluryhmä laati asiassa selvityksen (sisäasiainministeriön julkaisusarja no 4/2002). Selvityksen jälkeen Tornion kaupunki, Haaparannan kunta sekä Suomen ja Ruotsin valtiot ovat linjanneet yhteisen toimielimen perustamista ja tehtäviä. Yhteisen toimielimen kotipaikka olisi Tornion kaupungissa ja sen tehtävänä olisi kulttuuritoiminta sekä lukiokoulutus.

Ruotsi laati selvityksen yhteistyön edellyttämistä lainsäädäntötoimista ja päätyi siihen, että yhteistyön mahdollistaminen edellyttäisi lukuisia muutoksia, mm. perustuslain muuttamista. Ruotsi on ilmoittanut, ettei sillä ole valmiutta edetä asiassa. Asia ei siten anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Valtion toimintojen sijoittaminen
HE 237/2001 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.4.2002 hallituksen huolehtivan siitä, että valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittaminen pääkaupunkiseudun sijasta maan eri osiin otetaan aina selvitettäväksi, kun perustetaan uusi yksikkö, olemassa olevaa toimintaa oleellisesti laajennetaan tai olemassa olevaa toimintaa organisoidaan merkittävästi uudelleen ja että sijoittamispäätöksessä painotetaan erityisesti alueellisia näkökohtia ja vaikutuksia.

Hallitus on menetellyt eduskunnan tarkoittamalla tavalla. Vuonna 2002 tulivat voimaan laki (362/2002) ja valtioneuvoston asetus (567/2002) valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta. Valtioneuvoston asetusta on muutettu vuosina 2006 ja 2008 (201/2006, 349/2008). Näissä säädöksissä otetaan huomioon eduskunnan esittämät näkökohdat.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus jatkaa valtion hallinnon työpaikkojen alueellistamista aiempaa tasaisemmin maan eri osiin. Siirtymäkauden järjestelyjä tuetaan taloudellisesti.

Hallitus antoi 26.9.2007 iltakouluneuvottelussaan kannanoton alueellistamisen jatkamisesta. Alueellistamista jatketaan kahdella edellisellä vaalikaudella saavutetun kehitysuran mukaisesti. Alueellistamisen tavoitteena on 4 000–8 000 työpaikan sijoittaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle päätöksinä vuoteen 2011 ja toteutuneina vuoteen 2015 mennessä.

Alueellistamistoimia on tällä hetkellä työpaikkasiirtoina pääkaupunkiseudulta maan muihin osiin noin 3 300 henkilötyövuotta (nettoluku). Lisäksi pääkaupunkiseudun ulkopuolella alueiden välisenä työpaikkasiirtymänä sijoituspaikkakunnille on siirtynyt noin 1 000 henkilö-

työvuotta. Alueellistamistoimet ovat siten koskeneet noin 4 300 henkilötyövuotta (bruttoluku).

Ministeriöt selvittivät uusia alueellistamismahdollisuuksiaan 31.3.2008 mennessä. Selvitysten perusteella uutta alueellistamispotentiaalia kertyi 883–1 256 henkilötyövuotta. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä (HALKE) totesi 8.5.2008 tämän riittävän vasta hallituksen asettaman alarajan saavuttamiseen edellyttäen, että kaikki suunnitelmat ja ilmoitettu potentiaali toteutetaan. Siksi kaikkien ministeriöiden tulee lisäksi käyttää hyväksi erityisesti hallinnonalansa toimintojen uudelleen organisoinnin avaamat alueellistamismahdollisuudet. Lisäksi tulee selvittää hallinnonalojen yhteisten tukitoimintojen alueellistamismahdollisuudet. Näitä ovat esimerkiksi valtionhallinnon kielipalvelut, yhteiset puhelinneuvontapalvelut ja sähköistä asiointia tukevat puhelinpalvelut.

Valtiovarainministeriö antoi 25.6.2008 ohjeen alueellistamisen kokonaissuunnitelman laadinnasta. Se on vaiheittainen suunnitelma, jonka määräaikana on syyskuun loppu 2009. Kokonaissuunnitelmaa varten esitetään myös käsitys siitä, millaisia alueellistamistoimia tarvittaisiin alueellistamistavoitteen ylärajan lähestymiseen.

Työllisyys ja työn teettämisen kustannukset
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 14) Korkeaa veroastetta on pidetty yhtenä Suomen kilpailukyvyn heikkoutena. Toisaalta voidaan todeta, että korkean veroasteen maat Pohjoismaiden lisäksi mm. Alankomaat sijoittuvat kilpailukykymittauksissa poikkeuksetta korkealle. Erikseen tarkasteltuna työhön kohdistuvan verotuksen tulisi olla tasolla, joka tukee korkeaa työllisyyttä ja osaamista. Työn teettämisen kustannusten on seurattava työn tulevaisuuden haasteita siten, että ne tukevat työllisyyttä ja huomioivat työn tekemisen ja teettämisen kannattavuuden.

Pääministeri Vanhasen toinen hallitus tukee työllisyyttä vuonna 2009 mittavalla tuloverokevennyksellä. Ansiotulojen verotusta kevennetään 870 milj. eurolla. Valtaosa kevennyksestä kohdistuu nimenomaan työn verotukseen. Lisäksi kompensoidaan ansiotason nousun verotusta kiristävää vaikutusta 160 milj. eurolla, sekä tehdään 4 prosentin inflaatiotarkistus valtion tuloveroasteikkoon. Valtion tuloveroasteikon marginaaliveroprosentteja alennetaan 1—1,5 prosenttiyksiköllä ja lisäksi otetaan käyttöön uusi työtulovähennys, joka korvaa valtionverotuksen ansiotulovähennyksen.

Kotitalouksien palveluiden käyttöä ja työllistämismahdollisuuksia tuetaan korottamalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä 3 000 euroon. Vähennyksen soveltamisalaa laajennetaan tieto- ja viestintätekniikkaan.

Kalleusluokitus, luopuminen
HE 267/2002 vp — EV 276/2002 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.2.2003 hallituksen huolehtivan siitä, että yleisestä kalleusluokitusjärjestelmästä luovutaan viimeistään vuoden 2005 loppuun mennessä sekä että viimeistään vuoden 2005 loppuun mennessä kumotaan kalleusluokituksen soveltamista tarkoittavien erityislakien säännökset.

Kuntien yleistä kalleusluokitusta koskevan lain voimassaoloaikaa jatkettiin viimeisen kerran 22.12.2005 annetulla lailla (1125/2005) siten, että laki oli voimassa vuosina 2006 ja 2007. Kun lain voimassaoloaikaa ei sen jälkeen ole jatkettu uudella lailla, kuntien kalleusluokitusjärjestelmä on lopullisesti lakannut olemasta voimassa vuoden 2008 alusta lähtien. Kansaneläkelaista ja muusta etuuslainsäädännöstä on 11.5.2007 annetuilla laeilla (568/2007, 574—575/2007, 577—578/2007 ja 581—583/2007) poistettu viittaukset kuntien kalleusluokitusjärjestelmään. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Arvopapereiden välillinen säilytys
HE 110/2003 vp — EV 12/2004 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.3.2004, että hallitus ratkaisee arvopapereiden välilliseen säilytykseen arvo-osuusjärjestelmän ulkopuolella liittyvät oikeudelliset kysymykset siten, että eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet säännellään luotettavalla tavalla ja valmistelee niistä esitykset eduskunnalle.

Valtiovarainministeriössä viimeistellään hallituksen esitystä sijoitusrahastolain muuttamiseksi. Lainmuutoksella mahdollistettaisiin ulkomaisten omistamille sijoitusrahasto-osuuksille vastaavan tyyppinen rekisteröintimenettely, joka on käytössä arvo-osuusjärjestelmässä. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin vuoden 2008 aikana lausuntoja. Hallituksen esitys sijoitusrahastolain muuttamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009.

Arvopaperien hallinta- ja selvitysjärjestelmien rajat ylittävään toimivuuteen sekä sääntelyyn kohdistuu kansainvälisiä muutostarpeita ja vireillä on useita kansainvälisiä sekä EU-tason sääntelyhankkeita. ECOFIN-ministerineuvosto kiinnitti vuoden aikana kahdesti päätelmissään huomiota arvopaperikaupan selvitystoiminnan tehostamiseen liittyvien hankkeiden edistymiseen. Euroopan komissio tullee vuoden 2009 aikana antamaan arvopaperien säilytys- ja selvitystoimintaan liittyviä lainsäädäntöehdotuksia. Syyskuussa 2008 kansainvälinen UNIDROIT-instituutti järjesti arvopaperien välillistä hallintaa koskevaa yleissopimusta (E 106/2005 vp) valmistelevan diplomaattikonferenssin, jonka on määrä jatkua syyskuussa 2009.

Valtiovarainministeriössä on vuonna 2007 aloitettu arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu. Tässä yhteydessä valmistellaan ehdotus arvopapereiden välillistä säilytystä koskevaksi lainsäädännöksi. Tavoitteena on antaa arvopaperimarkkinalainsäädännön uudistamiseen liittyvät hallituksen esitykset eduskunnalle kuluvalla vaalikaudella.

Rahoitusvakuudet
Verosäännökset
HE 133/2003 vp – EV 121/2003 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2003, että hallitus pikaisesti valmistelee tarvittavat muutokset verolainsäädäntöön ja antaa ne eduskunnan käsiteltäviksi, jotta rahoitusvakuuslain tarkoitusta voidaan tehokkaasti hyödyntää.

Rahoitusvakuutuslain aiheuttamia mahdollisia muutostarpeita verotukseen tarkastellaan vuoden 2009 aikana.

Kunnallisen eläkejärjestelmän uudistus
HE 45/2004 vp — EV 11 /2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 22.6.2004, että hallitus seuraa, missä määrin nyt hyväksytty eläkkeiden normeeraus vaikuttaa alkavien eläkkeiden tasoon. Lisäksi eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kuntasektorin naisvaltaisen, fyysisesti rasittavien matalapalkka-alojen työterveyshuollon ja työsuojelun mahdolliset puutteet ja laatii tutkimuksiin perustuvan toimenpideohjelman puutteiden korjaamiseksi ja työkykyä ylläpitävien toimenpiteiden tehostamiseksi vuoteen 2007 mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, tarvitaanko lainsäädännön muutoksia sen varmistamiseksi, että työkyvyttömyyseläkkeiden myöntökäytännössä sekä työterveyshuollon ja työsuojelun järjestämisessä tulee riittävästi huomioon otetuksi niiden tehtävien erityisvaatimukset, jotka liittyvät yleiseen turvallisuuteen tai työn vastuullisuuteen yleisen edun kannalta.

Normeerauksen vaikutuksesta alkaneiden eläkkeiden tasoon on tehty seurantatilastot. Vuonna 2006 kunnallisen eläkejärjestelmän piiristä on siirtynyt vanhuuseläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää 950 henkilöä ja vuonna 2007 1 026 henkilöä. Normeeraus on vaikuttanut näistä 512 henkilön eläkkeeseen vuonna 2006 ja 538 henkilön eläkkeeseen vuonna 2007. Keskimääräisesti vaikutus on ollut 17 euroa kuukaudessa vuonna 2006 ja 20 euroa kuukaudessa vuonna 2007. Normeeraus on vaikuttanut eläkkeeseen keskimääräisesti sitä enemmän mitä aikaisemmin ennen vanhuuseläkeikää eläkkeelle on siirrytty. Tilastointia normeerauksen vaikutuksesta eläkkeiden tasoon jatketaan edelleen.

Muihin lausumassa esitettyihin asioihin on hallitus vastannut jo viime vuoden kertomuksen yhteydessä. Näissä asioissa tutkimus ja kehitystyö jatkuu ja kestää useita vuosia. Siksi hallitus katsoo, että tämä lausuma ei enää anna aihetta seurata asioiden etenemistä hallituksen toimenpidekertomuksessa.

Valtion eläkejärjestelmän uudistaminen
HE 46/2004 vp — EV 112/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.6.2004, että hallitus selvittää tarvitaanko lainsäädännön muutoksia sen varmistamiseksi, että työkyvyttömyyseläkkeiden myöntökäytännössä sekä työterveyshuollon ja työsuojelun järjestämisessä tulee riittävästi huomioon otetuksi niiden tehtävien erityisvaatimukset, jotka liittyvät yleiseen turvallisuuteen tai työn vastuullisuuteen yleisen edun kannalta.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa, missä määrin nyt hyväksytty eläkkeiden normeeraus vaikuttaa alkavien eläkkeiden tasoon. Lisäksi eduskunta edellytti, että hallitus selvittää julkisen alan fyysisesti rasittavien matalapalkka-alojen työterveyshuollon ja työsuojelun mahdolliset puutteet ja laatii tutkimuksiin perustuvan toimenpideohjelman puutteiden korjaamiseksi ja työkykyä ylläpitävien toimenpiteiden tehostamiseksi vuoteen 2007 mennessä.

Eduskunta hyväksyi valtion eläkejärjestelmään vastaavat muutokset kuin yksityisten alojen ja kunnalliseen eläkejärjestelmään. Muutokset tulivat voimaan 1.1.2005.

1. Mitään tuoretta tilastopohjaa ammatillisen työkyvyttömyyden arvioinnista eläkehakemuksissa ei ole olemassa. Kaikista hakemuksista (erittelemättä ammatillisuutta ja yleistä työkyvyttömyyttä) voidaan kuitenkin todeta, että kokonaan uusia työkyvyttömyyseläkehakemuk-

sia valtion eläkejärjestelmässä on koko 2000-luvun ajan tehty noin 2 000 kpl vuodessa, määrä on lievästi vähentynyt vuodesta 1999 alkaen. Hylkyprosentit ovat laskeneet (v. 1999 = 18 % ja v. 2007 = 15,6 %). Lasku johtunee siitä, että vuoden 2004 alun kuntoutusuudistuksen myötä eläkehakemuksiksi asti seuloontuu aiempaa selkeämmin työkyvyttömyyseläkkeen kriteerit täyttäviä ja muut "kuntoutuskelpoisemmat" tapaukset yritetään aiempaa aktiivisemmilla kuntoutuskeinoilla pitää kiinni työelämässä ilman, että tilanne kehittyisi eläkehakemuksen tekemiseen asti.

Työn vaarallisuus, vastuullisuus, vaikutus yleiselle turvallisuudelle ja muut ammatilliset syyt otetaan huomioon työkyvyttömyyden arvioinnissa. Erityisiä tarpeita määritelmien muuttamiseen ei ole havaittu.

2. Vuonna 2007 VEL-vanhuuseläkkeelle suoraan palveluksesta jäi ikävälillä 63–68 vuotta yhteensä 3 599 henkeä, joista kutakuinkin puolet miehiä ja naisia. Heistä 246 jäi varhennetulle vanhuuseläkkeelle ja 3 353 ”varsinaiselle” vanhuuseläkkeelle. Varsinaiselle vanhuuseläkkeelle jääneistä 142 jäi ns. normeeratulle eläkkeelle.

Normeerattua eläkettä eli eläkettä ennen VEL:n mukaista omaa henkilökohtaista eläkeikää käytetään varsin vähän. Tämä johtuu ensiksikin siitä, että ns. vanhamuotoinen varhennettu vanhuuseläke 63 vuoden iässä on useimmille määrältään edullisempi. Valtiokonttori laskee eläkettä myöntäessään, kumpi vaihtoehto on hakijalle edullisempi. Toiseksi se näyttää johtuvan siitä, että vanhuuseläkkeelle siirtymistä halutaan myöhentää ainakin tehtävissä, joissa se työolosuhteiden puolesta on mahdollista. Tätä näkökantaa puoltaa se, että vanhamuotoisen varhennetun vanhuuseläkkeen ottajienkin määrä suhteessa omassa eläkeiässä eläkkeelle lähteneisiin on pieni eli selvästi alle 10 %. VEL-2005 uudistuksessa toteutettu eläkkeen nopea karttuminen (4,5 % vuodessa) 63 ikävuoden täyttämisen jälkeen näyttää houkuttelevan jatkamaan työuraa aivan kuten suunniteltiinkin. VEL:n piirissä työskentelevistä 58 vuotta täyttäneistä ihmisistä noin 3 700 eli noin viidennes on osa-aikaeläkkeellä. Pääosa heistäkin jatkaa omaan eläkeikäänsä saakka eikä heillä ole kiirettä vanhuuseläkkeelle vielä 63 vuoden iässä.
Eduskunnan edellyttämä seuranta siitä, missä määrin normeeraus vaikuttaa alkavien eläkkeiden tasoon, vaikuttaa edellä mainittujen tietojen vuoksi jatkossa tarpeettomalta. Vuoden 2007 aikana alkaneista uusista VEL-vanhuuseläkkeistä (3 599 kpl) vain 3,9 prosentissa (142 kpl) se vaikutti eläkkeen määrään vähentävästi ja 96,1 prosentissa asialla ei ollut vaikutusta.

Molempien lausumien työterveyshuoltoa ja työsuojelua koskevien kohtien osalta voidaan todeta, että viime vuosien aikana on uusittu keskeistä työterveyshuoltoa ja työsuojelua koskevaa lainsäädäntöä, kuten työterveyshuoltolaki ja työturvallisuuslaki. Lisäksi uusittu laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta tuli voimaan vuonna 2006. Erityisesti valtion henkilöstön henkisen ja fyysisen työhyvinvoinnin parantamiseen on panostettu Valtiokonttorin Kaiku-työhyvinvointiohjelmassa sekä valtiovarainministeriön työsuojelun edistämiseen varatulla määrärahalla rahoitetuissa valtion virastojen ja laitosten työsuojelun kehittämishankkeissa.

Kumpikaan lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Veronkantoon liittyvien korkojen perusteet
HE 57/2004 vp — EV 63/2004 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.6.2004, että hallitus selvittää veronkantoon liittyvien korkojen perusteita tarkemmin mahdollisimman oikeudenmukaisen ja neutraalin tason varmistamiseksi.

Verotukseen liittyvät korot tulevat kokonaisuutena tarkasteltaviksi parhaillaan käynnissä olevan verotilihankkeen yhteydessä. Hanke on vaiheistettu siten, että ensi vaiheessa verotilimenettelyn piiriin kuuluvat oma-aloitteisesti suoritettavat verot, kuten arvonlisävero ja muut suoritukset, kuten työantajasuoritukset. Asiaa koskeva hallituksen esitys Eduskunnalle verotililaiksi annettiin joulukuussa 2008 (HE 221/2008 vp). Tässä yhteydessä yhtenäistettiin veronkantoon liittyvät korot järjestelmän piiriin nyt tulevien suoritusten osalta. Muiden verojen korot, kuten ponnessa lähinnä tarkoitetut verotusmenettelystä annetun lain mukaiset korot, tulisivat yhtenäistettäväksi verotilin käyttöönoton jälkimmäisessä vaiheessa.

Kotikuntaratkaisu
HE 67/2004 vp — EV 99/2004 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 21.6.2004 hallituksen selvittävän eri näkökohdat huomioon ottaen, onko voimassa olevaa kotikuntalain sääntelyä täydennettävä siten, että maistraatin tekemä ratkaisu henkilön kotikunnasta muodostuu selkeästi eri tahoja sitovaksi valituskelpoiseksi hallintopäätökseksi.

1. Sisäasiainministeriö asetti 1.11.2005 hankkeen (SM097:00/2005) selvittämään kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitetun maistraatin tekemän kotikuntaratkaisun oikeudellisen luonteen muutostarpeita ja niistä mahdollisesti johtuvia lainsäädäntö- ja muita toimenpiteitä. Selvitystyö valmistui kesäkuussa 2006 ja siitä pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, sisäasiainministeriön kuntaosastolta, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, hallinto-oikeuksilta, Kansaneläkelaitokselta, verohallitukselta, Väestörekisterikeskukselta, maistraateilta, Suomen Kuntaliitolta sekä Kuusankosken ja Oulun kaupungeilta. Asian valmistelussa tehtyjen selvitysten ja annettujen asiantuntijalausuntojen perusteella päädyttiin siihen, ettei kotikuntalain 9 §:ssä tarkoitettua kotikuntamerkintää ole perusteltua muuttaa oikeudelliselta luonteeltaan viranomaisia yleisesti sitovaksi ja valituskelpoiseksi hallintopäätökseksi. Sisäasiainministeriö päätti kuitenkin toteuttaa seuraavat toimenpiteet:

— Ministeriö antoi 14.2.2007 Väestörekisterikeskukselle tehtäväksi yhteistyössä maistraattien kanssa suunnitella ja toteuttaa kotikunnan määräytymistä koskevan koulutusohjelman kuntien, Kelan ja verottajan paikallistoimistojen henkilöstölle sekä tarvittavassa laajuudessa myös muille paikallishallinnon viranomaisille. Koulutusohjelma on toteutettu vuoden 2008 aikana.

— Ministeriö asetti 21.8.2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli kehittää kotikuntatietojen ilmoituskäytäntöjä eräiden viranomaisten ja maistraattien välillä. Työryhmässä olivat edustettuina sisäasiainministeriö, oikeusministeriö, Kansaneläkelaitos, Verohallitus, Väestörekisterikeskus, maistraatit ja Suomen Kuntaliitto. Työryhmä siirrettiin vuoden 2008 alusta lukien valtiovarainministeriön toimialalle. Työryhmän toimikausi päättyi 30.4.2008. Tekemiensä selvitysten perusteella työryhmä ehdotti, että Väestörekisterikeskus antaisi maistraateille toimialakohtaiset käytännesäännöt, joilla pyrittäisiin selkiyttämään viranomaisten välistä yhteistyötä kotikuntatietojen ilmoittamisessa ja välittämisessä. Väestörekisterikeskus on valmistelemassa asiasta käytännesääntöjä maistraateille. Lisäksi työryhmä ehdotti, että valtiovarainministeriö asettaisi työryhmän selvittämään millä lainsäädännöllisillä toimenpiteillä olisi mahdollista asettaa hallintotuomioistuimille sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisille velvollisuus tai oikeus ilmoittaa ainakin sellaisista henkilön kotikuntatietoja koskevista päätöksistään tai ratkaisuistaan rekisterihallinnon viranomaisille, joissa on poikettu väestötietojärjestelmään talletetusta henkilön kotikunta- ja asuinpaikkatiedosta. Työryhmä on tarkoitus asettaa vuonna 2009 siten, että sen ehdotukset valmistuvat vuonna 2010.

Koska on riittävästi selvitetty, ettei ole oikeudellisia perusteita eikä käytännön tarpeita täydentää kotikuntalain sääntelyä lausumassa tarkoitetulla tavalla siten, että maistraatin henki-

lön kotikunnasta tekemä ratkaisu muodostuisi selkeästi eri tahoja sitovaksi valituskelpoiseksi hallintopäätökseksi, asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kirjanpitolainsäädännön muutoksien vaikutukset verolainsäädäntöön
HE 126/2004 vp — EV 228/2004 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.12.2004, että hallitus viipymättä selvittää kirjanpitolainsäädäntöön tehtävien muutosten vaikutukset verolainsäädäntöön ja antaa lainsäädäntöön mahdollisesti tarvittavat muutosesitykset eduskunnalle.

Syksyllä 2008 eduskunnalle annettiin hallitusohjelman mukaisesti esitys elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta, jolla verolainsäädäntöön tehtiin kansainvälisten tilinpäätösstandardien käyttöönotosta ja kirjanpitolainsäädännön kehittymisestä aiheutuvia muutoksia. Muutokset tulivat voimaan 1.1.2009.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Ajoneuvojen luokittelu verotuksessa
HE 190/2004 vp — EV 200/2004 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 9.12.2004, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ajoneuvojen verotuksellisen luokituksen aikaansaamiseksi. Tässä yhteydessä tulee tarkastella myös mahdollisuuksia rajata yksinomaisessa työkäytössä olevat double cab- tai pick up-tyyppiset ajoneuvot kaksikäyttöautojen määrittelyn ulkopuolelle.

Esitys siirtyy vuoden 2009 puolelle. Asiassa on tehty osauudistuksia, jotka vaikuttavat ratkaisuihin (HE 192/2008 vp), joten valmistelu on edelleen kesken. Toistaiseksi sovelletaan ajoneuvolainsäädännön uudistuksen siirtymäsäännösten nojalla uudistuksessa muutoin kumottujen säännösten mukaisia määritelmiä.

Alueellistamishankkeet
VNS 3/2004 vp — EK 21/2004 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 28.10.2004 hallituksen huolehtivan siitä, että alueellistamistarkasteluun otetaan koko valtion hallinto – mukaan lukien muussakin kuin virastomuodossa hoidettavat valtion toiminnot – ministeriöiden ydinosia lukuun ottamatta ja siitä, että alueellistamistoimenpiteistä valtiolle siirtymävaiheessa aiheutuvien ylimääräisten menojen kattamiseen varataan vuosittain valtion talousarvioon riittävät määrärahat.
>
> 2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että alueellisen kehittämisen kannalta merkittäviä taloudellisia voimavaroja kootaan yhteen, alueellistetaan ja lisätään sitomattomien maakunnallisten kehittämisvarojen osuutta sekä siitä, että maakunnan liittojen roolia aluekehityslain mukaisina aluekehitysviranomaisina vahvistetaan alueellistettujen ja alueellistettavien voimavarojen suuntaamisessa muun muassa lisäämällä maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmien sitovuutta ja vaikuttavuutta.
>
> 3. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan tarkkaan alue- ja rakennepolitiikkaan liittyvien toimintajärjestelmien ja menettelytapojen toimivuutta ja aluepolitiikan vaikuttavuutta sekä ryhtyvän seurannan edellyttämiin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Ei-virastomuodossa hoidettavia valtion toimintoja hoitavat lähinnä säätiöt, yhdistykset, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot, valtionenemmistöiset ja valtion osakkuusyhtiöt sekä valtion liikelaitokset.

Säätiörekisteriin on merkitty yli 2 600 säätiötä. Säätiörekisterin ulkopuolelle jääviä ns. epäitsenäisiä säätiöitä on useita kymmeniä tuhansia. Yhdistyksiä on noin 130 000. Valtion budjettitalouden ulkopuolisia rahastoja on 11. Valtiolla on osakeomistuksia lähes 50 merkittävässä yhtiössä. Valtion liikelaitoksia on kuusi kappaletta. Nykyisen alueellistamislain (362/2002) mukaisesti sitä ei sovelleta valtion liikelaitoksiin.

Alueellistamisen kokonaissuunnitelman valmistelun yhteydessä otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon myös ei-virastomuodoissa hoidettavien valtion toimintojen alueellistaminen.

Kehysmenettelyn ja budjettimenettelyn eri yhteyksissä vuodesta 2004 lähtien on esitetty 10 milj. euron vuosittaista määrärahaa alueellistamishankkeiden edistämiseksi ja tukemiseksi. Kun erityisiä lisävaroja ei osoitettu, omaksuttiin valtiovarainministeriössä syksyllä 2005 käydyn neuvottelun pohjalta käytäntö, jonka mukaisesti alueellistamishanke on mahdollista rahoittaa:

— hallinnonalan kehyksessä ”lainana” hallinnonalan sisällä,

— käyttämällä hallinnonalan sisällä muodostuvaa, hallinnonalalle jäävää tuottavuuden kehittämisestä muodostuvaa säästöä,

— valtiovarainministeriön tuottavuusrahalla, kun kyseessä on valtiovarainministeriön tuottavuushankkeeksi hyväksymä hanke, esimerkiksi muodostettaessa tukipalveluista palvelukeskusta.

Valtiovarainministeriön pääluokassa on vuosina 2005—2008 ollut määräraha henkilöstön muutokseen sopeuttamisen tukemiseen. Tätä määrärahaa on voitu käyttää myös alueellistamisen tukemiseen. Vuoden 2008 talousarviossa määrärahaa varattiin momentille 28.40.20 tuottavuus- ja alueellistamishankkeiden johdosta ilman tehtäviä jäävän henkilöstön uudelleensijoittamisen tukemiseen 680 000 euroa. Alueellistamishankkeisiin määrärahaa myönnettiin Maaseutuvirastolle 140 000 euroa, Metsäntutkimuslaitokselle 50 000 euroa, Oulun yliopistolle 40 000 euroa, Hallinnon tietotekniikkakeskukselle 30 000 euroa ja Geologian tutkimuskeskukselle 30 000 euroa. Vuoden 2009 talousarviossa määrärahaa on varattu momentille 28.40.20 henkilöstön uudelleensijoittamisen tukitoimiin sekä tuottavuushankkeiden ja rakenne- ja toimintatapamuutosten vaatimiin henkilöstöpalveluihin samoin 680 000 euroa.

Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus
HE 38/2005 vp — EV 71/2005 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.6.2005, että hallitus saatuaan kokemuksia myös uudesta voimaantulevasta lainsäädännöstä ryhtyy valmistelemaan arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistusta siinä ilmenneiden tulkintaongelmien poistamiseksi.

Arvopaperimarkkinalainsäädäntö on ollut viime vuosina useiden osittaisuudistusten kohteena, joiden perustana on ollut EU:n rahoituspalveluiden toimintasuunnitelmaan sisältyneiden arvopaperimarkkinadirektiivien kansallinen täytäntöönpano. Valtiovarainministeriössä aloitettiin marraskuussa 2007 arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu. Keskeisenä tavoitteena on parantaa erityisesti arvopaperimarkkinalain selkeyttä ja ym-

märrettävyyttä ja siten osaltaan huolehtia suomalaisten arvopaperimarkkinoiden kilpailukyvystä. Hankkeessa varmistetaan, että arvopaperimarkkinalainsäädäntö tunnistaa sellaiset rakenteet ja toimintamallit, jotka helpottavat rajan yli toimintaa sekä arvioidaan sääntelyyn sisältyviä merkittäviä poikkeuksia Suomen kannalta keskeisten EU-maiden sääntelystä.

Vuonna 2008 hankkeessa valmistui arviomuisto, joka oli julkisella lausuntokierroksella. Hallituksen esitystä valmisteleva työryhmä on tarkoitus asettaa alkuvuonna 2009. Tavoitteena on antaa arvopaperimarkkinalainsäädännön uudistamista koskevat hallituksen esitykset eduskunnalle kuluvalla vaalikaudella.

Valtionosuusuudistus
HE 88/2005 vp — EV 191/2005 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 13.12.2005 hallituksen seuraavan tarkkaan valtionosuusuudistuksen ensimmäisen vaiheen eri valtionosuuskertoimien ja laskentaperusteiden toimivuutta sekä muutoinkin uudistuksen vaikutuksia ja ottavan seurannassa ilmenneet seikat huomioon valtionosuusuudistuksen toisessa vaiheessa.

2. Eduskunta edellytti hallituksen varautuvan siihen, että valtionosuusuudistuksen ensimmäisen vaiheen valtionosuusperusteiden muutoksista johtuvia huomattavia valtionosuusmenetyksiä voidaan tarvittaessa ottaa huomioon myönnettäessä kunnille harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia siirtymäkauden 2006–2008 aikana, ja ottaen huomioon vuoden 2009 alusta mahdollisesti säädettävät rahoitusjärjestelmän muutokset, tarvittaessa vielä mainitun siirtymäkauden jälkeenkin.

3. Eduskunta edellytti hallituksen lastensuojelulain uudistamisen yhteydessä kiireellisesti selvittävän lastensuojelukertoimen toimivuutta ottaen huomioon kertoimen kehittämisessä, että siihen voidaan sisällyttää huostaanottomäärän ohella valtionosuuskriteerit täyttävä lasten avohuollon määräytymisperuste, ja että tilastointia tähän liittyen kehitetään, sekä selvitystyön perusteella valmistelevan eduskunnalle antamista varten tarvittavat muutosehdotukset ensi tilassa ja jopa ennen lastensuojelulakiin liittyvien kehittämishankkeiden ja muiden uudistusten toteuttamista.

4. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan ja arvioivan ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän toimivuutta ja uudistuksen vaikutuksia muun muassa järjestelmän läpinäkyvyyteen, koulutuksen tuloksellisuuteen ja laatuun sekä rahoitusperustaan, ja ensi tilassa ryhtyvän tarvittaessa seurannan ja arvioinnin perusteella tarpeellisiin lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö asetti 1.6.2007 työryhmän selvittämään kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamista vuoden 2010 alusta. Kunta-asiat on siirretty sisäasiainministeriöstä valtiovarainministeriöön vuoden 2008 alusta. Ministeriön työryhmä on jatkanut valtionosuusperusteiden uudistuksen valmistelua siten, että uudistus voidaan saattaa voimaan vuoden 2010 alusta. Työ sisältää valtionosuuksien perusteiden kokonaisarvioinnin Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen selvityksen pohjalta. Esitys laaditaan hallituksen esityksen muotoon.

Keskus-, alue- ja paikallishallinnon henkilöstöpolitiikka
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka
VNS 2/2005 vp - EK 6/2006 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.3.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan vuoden 2008 loppuun mennessä selvitys maamme keskus-, alue- ja paikallishallinnon sekä julkisen sektorin henkilöstöpolitiikan tilasta, tehdyistä toimenpiteistä, saavutetuista tuloksista sekä kehittämistarpeista.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että muun muassa valtiontalouden kehysmenettelyssä valtion henkilöstömäärä arvioidaan kaavamaisen laskentamallin sijasta ottaen huomioon valtion tehtävät sekä tuottavuutta tehostavien hankkeiden ja prosessien hyödyt.

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan vuosittain selvitys alue- ja paikallishallinnolle asetetuista palvelutavoitteista ja niiden toteutumisesta, lääninhallitusten arvioinnin piiriin kuuluvien julkisten peruspalvelujen tilasta sekä peruspalveluohjelmasta.

1. Keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuutta ja kehittämistarpeita koskeva selonteko edellytti toimintalinjojen tarkentamista konkreettiseksi toimeenpanosuunnitelmaksi. Tämä suunnitelma hyväksyttiin hallinnon ja aluekehityksen ministeriryhmässä vuoden 2006 huhtikuussa. Toimeenpanosuunnitelman edellyttämä valmistelu on käynnissä ja osittain suunnitelman mukaiset toimenpiteet on jo toteutettu. Sisäasiainministeriö on seurannut toimeenpanon edellyttämien hankkeiden ja toimenpiteiden etenemistä ja käynnistänyt vuoden 2007 lopulla toimeenpanon seurannan väliraportin laadinnan. Seuranta on siirtynyt valtiovarainministeriön tehtäväksi vuoden 2008 alusta lukien. Hallintoselonteon toimeenpanon seurannan väliraportti on valmistunut maaliskuussa 2008 ja se on hyväksytty valtiovarainministeriön johtoryhmässä kesäkuussa. Eduskunnan hallintovaliokunnalle on esitetty, että selvitys annettaisiin käynnissä olevien laajojen hallinnon uudistushankkeiden vuoksi vasta vuoden 2009 lopussa. Hallintovaliokunta on hyväksynyt esityksen.

2. Valtionhallinnon tuottavuutta parannetaan kaikilla hallinnonaloilla toteutettavilla toimilla huomioiden hallinnonalojen erilaiset mahdollisuudet tuottavuuden edistämisessä. Tästä johtuen hallinnonalojen tuottavuustavoitteet mitattuna henkilöstötarvetta pienentävänä vaikutuksena vaihtelevat hallinnonaloittain noin 3–24 %:n välillä kokonaishenkilöstömäärästä. Keskimäärin vaikutus on noin 12 % suhteessa vuoden 2005 henkilöstömäärään. Kaikille valtionhallinnon virastoille tai toiminnoille ei ole kohdistettu tuottavuustavoitetta. Tuottavuustoimenpiteistä ja -hankkeista on käyty säännöllisesti neuvotteluja, tuottavuustoimenpiteiden vaikuttavuutta ja kohdentamista on arvioitu ja tarkistettu sekä kehitetty uusia tuottavuustoimenpide-ehdotuksia. Hallituksen linjauksen mukaisesti ministeriöt voivat tuottavuusohjelman toteuttamisessa ja toimenpiteiden kohdentamisessa muuttaa hallinnonalansa toimenpiteitä ilman erillisiä neuvotteluja mikäli kehysvaikutus pysyy samana. Näin toimintojen tehostamismahdollisuudet voidaan paremmin sopeuttaa mm. virastoissa tapahtuvaan henkilöstön luonnolliseen poistumaan.

Hallitus täsmensi maaliskuun 2008 kehyspäätöksen yhteydessä uusia, vuoden 2015 loppuun mennessä toteutettavia tuottavuustoimenpiteitä ja niiden mittaluokkaa eri hallinnonaloilla. Ohjelmassa jo aiemmin päätetty ja kehyspäätöksessä vahvistettu tuottavuustoimien mahdollistama henkilöstötarpeen vähenemistavoite on 9 645 henkilötyövuotta vuoden 2011 loppuun mennessä. Se tarkoittaa, että arviolta keskimäärin runsas kolmannes henkilöstön poistuman vapauttamista työpaikoista tänä aikana jätettäisiin täyttämättä. Uusien tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden tavoitteeksi asetettiin 4 800 henkilötyövuoden työvoimatarpeen pie-

neneminen. Vuosina 2012—2015 arviolta siis noin joka viides vapautuva työpaikka jätettäisiin täyttämättä.

Vuoteen 2015 tähtäävä tavoite koostuu hallinnonalan rakenteiden, toiminnan ja prosessien tuottavuuden parantamisen vaikutuksista sekä poikkihallinnollisten ja useita hallinnonaloja koskevien hankkeiden (talous- ja henkilöstöhallinnon, sektoritutkimuksen sekä aluehallinnon uudistaminen) vaikutuksista. Ministeriöiden loka–marraskuussa valtiovarainministeriöön toimittamien hallinnonalojen selvitysten mukaan kaikkiaan on suunnitteilla yli 60 uutta tuottavuushanketta ja toimenpidettä entisten n. 180 lisäksi.

Tuottavuushankkeet, alueellistamistoimenpiteet ja hallinnon muut rakenne- ja toimintamuutokset koskettavat lähes koko valtion henkilöstöä. Muutosten etenemistä ja tavoitteena olevien henkilöstövaikutusten toteutumista on ryhdytty tukemaan entistä tehokkaammin. Henkilöstömuutosten toteuttamisen tukemiseksi on perustettu palveluyksikkö valtiokonttoriin. Tuottavuuden, työelämän laadun ja toiminnallisten innovaatioiden samanaikaiseksi kehittämiseksi on asetettu hanke.

3. Ministeriöt ovat asettaneet valtion paikallis- ja aluehallinnolle palvelujen saatavuutta koskevat konkreettiset ja mitattavat palvelutavoitteet. Palvelutavoitteiden toteutumista käsitellään vuosittain ministeriöiden ja alaisen hallinnon välisissä tuloskeskusteluissa. Lääninhallitukset suorittavat vuosittain peruspalvelujen alueellista arviointia. Lääninhallituksia ohjaavat ministeriöt ja keskusvirastot määrittävät arviointikohteet. Lääninhallitukset ovat raportoineet keväällä 2007 valtion paikallis- ja aluehallinnolle asetettujen palvelutavoitteiden toteutumisesta sekä lääninhallitusten arvioinnin piiriin kuuluvien julkisten peruspalvelujen tilasta. Sisäasiainministeriö antoi kesällä 2007 hallintovaliokunnalle selvityksen vuodelle 2006 asetetuista palvelutavoitteista ja niiden toteutumisesta sekä lääninhallitusten suorittaman peruspalvelujen arvioinnin piiriin kuuluvien julkisten palveluiden tilasta. Valtiovarainministeriö toimitti kesällä 2008 hallintovaliokunnalle raportin lääninhallitusten suorittamasta peruspalvelujen arvioinnista. Raportti sisälsi keskeiset havainnot lääninhallituksen toimialaan liittyvien peruspalvelujen tilasta v. 2007 ja palvelutavoitteiden toteutumisesta.

Lausuman kohdan 3 edellyttämä selvitys palvelutavoitteista, peruspalvelujen tilasta ja peruspalveluohjelmasta on vakiintunut vuosittaiseksi käytännöksi, minkä vuoksi kyseinen kohta ehdotetaan poistettavaksi.

Osakeyhtiömuotoisten kiinteistörahastojen verotus
HE 102/2006 vp — EV 277/2006 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 31.1.2007, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin osakeyhtiömuotoisten kiinteistörahastojen verotukseen liittyvien ongelmien poistamiseksi siten, että näiden rahastojen kilpailukykyiset toimintaedellytykset voidaan turvata.

Hallitus antoi 17.10.2008 eduskunnalle esityksen laiksi eräiden asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden veronhuojennuksesta (HE 177/2008 vp). Edellytykset täyttävä vuokraustoimintaa harjoittava yhtiö vapautettaisiin suorittamasta tuloveroa. Vastaavasti yhtiön jakama osinko olisi täysimääräisesti veronalaista. Yhtiön olisi jaettava vuosittain osinkona voitostaan 90 %, kuitenkin vähintään 60 % jos yhtiö käyttää erotuksen uustuotannon hankkimiseen seitsemän seuraavan vuoden aikana. Veronhuojennukseen liittyy lukuisia muita edellytyksiä, muun ohessa se, että yhtiöön sovelletaan kiinteistörahastolakia.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteuttaminen
HE 155/2006 vp — EV 259/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.1.2007 hallituksen antavan vuonna 2009 eduskunnalle selonteon kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteutuksesta sekä kunta- ja palvelurakenneuudistusta koskevan puitelain tavoitteiden toteutumisesta.

Valtioneuvosto antaa selonteon uudistuksen toteuttamisesta eduskunnalle vuoden 2009 syksyllä. Valtiovarainministeriö on asettanut 10.11.2008 työryhmän valmistelemaan selontekoa. Työryhmän toimikausi päättyy 31.10.2009. Selonteon yhteydessä ratkaistaan tarvittavat jatkotoimet puitelain tavoitteiden toteuttamiseksi ja hallitusohjelman tavoitteiden edistämiseksi. Selonteossa tarkastellaan laajemmin puitelain tavoitteiden toteutumista sekä lain sisältämien keinojen käyttöä.

Työnantajan ja henkilöstön välinen yhteistoiminta kunnissa
HE 267/2006 vp — EV 308/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.2.2007, että hallitus
> – yhdessä kunta-alan työmarkkinajärjestöjen ja Kuntaliiton kanssa tarkoin seuraa yhteistoiminnan kehittymistä käytännössä ja erityisesti sitä, miten henkilöstösuunnitelmat laaditaan, miten määräaikaisten työsuhteiden käyttö kehittyy ja miten henkilöstösuunnitelmilla edistetään työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä sekä ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeiden ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen huomioon ottamista, ja
> – antaa seurannan tuloksista työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen vuoden 2010 kevätistuntokauden loppuun mennessä.

Kunnallinen työmarkkinalaitos ja kunta-alan sopijajärjestöjen yhteinen työryhmä suoritti viime syksynä kuntiin ja kuntayhtymiin kohdistetun tiedustelun, jolla pyrittiin selvittämään miten työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain voimaantulo on vaikuttanut työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan organisointiin ja sisältöön. Yleisesti ottaen voidaan tuon selvityksen perusteella todeta, ettei lain voimaantulo aiheuttanut merkittäviä muutoksia. Saadun selvityksen perusteella työryhmän tehtävänä on ensi vuoden aikana arvioida, onko tarvetta toimenpiteisiin, joilla sopijaosapuolet voivat edistää laissa tarkoitetun yhteistoiminnan toteutumista.

Henkilöstösuunnitelmien laadinta näyttäisi tiedustelun perusteella olevan vielä kesken monissa kunnissa. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen näyttäisi kuntasektorilla myönnettyjen työ- ja virkavapaiden määrästä päätellen olevan paremmassa tilanteessa kuin useimmilla muilla sektoreilla.

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja kunta-alan sopijajärjestöjen työryhmä on syksyn aikana kerännyt tietoja kuntien ja kuntayhtymien hyvistä käytännöistä, joiden avulla pyritään ohjaamaan kuntia määräaikaisten palvelussuhteiden vähentämiseen ja käyttämiseen vain lain sallimissa tilanteissa. Näitä hyviä käytäntöjä ryhdytään markkinoimaan muillekin kunnille ensi vuonna.

Valtaosa viime vuosien henkilöstön määrän kasvusta on kohdistunut vakinaiseen henkilöstöön. Esimerkiksi 2000-luvulla vakinaisten määrä on kasvanut kunta-alalla lähes 30 000 henkilöllä. Vuosittain kunta-alalla muuttuu vakinaiseksi noin 20 000 edellisenä vuonna määräaikaisena ollutta palvelussuhdetta. Vuonna 2000 määräaikaisessa palvelussuhteessa oli 24 % henkilöstöstä.

Työn ja perhe-elämän tai vapaa-ajan yhteensovittaminen sekä ikääntymisen tukeminen kunta-alalla näkyy mm. siinä, että naisvaltaisella sektorilla on runsaasti perhevapaita ja lähes puolet kaikista vuorotteluvapaista pidetään kunta-alalla. Nämä lisäävät myös määräaikaisen henkilöstön tarvetta.

Pikaluototuksen hallinta
K 10/2006 vp — EK 30/2006 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.10.2006, että hallitus ryhtyy tarpeen vaatiessa lainsäädännöllisiin ja muihin toimiin pikaluototuksen saamiseksi hallintaan muuan muassa velvoittamalla pikaluottoyritykset rekisteröitymään ja tekemään luottosopimukset kirjallisina ja huolehtivan siitä, etteivät luoton kokonaiskustannukset ole missään tilanteessa kohtuuttomia.

Oikeusministeriö asetti 22.10.2007 pikaluottotyöryhmän, jonka tavoitteena oli pikaluottoja koskevan lainsäädännön uudistaminen niiden tarjonnassa esiintyneiden ongelmien ja epäkohtien poistamiseksi. Työryhmämuistio valmistui syksyllä 2008 ja oikeusministeriö valmistelee asiasta lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksen.

Oikeusministeriö on lisäksi syksyllä 2008 perustanut uuden työryhmän kuluttajaluottodirektiivin kansallista täytäntöönpanoa varten. Direktiiviehdotuksen mukaan sen piiriin tulisivat kaikki yli 200 euron määräiset kuluttajaluotot, joilla ei ole reaalivakuutta. Siten myös pikaluotot kuuluisivat osittain direktiivin sääntelyn piiriin. Kansallisen sääntelyn varaan jäisivät ainoastaan alle 200 euron määräiset kuluttajaluotot. Tässä yhteydessä voidaan arvioida, ovatko pikaluottoryhmän ehdotukset riittäviä pikaluottojen tarjonnassa esiintyneiden epäkohtien poistamiseksi vai onko kulutusluottoja tarjoavat yritykset mahdollisesti tarpeen saattaa joiltain osin rekisteröintivelvollisuuden piiriin.

Alkoholijuomaverotus, seuraaminen
HE 60/2007 vp — EV 86/2007 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.11.2007, että alkoholijuomaverotuksen kehittämistä selvittämään asetettu työryhmä seuraa alkoholin reaalihintojen kehitystä ja kulutusta sekä ryhtyy tarvittaessa välittömästi aiheellisiksi osoittautuneisiin toimenpiteisiin.

Alkoholijuomaverotuksen kehittämistä selvittävä työryhmä seurasi vuonna 2008 vuoden alussa toteutetun veronkorotuksen vaikutuksia alkoholin hintaan, kulutukseen ja matkustajatuontiin. Työryhmä on asetettu koko hallituskaudeksi ja se seuraa alkoholin reaalihintojen kehitystä ja kulutusta sekä ryhtyy tarvittaessa aiheellisiksi osoittautuviin toimenpiteisiin.

Valtion omistajapolitiikka ja osakemyyntitulojen käyttö
HE 80/2007 vp — EV 143/2007 vp
Talousvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti, että valtion osakemyynneistä saamia tuloja kohdennetaan myös uuden yritystoiminnan aikaansaamiseen ja kasvuyritysten rahoitukseen.

Hallitusohjelmassa on sovittu, että osakkeiden vuotuisten myyntitulojen ylittäessä 400 milj. euroa, voidaan ylityksestä enintään 25 prosenttia kuitenkin enintään 150 milj. euroa käyttää kertaluonteisiin osaamista, innovaatioita ja talouden kasvua edistäviin investointeihin ke-

hyksen estämättä. Vuonna 2008 osakkeiden myyntituloja kertyi noin 61 milj. euroa, josta ei edellä mainitun säännön mukaan kertynyt kohdennettavaa rahoitusta.

Talletussuojalainsäädäntö ja pankkien kilpailu
HE 132/2007 vp — EV 141/2007 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.12.2007, että hallitus seuraa talletussuojalainsäädännön vaikutuksia pankkien kotimaiseen ja kansainväliseen kilpailuun. Jos kilpailuvääristymiä tai muita epäkohtia ilmenee, hallituksen tulee valmistella lakiin tarvittavat muutokset.

Valtiovarainministeriö on seurannut talletussuojalainsäädännön vaikutuksia pankkien kotimaiseen ja kansainväliseen kilpailuun. Eduskunnalle on esitetty arvio tilanteesta lokakuussa 2008 talletussuojan tason korottamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 158/2008). Valtiovarainministeriö jatkaa tilanteen seurantaa. Tässä yhteydessä merkille pantavaa on, että syksyllä 2008 neuvoteltu talletussuojadirektiivin 94/19/EY osittaisuudistus edellyttää, että Euroopan komission on vuoden 2009 loppuun mennessä laadittava arvio, jossa tarkastellaan muiden kysymysten ohella talletussuojajärjestelmien rahoitusjärjestelmien harmonisointia. Komission on arvioitava raportissaan erityisesti niitä vaikutuksia, joita mekanismien harmonisoinnin puutteesta voi aiheutua rajat ylittävässä kriisissä talletusten korvausmaksujen saatavuuden ja tasavertaisen kilpailun näkökulmasta, sekä niitä etuja ja kustannuksia, joita rahoitusmekanismien EU-tason harmonisoinnilla olisi. Lisäksi komission on tarkasteltava riskiperusteisten kannatusmaksujen käyttöönottoa.

Autoveron muutosten vaikutukset
HE 147/2007 vp — EV 125/2007 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2007, että hallitus seuraa autoveron muutosten vaikutuksia autokannan uusiutumiseen, joukkoliikenteen käyttöön ja liikenteen hiilidioksidipäästöihin sekä toimittaa tästä selvityksen valtiovarainvaliokunnalle alkuvuonna 2010.

Hallitus seuraa tilannetta. Selvitys on tarkoitus antaa alkuvuonna 2010.

Talletussuojan vakuusjärjestelmä
HE 158/2008 vp — EV 168/2008 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.12.2008, että hallitus antaa talousvaliokunnalle selvityksen talletussuojan vakuusjärjestelmistä ja talletussuojan tilanteesta vuoden 2009 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Yhteismetsät de minimis -järjestelmässä
HE 206/2008 vp — EV 205/2008 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.12.2008, että yhteismetsiin liittyvät ongelmat de minimis järjestelmässä ratkaistaan ja hallitus antaa asiasta esityksen siinä aikataulussa, että säännöksiä voidaan soveltaa jo vuoden 2008 verotuksessa.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Investointipäätökset ja taseinformaatio
VNS 2/2008 vp — EK 6/2008 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 21.5.2008 selonteon johdosta valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta
>
> eduskunta edellyttää, että valtion talousarviokäytäntöä uudistetaan siten, että talouden ohjauksessa otetaan käyttöön valtion taloudellista asemaa kuvaava taselaskelma investointipäätösten tukemiseksi sekä pääoman tehokkaan käytön edistämiseksi. Uudistukset tulee valmistella niin, että ne ovat otettavissa käyttöön seuraavan hallituskauden alkaessa.

Valtioneuvosto päätti 5.6.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtiovarainministeriössä on meneillään talousarviolainsäädännön kehittämistä koskeva hanke. Hankkeen yhteydessä selvitetään myös mahdollisuudet valtion taseen nykyistä laajempaan hyödyntämiseen investointipäätösten tukena.

Opetusministeriö

Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä
HE 73/1999 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.1999, että hallitus selvittää opiskelijoiden asumislisäjärjestelmän vaikutukset opiskelijoiden asumisolosuhteisiin ja mahdollisuuden opiskelijoiden asumisen tukemiseen ympärivuotisesti.

Opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä uudistettiin 1.5.2000 lukien siten, että lapsiperheitä ja omistusasunnossa asuvia lukuun ottamatta kaikki opiskelijat kuuluvat saman asumisen tukijärjestelmän piiriin. Ne opiskelijat, jotka aikaisemmin ovat saaneet yleistä asumistukea, siirtyvät asumislisän piiriin liukuvasti asumistuen vuositarkistusten yhteydessä. Uudistuksen yhteydessä opintotuen asumislisän tukiprosentti korotettiin 67 prosentista 80 prosenttiin, mikä merkitsi olennaista tuen tason paranemista jo aiemmin opintotuen asumislisän piiriin kuuluneille opiskelijoille. Puolison tulot otetaan huomioon asumislisää myönnettäessä.

Opetusministeriön arvion mukaan uudistus on sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti parantanut ja yhtenäistänyt opiskelijoiden asumisen tukea.

Vuokraraja korotettiin viimeksi 214,44 eurosta 252 euroon 1.11.2005 lukien. Opetusministeriön katsoo, että asumislisän riittävyyden takaamiseksi ja asumisentukijärjestelmien yhteensovittamiseksi olisi ensisijaista nostaa edelleen asumislisän vuokrarajaa vuokratason nousun perusteella. Opetusministeriö seuraa muiden asumisen tukijärjestelmien kehitystä ja pyrkii korottamaan tarvittaessa asumislisän vuokrarajaa. Vuotta 2009 koskevan talousarvion valmistelun yhteydessä päätettiin, että puolison tulojen huomioonottamisesta luovutaan asumislisää myönnettäessä. Muutos parantaa opintotuen riittävyyttä ja päätoimisen opiskelun edellytyksiä.

Opettajankouluttajien jatko- ja täydennyskoulutusohjelma
HE 74/1999 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 23.11.1999, että hallitus laatii pikaisesti opettajankouluttajien jatko- ja täydennyskoulutusohjelman ja että ohjelman toteuttamiseen varataan vuosittain riittävät määrärahat.

Opetusministeriö sisällytti opettajankouluttajien täydennyskoulutusta koskevat tavoitteet ja suositukset Opettajankoulutuksen kehittämisohjelmaan vuonna 2001. Opetusministeriö on vuosittain osoittanut opettajankouluttajien täydennyskoulutukseen määrärahat, jotka on kohdistettu koulutuspoliittisesti keskeisten painoalueiden täydennyskoulutukseen. Määrärahoilla on myös tuettu tutkintouudistuksen toteutukseen liittyvää täydennyskoulutusta ja edistetty politiikkaohjelmien toteutusta opettajankoulutuksessa. Asetettujen tavoitteiden ja suositusten toteutumista on arvioitu vuonna 2005. Arviointi osoitti, että opettajankouluttajat osallistuvat laajasti ministeriön osoittamilla määrärahoilla järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Koulutus arvioitiin tarpeelliseksi ja ajankohtaisuutensa vuoksi opettajankoulutusta hyödyttäväksi. Vuoden 2008 alusta opetusministeriö on asettanut opetustoimen henkilöstökoulutuksen neuvottelukunnan. Neuvottelukunta seuraa opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen toteutumista. Vuonna 2008 opettajankouluttajien taloudellinen tuki on kohdistettu tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöön, monikulttuurisuuden kysymyksiin, vieraiden kielten opetuksen kehittämiseen, opetusharjoittelun kehittämiseen sekä hallitusohjelman edellyttämään sukupuoli- ja tasa-arvotietoisen opettajankoulutuksen kehittämishankkeeseen.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Tietoyhteiskunta
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 3) Tutkimus- ja kehitystyön julkisessa rahoituksessa on päästävä välittömästi tasaisen kestävän kasvun uralle. Tavoitteena tulee olla Suomen T&K-osuuden kasvattaminen jo lähivuosina 4 prosenttiin BKT:stä. Tulevat lisäykset on suunnattava korkeakoulujen perustutkimukseen sekä Suomen Akatemialle ja Teknologian kehittämiskeskukselle.

Hallitusohjelman mukaisesti julkista tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta lisättiin huomattavasti valtion tiede- ja teknologianeuvoston suositusten mukaisesti vaalikaudella 2003–2007. Rahoitusta lisätään edelleen keväällä 2007 tehtyjen päätösten mukaisesti budjettikehyskaudella 2008–2011.

Tiede- ja teknologianeuvosto on 9.12.2008 hyväksymässään Linjaus 2008-raportissa todennut, että sekä julkisen että yksityisen t&k-rahoituksen lisääminen on välttämätöntä. Hallituksen asettama t&k-rahoituksen tavoite on 4% bkt:sta vuonna 2011.

Talouden kasvun vahvistamiseksi ja työllisyystilanteen kohentamiseksi julkisen tutkimusrahoituksen lisääminen aloitettiin vuoden 2003 lisätalousarvioesityksessä ja sitä on jatkettu vuosittain. Tilastokeskuksen mukaan julkisen tutkimusrahoituksen kasvu oli 277,2 miljoonaa euroa vuosina 2003–2007. Vuoden 2007 varsinaisessa talousarviossa olleen rahoituksen määrä, 1 730 miljoonaa euroa, vastaa noin yhtä prosenttia bruttokansantuotteesta. Merkittävää lisärahoitusta on suunnattu niin Suomen Akatemian, Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen kuin yliopistojenkin tutkimusmäärärahoihin.

Kevään 2007 hallitusohjelmassa ja valtiontalouden kehyksissä vuosille 2008–2011 tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahojen tasainen kasvu jatkuu. Vuonna 2008 rahoitus saavuttanee 1,8 miljardin euron tason. Sekä Suomen Akatemian että Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen rahoitusvolyymi kasvaa vuodesta 2007 yli 20 miljoonalla eurolla. Korkeakoulujen osalta tulevan rahoituskehityksen arviointiin vaikuttaa yliopistojen oikeushenkilöaseman valmisteilla oleva muutos. Muutoksen vaatimat rahoituspäätökset on tarkoitus tehdä keväällä 2008, ja ne toteutetaan vuosina 2008–2012.

Tilastokeskuksen mukaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteenlasketut tutkimus- ja tuotekehitykseen kohdistuvat menot ylittivät vuonna 2007 6 240 miljoonaa euroa. Menot kasvavat arvion mukaan kaikilla sektoreilla.

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on tutkimus- ja tuotekehityspanostuksissa maailmanlaajuisesti kolmannella sijalla (3,5 % bkt:sta v. 2006) Israelin (4,5 % bkt:sta) ja Ruotsin jälkeen (3,8 % bkt:sta).

Julkista tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta suunnataan entistä tehokkaammin Suomen elinkeinoelämän uudistumiselle ja vahvistumiselle keskeisiin, uutta tietämystä ja osaamista luoviin ja innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia avaaviin riskipitoisiin kohteisiin. Palvelualojen osuus rahoituksesta lisääntyy. Keskeinen tutkimuspoliittinen hanke on kansainvälisesti kilpailukykyisten strategisten osaamiskeskittymien kehittäminen ja vahvistaminen. Muita tärkeitä kohteita ovat valtion sektoritutkimuksen rakenteellinen ja muu uudistaminen sekä kansallisten tutkimusinfrastruktuurien ja tutkijanurajärjestelmän kehittäminen.

Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuuden paraneminen perustuvat entistä enemmän uuden tiedon tuottajien ja hyödyntäjien aktiiviseen, laaja-alaiseen vuorovaikutukseen. Hallitus antoi Eduskunnalle 9.10.2008 innovaatiopoliittisen selonteon. Selonteon ehdotusten mukaisesti Suomen innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi suoritetaan 30.9.2009 mennessä.

Osaamisen tasokorotus
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 6) Suomalaisen peruskoulun kansainvälisesti arvostettujen vahvuuksien pohjalta kehitystyö tulee suunnata pedagogisen kulttuurin vahvistamiseen, ammattitaitoisten opettajien rekrytointiin sekä syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäisyyn.

Perusopetuslakia on täydennetty 1.8.2003 voimaantulleilla säännöksillä (477/2003), jotka koskevat muun muassa oppilashuollon järjestämistä sekä oppilaan suojaamista väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Perusopetuksen oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto.

Valtioneuvosto on 5.12 päättänyt koulutuksen ja tutkimuksen kehittämislinjauksista vuosille 2007–2012. Opetusministeriön hallinnonalan toimintojen painopisteinä ovat tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien toteutumisen, koulutuksen korkean laadun ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen, korkeakoulujen kehittäminen sekä osaavien opettajavoimien turvaaminen.

Yleissivistävän koulutuksen kehittämisen lähtökohtana on sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan. Ikäluokkien pienentymisestä vapautuvat voimavarat käytetään koulutuksen laadun kehittämiseen tavoitteena perusopetuksen opetusryhmien pienentäminen ja tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen koulutuksen laadun parantamiseksi ja lasten nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Perusopetuksen opetussuunnitelmat ovat olleet käytössä 1.8.2006 mennessä. Lukion uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön vuonna 2005.

Opetusministeriö toteuttaa perusopetus paremmaksi ohjelmaa suuntaamalla voimavaroja perusopetuksen laadun kehittämiseen. Painopistealueina ovat olleet perusopetuksen opetusryhmien koon pienentäminen, oppilaan ohjaus, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen. Huomiota kiinnitettiin koulukiusaamisen ehkäisyyn, perusopetuksen ylempien vuosiluokkien ja toisen asteen nivelvaiheen opetus- ja työmuotojen kehittämiseen, oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämiseen sekä koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Kaikki toimenpiteet ovat laaja-alaisia, pitkällä aikavälillä toteutettavia, kohdentuvat pääasiallisesti koko kouluyhteisöön ja sisältävät kehittämistoimenpiteet, henkilöstökoulutuksen, toimenpiteiden vakiinnuttamisen ja vaikuttavuuden selvittämisen.

Opetusministeriö on asettanut työryhmät valmistelemaan perusopetuksen laatukriteereitä.

Valmisteltiin säädösmuutokset maahanmuuttajien perusopetuksen valmistavan opetuksen laajentamiseksi. Asetettiin selvitysmies arvioimaan koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuutta, toiminnan laatua ja muutostarpeita.

Opetusministeriö on uudistanut koulutuksen arviointisuunnitelman vuosiksi 2009–2011. Arviointia on monipuolistettu siten, että se kattaa opetukselle asetetun sivistys ja kasvatustehtävän ja laadun seurannan. Oppimistulosten seuranta-arvioinneissa on siirrytty modulaariseen rakenteeseen siten, että esi- ja perusopetuksen osalta seuranta-arvioinnit kohdistetaan eri oppiaineiden tai sisältöalueiden nivelkohtiin ja perusopetuksen päättövaiheeseen siten, että opetuksen vaikuttavuuden pitkittäisseuranta mahdollistuu ja että arviointikohteiden valinnassa ja painotuksissa huomioidaan muut kulloiseenkin tematiikkaan kytkeytyvät kansalliset ja kansainväliset arviointi- ja tutkimushankkeet. Oppimistulosten seuranta-arvioinnit tuottavat perusindikaattoreita, jotka ilmentävät oppilaiden tiedollisia, taidollisia ja asennevalmiuksia (kasvatustehtävä) opetussuunnitelman perusteiden sisältöalueilla; 2) konteksti-indikaattoreita (mm. tasa-arvotaseet), jotka ilmentävät oppilaiden tiedollisten ja taidollisten valmiuksien yhteyttä demografisiin, sosiaalisiin, taloudellisiin ja opetuksellisiin tekijöihin sekä mikro että makrotasolla; ja 3) trendi-indikaattoreita, jotka ilmentävät perus- ja konteksti-indikaattoreissa tapahtuneita muutoksia.

Vuosiksi 2003–2008 hyväksytyn koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan opettajatarpeen täyttämiseksi tulee mainittuina vuosina ottaa koulutukseen yhteensä noin 25 400 opiskelijaa. Aloittajia lisätään vieraiden kielten ja matemaattisten aineiden, erityisopettajien ja opinto-ohjaajien koulutuksessa.

Opetusministeriön erillisrahoituksella käynnistettiin vuonna 2001 opettajankoulutuksen laajennusohjelma, jota toteutetaan kymmenessä yliopistossa. Vuosina 2001–2009 laajennusohjelman tavoitteena on 7 000 henkilön koulutuslisäys. Koulutuslaajennukset on kohdistettu luokan- ja erityisopettajakoulutukseen, sekä matemaattis-luonnontieteellisten aineiden, kielten, liikunnan ja taideaineiden opettajankoulutukseen. Myös opinto-ohjaajakoulutusta on lisätty. Koulutuslaajennukset ovat parantaneet opettajakelpoisuustilannetta sekä suomen- että ruotsinkielisessä opetustoimessa.

Ammattitaitoisten opettajien rekrytointi: Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Opetusministeriön toimenpiteet koostuivat koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyvän kerhotoiminnan tukemisesta (635 000 euroa, 500 kerhoa) ennaltaehkäisevästä päihde- ja huumetyöstä (840 000 euroa, 70 hanketta) kansainvälisen Avartti-toimintaohjelman soveltamisesta peruskoulun kymppiluokkien ja erityisryhmien opetukseen sekä nuorten osallisuushankkeista (1 milj. euroa, 70 kuntaa), joissa korostuu kouluyhteisön ja kunnan nuorisotoimen yhteistyön kehittäminen. Peruskoulun päättäneiden työttömien nuorten ja peruskoulun keskeyttäneiden osalta tuettiin edelleen nuorten työpajatoiminnan kehittämistä (2,5 milj. euroa, 180 pajaa). Opetusministeriön vuoden 2004 tulossuunnitelmassa on nuorten sosiaalinen vahvistaminen määritelty nuorisoyksikön yhdeksi keskeiseksi tulostavoitteeksi.

Taiteen perusopetukseen suunnattiin lisärahoitusta vuonna 2008 siten että viisi uutta oppilaitosta tuli valtionosuuden piiriin.

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä
HE 206/2002 vp — EV 306/2002 vp
Sivistysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien toiminnalle turvataan taloudelliset resurssit suuntaamalla opiskelijakunnille rahoitusta osana ammattikorkeakoulujen rahoitusta.

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla..

2. Eduskunta hyväksyi lain ammattikorkeakoululain muutoksesta (413/2005), johon sisältyy säännökset ammattikorkeakoulun opiskelijakunnasta. Opiskelijakunnan tehtävien toteuttamisesta aiheutuvat menot suoritetaan opiskelijakunnan omaisuudesta ja toiminnasta saatavilla tuloilla sekä jäsenmaksuilla, joita opiskelijakunnalla on oikeus määrätä jäsentensä suoritettavaksi.

Opetusministeriö on vuosittain myöntänyt Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK ry:lle valtionavustusta opiskelijakuntien toiminnan ja tehtävien tukemiseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama opiskelijaterveydenhuollon tavoitteiden ja sisällön kehittämistyöryhmä sai työnsä päätökseen 22.3.2005. Työryhmä ehdotti, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluja tuotetaan ja niitä kehitetään nykyiseen tapaan ammattikorkeakoulujen sijaintikuntien toimesta. Toiminnan kehittämisen painopistealueita ovat terveyskeskusten ja korkeakoulujen välisen yhteistyön lisääminen sekä terveyden- ja sairaanhoidon, mielenterveyden ja suun terveydenhuollon peruspalvelujen turvaaminen. Maaliskuussa 2005 voimaan tulleet hoitoonpääsyn säännökset luovat edellytyksiä näiden peruspalvelujen saatavuuden parantamiseksi. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto on osa kansanterveyslain toimeenpanoa.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen
HE 28/2004 vp — EV 100/2005 vp
Suuri valiokunta ja sivistysvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 5.10.2005, että tekijänoikeuslain 25 i §:ään hyväksytyn korvaussäännöksen poistamisen vaikutuksia seurataan ja että tekijänoikeuslain mukaiset oikeudet jatkossa turvataan Suomen kansainvälisten sitoumusten edellyttämällä tasolla tilanteissa, joissa jakeluvelvoitteen alaa mahdollisesti muutetaan tai uusia tai uudentyyppisiä televisio- tai radiolähetysten välittämistapoja otetaan käyttöön tai vastaanottotavat merkittävästi muuttuvat.
>
> 3. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän toisaalta vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia ja toisaalta historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojaa koskevat määrittelyt ja tulkintaongelmat sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

2. Viestintämarkkinalain 134 §:n mukainen jakeluvelvoitteen alaisten televisio- ja radiolähetysten edelleen lähettämisen ala on vuonna 2006 pysynyt ennallaan. Tekijänoikeuslain 25 i §:ään tehdyt muutokset ja korvausoikeuden poistaminen eivät ole aiheuttaneet muutoksia tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien toteutumiseen.

Eduskunnan käsittelyssä on vuoden 2006 lopulla hallituksen esitys laiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta. DVB-H-verkossa tapahtuvan lähettämisen osalta esityksessä on kiinnitetty huomiota myös tekijänoikeuskysymyksiin. Opetusministeriö on sekä esitystä valmistelleelle liikenne- ja viestintäministeriölle että eduskunnassa asiaa käsitteleville valiokunnille ilmaissut kantanaan, että DVB-H-verkon lähetysoikeuksiin liittyviä kysymyksiä ei tule ratkoa lain säännöksillä vaan oikeudenhaltijoiden ja lähettäjäyritysten välisillä sopimuksilla.

Tammikuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleessa viestintämarkkinalain muutoksessa (1329/2007) televisio- ja radio-ohjelmien siirtovelvoitetta on rajoitettu niin, että velvoitteen piiriin kuuluvat Yleisradio Oy:n julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmistot sekä kaupalliset vapaasti vastaanotettavat valtakunnalliset televisio- ja radio-ohjelmistot. Maksulliset televisio-ohjelmistot eivät enää kuulu siirtovelvoitteen piiriin, vaan niiden edelleen lähettäminen on oikeudenhaltijoiden lisensioitavissa.

3. Opetusministeriö esittää seuraavan selvityksen valokuvien suojan kehityksestä. Oikeudesta valokuvaan säädettiin Suomessa erillisessä valokuvalaissa vuosina 1927–1995. Tässä laissa kaikki valokuvat olivat samanarvoisia, eikä suojan saaminen edellyttänyt tekijänoikeuden tavoin omaperäisyyttä. Vuonna 1995 valokuvan suoja siirrettiin tekijänoikeuslakiin, jolloin teostasoon yltävät valokuvat tulivat teoksina tekijänoikeussuojan piiriin. Muut valokuvat saivat edelleen ns. tavallisen valokuvan suojaa tekijänoikeuslain 49 a §:ään otettujen säännösten mukaisesti.

Valokuvien suojan liittämistä tekijänoikeuslakiin koskevassa hallituksen esityksessä (HE 287/1994 vp) ei ole nähty suuria ongelmia valokuvateosten teostaso-määrittelyn osalta, toisin sanoen sen suhteen, mitkä valokuvat katsotaan tekijänoikeussuojaan yltäviksi ja mitkä jäävät sen alle. "Eron tekeminen ehdotettavan 49 a §:n suoja-aikaa vanhempien valokuvateosten ja vapaaksi tulleiden muiden valokuvien välillä ei eroa siitä nykyisen lain mukaisesta rajanvetotilanteesta, joka aiheutuu valokuvalain mukaan suojattujen kuvien kansainvälisen suojan rajoittumisesta sellaisiin kuviin, jotka ovat Bernin sopimuksen mukaan valokuvateoksia." (s. 56)

Vuoden 1995 uudistusta tehtäessä teosvalokuvien ja 49 a §:n mukaisten valokuvien suoja-aika oli 50 vuotta. Tekijänoikeuden osalta suoja-aika laskettiin tekijän kuolemasta, muiden valokuvien suojan osalta valokuvan ottamisesta. Vuoden 1996 alussa tekijänoikeudellinen suoja-aika piteni 70 vuodeksi.

Vuoden 2006 alussa voimaan tulleet muutokset tavallisen valokuvan suojan sisältöön ovat edelleen lähentäneet teosvalokuvien ja muiden valokuvien suojaa toisiinsa. Kaikki valokuvat nauttivat samanlaista suojaa 50 vuoden ajan kuvan ottamisesta. Tekijänoikeuslaissa säädetty valokuvien laaja oikeudellinen suoja on selvä poikkeus tekijänoikeuden perusprinsiipeistä: suojaa saavat kaikki valokuvat riippumatta kuvien omaperäisyydestä.

Arkistoissa ja museoissa olevien valokuvien osalta vuonna 2007 voimaan tulleet uudet sopimuslisenssisäännökset mahdollistavat vanhojen valokuvien käyttöä koskevien oikeuksien hankintaa opetusministeriön hyväksymän järjestön välityksellä. Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia koskeva kysymys on myös laajan eurooppalaisen selvittelyn kohteena osana eurooppalaisen digitaalisen kirjaston perustamista koskevaa hanketta. Erityiskysymyksenä tässä selvittelyssä ovat niiden valokuvien käyttö, joiden oikeudenhaltijoita ei pystytä tunnistamaan tai tavoittamaan.

Edellä esitetyn perusteella opetusministeriö katsoo, ettei lainsäädännön muuttamiseen ole tarvetta.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Opintotuki, kehittäminen
HE 11/2005 vp — EV 57/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 1.6.2005 toimeentulotuen saamisen perusteita muutettavaksi siten, että opintolainan lisäys ei heikennä toimeentulon saamisen edellytyksiä perheellisillä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että suomalaista hyvää rakenteeltaan oikeansuuntaista opintotukijärjestelmää kehitetään opintorahapainotteisena ja vastaisuudessakin ohjataan varoja opintorahan ja opiskelijoiden asumislisän korottamiseen.

1. Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan toimeentulotukilainsäädännössä ei voi suosia jotain tiettyä asiakasryhmää. Menettely asettaisi keskenään erilaiseen asemaan paitsi toimeentulotuen saajat yleensä, myös vielä opiskelijat keskenään. Perheelliset tulee ottaa huomioon etuusjärjestelmissä muulla tavoin. Opetusministeriö seuraa perheellisten opiskelijoiden tilannetta ja arvioi saatujen kokemusten perusteella, tulisiko lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellista tukea kehittää erityisillä toimenpiteillä.

Hallitusohjelman mukaisesti opintorahaa korotetaan 15 prosentilla kaikilla koulutusasteilla ja opiskelijan omia tulorajoja korotetaan 30 prosentilla, jotta opintotuki turvaisi päätoimisen opiskelun aikaista toimeentuloa, edistäisi tehokasta opiskelua ja tutkinnon suorittamista tavoiteajassa.

Opintorahan reaalisen arvon kohentuminen ja opiskelijan omien tulorajojen korottaminen vuoden 1998 tapahtuneen ansiotasonkehityksen perusteella kohentavat tuntuvasti noin 300 000 opiskelijan toimentuloa siten, että heillä on aiempaa paremmat edellytykset keskittyä päätoimiseen opiskeluun. Opiskelijan omat tulorajat nousivat 1.1.2008 lukien ja opintorahojen korotukset toteutettiin 1.8.2008 lukien. Lisäksi 1.11.2007 lukien vanhempien tulorajat nousivat 30 prosenttia, mikä paransi opintotukea niillä opiskelijoilla, joilla tukea myönnettäessä otetaan huomioon vanhempien tulot. Ratkaisujen myötä opintotuen käyttöasteen oletetaan kohentuvan ja opintotuen määrärahat kasvavat yhteensä 41,8 miljoonalla eurolla vuonna 2009.

Opetusministeriö asetti huhtikuussa 2008 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotuksia siitä kuinka opintotuen keinoin voitaisiin parantaa niiden opiskelijoiden taloudellista toimeentuloa ja opiskeluedellytyksiä, joilla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia. Työryhmän määräaika on 30.4.2009.

Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot
HE 14/2005 vp — EV 59/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.6.2005, että ammattikorkeakoulujen ylempien tutkintojen määrä mitoitetaan ottaen huomioon työelämän tarpeet, korkea laatu turvataan ja että ammattikorkeakoulujen järjestämään aikuiskoulutukseen varataan riittävä rahoitus.
>
> Eduskunta edellytti, että hallitus antaa viiden vuoden kuluttua selonteon ylempien ammattikorkeakoulututkintojen asemasta työelämässä ja uudistuksen vaikutuksista koulutusjärjestelmäämme ja työelämään.

Opetusministeriö päättää ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavista koulutusohjelmista ammattikorkeakoulun esityksestä. Ohjelmien tavoitteena on työelämän ja työyhteisöjen kehittäminen. Uusista koulutusohjelmista päätettäessä arvioidaan muun muassa työ-

elämän tarpeita ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia toteuttaa laadukasta koulutusta. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus vakinaistettiin vuonna 2005. Koulutus aloitettiin niissä ammattikorkeakouluissa ja niillä koulutusaloilla (yhteiskuntatietieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, tekniikan ja liikenteen alalla sekä sosiaali- terveys-, ja liikunta-alalla), jotka olivat mukana jo ammattikorkeakoulun jatkotutkinnon kokeilussa. Vuosina 2006–2008 ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta on käynnistetty ammattikorkeakoulujen kaikilla koulutusaloilla. Vuonna 2008 myönnettiin koulutusohjelmat vuonna 2009 aloittaviin ohjelmiin. Päätösten jälkeen koulutusohjelmia on yhteensä 42 suomen-, ruotsin- ja englanninkielellä.

Opetusministeriö rahoittaa vuosina 2006–2009 ammattikorkeakoulujen yhteistä ylempien ammattikorkeakoulututkintojen kehittämisverkostoa, jolla tuetaan ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laadun kehittämistä. Kehittämisverkoston yhteydessä on toiminut ns. laaturengas, joka on luonut aineistoja vahvistamaan ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laatutyötä.

Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen rahoitus on osa ammattikorkeakoulujen valtionosuusrahoitusta.

Opetusministeriö jatkaa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen toimeenpanon seurantaa.

Nuorisojärjestöjen rahoitus
HE28/2005 vp—EV 219/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.12.2005, että hallitus esimerkiksi nuorisolain 11 §:n avulla turvaa sellaisten valtakunnallisten järjestöjen rahoituksen, jotka voimassa olevan lain perusteella saavat valtion varoista yleisavustusta vuonna 2005, mutta uuden lain voimaan tultua menettävät kelpoisuutensa tällaisen avustuksen saamiseen.

Uusi nuorisolaki (72/2006) tuli voimaan 1.3.2006 ja järjestöavustusten osalta 1.1.2007. Valtakunnalliset nuorisojärjestöt, nuorisotyön palvelujärjestöt ja muut nuorisotyötä tekevät järjestö hakivat vuoden 2007 toiminta-avustuksia 30.11.2006 mennessä. Eduskunnan asettama edellytys otettiin huomioon avustuspäätösten valmistelussa ja päätöksissä siten, että nuorisolain mukaan avustuskelpoisuutensa menettäneet valtakunnalliset nuorisojärjestöt saivat avustuksen valtakunnallisina nuorisotyötä tekevinä järjestöinä. Vuoden 2008 valtakunnallisten järjestöjen avustuksissa otettiin huomioon eduskunnan asettamaa edellytystä vastaavalla tavalla.

Vuonna 2007 opetusministeriö tuki 112 valtakunnallista nuorisojärjestöä, nuorisotyön palvelujärjestöä sekä muita nuorisotyötä tekeviä järjestöjä yhteensä 12,6 miljoonalla eurolla. Vuonna 2008 opetusministeriö tuki 122 valtakunnallista nuorisojärjestöä ja nuorisotyön palvelujärjestöä sekä valtakunnallista nuorisotyötä tekevää järjestöä yhteensä 13,1 miljoonalla eurolla.

Omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus, maksut
Ammatillinen koulutus
Korkeakoulujen aikuiskoulutus
HE 40/2005 vp — EV 160/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 30.11.2005 hallituksen selvittävän omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen opiskelijoilta perittävien maksujen suuruuden ja määräytymispe-

rusteet sekä ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin maksujen yhtenäistämiseksi ja niin, että ne ovat opiskelijoille kohtuullisia.

2. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupia koskeva sääntely käytännössä toimii, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin niin, että ammatillisen koulutuksen järjestäminen voidaan joustavasti hoitaa ottaen huomioon valtakunnalliset, paikalliset ja alueelliset olosuhteet ja koulutustarve.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus kiirehtii korkeakoulujen aikuiskoulutusta koskevien ehdotusten toteuttamista.

1. Ammatillisen aikuiskoulutuksen opiskelijoilta perittävien maksujen määräytymisperusteiden ja suuruuden arviointi tehdään osana hallitusohjelman mukaista ammatillisen suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelua. Uudistuksen tavoitteena on selkiyttää aikuiskoulutuksen hajanainen hallinto, rahoitus, tarjonta ja etuudet. Selvitystyö kattaa korkeakoulujen aikuiskoulutuksen, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen. Opetusministeriö on asettanut valmistelutyöhön keskeisiä ministeriöitä ja työelämän keskusjärjestöjä edustavan johtoryhmän. Vuoden 2008 aikana kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä on käsitelty mm. aikuiskoulutuksen rahoituspohjaan ja etuuksiin liittyviä asioita. Valmistelun pohjalta johtoryhmä tekee alkuvuodesta 2009 päätöksiä mm. koulutussetelin käyttömahdollisuuksista osana aikuiskoulutuksen rahoituspohjaa, opintotilejä sekä verotuksellisia toimia koskevaa valmistelua.

Opetushallitus on tehnyt opiskelijamaksuista kyselyyn perustuvan selvityksen, joka toimitetaan sivistysvaliokunnalle. Selvitystyö on tehty syksyllä 2006 otokseen perustuvana kyselynä 36 ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjälle. Se on tehty koulutusaloittain vuonna 2005 alkaneesta koulutuksesta. Koska kysely oli suunnattu pääosin suurille koulutuksen järjestäjille, siinä on mahdollista saada tietoa varsin suuresta koulutustilaisuuksien määrästä. Kysely oli mahdollista käynnistää järjestämislupien uusimisprosessin jälkeen. Selvityksen tulokset osoittavat, että näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen maksut ovat kohtuullisia. Yleisimmin opiskelijamaksut vaihtelevat ammattitutkintoon valmistavan koulutuksen osalta 200–600 euron välillä. Koska koulutukset ovat eripituisia ja ajoittuvat usein pitkälle ajalle, tarkkaa vertailua on vaikea tehdä. Korkeimmat opiskelijamaksut ovat kyselyn mukaan olleet kulttuurialan valmistavissa koulutuksissa, joskin ala on pieni. Myös erikoisammattitutkinnot ovat kalliimpia kuin ammattitutkinnot. Korkeimmat maksut ovat 1 000–2 000 euron välillä, joskin niitä esiintyy otoksessa vähän. Toisaalta kyselyn perusteella myös pieniä opiskelijamaksuja on runsaasti.

Maksujen taso on kokonaisuutena varsin kohtuullinen vaikkakin maksut vaihtelevat järjestäjien kesken huomattavasti samojen koulutusalojen ja tutkintojen sisällä. Eroja selvittää osittain koulutuksen pituus sekä se, voiko koulutuksen järjestäjä hoitaa koulutuksen omalla henkilöstöllä vai tarvitaanko ulkopuolelta ostettua asiantuntemusta ja materiaalia, mitkä nostavat maksuja. Perittävän maksun suuruuteen vaikuttavat myös näyttötutkinnon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, jotka ovat järjestämisolosuhteista johtuen varsin erilaisia. Näyttötutkintojen järjestämistavoista ja niiden kustannuksista tulee vastaisuudessa hankkia enemmän tietoa. Maksujen tasoon vaikuttavat myös järjestäjien vakiintuneet käytännöt ja kokemukset siitä, millaisella maksutasolla opiskelijoita on mahdollista saada. Koulutuksen järjestäjien kokonaistuloista opiskelijamaksujen osuus on noin 10 %:n luokkaa. Toisaalta sellaisille koulutuksen järjestäjille, jotka eivät saa toimintaansa valtionosuutta, on mahdollista myöntää valtionavustuksia opiskelijamaksujen alentamiseen.

Edellisen lisäksi opetusministeriössä on tehty muistio yliopistojen täydennyskoulutuksen maksuista.

Opiskelijamaksuja koskevaan ohjaukseen liittyvät mahdolliset muutokset tulevat esille aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä. Tutkintotoimikuntien on syytä samalla seurata opiskelijamaksujen tasoa ja niiden kehitystä sekä tarvittaessa ohjata niiden tason kehitystä informaatio-ohjauksen keinoin.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien muuttamisprosessi aloitettiin tammikuussa 2006. Lisäkoulutuksen järjestämisluvat uusittiin vuoden 2006 aikana. Lisäkoulutuksen järjestäjiä on ammatilliset erikoisoppilaitokset mukaan lukien kaikkiaan vähän yli 190. Järjestäjistä suurin osa on samoja kuin ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät, minkä lisäksi ammatillisen lisäkoulutuksen lupa on noin 30 sellaisella koulutuksen järjestäjällä, jotka eivät järjestä ammatillista peruskoulutusta. Alueellisesti tarkasteltuna lisäkoulutuksen järjestäjäverkko on siis tiheämpi kuin ammatillisessa peruskoulutuksessa. Lupiin otetut määrällisen säätelyn osuudet eli opiskelijatyövuosien ja oppisopimusten vähimmäismäärät ovat olleet vuosien 2007–2009 valtionosuuspäätösten pohjana. Oppilaitosmuotoisen lisäkoulutuksen osalta useiden järjestäjien kohdalla valtionosuuslaskennassa on sovellettu järjestämislupien mukaista vähimmäismäärää. Tähän mennessä hankittujen kokemusten perusteella ei vielä voida tehdä lopullisia johtopäätöksiä määrällisen säätelyn toimivuudesta. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta säätely on tuonut vakautta koulutuksen ja rahoituksen suunnitteluun, mutta toisaalta säätely voi myös jäykistää järjestelmää valtakunnallisen koulutustarjonnan ohjauksen näkökulmasta.

Järjestämislupien osalta kehitykseen vaikuttavat myös ammattiopistostrategia sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishanke. Sen tavoitteena on vauhdittaa koulutuksen järjestäjien ja opetusministeriön välisenä vuorovaikutteisena prosessina ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamista alueellisen kehittämistyön ja voimavarojen tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan käytön edellytysten parantamiseksi. Hankkeeseen ja sen toimenpidesuosituksiin on sisällytetty myös ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjät.

Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä on vuoden 2006 alusta lukien ollut osa ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupaa. Pysyvä tai määräaikainen tehtävä on 97 järjestäjällä. Opetushallitus myöntää hakemuksesta tehtävän hoitamiseen valtionavustuksia. Opetushallitus on pyrkinyt edistämään koulutuksen järjestäjien verkostoitumista suurempien kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Koulutuksen järjestäjien kokemukset työelämän kehittämis- ja palvelutehtävästä ovat pääosin myönteisiä. Järjestäjien piirissä on panostettu erityisesti yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Opetusministeriö on antanut koulutuksen arviointineuvostolle toimeksiannon arvioida työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän toimivuutta ja vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi toteutetaan vuoden 2009 marraskuun loppuun mennessä.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2003–2008 sisältää linjaukset myös korkeakoulujen aikuiskoulutuksen kehittämisestä. Vuoden 2003 valtion talousarviossa vahvistettiin parlamentaarisen työryhmän esitysten mukaisesti ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusresursseja ja yliopistojen täydennyskoulutuksen tuotekehitysrahoitusta ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusuudistukseen liittyneillä järjestelyillä. Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeilu ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen käyttöönotto ovat osaltaan monipuolistaneet työikäisen aikuisväestön koulutusmahdollisuuksia. Avoimen ammattikorkeakoulun kehittämisohjelman toimeenpano on meneillään ministeriön asettaman työryhmän ehdotusten (OPM 6:2005) pohjalta.

Opetusministeriö on vuodesta 2003 lähtien olennaisesti tehostanut avoimen yliopisto-opetuksen ja yliopistojen täydennyskoulutuksen toiminnan ja tulosten seurantaa. Tiedonkeruu tapahtuu osana ministeriön ja yliopistojen välistä tulosneuvotteluprosessia. Momentin 29.30.21.2 aikuiskoulutuksen kehittämisen määrärahaa on vuodesta 2003 käytetty erityisesti täydennyskoulutuksen tuotekehitystyön tukemiseen. Tarjontaa on saatu laajenemaan uusille aloille ja toimintamuotoihin. Eduskunta kiinnitti asiaan huomiota vuoden 2003 talousarvion valmistelussa. Hallituksen muodostamisen myötä päätetyt lisäresurssit elinikäisen oppimisen edistämiseen osoitettiin täydennyskoulutuksen hintojen alentamiseen ja jakoperusteina käytettiin Aikuiskoulutustutkimuksen 2006 tuottamaa tietoa koulutuksessa aliedustetuista ryhmistä.

Opetusministeriö jatkoi vuonna 2006 käynnistyneen hankkeen rahoitusta ikäihmisten yliopistotoiminnan kehittämiseksi ja sen toimintaedellytysten parantamiseksi osana avointa yliopisto-opetusta. Yliopistojen elinikäistä oppimista edistävä strategiatyö on ohjeistettu tehtäväksi osana yliopistojen kokonaisstrategiaprosessia.

Osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelua opetusministeriö asetti korkeakoulujen aikuiskoulutusta käsittelevän työryhmän. Työryhmä esitti, että tutkinnon suorittamisen jälkeen hankittavaan koulutukseen luodaan oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus ja työelämän kanssa yhteistyössä luodaan korkeakoulututkinnon jälkeen hankittavia uusia laajoja osaamiskokonaisuuksia, erityispätevyyksiä. Lisäksi työryhmä esitti nykyistä parempia ja joustavampia mahdollisuuksia suorittaa tutkinnon osia ilman koko tutkinnon suorittamista ja tähän tarvittavaa tutkinnonsuorittamisoikeutta erillisten opinto-oikeuksien avulla sekä osallistumalla avoimeen korkeakouluopetukseen. Tavoitteena on, että toimenpiteet vähentävät korkeakoulutettujen hakeutumista suorittamaan toista korkeakoulututkintoa täydennyskoulutustarkoituksessa. Korkeakoulutustyöryhmä jätti ehdotukset aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen johtoryhmälle joulukuussa 2008. Työryhmän ehdotuksista pyydetään lausunnot tammikuun 2009 loppuun mennessä.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Kansan- ja kansalaisopistojen rahoitus
Vapaa sivistystyö, päällekkäisyys
HE 112/2005 vp — EV 185/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 12.12.2005, että säädettäessä kansanopistojen valtionosuuden perustana olevan yksikköhinnan korotuksesta vammaisille tarkoitettua opetusta järjestettäessä otetaan erityisesti huomioon Lehtimäen erityiskansanopiston opiskelijakunnan koostumuksesta aiheutuva poikkeuksellinen kustannusrakenne ja tästä johtuvat rahoitustarpeet.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus arvioi, missä määrin yhtäältä vapaan sivistystyön eri muotojen välillä sekä toisaalta vapaan sivistystyön ja muiden koulutusmuotojen kesken on päällekkäisyyttä, ja että hallitus tekee tarvittavat ehdotukset mahdollisten haitallisten päällekkäisyyksien poistamiseksi.

1. Vuoden 2006 alussa voimaan tulleiden kansanopistojen rahoitusperusteita koskevien muutosten tavoitteena oli muun muassa parantaa vammaisille tarjottavan koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Lehtimäen opiston ja kahden muun erityiskansanopiston osalta uudistus merkitsi, että opistojen valtionosuusprosentti nousi 57 prosentista 70 prosenttiin. Erityiskansanopistoissa vaikeasti vammaisille järjestettävän koulutuksen opiskelijaviikon yksikköhinta on lisäksi 75 prosenttia muita yksikköhintoja korkeampi. Uudistuksen myötä Lehtimäen

opiston saama valtionosuuden määrä nousi 31 prosenttia vuoden 2005 tasosta, kun rahoitusuudistuksen keskimääräinen vaikutus kansanopistosektorilla oli yleisesti noin 2,5 prosenttia.

Opetusministeriö otti syksyllä 2007 käyttöön vapaan sivistystyön oppilaitosten opintosetelityyppiset valtionavustukset. Niiden yhteismäärää lisättiin 1 044 000 eurolla vuonna 2008. Opintosetelityyppisillä valtionavustuksilla kompensoidaan opetusministeriön määrittämiin kohderyhmiin kuuluvien opiskelijoiden opiskelijamaksuja. Lehtimäen opisto on mukana tässä uudessa rahoitusjärjestelmässä. Lisäksi kansanopistoille voidaan myöntää tarvittaessa ylimääräisiä avustuksia oppilaitoksen käyttökustannuksiin.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Koulutuksen arviointineuvostolta tilatut vapaan sivistystyön arvioinnit ovat valmistuneet. Oppilaitosrakennetta ja palvelukykyä koskeva arviointi valmistui maaliskuussa 2006 ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja ohjausta koskeva arviointi valmistui toukokuussa 2007. Opetusministeriö asetti valtioneuvoston hyväksymän koulutusta ja tutkimusta vuosina 2007–2012 koskevan kehittämissuunnitelman sekä Koulutuksen arviointineuvoston tekemien vapaan sivistystyön arviointitulosten pohjalta valmisteluryhmän laatimaan vapaan sivistystyön kehittämisohjelman vuosille 2008–2012. Mahdolliset päällekkäisyydet ja toimenpiteet niiden johdosta tulevat käsiteltäviksi tässä yhteydessä. Valmisteluryhmä on väliraportissaan kartoittanut vapaan sivistystyön nykytilan ja hankkinut väliraportista lausunnot kehittämisohjelman jatkotyöstämisen pohjaksi.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Toisen asteen opiskelijoiden opintotuki
HE 9/2006 vp — EV 38/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.4.2006, että toisen asteen opiskelijoiden opintotukijärjestelmän toimivuus selvitetään pikaisesti kokonaisuutena ja varmistetaan opiskelijoiden välinen yhdenvertaisuus sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriön käynnistämä toisen asteen opiskelijoiden toimeentuloa koskevan kyselytutkimus valmistui kesällä 2007. Tutkimuksen tuloksia on hyödynnetty toisen asteen tuen kehittämistarpeita arvioitaessa.

Opintotukea myönnettäessä huomioon otettavia vanhempien tulorajoja korotettiin 11.11.2006 lukien 15 prosentilla ja edelleen 1.11.2007 lukien 30 prosentilla. Tulorajojen korotus parantaa erityisesti alle 20-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden opintotukea. Vanhempien tuloihin perustuvan tarveharkinnan lieventymisen myötä opintoraha nousee nyt tuen piirissä olevilla keskimäärin 34 euroa ja asumislisä 67 euroa kuukaudessa. Uudet tuen piirin tulijat saavat opintorahaa keskimäärin 46 euroa ja asumislisää 86 euroa kuukaudessa.

Hallitusohjelman mukaisesti opintorahaa korotetaan 15 prosentilla kaikilla koulutusasteilla ja opiskelijan omia tulorajoja korotetaan 30 prosentilla, jotta opintotuki turvaisi päätoimisen opiskelun aikaista toimeentuloa, edistäisi tehokasta opiskelua ja tutkinnon suorittamista tavoiteajassa. Korotukset toteutuvat mahdollisimman tasapuolisesti eri-ikäisille, eri tavalla asuville ja eri koulutusasteilla opiskeleville. Toisen asteen pieniin opintorahoihin korotus toteutetaan tästä syystä pääsääntöisesti euromääräisenä.

Ratkaisun myötä esimerkiksi muussa kuin korkeakoulussa opiskelevan itsenäisesti asuvan 20-vuotiaan opintotuen enimmäismäärä nousee 648 eurosta 747,60 euroon, josta opintorahan ja asumislisän osuus on 60 prosenttia ja vanhempansa luona asuvan alle 18-vuotiaan

opintotuen enimmäismäärä nousee 368 eurosta 500 euroon Lisäksi opiskelijalla voi olla muita tuloja opintotuen ohella nykyistä enemmän. Tyypillinen yhdeksän kuukautta tukea nostavan vuosituloraja nousee 2 760 eurolla 11 850 euroon. Nykyisin opiskelija ei ole oikeutettu tukeen lainkaan jos vuositulo ylittää 17 170 euroa. Tämä raja nousee 5 160 eurolla 22 330 euroon.

Toisen asteen tuen kehittämistarpeisiin otetaan kantaa hallituksen hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012. Sen mukaan opintotuen mitoitusta tulee tarkistaa säännöllisesti elinkustannusten kehityksen perusteella tuen riittävyyden takaamiseksi. Tarkoitus on, että nuorten opintotukea selkeytetään ja tasoa parannetaan koulutukseen kannustamiseksi. Tavoitteena on, että opintoraha olisi vähintään lapsilisän tasolla. Itsenäisesti asuvien opiskelijoiden toimeentulon kannalta pidetään tärkeänä erityisesti puolison tulojen huomioonottamisesta luopumista asumislisää myönnettäessä, asumislisän vuokrarajan korottamista sekä vanhempien tulojen perusteella tapahtuvasta tarveharkinnasta luopumista silloin, kun opiskelija asuu muualla kuin vanhempiensa luona ja on täyttänyt 18 vuotta. Vuoden 2009 aikana on tarkoitus selvittää valtiontaloudellisia edellytyksiä kehittää toisen asteen opintoihin myönnettävää opintotukea.

Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta
HE 33/2006 vp — EV 88/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.6.2006, että varataan riittävät voimavarat koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan tukemiseen valtakunnallisesti niin, että toimintaa voidaan kehittää turvaamaan oppilaille asianmukaiset kirjasto- ja tietopalvelut sekä yhteydet tietovarantoihin.

Lääninhallitukset ovat informaatio-ohjauksella ja täydennyskoulutuksella edistäneet koulujen ja yleisten kirjastojen yhteistyötä oppilaiden ja opettajien kirjasto- ja tietopalvelujen parantamiseksi. Opetusministeriön linjauksissa Kirjastostrategia 2010 ja Kirjaston kehittämisohjelma 2006–2010 on oppilaiden tietopalvelu ja kirjasto oppimisympäristönä kehittämiskohteena. Sekä koulutoimen että yleisen kirjastotoimen valtionrahoitus määräytyy laskennallisesti opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmän mukaisesti. Harkinnanvaraisilla avustuksilla on jonkin verran voitu tukea koulutoimen ja kirjastotoimen yhteistyön kehittämisprojekteja.

Opetusministeriön valtakunnallisessa ESR -kehittämisohjelmassa vuosille 2007–2013 "Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi" on aloitettu opetus- ja kirjastotoimen laaja-alaisia kehittämishankkeita.

Tekijänoikeuskysymykset, tulkinta
HE 98/2006 vp — EV 238/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2006, että hallitus omalta osaltaan ryhtyy toimenpiteisiin tekijänoikeuskysymyksissä olevien tulkintaerimielisyyksien ratkaisemiseksi pikaisesti perusteellisessa laajapohjaisessa valmistelussa olemassa olevan tekijänoikeusjärjestelmän puitteissa.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen valmistelun aikana ja lakiesityksen eduskuntakäsittelyssä tulivat esiin erityisesti rinnakkaisen DVB-H -lähetystoiminnan tekijänoikeuksia ja mahdollisia korvauksia koskevat kysymykset. Eduskunnan hyväksyessä lain muutokset ohjelmien lähetysoikeuksia koskevat järjestelyt jätettiin sopimuksenvaraisiksi. Opetusministeriö käynnistää vuoden 2007 alussa

ilman viivytyksiä eduskunnan edellyttämän valmistelun tulkintaerimielisyyksien ratkaisemiseksi.

Selvitystyö käynnistettiin tammikuussa 2007, jolloin aloitettiin keskustelut kaikkien keskeisten osapuolten kanssa ratkaisumahdollisuuksien ja niiden edellytysten perusteelliseksi selvittämiseksi ja punnitsemiseksi. "Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus" - Opetusministeriön DVB-H -selvitys (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:41) toimitettiin eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle sekä sivistysvaliokunnalle 29.8.2007. Hallitusryhmien 13.11.2007 tekemän päätöksen mukaisesti selvitystyö jatkuu vuonna 2008.

Opetusministeriön asettama työryhmä, jossa olivat edustettuna laajasti kotimaiset monikanavajakelua koskevista oikeuksista käytännössä sopivat tahot sekä oikeudenhaltija- että oikeuksien käyttäjäpuolelta, on keväällä 2008 selvittänyt mahdollisuuksia helpottaa monikanavajakelua koskevaa sopimista tekijänoikeuslakiin tehtävien muutosten kautta. Työryhmän 9.6.2008 antamaan raporttiin ei sisältynyt yhteistä ehdotusta, vaan sekä oikeudenhaltija- että oikeuksien käyttäjäpuoli esitti oman ehdotuksensa asiassa. Selvitystyötä jatketaan opetusministeriön asettamassa virkamiestyöryhmässä.

Tekijänoikeuslain lainauskorvausjärjestelmä
HE 126/2006 vp — EV 226/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2006, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n tarkoittaman lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Tekijänoikeuslain 19 §:n muutos toteutettiin siten, että järjestely täyttäisi vain vuonna 1992 annetun niin sanotun vuokraus- ja lainausdirektiivin (92/100/ETY) vähimmäisvaatimukset. Lainauskorvausjärjestelmän soveltamisala on näin mahdollisimman rajoitettu ja ulottuu käytännössä vain yleisiin kirjastoihin. Lainauskorvausjärjestelmän toteutuksen alkaessa vuodesta 2007 lähtien selvitetään mahdollisuudet eduskunnan lausuman mukaiseen soveltamisalan laajennukseen.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen sisältyi valtion talousarvion valmisteluun opetusministeriössä keväällä 2007. Kulttuurimäärärahojen niukkuuden vuoksi lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen ei kuitenkaan voitu esittää lopullisessa talousarvioehdotuksessa.

Vuoden 2008 valtion talousarvio sisältää määrärahan lainauskorvauksen maksamiseen vain yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen osalta.

Koulutuspoliittinen selonteko
VNS 4/2006 vp — EK 35/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 17.11.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että valtakunnallisessa koulutustarpeen ennakointi- ja mitoitussuunnittelussa otetaan nykyistä paremmin huomioon maakuntien ja alueiden laatimat koulutuksen mitoitussuunnitelmat.
>
> 5. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin lisäselvitysten tekemiseksi koulupäivän rakenteen uudistamisesta sekä pienten koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon laajentamisesta siten, että kaikilla hoitoa tarvitsevilla on mahdollisuus saada

aamu- ja iltapäivähoitopaikka. Samassa yhteydessä on selvitettävä mahdollisuudet aamu- ja iltapäivähoidon maksujen yhtenäistämiseksi päivähoitomaksujen tyyppisesti.

7. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin maahanmuuttajaopetukseen valmistavan opetuksen ja kielikoulutuksen laajentamiseksi.

1) Valmisteltaessa valtioneuvoston 5.12 hyväksymää koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyviä vuoden 2012 koulutustarjonnan tavoitteita valmisteluryhmässä olivat edustettuina mm. sisäasiainministeriö ja maakuntien liitot. Valmisteluun liittyneessä Opetushallituksen toteuttamassa alueellisen ennakoinnin ESR-hankkeessa alueellisia toimijoita olivat ensisijaisesti maakuntien liitot. Opetusministeriö asetti keväällä 2008 kehittämissuunnitelman toimeenpanoa varten koulutustarjonnan alueelliset tavoitteet vuodelle 2012. Tavoitteita asetettaessa otettiin huomioon kehittämissuunnitelmassa asetetut koulutustarjonnan valtakunnalliset kehykset, alueiden elinkeino- ja muun työelämän kehitys sekä siihen pohjautuva työvoima- ja koulutustarve ja nuorisoikäluokan koon muutos vuoteen 2012 eri alueilla. Tavoitteena on koulutustarjonnan alueellisen tasa-arvon ja tasapainon parantaminen.

Koulutustarpeen alueellisen ennakoinnin kehittämisessä keskeisiä tulevat olemaan ne ratkaisut, joita tehdään osana aluehallintouudistusta. Työn, yrittämisen ja työelämän kehittämisen politiikkaohjelman puitteissa toimii työvoima- ja koulutustarpeiden ennakoinnin yhteistyöryhmä (typo-ennakointiryhmä), joka on ottanut kantaa ennakoinnin tavoitteisiin. Alueennakoinnin osalta se toteaa mm., että alueellisen ja valtakunnallisen ennakoinnin vuoropuhelun rakenteita on kehitettävä ja että ennakoinnin tulee pohjautua nykyistä tarkoituksenmukaisempaan aluejakoon. Aluejaoksi ehdotetaan maakuntien yhteistoiminta-alueita. Ennakointiryhmä ehdottaa myös, että koulutustarpeiden ennakoinnin koordinaatio tulee kirjata maakunnan liittojen tehtäväksi aluekehittämistä koskevaan lakiin.

5) Perusopetuslain muutoksella (8.12.2006/1081) mahdollistettiin aamu- ja iltapäivätoiminnan laajentaminen siten että sitä on mahdollista tarjota aikaisemman kolmen tunnin sijasta neljä tuntia päivittäin. Saamalla myös säädettiin siihen liittyvistä maksuista. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuminen on lapselle vapaaehtoista.

Opetusministeriö selvitti vuoden 2008 aikana aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuutta, toiminnan laatua ja muutostarpeita hallitusohjelman ja Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007–2012 linjausten mukaisesti. Arvioinnissa selvitettiin, miksi toiminta ei ole aikaisemmin asetettujen tavoitteiden mukaista. Lisäksi selvitettiin, miten avustusjärjestelmä, kilpailuttaminen ja sopimusten määräaikaisuus vaikuttavat kolmannen sektorin mahdollisuuksiin järjestää toimintaa sekä sitä, millaisin toimenpitein kolmannen sektorin mahdollisuuksia toiminnan järjestämiseen voidaan parantaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin

7) Vuoden 2006 alusta lähtien kunnille myönnetään korotettua valtionosuutta väestörekisterin mukaan vieraskielisistä perusopetuksen oppilaista. Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista on uudistettu keväällä 2007. Suomi/ruotsi toisena kielenä opetuksen sekä oman äidinkielen opetuksen järjestämistä varten kunnille myönnettävän valtionavustuksen määrää on lisätty vuoden 2007 alusta lähtien. Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaa opetusta laajennetaan lukuvuoden mittaiseksi. Laajennusta koskeva laki perusopetuslain muuttamisesta tulee voimaan 1.8.2009 ja laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta tulee voimaan 1.1.2009.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lukion suullisen kielitaidon arviointi
HE 98/2008 vp — EV 207/2008 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa lukion opiskelijan suullisen kielitaidon arviointia koskevan lainmuutoksen käytännön toteuttamista ja erityisesti sitä, saavatko opiskelijat yhtä paljon opetusta opiskelupaikasta riippumatta. Hallituksen tulee tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, jos osoittautuu, ettei muutos ole tarkoituksenmukainen kieltenopetuksen syventävien opintojen tai opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun kannalta.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Säädetty suullisen kielitaidon arviointi otettaan käyttöön lukio-opinnoissa 1.8.2010 lukien, ja ensimmäiset toteumatiedot tulevat saataville lukukaudelta 2010–2011. Opetusministeriö valmistelee lakimuutoksen toteutumisen seurannan.

Perusopetuksen opetusryhmäkoko
HE 118/2008 vp — EV 149/2008 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.11.2008 hallituksen tarkasti seuraavan perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen tarkoitettujen valtionosuuksien kohdentamista ja vaikuttavuutta kunnissa. Opetusministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle syyskuun loppuun mennessä 2009.

Valtioneuvosto päätti 11.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriö selvitti perusopetuksen opetusryhmäkoot ja julkisti ennakkotiedot 7.10.2008. Kuntakohtaiset tiedot julkistettiin 8.12.2008 ja opetusministeriössä laadittiin politiikka-analyysi aiheesta 2008:5 heti kuntatietojen julkistamisen jälkeen. Opetusministeriö valmistelee valtionosuuksien kohdentumisen ja vaikuttavuuden toteutumisen seurannan.

Oppisopimuskoulutus, rahoitusjärjestelmä
HE 119/2008 vp — EV 188/2008 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 9.12.2008, että oppisopimuskoulutuksen rahoitukseen tehtyjen muutosten vaikutuksia seurataan tarkoin ja ryhdytään välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin, mikäli uudistus vääristää oppisopimuskoulutuksen tarjontaa aloittain tai muutoin selvästi hankaloittaa oppisopimuskoulutuksen järjestämistä tarvetta vastaavasti. Opetusministeriön on annettava asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että VOS-2010 valtionosuusuudistuksen yhteydessä selvitetään mahdollisuudet ottaa oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmässä käyttöön oma kustannuspohja.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Tasavallan presidentti vahvisti 19.12.2008 lain opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Laki on tullut voimaan 1.1.2009. Lailla on muutettu oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintaa siten, että se

on aiemman 77 prosentin asemesta 63,13 prosenttia ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Muutoksen tarkoituksena on yhtäältä saada oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta vastaamaan aikaisempaa paremmin koulutuksen järjestämisestä aiheutuneita todellisia kustannuksia ja toisaalta varmistua, ettei valtion erikoisoppilaitosten siirto osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä lisää asukaskohtaista kunnan rahoitusosuutta.

Opetusministeriö seuraa lain vaikutuksia ja antaa asiasta selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä.

Oppisopimuskoulutuksen laadun kehittämiseksi opetusministeriö on 15.9.2008 asettanut oppisopimuskoulutuksen selvitysmiehen, jonka tehtävänä on laatia selvitys oppisopimuskoulutuksen yleisestä tilasta sekä toiminnan laajentamisen seurauksista ja kehittämisen tuloksista sekä tehdä ehdotuksia oppisopimuskoulutuksen laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi ja edelleen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Selvitysmiehen raportti luovutetaan opetusministerille 15.1.2009. Selvitysmiehen ehdotusten pohjalta opetusministeriö ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

2. Opetusministeriö selvittää osana vuoden 2010 valtionosuusuudistuksen valmistelua mahdollisuuden ottaa oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmässä käyttöön oma rahoituspohja. Oppisopimuskoulutuksen oma rahoituspohja merkitsisi, että koulutuksen järjestäjille tehtävien kustannustietokyselyjen yhteydessä selvitettäisiin oppisopimuskoulutuksen toteutuneet kustannukset erikseen ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen osalta. Niiden perusteella määrättäisiin valtionosuuksien perusteena olevat yksikköhinnat vastaavalla tavalla kuin oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa. Uudistus merkitsisi sitä, että rahoitustaso vastaisi toiminnasta aiheutuvaa todellista kustannustasoa ja toisi vakautta oppisopimuskoulutuksen toteutukseen ja rahoitukseen.

Maa- ja metsätalousministeriö

Laki maitohygienialain 23 §:n muuttamisesta
HE 25/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.1995, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin ympäristöterveydenhuollon maksujärjestelmiä, päätösvallan siirtoa, oikeusturvaa ja pakkotoimia koskevan säännöstön yhdenmukaistamiseksi.

Maitohygienialaki (671/1994) kumottiin eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetulla lailla (1195/1996). Uusi elintarvikelaki (23/3006) annettiin 13.1.2006 ja se tuli voimaan 1.3.2006. Samasta ajankohdasta lukien kumottiin elintarvikelaki (361/1995), eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (1195/1996) sekä terveydensuojelulain (763/1994) 8 lukuun sisältyneet elintarvikehuoneistoja koskevat säännökset. Elintarvikevalvonnan maksujärjestelmistä, päätösvallan siirrosta, oikeusturvasta ja pakkotoimista säädetään näin ollen yhdenmukaisella tavalla elintarvikelailla (23/2006).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Perunan rengasmätä
HE 87/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.11.1995, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 41/1994 vp ja maa- ja metsätalousministeriön 13.10.1995 päivätyssä selvityksessä esitetyt toimenpiteet, niitä tarpeen vaatiessa vielä tehostaen, toteutetaan välittömästi pyrkimyksenä luoda Suomesta rengasmädästä vapaa alue kolmessa vuodessa.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan pyynnöstä maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut 18.11.1997 valiokunnalle suunnitelman perunan rengasmädän hävittämistoiminnan tehostamisesta. Maa- ja metsätalousvaliokunnalle on lisäksi toimitettu 1998–2007 selvitykset toimenpiteistä rengasmädän hävittämiseksi.

Uusien rengasmätäesiintymien löytyminen on vakiintunut alle 10 tapaukseen vuodessa ruoka- ja ruokateollisuusperunatiloilla. Siemenperunatuotannossa rengasmätää ei ole todettu viimeisen 10 vuoden aikana. Juuri missään valtiossa rengasmätää aiheuttavaa bakteeria ei ole pystytty hävittämään lopullisesti, vaikka itse tauti onkin saatu torjuttua perunantuotannosta. Rengasmätätilanteen hallitsemiseksi on erityisen tärkeä selvittää kunkin saastuntatapauksen alkuperä.

Metsäsuunnitelma ja nuoren metsän hoito
HE 212/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.12.1997, että hallinnoinnin selkeyttämiseksi metsäsuunnitelma määritellään keskitetysti siten, että eri säännöksissä asetettavat suunnitelmavelvoitteet muodostuvat mahdollisimman yhtenäisiksi.
>
> Eduskunta edellytti, kiinnittäen samalla huomiota nuoren metsän hoitotarpeen laajuuteen ja kiireellisyyteen, että myös metsätalouden organisaation kautta ohjataan varoja työllisyystöihin.

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1286/1997) 9 §:n 3 momentin nojalla maa- ja metsätalousministeriö on määräyksinä (nro 11/98, Dnro 1543/00/98, annettu 27.3.1998) määritellyt tilakohtaisen metsäsuunnitelman sisällön.

Maa- ja metsätalousministeriö aloitti nuoren metsän hoito -kampanjan vuoden 1997 loppupuolella. Kampanjan tarkoituksena oli vuosien 1998–2002 aikana lisätä nuoren metsän hoitotöitä yksityismetsissä siten, että jälkeenjääneisyys näissä töissä saataisiin kurottua umpeen. Kampanjan ansiosta nuoren metsän hoidon suorite kasvoi. Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1999) 1.12.1999 voimaan tullut muutos mahdollistaa valtion tuen myöntämisen energiapuun haketukseen, mikä osaltaan edistää hoitotöiden tekemistä ja työllisyyttä.

Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, jossa säädetään mahdollisuudesta rahoittaa työllisyystyönä tehtävää nuoren metsän hoitoa ja energiapuun korjuuta puuntuotannon kestävyyden turvaamiseksi myönnettävällä valtion tuella ja työministeriön asetus työllisyystyönä teetettävästä nuoren metsän hoidosta tulivat voimaan 15.5.2001. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli muutoksen kestävän metsätalouden rahoituslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännökseen siten, että metsän hoitoon liittyvä tuki energiapuun haketukseen jatkuu ja on voimassa vuoden 2007 loppuun.

Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli vuoden 2005 aikana kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain uudistamista. Vuoden 2005 toukokuussa sidosryhmille järjestettiin seminaari, jossa ministeriö kertoi uudistuksen linjauksista ja osallistujat saivat esittää alustavia kantojaan.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen (177/2006) metsätalouden rahoituslaiksi ja laiksi tuloverolain muuttamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt vuonna 2008 metsälakiin perustuslain johdosta tehtäviä muutoksia koskevan säädöshankkeen. Maa- ja metsätalousministeriön tarkoituksena on metsälain laajemman tarkistamisen yhteydessä lisätä lakiin säännös metsäsuunnitelmaa koskevaksi yleismääritelmäksi. Määritelmää käytettäisiin joko sellaisenaan tai erityislaeissa määriteltävin tarpeellisin tarkennuksin, kun metsäsuunnitelma säädetään laissa metsänomistajan oikeuksien tai velvollisuuksien edellytykseksi. Metsäsuunnitelman määrittelyssä tullaan ottamaan huomioon metsäsuunnittelun käsitteistössä tapahtumassa oleva selvitystyö

Kestävän metsätalouden rahoituksesta on annettu laki (544/2007). Laki saatetaan voimaan mahdollisin komission edellyttämin muutoksin sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt lain sisältämän metsätalouden tukijärjestelmän.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen HE 72/2008 vp kestävän metsätalouden rahoituslain (544/2007) muuttamisesta siten, että komissio voi hyväksyä sen sisältämän tukijärjestelmän maa- ja metsätalousalalle annettujen valtiontukiviivojen mukaisena.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Siemenhuollon toimivuuden ja siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden turvaaminen

HE 45/2000 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.6.2000, että hallituksen tulee vaikuttaa EU:n komissioon siten, että komissio tekee ehdotuksen, joka mahdollistaa toimenpiteet maamme siemenhuol-

lon toimivuuden ja Suomen oloissa käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden turvaamiseksi siten kuin eduskunta on jo aikaisemmin edellyttänyt.

Eduskunta edellytti, että yhteisötasolla käytössä olevan kokeilutoiminnan puitteissa myös Suomessa mahdollistetaan alemman asteen säännöksillä irtotavarana toimitettavan kylvösiemenen markkinointi.

Euroopan Unionin neuvosto on kylvösiemendirektiivin muutosten käsittelyn yhteydessä antamassaan lausunnossa joulukuussa 1998 todennut, että sellaisia tarjottuja siemeneriä, joita ei voida pitää viljelyyn sopivina maassa tai maissa, joissa on ylipääsemättömiä siementen tarjontaongelmia, ei huomioida. Samalla neuvosto toteaa, että poikkeuksen kohteena oleva markkina-alue on tarkoin rajattava ja että poikkeusalueen hallinnointi on hoidettava mahdollisimman nopeasti. Komissio on tehnyt päätöksen Suomen aloitteesta, että jäsenvaltio voi itse säätää tietyissä olosuhteissa alueellaan markkinoitavan kylvösiemenen itävyydestä. Jäsenvaltion on kuitenkin ilmoitettava tarpeestaan poikkeusmenettelyyn muille jäsenvaltioille ja komissiolle. Ellei muista jäsenvaltioista ole saatavilla sopivaa kylvösiementä, jäsenvaltio voi päättää poikkeuksesta sallia markkinoida alueellaan rajoitetun ajan ja määrän kylvösiementä alennetulla itävyydellä. Poikkeuskäytäntö on jo hyvin vakiintunut.

Suomessa irtotavarana toimitettavan kylvösiemenen markkinointi on mahdollistettu siemenkauppalailla (728/2000) ja sen nojalla annetulla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella viljakasvien siemenkaupasta (109/2000), jossa säädetään yksityiskohtaisesti irtotavarana myytävästä siemenestä ja irtotavaramyyntiä koskevista vaatimuksista (10 §). Käytännössä menettely toimii siten, että pakkaamot voivat ilmoittaa Elintarviketurvallisuusvirastolle valvonnan varmistamiseksi, milloin niiden on tarkoitus myydä siementä irtotavarana. Pakkaamot voivat näin keskittää siemenen myynnin haluamaansa ajankohtaan. Käytäntö on jo hyvin vakiintunutta.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja lausuma esitetään poistettavaksi.

Hukkakauran torjunnan tehostaminen
HE 50/2001 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2001 hukkakauran torjunnan tehostamiseksi, että valtion talousarvioesityksessä osoitetaan vuosittain riittävät varat niin hukkakauran valvontatoimenpiteisiin kuin hukkakauran torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ja että hukkakauran torjunnassa vallitsevasta tilanteesta maassamme toimitetaan vuosittain selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Vuoden 2008 talousarviossa oli hukkakaurakorvauksiin momentille 30.30.41 varattu 66 000 euroa, millä määrärahalla voitiin korvata noin 25 % haetuista korvauksista. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt vuonna 2007 selvityksen hukkakauralainsäädännön vaikutuksista. Selvityksessä korostetaan hukkakauran torjuntasuunnitelmien olennaista merkitystä hukkakauran torjunnassa (työryhmämuistio MMM 2007:18).

Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut eduskunnalle selvityksen vallitsevasta hukkakauran torjuntatilanteesta.

Siemenperunakeskus
HE 70/2002 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 17.6.2002, että nykyisin Siemenperunakeskuksella olevaa tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan vuosittain perunaviljelyä koskevaa tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.

2. Eduskunta edellytti, että Siemenperunakeskusta osakeyhtiöksi muutettaessa maamme huoltovarmuus perunantuotannon osalta turvataan muun muassa siten, että valtio säilyttää osakkuutensa yhtiössä niin kauan kuin yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttamisen varmistaminen sitä edellyttää.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos (MTT) on maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksessa oleva tutkimuslaitos, joka saa tulonsa lähes kokonaisuudessaan valtion talousarviosta. MTT:n tulossopimuksessa määritellään vuosittain maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen painopistealueet ja tärkeimmät tutkimuskohteet.

Suomen Siemenperunakeskus (SPK) Oy:n osakassopimuksessa valtio sitoutuu siihen, ettei se myy omistamastaan 22 %:n osuudesta osakkeita ennen 1.9.2007. Toistaiseksi valtio ei ole myynyt osakkuuttaan. Huoltovarmuuden kannalta olisi edelleen olennaista, että valtion omistusosuus säilyisi jatkossakin. Valtioneuvoston asetuksen (344/2003) mukaan on mahdollista maksaa korvausta kansallisesti tärkeiden peltokasvien jalostustyöstä, mutta myös kantasiementuotannosta. Huoltovarmuuskeskus on rahoittanut Siemenperunakeskuksen kantasiementuotantoa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja lausuma esitetään poistettavaksi.

Liito-oravan suojelu
HE 73/2003 vp, LA 154/2003 vp — EV 52/2004 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.6.2004 hallituksen ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin luontodirektiivin liitteen IV (a) tarkistamiseksi Suomen ja liito-oravan osalta, mikäli liito-oravakannan osoitetaan olevan niin runsas ja vakaa, ettei sitä voida enää pitää kyseisessä liitteessä tarkoitettuna yhteisön tärkeänä pitämänä lajina, joka edellyttää tiukkaa suojelua.

2. Eduskunta edellytti, että liito-oravan suojeluun liittyvälle viranomaistoiminnalle asetettavista lisätehtävistä ja joutuisuusvaatimuksesta valtiolle aiheutuvat lisäkustannukset otetaan asianmukaisesti huomioon talousarviota laadittaessa.

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan selkeän viranomaismenettelyn ohjeistamisesta liito-oravan suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn siten, että tarvittavat viranomaispäätökset saadaan aikaan joutuisasti ja metsänomistajien tasavertainen kohtelu sekä liito-oravan asianmukainen suojelu turvaten.

4. Eduskunta edellytti, että metsätalouden ympäristötukeen osoitettava määräraha mitoitetaan valtion talousarviota laadittaessa niin suureksi, että liito-oravan suojelusta aiheutuvat lisäkustannukset tulevan asianmukaisesti huomioon otetuiksi.

1. Ympäristöministeriö on rahoittanut vuonna 2003 alkanutta tutkimusta Suomen liito-oravakannan koon selvittämiseksi ja kannan seurannan järjestämiseksi. Selvitys kannan koon arvioinnista valmistui vuoden 2006 alkupuolella (Ilpo K. Hanski: Liito-oravan, Pteromys volans, Suomen kannan koon arviointi). Tutkimuksen tulokset antavat nyt ensimmäistä kertaa tilastollisesti luotettavan kuvan Suomen liito-oravakannan suuruudesta. Vastaavantasoisen tiedon saaminen kannan pidempiaikaisesta kehityksestä edellyttää kuitenkin jatkotutkimuksia. Kannan kehityksen on raportissa arvioitu alustavasti olevan laskeva. Ympäristöministeriö rahoittaa tähän liittyvää Hanskin kolmivuotista jatkotutkimusta. Tutkimuksessa käytettyä kartoitusruutuverkostoa käytetään jatkoseurannassa. Seurannan tulosten valmistuttua on mahdollista tehdä luotettavammat johtopäätökset kannan kehityksen suunnasta ja arvioida myös lajin asemaa luontodirektiivin liitteen IV (a) mukaisena tiukan suojelun lajina.

EU:n jäsenvaltiot ovat vuonna 2007 toimittaneet Euroopan komissiolle luontodirektiivin 17 artiklan edellyttämät raportit direktiivissä lueteltujen luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelun tason arvioinnista ja kehityksestä. Komission tarkoituksena on aloittaa jäsenvaltioiden laatimien raporttien tarkastelu vuonna 2008. Tarkastelu koskee kokonaisvaltaisesti kaikkia direktiivin liitteiden lajeja ja luontotyyppejä. Mahdollista on, että tämä tarkastelu johtaa liitteiden tarkistamiseen. Aloitteen tekeminen liitteiden mahdollisesta muuttamisesta kuuluu kuitenkin Euroopan komissiolle. Päätöksen mahdollisesta liitteiden muuttamisesta tekee Euroopan unionin neuvosto (ministerineuvosto) ns. painotetulla enemmistöllä. On myös mahdollista, että asiassa tullaan noudattamaan ns. yhteispäätösmenettelyä, jolloin myös Euroopan parlamentti osallistuisi päätöksentekoon.

Ministerineuvosto on Suomen puheenjohtajuuskaudella vuoden 2006 loppupuolella ja siis Suomen puheenjohdolla tekemissään päätelmissä (Biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2010 mennessä, 18.12.2006) muun ohella todennut, että luontodirektiivin liitteiden tarkasteluun ryhdyttäisiin vuonna 2010, kun riittävä luonnontieteellinen tieto lajien ja luontotyyppien suojelun tasosta on olemassa. Aikataulu on siten sovitettu luontodirektiivin raportoinnista ja liitteiden valmistelevasta käsittelystä johtuviin aikatauluihin.

2. Liito-oravan suojeluun liittyvät tehtävät ovat osa metsäkeskuksen normaalia metsälain valvonta- ja tarkastustoimintaa. Valtionhallinnon tuottavuusohjelma on pienentänyt metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioiden valtionapua. Metsäkeskusten valvonta- ja tarkastustoiminnan valtionapu on kuitenkin pyritty turvaamaan.

3. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö antoivat 30.6.2004 metsäkeskuksille ja alueellisille ympäristökeskuksille yhteisen ohjeen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittämisestä ja turvaamisesta metsien käytössä. Tähän liittyen aiheesta on järjestetty kenttäkoulutusta sekä laadittu menettelyä koskevia prosessikaavioita ja päätösmalleja. Ympäristöhallinnolle kuuluvat em. päätösprosessit ovat olleet yhtenä ympäristöhallinnon laatujärjestelmän kehittämiskohteena vuoden 2005 aikana. Viranomaispäätöksissä on erityistä huomiota kiinnitetty siihen, että tarvittavat päätökset saataisiin aikaan ilman viivytystä, käytännössä on pyritty noudattamaan 30 vrk:n määräaikaa. Päätösten asiasisältö ja muoto ovat muutoinkin pääosin muotoutuneet melko yhtenäisiksi. Tällä on pyritty varsinkin metsänomistajien tasavertaisen kohtelun toteuttamiseen.

Yhteiseen ohjekirjeeseen sisältyvät myös ohjeet liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yksityiskohtaiseksi määrittämiseksi. Määrittämistä koskevia, luonnonsuojelulain 72 a §:n mukaisia päätöksiä oli 17.8.2007 mennessä tehty alueellisissa ympäristökeskuksissa kaiken kaikkiaan 564 kappaletta. Päätösten mukaisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yhteenlaskettu pinta-ala on 161 hehtaaria, jolloin yhden lisääntymis- ja levähdyspaikan pinta-alaksi saadaan noin 2 800 m². Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelusta aiheutuvia korvauksia valtion maksettavaksi on tullut vain muutamissa tapauksissa.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelusta maksettavan korvauksen edellytyksenä on, että suojelusta alueen omistajalle aiheutuva haitta on merkityksellinen. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2005 kiinnittänyt huomiota ympäristöministeriön näkemykseen em. haitankynnyksen euromääräisestä arvosta suhteessa esimerkiksi muuhun lainsäädäntöön sisältyvän huomattavan haitan vastaavaan euromääräiseen arvoon (YmVL 25/2006 vp). Valiokunta edellytti, että ministeriön tuli tarkistaa asiaa koskeva ohjeistuksensa.

Korvauskynnyksen yksityiskohtainen määrittyminen muotoutuu käytännössä oikeuskäytännön, ts. asiaa koskevien oikeustapausten kautta. Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojeluun liittyen yksi tapaus on edennyt toimitusmiesten ja käräjäoikeuden (maaoikeuden) päätösten kautta korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus on myöntänyt valitusluvan ja ottanut siten asian tutkittavakseen. Haitankynnyksen raja-arvosta on siten tulossa ennakkoratkaisu. Ohjeistuksen tarkistaminen on syytä ottaa tarkastelun kohteeksi ylimmän tuomioistuimen annettua asiassa ennakkoratkaisunsa

4. Liito-oravan suojelua voidaan korvata metsätalouden ympäristötuella silloin, kun se sijaitsee kohteella, joka täyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) 19 §:ssä asetetut edellytykset.

Metsätalouden ympäristötuen käyttö oli vuonna 2004 2,175 milj. euroa, vuonna 2005 3,033 milj. euroa, vuonna 2006 4,104 milj. euroa ja vuonna 2007 4,104 milj. euroa. Vuodelle 2008 ympäristötukeen osoitettiin 4,132 milj. euroa.

Maa- ja metsätalousministeriö viittaa vastauksen osalta myös ympäristöministeriön osuudessa olevaan lausumaan HE 76/2003 vp.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Metsäkauriin metsästys
HE 278/2004 vp, LA 16/2005 — EV 31/2005 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.4.2005, että hallitus seuraa metsäkauriin metsästyksen saalismäärien sekä metsäkauriskannan kehitystä samoin kuin metsäkauriin aiheuttamien vahinkojen korvauskäytäntöä ja että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan seurannan tuloksista selvitys vuoden 2006 loppuun mennessä.
>
> Laki metsästyslain muuttamisesta (314/2005) tuli voimaan 1.8.2005. Lain mukaisesti metsäkauriin metsästyksessä ei ole enää kuluvan metsästysvuoden aikana tarvittu riistanhoitopiirin myöntämää pyyntilupaa, vaan metsäkaurista on voitu metsästää säädetyn metsästysajan puitteissa, ellei riistanhoitopiiri ole kieltänyt taikka rajoittanut metsästyslain (615/1993) 38 §:n nojalla metsäkauriin metsästystä toimialueensa riistanhoitoyhdistysten alueilla.

Metsästyslain muuttamisesta annetun lain siirtymäsäännöksen mukaisesti metsäkauriiden aiheuttamien vahinkojen korvaamista koskeviin, viimeistään vuonna 2005 vireille tulleisiin korvaushakemuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vuonna 2005 aiheutuneet metsäkaurisvahingot korvataan vielä vuoden 2006 talousarvion momentilta 30.40.41 (Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen) siten kuin valtioneuvoston asetuksessa hirvieläinvahinkojen korvaamisesta (1162/2000) säädetään. 1.1.2006 tai sen jälkeen aiheutuneita metsäkaurisvahinkoja ei korvata, ellei lain 87 §:n 1 momentin mukaisesti erityisestä syystä valtioneuvoston asetuksella

säädetä, että metsäkauriin tai muunkin pykälässä mainitsemattoman riistaeläimen aiheuttamat vahingot korvataan valtion varoista.

Tarkoituksena on, että lainmuutoksen vaikutusten seuraamista jatketaan ja että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan seurannan tuloksista selvitys vuoden 2006 loppuun mennessä. Kyseinen selvitys seurannan tuloksista on toimitettu maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tilatukijärjestelmä
HE 17/2005 vp — EV 93/2005 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 22.6.2005, hallitus seuraa uudistuksen tilakohtaisia, alueellisia ja tuotantosuuntakohtaisia vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi kansallisin toimin, jotta tukimenetykset eivät johda tilanteisiin, joissa tilojen toimeentulo ja kehittäminen vaarantuvat.

2. Eduskunta edellytti, että elintarvikeomavaraisuuden ja teollisuuden kotimaisen raaka-aineen saannin turvaaminen on jatkossakin keskeinen tavoite hallituksen maamme maa- ja elintarviketaloutta koskevassa päätöksenteossa.

3. Eduskunta edellyttää, että Euroopan yhteisön päätöksenteossa Suomen kannanottojen eräänä keskeisenä tavoitteena on maataloushallinnon byrokratian karsiminen ja että tilatukijärjestelmän toimeenpanon edellyttämiin organisaatio- ja henkilöstökustannuksiin osoitetaan varat siten, etteivät kustannukset rasita maataloustuottajille kohdennettavia tukivaroja.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla uusille, tuotantoansa laajentaville ja tuotantosuuntaansa vaihtaville viljelijöille taataan yhteisön säännösten puitteissa mahdollisuudet saada tukioikeuksia, siten, että viljelijöiden yhdenvertaisuus toteutuu.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ruokohelven ja muiden monivuotisten kasvien energiaviljelyn saattamiseksi tukikelpoiseksi tuotantomuodoksi luonnonmukaisen tuotannon yhteydessä tavanomaisella viljelymenetelmällä.

6. Eduskunta edellytti sen selvittämistä, aiheutuuko tilatukijärjestelmän tukioikeuksien siirtokelpoisuudesta vaikutuksia jo kiinnitettyjen maatalouskiinteistöjen vakuusarvoihin siten, että vakuuksien riittävyydestä syntyy epävarmuutta.

1. Tilatukimalli on pyritty rakentamaan siten, että tukien kokonaismuutokset tiloilla, eri tuotantosuunnissa ja eri alueilla olisivat mahdollisimman vähäiset, kun tarkastelussa otetaan huomioon myös kansalliset tuet, luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki.

Tilojen taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat useat tilatukiuudistuksen ulkopuoliset tekijät kuten markkinatuottojen, kustannusten ja muiden tukien muutokset. Tilat pyrkivät lisäksi sopeuttamaan mahdollisuuksien mukaan toimintaansa kulloiseenkin toimintaympäristöön. Tilatukiuudistuksen tilakohtaisia, alueellisia ja tuotantosuuntakohtaisia vaikutuksia maatilojen taloudelliseen tilanteeseen voidaan karkealla tasolla arvioida esimerkiksi kannattavuuskirjanpitotilojen tulosten perusteella.

MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpidon alustavien tulosten mukaan kaikkien tilojen kannattavuuskerroin ja yrittäjätulo ovat nousseet vuosien 2006 ja 2007 välillä. Kuitenkin vuonna 2008 maataloustulo laski vajaat 23 prosenttia. Laskun syynä on kustannusten nopea kasvu. MTT:n arvion mukaan maa- ja puutarhatalouden tuotot kasvoivat vuonna 2008 yli kuusi prosenttia, mutta samaan aikaan kustannukset nousivat lähes 15 prosenttia.

2. Hallituksen tavoitteena on, että maataloustuotanto jatkuisi koko Suomessa ja kotimaiselle elintarvikeketjulle tuotettaisiin sen tarvitsema määrä laadukasta raaka-ainetta. Vuonna 2007 keskeisten maataloustuotteiden tuotantomäärät vastasivat naudan- ja lampaanlihaa sekä ruista lukuun ottamatta kotimaista kysyntää. Näiden tuotteiden tuotanto on ollut kotimaista kysyntää pienempi jo aiempinakin vuosina. Tukipolitiikan soveltamiseen kyseisten tuotteiden osalta on kiinnitetty erityistä huomiota poliittisessa valmistelussa ottaen huomioon EU:n yhteisen maatalouspolitiikan asettamat rajoitteet.

Vuonna 2008 kotieläintalouden tuotteiden tuotantomäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia naudan- ja siipikarjanlihan tuotantoa lukuun ottamatta. Naudanlihan tuotanto aleni arvion mukaan noin 8 % ja siipikarjanlihan tuotanto kasvoi 5 % vuodesta 2007. Kasvintuotannossa oli normaalia säästä johtuvaa vaihtelua.

3. Suomen keskeisenä tavoitteena on maatalouden tukijärjestelmien yksinkertaistaminen ja maataloushallinnon byrokratian karsiminen silloin, kun se on mahdollista.

Käsiteltäessä komission tiedonantoa yksinkertaistamisesta ja paremmasta sääntelystä yhteisen maatalouspolitiikan alalla Suomi piti tärkeänä, että lainsäädännön tulisi olla mahdollisimman selkeää ja johdonmukaista toimeenpano-ongelmien välttämiseksi ja viljelijöiden ja muiden maataloussektorin toimijoiden oikeusturvan varmistamiseksi. Yksinkertaistamisen tulisi aina johtaa käytännössä havaittaviin vaikutuksiin joko viljelijöiden tai yritysten tasolla tai tukijärjestelmien toimeenpanossa ja valvonnassa. Nämä näkökohdat tulisi ottaa huomioon kaikessa lainsäädännössä niin neuvoston kuin komissionkin tasolla. Maatalouden valtiontukisääntöjen uudistamisen yhteydessä Suomi kannatti valtiontukisääntöjen uudistamista ja valtiontukisääntöjen yksinkertaistamista.

Maataloustuottajille kohdennettavat tuet perustuvat yhteisösäädöksiin ja komission hyväksymiin tukiohjelmiin. Tuet maksetaan täysimääräisesti tuottajille. Tilatukijärjestelmän toimeenpanon edellyttämät organisaatio- ja henkilöstökustannukset rahoitetaan muista varoista.

Vuoden 2007 lopussa valmistui maa- ja metsätalousministeriön asettaman selvitysmiehen raportti maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmän yksinkertaistamisesta. Selvitysmiehen tehtävänä oli tarpeettoman byrokratian karsimiseksi arvioida maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmää kiinnittäen huomiota järjestelmän toimivuuteen tilatasolla ja viljelijän oikeusturvaan.

Maa- ja metsätalousministeriö asettama työryhmä on käsitellyt kaikki selvitysmiehen ehdotukset. Osaa ehdotuksista oli alettu valmistella jo ennen selvitysmiehen raportin julkistamista. Osa ehdotuksista on johtanut toimenpiteisiin jo vuoden 2008 aikana (esimerkiksi sähköisen tukihaun valmistelu) ja eräiden ehdotusten toteuttamista jatketaan tulevina vuosina (esimerkiksi karttapalvelun kehittäminen). Työryhmän työ päättyi 31.12.2008 mennessä.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

4. Jäsenmaan on neuvoston suoria tukia koskevan asetuksen (EY) N:o 1782/2003 artiklan 42 perusteella muodostettava tilatukijärjestelmän kansallinen varanto. Varannosta on myönnettävä tukioikeuksia tai niiden arvon korotuksia tietyissä erityistilanteissa oleville viljeli-

jöille sekä jäsenmaan niin päättäessä uusille viljelijöille ja rakenne- ja kehitysohjelmien piirissä oleville viljelijöille.

Uusia tukioikeuksia voidaan myöntää kansallisesta varannosta tietyin tarkasti rajoitetuin perustein. Kansalliseen varantoon siirrettiin vuonna 2006 maakohtaisesta tilatuen enimmäismäärästä 0,8 %. Vuonna 2006 kansallisesta varannosta vahvistettiin tukioikeuksien lisäosia niille viljelijöille, jotka olivat laajentaneet lisäosiin oikeuttavaa tuotantoaan viitevuosiin verrattuna. Vuonna 2007 myönnettiin ensimmäistä kertaa varannosta tukioikeuksia myös muilla perusteilla kuin lisäosiin oikeuttavan tuotannon laajentamisen perusteella. Tällä hetkellä, kun valtaosa vuoden 2008 varantohakemuksista on käsitelty, on varannossa varoja jäljellä noin 594 000 euroa.

Vuonna 2008 kansallisesta varannosta on voitu myöntää tukioikeuksia seuraavin perustein: uusi viljelijä, vuokratun maan siirto perilliselle, vuokratun maan ostaminen, ns. rakenneuudistusohjelmat (tilusjärjestelyt, peruslohkokarttojen ajantasaistaminen, päättyneet LUEL-, LUTU- ja LUKL-viljelemättömyyssitoumusalat), ympäristötuen 20-vuotisen erityistukisopimuksen päättyminen, tuomioistuimen päätös tai hallinnollinen määräys, ylivoimainen este/poikkeuksellinen olosuhde sekä hedelmä- ja vihanneskasvialat sekä taimitarhat.

Uusi viljelijä -perusteen ja ns. rakenneuudistusohjelmien ottaminen varantoperusteeksi on jäsenmaalle vapaaehtoista, muut perusteet ovat jäsenmaalle pakollisia. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä varantoperusteita tullaan vuoden 2009 alusta lähtien muuttamaan. Tässä yhteydessä uusien viljelijöiden asemaa tullaan korostamaan.

5. Eduskunnan esittämä vaatimus on toteutunut. Valtioneuvoston asetuksella 277/2006 on muutettu valtioneuvoston asetusta (644/2000) luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta. Asetuksen 25 §:ää (sopimus luonnonmukaisesta tuotannosta) on muutettu siten, että luonnonmukaista tuotantoa harjoittava viljelijä voi viljellä ruokohelpeä tavanomaista tuotantotapaa noudattaen. Ruokohelpialalle ei kuitenkaan makseta luonnonmukaisen tuotannon erityistukea.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

6. Tukioikeuksia on voinut siirtää vuoden 2007 alusta alkaen. Tukioikeuksia on mm. voinut ostaa ja myydä tai vuokrata vastaavan peltoalan kanssa. Tukioikeuksien kauppahintoja ei kerätä viranomaisen puolesta, joten on mahdotonta arvioida tukioikeuksien vaikutusta pellon markkinahintaan ja sitä kautta vakuusarvoihin.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

Elintarvikevalvonta
HE 53/2005 vp — EV 202/2005 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.12.2005, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2007 loppuun mennessä selvitys uudistuksen vaikutuksista elintarvikevalvontaan kunnissa samoin kuin valvontamaksuista aiheutuvien kustannusten kohdistumisesta erikokoisiin yrityksiin alueellisesti ja toimialakohtaisesti.

2. Eduskunta edellytti, että yhteisön säännöksistä johtuvat laitosten uudelleenhyväksymiset toteutetaan laitoksiin tehtävillä kevennetyillä valvontakäynneillä siten, että valvontakäynneistä aiheutuvat valvontamaksut muodostuvat mahdollisimman alhaisiksi.

1. Eduskunnalle annettavaa selvitystä on valmisteltu Elintarviketurvallisuusviraston ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Selvitys on toimitettu maa- ja metsätalousvaliokunnalle 31.1.2008.

2. Laitosten uudelleenhyväksymistä koskeva menettely on kirjattu valtioneuvoston asetukseen elintarvikevalvonnasta (321/2006), jonka 8 § sisältää eduskunnan edellyttämän kevennetyn menettelyn. Elintarviketurvallisuusvirasto on antanut uudelleenhyväksymistä koskevan ohjeen sekä järjestänyt aiheeseen liittyvää koulutusta yrityksille ja viranomaisille.

Lannoitevalmistelaki
HE 71/2005 vp — EV 51/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 23.5.2006, että maisemoinnista ja viherrakentamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset selvitetään siten, että erityistä huomiota kiinnitetään puhdistamolietepohjaisten maanparannusaineiden ja kasvualustojen aiheuttamien huuhtoutumien osuuteen vesistöihimme kohdistuvasta kokonaisravinnekuormituksesta.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että lain vaikutuksia erityisesti lannoitevalmisteiden valmistukseen, tarjontaan ja käyttöön seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2007 loppuun mennessä.

1. Maa- ja metsätalousministeriö asetti huhtikuussa 2007 Viherrakentamisen ympäristövaikutukset – Envirogreen -tutkimushankkeen, jonka tavoitteena on selvittää viheralueiden kasvualustoista valumavesien mukana vesistöihin huuhtoutuvia typpi- ja fosforimääriä. Tutkimushankkeen toteuttavat Suomen ympäristökeskus ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT). Erityistä huomiota tutkimuksessa kiinnitetään käsiteltyä puhdistamolietettä sisältävistä kasvualustoista huuhtoutuviin ravinteisiin ja niiden osuuteen kaikkien viherrakentamiskohteiden aiheuttamasta vesistöjen kokonaiskuormituksesta. Tutkimushanke on jaettu kolmeen osatehtävään: viheralueiden kartoitus, fosforin huuhtoutumispotentiaalin määrittäminen ja huuhtoutumiskokeet sadesimulaattorilla. Viheralueiden kartoituksen perusteella valitaan tutkimushankkeessa koekohteita fosforin huuhtoutumispotentiaalin määrittämistä sekä sadesimulaattorikokeita varten.

Tutkimushankkeen aikataulu on 4/2007–12/2008, joten hankkeen tuloksia ei vielä tähän selvitykseen saatu, mutta ne toimitetaan heti tulosten valmistuttua maatalous- ja metsätalousvaliokunnalle.

2. Neljäntenä osa-alueena Envirogreen -tutkimushankkeessa on uuden lannoitevalmistelain vaikutuksien selvittäminen. Lannoitevalmistelaki aiheuttaakin suurimmat muutokset juuri viherrakennussektorille, mutta myös metsäsektorille.

Lannoitevalmistelain vaikutuksista toteutettiin kysely Viherympäristöliiton (VYL) ja Vesi- ja viemärilaitosyhdistyksen (VVY) kanssa yhteistyössä. Kyselyn laadinnan lähtökohtina olivat muun muassa lainlaatijan tarve saada palautetta uudesta lannoitevalmistelaista ja sen alaisista maa- ja metsätalousministeriön asetuksista, vihersektorin näkökulma lain soveltamisesta sekä uuden lainsäädännön tiedottamissa onnistumisesta toiminnanharjoittajille. Tutkimuksen analyysivaihe on vielä kesken tutkijoiden vaihtuvuuden aiheuttaman viiveen takia. Näillä näkymin tutkimuksen tulokset saadaan vuonna 2009.

Lisäksi on Elintarviketurvallisuusvirastolla (Evira) meneillään valvontaprojekti "tuhkaselvitys ja tehostettu tuhkien haitallisten metallien valvonta" koskien maa- ja puutarhataloudessa, viherrakentamisessa sekä metsissä käytettäviä tuhkia. Tuhkaselvitys tehdään kaikissa maakunnissa TE-keskusten avustamana. Tällä hetkellä on 373 polttolaitosta haastateltu, joista 162 laitosta on ilmoittanut saattavansa markkinoille tuhkaa metsä-, pelto- tai viherrakennus-

käyttöön. Selvityksen perusteella valittiin tuhkien näytteenottokohteet eli noin 60 laitosta (n. 40 % laitosmäärästä). Evira on jatkanut projektia vielä vuodella, joten tulokset saadaan vasta vuonna 2009.

Maataloustuotanto
VNS 4/2005 vp — EK 20/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta lausui 16.6 2006: Koska kannattava maataloustuotanto ei ole mahdollista ilman ilmastollisia olosuhteita kompensoivaa tukijärjestelmää, eduskunta edellyttää, että koko maa tulee saada pitkäaikaisen ja vakaan kansallisen tukijärjestelmän piiriin.

2. Eduskunta edellytti, että maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) pitkän aikavälin rahoitusvalmiutta parannetaan siirtämällä valtion talousarviosta vuosittain riittävä määrä rahastoon, mikä on valtiontalouden kannalta parempi ratkaisu kuin, että rahaston oma pääoma käytetään ensiksi kokonaisuudessaan ja sen jälkeen varaudutaan maatilatalouden investointien rahoitukseen pelkästään valtion talousarvion kautta.

3. Eduskunta edellytti, että maamme elintarvikehuoltovarmuusnäkökohdat otetaan nykyistä painokkaammin huomioon, sillä jokaisella valtiolla on oikeus ja velvollisuus huolehtia kansalaistensa elintarvikkeiden saatavuudesta ja niiden turvallisuudesta.

4. Eduskunta edellytti, että elintarviketalouteen liittyvän tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan sekä neuvonnan riittävä rahoitus turvataan.

1. Keskeisten maataloustuotteiden tuotanto Suomessa ilman yhteiskunnan tukea ei ole nykyisessä laajuudessa mahdollista, koska EU:n sisämarkkinoilla maataloustuotteiden hintataso on pääsääntöisesti alle suomalaisten tuotantokustannusten. Tuotannon kannattavuuden turvaamiseksi maataloutta tuetaan sekä EU:n että kansallisin budjettivaroin. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan periaatteiden mukaisesti yhteisen maatalouspolitiikan keinot ovat ensisijaisia. Niiden soveltamisen jälkeen mahdollisesti jääviä ongelmia voidaan hoitaa komission hyväksymin kansallisin erityisjärjestelyin. Yhteisen maatalouspolitiikan tukimuotoja ovat EU:n suorat tuet, maatalouden ympäristötuki ja luonnonhaittakorvaus. Näillä tukijärjestelmillä ei ole kuitenkaan riittävästi pystytty huomioimaan Suomen maatalouden erityisolosuhteita.

Suomen liittymisneuvotteluiden yhteydessä sovittiin kansallisen tukijärjestelmän perusrakenteesta, jota on täydennetty myöhemmin käytyjen neuvotteluiden perusteella. Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueet) on käytössä pitkäaikainen pohjoisen tuen järjestelmä liittymissopimuksen 142 artiklan perusteella. Etelä-Suomessa kotieläintalouden, kasvihuonetuotannon ja puutarhatuotteiden varastoinnin tukea on maksettu liittymissopimuksen 141 artiklaan perustuvana Etelä-Suomen kansallisena tukena. Tällä hetkellä sovelletaan Etelä-Suomessa kaudelle 2008–2013 voimassa olevaa komission päätöstä. Vuodesta 2005 lähtien luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa on maksettu koko maassa. Lisäksi maksetaan eräitä muita tukimuotoja.

2. Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makeran) tulot ja erityisesti rahaston sitomatta olevat rahavarat ovat viime vuosina alentuneet. Vielä vuonna 2000 rahaston ns. vapaasta pääomasta sitomatta jäi 274,6 miljoonaa euroa, mikä määrä on huvennut nyt vajaaseen 10 miljoonaan euroon. Tuloja on vähentänyt pysyvästi se, että valtionlainojen myöntäminen muutamia rahamääräisesti vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta lopetettiin vuonna 2004 ja siirryttiin pankkien pääomien varassa tapahtuvaan korkotukilainoitukseen. Tämä johtui lähinnä siitä, että artiklan 141-ratkaisun kotieläintalouden ja kasvihuoneviljelyn korkeat investointi-

tukitasot edellyttivät avustusten osuuden lisäämistä. Samalla tuettavien hankkeiden koko on kasvanut. Vuodesta 2006 alkaen Makeraan tuloutuvat valtionlainojen lyhennykset ja korot ovat alentuneet selvästi. Vuosina 2008–2012 valtionlainojen lyhennykset ja korot vähenevät yhteensä noin 174 miljoonalla eurolla verrattuna siihen, että kyseiset tulot pysyisivät vuoden 2007 tasolla.

Maatilatalouden kehittämisrahaston rahoitustilannetta ovat helpottaneet vuodesta 2005 alkaen tehdyt budjettisiirrot ja myös nykyisessä hallitusohjelmassa sovitut siirrot. Vuonna 2007 rahastoon siirrettiin talousarviossa ja lisätalousarviossa yhteensä 115 miljoonaa euroa. Vuoden 2008 talousarviossa ja III lisätalousarviossa rahastoon siirrettiin yhteensä 56,84 milj. euroa.

Investointitukien rahoituspäätöksiä on voitu tehdä siinä määrin, että vuoden 2008 loppuun mennessä ei aiempien vuosien kaltaisia rahoitusrästejä enää siirry seuraavalle vuodelle. Tämän mahdollisti sekä talousarviosta tehdyt lisäsiirrot että investointitukien määräaikainen hakukielto. Vuonna 2008 voimaan tullut uusi maatalouden rakennetukilaki mahdollistaa sen, että maatalouden investointien ja aloitustukien rahoitustarpeiden vaatima varojen suunnittelu ja kohdentaminen paranevat oleellisesti, eikä rahoitusrästejä pääse enää syntymään. Uuden tukijärjestelmän mukaisesti TE-keskukset voivat myöntää viljelijöille tukea. Tukea myönnetään vuosittain käytettävissä olevien varojen rajoissa valintakriteerit parhaiten täyttäville hankkeille. Ensimmäinen uuden rakennetukilain mukaisen investointituen haku käynnistettiin 28.5.2008.

Korkeiden investointitukitasojen käyttöä jatketaan maito- ja nautakarjatalouden sekä kasvihuoneinvestoinneissa. Tämä johtuu siitä, että EU:n komission edellyttää liittymissopimuksen artiklan 141 soveltamista koskevan ratkaisun mukaisesti korkeita investointitukitasoja niiden tuotantosuuntien investoinneille, joille 141-päätöksen perusteella maksetaan tuotantoon sidottua tukea. Tämä 141-päätös jatkuu vuoden 2013 loppuun saakka. Nopean rakennekehityksen vuoksi investointitarpeen odotetaan pysyvän korkeana myös tulevina vuosina, joten tukivarojen tarve pysyy suurena.

3. Maataloustuotteiden tuotantomäärien kehitystä seurataan säännöllisesti. Vuonna 2007 keskeisten maataloustuotteiden tuotantomäärät vastasivat naudan- ja lampaanlihaa sekä ruista luukuun ottamatta kotimaista kysyntää. Näiden tuotteiden tuotanto on ollut kotimaista kysyntää pienempi jo aiempinakin vuosina. Tukipolitiikan soveltamiseen kyseisten tuotteiden osalta on kiinnitetty erityistä huomiota poliittisessa valmistelussa ottaen huomioon EU:n yhteisen maatalouspolitiikan asettamat rajoitteet.

Vuonna 2008 kotieläintalouden tuotteiden tuotantomäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia naudan- ja siipikarjanlihan tuotantoa lukuun ottamatta. Naudanlihan tuotanto aleni arvion mukaan noin 8 % ja siipikarjanlihan tuotanto kasvoi 5 % vuodesta 2007. Kasvintuotannossa oli normaalia säästä johtuvaa vaihtelua.

Vuonna 2005 voimaan tulleet täydentävät ehdot velvoittavat tukea hakevat viljelijät pitämään huolta peltojensa kasvukunnosta. Vuonna 2008 oli aktiiviviljelyn ulkopuolella (kesantona ja hoidettuna viljelemättömänä peltona) noin 8 % peltoalasta, joka voidaan tarvittaessa palauttaa viljelyyn.

Liittyen 1.9.2008 voimaan tulleeseen Valtioneuvoston päätökseen Huoltovarmuuden tavoitteista sovittiin MMM:n toivomuksesta ja yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, että Suomen elintarvikehuollon varmuusvarastojen tason ja riittävyyden arvioimiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asettaa työryhmän, jonka tulee työssään ottaa huomioon mm. maataloustuotteiden tuotantoa ja kysyntää koskevat ennusteet ja näiden vaikutukset Euroopan

Unionin tuotantoon ja Suomen elintarvikkeiden huoltovarmuuteen. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää valkuaisen ja muiden tuotantopanosten saatavuuden turvaamiseen.

4. Hallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla joutunut tiukkojen valtiontalouden kehysten vuoksi kohdistamaan määrärahojen leikkauksia lähes pelkästään harkinnanvaraisiin kohteisiin, joita mm. ovat kysymyksessä mainitut neuvonta ja tutkimus, eikä valtiontalouden kehyksissä ole ollut tämän suhteen liikkumavaraa. Harkinnanvaraisten määrärahojen osuus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla erittäin pieni, n. 8 % kokonaismenoista, jolloin leikkausten vaikutus näihin määrärahoihin on erittäin merkittävä.

Hallitus kannustaa maatalouden neuvontaorganisaatioita kehittämään yhteistyötä mm. erikoistumalla ja varaamalla toimintaan riittävät resurssit. Yhteistyöhön kannustetaan mm. kohdentamalla valtionapua niille elinkeinoneuvontaa tekeville organisaatioille, joiden toiminnan alueellinen ja asiakaskattavuus on mahdollisimman suuri. Lisäksi resursseja tullaan jatkossa kohdentamaan mm. valtakunnalliseen bioenergianeuvontaan.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma edellyttää 128 henkilötyövuoden ja runsaan neljän miljoonan euron vähentämistä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen voimavaroista vuoden 2011 loppuun mennessä. MTT on uudistanut henkilöstörakennetta tutkijavoittoisemmaksi. MTT:n vuonna 2006 toimeenpantu organisaatiouudistus on luonut edellytykset entistä tehokkaammalle tutkimustoiminnalle mm. yhdistämällä tutkimusta entistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, jotta saavutetaan riittävä monitieteisen osaamisen kriittinen massa. MTT:n ongelmaksi ovat muodostuneet pitkäaikaiset vuokrasopimukset. Vaikka MTT luopuu toiminnoista näissä tiloissa, se joutuu maksamaan Senaattikiinteistöille vuosikausia vuokraa "kuolleista seinistä". Tämä ei mahdollista MTT:n tuottavuusohjelman järkevää toteutumista. Vuokraongelmia pohtimaan on perustettu korkean tason työryhmä. Hallinnonalalla on myös aloitettu useita kehittämishankkeita, joiden tavoitteena on tutkimusyhteistyön tiivistäminen ja päällekkäisyyksien poistaminen hallinnonalan omien tutkimuslaitosten ja muiden tutkimusorganisaatioiden välillä. Esimerkiksi MMM:n ja YM:n hallinnonalan tutkimuslaitokset ovat muodostaneet yhteisen Pro Luonnonvarat -konsortion.

Maa- ja metsätalousministeriön sitomatonta tutkimusrahoitusta on jouduttu vähentämään. Kun sektoritutkimusuudistus edellyttää, että tutkimusrahoitusta kohdistetaan myös laajoihin, usean ministeriön yhteisiin tutkimushankkeisiin, tutkimushankkeiden valinta tulee entistäkin vaativammaksi, kun vain muutama erittäin korkeatasoinen hanke voi tulla rahoituksen piiriin. Onkin erittäin tärkeää, että alan tutkimus menestyy paremmin kilpailtaessa muiden rahoituslähteiden, kuten Suomen Akatemian, Tekesin ja EU:n puiteohjelmien rahoituksesta. Maa- ja elintarviketalouden rahoituksessa Makerasta tulevaa tutkimusrahoitusta on pyritty kohdistamaan ensisijaisesti hallinnolle tärkeisiin sekä elinkeinoa palveleviin tutkimushankkeisiin.

Maatalouden luopumistuki
HE 34/2006 vp — EV 91/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.6.2006, että tarpeellinen säännösmuutos luopumistukijärjestelmän soveltamisen mahdollistamiseksi tilusjärjestelyissä toteutetaan riittävän valmistelun jälkeen erillisenä lainsäädäntöhankkeena.

Vuonna 2007 annettiin hallituksen esitys, jolla luopumistukitukijärjestelmä sopeutettiin Euroopan yhteisön uusiin vuosien 2007–2013 maatalousalan valtiontukisuuntaviivoihin ja kansaneläkelain muutoksiin ja joka tuli voimaan 1.1.2008. Tämän jälkeen maa- ja metsätalousministeriö on aloittanut luopumistukijärjestelmän jatkamista vuoden 2010 jälkeen koskevan

säädösvalmistelun. Asiaa varten on perustettu työryhmä, jonka tarkoituksena on saada työnsä päätökseen vuoden 2009 alussa. Työryhmän tehtävänä on arvioida koko luopumistukijärjestelmä ja esittää siihen myös tarvittavat muutokset. Valmisteltavan esityksen toimeenpano edellyttää myös komission hyväksyntää.

Laki maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista
HE 35/2006 vp — EV 72/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2006, että ehdotetusta laista kunnille mahdollisesti aiheutuvat lisäkustannukset tulee korvata täysimääräisesti.

Lailla maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista säädetään muun muassa ohjelmien laatimisen eri vaiheista sekä niihin liittyvistä viranomaisten ja muiden toimijoiden tehtävistä. Lisäksi laissa säädetään ohjelmien toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin liittyvien tehtävien hoitamisesta sekä ohjelmaa koskevan tiedotuksen järjestämisestä.

Eri viranomaisten toimivallasta hoitaa maaseutuohjelmaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä säädetään eri tukijärjestelmiä koskevissa laeissa. Maaseutuohjelman toimenpiteistä varsinaisesti vain ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen toimeenpanosta aiheutuu kunnille tehtäviä. Tilanne ei ole muuttunut olennaisesti edelliseen ohjelmakauteen verrattuna, sillä näihin tukiin liittyvät perustehtävät ovat säilyneet kunnissa suurin piirtein ennallaan. Kuluvalla ohjelmakaudella tiettyjä sitoumusten tekemiseen ja tukien maksamiseen liittyviä tehtäviä on jouduttu eriyttämään viranhaltijoiden kesken jonkin verran aikaisempaa enemmän, mikä on aiheuttanut ja aiheuttanee jatkossakin uudelleen organisointia kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten tehtävissä. Tehtävien eriyttämisvaatimus on myös jossain määrin lisännyt kuntien työmäärää ohjelmakauden alussa. Laista ei kuitenkaan ole aiheutunut merkittäviä lisäkustannuksia ja toisaalta sitoumusten tekeminen on lisännyt kuntien välistä yhteistyötä ja edistänyt näin osaltaan kuntayhteistyön kehittymistä.

Kasvinsuojeluaineet
HE 147/2006 vp — EV 164/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.11.2006, että kasvinsuojeluaineista annetun lain vaikutuksia erityisesti kasvinsuojeluaineiden tarjontaan seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2008 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut joulukuussa 2008 selvityksen eduskunnalle kasvinsuojeluainelain vaikutuksista. Markkinoilla olevien valmisteiden kokonaislukumäärässä on tapahtunut lievä kasvu uuden lain voimassaolon aikana. Kasvu on osaksi tuonut täysin uusia valmisteita markkinoille ja osaksi kasvu on tuonut samaa valmistetta uuden nimikkeen alla. Täysin uudet valmisteet tuovat uusia työkaluja viljelijöiden käyttöön, kun nimikkeiden lisäykset taas ovat saattaneet hyödyntää viljelijää lisääntyvän kilpailun muodossa. Kasvinsuojeluainerekisterissä uuden lain voimassaolon aikana tapahtuneet muutokset on esitelty oheisessa taulukossa.

Vajaa kaksi vuotta on lyhyt aika seurata markkinoiden muuttumista, joten pitkälle meneviä päätelmiä on vaikea tehdä.

Taulukko 1.

Eviran kasvinsuojeluainerekisteri	**1.1.2007**	**1.1.2008**	**8.12.2008**
hyväksyttyjä kasvinsuojeluaineita	290	313	330
hyväksymishakemuksia vireillä	89	75	83
(joista 1.1.2007 jälkeen saapuneet)	**(-)**	**(7)**	(31)
	vuonna 2007	**vuonna 2008**	
hyväksyttyjä kasvinsuojeluaineita	26	28	
– joista uusia	(16)	(16)	
– identtisiä	(5)	(5)	
– rinnakkaistuontivalmisteita	(5)	(7)	
kasvinsuojeluaineita, joiden hyväksyminen loppunut	3	11 (23 vuoden 2008 loppuun mennessä)	

Eläinkuljetusasetus
HE 160/2006 vp — EV 185/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 28.11.2006, että Euroopan yhteisön eläinkuljetusasetuksen (EY) N:o 1/2005 ja eläinten kuljetuksesta annettavan lain soveltamisalojen tulkintaa ohjeistettaessa noudatetaan nykyistä eläinten kuljettamista koskevan lainsäädännön tulkintatilannetta, jossa tiukemmat vaatimukset koskevat niitä eläinten kaupallisia kuljetuksia, joissa ajoneuvoissa liikutellaan suuria eläinmääriä ja joissa on suurempi vaara eläinten hyvinvoinnin heikkenemiselle kuljetusten aikana.

Elintarviketurvallisuusvirasto on ohjeistanut viranomaisia ja toimijoita säädösten soveltamisaloista. Virasto katsoo eläinkuljetusasetuksen piiriin kuuluvaksi sellaiset kuljetukset, joista on suoraa taloudellista hyötyä eläinkuljettajille tai jotka ovat osana liiketaloudellista tai kaupallista toimintaa ja joihin liittyy tai joiden tavoitteena on joko suora tai epäsuora taloudellinen voitto. Tällaisia kuljetuksia ovat esimerkiksi ammatilliseen eläimiä korvausta vastaan kuljettavien henkilöiden tai yritysten kuljetukset sekä tuotantoeläinten kasvatukseen liittyvät usein tai säännöllisesti toistuvat ja useampia kuin yksittäisiä eläimiä koskevat kuljetukset.

Kalatalousrahasto
HE 220/2006 vp — EV 205/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2006, ettei mitään Euroopan unionin neuvoston Euroopan kalatalousrahastosta antaman asetuksen (EY) N:o 1198/2006 mahdollistamaa tukimuotoa asetuksen minkään toimintalinjan osalta suljeta pois ja että tarvittaessa voidaan kalakantojen tilan mahdollisesti heiketessä tukea myös pyyntiponnistuksen vapaaehtoisia rajoittamistoimia.

Elinkeinokalatalouden toimintaohjelmassa on määritelty, mitkä kalatalousrahaston sallimat tukitoimet on tarkoitus ottaa käyttöön Suomessa sekä resurssit, joilla kyseiset toimet on tarkoitus toteuttaa. Minkään toimintalinjan mahdollistamaa tukimuotoa ei ole kategorisesti suljettu pois.

Siten pyyntiponnistuksen vapaaehtoinen rajoittaminen sisältyy edelleen eräänä mahdollisena tukitoimena toimintaohjelmaan. Kalakannan hyvän tilanteen vuoksi pyyntiponnistuksen rajoittamiseen lausuman tarkoittamassa mielessä ei ole ollut tarvetta.

Elintarvikevalvonnan voimavarat
VNS 7/2006 vp — EK 47/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 24.1.2007, että elintarviketurvallisuuteen liittyvän tutkimustyön ja neuvonnan toimintaedellytyksistä huolehditaan ja riittävä rahoitus turvataan.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että elintarvikevalvonnan voimavarat turvataan sekä valtionhallinnossa että kuntien elintarvikevalvonnassa.

1. Elintarviketurvallisuutta käsitellään osana sektoritutkimuksen kehittämistä. Sektoritutkimusuudistuksen ohjaamista varten asetetun neuvottelukunnan alaisen osaaminen, työ ja hyvinvointi -jaoston yhtenä aihepiirinä on elintarviketurvallisuus. Tästä aihepiiristä on parhaillaan käynnistymässä esiselvityshaku.

Elintarviketurvallisuuteen liittyvää tutkimusta rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksella (Elintarviketurvallisuusvirasto, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus), maa- ja metsätalousministeriön sitomattomilla tutkimusvaroilla sekä sektoritutkimusuudistukseen liittyen maa- ja metsätalousministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhteisrahoituksella.

2. Elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi hallitus on 1.3.2007 tarkistanut elintarvikevalvonnan kehittämisestä annettua valtioneuvoston periaatepäätöstä.

Keskeiset toimet elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi ovat elintarvikevalvonnan kokoaminen paikallisiin yhteistoiminta-alueisiin sekä valvonnan maksullisuuden laajentaminen. Paikallisten valvontayksiköiden määrä laskee vuoden 2009 alusta n. 135:een. Kunnat eivät toistaiseksi ole laajemmin hyödyntäneet mahdollisuuksia periä valvontamaksuja.

Rehulaki
HE 27/2007 vp — EV 119/2007 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2007, että annettavan rehulain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2009 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 7.2.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano
HE 52/2007 vp — EV 201/2008 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.12.2008 maa- ja metsätalousministeriön antavan maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä yksityiskohtaisen selvityksen lain toimivuudesta ja vaikutuksista ottaen muun ohella huomioon, mitä perustuslakivaliokunta on asiasta antamissaan lausunnoissa esittänyt.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maatalouden rakennetuet
HE 113/2007 vp — EV 121/2007 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.12.2007, että nuoren viljelijän aloitustukea koskeville hakemuksille annetaan hakemusten käsittelyssä etusija muihin rakennetukia koskeviin hakemuksiin nähden siten, ettei valintamenettelyä tarvitse soveltaa nuoren viljelijän aloitustukea myönnettäessä.

2. Eduskunta edellytti, että tilanteissa, joissa puolisot yhdessä hakevat nuoren viljelijän aloitustukea, tulee vain toisen heistä täyttää ammattitaitoa koskevat vaatimukset, mikäli Euroopan yhteisön säännökset eivät muuta edellytä.

3. Eduskunta edellytti, että maatalouden rakennetuista annettavan lain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2009 loppuun mennessä.

1. Nuoren viljelijän aloitustukea koskevia hakemuksia varten vuonna 2008 annettiin kullekin TE-keskuksella oma määrärahakiintiö, millä turvattiin aloitustuen myöntäminen aloitustuen ehdot täyttäville hakijoille.

2. Euroopan yhteisön säännökset edellyttävät, että tilanteissa, joissa puolisot yhdessä hakevat nuoren viljelijän aloitustukea, tulee molempien heistä täyttää ammattitaitoa koskevat vaatimukset.

Maatalouden investointitukea ja nuoren viljelijän aloitustukea koskevan valtioneuvoston asetuksen (299/2008) mukaan riittävänä ammattitaitona pidetään tuen kohteena olevan yritystoiminnan harjoittamisen kannalta tarkoituksenmukaista vähintään toisen asteen ammatillista luonnonvara-alan koulutusta tai sitä vastaavaa muuta koulutusta. Aloitustukea voidaan myöntää myös maatalousyrittäjälle, jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus maataloudesta sekä tuen kohteena olevan yritystoiminnan harjoittamisen kannalta tarkoituksenmukainen vähintään 20 opintoviikon tai 30 opintopisteen koulutus. Tilanteissa, joissa tukea tilanpidon aloittamiseen hakevat puolisot yhdessä, katsotaan ammattitaitoa koskevan edellytyksen täyttyvän myös silloin, kun vain toinen puolisoista täyttää edellä mainitut kohdat, mutta tällöin toisella puolisolla tulee olla vähintään kolmen vuoden työkokemus maataloudesta. Ammattitaitovaatimuksen pitää täyttyä viimeistään kolmantena vuotena tuen myöntämisestä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa maatalouden rakennetuista annettavan lain vaikutuksia ja tulee toimittamaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen seurannan tuloksista vuoden 2009 loppuun mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Huoltovarmuus
Kauppa-aluskanta
HE 14/1999 vp
Liikennevaliokunta

> Eduskunta edellytti 30.11.1999, että hallitus valmistelee välittömästi ehdotukset sellaisista tukitoimenpiteistä, jotka varmistavat huoltovarmuuden turvaamiseksi riittävän, hyväkuntoisen ja tarkoituksenmukaisen kauppa-aluskannan säilyttämisen Suomen lipun alla.

Lakia ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on 2000-luvun aikana muutettu useaan otteeseen. Lain nojalla maksettava tuki kattaa nykyisin merenkulkijoiden ennakkopidätyksiä ja työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaavien määrien lisäksi työnantajan merimieseläkekassamaksut kokonaisuudessaan sekä eräät muut lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut. Lastialustonniston osalta edellä tarkoitetut toimenpiteet olleet voimassa jo 1.7.2000 lähtien ja ne ovat myötävaikuttaneet siihen, että suurin osa suomalaisia lastialuksia uhanneista ulosliputuksista on peruuntunut. Toisaalta tonnisto on 2000-luvun aikana jonkin verran pienentynyt, koska uudisrakennukset on pääosin rekisteröity ulkomaille. Viimeisten parin vuoden aikana tonniston määrässä ei kuitenkaan ole tapahtunut merkittäviä muutoksia ja uusia aluksia on tullut myös Suomen lipun alle.

Myös ulkomaanliikenteen matkustaja-alukset ja matkustaja-autolautat on saatettu täysimääräisen tuen piiriin vuoden 2007 alusta lukien (laki 1322/2006). Laki ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on korvattu lailla meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta (1277/2007). Muutoksen myötä myös matkustaja-alusten tuki tulee pysyväksi.

Tonnistoverolaki (476/2002) tuli voimaan jo 20.11.2002. Vuoden 2003 loppuun mennessä vain yksi pieni suomalainen varustamo oli hakeutunut järjestelmän piiriin. Hallitusohjelmassa on todettu, että ”Suomalaisen merenkulun kilpailukykyä parannetaan tärkeimpien kilpailijamaiden tasolle EU:n sallimilla tukimuodoilla ja varustamoverotusta uudistamalla. Tonnistoverolainsäädäntö uudistetaan kilpailukykyiseksi”.

Miehistökustannusten osalta valtiontuen määrää alusta kohti ei EU:n meriliikenteen valtiontuen suuntaviivojen asettamien rajojen puitteissa voi enää lisätä. Näillä toimenpiteillä on voitu estää ainakin toistaiseksi laajamittainen kauppalaivastoa uhannut ulosliputus. Tuen soveltamisalaa olisi kuitenkin mahdollista vielä hieman laajentaa.

Hallitus onkin syksyllä 2008 esittänyt meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista. Muutoksen tarkoitus on laajentaa meriliikenteen miehistökustannusten tukea eräisiin kotimaanliikenteen lastialuksiin sekä hinaajiin ja työntäjiin. Hallitus on myös valmistellut esitystä tonnistoveron tarkistamisesta hallitusohjelmassa tehtyjen linjausten mukaisesti. Esityksen valmistuminen kuitenkin siirtyy vuoden 2009 puolelle.

Vireillä olevat muutokset edellyttävät, että Euroopan komissio hyväksyy ne. Muutokset ovat EU:n meriliikenteen valtiontuen suuntaviivojen mukaisia toimenpiteitä.

Matkustajaluettelot
HE 59/2004 vp — EV 79/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 8.6.2004, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toimiin saattaakseen matkustajaluetteloita koskevan sääntelyn vastaamaan perustuslain vaatimuksia.

Turvallisuuden ja pelastamismahdollisuuksien parantamiseksi sekä mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjen tehostamiseksi annetut matkustajaluetteloita koskevat säännökset sisältyvät tällä hetkellä pääosin merilain (674/1994) 1 luvun 8 §:n 2 momenttiin ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen matkustaja-aluksen henkilöluetteloista (824/2000). Merilain 1 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan asetuksella säädetään muun muassa aluksen henkilöluetteloista. Säädöksillä on pantu täytäntöön yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden rekisteröinnistä annettu neuvoston direktiivi 98/41/EY siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 21.3.2006 työryhmän valmistelemaan alusturvallisuutta koskevan lainsäädännön uudistamista. Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus alusturvallisuutta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi siten, että lainsäädännöstä tulee perustuslain vaatimukset täyttävä ja lakiteknisesti asianmukainen. Työryhmän tehtävä jakaantuu eri osa-alueisiin. Yhtenä osa-alueena on aluksen henkilöluetteloita koskevan lainsäädännön uudistaminen. Työryhmä on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi matkustaja-aluksen henkilöluetteloista ja luovuttanut sen osamietintönä liikenne- ja viestintäministeriölle 17.12.2008. Liikenne- ja viestintäministeriön tarkoituksena on lähettää esitysluonnos lausuntokierrokselle mahdollisimman pian.

Ulkomaanliikenteessä toimivien varustamojen tukeminen
Ahvenanmaan merenkulun tukeminen
HE 72/2004 vp — EV 80/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.6.2004 hallituksen ryhtyvän pikaisiin toimenpiteisiin, jotta pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivat varustamot saisivat ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain asettamat ehdot täyttävään toimintaan tasavertaisesti tukea valtiolta.

2. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän, miten pitkällä aikavälillä voidaan turvata ja tukea merenkulkua Ahvenanmaalla ja muuallakin Suomessa tasapuolisesti ja kilpailutilannetta vääristämättä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 19.8.2004 selvitysryhmän selvittämään eduskunnan lausumien mukaisesti muun muassa toimenpiteet, joilla turvataan pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivien varustamojen tasavertainen tukikohtelu ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain asettamat ehdot täyttävässä toiminnassa, sekä Euroopan komission vahvistamien uusien valtiontuen suuntaviivojen aiheuttamat muutostarpeet sanottuun lakiin. Selvitysryhmä sai työnsä päätökseen 30.8.2005.

Selvitysryhmän ehdotusten mukaisesti lakia ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on muutettu vuonna 2005 siten, että valtion tukea voidaan myöntää myös sellaiselle suomalaiselle varustamotyönantajalle, joka ei ole laivan omistaja, vaan vuokraa sen bareboat charterin ehdoilla käyttöönsä (ilman miehistöä). Muutos on lisännyt tonnistoa Suomen lipun alla ja luonut uusia työpaikkoja suomalaisille merenkulkijoille.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 1.6.2006 työryhmän valmistelemaan ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain kokonaisuudistusta. Työssä otettiin huomioon myös edellä mainitun selvitysryhmän ehdotukset. Työryhmän esitys valmistui 29.6.2007. Esityksen pohjalta laki ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta (1707/1991) on korvattu lailla meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta (1277/2007).

Jo aikaisemmin lakia ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta oli muutettu 22.12.2006 annetulla lailla (1322/2006) siten, että vuoden 2007 alusta lukien matkustaja-aluksille maksettava tuki on määräytynyt samoin perustein kuin lastialustuki ja vastaa ns. nettopalkkausta. Joulukuussa 2007 vahvistetun uuden lain nojalla myös matkustaja-alusten tuki tulee pysyväksi, kun se tähän saakka on ollut voimassa määräaikaisesti 1.1.2007–31.12.2009.

Lisäksi hallitus on syksyllä 2008 antanut esityksen meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Muutosten tarkoitus on laajentaa meriliikenteen miehistökustannusten tukea eräisiin kotimaanliikenteen lastialuksiin sekä hinaajiin ja työntäjiin. Muutoksella parannetaan myös mantereen ja Ahvenanmaan välillä liikennöivän ahvenanmaalaisen tonniston kilpailukykyä.

Vireillä olevat muutokset edellyttävät, että Euroopan komissio hyväksyy ne. Ehdotetut muutokset ovat EU:n meriliikenteen valtiontuen suuntaviivojen mukaisia toimenpiteitä.

Hintakatto
HE 74/2004 vp — EV 226/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.12.2004, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuosittaisen selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja sen vaikutuksista.

Laki tuli voimaan 1.3.2005. Liikenne- ja viestintäministeriö on joulukuussa 2008 toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja sen vaikutuksista. Toimitetussa selvityksessä on keskitytty matkapuhelinten kytkykaupan mahdollistaneen lakimuutoksen vaikutusten arviointiin. Vuoden 2008 aikana Viestintävirasto ei ole käsitellyt yhtään tilaajayhteyden käyttöoikeuden hinnoittelutapausta.

Ajokieltojärjestelmä
HE 104/2004 vp – EV 152/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.11.2004, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen ajokieltojärjestelmän ja sen perusteiden selvityksen pohjalta toimenpiteisiin yhtenäisemmän ja helpommin miellettävän ajokieltojärjestelmän luomiseksi.

Valtioneuvoston liikenneturvallisuutta koskevan periaatepäätöksen (9.3.2006) mukaan ajokorttiseuraamusjärjestelmää kehitetään niin, että määrättäessä seuraamusta toistuvista rikkomuksista otetaan käyttöön ns. pistejärjestelmä. Uuden järjestelmän myötä voidaan nykyistä paremmin ottaa huomioon myös turvalaitteiden käytön laiminlyönti ja eräitä muita rikkomuksia. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet liittää pistejärjestelmään koulutuksellisia seuraamuksia.

Liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltiin muistio, jossa kuvattiin pistejärjestelmän rakennetta ja mahdollista toteuttamisaikataulua. Muistio oli laajalla lausuntokierroksella kesällä 2007. Lausunnoissa kannatusta saivat sekä nykyisen ajokieltojärjestelmän kehittäminen että virhepistemalli ja jatkovalmisteluun toivottiin vielä työryhmää.

Asian valmistelua on jatkanut liikenne- ja viestintäministeriön työryhmä, joka on verrannut rikkomusten pisteytykseen perustuvaa mallia nykyisen järjestelmän pohjalta kehitettyyn malliin sillä periaatteella, että valittavan rikkomusten laskutavan tulee olla oikeudenmukainen, selkeä ja ymmärrettävä. Työryhmässä ovat olleet mukana myös oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, Ajoneuvohallintokeskus ja Liikenneturva.

Työryhmän kanta on ollut, että Suomessa on käytössä pistejärjestelmän kaltainen ajokieltojärjestelmä, jossa erilaiset liikennerikokset ja rikkomukset otetaan huomioon niin, että seuraamus ankaroituu portaittain. Euroopan eri valtioissa on käytössä erilaisia malleja, joissa useissa on sama periaate kuin suomalaisessa ajokieltojärjestelmässä. Myös Pohjoismaissa on yleisesti käytössä Suomen järjestelmää muistuttavat järjestelmät.

On epätodennäköistä, että pelkästään pisteytyksellä saavutettaisiin merkityksellistä liikenneturvallisuushyötyä. Liikenne- ja viestintäministeriössä on tarkoitus valmistella säädösmuutosehdotus, jolla ajokieltojärjestelmää tehostettaisiin ilman tekojen pistearvoja. Ajokorttiseuraamuksia koskevat säännökset tullaan käymään läpi kokonaisuutena, johon liitetään myös alkolukolla valvotun ajo-oikeuden sääntely. Luonnokset säädösmuutoksiksi voitaneen esitellä vuoden 2009 loppuun mennessä.

Postipalvelut
HE 241/2004 vp — EV 10/2005 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 23.2.2005, että liikenne- ja viestintäministeriö seuraa uudistuksen toteutusta ja sen vaikutuksia postipalvelujen tarjontaan ja tasoon sekä antaa asiasta selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että liikenne- ja viestintäministeriö postin jakelun palvelutason parantamiseksi ja takaamiseksi selventää ja tarkentaa jakelua koskevia vähimmäismääräyksiä erityisesti omakotialueiden ja maaseudun laatikkosijoittelun ja ryhmittelyn osalta.

Lakimuutos tuli voimaan 1.4.2005. Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi keväällä 2005 Viestintävirastoa kiinnittämään erityistä huomiota muutoksen vaikutusten seurantaan raportoidessaan postipalvelulain 5 §:ssä säädettyjen laatustandardien toteutumisesta. Ministeriö antoi lisäksi liikenne- ja viestintävaliokunnalle tämän pyytämän erillisen selvityksen sanomalehtien ja postin jakelun toteutumisesta 6.10.2006. Selvityksessä keskityttiin pyynnön mukaisesti kevään 2005 jälkeen tapahtuneisiin muutoksiin. Liikenne- ja viestintäministeriö toimitti selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle 28.3.2008 päivätyllä kirjeellä. Kohta ei anna enää aihetta toimenpiteisiin

Kohta 2. ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Radiotoiminnan toimiluvat
HE 82/2005 vp — EV 184/2005 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2005, että valtioneuvosto uusia radiotoiminnan toimilupia myöntäessään huolehtii siitä, että toimilupamääräykset ovat niin selkeitä ja täsmällisiä, että ne ohjaavat tehokkaasti toimiluvan haltijan harjoittamaa toimintaa, ja siitä, että toimilupaehtojen valvontaa tehostetaan.

Viestintäviraston tehtävänä on valvoa televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Viestintävirasto on tehostanut toimilupamääräysten valvontaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tietoliikenneinfrastruktuuri
K 3/2005 vp — EK 32/2005 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> 3. Tulevaisuusvaliokunta esitti, että hallitus selvittää, onko 1990-luvulla valittu tietoyhteiskunnan infrastruktuurin rakentamisen linjaus riittävä ja tulevaisuuden paineet huomioiden myös kansalaisten tasa-arvon näkökulmasta paras mahdollinen sekä onko kilpailussa vääristäviä piirteitä.

Viestintämarkkinoiden kehittäminen erityisesti kilpailua avaamalla on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi. Julkista tukea on kohdennettu alueille, joilla laajakaistayhteyksien tarjontaa ei muuten ole syntynyt. Tietoliikenneinfrastruktuurin tila on kansainvälisesti vertaillen hyvä. Sen ylläpito edellyttää kuitenkin jatkossa huolellista investointihalukkuudesta huolehtimista. Kilpailua on jatkuvasti kehitettävä siten, ettei uusien teknologioiden myötä synny vääristymiä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Liikennetraktorit
HE 24/2006 vp — EV 71/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2006, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen selvityksen (ml. määräaikaiskatsastukset) pohjalta tarvittaviin toimenpiteisiin liikennetraktoreita koskevan lainsäädännöllisen aseman selkiyttämiseksi. Selvitys on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuoden 2007 aikana.

Lausumassa on kysymys toisaalta liikenneturvallisuudesta ja toisaalta osin myös siihen liittyen kuorma-autoliikenteen ja traktoriurakoitsijoiden tasavertaisista kilpailun edellytyksistä tavaraliikennemarkkinoilla. Ongelmia on katsottu olevan lausumassa mainitun vuosikatsastuksen ohella liikennelupasäädöksissä, verotuksessa ja ajoneuvon kuljettamisoikeudessa. Ongelmien selvittäminen on osoittautunut suuritöiseksi eikä ministeriöllä ole ollut resursseja kokonaisvaltaisen selvityksen laatimiseen. Eräiden osakysymysten selvittely on kuitenkin vireillä. Liikennelupasäännösten osalta Euroopan komissio on tehnyt tavaraliikenteen liikennelupasäännöksistä kaksi ehdotusta, joita Euroopan Parlamentissa ja Neuvostossa käsitellään ja joista valtioneuvosto lähetti Eduskunnalle kirjelmät U 32/2007 vp ja U 33/2007. Ehdotusten nojalla liikennetraktoreilla tapahtuvilta kuljetuksilta voitaisiin vaatia sama lupa kuin autoilta. Ajoneuvon kuljettamisoikeuden osalta ministeriö on laatinut ehdotuksen, jolla kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annettua lakia muutettaisiin niin, että kuorma-auton kuljettajan ammattipätevyysvaatimus koskisi myös liikennetraktorin kuljettajaa. Esitys on annettu eduskunnalle kevätistuntokaudella 2008.

Eduskunta on hyväksynyt asiasta uuden lausuman ja asiaa selostetaan kyseisen lausuman yhteydessä.

Sähköinen asiointi
HE 61/2006 vp — EV 224/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2006, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin PALKO-järjestelmän kehittämiseksi siten, että sähköinen viranomaisasiointi mahdollistetaan ensi tilassa.

PALKO-hankkeeseen kuuluva ajoneuvoliikennerekisterin ajoneuvojärjestelmien käyttöönotto marraskuussa 2007 lisäsi yritysten ja sopimuskumppaneiden sähköisen asioinnin mahdollisuuksia sekä kansalaisten sähköisiä ajoneuvotietopalveluja.

Vuonna 2008 aloitettiin ympäristöpainotteisen ajoneuvoverojärjestelmän ja kuljettajatietojärjestelmien rakentaminen. Osana ympäristöpainotteista ajoneuvoverojärjestelmää otetaan vuonna 2009 käyttöön sähköinen verolippu. Ensimmäisiä sähköisiä rekisteröintipalveluja päästään rakentamaan vuonna 2009, jolloin kyseiset sovellukset voisivat olla tuotannossa vuonna 2010. Ensimmäisenä projektissa on tarkoitus mahdollistaa netin kautta tehtävä liikennekäytöstä poisto ja liikennekäyttöön otto sekä rekisteröintitodistuksen tulostaminen.

Tiemaksujärjestelmä
HE 109/2006 vp – EV 135/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.10.2006, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin raskaan liikenteen tieosuuskohtaisen tiemaksujärjestelmän luomiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama työryhmä selvitti kuorma-autoliikenteen alueellisia ja tiekohtaisia tiemaksuja. Selvitys valmistui keväällä 2008. Työryhmä totesi, että yhtä aluetta tai yksittäistä tietä koskevalla tiemaksulla olisi kielteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia. Raskaan liikenteen tienkäyttömaksut edellyttäisivät täten koko tieverkkoa koskevaa järjestelmää.

Hallitus päätti 5.11.2008 ottaa käyttöön vinjettimaksun raskaalle kuorma-autoliikenteelle. Vinjetti on tienkäyttövero, jonka maksamalla ajoneuvoa saa käyttää tieverkolla tai sen osalla. Vinjettimaksua peritään sekä kotimaiselta että ulkomaiselta kalustolta. Vinjettiä kannetaan kalenteriaikaan sidotusti (päivä, viikko, kuukausi tai vuosi). Vinjettimaksun valmistelu on aloitettu ja tavoitteena on vinjetin käyttöönotto vuonna 2010.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky
HE 115/2007 vp — EV 111/2007 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 4.12.2007, että seuraavan kerran tehtäessä kokonaisratkaisu suomalaisen merenkulun kilpailukyvyn parantamiseen liittyvistä toimenpiteistä hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta tuen piiriin otetaan mukaan rajoitetusti myös kotimaan kabotaasiliikenne, joka toimii kansainvälisesti kilpailuilla markkinoilla.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy osaltaan toimenpiteisiin, jotta EU:n piirissä luotaisiin yhtenäiset, toimivat pelisäännöt merenkulun tukemiselle ja sekamiehityksen käytölle sekä määriteltäisiin myös vähimmäistaso, jota tulee noudattaa EU-maiden lippujen alla kulkevilla aluksilla.

1. Eduskunta on 11.11.2008 hyväksynyt lain meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain muuttamisesta (EV 123/2008 vp). Tasavallan presidentti on vahvistanut lain 19.12.2008. Lakimuutoksella tuki ulotetaan koskemaan myös sellaisia kansainväliselle kilpailulle alttiissa kotimaan meriliikenteessä toimivia lastialuksia, jotka on katsastettu vähintään itämerenliikenteeseen ja joiden bruttovetoisuus on vähintään 500, samoin kuin vastaavanlaisia hinaajia ja työntäjiä, joiden bruttovetoisuus on vähintään 300. Laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun Euroopan yhteisön komissio on hyväksynyt tuen. Lakia sovelletaan 1.1.2009 ja sen jälkeen aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen.

2. Meriliikenteen valtiontukien määräytymisestä on Euroopan yhteisön komissio antanut suuntaviivat tiedonannollaan C (2004) 43. Suuntaviivoja on tarkoitus tarkastella viimeistään vuonna 2011. Suuntaviivojen tarkastamisen yhteydessä hallituksen on mahdollista omalta osaltaan esittää kannanottonsa merenkulun tukemiseen liittyviin periaatteisiin.

Julkinen palvelu
K 16/2007 vp — EK 29/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 13.12.2007 seuraavat kannanotot:
>
> 1. Yleisradio Oy:n on toteuttaakseen julkisen palvelun tehtävän keskityttävä sisältöihin, palveluihin ja niiden toimivuuteen sekä näiden laatuun.
>
> 2. Yleisradio Oy:n tulevaa rahoitusta on selvitettävä kokonaisvaltaisesti julkisen palvelun tehtävän toteuttamisen valossa.

Parlamentaarinen työryhmä on asetettu 12.2.2008. Sen tehtävänä on tehdä ehdotuksia yhtiön julkisen palvelun määrittelystä ja laajuudesta sekä Yleisradio Oy:n rahoituksen järjestämisestä. Työryhmän toimikausi päättyy huhtikuussa 2009.

Liikennetraktorit
HE 41/2008 vp — EV 57/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.6.2008, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta pikaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin liikennetraktoreita koskevan lainsäädännöllisen aseman selkiyttämiseksi. Selvitys on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuoden 2008 aikana.

Valtioneuvosto päätti 14.8.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan lausuman johdosta liikenne- ja viestintäministeriössä on laadittu selvitys liikennetraktoreiden lainsäädännöllisen aseman selkiyttämisestä. Johtopäätöksenä oli, että tarvitaan tiettyjä lainsäädäntö- ja asetusmuutoksia, jotka koskevat mm. liikennetraktorin määritelmää, ajokorttiasetusta sekä liikenneluvan myöntämistä ja ajopiirturin asennusmääräyksiä. Muutokset tullaan tekemään vaalikauden aikana.

Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleen järjestäminen
HE 121/2008 vp — EV 177/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen ympäristökeskuksen toimintojen siirtämiseksi Viikin kampusalueelle mahdollisimman pikaisesti ja että hallitus selvittää mahdollisuudet Ilmatieteen laitoksen merentutkimuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, nyt lakkautetusta Merentutkimuslaitoksesta sekä muista Viikin kampusalueella toimivista meribiologian ja ympäristötutkimuksen yksiköistä koostuvan hallituksen esitystä laajemman Merikeskuksen perustamiseksi Viikkiin.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus turvaa valtion talousarviossa merentutkimusalus Arandan riittävän rahoituksen siten, että sillä on mahdollisuus suorittaa vuosittain vähintään 120 tutkimusvuorokautta.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus perustaa työryhmän seuraamaan merentutkimuksen kehittämistä ja sen rahoitusta sekä antamaan eduskunnalle siitä selvityksen syyskuussa 2010.

4. Eduskunta edellytti, että Merentutkimuslaitoksesta siirtyvän henkilökunnan palkkaus korjataan mahdollisimman pian vastaamaan Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen henkilöstön palkkausta sekä edellyttää näitä organisaatioita antamaan siirtyneen henkilöstön palkkauksesta selvityksen ympäristövaliokunnalle ja liikenne- ja viestintävaliokunnalle syyskuussa 2009.

1. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus selvittävät mahdollisuudet siirtää Suomen ympäristökeskuksen toiminnot Viikin kampusalueelle mahdollisimman pian. Lisäksi ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö selvittävät yhdessä mahdollisuudet perustaa Ilmatieteen laitoksen merentutkimuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta sekä muista Viikin kampusalueella toimivista meribiologian ja ympäristötutkimuksen yksiköistä koostuva laaja Merikeskus Viikkiin.

2. Merentutkimusalus Aranda on siirtynyt 1.1.2009 SYKEn hallintaan. Suomen ympäristökeskus ja Ilmatieteen laitos tekevät 5-vuotisen sopimuksen tutkimusaluksen käytöstä. Arandan peruskäytön (120 meripäivää) menoihin on vuonna 2009 varattu 1 750 000 euroa, josta Suomen ympäristökeskuksen osuus on 1 137 500 ja Ilmatieteen laitoksen osuus 612 500 euroa.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö asettivat 3.9.2008 Merentutkimuksen koordinaatioryhmän, jonka toimikausi on 1.10.2008–31.3.2009. Sen tehtävänä on selvittää alalla toimivien tahojen tehtävät, etsiä keinoja yhteistyön lisäämiseksi sekä selvittää mahdollisuuksia tutkimus- ja palvelutoimintojen tehostamiseksi. Koordinaatioryhmä ja sen suositusten pohjalta käynnistyvä merentutkimuksen koordinaatio-organisaatio tulevat mm. seuraamaan merentutkimuksen kehittämistä ja sen rahoitusta.

4. Merentutkimuslaitoksen toimintoja koskevan työryhmän yhteydessä toiminut Henkilöstö ja laki -työryhmä on työskentelynsä aikana selvittänyt toimenpiteitä, joilla Merentutkimuslaitoksesta siirtyvän henkilöstön tehtävät ja palkkaus sisällytetään vastaanottavien laitosten palkkausjärjestelmiin.

Tässä vaiheessa voidaan alustavasti tarkastella käytyjen henkilökohtaisten yt-neuvottelujen perusteella kunkin työntekijän tehtävien ja palkkatason vastaavuutta vastaanottavien laitosten järjestelmien kanssa. Varsinaiset kehityskeskustelut tehtävistään siirtyvä henkilöstö käy

uusien esimiestensä kanssa keväällä 2009, minkä jälkeen tehtävien vaativuustasot ja henkilökohtainen suoriutuminen vahvistetaan soveltamalla vastaanottavan laitoksen palkkausjärjestelmää.

Liikenne- ja viestintäministeriö laatii selvityksen siirtyneen henkilöstön palkkauksesta syyskuuhun 2009 mennessä.

Liikennepoliittinen selonteko
VNS 3/2008 vp — EK 13/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.9.2008 selonteon johdosta seuraavat kannanotot:

1. Vaalikauden alussa laadittavasta liikennepoliittisesta selonteosta on tehtävä pysyvä käytäntö.

2. Maankäytön ja liikenteen seudullista ja valtakunnallista suunnittelua ja niihin liittyviä ohjausmenetelmiä on kehitettävä määrätietoisesti, jotta yhdyskuntarakenne eheytyy ja liikkumisen tarve vähenee. Kevyen liikenteen tarpeet on otettava huomioon maankäytössä, kaavoituksessa ja liikennesuunnittelussa ja kevyen liikenteen väylien rahoitus on turvattava.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Yhteistyössä EU:n ja Venäjän viranomaisten kanssa on kiireellisesti ja molempien osapuolten kannalta tasavertaisesti sujuvoitettava rajanylityskäytännöt maamme itärajalla.

4. Joukkoliikenteen houkuttelevuutta on lisättävä kehittämällä lippujärjestelmiä, joukkoliikenteen palvelujen yhteensopivuutta, palvelutasoa ja luotettavuutta. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki on otettava käyttöön vuonna 2009.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetettavat liikenteen päästövähennystavoitteet edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian käyttöönottoa ja lisäämällä biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä sekä muuttamalla autoilun verotusta nykyistä voimakkaammin päästövähennystavoitteita tukevaksi.

6. Liikenneturvallisuustyötä on tehostettava kokonaisvaltaisella turvallisuusohjelmalla, joka ulottuu maankäytön ratkaisuista liikennekasvatukseen, ja jolla alennetaan pysyvästi liikenteen onnettomuus- ja kuolleisuuslukuja. Liikennejärjestelmän kehittämiseen liittyvät linjaukset ja ratkaisut tulee aina arvioida erityisesti liikenneturvallisuuden kehittymisen kannalta.

7. Paikannukseen perustuvien ruuhka- ja tienkäyttömaksujen käyttömahdollisuudet tulee selvittää.

8. Perusväylänpitoon on osoitettava jo vaalikauden kehyspäätöksessä liikenneverkon riittävän kunnon ja tarpeellisen kehittämisen turvaava rahoitus.

9. Liikenneinvestoinneista ja niiden rahoituksesta on päätettävä parlamentaarisesti yhtä vaalikautta pidempinä kokonaisuuksina ja siten, että rakentamisen volyymi on tasainen myös hallituskausien taitteessa. Mahdollisuudet tie- ja liikennerahastojen käyttämiseen on selvitettävä tällä hallituskaudella.

Valtioneuvosto päätti 25.9.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Liikenne- ja viestintäministeriö valmistautuu seuraavan liikennepoliittisen selonteon tuottamiseen heti seuraavan hallituskauden alussa.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö on yhdessä ympäristöministeriön kanssa asettanut maankäyttö- ja liikennefoorumin edistämään maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittamista. Tavoitteena on kestävien yhdyskuntarakenteiden aikaansaaminen ja henkilöautoon sidonnaisen liikkumistarpeen vähentäminen ja joukkoliikenteen toimintaedellytysten sekä kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantaminen maankäyttöpolitiikan keinoin. Kevyen liikenteen rahoitukseen on kiinnitetty huomiota mm. vuoden 2009 talousarvion lisärahoituksessa.

3. Logistiikkastrategian laatiminen on aloitettu ja valmistelutyöhön on kutsuttu kaikki sidosryhmät. Keskusteluissa ovat esillä logistiikkakustannusten mahdollinen alentaminen, ympäristökysymykset, logistiikan tehokkuuden parantaminen sekä logististen palvelujen ja kysynnän tulevaisuus. Vuoden 2008 aikana valmisteltiin pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuutta ja kumppanuuden yhtenä tavoitteena on logistiikan tehostaminen ja rajanylitysten parantaminen. Kumppanuus aloittaa toimintansa vuoden 2010 aikana.

Ministeriöllä on säännölliset yhteydet Venäjä liikenneministeriöön ja aluetason viranomaisiin. Keskustelujen avulla pyritään koordinoimaan rajanylityspaikkojen kehittämistä sekä niille johtavien teiden parantamista. Vuoden 2009 alusta on siirrytty sähköiseen TIR-passitusjärejstelmään ja sen toimivuutta tullaan seuraamaan.

4. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt laajan "Arki paremmaksi, joukkoliikenne toimivaksi" -kehittämisohjelman, jonka tavoitteena on joukkoliikenteen palvelukokonaisuuden parantaminen siten, että se vastaa nykyistä paremmin matkustajien tarpeita. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen on esitetty 5 miljoonaa euroa vuonna 2009.

5. Laki biopolttoaineiden käytön edistämisestä tuli voimaan vuoden 2008 alusta.

VM on toteuttanut autoveron porrastuksen CO2-päästöjen mukaan ja esitellyt 1.1.2010 voimaan tulevan vuotuisen ajoneuvoveron muutoksen CO2-päästöjen mukaan. Syksyn 2008 tietojen mukaan uusien autojen keskimääräiset CO2-päästöt ovat uuden autoveron voimaantulon jälkeen alentuneet 8 %.

Komissio on antanut asetusehdotuksen sitovasta raja-arvosta henkilöautojen CO2-päästöille joulukuussa 2007. Ehdotuksen käsittely on alkanut EU:n toimielimissä.

6. Liikenneturvallisuustyön tehostamiseksi valmistellaan uusi liikenneturvallisuussuunnitelma, jossa poikkihallinnollista yhteistyötä vahvistetaan entisestään. Lisäksi laaditaan toteuttamisohjelma älykkään liikenteen mahdollisuuksien hyödyntämisestä liikenneverkon käytön tehostamisessa ja liikenneturvallisuuden parantamisessa. Liikennejärjestelmäsuunnittelun ohjeistuksessa ja koulutuksessa painotetaan liikenneturvallisuutta.

7. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa aktiivisesti paikannukseen perustuvien ruuhka- ja tienkäyttömaksujärjestelmien kehittymistä. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt Helsingin seudun ruuhkamaksuselvityksen, jossa selvitetään myös satelliittipaikannukseen perustuvan ruuhkamaksujärjestelmän vaikutuksia. Selvitys valmistuu kesäkuussa 2009.

8. Perusväylänpitoon on talousarvio- ja kehyspäätöksissä lisätty vuosina 2007–2012 aiempiin kehyksiin verrattuna 314 milj. euroa. Lisärahoitus käytetään pääosin puukuljetusten turvaamiseen alemmalla tieverkolla, yksityisteillä ja vähäliikenteisillä radoilla. Huomattava osa lisärahoituksesta kohdennetaan myös kevyen liikenteen väyliin.

9. Liikennepoliittisessa selonteossa on linjattu nykyisen hallituskauden väyläinvestoinnit sekä esitetty myös vuoden 2011jälkeen toteutettavia hankkeita, joiden aikataulutus tullaan esittämään seuraavassa liikennepoliittisessa selonteossa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut selvityshenkilön selvittämään lokakuun loppuun 2009 mennessä tie- ja liikennerahastojen soveltuvuutta ja mahdollista käyttöä liikennehankkeiden rahoittamisessa Suomessa. Selvitystyön tueksi on nimetty kaksitoistahenkinen ohjausryhmä.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Vuokratyövoiman välitys ja käyttö
HE 78/1996 vp
Työasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.1997, että vuokratyövoiman välitykseen ja käyttöön liittyvät epäkohdat poistetaan.

Valtioneuvoston asettama työsopimuslakikomitea selvitti työvoiman vuokraukseen liittyviä kysymyksiä valmistellessaan ehdotuksen uudeksi työsopimuslaiksi.

Työsopimuslaissa (55/2001) on säännöksiä työvoiman vuokrausyrityksen ja käyttäjäyrityksen oikeuksien ja velvoitteiden jakautumisesta. Lain 1 luvun 7 §:n 3 momentin mukaan työnantajan siirtäessä työntekijän tämän suostumuksen mukaisesti toisen työnantajan (käyttäjäyritys) käyttöön, käyttäjäyritykselle siirtyvät oikeus johtaa ja valvoa työntekoa sekä ne työnantajalle säädetyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin. Lisäksi mainittujen tahojen työturvallisuusvastuun jaosta säädetään työturvallisuuslaissa ja rikosoikeudellisen vastuun jaosta rikoslaissa.

Myös vuokratyösuhteissa sovellettavista vähimmäistyöehdoista säädetään työsopimuslaissa. Jos vuokrausyritys ei ole työehtosopimuslain tai työsopimuslain yleissitovuussäännöksen nojalla velvollinen noudattamaan työehtosopimusta, vuokratyöntekijöiden työsuhteen vähimmäisehdot määräytyvät käyttäjäyritystä sitovan työehtosopimuksen mukaan. Työsopimuslain toimivuutta selvittäneen seurantatutkimuksen tietojen mukaan sekä työnantaja- että palkansaajajärjestöjen lakimiesten enemmistö arvioi vuokratyötä koskevien säännösten nykyisellään turvaavan vuokratyöntekijöiden aseman jokseenkin riittävästi. Tämän seurantatutkimuksen tarkempia tuloksia on selvitetty Eduskunnalle kevätistuntokaudella 2004 annetussa työelämäselonteossa.

Työvoiman vuokrausalan taloushallinto-, tietojenkäsittely- ja toimistotehtävissä olevia vuokratoimihenkilöitä koskeva työehtosopimus on vahvistettu yleissitovaksi työehtosopimukseksi. Työehtosopimuksen osapuolia ovat Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ja Palvelutyönantajien Erityispalvelujen Työnantajaliitto. Lisäksi vuokrausalan yritykset ovat solmineet valtakunnallisten työntekijäliittojen kanssa työehtosopimuksia.

Eurooppa-tasolla työ- ja sosiaaliasiainneuvoston työryhmäkäsittelyssä on direktiiviehdotus ((KOM 2002) 701 lopullinen) vuokratyöntekijöiden työehdoista. Sen käsittely on kesken. Direktiivin käsittelyn etenemisestä on informoitu työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa. Direktiivistä yritettiin saada pitkän käsittelytauon jälkeen poliittinen yhteisymmärrys TSTK -neuvostossa 5.12.2007 yhdessä työaikadirektiivin kanssa. Poliittista yhteisymmärrystä ei saavutettu ja asiassa etenemismahdollisuudet tulevat arvioitavaksi komission ja uuden puheenjohtajamaan toimesta vuonna 2008.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 9/2004 vp), joka koski hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2003, katsonut, että hallituksen antama selvitys ja kannanotto on asianmukainen. Valiokunta on uudemman kerran lausunnossaan (TyVL 7/2005 vp) hyväksynyt sen, että lausuma ei enää anna aihetta työministeriön toimenpiteisiin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 8/2006 vp.) edellyttänyt, että lausuman toteutumista tulee edelleen seurata hallituksen kertomuksessa.

Vuokratyöntekijöiden käyttöä ja asemaa työorganisaatioissa on selvitetty tutkimuksella vuosina 2004–2005 (Työpoliittinen tutkimus 283/2005 ja 302/2006).

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Asetetun työryhmän tehtävänä oli tarkastella, onko selvityshenkilön ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan määräaikaisen työn oikeutettua käyttöä. Työryhmän käsittelyssä on vuokratyöhön liittyviä kysymyksiä. Työryhmäraportissa arvioidaan erityisesti määräaikaisen sopimuksen solmimisedellytyksiä vuokratyössä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Näitä muutoksia koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 12.10.2007. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työministeriön kolmikantainen työryhmän selvitti vuokratyön käyttöä kokonaisuutena. Työryhmän ehdotukset valmistuivat marraskuussa 2007. Työryhmä ehdotti lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Muutoksia koskeva hallituksen esitys (HE 68/2008 vp) annettiin eduskunnalle toukokuussa 2008. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa i opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäyritysten ja vuokrayritysten käyttöön. Opas valmistuu vuoden 2009 alkupuolella.

Yksityisyyden suoja työelämässä
HE 121/1998 vp
Työasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.2.1999, että hallitus valmistelee uuden esityksen yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa ottaen asianmukaisesti huomioon valiokuntien tästä esityksestä antamat lausunnot.

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (477–480/2001) tuli voimaan 1.10.2001.

Työministeriö on valmistellut laista suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi esitteet, joita on levitty muun muassa lakia valvovien työsuojelupiirien ja tietosuojavaltuutetun toimesta. Esite on myös saatavilla työministeriön Internet-osoitteessa:
www.mol./pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/05_esitteet/tme8013s_tietosuoja.pdf.
Työministeriö on osallistunut myös lakia koskeviin koulutustilaisuuksiin.

Hyväksyessään lain eduskunta sisällytti vastaukseensa muun muassa seuraavan lausuman, joka on merkitty valtioneuvoston istunnon pöytäkirjaan 7.6.2001: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus välittömästi yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa valmistelee ehdotukset lainsäädännöksi, joka koskee alkoholi- ja huumetestien käyttöä sekä teknistä valvontaa ja sähköpostin käytön valvontaa työpaikoilla. Lakiehdotusten tulee sisältää selkeät säännökset siitä, millaisia huumetestejä ja missä tilanteissa työpaikoilla voidaan järjestää ja millaisilla edellytyksillä työntekijä on velvollinen niihin osallistumaan sekä siitä, millaista teknistä valvontaa työnantajalla on oikeus suorittaa ja miten sähköpostin käyttöä saadaan valvoa.”

Lausuman johdosta työministeriö asetti työelämän tietosuojalainsäädännön täydentämistä valmistelevan kolmikantaisen työryhmän, jonka tuli 31.12.2002 mennessä 1) selvittää ja

analysoida asiaa koskeva aikaisempi valmistelutyö, 2) valmistella analysoinnin pohjalta ehdotukset lainsäädäntötoimiksi koskien työnantajien sekä työntekijöiden ja virkamiesten oikeuksia ja velvollisuuksia työpaikalla tapahtuvan teknisen valvonnan ja sähköpostin käytön valvonnan yhteydessä sekä 3) toimia yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön 20.12.2000 asettaman huumausainetestien käyttöä selvittävän työryhmän kanssa sekä koordinoida ja tarvittaessa valmistella tämän työryhmän työn päätyttyä työelämää koskevat esitykset ehdotukseksi lainsäädäntötoimiksi. Työryhmän määräaikaa jatkettiin 31.5.2003 saakka, koska valmistelua pitkitti muun muassa huumausainetestien käyttöä koskevien säännösten valmistelun siirtyminen sosiaali- ja terveysministeriöltä työryhmälle. Työryhmä sai määräaikaan mennessä valmiiksi yksimielisen muistion, jonka pohjalta hallitus on antanut Eduskunnalle esityksen laiksi yksityisyyden suojasta työelämässä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 162/2003). Lakiesitys on lähetetty perustuslakivaliokunnalle ja hallintovaliokunnalle lausunnon antamista varten sekä työelämä ja tasa-arvovaliokunnalle mietinnön antamista varten. Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004) tuli voimaan 1.10.2004.

Eduskunnan vastaukseen sisältyy myös toinen lausuma (HE 75/2000 vp), jonka mukaan hallituksen on tarkoin seurattava soveltuvuustestien käyttöä työelämässä ja selvitettävä eri testimenetelmien luotettavuutta sekä annettava eduskunnalle selvityksensä asiasta vuoden 2002 loppuun mennessä. Työministeriö käynnisti asiaa koskevan tutkimuksen, jonka suoritti Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos. Tutkimus valmistui tammikuussa 2004 ja Eduskunnan edellyttämä selvitys annettiin työelämäselonteon yhteydessä kevätistuntokaudella 2004.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 9/2004 vp), joka koski hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2003, katsonut, että hallituksen antama selvitys ja kannanotto on asianmukainen.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (7/2005 vp) kiinnittänyt edelleen huomiota antamaansa lausuntoon valtioneuvoston selonteosta (VNS 4/2004 vp), jossa kiinnitettiin huomiota työsuhteisen työn ulkopuolelle rajattuihin työnteon muotoihin, kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen ja työkokeiluun sekä perhe- ja omaishoitoon. Lausumassa edellytettiin, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä työ- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvaa suojaa voitaisiin ulottaa edellä mainittuihin työnteon muotoihin. Nyt käsiteltävän lausuman johdosta valiokunta pitää tärkeänä, että uusia työnteon muotoja koskevan selvitystyön yhteydessä selvitetään myös se, tulisiko harjoittelijoiden huumetestaus tehdä mahdolliseksi.

Työministeriössä on valmisteltavana jatkotoimenpiteet, jotka perustuvat työelämäselonteosta saatuun eduskunnan vastaukseen (EV 10/2005 vp). Yhtenä toimenpiteenä on harkittu eityösuhteisten aseman selvittämistä työryhmässä tai toimikunnassa, jossa olisivat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö ja työmarkkinaosapuolet. Tämän työn yhteydessä voidaan selvittää myös työntekijöiden/työnhakijoiden huumetestausta koskevan lainsäädännön ulottamista soveltuvin osin muun muassa harjoittelijoihin.

Työministeriö on käynnistänyt vuoden 2006 lopulla tutkimuksen työelämän tietosuojaa koskevien säännösten toteutumisesta ja vaikutuksista. Tutkimuksen toteutti Turun yliopisto vuoden 2007 aikana ja sen mukaan lain säännökset toimivat kohtalaisesti, vaikka säännösten tunnettuisuus ei kaikilta osin ole erityisen hyvää. Tutkimus on toimitettu tiedoksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Lisäksi asetetaan kolmikantainen työryhmä selvittämään eityösuhteisten oikeudellista asemaa ja tämän työn yhteydessä kartoitetaan myös eityösuhteisten henkilöiden tietosuojaan ja testaukseen liittyviä kysymyksiä. Ei-työsuhteisten aseman parantamista selvittävän työryhmän toimikausi on vuosi 2008.

Asia ei anna enää aihetta edellä kerrottua enempää toimenpiteisiin. Ei-työsuhteisten asemaa koskevan selvitystyön yhteydessä tulee vuoden 2008 aikana selvitettäväksi uusien työnte-

komuotojen kuten harjoittelijoiden osalta huumetestausten tekeminen mahdolliseksi. Asiasta kerrotaan jatkossa työelämäselontekoa koskevien toimien yhteydessä. Ei-työsuhteisten selvitystyö valmistuu vuoden 2009 alkupuolella.

Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos
Muut 7/2000 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.5.2001, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen ennen rakentamisluvan myöntämistä tämän periaatepäätöksen jälkeen saadusta uudesta tutkimustiedosta ja teknisestä kehityksestä ydinjätteen loppusijoituksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Posiva Oy:n hanketta koskevan periaatepäätöksen voimassaolo lakkaa, ellei ydinenergialain mukaista rakentamislupaa haeta valtioneuvostolta 18.5.2016 mennessä. Hakemus jätettäneen työ- ja elinkeinoministeriöön nykynäkymin vuoden 2012 paikkeilla, joten selvityksen laatimista ei ole vielä kertomusvuonna aloitettu.

Tietoyhteiskunta
VNS 4/2001 vp – EK 34/2002
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 4) Julkisen osaamisrahoituksen kokonaisuudessa tule kehittää toimintatapoja, joilla pystytään rahoittamaan uutta luovia, alueellisia innovaatiojärjestelmiä vahvistavia ja aluekehitystä tukevia hankkeita nykyistä tasapainoisemmin. Tällä tulee olemaan kokonaistaloudellisesti suuri merkitys tulevaisuudessa.

Pääministeri Vanhasen II hallituksen työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman päätavoitteina on huolehtia työvoiman täysimääräisestä käyttämisestä ja työvoiman saatavuudesta, parantaa työelämän laatua ja työn tuottavuutta sekä edistää yrittäjyyshalukkuutta ja yritysten kasvua. Yrittäjyyshalukkuuden ja yritysten kasvuhakuisuuden parantamiseen pyritään vaikuttamaan mm. yrittäjyyskasvatuksella, verotuksen ja julkisen rahoituksen keinoin, yrittäjien sosiaaliturvaa kehittämällä sekä yritysten hallinollista taakkaa vähentämällä.

Valtioneuvosto teki 21.6.2007 periaatepäätöksen kansallisen tietoyhteiskunnan tavoitteista vuosina 2007–2011. Tavoitteita toteuttaa arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta ja sen sihteeristö erityisen toimintaohjelman avulla. Toimintaohjelmalla pyritään varmistamaan suomalaisen tietoyhteiskunnan voimakas, ripeä ja tasapainoinen kehittyminen. Työssä hyödynnetään Suomen perinteisiä vahvuuksia kuten nopeutta reagoida toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin sekä julkisen ja yksityisen sektorin pitkäaikaista ja tiivistä yhteistyötä.

Toimintaohjelman mukaan tietoyhteiskuntakehityksen kannalta keskeisimmät hallituskauden toimenpiteet ovat tietoyhteiskunnan infrastruktuurin, innovaatioympäristön ja markkinoiden, sisältöjen ja palveluiden sekä osaamisen ja valmiuksien kehittäminen. Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan mukaan kehittämisen lähtökohtana tulee olla kansalaisten tasavertainen osallisuus ja palvelukehityksen asiakaslähtöisyys. Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan sihteeristö raportoi toimintaohjelman hankkeiden tilanteesta ja etenemisestä neuvottelukunnalle vuosittain. Ensimmäinen raportointikerta oli tammikuussa 2009. Toimintaohjelmaa täydennetään joustavasti hallituskauden aikana ja sitä päivitetään vuosittain raportoinnin yhteydessä.

Vuoden 2007 alusta käynnistynyt klusteriperustainen osaamiskeskusohjelma pyrkii kokoamaan hajallaan olevia osaamis- ja tutkimusresursseja vaikuttavammiksi kokonaisuuksiksi. Alueiden välisen yhteistyön vahvistamisen lisäksi ohjelma luo edellytyksiä uusien työpaikkojen ja yritysten syntymiselle, uusille liiketoimintamahdollisuuksille sekä tukee yritysten ja muiden innovaatiotoimijoiden kansainvälistymistä.

Strategisen huippuosaamisen keskittymät (SHOK) tarjoavat korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja tutkimustoimintaa hyödyntäville yrityksille uuden tavan tehdä tiivistä yhteistyötä keskenään. Toimintansa ovat aloittaneet Metsäklusteri Oy, Tivit Oy (tieto- ja viestintäteollisuus ja -palvelut) ja Fimecc Oy (metallituotteet ja koneenrakennus). Energia ja ympäristö -keskittymä Cleen Oy ja Terveys ja hyvinvointi -keskittymä ovat valmisteluvaiheessa. Uutena mahdollisena keskittymänä on noussut esille rakennettu ympäristö, jonka valmistelu on käynnistetty.

Pitkäjänteistä tutkimustoimintaa edistävää SHOK-toimintaa ja tutkimustiedon hyödyntämistä tukevaa osaamiskeskusohjelmaa toteutetaan toisiaan tukevalla tavalla. Esimerkkinä hyvin käynnistyneestä yhteistyöstä ovat Metsäklusteri Oy ja Uusiutuva metsäteollisuus osaamisklusteri, jotka ovat luoneet yhteistyömallin alueilla toimivien yritysten ja tutkimusorganisaatioiden osallistumiseksi klusterin käynnistämiin tutkimusohjelmiin.

Työllisyysasteen nostaminen
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 11) Työllisyysasteen nostamisen 80 prosenttiin — yhdessä aktiivisen maahanmuuttopolitiikan kanssa — vuoteen 2015 mennessä tulee olla hallituksen työllisyysstrategian tavoitteena. Se merkitsee vankan perustan luomista Suomen houkuttelevuudelle ja sen estämiselle, että Suomen kilpailukyvyn heikkoudet muuttuvat hyvinvoinnin kasvua estäviksi kesto-ongelmiksi.

Pääministeri Matti Vanhasen toisen hallituksen ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi hyvinvoinnin lisääminen parantamalla työllisyyden ja tuottavuuden kasvun edellytyksiä. Tavoitteena on työllisyyden kasvu 80 000–100 000 hengellä vaalikauden aikana, mikäli kansainvälisen talouden kehitys jatkuu suotuisana ja palkkakehitys muodostuu työllisyyttä tukevaksi. Tällöin työllisyysaste nousisi noin 72 prosenttiin. Hallituksen pitkän aikavälin työllisyysastetavoite on 75 prosenttia.

Työllisyyden lisääminen on työvoiman ikääntymisen ja työmarkkinoiden kohtaantoongelmien vuoksi aikaisempaa haasteellisempaa. Suurin uhka vahvan talouskasvun ja työllisyyden kasvun jatkumiselle pitkällä aikavälillä on työvoiman riittämätön saatavuus siitä huolimatta, että työttömyys on edelleen noin 6,5 prosentin tasolla.

Työllisyyden kasvuedellytykset ovat voimakkaasti heikentyneet kansainvälisen rahoitusmarkkinakriisin ja sitä seuranneen talouskasvun ennakoitua jyrkemmän hidastumisen seurauksena. Talouskehityksen näkymät ovat hyvin epävarmoja, ja työllisyysasteen ennakoidaan alenevan vuosien 2009–2010 aikana.

Työllisyyttä ja työvoiman tarjontaa lisääviä toimia koordinoidaan hallituskauden ajan toimivassa Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmassa. Ohjelman päätavoitteina on työpanoksen saaminen mahdollisimman täysimääräisesti käyttöön, työn tuottavuuden ja työelämän laadun oleellinen parantuminen sekä yrittäjyys- ja yritysten kasvuhalukkuuden koheneminen. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nuorisoikäluokkien korkeaa osaamista ja

nopeaa työelämään siirtymistä, aikuisväestön osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä, ikääntyvien työssä jatkamista nykyistä pidempään ja rakenteellisen työttömyyden alentamista. Työllisyyden tuntuva kasvu edellyttää myös työperusteisen maahanmuuton lisääntymistä.

Ratkaisuja työvoiman tarjonnan lisäämiseksi ja kohtaanto-ongelmien torjumiseksi valmistellaan useissa hallitusohjelman perusteella asetetuissa työryhmissä. Työn kannustavuutta lisätään sosiaaliturvan uudistusta valmistelemassa komiteassa. Toimenpiteitä työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin valmistellaan valtiovarainministeriön johtamassa työryhmässä. Ratkaisuehdotuksia ammatillisen liikkuvuuden ja aikuisten osaamisen lisäämiseksi valmistellaan ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksessa. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt valmistelutyön jouston ja turvan uuden tasapainon luomiseksi työmarkkinoilla ja työelämässä.

Työllisyyden kasvu on vuoden 2008 aikana ollut hyvin myönteistä. Tammi-marraskuussa työllisiä oli keskimäärin 42 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työllisyysasteen kausitasoitettu trendi oli marraskuussa 70,7 prosenttia. Työllisyyden ennakoidaan kuitenkin heikon talouskehityksen seurauksena kääntyvän laskuun vuoden 2009 alkupuolella. Heikon talouskehityksen aikana hallitus torjuu työttömyyden kasvua vakauttamalla yritysten rahoitusasemaa, kohdennetuilla elvytystoimilla ja työvoiman osaamista parantamalla.

Pitkällä aikavälillä suurin työllisyyden kasvupotentiaali on työttömissä työnhakijoissa ja ikääntyneiden työurien pidentämisessä. Tärkeää myös on, että myös vajaakuntoisilla, työkyvyttömyyseläkkeellä olevilla ja vanhuuseläkkeellä olevilla olisi riittävät mahdollisuudet ja kannustimet osa- tai kokoaikaiseen työssäkäyntiin. 75 % työllisyysaste on kuitenkin realistinen vasta ensi vuosikymmenen puolivälin jälkeen, jolloin suuret ikäluokat ovat siirtyneet pois työikäisestä väestöstä.

Työaikajärjestelyt, perheen, opiskelun ja työelämän yhteensovittaminen
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 13) Hallituksen tulee yhdessä työmarkkinaosapuolien kanssa ryhtyä toimiin sellaisten työaikajärjestelyjen aikaansaamiseksi, joiden avulla perheen, opiskelun ja työelämän yhteensovittaminen on elinkaarelle nykyistä joustavampaa.

Lausuman yksityiskohtaisen sisällön osalta työministeriö viittaa antamaansa vastaukseen Työn ja arjen yhteensovittamisen joustavoittaminen (VNS 3/1997 vp).

Lisäksi työministeriö toteaa, että opiskelun ja työelämän yhteensovittamisesta tukevat sekä opintovapaalaki (273/1979) että erityisesti aikuiskoulutustuesta annettu laki (1276/2000), joka tuli voimaan vuonna 2001. Aikuiskoulutustuen saaja voi lisäksi saada opintolainan valtiontakauksen siten kuin siitä opintotukilaissa säädetään. Myös vuorotteluvapaan ja osa-aikalisän aikana on mahdollisuus opiskella. Vuorotteluvapaalain (1305/2002) 14 §:n 2 momentin mukaan vuorottelukorvaus voidaan maksaa myös vähentämättömänä, vaikka työnantaja kustantaa työntekijän koulutuksen edellytyksin, ettei etua lueta työntekijän veronalaiseksi tuloksi.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusten ohjelmissa on myös lukuisia aikuiskoulutusta tukevia toimenpiteitä. Aikuiskoulutusta on kehitetty parlamentaarisen aikuiskoulutus-työryhmän ehdotusten pohjalta. Jo vuonna 2003 käynnistyi opetusministeriön toimesta viisivuotinen aikuisväestön osaamistason kohottamisen lisätoimenpideohjelma, jonka puitteissa tavoitteena oli, että koulutuksen aloittaa vuositasolla vähintään 10 000 henkilöä. Aikuiskoulutustuen

edellytyksenä olevaa työhistoriaa lyhennettiin vuoden 2006 elokuun alusta aiemmasta 10 vuodesta 5 vuoteen. Tämä on jonkin verran lisännyt aikuiskoulutustuen käyttöä. Vuoden 2007 aikana aikuiskoulutustukea sai runsaat 8 000 henkilöä.

Hallitus edistää myös elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia työelämässä ja tällaisia toimenpiteitä on myös vuosia 2003–2004 ja 2005–2007 koskevissa tulopoliittisissa sopimuksissa, joiden toteuttamiseen valtiovalta omalta osaltaan on sitoutunut. Mm. ammattitutkintostipendin määrää on tarkoitus korottaa ja sen saamisen ehtoja helpottaa, kehittää aikuiskoulutuksen määrärahoja, oppisopimuskoulutuksena toteutettavan lisäkoulutuksen määriä ja aikuisten näyttötutkintojärjestelmää sekä selvittää aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) ja koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) muutosmahdollisuuksia. Myös työaikapankkijärjestelmän mahdollisuudet ja käyttöönotto edistävät työaikajärjestelyjen monipuolisuutta. Työaikapankkien käyttöä selvitettiin vuonna 2004 käynnistyneessä tutkimuksessa (Työpoliittinen tutkimus 284/2005). Vuoden 2007 alusta tulivat voimaan palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain muutokset, joilla turvataan työaikapankkisaatavien maksaminen palkkaturvana henkilön kuuden kuukauden palkkaa vastaavaan määrään saakka.

Uuteen vuonna 2005 alussa voimaan tulleeseen sairausvakuutuslakiin (1224/2004) sisältyy perheen ja opiskelun yhteensovittamisen kannalta keskeinen isien oikeuksia koskeva uudistus. Sen mukaan päätoimisesti opiskelevalla isällä on muusta työllistymisestä poikkeuksena oikeus vähimmäismääräiseen isyysrahaan. Tällä uudistuksella haluttiin parantaa päiväkohtaisesti maksettavan isyysrahan ja kuukausiperusteisesti maksettavan opintorahan yhteensovittamista siten, että opiskelevien isien mahdollisuudet opiskelujen ja perheen yhteensovittamisen paranevat. Sama säännös koskee myös äitiys- ja vanhempainrahaa.

Työministeriön kolmikantainen työryhmä selvitti perhevapaasäännösten toimivuutta eri käyttäjien näkökulmasta erilaisissa perhetilanteissa. Työryhmä esitti osittaisen hoitovapaaoikeuden laajentamista erityisen huollon ja hoidon tarpeessa olevan vammaisen ja pitkäaikaisesti sairaan lapsen vanhemmille, adoptiovanhempien perhevapaaoikeuksien laajentamista, etävanhemmalle oikeutta tilapäiseen hoitovapaaseen ja niin sanotun isän bonusvapaan käytön joustavoittamista. Työryhmän esitysten pohjalta on laadittu hallituksen esitys keväällä 2006.

Työsopimuslain säännökset osittaisen hoitovapaan laajentamisesta, adoptiovanhemman hoitovapaaoikeuden laajentamisesta ja etävanhemman saattamisesta tilapäisen hoitovapaan piiriin tulivat voimaan 1.8.2006. Adoptiovanhempien vanhempainrahakauden pidentäminen, vanhempainrahan myöntäminen rekisteröidyssä parisuhteessa olevalle sekä niin sanotun isäkuukauden toteuttaminen joustavammassa muodossa toteutui vuoden 2007 alusta.

Hallitusohjelman mukaisesti isyysvapaata tullaan pidentämään kahdella viikolla vuodesta 2010 lukien. Lisäksi selvitetään vanhempainvapaajärjestelmien laajemman uudistamisen mahdollisuus.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti tammikuussa 2008 työryhmän selvittämään omaisten hoitamiseen ja toisaalta hoitajien työn ja yksityiselämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon muun muassa työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteet. Työryhmän selvitystyön tuloksena syntyi neljä vaihtoehtoista tapaa järjestää hoitovapaa läheistään hoitavalle. Työryhmän esitysten jatkotyöstäminen siirrettiin marraskuussa 2008 joustoturvaryhmän alaryhmänä työskentelevälle työelämän sääntelyryhmälle. Työryhmän tulee toimeksiantonsa mukaan tehdä esitys omaisten hoitamiseksi tarkoitetusta hoitovapaasta osana laajempaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiskysymystä.

Yrittäjyyden vahvistaminen
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 17) Yrittämisen kannustimia tulee kehittää ja yrittäjyyden esteitä tulee poistaa nykyistä määrätietoisemmalla kansallisella yrittäjyyspolitiikalla. Tämän lisäksi yritysten kasvun edistämisessä ja uusien yritysten syntymisessä on tärkeää kehittää paikallista innovaatioympäristöä.

Pääministeri Vanhasen II hallituksen työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman päätavoitteina on huolehtia työvoiman täysmääräisestä käyttämisestä ja työvoiman saatavuudesta, parantaa työelämän laatua ja työn tuottavuutta sekä edistää yrittäjyyshalukkuutta ja yritysten kasvua. Yrittäjyyshalukkuuden ja yritysten kasvuhakuisuuden parantamiseen pyritään vaikuttamaan mm. yrittäjyyskasvatuksella, verotuksen ja julkisen rahoituksen keinoin, yrittäjien sosiaaliturvaa kehittämällä sekä yritysten hallinnollista taakkaa vähentämällä.

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman kaksi erityistä painopistettä yrittäjyyden edistämisessä ovat olleet yritysten kasvun edistäminen ja hallinnollisten velvoitteiden keventäminen. Näissä molemmissa on käynnistetty myös erilliset valmisteluhankkeet. Kasvu- ja omistajayrittäjyyden seurantatyöryhmä asetettiin syksyllä 2008. Sen tehtävänä on ohjata kasvuyritys- ja omistajayrittäjyyspolitiikan suunnittelua, valmistelua, toteutusta ja seurantaa. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen ohjausryhmä ehdotti väliraportissaan vuoden 2008 lopussa, että yritysten hallinnollista taakkaa vähennetään kansallisella toimintaohjelmalla vuoden 2006 tasoon verrattuna 25 prosentilla vuoden 2012 loppuun mennessä. Kasvuyrittäjyyskysymyksiä varten työ- ja elinkeinoministeriöön perustettiin ministeriön innovaatio-osastolle myös erityinen kasvuyritysryhmä.

Esitys kansalliseksi innovaatiostrategiaksi valmistui kesäkuussa 2008. Raportissa esitetään merkittäviä linjauksia Suomen innovaatiopolitiikan uudistamiseksi ja toimenpideohjelma niiden saavuttamiseksi. Asiaa koskeva selonteko on annettu eduskunnalle lokakuussa 2008. Kansallisen innovaatiostrategian tehtävänä on luoda edellytyksiä laaja-alaiselle innovaatiopolitiikalle suomalaisessa yhteiskunnassa, varmistaa innovaatioympäristömme kansainvälinen kilpailukyky sekä edistää innovaatioiden syntyä ja käyttöönottoa. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteilla kansallinen teollis- ja tekijänoikeuksien strategia. Valtioneuvoston selontekoa eduskunnalle on valmisteltu yhteistyössä opetusministeriön kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti vuonna 2008 naisyrittäjyyttä sekä luovien alojen yrittäjyyttä koskevat kehittämishankkeet.

Työ- ja elinkeinoministeriön alue- ja paikallishallinto uudistuu vuoden 2009 alussa. Tällä jatketaan työ- ja elinkeinoministeriön perustamisen yhteydessä keskushallinnossa toteutettua yrittäjyyttä ja työllisyyttä tukevien palvelujen tiiviimpää vuorovaikutusta ja kokoamista yhteisiin yksikköihin alue- ja paikallishallinnossa. Työllisyyden ja yrittäjyyden hallinnollinen yhdistäminen perustuu hallitusohjelmaan. Uudistuksella varmistetaan ministeriöuudistuksen tavoitteita, erityisesti työvoiman saatavuuden turvaamista ja yritystoiminnan osaamislähtöistä kehittämistä.

Alueiden kehittäminen
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 26) TE-keskuksia tulee vahvistaa lisäämällä niihin alueilla toimivia teknologia-asiamiehiä.

Alueiden kykyä hyödyntää T&K-osaamista tehostamalla koulutusta ja neuvontaa mm. vahvistamalla työvoima- ja elinkeinokeskusten teknologiayksiköiden resursseja parannetaan osana hallituksen teknologiapolitiikkaa.

Innovaatioympäristön tehokkuuden ratkaisee se, kuinka hyvin se reagoi nykyisiin ja tulevaisuuden toimintaympäristön tarpeisiin sekä innovaatiotoimijoiden kyky toimia kokonaisuutena. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rooli on merkittävä tässä kokonaisuudessa tutkimustiedon ja teknologian siirtämisessä talouden hyödynnettäväksi ja muun yhteiskunnallisen kehityksen tukemiseksi.

Teknologiaan panostaminen ja uuden teknologian hyödyntäminen ovat TE-keskuksen osastorajojen ylittävää toimintaa. Myös keksintöasiamiespalveluja on vahvistettu vuonna 2003 TE-keskuksissa.

TE-keskusten teknologiapalveluita vahvistettiin viidellä uudella teknologia-asiantuntijalla. Asiantuntijalisäykset kohdistuivat Pohjois-Savon, Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan TE-keskuksiin. Teknologiapalveluiden vahvistamista jatketaan edelleen koko hallituskauden ajan.

TE-keskusten teknologiapalveluita vahvistettiin edelleen vuonna 2004 hallitusohjelman mukaisesti viidellä uudella teknologia-asiantuntijalla. Lisäykset kohdistuivat Kaakkois-Suomen, Lapin, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan TE -keskuksiin.

Vuonna 2005 lisättiin TE -keskusten teknologia-asiantuntijoiden määrää edelleen hallitusohjelman mukaisesti. Lisäykset kohdistuivat Hämeen, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen TE -keskuksiin.

Ministeri Pekkarinen päätti kesäkuussa 2005, että Työvoima- ja elinkeinokeskusten (TE-keskus) yritysosastojen teknologiayksiköt (14) siirretään 1.1.2006 alkaen suoraan TE-keskuksen johtajan alaisuudessa toimiviksi TE- keskusten teknologian kehittämisosastoiksi, joiden henkilöstö toteuttaa Tekesille asetettuja päämääriä ja tavoitteita Tekesin prosesseissa, tulosyksiköissä ja tiimeissä. TE-keskusten teknologian kehittämisosastojen tulosohjaus on osa ministeriön ja TE-keskusten sekä Tekesin tulosohjausta.

Ohjauksen kehittämisellä pyritään myös vaikuttamaan innovaatio- ja t&k -toiminnan laadulliseen ja määrälliseen kasvuun alueilla, erityisesti kasvukeskusten ulkopuolisilla alueilla. Tavoitteena on varmistaa koko maan potentiaalisten teknologia- ja innovaatiohankkeiden tasavertainen pääsy kehittämistoimien kohteeksi. TE-keskuksissa toimivan Tekesin asiantuntijaverkoston keskeisinä tehtävinä ovat sekä aktivointitoiminnan lisääminen ja sen tehokas kohdentaminen että kansallisten teknologiaohjelmien jalkauttaminen ja niiden tulosten siirto alueellisten toimijoiden käyttöön. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Vuoden 2008 aikana asiassa ei ole tapahtunut uutta raportoitavaa. TE-keskuksissa on valmistauduttu uuteen 1.2.2009 alkaen voimaan tulevaan organisointiin, jossa teknologian kehittäminen on osa innovaatioiden ja kansainvälistyvän liiketoiminnan vastuualuetta.

Suomen energia- ja ilmastopolitiikka
Muut 4/2001 vp
Talousvaliokunta

1) Eduskunta edellytti 24.5.2002, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin kivihiilen käytön hallituksi rajoittamiseksi sähkön ja lämmön tuotannossa esimerkiksi kokonaiskäyttösopimuksin.

2) Eduskunta edellytti, että hallitus
– nopeuttaa tiukan energiansäästöohjelman toteuttamista ja ohjaa yhdyskunta- ja aluerakenteiden muotoutumista energian säästämiseksi,
– ryhtyy toimenpiteisiin säästöohjelmia tukevan energiansäästön yleislain säätämiseksi,
– ryhtyy toimenpiteisiin energian jakeluyhtiöitä koskevan palveluvelvoitteen säätämiseksi tiedottamisesta energiansäästötavoista ja uusista tekniikoista kuluttajille ja
– ryhtyy toimenpiteisiin energiaverotuksen kehittämiseksi energiansäästöä edistävällä tavalla.

3) Eduskunta edellytti, että uusiutuvan energian tutkimusta, kehittämistä ja käyttöönottoa tuetaan ilmastostrategiaan sisältyvän edistämisohjelman mukaisesti kuitenkin niin,
– että biomassan käyttöä edistetään ohjelmaa enemmän muun muassa veropolitiikan, investointitukien ja teknologian kehittämistukien sekä kestävän metsätalouden metsänparannusvarojen lisäresursseilla, tehostamalla energiapuun ja turpeen käyttöä,
– että kehitetään kierrätyspolttoaineiden, lajitellun yhdyskuntajätteen, biokaasujen ja muiden biomassojen käyttöä ja
– että uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön jakeluverkkoihin pääsy turvataan esimerkiksi vihreiden sertifikaattien kauppaan perustuvalla järjestelmällä ja asettamalla tarvittaessa ostovelvoitteita verkon haltijoille.

4) Eduskunta edellytti, että hallitus antaa eduskunnalle selvityksen lausumien toteutumisesta seuraavan vaalikauden aikana.

Valtioneuvosto antoi 24.11.2005 eduskunnalle selonteon "Lähiajan energia- ja ilmastopolitiikan linjauksia ─ kansallinen strategia Kioton pöytäkirjan toimeenpanemiseksi" (VNS 5/2005 vp). Selonteon liitteenä 1 on selvitys vuoden 2001 ilmastostrategian toteuttamisesta ja eduskunnan lausumien mukaisista toimista. Valtioneuvosto antoi 6.11.2008 eduskunnalle jälleen uuden selonteon ”Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia” (VNS 6/2008 vp). Strategiaa toimeenpannaan ja toimeenpanoa seurataan työssä mukana olevien kuuden ministeriön työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, ulkoasiainministeriön, valtiovarainministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä.

Eduskunnan saamien uusien energia- ja ilmastopoliittisten selontekojen ja vuoden 2001 selontekoa koskevan toteutumaselvityksen vuoksi lausuma voidaan poistaa. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Nuori työtön, väylä kohti työelämää
HE 225/2002 vp — EV 230/2002 vp
Työ- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 16.12.2002, että tehostetaan toimenpiteitä niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle etsitään oma väylä kohti työelämää muun mu-

assa oppilaitosten, työvoimatoimistojen, työpajojen, kuntoutuksen ja yksilövalmennuksen sekä nuorisotyön välineitä käyttämällä.

Vuonna 2008 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli työnvälitysrekisterissä kuukaudessa keskimäärin 21 330 (joulukuun luvut puuttuvat). Työttömiä nuoria oli näin ollen keskimäärin kuukaudessa noin 890 vähemmän kuin vuonna 2007 ja 14 000 vähemmän kuin 2003. Nuorten työttömyys on alentunut yhteiskuntatakuun toteuttamisen aikana kaikkien TE-keskusten alueilla syyskuuhun 2008 saakka, jolloin nuorten työttömyys alkoi lisääntyä. Lokakuussa työttömyys lisääntyi 7 % edellisen vuoden tilanteeseen verrattuna ja marraskuussa +15 %.

Työ- ja elinkeinohallinnon vastuulla oleva, vuonna 2005 käyttöön otettu **yhteiskuntatakuu** jatkuu edelleen. Yhteiskuntatakuussa on keskeistä varhainen puuttuminen työttömyyden pitkittymiseen tehostetulla palvelulla. TE-toimisto laatii yhdessä työttömänä työnhakijana olevan nuoren kanssa palvelutarpeen sisältävän **työnhakusuunnitelman** mahdollisimman pian nuoren ilmoittauduttua työttömäksi työnhakijaksi, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa työnhaun alkamisesta (aikaisemmin kuin aikuisille). Suunnitelmaan kirjataan ne yhdessä harkitut, sovitut tavoitteet, palvelut ja toimenpiteet, jotka tukevat nuoren työnhakua ja edistävät hänen sijoittumistaan työhön tai koulutukseen.

Jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle on laadittava ennen kolmen kuukauden yhdenjaksoista työttömyyttä joko **yksilöity työnhakusuunnitelma**, joka sisältää sopimuksen tarjottavasta aktiiviratkaisusta (voi olla toimenpiteitä ja palveluja), **kotoutumissuunnitelma** (kotoutumislain piirissä oleville maahanmuuttajanuorille yhteistyössä kunnan edustajan kanssa) tai **aktivointisuunnitelma** (pohjana laki kuntouttavasta työtoiminnasta).

Yhteiskuntatakuun tavoitteena on nuorten työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen ja kestävien ratkaisujen aikaansaaminen. Vuonna 2007 yksilöity suunnitelma tehtiin 81,7 % nuorista, joiden työttömyyden kesto ylitti kolme kuukautta. Vuoden 2008 tammi-elokuussa yksilöity työnhakusuunnitelma oli tehty 82,3 prosentille. Suurimmissa työvoimatoimistoissa erityiset nuorten työvoimaneuvojat vastaavat nuorten yhteiskuntatakuun sisältämien palvelujen käynnistämisestä ja etenemisestä ja kaikissa toimistoissa on nimetty vastuuhenkilö yhteiskuntatakuun toimeenpanoa tukemaan. Palveluja järjestetään yhteistyössä työvoiman palvelukeskusten, työpajojen, koulutoimen ja oppilaitosten sekä sosiaalitoimen kanssa.

Nuorten työpajatoiminnalla ehkäistään nuorten syrjäytymistä, tuetaan koulutukseen siirtymistä ja työllistymistä. Nuorten työpajat ovat alle 25-vuotiaille, työttömille nuorille tarkoitettuja työharjoittelupaikkoja, jotka on tarkoitettu myös elämäntaitojen kehittämiseen, aikuistumiseen, yhteisölliseen kasvuun ja työssäoppimiseen. Nuorten työpajatoiminnan sisällöllinen kehittäminen kuuluu opetusministeriössä nuorisoyksikön toimialaan. Työ- ja elinkeinohallinto tekee yhteistyötä työpajojen kanssa myöntämällä palkkatukea, ohjaamalla nuoria työharjoitteluun ja työelämävalmennukseen ja hankkimalla valmentavaa työvoimapoliittista aikuiskoulutusta nuorten tarpeisiin

Työpajoille vuonna 2007 osallistui kaikkiaan 12 829 valmentautujaa ja heistä alle 29-vuotiaita oli 8081 henkilöä (+13 % ed vuodesta), suurin osa alle 25-vuotiaita. Poikia on hiukan enemmän kuin tyttöjä. Työpajaan ohjatuista nuorista 63 % tuli työvoimatoimiston lähetteellä. Ammatillinen koulutus puuttui 67 prosentilta. Perusopetustaustalla oli peräti 57 %, joista 2,5 % puuttuu peruskoulun päättötodistus. Nuorten työpajojen yksittäisten toimipisteiden lukumäärä on pysynyt ennallaan, vaikka kuntien yhdistymisen myötä hallinnoivien organisaatioiden lukumäärä on laskenut; nuorten työpajojen lukumäärä on tällä hetkellä noin 180. 55 prosentilla pajoista on hallinnollinen päätös vakinaisuudesta ja kaikkiaan vakinaisuusaste on 80 %, jos mittariksi lisätään, että paja on yhtäjaksoisesti toiminut yli 10 vuotta. Valmentajia eli ohjaajia oli 1113, joista 601 naisia (vakinaisia työsuhteita 800, projektirahoituksella 118 HTVtä ja tukityöllistettyjä 195 HTVtä). Työpajoilla mukana olevista nuoris-

ta myönteisesti sijoittui 74 %; siis joko koulutukseen, työhön tai muuhun aktiiviseen toimintaan (vanhempainvapaa, asepalvelus tai sairaanhoidon palvelut...).

Hallituksen lisämääräraha (30,5 milj euroa) nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllisyyden parantamiseen sovittiin käytettäväksi vuonna 2008 työ- ja elinkeinoministeriössä lisämääräraha palkkatukeen rekrytointitukena (5,4 milj. euroa), jolla alennetaan ammattikoulutettujen nuorten rekrytointikynnystä hyvittämällä kokemuksen ja osaamisen puutteita työnantajalle maksettavana palkkatukena (alennetaan noin 2000 ammattikoulutetun nuoren rekrytointikynnystä) sekä palkkatukena oppisopimuskoulutukseen 3,35 milj euroa, jolla lisätään ammattikouluttamattomien nuorten oppisopimuskoulutusta (noin 700 ammattikouluttamattomalle nuorelle). Opetusministeriössä määräraha kohdennettiin nuorten työpajatoimintaan ja etsivään työhön (2,5 milj euroa) sekä ammattistarttiin ja laajennettuun työssäoppimisen kokeiluun ammatillisessa peruskoulutuksessa ja oppisopimuskoulutuksessa (4,25 milj euroa). Em. nuorisorahan käytössä pidettiin ensimmäisenä tavoitteena, että nuoret on saatava nykyistä nopeammin osaaviksi. Niinpä 15 milj euroa sovittiin siirrettäväksi opetusministeriön pääluokkaan ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseksi. Toiseksi osaavat nuoret on saatava heti valmistumisen jälkeen ripeästi työelämään.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla jatketaan koulutuksella hyvin alkanutta urakehitystä tukemalla mahdollisuuksien mukaan työelämän alkua ja työpaikkaan sijoittumista muun muassa henkilökohtaisilla neuvonta- ja ohjauspalveluilla (myös puhelimitse ja verkossa), ryhmäpalveluilla sekä ennen kaikkea työnvälityksen kautta työllistymistä tukevia toimenpiteitä tarjoamalla.

Oppisopimuskoulutuksen opiskelijamäärä vuonna 2007 oli yhteensä 62 500 (edellisenä vuonna 54 600), joista alle 25-vuotiaita noin 11 550. Työ- ja elinkeinohallinto tukee työttömien osallistumista oppisopimuskoulutukseen myöntämällä työnantajalle palkkatukea oppisopimuksen perusteella. Oppisopimuskoulutuksessa palkkatukijakso voi olla koko oppisopimuskauden pituinen.

Palkkatukea sidottiin vuonna 2008 nuorten työllistämiseen yhteensä noin 18,9 milj. euroa. Palkkatuella työllistettiin alle 25-vuotiaita nuoria vuonna 2007 yhteensä 8 392, joista ensimmäisenä puolivuotiskautena 6 454 (oppisopimukseen 2 728 sekä muulla palkkatuella 3 726). Vuoden 2008 alun puolivuotiskaudella palkkatuella työllistettyjä nuoria oli yhteensä 5 776, joista oppisopimukseen 2 928 ja muulla palkkatuella 2 848. Vuonna 2007 palkkatuella ja valtiolle työllistettynä oli nuoria keskimäärin 3 467 henkilöä ja vuoden 2008 tammimarraskuussa 3 339 henkilöä.

Työvoimakoulutuksen aloitti vuonna 2007 yhteensä 17 480 alle 25-vuotiasta. Vuoden 2008 alkupuoliskolla työvoimakoulutuksen aloitti vastaavasti 6120 nuorta, hieman enemmän kuin vastaavana ajankohtana 2007. TE-toimistojen ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelussa vuonna 2007 asioi 10 350 alle 25-vuotiasta (35 % kaikista päättyneistä ohjauksista), joista ammattitaidottomia nuoria oli 8 420.

Euroopan sosiaalirahasto-ohjelmissa alle 25-vuotiaiden osuus kaikista projekteihin osallistuvista on ollut 2000-luvulla keskimäärin noin 18 % kaikista osallistuvista, joskin osuus on pienentynyt viime vuosina 2006/17 %, 2007/16 %, 2008/10 % (arvio). Painopistealueina hankkeissa on ollut mm. työllistymisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen käyttäen hyväksi työelämälähtöisiä, räätälöityjä toimenpideyhdistelmiä.

Edellisen hallituskauden aikana on perustettu 39 työvoiman palvelukeskusta. Ne ovat moniammatillisia asiantuntijaverkostoja, jotka tarjoavat tukea ja palveluja työttömille, joiden työmarkkinoille auttamiseen nykyiset erillään olevat palvelut ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Vuoden 2007 aikana työvoiman palvelukeskuksissa on palveltu noin 26 200 työtöntä asiakasta, joista noin 16 % on ollut alle 25-vuotiaita nuoria. Työvoiman palvelukeskuksis-

sa oli työttömiä keskimäärin kuukaudessa v. 2008 tammi-marraskuussa 12 354, joista alle 25-vuotiaita 1 517 eli 12,3 %.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta velvoittaa kunnan ja työvoimatoimiston laatimaan yhdessä alle 25 -vuotiaan työttömän kanssa aktivointisuunnitelman silloin, kun nuori täyttää lain mukaisen aktivointiehdon. Aktivointisuunnitelmassa sovitaan siitä, millä tavoin nuorta tuetaan sijoittumaan avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen ja ellei tämä ole mahdollista, millä tavoin häntä tuetaan elämänhallinnan parantamiseksi. Vuonna 2007 kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisen aktivointiehdon täyttävien nuorten kanssa tehtiin työvoimatoimiston ja kunnan yhteistyönä 6 300 aktivointisuunnitelmaa. Tammi-marraskuussa 2008 aktivointisuunnitelmia tehtiin yhteensä 17 010, joista alle 25-vuotiaille 2 831 eli 16,6 % ja kuntouttavan työtoiminnan aloitti (työmarkkinatuella) yhteensä 14 178, joista alle 25-vuotiaita oli 628 eli 4,4 %.

Arviolta noin 14 000 nuorta on ajoittain rekisteritietojen tavoittamattomissa. Samat nuoret eivät ole opiskelemassa tai syrjäytyneenä vuodesta toiseen vaan vaihtavat rooliaan useita kertoja vuosien varrella. Nuorten urakehitykseen ja työllistymisen nopeuteen vaikuttavat mm koulutukseen pääsyn lykkääntyminen, koulutusaikojen pitkittyminen, koulutuksen keskeyttäminen sekä työllistymisen viivästyminen valmistumisen jälkeen. Syrjäytymisvaarassa olevia nuoria autetaan parhaiten moniammatillisen asiantuntijaverkoston avulla. Joustava perusopetus, riittävä opintojen ohjaus ja koulujen terveyspalvelut, kymppiluokat ja ammattistartit sekä työpajatoiminta ja hakeva nuorisotyö yhdessä työ- ja elinkeinohallinnon yhteiskuntatakuun tehostetun palvelun sekä kehittyvien neuvonta- ja ohjauspalveluiden avulla ehkäisee syrjäytymistä. Palveluja kehittämällä sekä koulutusta ja aktiivitoimenpiteitä yhdistämällä luodaan polkuja työllisyyteen ja taataan osaavan työvoiman saatavuutta. Siirtymien tehostamistoimia ja seurantaa ja kehitetään mm elokuussa 2008 opetusministeriön asettamassa moniammatillista viranomaisyhteistyötä ja sen lakisääteistämistä selvittävässä työryhmässä. Myös kaikki kolme politiikkaohjelmaa sisältävät nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä toimia.

Sosiaaliset yritykset
HE 132/2003 vp — EV 130/2003 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.12.2003, että hallitus huolehtii sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön toimeenpanon edellyttämästä tehokkaasta tiedottamisesta, opastuksesta ja koulutuksesta.
2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi,
– toimiiko sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntö ja saadaanko sen avulla luotua maahan sosiaalista yritystoimintaa;
– miten sosiaalisten yritysten tarvitsemat yrityspalvelut ja rahoitus saadaan järjestettyä;
– onko lain kohderyhmän rajausta vajaakuntoisiin ja pitkäaikaistyöttömiin syytä joltain osin tarkistaa; ja
– vääristävätkö sosiaalisten yritysten tukimuodot kilpailua sekä antaa seurannan ja arvioinnin tuloksista selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2006 alkupuolella.

Työministeriö on vastannut eduskunnan työelämä ja tasa-arvovaliokunnalle eduskunnan lausumiin (MINS 10/2006 vp) 20.6.2006 antamallaan selvityksellä

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta antoi työministeriön selvityksestä lausuntonsa (TyVL 15/2006 vp). Työministeriön selvityksen ja valiokunnan lausunnon pohjalta annettiin hallituksen esitys (HE 275/2006 vp) sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Sosiaalisten yritysten perustamista, toimintaa ja toiminnan tukemista koskevaan lainsäädäntöön tehtiin muutoksia siten, että ne astuivat voimaan 1.5.2007. Vuoden 2008 lopulla sosiaalisia yrityksiä oli rekisteröityinä 193.

Sosiaalisia yrityksiä koskevaan lainsäädäntöön liittyvät muutostarpeet arvioidaan myös muilta kuin kohderyhmän laajentamista koskevin osin. Lainsäädäntöön liittyvä arviointi ja mahdolliset muutokset toteutetaan vuoden 2009 aikana.

Alkoholitestit työpaikoilla
HE 162/2003 vp — EV 114/2004 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 30.6.2004, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa valmistelee eduskunnalle ehdotukset alkoholitestien käyttöä työpaikoilla koskevaksi lainsäädännöksi.

Syksyllä 2004 aloitti kolmikantainen työntekijäin alkoholitestauksen perusteita selvittävä epävirallinen neuvotteluryhmä toimintansa työministeriön johdolla. Ryhmässä ovat edustettuina oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, tietosuojavaltuutetun toimisto ja kaikki työmarkkinakeskusjärjestöt.

Työnsä kuluessa neuvotteluryhmä selvitti työpaikoilla sovellettavia käytäntöjä. Neuvotteluryhmässä ei saavutettu yksimielisyyttä vuoden 2005 aikana. Työministeriön tavoitteena on kuitenkin antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevätistuntokaudella 2006. Vuoden 2006 alussa työministeriössä laadittiin neuvotteluryhmän työn pohjalta ehdotus laiksi yksityisyyden suojassa työelämässä annetun lain muuttamisesta siten, että siihen olisi lisätty säännökset siitä, millä edellytyksillä työnantaja voisi puhalluttaa työnhakijaa tai työntekijää. Työministeri ei kuitenkaan vienyt ehdotusta hallituksen esityksenä valtioneuvoston istuntoon annettavaksi edelleen eduskunnalle.

Työmarkkinajärjestöt ovat laatineet yhteisen suosituksen alkoholin käytön haittojen vähentämiseksi työpaikoilla.

Asian jatkovalmistelussa ei ole tapahtunut muutoksia vuoden 2008 aikana.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus
HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus seuraa määräaikaisten työsuhteiden käytön kohdistumista perheen perustamisiässä oleviin naisiin ja miehiin sekä selvittää, miten työsuhteiden katkonaisuutta ja siitä aiheutuvaa epävarmuutta nuorten aikuisten elämässä voitaisiin vähentää.

Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja työministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä.

Työryhmä on selvittänyt määräaikaisen työn teettämisen juridisia edellytyksiä, määräaikaisen työn yleisyyttä ja työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteita sekä arvioinut sitä, missä määrin sääntely vastaa olemassa oleviin ja tuleviin haasteisiin. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Näitä muutoksia koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 12.10.2007. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Määräaikatyötä selvittäneen työryhmän työskentelyn jälkeen työministeriön asettama kolmikantainen työryhmä selvitti vuokratyötä kokonaisuudessaan. Työryhmä ehdotti marraskuussa 2007 lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Muutoksia koskeva hallituksen esitys (HE 68/2008 vp) annettiin eduskunnalle toukokuussa 2008. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Lisäksi vuokratyöryhmä ehdotti mm. opaskirjan laatimista työntekijöiden, käyttäjäyritysten ja vuokrayritysten käyttöön.. Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäyritysten ja vuokrayritysten käyttöön. Opas valmistuu vuoden 2009 alkupuolella.

Vuosiloman pitäminen lyhennettynä työaikana
HE 238/2004 vp — EV 17/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.3.2005, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa seuraa, millaisia sopimuksia vuosiloman osan pitämisestä lyhennettynä työaikana käytännössä tehdään ja miten niissä toteutuu yhtäältä työntekijän aloiteoikeus ja toisaalta vuosiloman pitäminen sellaisissa osissa, että niillä voidaan katsoa olevan merkitystä vuosiloman työsuojelullisen tarkoituksen kannalta, sekä antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2008 loppuun mennessä.

Uusi vuosilomalaki (162/2005) tuli voimaan huhtikuun 2005 alusta. Lain säännöksiä vuosiloman antamisesta on sovellettu 1.4.2005 alkaen. Työministeriö laatii eduskunnan edellyttämän selvityksen vuoden 2008 loppuun mennessä loman pitämisestä lyhennettynä työaikana. Valmisteluun osallistuvat sekä työmarkkinajärjestöt että lakia valvovat työsuojeluviranomaiset.

Työ- ja elinkeinoministeriö teetti vuoden 2008 aikana ulkopuolisen selvityksen uuden vuosilomalain toimivuudesta. Selvityksen yhteydessä selvitettiin myös siitä, miten vuosilomalain edellyttämä työntekijän aloiteoikeus loman pitämisestä lyhennettynä työaikana käytännössä

toimii. Työ- ja elinkeinoministeriö antoi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen asiasta vuoden 2008 lopussa. Asia ei anna aihetta enempiin jatkotoimiin.

Korkeakoulukeksinnöt
HE 259/2004 vp — EV 28/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.4.2006, että hallitus seuraa korkeakoulukeksintöjä koskevan lainsäädännön toimivuutta ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle kolmen vuoden kuluessa lainsäädännön voimaantulosta. Seurata tulee muun muassa sitä, miten korkeakoulut täyttävät toimintavelvollisuutensa sen jälkeen, kun oikeudet keksintöön on otettu korkeakoulukeksintöjä koskevan lain 7 §:n mukaisesti. Tarvittaessa tulee tehdä säännösehdotukset määräaikojen asettamisesta.

Laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006) tuli voimaan 1.1.2007. Opetusministeriö on ohjeistanut yliopistoja ja ammattikorkeakouluja raportoimaan korkeakoulukeksintölain toimivuudesta tavoite- ja tulosneuvottelujen yhteydessä. Keväällä 2008 yliopistot ovat raportoineet korkeakoulukeksintölain toimivuudesta vuotta 2007 koskevissa tilinpäätösasiakirjoissa. Ammattikorkeakoulut ovat vastaavasti sisällyttäneet vuoden 2007 tulosanalyysiin korkeakoulukeksintöjä koskevan lyhyen selvityksen. Näiden selvitysten perusteella korkeakoulukeksintölain toimivuudessa ei ole esiintynyt erityisiä ongelmia. Asiasta laaditaan erillinen selvitys vuoden 2009 aikana.

Työelämäselonteosta johtuvat toimet
VNS 4/2004 vp — EK 10/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 11.5.2005, että hallitus ryhtyy yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa toimenpiteisiin työaikasuojelun tehostamiseksi ja työaikajohtamisen parantamiseksi sekä epätyypillisten työsuhteiden määrän vähentämiseksi ja epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien aseman parantamiseksi.
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii ikäjohtamiseen liittyvien hyvien käytäntöjen levittämisestä työpaikoille ja ikäjohtamiskoulutuksen sisällyttämisestä kaikkeen johtamis- ja esimieskoulutukseen.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että NOSTE-ohjelman toimeenpanoa jatketaan ja sen vaikuttavuutta ja houkuttelevuutta parannetaan.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä työ- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvaa suojaa voitaisiin ulottaa uusiin työnteon muotoihin, kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen sekä perhe- ja omaishoitoon.
>
> 5. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, luoko työnantajan sivukulujen alentaminen merkittävästi uusia työpaikkoja, jos se kohdennetaan pienyrittäjille alentamalla ensimmäisen työntekijän palkkaamisesta johtuvia työnantajan sosiaaliturvakuluja määräajaksi.
>
> 6. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, voidaanko oikeus osittaiseen hoitorahaan laajentaa koskemaan kaikkien alle kouluikäisten lasten ja oikeus osittaiseen hoitovapaaseen alle 18-vuotiaiden vammaisten lasten vanhempia.
>
> 7. Eduskunta edellytti, että hallitus kiirehtii seuraavien lainsäädäntöhankkeiden toteuttamista:

– vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistaminen;
– pysyvän työllistämistuen myöntäminen vajaakuntoisen työllistämiseen esimerkiksi sosiaalisissa yrityksissä;
– osa-aikaisen sairasloman käyttöönotto;
– lähetettyjä työntekijöitä koskevan lainsäädännön uudistaminen niin, että lakien ja työehtosopimusten noudattamisen valvonta ulkomaisen työvoiman käytössä tehostuu ja että myös verojen maksamista Suomessa tehdystä työstä pystytään valvomaan; ja
– lyhytaikaisten työsuhteiden vastaanottamisen helpottaminen parantamalla sosiaaliturvan kokonaisuuden toimivuutta muun muassa niin, että sovitellun päivärahan myöntämistä joustavoitetaan.

1. ja 2. Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja ministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Näitä muutoksia koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 12.10.2007. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työaikasuojeluun liittyvät kysymykset ovat edelleen keskeisiä työsuojeluviranomaisten valvontatoiminnassa. Johtamisjärjestelmiä koskevan kehittämistyön ml. ikäjohtamisen valmistelu on käynnistetty tietoyhteiskuntaohjelman alaisessa työelämäjaostossa. Työryhmän ehdotukset opetuksen, tieteen, kulttuurin, ympäristöpolitiikan, rakentamisen ja aluepolitiikan osalta ovat esillä opetusministeriön asettamassa kansallista luovuusstrategiaa valmistelemaan asetetussa projektiryhmässä. Työministeriö valmistelee hallinnonalaansa kuuluvia luovuuden edistämistoimia.

3. Nykyisten päätösten mukaan Noste-lisätoimenpideohjelma ajoittuu vuosille 2003–2007. Vuoden 2006 talousarviossa ohjelmaan on momentilla 29.69.34. osoitettu 30 miljoonaa euroa. Tavoitteena on, että vuonna 2006 ohjelman puitteissa voisi ammatilliseen tutkintoon tai tietokoneen ajokortin suorittamiseen tähtäävät opinnot aloittaa 9 300 pelkän perusasteen varassa työelämässä olevaa 30–59-vuotiasta henkilöä. Vuonna 2007 vastaava tavoite nousisi 10 000:een. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu, että normaalirahoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa vuosittain opinnot aloittaa 15 000 samaan kohderyhmään kuuluvaa. Opetushallinnon toimenpiteiden lisäksi työvoimakoulutuksessa aloittaa vuosittain lähes 10 000 Noste-kohderyhmään kuuluvaa henkilöä.

Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2007–2011 todetaan, että työikäisen aikuisväestön koulutustason kohottamistoimia jatketaan. Tavoitteeksi on asetettu, että myös kaudella 2008–2011 vuositasolla vähintään 20 000 Nosteen kohderyhmään kuuluvaa voi aloittaa koulutuksen. Keskeinen tavoite on myös siirtää Noste-ohjelman aikana syntyneet tasa-arvoa edistävät hyvät käytännöt koko aikuiskoulutuksen toimintamuodoiksi.

4. Ei-työsuhteisten oikeudellista asemaa parantamaan asetettiin helmikuun alusta 2008 työryhmä. Selvitystyön kohteena on lainsäädännöllä ei-työsuhteiseksi säädetty työ. Soveltamisalakartoituksen lisäksi pohdittavana on muun muassa se, minkälaiset ehdot ei-työsuhteiseen työhön liittyvät. Lisäksi huomiota kiinnitetään työoikeudellisen ja työvoimapoliittisen lainsäädännön sekä sosiaalilainsäädännön välisiin suhteisiin. Selvitystyö ja sen pohjalta tehtävät lainsäädäntö ja muut toimenpide-ehdotukset tehdään yhdessä työministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön sekä työmarkkinaosapuolten kanssa. Ei-työsuhteisten selvitystyö valmistuu vuoden 2009 alkupuolella.

5: Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta.

Työministeriö on asettanut keväällä 2005 kolmikantaisen työryhmän selvittämään pienten työnantajien erityiskysymyksiä ja työoikeudellista osaamista. Työryhmän puitteissa on käynnistetty ulkopuolinen tutkimus pientyönantajien työoikeudellisen osaamisen ongelma-alueista. Tutkimus valmistui tammikuun 2006 lopussa.

Hallitus pohtii selvitystyön käynnistämistä työnantajan sivukulujen vaikutuksesta työllisyyteen erityisesti ensimmäisen työntekijän palkkaamisen helpottamiseksi.

6. Osittaisen hoitorahan laajentaminen on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluva asia. Osittaisen hoitovapaan ulottamista alle 18-vuotiaiden vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten vanhemmille on selvitetty perhevapaasäännösten toimivuutta arvioivassa työryhmässä. Työryhmän ehdotusten pohjalta laadittiin hallituksen esitys keväällä 2006. Työsopimuslain säännös osittaisen hoitovapaan laajentamisesta erityisen huollon ja hoidon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan lapsen vanhemmalle siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta, tuli voimaan 1.8.2006. Samassa yhteydessä toteutettiin myös adoptiovanhemman hoitovapaaoikeuden laajentaminen ja etävanhemman saattaminen tilapäisen hoitovapaan piiriin.

7. Työministeriö on asettanut kolmikantaisen vuorotteluvapaajärjestelmän jatkamista valmistelevan työryhmän, jonka keskeisenä tehtävänä oli selvittää vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistamista, vapaan käyttömahdollisuuksien parantamista ja vapaan ajalta maksettavan korvauksen riittävyyttä ja sen rahoitusta. Työryhmän alaisuudessa toimii erillinen sosiaali- ja terveysministeriön johtama alaryhmä, jonka tehtävänä on selvittää järjestelmän rahoitustapoja ja valmistella yhteistyössä työministeriön ja työmarkkinajärjestöjen kanssa sen rahoitustapa. Selvitys valmistui helmikuussa 2007. Vuorotteluvapaalain voimassa oloa jatketaan vuoden 2009 loppuun saakka siten, että vapaan voi pitää 31.12.2010 mennessä, jos siitä on sovittu 31.12.2009 mennessä. Korvaustasot ja vuorotteluvapaan edellytykset säilyvät lähes entisinä ja järjestelmä rahoitetaan edelleen työttömyysvakuutuksesta. Hallituksen on tarkoitus antaa esitys vuorotteluvapaalain säätämisestä pysyväksi sen jälkeen, kun mm. vuorotteluvapaajärjestelmän rahoitusta koskevat ratkaisut on tehty valtioneuvoston kesäkuussa 2007 asettamassa sosiaaliturvan uudistamiskomiteassa. Komitean työn päätöksenteon helpottamiseksi on käynnistetty tutkimus vuorotteluvapaan vaikutuksista työssä pitempään pysymiseksi. Ratkaisuja ei siten ole toistaiseksi tehty.

Hallitus antoi kesäkuussa 2006 selvityksen sosiaalisista yrityksistä annetun lain toimeenpanosta ja toimivuudesta eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Selvityksen ja valiokunnan sen johdosta antaman lausunnon (TyVL 15/2006 vp) pohjalta Tasavallan Presi-

dentti antoi hallituksen esityksen (HE 275/2006 vp) sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Hallituksen esitys laiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi annettiin 14.10.2005, eduskunta hyväksyi lain ja se tuli voimaan vuoden 2006 alusta. Lain 7 luvun 11 §:n 6 momentissa säädetään palkkatuen myöntämisestä uudelleen saman henkilön työllistämiseen. Vajaakuntoisen osalta palkkatuen myöntäminen uudelleen ei edellytä uutta työttömyysjaksoa. Tuettu työsuhde voisi siten jatkua keskeytyksittä, jos tuen myöntämisedellytykset olisivat edelleen olemassa. Säännös vastaa aiempaa asetustasoista säännöstä, joka tuli voimaan 1.5.2003.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kolmikantatyöryhmän työn pohjalta antanut joulukuussa 2005 hallituksen esityksen osittaisen sairauspäivärahan ja osa-aikaisen sairausloman käyttöönotosta. Uudistus otettiin käyttöön vuoden 2007 alusta lukien.

Hallitus antoi syyskuussa 2005 eduskunnalle hallituksen esityksen (HE 142/2005 vp) laiksi lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta, joilla on tarkoitus edistää ulkomailta Suomeen lähetettyjen työntekijöiden suomalaisten vähimmäistyöehtojen toteutumista ja tehostaa niiden valvontamahdollisuuksia. Laki tuli voimaan 1.1.2006.

ULTEVA 2 -työryhmä on saanut työnsä päätökseen 30.10.2006. Vuoden 2006 aikana se valmisteli säännökset siitä, miten tilaajat varmistavat sopimusten tekemisen yhteydessä ja sopimussuhteen aikana alihankkijan ja vuokrausyrityksen luotettavuuden eli lain tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä, joka tuli voimaan 1.1.2007. Lisäksi se teki selvityksen keinoista ratkaista työehtoerimielisyyksiä, erityisesti ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen toteutumisen kannalta (järjestöjen kanneoikeus).

Työllistymisen ja muutosturvan toimintamalli
HE 48/2005 vp — EV 79/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 14.6.2005, että hallitus tarkoin seuraa muutosturvaa koskevan lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia sekä toiminnan edellyttämien resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin tarvittavien muutosten tekemiseksi, jotta lainsäädännöllä voidaan päästä sille asetettuihin tavoitteisiin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle tulee toimittaa lainsäädännön toimivuutta koskeva selvitys vuoden 2007 loppuun mennessä.

Muutosturvan rooli ja toimivuus nykyisen taloudellisen tilanteen olosuhteissa korostuu entisestään. Muutosturvan tarve on tullut yhä ilmeisemmäksi työmarkkinoilla jatkuvasti tapahtuvien rakenteellisten muutosten myötä.

Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa muutosturvan toimeenpanon toteutumista. Työ- ja elinkeinohallinnon URA-järjestelmässä oli marraskuun 2008 lopussa tiedot yhteensä noin 32 700 henkilöstä, joille on muutosturvan toimintamallin käyttöön oton jälkeen tehty työllistymisohjelma. Vuoden 2008 kahden ensimmäisen kolmanneksen (1.1–31.8.2008) aikana noin 300 yrityksessä oli yli 10 henkilöä koskevia muutosturvatilanteita. Henkilöstön arvioitu vähennystarve yt-neuvottelujen alkaessa oli noin 16 000 henkilöä, joista noin 7 000 henkilön työsuhde päättyi.

Muutosturva-asiantuntijat on nimetty suurimpiin työvoimatoimistoihin (24) ja Työlinjalle (2) valtakunnalliseen muutosturvan puhelinneuvontaan. Alueellisten muutosturva-asiantuntijoiden verkoston tehokas työskentely on avainasemassa irtisanomistilanteiden hoitamisessa. Taloustilanteen heiketessä loppuvuoden 2008 aikana henkilöstöresurssien riittä-

mättömyys on noussut korostuneesti esiin. Tarve henkilöstöresurssien lisäämiselle on suuri, jotta nykyisen taloudellisen tilanteen asettamiin vaatimuksiin voidaan vastata tehokkaasti. Vuonna 2008 työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti muutosturvan toimintamallin kehittämisen tueksi valtakunnallisen ESR-rahoitteisen Työstä työhön -kehittämisohjelman, jonka avulla tuetaan muutosturvan toimintamallin keskeisimpiä kehittämisalueita, toimeenpanoa ja vaikuttavuutta sekä edistetään toimintamallin tunnettavuutta. Tavoitteena on, että Työstä työhön -kehittämisohjelman myötävaikutuksella Suomessa toimii laajennettu, ennakoivan muutosturvan toimintamalli, jolla vahvistetaan pro-aktiivisuutta, varhaista aktivoitumista, tiiviimmän kytköksen aikaansaamista rekrytoivien ja irtisanovien yritysten välillä sekä nopeutetaan työstä työhön siirtymistä. Muutosturvan toimintamallin yleisen seurannan ja kehittämisen sekä Työstä työhön -kehittämisohjelman toteuttamisen tueksi päätettiin asettaa yhteinen seuranta- ja ohjausryhmä, jossa on edustus mm. työmarkkinaosapuolista ja muista keskeisistä sidosryhmistä.

Yleisen taloustilanteen heiketessä vuoden 2008 loppupuolella lomautettujen henkilöiden määrä alkoi kasvaa nopeasti, jolloin pohdintaan nostettiin myös muutosturvan toimintamallin mahdollinen laajentaminen koskemaan kaikkia tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanottuja henkilöitä ja/tai lomautettuja esim. toistaiseksi lomautetut ja tietyn määräajan jälkeen lomautettuja. Tavoitteena olisi näin estää työttömyyden pitkittymistä ja edistää nopeaa reagointia myös lomautustilanteissa. Esitys muutosturvan toimintamallin mahdollisesta laajennuksesta tehtäneen vuoden 2009 aikana.

Työllistymisen ja muutosturvan toimintamallia koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.7.2005. Kokemukset lainsäädännön toimivuudesta ja vaikutuksista ovat tähän saakka olleet pääosin myönteisiä. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa jatkuvasti lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia sekä resurssien riittävyyttä sekä on selvittänyt asiaa eduskunnalle hallituksen toimenpidekertomuksessa. Täten nykyinen ko. eduskunnan lausuma ei työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan enää anna aihetta tältä osin toimenpiteisiin. Uusista lainsäädäntöä mahdollisista koskevista aloitteista informoidaan erikseen.

Työmarkkinatukiuudistuksen toimeenpano
HE 164/2005 vp — EV 216/2005 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1) Eduskunta edellytti 13.12.2005, että hallitus seuraa lainsäädännön vaikutuksia lain soveltamispiiriin kuuluvien henkilöiden työllistymiseen, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja taloudelliseen asemaan sekä vaikutuksia kuntien ja työvoimahallinnon toimenpiteisiin sekä viranomaisyhteistyöhön. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan lain toteutukseen varattavien resurssien riittävyyttä sekä kuntien kustannusten kehitystä.
>
> 2) Eduskunta edellytti, että hallitus yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet muuttaa työttömyysturvalain työssäoloehdon karttumista koskevia säännöksiä siten, että työnteko, johon työnantajalle maksetaan korkeinta korotettua palkkatukea, luetaan kokonaisuudessaan työntekijän työssäoloehtoon.

1) Työmarkkinatukiuudistuksen toteutumista seurataan Työministeriön ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyössä valmistelemalla seurantajärjestelmällä Säännölliseen seurantaan on sisällytetty kuntakohtaiset tilastotiedot työmarkkinatuen saajista, heidän osallistumisesta aktiivitoimiin, uuden aktiivikauden toteutumisesta ja työmarkkinatuen kunnille aiheuttamista kustannuksista. Edellä mainitun tilastollisen seurannan lisäksi uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia arvioidaan vuonna 2008 käynnistyneellä tutkimuksella, joka valmistuu vuonna 2009.

Työmarkkinatukiuudistuksen tavoitteena on puuttua sekä työttömyyden virtaan että varantoon. Uudistus koskee kaikkia työttöminä työnhakijoina olevia työmarkkinatuen saajia.

Vuonna 2003 työmarkkinatuen saajia oli keskimäärin 159 600. Työttömyyden perusteella työmarkkinatukea sai keskimäärin 119 900 henkilöä, joista 78 200 oli sellaisia, joille oli kertynyt vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella. Vuoden 2008 tammi-elokuussa vastaavat luvut olivat 110 000 (-31,1 %), 73 400 (-38,7 %) ja 44 600 (-43 %).

Työmarkkinatukiuudistusta valmisteltaessa asetettiin tavoitteeksi, että sellaisten työmarkkinatuen saajien, joille on kertynyt vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella, kuntakohtaisen aktivointiasteen tulee nousta kolmen vuoden aikana puolitoistakertaiseksi vuoden 2003 lähtötasoon nähden. Koko maan tasolla aktivointiasteen nousulle asetettu tavoite on ylittynyt. Vuonna 2003 aktiivitoimissa oli keskimäärin 18 600 henkilöä ja aktivointiaste oli 19,2 %. Tammi–heinäkuussa 2008 aktiivitoimiin osallistujia oli 24 600 ja aktivointiaste oli 35,4 %. Aktivointiasteen nousuun on vaikuttanut sekä aktiivitoimiin osallistujien määrän kasvaminen että työmarkkinatuen saajien määrän vähentyminen.

Aktivointiasteen nousu ja työmarkkinatuen saajien määrän väheneminen on laskenut kuntien rahoitusosuutta työmarkkinatuesta. Vuonna 2006 kuntien rahoitusosuus oli 193 miljoonaa euroa ja vuonna 2008 arviolta 142 miljoonaa.

Työmarkkinatukiuudistus on toteutunut hyvin – työttömyyden perusteella työmarkkinatukea saavien määrä on vähentynyt ja aktiivitoimien ajalta työmarkkinatukea saavien osuus on kasvanut. Työttömyyden ajalta maksetun työmarkkinatuen menot ovat vähentyneet. Jatkossa on tärkeää kiinnittää riittävästi huomiota työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen ja työmarkkinatuen käyttöön aktiivitoimissa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Työmarkkinatuen aktiivikäytön mahdollisuuksia laajennettiin vuoden 2006 alussa siten, että työmarkkinatuki voidaan maksaa palkkatukena henkilölle, joka on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 130 päivältä. Tammi–marraskuussa 2008 henkilöitä, joille oli kertynyt työttömyyden perusteella työmarkkinatukea 130–499 päivältä, oli palkkatuella työssä keskimäärin noin 900. Vuoden 2008 alussa aktiivikäytön mahdollisuuksia laajennettiin siten, että työmarkkinatuki voidaan maksaa palkkatukena nuorelle, joka on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 65 päivältä. Tätä mahdollisuutta on käytetty vielä varsin vähän, sillä tammi–marraskuussa 2008 tämän perusteella oli työllistetty runsaat 100 nuorta. Vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneiden aktiiviosuus on noussut, mutta alueelliset erot aktivointiasteissa ovat edelleen suuret. Työmarkkinatukiuudistus on lisännyt ja tiivistänyt työhallinnon ja kuntien yhteistyötä. Monilla alueilla aktivointiasteen nostaminen selvästi nykyisestä tasosta edellyttää verkostoyhteistyön kehittämistä ja uusien aktivointimahdollisuuksien kartoittamista.

Innovaatiohankkeet
K 3 /2005 vp — EK 32/2005 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> 2. Tulevaisuusvaliokunta esitti, että hallitus selvittää kuluneiden viimeisen viiden vuoden innovaatiohankkeiden tuloksia ja nimeää selvästi jonkun elimen vastuuseen innovaatiohankkeiden vaikuttavuuden arvioinnista.

Valtioneuvosto teki 7.4.2005 periaatepäätöksen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä. Sen mukaan Suomen Akatemia ja Tekes - Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus kehittävät yhdessä Sitran ja muiden rahoittajien kanssa keskinäistä rahoitus- ja muuta yhteistyötään tutkimus- ja innovaatiorahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi ja nykyistä suurempien toimintakokonaisuuksien muodostamiseksi ja toteuttamiseksi.

Uuteen tietoon ja sen hyödyntämiseen liittyvät panostukset ja saavutetut tulokset kasvattavat tarvetta selvittää entistä tarkemmin ja laaja-alaisemmin rahoituksen vaikuttavuutta ja politiikkatoimenpiteiden tulevia kehittämismahdollisuuksia. Suomen Akatemia ja Tekes huolehtivat osaltaan siitä, että Tiede- ja teknologianeuvoston 24.8.2007 kannanoton tarkoittamat selvitykset t&k- ja innovaatiotoiminnan ja sen rahoituksen vaikuttavuudesta toteutetaan.

.

Tekes on kehittänyt rahoittamiensa hankkeiden vaikuttavuusarviointeja. Projektien tulokselliisuutta ja vaikutuksia seurataan mm. Tekesin asiantuntija-arvioiden perusteella sekä asiakkaiden omiin arviointeihin perustuvilla jälkiseurantakyselyillä. VTT:llä on kehitetty sen oman toiminnan vaikuttavuusarviointia, ja menetelmää on tarkoitus käyttää myös eräiden muiden laitosten vaikuttavuusarvioinneissa.

Kansallisen innovaatiostrategian pohjalta toteutetaan Suomen innovaatiojärjestelmän arviointi 2008–2009. Arvioinnin tavoitteena on saada kansainväliseen huippuasiantuntemukseen perustuva näkemys siitä, mitä rakenteellisia uudistuksia innovaatiostrategian linjausten toteuttaminen edellyttää. Tarkoituksena on tunnistaa uuden, laaja-alaisen innovaatiopolitiikan kannalta keskeiset toimintatapoihin, organisaatioihin ja resurssien kohdentamiseen liittyvät haasteet. Arvioinnin tulosten ja suositusten pohjalta tehdään johtopäätökset innovaatiojärjestelmän rakenteellisesta, hallinnollisesta ja institutionaalisesta kehittämisestä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Energia- ja ilmastostrategia
VNS 5/2005 vp — EK 17/2006 vp
Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 6.6.2006, että hallitus aktiivisesti, jo Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella, edistää EU:n toimia globaalin ilmastosopimuksen aikaansaamiseksi tavoitteena, että
– sopimus kattaa kaikki valtiot tai, mikäli olennaista kattavuutta ei saavuteta, että EU-tasolla tarkastellaan, onko päästökauppa nykyisessä muodossaan ilmastonmuutoksen torjunnan ja EU:n kilpailukyvyn kannalta tarkoituksenmukainen,
– uusi sopimus painottaa teknologiakehitystä yhtenä keskeisenä keinona vastata ilmastonmuutokseen ja ottaa tältä osin huomioon sen lähtökohdan, joka sisältyy Australian, Intian, Japanin, Kiinan, Etelä-Korean ja Yhdysvaltojen nk. puhtaan kehityksen ja ilmastokysymysten kumppanuudesta antamaan julistukseen,
– päästökaupan säännöt muutetaan soveltuvin osin vastaamaan arvopaperikaupassa noudatettavia periaatteita toiminnan läpinäkyvyyden takaamiseksi,
– EU:ssa osoitetaan riittävät voimavarat ilmastonmuutoksen torjuntaan tarvittavan uuden teknologian pitkäjänteiseen tutkimukseen, kehittämiseen ja kaupallistamiseen ja että tähän liittyvän rahoituksen osalta harkitaan uusia tapoja esimerkiksi päästökaupparahaston muodossa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus turvaa energian saatavuuden kohtuuhintaan ja maamme energiahuoltovarmuuden kaikissa oloissa. Energiantuotannon omavaraisuus ja toimitusvarmuus on oltava niin riittävä, että yhteiskunnan perustoiminnot ja elinkeinoelämän toimivuus kansainvälisissä toimitushäiriöissäkin turvataan. Sähkön saatavuus on varmistettava vastaamaan kulutuskysyntää poikkeuksellisissakin olosuhteissa.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus
– ryhtyy toimenpiteisiin pitkän aikavälin, esimerkiksi vuoteen 2050 ulottuvan energia- ja ilmastostrategian laatimiseksi, jossa peruslähtökohtana on päästöjen vähentäminen kestävälle tasolle sekä päästöttömään tai vähäpäästöiseen energiaan perustuvan

energiaomavaraisuuden olennainen parantaminen ja keskeiset toimenpiteet niiden saavuttamiseksi,
– huolehtii siitä, että energiantuotanto Suomessa pidetään vastaisuudessakin monipuolisena ja mahdollisimman omavaraisena. Mitään päästötöntä, vähäpäästöistä taikka päästöjen kannalta neutraalia, kestävää ja kustannusrakenteen kannalta kannattavaa tuotantomuotoa, myöskään ydinvoimaa, ei saa sulkea pois, vaan kaikkia energiamuotoja tulee arvioida yhteiskunnan kokonaisedun kannalta,
– käyttää ohjauskeinoja ja selvittää ennakkoluulottomasti uusia tapoja energiantuotannon vähentämiseksi fossiilisilla polttoaineilla ja tuotannon lisäämiseksi kotimaisilla uusiutuvilla energialähteillä, erityisesti bioenergialla, sekä turpeen kilpailukyvyn parantamiseksi suhteessa kivihiileen. Uusiutuvien energialähteiden, kuten bioenergian, peltobiomassojen ja biokaasun sekä jäte-energian ml. jätteen kaasutus ja poltto, vesivoiman, tuulivoiman, maalämmön ja lämpöpumppujen sekä vetyenergian hyödyntämiseksi on laadittava toimenpideohjelma ja tavoitteet.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus esittää toimenpideohjelman energian säästön ja energiatehokkuuden lisäämiseksi sekä huolehtii energiansäästösopimusten jatkon pikaisesta varmistamisesta. Valtion on osaltaan osallistuttava eri toimenpitein niiden edistämiseen sekä kannustettava säästöön ja tehokkuuteen johtavan uuden teknologian tutkimukseen, kehittämiseen ja kaupallistamiseen kotimaassa ja vientimarkkinoilla.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus osaltaan vaikuttaa Pohjoismaisen sähköpörssin, Nord Poolin, toiminnan läpinäkyvyyden parantamiseksi ja huolehtii siitä, että asianomaiset viranomaiset seuraavat pörssissä toimijoiden luotettavaa markkinoilla käyttäytymistä markkinapaikan uskottavuuden takaamiseksi.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla edistetään biopolttoaineiden käytön lisäämistä asteittain EU:n tavoitteiden mukaisesti ajoneuvoliikenteessä.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus esittää energiateknologioiden tutkimukseen, kehittämiseen, kaupallistamiseen sekä investointeihin ja muihin edistämistoimiin tarpeelliset määrärahat, jotta muun muassa uusiutuvan energiankäytön lisäämiselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja edistää ympäristöteknologian vientiä.
8. Eduskunta edellyttää, että hallitus laadituttaa valtakunnallisen selvityksen yhteiskunnan, ml. yhdyskuntarakenteen, ekotehokkuuden lisäämismahdollisuuksista erityisesti ilmastotavoitteen näkökulmasta.

Kohdan 1 tavoitteet on otettu huomioon Suomen puheenjohtajuuskauden neuvotteluissa. Päästökauppajärjestelmän toimintaa tarkasteltiin Suomen puheenjohtajakaudella mm. kilpailukykyä, energiaa ja ympäristöä käsittelevässä korkean tason työryhmässä. Kauppa- ja teollisuusministeri Mauri Pekkarinen edusti Suomea työryhmässä. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallitus on laatinut pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian. Siinä otetaan kantaa mm. energiahuollon omavaraisuuden turvaamiseen, energiapoliittisten ohjauskeinojen sisältöön sekä uusiutuvan energian edistämisen ja teknologian rahoitukseen. Strategiassa linjataan talousvaliokunnan lausuman kohtiin 2, 3 ja 7 liittyvät näkökohdat. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kohdan 4 osalta kauppa- ja teollisuusministeriö on toimittanut komissiolle 29.6.2007 kansallisen energiatehokkuuden toimintasuunnitelman, jonka tavoitteena on saavuttaa energiapalveludirektiivin mukainen 9 %:n säästö päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla vuoteen

2016 mennessä. Toimintasuunnitelmaan on koottu hallinnonaloittain merkittävimmät käytössä olevat energiansäästötoimet, joiden säästövaikutukset voidaan määrällisesti arvioida.

Keskeisiä toimia ovat energiatehokkuussopimukset. Kauppa- ja teollisuusministeriö allekirjoitti 4.12.2007 elinkeinoelämää edustavien järjestöjen, kuntien ja öljyalan kanssa uudet energiatehokkuussopimukset, jotka laajentavat ja tehostavat sopimusjärjestelmään mukaan lähtevien yritysten ja yhteisöjen energiansäästötoimia. Uusissa sopimuksissa on mukana myös uuden teknologian käyttöönotto.

Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaisesti laaditaan tiukennettu energiansäästöohjelma osana pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiaa. Ohjelmaa valmistelevan toimikunnan työ valmistuu toukokuussa 2008. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kohdan 5 osalta hallitus toimii aktiivisesti muiden Pohjoismaiden kanssa. Pohjoismaiset energiaministerit ovat päätelmissään korostaneet pohjoismaisten valvontaviranomaisten yhteistyön tärkeyttä (energiamarkkinaviranomaiset sekä rahoitusvalvontaviranomaiset). Pohjoismaisen ministerineuvoston alaisen sähkömarkkinavirkamiestyöryhmän tehtävänä on myös seurata sähköpörssin toimintaa. Pohjoismainen yhteistyö on välttämätöntä, koska Nord Pool ja Nord Pool Spot toimivat norjalaisen lainsäädännön perusteella sekä norjalaisten viranomaisten valvonnassa. EU:n valmisteilla oleva kolmas energiasisämarkkinapaketti sisältää sähkömarkkinoiden avoimuutta/läpinäkyvyyttä tehostavia elementtejä. Lisäksi Nord Pool on omaehtoisesti kiinnittänyt huomiota läpinäkyvyyden lisäämiseen. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kohdan 6 osalta laki biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä (446/2007) tuli voimaan vuoden 2008 alusta. Liikennepolttoaineiden jakelijoille on säädetty velvoite toimittaa vuosittain kulutukseen vähimmäisosuus biopolttoaineita. Vähimmäisosuus kasvaa vuosittain siten, että se on vuonna 2008 vähintään kaksi prosenttia liikennepolttoaineiden jakelijan kulutukseen toimittamien moottoribensiinin, dieselöljyn ja biopolttoaineiden energiasisällön kokonaismäärästä. Vuonna 2009 osuus on vähintään neljä prosenttia ja vuonna 2010 ja sen jälkeen vuosittain vähintään 5,75 prosenttia. Vuonna 2020 osuus nousee 10 prosenttiin. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kohdan 7 osalta hallituksen laatimassa pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa on esitetty ilmasto- ja energiarahoituksen (määräraha/valtuutus) osuudeksi valtion talousarviossa vuosia 2007, 2008 ja 2009 vastaten 345 miljoonaa euroa, 437 miljoonaa euroa ja 550 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 valtio käytti ilmasto- ja energiarahoitukseen noin 303 miljoonaa euroa. Rahoitusta käytettiin mm. energia- ja ilmastoteknologiseen tutkimukseen ja energiainvestointitukiin. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden investointitukivaltuus yrityksille ja yhteisöille on ollut vuonna 2008 60 miljoonaa euroa ja vuonna 2009 budjetin kautta on annettu myöntämisvaltuutta 60,1 miljoonaa euroa. Liikenteen biopolttonesteiden kehittäminen on mukana näissä luvuissa. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kohdan 8 osalta ympäristöministeriö on selvittänyt yhteiskunnallisten toimintojen ekotehokkuutta useasta eri näkökulmasta asiaa tarkastelevassa Kulmakunta -selvityshankkeessa. Yhdyskuntarakenteen eheyttämisen tarve on esillä näissä selvityksissä. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tilapäinen vapaa ikääntyneiden omaisten hoitamiseksi
HE 44/2006 vp — EV 59/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 6.6.2006, että tilapäisen hoitovapaan käyttömahdollisuuksien laajentamista koskevassa selvitystyössä otetaan huomioon myös ikääntyneiden omaisten hoitamisesta aiheutuneet tarpeet.

Perhevapaasäännösten toimivuutta arvioiva työryhmä jätti raporttinsa marraskuussa 2005. Työryhmä selvitti työnsä aikana myös sitä, tulisiko hoitovapaaoikeuksia laajentaa koskemaan omien tai puolison vanhempien hoitamista. Työryhmä totesi, että hoitovapaasäännösten soveltamisalan laajentamiseen liittyy monitahoisia yhteiskuntapoliittisia ja arvoihin liittyviä kysymyksiä, jotka edellyttävät perusteellista jatkopohdintaa muun muassa vastuunjaon toteuttamisesta yhteiskunnan, omaisten ja heidän työnantajiensa välillä. Perhevapaatyöryhmä ei katsonut voivansa tehdä asiasta ehdotuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti tammikuussa 2008 työryhmän selvittämään omaisten hoitamiseen ja toisaalta hoitajien työn ja yksityiselämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon muun muassa työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteet. Työryhmän selvitystyön tuloksena syntyi neljä vaihtoehtoista tapaa järjestää hoitovapaa läheistään hoitavalle. Työryhmän esitysten jatkotyöstäminen siirrettiin marraskuussa 2008 joustoturvaryhmän alaryhmänä työskentelevälle työelämän sääntelyryhmälle. Työryhmän tulee toimeksiantonsa mukaan tehdä esitys omaisten hoitamiseksi tarkoitetusta hoitovapaasta osana laajempaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiskysymystä.

Hankintatoimi
HE 50/2006 vp – EV 256/2006 vp
Talousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 16.1.2007, että hallitus selvittää hankintatoimen alaan liittyvän kuntien yhteistoiminnan edellyttämät erityislainsäädännön kehittämistarpeet.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää tarpeen säännellä erikseen voittoa tavoittelemattomien ja rajoitetun voitonjaon yhteisöistä, jotta erityisesti kansalaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävä ja laadukas saanti voidaan turvata.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus antaa vuoden 2008 loppuun mennessä eduskunnalle selonteon hankintalainsäädännön vaikutuksista mm. palvelujen laatuun sekä mahdollisista muutostarpeista mm. kynnysarvoihin kuntien erilaisen koon huomioon ottaen.

Valtioneuvoston selonteko hankintalakiuudistuksesta (7/2008) annettiin eduskunnalle 20.11.2008. Selonteossa käsitellään ponsia 1, 2 ja 3. Selonteko on eduskunnassa valiokuntakäsittelyssä. Talousvaliokunta antaa selonteosta mietinnön. Hallintovaliokunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta ja ympäristövaliokunta antavat talousvaliokunnalle lausunnon.

Syöttötariffit uusiutuvan energian edistämisessä
HE 100/2006 vp — EV 255/2006 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.1.2007, että hallitus selvittää muista EU-maista ja polttoturpeen syöttötariffista lauhdutusvoimalaitoksissa saatujen kokemusten perusteella tariffien laajentamista uusiutuviin energialähteisiin.

Valtioneuvoston pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa (VNS 6/2008 vp) todetaan syöttötariffista: Suomessa otetaan käyttöön kustannustehokas ja markkinaehtoinen syöttötariffijärjestelmä uusiutuvien energialähteiden käytön edistämiseksi. Tariffit suunnitellaan ja mitoitetaan niin, että ne johtavat uusiutuvan sähkön tuotannon riittävän nopeaan lisäykseen.

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan parlamentti pääsivät poliittiseen yhteisymmärrykseen uusiutuvan energian direktiivistä joulukuussa 2008. Direktiivi sisältää jäsenmaille sitovat velvoitteet uusiutuvan energian osuudelle energian loppukäytöstä vuodelle 2020. Suomen velvoite on 38 %. Ilmasto- ja energiastrategian linjaus syöttötariffeista on keskeinen ohjauskeino uusiutuvan energian lisäämisessä sähköntuotannossa.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti loppuvuodesta 2008 työryhmän tekemään ehdotuksen uusiutuvaa energiaa koskevan syöttötariffin rakenteesta ja suuruudesta. Työryhmän tulee lisäksi osallistua selvittelyyn, jossa määritetään ne energiamuodot, joita syöttötariffi koskisi. Biokaasun osalta työssä voidaan tukeutua aiemmin tehtyyn raporttiin: Biokaasulla tuotettavan sähkön syöttötariffi Suomessa – Perusteita järjestelmän toteuttamiselle (Työryhmän mietintö 5.12.2007). Biokaasun syöttötariffia koskeva linjaus oli jo hallitusohjelmassa. Uusiutuvaa energiaa koskevan syöttötariffityöryhmän mietinnön määräaika on tuulivoiman syöttötariffia koskevien ehdotusten osalta 31.3.2009 ja muilta osin 30.6.2009.

Päästökauppalain vaikutukset kaukolämpösektoriin
HE 161/2006 vp — EV 265/2006 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.1.2007, että hallitus selvittää lain vaikutukset kaukolämpösektorin kehitykseen ja ryhtyy toimiin sektorin toimintaedellytysten turvaamiseksi.

EY:n komissio teki 4.6.2007 päätöksen Suomen jakosuunnitelmasta kaudelle 2008–2012. Komission päätöksen mukaan päästöoikeuksien kokonaismäärää on pienennettävä noin 2 miljoonalla hiilidioksiditonnilla vuodessa. Tämän johdosta hallitus antoi esityksen laiksi päästökauppalain muuttamisesta (HE 84/2007 vp). Hallituksen esityksessä sekä eduskuntakäsittelyn yhteydessä kauppa- ja teollisuusministeriö on selvittänyt päästöoikeuksien jaon vaikutusta kaukolämpösektorin toimintaedellytyksiin. Päästöoikeuksien jako ei muuta kaukolämmityksen kilpailukykyä öljylämmitykseen nähden, koska kevyen polttoöljyn veronkorotukset vuodelle 2008 nostavat öljylämmityksen kustannuksia. Päästökauppa nostaa puolestaan sähkölämmityksen kustannuksia huomattavasti.

Maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta 30.12.2008 annetun lain (1129/2008) mukaan asemakaavassa voidaan antaa tietyin edellytyksin määräys rakennuksen liittämisestä kaukolämpöverkkoon. Kunta voi velvoittaa laissa mainitut rajoitukset huomioon ottaen, että asemakaavan alueelle rakennettavat uudisrakennukset liitetään kaukolämpöverkkoon. Lakimuutos mahdollistaa sen, että kunnat voivat ohjata lämmitystapavalintoja maankäytön suunnittelun keinoin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon liittämisestä muille asiakkaille aiheutuvat kustannukset
HE 181/2006 vp — EV 305/2006 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.2.2007, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla voidaan varmistaa, ettei pienimuotoisen tuotannon verkkoon liittämisestä aiheudu riskiä kohtuuttomista kustannusrasitteista yksittäisille jakeluverkoille ja niiden asiakkail-

le, ja antaa niitä koskevat ehdotukset eduskunnalle vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Hallitus antoi eduskunnalle 12.10.2007 esityksen (HE 116/2007 vp), jolla ehdotettiin rajattavaksi sähköverkon vahvistuskustannuksia koskevaan liittymismaksuhelpotukseen oikeutettujen voimalaitosten koko merkittävästi pienemmäksi kuin laissa, johon lausuma viittaa. Laki sähkömarkkinalain 3 §:n muuttamisesta annettiin 21.12.2007 ja se tulee voimaan 1.2.2008. Laki poistaa eduskunnan lausuman edellyttämällä tavalla riskin siitä, että pienimuotoisen tuotannon verkkoon liittämisestä aiheutuisi kohtuuttomia kustannusrasitteita yksittäisille jakeluverkoille ja niiden asiakkaille.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tilintarkastuslaki
HE 194/2006 vp — EV 293/2006 vp
Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 6.2.2007, että hallitus seuraa pakollisesta tilintarkastuksesta vapauttamisen vaikutuksia ja, jos vapauttamisesta on kielteisiä vaikutuksia, hallituksen on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin niiden poistamiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus aloittaa välittömästi yhteistyössä järjestöjen kanssa yhdistysten talouden ja hallinnon tarkastusta koskevien säännösten valmistelun niin, että yhdistyksissä tarkastus voidaan suorittaa sekä yhdistyksen sisäisiä että ulkopuolisia tarpeita varten tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee viivyttelemättä tarpeelliset säännökset ja määräykset, joiden perusteella HTM- ja JHTT-tilintarkastajat voivat suorittamansa tutkinnon ja saamansa käytännön kokemuksen hyväkseen lukien täydentää pätevyytensä KHT- ja/tai HTM-pätevyydeksi ja vastaavasti KHT- ja HTM-tilintarkastajat JHTT-pätevyydeksi siirtymäkauden aikana ja että hallitus valmistelee yhteistyössä KHT-, HTM- ja JHTT-yhdistysten kanssa tilintarkastajien tutkintovaatimusten kokonaisuudistuksen niin, että kaikille tilintarkastajille on yhteinen perustutkinto, jonka jälkeen voidaan erikoistua ja suorittaa erikoistumistutkinnot.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus asunto-osakeyhtiölain kokonaisuudistuksen yhteydessä valmistelee erityisesti asunto-osakeyhtiöiden tarpeisiin soveltuvat tilintarkastajien kelpoisuutta, tilintarkastajien valintaa ja tilintarkastusta sekä mahdollisia muunlaisia tarkastajia ja muunlaista tarkastusta koskevat säännökset ja että asunto-osakeyhtiölain kokonaisuudistus tulee antaa eduskunnalle niin, että se ehditään käsitellä sekä saattaa voimaan ja sovellettavaksi viimeistään vuonna 2011 päättyvän siirtymäkauden välittömänä jatkeena.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii siitä, että uuden tilintarkastuslain johdosta rekistereihin tehtävät muutokset hoidetaan joustavasti ja mahdollisimman pienin kustannuksin asiakkaan kannalta.

6. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii siitä, että Suomessa toimivien ruotsinkielisten tilintarkastajien käytettävissä on hyvää tilintarkastustapaa koskevat ohjeet ja suositukset ruotsin kielellä.

Koska uusi tilintarkastuslaki on ollut voimassa vasta 1.7.2007 lukien, ei laajempi kohdassa 1 tarkoitettu vaikutusarviointi ole vielä ajankohtainen ottaen huomioon etenkin voimaantuloon

liittyvät siirtymäjärjestelyt. Patentti- ja rekisterihallitus selvitti tilintarkastuslain voimaantulon vaikutuksia rekisteriviranomaisen näkökulmasta lain oltua voimassa yhden vuoden. Uusista 1.7.2007 – 22.8.2008 välisenä aikana rekisteröidyistä osakeyhtiöistä noin puolet uusista osakeyhtiöistä on rekisteröity ilman auktorisoitua tilintarkastajaa. Toisaalta, perustamisvaiheessakin melkein puolella osakeyhtiöistä on KHT- tai HTM-tilintarkastaja. Mitä suurempi osakepääoma yhtiöllä on, sitä useammin se on valinnut tilintarkastajan. Kuitenkin noin 45 % osakeyhtiöstä, joilla on minimiosakepääoma on 2.500 euroa, on perustamisvaiheessakin valinnut auktorisoidun tilintarkastajan. Lisäksi uusista osakeyhtiöistä 88 kappaletta on myöhemmin ilmoittanut tilintarkastajan rekisteriin, vaikka on perustamisvaiheessa toiminut ilman tilintarkastajaa. Perustetuista asunto-osakeyhtiöistä 204 on jättänyt tilintarkastajan valitsematta. Vanhoista, ennen lain voimaantuloa perustetuista osakeyhtiöistä 3632 on muuttanut yhtiöjärjestystään eduskunnan edellyttämällä yksinkertaistetulla poikkeusmenettelyllä ja poistanut tilintarkastajaa koskevat määräykset. asunto-osakeyhtiöistä 877 on tehnyt vastaavat muutokset.

Kohtaan 2 liittyen oikeusministeriön syksyllä 2007 asettama työryhmä antoi kesäkuussa ehdotuksensa yhdistyslain tarkistamisesta. Työryhmä ehdottaa pienten yhdistysten vapauttamista velvollisuudesta toimittaa tilintarkastus, jonka voi suorittaa vain hyväksytty tilintarkastaja. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset toiminnantarkastuksesta, jonka voi suorittaa muu kuin hyväksytty tilintarkastaja. Työryhmän mietintö on parhaillaan lausunnolla. Lausuntoaika päättyy 12.1.2009.

Kohdassa 3 edellytetään nykyisiltä kolmelta tilintarkastustutkinnolta keskinäistä hyväksi luettavuutta suuremmassa määrin kuin tähän asti on ollut mahdollista. KHT- ja HTM-tutkintojen hyväksymisvaatimukset uudistettiin 1.5.2008 voimaan tulleella työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella KHT- ja HTM-tilintarkastajien hyväksymisvaatimuksista (262/2008). Vastaavasti valtiovarainministeriö muutti JHTT-tilintarkastajan hyväksymisvaatimuksia ministeriön asetuksilla 198/2008 ja 355/2008. Muutoksilla joustavoitettiin hyväksymisvaatimuksia sekä lisättiin tutkintojen täydentämistä koskevat säännökset niin, että niitä voitiin soveltaa jo vuoden 2008 KHT-, HTM- ja JHTT-tutkinnoissa. Yhteistä perustutkintoa koskevan hankkeen valmistelu on aloitettu työ- ja elinkeinoministeriössä laatimalla asiasta arviomuistio, joka on lähetetty lausuntokierrokselle. Lausuntoaika päättyy 28.2.2008.

Kohdassa 4 tarkoitetut asunto-osakeyhtiön tarpeisiin soveltuvat tilintarkastusta ja mahdollista muunlaista tarkastusta koskevat säännöt tullaan sisällyttämään asunto-osakeyhtiölain tulevaan kokonaisuudistukseen. Uutta asunto-osakeyhtiölakia koskeva hallituksen esitys annetaan helmikuussa 2009.

Kohdassa 5 edellytetyt toimenpiteet toteutettiin 2007. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Hallituksen on edellytetty kohdan 6 mukaisesti huolehtivan siitä, että Suomessa toimivien ruotsinkielisten tilintarkastajien käytössä on hyvää tilintarkastustapaa koskevat ohjeet ja suositukset ruotsin kielellä. Tilintarkastusta koskevien kansallisten suositusten antamiseen ei ole edelleenkään lakisääteistä velvoitetta, vaan siitä on vastannut KHT-tilintarkastajien ammatillinen yhdistys. Tilanne kuitenkin muuttuu jatkossa, kun kyseiset suositukset tullaan korvaamaan kansainvälisillä tilintarkastusstandardeilla (ISA-standardit), jotka tulevat EU-lainsäädännön myötä pakottaviksi. Koska kyse on yhteisölainsäädännöstä, standardit tullaan kääntämään yhteisön toimesta myös ruotsiksi. Väliaikana työ- ja elinkeinoministeriö selvittää tilintarkastajan mahdollisuutta saada tarvitsemansa standardit ruotsiksi yhteistyössä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan kanssa.

Sähkön saatavuuden varmistaminen
HE 228/2006 vp — EV 170/2006 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.11.2006, että hallitus toimenpiteillään turvaa sen, että sähkön saatavuus varmistetaan Suomessa kaikissa olosuhteissa riittävällä omavaraisuudella joutumatta turvautumaan sähkön käytön rajoituksiin.

Laki sähköntuotannon eräiden tehoreservien käytettävyyden varmistamisesta saatettiin voimaan 15.12.2006 lukien. Tehoreservin käytettävyyden varmistava järjestelmä otettiin käyttöön 1.1.2007 alkaen. Tehoreserviin liittyi kolme voimalaitosyksikköä, joiden teho on yhteensä 600 megawattia. Tehoreservijärjestelmän rahoitusperusteita täsmennettiin joulukuussa 2008. Lisäksi käynnistettiin tehoreservin käyttösääntöjen tarkistaminen, jonka seurauksena tehoreservissä oleville voimalaitoksille vahvistetaan uudet käyttösäännöt kahdeksi seuraavaksi vuodeksi. Yksiköt pidetään talvikaudella 12 tunnin käyttövalmiudessa helmikuun 2011 loppuun saakka.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 8.3.2007 työryhmän valmistelemaan toimia sähkön kysyntäjouston kehittämiseksi ja sovittamiseksi osaksi sähkömarkkinoita. Kysyntäjoustolla tarkoitetaan hetkittäistä sähkönkulutuksen siirtoa toiseen ajankohtaan pois kysynnän huippuajankohdasta pääsääntöisesti vapaaehtoisesti markkinoilta tulevan ohjausvaikutuksen perusteella. Työryhmä antoi raporttinsa maaliskuussa 2008. Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti keväällä 2008 valmistelutyön työryhmän ehdotusten saattamiseksi voimaan. Asiaan liittyvät valtioneuvoston asetukset on tarkoitus antaa tammikuussa 2009.

Kauppa- ja teollisuusministeriö myönsi 3.10.2007 kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:lle luvan uuden 800 megawatin tehoisen sähkönsiirtokaapelin rakentamiseen Suomen ja Ruotsin välille. Uusi siirtoyhteys parantaa sähköverkon toimitusvarmuutta Suomessa vähentämällä vakavan häiriön ja toimituskeskeytyksen riskiä. Siirtoyhteys on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2011.

Kauppa- ja teollisuusministeriön käynnistämä tilaustutkimus sähköntuotannon tasapainon arvioimiseksi aina vuoteen 2030 saakka valmistui huhtikuussa 2008. Selvityksessä arvioitiin huipun aikaisen tehotasapainon kehitystä vuoteen 2030 neljällä eri skenaariolla. Selvityksen mukaan Suomen tehotasapaino on poikkeuksellisen tuontiriippuva muihin Euroopan maihin verrattuna. Politiikkaskenaario osoitti, että tehostetulla sähkön säästöllä ja ydinvoiman lisärakentamisella Suomen tehotasapaino on saatettavissa lähes omavaraiseksi huipun suhteen. Huipun aikaisella kysynnän joustolla puolestaan voidaan pienentää huippukapasiteetin tarvetta. Yhteistuotannon sisäisen rakenteen muutosta uusiutuvien ja fossiilisten polttoaineiden suhteen ei tarkasteltu.

Hallitus antoi pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian selontekona (VNS 6/2008 vp) eduskunnalle marraskuussa 2008. Hallitus on asettanut selonteossa Suomen strategiseksi tavoitteeksi energian loppukulutuksen kasvun pysäyttämisen ja kääntämisen laskuun niin, että energian loppukulutus vuonna 2020 olisi enintään 310 terawattituntia eli likimain nykyisen suuruinen ja sähkön loppukulutus enintään 98 terawattituntia. Sähkönkulutuksen kasvua pyritään eri ohjauskeinojen avulla aluksi loiventamaan ja myöhemmin kääntämään laskuun. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti keväällä 2008 laajapohjaisen toimikunnan valmistelemaan uusia energiansäästö- ja energiatehokkuustoimia kansallisten energiatavoitteiden täyttämiseksi. Strategiassa tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus vuoteen 2020 mennessä 38 %:iin. Uusiutuvan energian uutena edistämiskeinona käyttöön otetaan mahdollisimman markkinaehtoinen ja kustannustehokas syöttötariffijärjestelmä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän valmistelemaan syöttötariffijärjestelmää loppuvuodesta 2008. Sähkönhankinnan osalta hallituksen tavoitteena on riittävän ja kohtuuhintaisen sähkön turvaaminen

niin, että sähkönhankinta tukee samalla muita ilmasto- ja energiapoliittisia tavoitteita. Sähkön hankinnan tulee jatkossakin perustua monipuoliseen sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon ansiosta hajautettuun järjestelmään.

Hallitus linjasi pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa sähkön tuotantoa koskevan politiikan perustaksi, että oman tuotantokapasiteetin tulee pystyä kattamaan huipunaikainen kulutus ja mahdolliset tuontihäiriöt. Oman kapasiteetin rakentamisessa etusijalle asetetaan kasvihuonekaasuja päästämättömät tai vähäpäästöiset laitokset.

Valtioneuvosto myönsi Loviisan ydinvoimalaitokselle uuden käyttöluvan 26.7.2007. Loviisa 1 -yksikköä saa käyttää vuoden 2027 loppuun ja Loviisa 2 -yksikköä vuoden 2030 loppuun saakka. Teollisuuden Voima Oyj rakentaa Olkiluotoon kolmatta, sähköteholtaan 1600 megawatin ydinvoimalaitosyksikköä, jonka arvioidaan valmistuvan vuonna 2012.

Työ- ja elinkeinoministeriöön on toimitettu ydinenergialain mukainen periaatepäätöshakemus Teollisuuden Voima Oyj:n uutta laitosyksikköä (Olkiluoto 4) sekä sen ydinjätehuoltoa koskien (Posiva Oy:n hakemus). Uuden yksikön sähköteho olisi 1000 – 1800 megawattia. Fortum Power and Heat Oy sekä Fennovoima Oyj ovat valmistelleet omia hakemuksiaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Uuden yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain toimeenpano ja sen vaikutusten seuranta

HE 254/2006 vp — EV 286/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa tarkoin seuraa
>
> – yhteistoimintalainsäädännön toteutumista käytännössä;
>
> – lainsäädännön vaikutuksia epätyypillisten työsuhteiden ja vuokratyövoiman käyttöön sekä soveltamisalan laajentamisen vaikutuksia pienille yrityksille ja erityisesti niiden vakituisten työntekijöiden määrän kehitykseen; ja
>
> – henkilöstösuunnitelmaa ja koulutustarpeita koskevien säännösten vaikutuksia työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeiden ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen huomioon ottamiseen yrityksissä; sekä
>
> antaa asiasta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen vuoden 2010 kevätistuntokauden loppuun mennessä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet luoda henkilöstösuunnitelmia ja -koulutusta koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä.

Uusi yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki (334/2007) tuli voimaan 1.7.2007 siten, että yrityksiin, jotka työllistävät 20–29 henkilöä, lakia sovelletaan vasta 1.1.2008 alkaen.

Antaessaan lakia koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle hallitus samalla päätti, että työministeriö valmistelee laista esitteen erityisesti pienien yritysten tarpeisiin, kouluttaa työvoima- ja elinkeinokeskuksiin (TE-keskuksiin) yt-lain tuntevia henkilöitä yritysten neuvojiksi ja laatii laista kalvosarjan. Esite valmistui loppukesällä 2007 suomeksi ja ruotsiksi al-

kusyksystä. Sillä oli laaja jakelu ja sitä on saatavissa mm. kaikista TE-keskuksista. Esitteet ovat myös työministeriön internetsivuilta saatavissa. TE-keskusten henkilöstöä on koulutettu ja kalvosarja on tuotettu TE-keskusten käyttöön. Työministeriö on muutoinkin osallistunut yt-laista pidettyihin lukuisiin koulutustilaisuuksiin.

Lain toteutumista käytännössä ja sen vaikutusten seurantaa varten työ- ja elinkeinoministeriön on tarkoitus käynnistää vuoden 2008 lopulla tutkimus. Tätä tutkimusta ei ole tarkoituksenmukaista käynnistää aikaisemmin, koska lain soveltamisesta käytäntöön ei tätä ennen ole saatavissa riittävästi kokemuksia. Tutkimusta on tarkoitus hyödyntää myös eduskunnalle 2010 aikana annettavan selvityksen laadinnassa.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan henkilöstö- ja koulutustavoitteita koskevaa säännöstä sovelletaan vasta 1.1.2008 alkaen. Tämän jälkeen on tarkoitus ryhtyä selvittämään, onko mahdollista luoda näitä kysymyksiä koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä. Tässä yhteydessä voidaan selvittää myös, olisiko esimerkiksi mahdollista lisätä kyseessä olevaa yt-lain säännöstä selvittäviä kysymyksiä Tilastokeskuksen työolotutkimukseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt tutkimuksen uuden yhteistoimintalain vaikutusten arvioimisesta. Tutkimus tehdään vuoden 2009 aikana ja siinä selvitetään erityisesti eduskunnan lausumassa esitettyjä kysymyksiä. Tutkimusta on tarkoitus hyödyntää myös eduskunnalle 2010 aikana annettavan selvityksen laadinnassa.

Eläkkeen lepäämisjättämisjärjestelmän joustaminen ja työllistyminen sosiaalisiin yrityksiin

HE 275/2006 vp — EV 310/2006 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 13.2.2007, että säännöksiä tarkistetaan siten,

– että mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt sekä eläkkeen lepäämään jättäneet henkilöt voisivat työllistyä sosiaalisiin yrityksiin nykyistä paremmin ja

– että eläkkeen lepäämäänjättämisjärjestelmän kattavuutta parannetaan ja joustavuutta lisätään sekä mahdollisuuksia yhdistää pienet eläketulot palkkatuloihin kehitetään.

2. Eduskunta edellytti, että lainsäädäntöä tarkistetaan siten, että suomea ja ruotsia huonosti osaavat maahanmuuttajat voidaan laskea lain tarkoittaman 30 %:n piiriin ja työllistää heidät korkeimmalla korotetulla palkkatuella sosiaalisiin yrityksiin jo ennen 500 työttömyyspäivän täyttymistä.

1. Työministeriö asetti 20.8 2007 selvityshenkilön, jonka tehtävänä on selvittää kuntoutustuella ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työllistymistä ja työelämään paluun edistämistä. Selvitystyö on valmistunut 29.2.2008.

Toimeksiannon lähtökohtana oli hallitusohjelman tavoite lisätä kuntoutustuella ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työelämään osallistumista. Suurten ikäluokkien jäädessä syrjään tulee työvoiman tarjonta vähenemään ja yhteiskunnan huoltoaste kasvamaan. Työkyvyttömyyseläkkeiden kokonaismäärän nousu kohottaa huoltoastetta ja uhkaa syrjäyttää henkilöitä pysyvästi työmarkkinoilta.

Loppuraportissa kuvataan selvitystyön kohderyhmä, määritellään sen laajuutta ja henkilöiden halukkuutta työllistyä. Kohderyhmän työllistymiseen liittyviä kysymyksiä tarkastellaan selvitystyössä monipuolisesti kansainvälisen kehityksen, työkyvyn, työvoimapalveluiden, eläkejärjestelmän, välityömarkkinoiden kehittymisen sekä työllistymisen keinojen näkö-

kulmasta. Eläkejärjestelmän tarkastelun yhteydessä selvitetään eläkkeen lepäämään jättämisen kysymyksiä ja osana työllistymisen keinoja perehdytään mielenterveyskuntoutujien työllistämisen edistämiseen sosiaalisiin yrityksiin. Edellä todetun lisäksi selvitysmies on esittänyt kutakin aihealuetta koskevat kehittämisehdotukset.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on laadittu selvitysmiehen ehdotusten pohjalta toimeenpanosuunnitelma, jonka mukaan ehdotusten toimeenpanoa tullaan jatkamaan. Tämän lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on perustanut kaksi työryhmää, joiden tarkoituksena on selvittää vajaakuntoisen käsitteeseen liittyviä ongelmallisuuksia sekä kohderyhmään kuuluville tarjottavien palveluiden poluttamista ja yhteensovittamista.

Uusi kansaneläkelaki (568/2007) on tullut voimaan vuoden 2008 alusta. Lain 17 §:ssä säädetään eläkkeen lepäämään jättämisestä. Säännös on sanamuodoltaan entistä selkeämpi. Tosiasiallisesti myös työeläkejärjestelmä mahdollistaa eläkkeen lepäämisen kaltaisen työskentelyn ja työhön paluun muun muassa osatyökyvyttömyyseläkkeen ja täyden eläkkeen määritelmästä johtuen. Eläkkeen aikainen työskentely kartuttaa vanhuuseläketurvaa. Eläke voidaan lakkauttamisen jälkeen palauttaa entisen suuruisena jopa viiden vuoden työskentelyn jälkeen. Edellä todetun lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee lainsäädäntöä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön paluun tukemiseksi.

Valtioneuvosto asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA-komitea), jonka yhtenä tärkeänä tavoitteena on työn kannustavuuden parantaminen. Uudistuksessa arvioidaan erilaiset tavat lisätä mahdollisuuksia yhdistää sosiaaliturvaa ja työtä. Myös sairaiden ja vammaisten henkilöiden toimeentulon mahdolliset kehittämistarpeet kuuluvat komitean toimialaan.

2. Edellä todetun selvitystyön valmistumisen jälkeen on päädytty siihen, että sosiaalisia yrityksiä koskevaan lainsäädäntöön liittyvät muutostarpeet arvioidaan myös muilta kuin kohderyhmän laajentamista koskevin osin. Lainsäädäntöön liittyvä arviointi ja mahdolliset muutokset toteutetaan vuoden 2009 aikana.

Vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistaminen
HE 77/2007 vp — EV 77/2007 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.11.2007, että vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistamista koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2008 aikana.

Uusi laki tuli voimaan 1.1.2008 eikä uusiin toimenpiteisiin ole toistaiseksi ryhdytty. Hallituksen on tarkoitus antaa esitys vuorotteluvapaalain säätämisestä pysyväksi sen jälkeen, kun mm. vuorotteluvapaajärjestelmän rahoitusta koskevat ratkaisut on tehty valtioneuvoston kesäkuussa 2007 asettamassa sosiaaliturvan uudistamiskomiteassa. Komitean työn pohjaksi on meneillään tutkimus vuorotteluvapaan vaikutuksista sen käyttäjien työssä pitempään pysymisestä. Tutkimus valmistuu keväällä 2009. Toistaiseksi ei siten vuorotteluvapaalain vakinaistamisesta tai järjestelmän jatkumisesta ole tehty päätöksiä.

Energiantuotantomuotojen kilpailukyky ja turpeen päästökertoimen tarkistaminen
HE 84/2007 vp — EV 142/2007 vp
Talousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 18.12.2007, että hallitus arvioi energia- ja ilmastostrategian yhteydessä eri energiantuotantomuotojen ja tuotantotapojen kilpailukyvyn ilmastopolitiikan, energiaomavaraisuuden ja kansallisen kilpailukyvyn näkökulmasta.

2. Eduskunta kiirehti hallituksen toimenpiteitä turpeen päästökertoimen tarkistamiseksi ottaen huomioon kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n tieteelliset selvitykset.

1. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan ilmasto- ja ympäristösitoumusten toteuttamisen ohella hallituksen energiapolitiikan tavoitteena on varmistaa energian toimitusvarmuus ja kohtuuhintaisuus sekä kasvattaa energian omavaraisuutta. Hallitus valmisteli näistä lähtökohdista pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiaa ja antoi sen selontekona eduskunnalla marraskuussa 2008.

Strategian valmistelussa käytiin laajaa keskustelua eri sidosryhmien kanssa ja järjestettiin useita seminaareja. Sähkön ja kaukolämmön tuotantoon kiinnitettiin erityistä huomiota. Strategian taustaksi teetettiin laajoja selvityksiä. Strategian valmistelun yhteydessä arvioitiin monipuolisesti myös strategian vaikutukset.

Strategiassa jatketaan Suomen energiapolitiikassa jo pitkään ollutta tavoitetta pitää energianhankinta monipuolisena, tehokkaana ja riittävän edullisena. Strategian linjausten mukaisesti sähkönhankinnassa lähtökohtina on riittävän ja kohtuuhintaisen sähkön saaminen hyvällä toimitusvarmuudella siten, että sähkönhankinamme samalla tukee muita ilmasto- ja energiapoliittisia tavoitteita.

Uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen on strategian keskeisiä osia. Tässäkin toimenpiteet ovat kustannustehokkaat. Uusituvalla energialla tuotetun sähkön edistämiseksi Suomessa otetaan käyttöön kustannustehokas ja markkinaehtoinen syöttötariffijärjestelmä. Uusiutuvan energian käytön lisääminen ja energiatehokkuuden voimakas parantaminen yhdessä nostavat tuntuvasti energian omavaraisuutta

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Vuosina 2002–2005 toteutetun turpeen energiakäyttöön liittyvien kasvihuonekaasupäästöjen tutkimusohjelman jatkoksi on vuosien 2006–2007 aikana tehty tarkentavia tutkimuksia erityisesti turpeesta valmistetun liikenteen polttoaineen kasvihuonekaasupäästöistä. Lisäksi on valmisteltu jatkoselvityksiä IPCC:n ohjeiden soveltamiseksi Suomessa sekä uusien tutkimusten tekemiseksi IPCC:n jatkotyötä varten.

Edellä mainitussa tutkimusohjelmassa on tuotettu joukko englanninkielisiä tieteellisiä artikkeleja, jotka on julkaistu Boreal Environment Research -julkaisussa. Artikkelit on toimitettu IPCC:n käyttöön. Tutkimusohjelmasta ja sen jatkotutkimuksista on lisäksi laadittu yhteenvetoraportti, joka on julkaistu myös englanninkielisenä ja se on toimitettu sekä EY:n komission asianomaisten virkamiesten että IPCC:n käyttöön.

Selontekona eduskunnalle marraskuussa 2008 annetussa hallituksen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa todetaan kohdassa 4.5 ’Turve’ seuraavaa.: ”Hallitus toimii aktiivisesti kaikilla tasoilla uusimman tutkimustiedon toimittamiseksi kansainvälisen laskentatyön käyttöön. Suomi toimii aktiivisesti sen mukaisesti, että turvetta voitaisiin käyttää liikennepolttonesteenä ja että turpeella voitaisiin kattaa osa EU:n Suomen liikenteelle asettamaa uusiutuvan energian osuutta, mikäli turvedieselin voidaan osoittaa täyttävän EU:ssa asetettavat kestävyyskriteerit.”

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan parlamentti pääsivät joulukuussa 2008 poliittiseen yhteisymmärrykseen direktiivistä uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (ns. RES-direktiivi). Direktiivi sisältää 10 %:n sitovan velvoitteen liikenteen uusiutuvan energian osuudelle. Suomen aloitteellisuudesta huolimatta liikenteen tavoitteen täyttämiseen ei voi käyttää turvedieseliä. Sen sijaan hyväksytyt velvoitteen laskentasäännöt parantavat yhdessä turvetta ja puuta raaka-aineena käyttävän polttoaineen jalostuslaitoksen kannattavuutta ensimmäisen sukupolven biopolttoaineen tuotantolaitoksiin nähden.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutukset
HE 116/2007 vp — EV 116/2007 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus seuraa tarkoin pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutuksia sähköntuotannon uudisrakentamiseen ja, että näin saadut käytännön kokemukset otetaan huomioon tulevassa lainsäädäntötyössä.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä on sisällytetty sähkömarkkinalakiin (386/1995) lainmuutoksella, joka on tullut voimaan 1.2.2008. Vuoden 2008 aikana on ollut vielä ennenaikaista arvioida lainmuutoksen vaikutuksia.

Työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeus
HE 68/2008 vp — EV 95/2008 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.10.2008, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksien parantamisesta vuoden 2009 valtiopäivien alkuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 13.11.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vastaus lausumaan on sosiaali- ja terveysministeriön osuudessa.

Tuotteiden ekologinen suunnittelu, energiamerkinnät
HE 163/2008 vp — EV 206/2008 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.1.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että viranomaistoimin valmistellaan erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille suunnatut selkeät, ymmärrettävät ja tuoteryhmäkohtaiset konkreettiset ohjeet siitä, mitä ekologisen suunnittelun yleiset ja erityiset vaatimukset yrityksiltä edellyttävät. Ohjeet tulee olla keksitetysti saatavilla ja helposti löydettävissä.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Uusiutuvan energian käyttö kaukolämmön tuotannossa
HE 102/2008 vp – EV 202/2008 vp
Ympäristövaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus edistää uusiutuvan energian käyttöä kaukolämmön tuotannossa.

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan parlamentti pääsivät poliittiseen yhteisymmärrykseen EU:n ilmasto- ja energiapaketista joulukuussa 2008. Ilmasto- ja energiapaketin sisältämä direktiivi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (ns. RES-direktiivi) sisältää jäsenmaille sitovat velvoitteet uusiutuvan energian osuudelle energian loppukäytöstä vuodelle 2020. Suomen velvoite on 38 %. Direktiivin mukaan jäsenmaiden on laadittava uusiutuvan energian toimintasuunnitelma 30. kesäkuuta 2010 mennessä. Toimintasuunnitelmassa on esitettävä kansalliset tavoitteet uusiutuvan energian lisäämiseksi liikenteessä, sähköntuotannossa sekä lämmityksessä ja jäähdytyksessä. Tämän lisäksi on esitettävä politiikkatoimenpiteet kansallisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Kaukolämpösektori on keskeinen osa Suomen lämmityssektoria ja uusiutuvan energian käyttöä. Hallituksen pitkänaikavälin ilmasto- ja energiastrategian linjausten pohjalta tullaan laatimaan RES-direktiivin edellyttämä kansallinen toimintasuunnitelma uusiutuvan energian velvoitteen täyttämiseksi.

Uusiutuvan energian käyttöä edistetään kaukolämmön tuotannossa muun muassa energia-avustuksilla. Energia-avustusten määrärahoja lisättiin merkittävästi vuodelle 2009. Pääosa kaukolämmön tuotannosta kuuluu EU:n päästökauppajärjestelmän piiriin. Päästökauppa ohjaa tehokkaasti uusiutuvan energian käyttöön myös kaukolämmön tuotannossa, koska hiilidioksidipäästöjä aiheuttavalle kaukolämmön tuotannolle on hankittava päästöoikeuksia.

Yritysten rahoitustilanteen kehittyminen
HE 208/2008 vp — EV 209/2008 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa tarkoin yritysten rahoitustilanteen kehittymistä ja antaa helmikuussa 2009 talousvaliokunnalle selvityksen tilanteesta sekä esitykset mahdollisesti tarvittavista lisätoimista.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallitus on tarkoin seurannut taloustilanteen kehittymistä. Yleinen talouskehitys on kääntynyt laskuun ja ennusteet Suomen lähiajan BKT:n kasvusta ovat yleisesti kääntyneet negatiiviseksi. Rahoitusmarkkinoiden häiriön nopeasta normalisoitumisesta ei ole mitään varmuutta. Ministeri Tanskasen 8.1.2009 julkistaman selvityksen mukaan yritykset kokevat edelleen rahoituksen vaikeutumisen sekä sen saatavuuden vähenemisenä että luottojen riskilisien kiristymisenä hinnoittelussa ja muissa luottoehdoissa. Ongelmat ovat kohdistuneet ensiksi suuriin yrityksiin. Kansainväliset pankit ovat merkittävissä määrin vetäytyneet Suomen markkinoilta ja joukkovelkakirja- ja yritystodistusmarkkinat ovat kuihtuneet. Viennin rahoitus ei toimi entiseen tapaan. Suurten yritysten rahoitus on aikaisempaa suuremmassa määrin kohdistunut pankkeihin, jolloin pk-yritysten mahdollisuudet saada pankeista rahoitusta ovat tästäkin syystä vaikeutuneet.

Toisaalta korkotaso on laskenut huomattavasti. Lisäksi työeläkeyhtiöiden takaisinlainaus on lisääntynyt merkittävästi.

Taloustilanteen kehittymistä kuvaa TE-keskuksien saamat tiedot lomautuksista. Niiden mukaan yritysten taloustilanne heikkenee kaikilla alueilla. Rakentaminen ja siihen liittyvät teollisuustoimialat, joita ovat puu- ja metallituoteteollisuus, ovat kärsineet pahiten. Heikkenemisen merkkejä on nähtävissä myös palveluissa. Seurauksena lomautettujen määrä on lisääntynyt voimakkaasti. Määrä on lisääntynyt parissa viikossa noin 5000 henkilöllä. Lomautettujen määrä on yhteensä 46 000 henkilöä.

Ottaen huomioon vallitseva taloudellinen tilanne ja erityisesti tilanne rahoitusmarkkinoilla hallitus katsoo, että toimenpiteitä ei voida pitää riittävinä. Sen vuoksi hallitus harkitsee uusia toimenpiteitä, joilla voidaan toisaalta edistää vientiä ja toisaalta helpottaa pk-yritysten rahoituksen saantia kotimaassa. Esitykset on tarkoitus antaa heikkenevä taloustilanne huomioon ottaen kiireellisinä siten, että ne saataisiin eduskunnan käsiteltäviksi mahdollisimman nopeasti sen jälkeen, kun eduskunnan kevätistuntokausi on alkanut.

Hallitus antaa tarkemman selvityksen yritysten rahoitustilanteen kehittymisestä ja esitykset mahdollisesti tarvittavista lisätoimista eduskunnan talousvaliokunnalle helmikuussa.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan peruspäivärahan taso
Selonteko 4/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 25.4.1997 sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksissa.

Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin vuoden 2002 maaliskuun alusta lukien 0,84 eurolla päivässä eli noin 18 eurolla kuukaudessa. Lisäksi työmarkkinatuen lapsikorotusten määrä korotettiin vuoden 2002 alusta vastaamaan työttömyyspäivärahan lapsikorotusta.

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena ovat ennen kaikkea aktivointiin ja työllistymiseen tähtäävät muutokset. Tämän tavoitteen toteutuksen osana 1.1.2004 lukien korotettiin toimenpiteiden ajalta maksettavia ylläpitokorvauksia. Ylläpitokorvaus on verovapaa ja muissa järjestelmissä, mm. toimeentulotuessa, niin sanottu etuoikeutettu tulo. Siten sen korottaminen ei lisää verotettavaa tuloa, eikä vähennä muita etuusmenoja.

Vuoden 2006 alusta toteutettiin työmarkkinatukiuudistus, jonka tavoitteena oli luoda kannustava toimeentuloetuuksien ja aktiiviohjelmien kokonaisuus. Toimeentulotuen ja työmarkkinatuen rahoitusta muutettiin kuntien kannustamiseksi tehokkaaseen työttömyyden hoitoon.

Lisäksi työn vastaanottamista on tuettu työn verotusta keventämällä.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean, jonka tehtäviin kuuluu laatia ehdotus muun muassa perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Komitean työ on vielä kesken.

Päivähoidon hallinto ja ohjaus
HE 91/1999 vp
Sivistysvaliokunta

> 5) Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutessaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle.

Hallitus on antanut eduskunnan edellyttämän esityksen laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta (HE 151/2002vp). Esityksen mukaan kunta saisi päättää, minkä moniäänisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoidon sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annettaisiin. Päivähoito sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki säilyisivät sosiaalipalveluna, joiden lainsäädännöllinen, rahoituksellinen sekä muu ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaalihuoltolakia, lasten päivähoidosta annettua lakia sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia on muutettu väliaikaisesti (laeilla 155–157/2003) siten, että säännösten mukaan kunta voi itse päättää, minkä monijäsenisen toimielimen hoidettavaksi

lasten päivähoidon sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annetaan. Kyseisten tehtävien tulee kaikkien kuulua saman toimielimen toimivaltaan. Väliaikaiset säännökset ovat voimassa viisi vuotta ajalla 1.8.2003–31.7.2008.

Määräaikaiseen lainsäädäntöratkaisuun liitetään sosiaali- ja terveysministeriön laaja-alainen seuranta- ja arviointitutkimus, jonka avulla hallinnollisten ratkaisujen vaikutukset pyritään kattavasti selvittämään. Seurannan pohjalta arvioidaan lainsäädännön tarpeellisuus jatkossa.

Suomen Kuntaliitto ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes selvittivät päivähoidon hallinnon tilannetta kyselyllä keväällä 2004 sekä ylläpitävät ajankohtaista tietoa www-sivuillaan koko sosiaalihuoltolain väliaikaisen muutoksen voimassaoloajan. Lainmuutoksen ensimmäisen vuoden voimassaoloaikana kahdeksan kuntaa (Askainen, Kaarina, Kemi, Kouvola, Lohja, Rautalampi, Rautjärvi ja Vaasa) on siirtänyt päivähoidon hallinnon opetustoimeen. Ennen lainmuutosta kaksi kuntaa (Imatra ja Kerava) ja yhden kunnan ruotsinkielinen osa (Espoo) oli siirtänyt päivähoidon hallinnointitehtävät opetustoimeen. Tämän lisäksi kahdessa kunnassa päivähoidon hallinnosta vastaa joku muu lautakunta. 10 kuntaa on päättänyt opetustoimeen siirrosta vuosien 2005 ja 2006 aikana ja yksi kunta perustaa kasvatus- ja opetuslautakunnan uuden toimintamallin. Stakes kerää vuosien 2005 ja 2006 aikana kunnista tietoa hallinnonalakokeiluun liittyen sekä analysoi ja arvioi kokeilusta saatuja kokemuksia ja ohjausjärjestelmän toimivuutta eri hallintomalleissa. Stakesin tekemä raportti päivähoidon hallinnosta valmistui 2007 (Harju, Lindberg ja Välimäki: Päivähoidon hallinto kunnissa 2006, Stakes raportteja 9/2007.

Vuoden 2007 alusta voimaan tulleiden sosiaalihuoltolain (1329/2006), kansanterveyslain (1328/2006) ja lasten päivähoidosta annetun lain (1330/2006) muutoksilla vastuuta sosiaalihuollon ja kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtimisesta on muutettu siten, että vastuu voidaan jakaa yhdelle tai useammalle kunnan määräämälle monijäseniselle toimielimelle. Vuoden alusta 2007 toteutetuilla lain muutoksilla on myös kumottu päivähoidon hallintokokeilua koskevat määräaikaisesti voimassa olleet säännökset, koska uusi sosiaalihuoltolain 6 §:n säännös mahdollistaa myös kokeilulaissa tarkoitetun hallintomallin toteuttamisen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Aikuiskoulutustuen kehittäminen
HE 150/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2000, että koulutusaikaiset tukijärjestelmät sovitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla yhteen siten, ettei määräaikaisissa palvelussuhteissa olevia aseteta ilman hyväksyttävää syytä eri asemaan kuin niitä, joilla on toistaiseksi voimassa oleva palvelussuhde.
>
> Eduskunta edellytti, että aikuiskoulutustuen tavoitteiden toteutumista seurataan ja mahdollisesti ilmenevät puutteet korjataan esim. lyhentämällä ansainta-aikavaatimusta.

Työmarkkinajärjestöt perustivat yhteisen työryhmän vuonna 2004 aikuiskoulutustuen seurantaa varten. Työryhmän määräaika on kolme vuotta. Työryhmä ei ole esittänyt muutoksia määräaikaisissa palvelussuhteissa olevien koulutustukietuuksiin tai niiden ansainta-aikoihin.

Aikuiskoulutustukeen vaadittava työssäoloaikavaatimus lyheni 1.8.2006 alkaen 10 vuodesta 5 vuoteen. Vuoden 2007 alusta lukien työssäoloajan laskentatapaa muutettiin siten, että

työssäoloaika lasketaan eläkevakuutetuista ansioista työssäoloajan sijaan. Tämä parantaa jossain määrin määräaikaisissa työsuhteissa olleiden työssäoloajan kertymistä.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA-komitea), jonka yhtenä tehtävänä on aikuiskoulutusajan toimeentuloturvan kehittäminen. Lisäksi opetusministeriö asetti 17.8.2007 johtoryhmän valmistelemaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoa (AKKU-työryhmä). Johtoryhmän tehtävänä on muun muassa aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistaminen. Sekä SATA-komitean että AKKU-työryhmän työ on vielä kesken.

Perusturvan parantaminen
HE 155/2001 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2001, että hallitus selvittää vuoden 2002 aikana, miten toimeentulotukea saavien asemaa parannetaan ottaen erityisesti huomioon sen, että kaikkien toimeentulotukea saavien asemaa ei voida parantaa työelämään osallistumiseen kannustavilla toimilla. Selvityksen perusteella hallituksen tulee tehdä ehdotukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista seuraavan valtion talousarvioesityksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt eduskunnan lausumassa edellytetyn selvitystyön. Ministeriön käsityksen mukaan perusturvan keskeisimpiä ongelmia on se, että ensisijaisten etuusjärjestelmien piirissä olevat joutuvat kohtuuttoman usein turvautumaan toimeentulotukeen. Tämän vuoksi erityisesti pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa olevien asemaa parannetaan parhaiten ensisijaisia etuusjärjestelmiä ja verotusta kehittämällä, jolloin toimeentulotuki muodostuisi alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti lähinnä tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden turvaverkoksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole tässä vaiheessa katsonut toimeentulotukilakia koskevien säädösmuutosten toteuttamista tarkoituksenmukaiseksi. Hallituksen esitykseen perustuen Eduskunta hyväksyi lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Sosiaalisen luototuksen avulla voidaan osaltaan helpottaa myös toimeentulotuen piirissä olevien taloudellisia vaikeuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut sosiaalista luototusta koskevan oppaan, joka on lähetetty kuntiin kesäkuussa 2003.

Velkaantuneiden toimeentulotuen asiakkaiden asemaa on parannettu oikeusministeriön ja pankkiyhdistyksen kanssa yhteistyössä luodulla kevennetyllä velkasovinto-ohjelmalla, joka oli kohdistettu pitkäaikaisesti maksukyvyttömiin toimeentulotuen saajiin. Hallitusohjelman mukainen velkahallintaohjelma on laadittu. Ohjelman tavoitteena on estää velkaongelmien syntyminen ja niiden syveneminen.

Suositukset toimeentulotuen käyttämiseksi entistä joustavammin ja tehokkaammin pitkäaikaisesti toimeentulotuen asiakkaana olevien henkilöiden tukemiseksi on kirjattu toimeentulotukioppaaseen, joka lähetettiin kuntiin vuonna 2007. Suosituksissa korostetaan moniammatillisen osaamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön tarvetta pitkäaikaisasiakkaiden palvelemisessa.

Toimeentulotuessa on ollut 1.4.2002 lähtien käynnissä ns. etuoikeutetun tulon kokeilu. Toimeentulotukiasiakkaan ansiotulosta jätetään ottamatta huomioon vähintään 20 prosenttia, kuitenkin enintään 150 euroa toimeentulotuen määrää laskettaessa. Kokeilun voimassaoloa on jatkettu vuoden 2009 loppuun. Kokeilun tavoitteena on edistää toimeentulotuen saajien työllistymistä ja parantaa heidän taloudellista tilannettaan.

Vuoden 2006 alusta voimaan tulleella työllisyyspaketilla ja siihen liittyvällä kuntien ja valtion välisen toimeentulotuen rahoituksen uudistuksella on tarkoitus tukea pitkään työttömänä olleiden ja toimeentulotukea saavien työllistymistä ja näin parantaa toimeentulotukea saavien asemaa myös taloudellisesti.

Toimeentulotukilakia muutettiin 1.9.2006 alkaen siten, että toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin ei enää lueta asumiskulujen 7 prosentin omavastuuta. Toimeentulotuen perusosien määrää ei alennettu, vaan omavastuuosuus jäi toimeentulotukiasiakkaan käytettäväksi muihin perusosalla katettaviin menoihin. Muutos paransi toimeentulotuen asiakkaiden mahdollisuuksia selviytyä paremmin muista toimeentulotuen perusosalla katettavista jokapäiväisistä menoistaan. Muutos paransi erityisesti kalliiden asumiskustannusten alueilla asuvien toimeentulotukiasiakkaiden tilannetta.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamista valmistelevan SATA-komitean, jonka tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen ja että järjestelmä on selkeä ja tekee mahdolliseksi työn ja sosiaaliturvan yhdistämisen nykyistä paremmin. Komitean määräaika on 31.12.2009 asti.

Toimeentulotukilain muutoksella (laki 1202/2007) lakiin lisättiin 14 a §, joka koskee toimeentulotukiasian käsittelyä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Päätös on pantava täytäntöön viivytyksettä.

Saman lainmuutoksen mukaan toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt.

Lausuman antamisen jälkeen on tehty useita toimeentulotukea koskevia uudistuksia, ja tuen kehittäminen jatkuu edelleen. Asia ei tältä osin anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yhtenäinen maksukatto terveydenhuoltoon
HE 187/2001 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2001, että hallitus selvittää terveydenhuollon asiakasmaksujen ja maksukaton samoin kuin sairausvakuutuslain mukaisten omavastuiden vaikutuksia palvelujen käyttöön sekä palvelujen käyttäjien ja kuntien taloudelliseen asemaan sekä selvittää erilaiset vaihtoehdot yhtenäisen, kaikki terveydenhoidon menot kattavan asiakkaan maksukyvyn huomioon ottavan maksukaton aikaansaamiseksi.
>
> Eduskunta edellytti 11.12.2001, että muutettaessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevaa asetusta 1.1.2002 lukien
> –asetuksen 3 §:n 5 momentissa tarkoitettu muun henkilön kuin lääkärin tai hammaslääkärin suorittamasta kotikäynnistä perittävä maksu säädetään 6 euroksi, ja
> –asetuksen 11 §:n 1 momentissa säädetään, että sarjassa annettavasta hoidosta maksu saadaan periä enintään 45 kerralta kalenterivuodessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua asetusta (912/1992) muutettiin 5.12.2001 annetulla valtioneuvoston asetuksella (1168/2001) siten, että maksuja tarkistettiin kustannustason muutosta vastaavasti ja samalla maksujen suuruudet määriteltiin euromääräisinä. Tässä yhteydessä asetuksen 11 §:n 1 momentissa säädettyä sarjassa annettavan hoi-

don vuotuisten perintäkertojen määrää alennettiin viidestäkymmenestä neljäänkymmeneenviiteen. Asetuksen 3 §:n 5 momentin mukainen maksu määrättiin 7 euroksi. Asia ei anna tältä osin enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaikki terveydenhuollon menot kattavan asiakkaan maksukyvyn huomioon ottavan maksukaton toteuttamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön maksutoimikunnassa. Toimikunta totesi mietinnössään (STM julkaisuja 2005:10), että erillisistä maksukatoista aiheutuvan kokonaisrasituksen pienentäminen olisi asiakkaiden näkökulmasta perusteltua ja tarpeellista. Yhteisen maksukaton toteuttamiseen liittyy kuitenkin monia sekä käytännöllisiä että periaatteellisia ongelmia, joita toimikunta ei kyennyt ratkaisemaan sille annetun määräajan rajoissa. Toimikunta ehdottikin, että paljon sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävien kohtuuttoman maksurasituksen välttämiseksi tulisi käynnistää jatkotyö, jossa valmisteltaisiin yhteinen maksukatto tai muu vastaava malli.

Jatkovalmistelu toteutetaan osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean työtä. Ensimmäisenä vaiheena Stakes on laatinut vuonna 2008 asiaa koskevan selvityksen. Stakes on toimeksiantosopimukseen perustuen selvittänyt:

1) miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen vuotuiset maksu- ja omavastuukatot voitaisiin yhdistää yhdeksi yhtenäiseksi maksukatoksi, taikka
2) millä muulla vaihtoehtoisella mallilla paljon palveluja ja lääkkeitä käyttävien asemaa voitaisiin muutoin parantaa oikeudenmukaisella tavalla.

Selvityksessä on tarkasteltu asiaa yksittäisten kansalaisten, kunnallisen terveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen näkökulmasta. Lisäksi siinä on arvioitu eri mallien tekniset toteutusvaihtoehdot sekä miten käytännössä järjestetään maksujen ja omavastuiden karttumisen seuranta viranomaisten toimesta ja eri vaihtoehtojen toteutusaikataulut kuten myös eri vaihtoehtojen taloudelliset vaikutukset eri toimijoille.

Stakesin selvityksen perusteella SATA-komitea tekee tarvittavat ehdotukset yhtenäisestä maksukattojärjestelmästä.

Väestö ja perheen asema
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 20) Perhepoliittisten tukien tulee kannustaa perheen perustamiseen nykyistä aikaisemmassa vaiheessa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on helmikuussa 2003 valmistunut Perhepoliittinen strategia; Linjauksia ja taustoja perhepolitiikan kehittämiseen -julkaisu, jossa on hahmoteltu tavoitteita ja keinoja muun muassa siihen, miten perheen perustamista voitaisiin aikaistaa. Osa Perhepoliittisessa strategiassa ehdotetuista toimenpiteistä on käynnistetty osana Sosiaalialan kehittämisohjelmaa ja osa, muun muassa perheen perustamisen aikaistamiseen liittyvät kysymykset, on tarkoitus käynnistää erillisinä hankkeina mahdollisuuksien mukaan kevään 2004 aikana.

Osana Sosiaalialan kehittämisohjelmaa on käynnistetty Lapsiperheiden taloudellista tilannetta selvittävä hanke syksyllä 2004. Hankkeen osana valmistui Stakesin julkaisema selvitys lapsiperheiden toimeentulokehityksestä elokuussa 2005 (Stakes Raportteja 4/2005). Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisu yhdessä Ympäristöministeriön kanssa lapsiperheiden asumista koskevan selvityksen (STM selvityksiä 2006:39) ja hankkeen koordinaatioryhmä jul-

kaisi yhteenvetoraportin (STM selvityksiä 2006:31) kesällä 2006. Hankkeessa esille nousseita uudistusehdotuksia otettiin huomioon hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion vuoden 2007 talousarvioksi.

Osaltaan perheiden varhemman vaiheen perustamisen tukemiseen liittyvä Tilaa lapsille ja perheille yhteiskunnassa -hanke käynnistyi syksyllä 2005 isyyden aseman vahvistamiseen liittyvällä tiedotuskampanjaosiolla. Hanke päättyy vuoden 2007 alussa julkaistavaan selvitykseen isien huomioimisesta äitiys- ja lastenneuvolajärjestelmässä. Isyyden tukemisen kautta perheille luodaan entistä paremmat mahdollisuudet tasa-arvoiseen vanhemmuuteen niin kotona kuin työmarkkinoilla ja siten tuetaan perheen perustamista jo keskimääräisesti nykyistä varhaisemmassa vaiheessa.

Muilta osin Perhepoliittiseen strategiaan sisältyviä linjauksia, kuten lapsilisän korottaminen vuoden 2004 alusta sekä kotihoidon tukeen tulleet korotukset vuoden 2005 alusta, on toteutettu hallitusohjelman mukaisina toimenpiteinä. Vuoden 2007 talousarvioon sisältyi varsinaiseen hallitusohjelmaan kuulumattomina muiden muassa lasten kotihoidon tukeen ja vanhempainpäivärahajärjestelmään liittyviä korotuksia ja uudistuksia, joilla kannustetaan perheen perustamiseen entistä aikaisemmin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut
HE 49/2002 vp — EV 299/2002 vp
Suuri valiokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.2.2003, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten kokonaisuudistukseen sekä laitoshoidon että avopalveluiden osalta ryhdytään pikaisesti ja sen yhteydessä yhtenäistetään avo- ja laitoshoidon tulokäsite ja turvataan myös pitkäaikaisessa avohoidossa olevalle käyttövara. Eduskunta edellytti lisäksi, että uudistuksessa huolehditaan koko perheen toimeentulon turvaamisesta perheenjäsenen pitkäaikaisen avo- tai laitoshoidon aikana.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan avo- ja laitoshoidon rajanveto poistetaan asteittain sosiaalivakuutuksista. Ensimmäisenä toimenpiteenä on lailla 1151/2007 toteutettu kansaneläkkeen maksaminen alentamattomana laitoshoitoon vuoden 2008 alusta lukien. Tähän muutokseen perustuen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 c §:ää on muutettu lailla 1217/2007 siten, että pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön asiakasmaksu on 82 prosenttia hoidettavan nettotuloista. Jos maksu määräytyy puolisoiden yhteenlaskettujen tulojen perusteella, maksu on 41 prosenttia yhteenlasketuista nettotuloista. Hoidossa olevan henkilökohtaiseen käyttöön tulee kuitenkin aina jäädä kuukausittain vähintään 90 euron käyttövara.

1.8.2008 voimaan tulleella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muutoksella 387/2008 on toteutettu asiakasmaksujen ja niiden perusteena olevien tulorajojen kustannuskehitystä vastaava tasokorotus. Uudistuksessa maksut ja tulorajat on sidottu indekseihin, jotka parhaiten vastaavat palveluja käyttävien asiakkaiden tulokehitystä ja palvelusta aiheutuvia kustannuksia. Maksukatto on jätetty uudistuksessa tasokorotusten ulkopuolelle, mutta se on sidottu indeksiin. Jatkossa maksuja ja tulorajoja tarkistetaan indeksien mukaan kahden vuoden välein. Samalla myös lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä on muutettu paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Lisäksi siirtyminen lasten osa-aikahoidosta kokopäivähoi-

toon tehtiin joustavammaksi. Maksu-uudistuksen vaikutuksia eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön tullaan jatkossa seuraamaan.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Komitean tehtävänä on myös laatia ehdotus kaikkein pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulon nykyistä paremmin turvaavasta mallista. Tämän kokonaisuuden yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida myös pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien henkilöiden sekä heidän perheidensä toimeentuloturvan kehittämistarpeita. Etuuksien ja maksujen tulokäsitteen yhdenmukaistamisen valmistelu on tarkoitus toteuttaa osana sosiaaliturvan uudistamiskomitean ehdotusten toteuttamista.

Työttömyysturvalaki
HE 115/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1) Eduskunta edellytti 11.12.2002, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yrittäjien työttömyysturvan pikaiseksi parantamiseksi.

2) Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää edellytykset laajentaa työttömyysturvan lisäpäiviin ja korotettuun ansio-osaan oikeutettujen piiriä siten, että yrittäjät, peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajat tulisivat niihin oikeutetuiksi.
3) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää edellytykset poistaa työmarkkinatuen saajan puolison tuloihin ulottuva tarveharkinta.

4) Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selkeyttääkseen työttömyysturvan ja opintotuen saamisedellytyksiä väliinputoamistilanteiden estämiseksi.

5) Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ohjeistaakseen työvoimaviranomaisia siten, että työvoimaviranomaiset pidättäytyvät langettamasta työttömälle työnhakijalle etuuden menetystä ajalle, jonka kunta tarvitsee lapsen hoitopaikan järjestämiseen.

Yrittäjien työttömyysturvaa on parannettu yrittäjien sosiaaliturvaa selvittäneen työryhmän ehdotusten mukaisesti. Vuoden 2005 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella työttömyysturvalakia muutettiin siten, että henkilön siirtyessä yrittäjästä palkansaajaksi ja yrittäjäkassan jäsenestä palkansaajakassan jäseneksi hän säilyttää yrittäjänä hankkimansa oikeuden ansiopäivärahaan 32 kalenteriviikon pituisen ajan eli kunnes hän on saanut täytettyä palkansaajan työssäoloehdon. Lisäksi parannettiin yrittäjäksi ryhtyneen mahdollisuutta täyttää työssäoloehto. Syksyllä 2006 hallitus antoi esityksen yrittäjien perheenjäsenten työttömyysturvaoikeuden muuttamisesta siten, että yritystoiminnan tai oman työn lopettamista ei edellytetä, jos perheenjäsenen työ yrityksessä on loppunut tuotannollis-/taloudellisista syistä. Lainmuutos tuli voimaan 1.10.2007 lukien. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 22.9.2008 työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmän puutteita ja tehdä ehdotuksia niiden korjaamiseksi. Yrittäjien työttömyysturvaa koskevat asiat ovat käsiteltävinä työryhmässä. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2009.

Palkansaajien lisäpäivistä rahoitetaan 94,5 prosenttia työttömyysvakuutusmaksuilla ja loppuosa työttömyyskassojen jäsenmaksuilla, valtionosuutta lisäpäiviin ei suoriteta. Yrittäjät eivät maksa työttömyysvakuutusmaksuja. Yrittäjien lisäpäivien rahoitukseen ei myöskään voida soveltaa suur-työnantajien omavastuumaksua, jolla palkansaajien lisäpäivät vuodesta 2009 alkaen tullaan osittain rahoittamaan. Yrittäjien lisäpäiviin ei ole löytynyt rahoitusratkaisua.

Työttömyysturvalakia ja julkisesta työvoimapalvelusta annettua lakia muutettiin 1.7.2005 alkaen siten, että peruspäivärahaan ja perustukeen maksetaan korotusosaa, joka vastaa ansiopäivärahan korotettua ansio-osaa. Korotetun ansio-osan ja peruspäivärahan korotusosan edellytyksenä on vähintään 20 vuoden työssäoloaika, minkä vuoksi vastaavaa korotusosaa ei liitetty työmarkkinatukeen. Korotusosia ei liitetty myöskään yrittäjien päivärahoihin, koska työttömyyspäivärahan korotusosat rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksuilla, joita yrittäjät eivät maksa. Vaadittavaa työhistoriaa laskettaessa otetaan kuitenkin huomioon eläkevakuutettu yritystoiminnan aika.

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää mahdollisuudet luopua työmarkkinatuen tarveharkinnasta puolison tulojen osalta. Tarveharkinnassa vaikuttavien puolison tulojen tulorajaa nostettiin 236 eurosta 536 euroon kuukaudessa 1.1.2004 voimaan tulleella lainmuutoksella. Tarveharkinnan poistamista on selvitetty useampienkin budjettineuvottelujen yhteydessä, mutta kustannussyistä siihen ei ole voitu mennä. Hallituksen 14.6.2007 asettaman sosiaaliturvan uudistamiskomiteaan yhtenä tehtävänä on sosiaaliturvan kannustavuuden parantamiseksi ja työn vastaanottamisen helpottamiseksi tarkastella mm. työttömyysturvan ja muun perusturvan sekä verotuksen yhteisvaikutuksia. Tässä yhteydessä tulee myös työmarkkinatuen tarveharkinta arvioitavaksi.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selkeyttääkseen työttömyysturvan ja opintotuen saamisedellytyksiä väliinputoamistilanteiden estämiseksi. Työttömyysturvalain ja opintotukiasetuksessa säädetyn sovellettavan päätoimisen opiskelun määritelmiä on kehitetty opetusministeriön ja työministeriön yhteistyönä. Työttömyysturvan ja opintotuen määrittelyjen yhtenäistämiseksi opintotuen edellytyksistä on poistettu 1.8.2004 lukien säännös, jonka mukaan opintoja ei opintotuen myöntämisen kannalta katsota päätoimisiksi, jos opinnot suoritetaan etä- tai monimuoto-opiskeluna siten, että säännöllistä kontaktiohjausta tai -opetusta on vähemmän kuin yksi yhdenjaksoinen viikko kalenterikuukaudessa.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ohjeistaakseen työvoimaviranomaisia siten, että nämä pidättäytyvät langettamasta työttömälle työnhakijalle etuuden menetystä ajalle, jonka kunta tarvitsee lapsen hoitopaikan järjestämiseksi. Työministeriö on työvoimatoimistoille järjestämissään koulutustilaisuuksissa sekä kirjallisissa ohjeissaan ohjeistanut työvoimaviranomaisia eduskunnan lausumassaan edellyttämästä menettelystä.

Sotainvalidien korvausturva
HE 150/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.10.2002, että hallitus selvittää mahdollisuudet pikaisesti alentaa sotainvalideille sosiaalihuoltolain ja kansanterveyslain mukaan järjestettävien avopalvelujen korvaamisen edellytyksenä olevaa työkyvyttömyysasteprosenttia tai poistaa sen kokonaan.

Hallitus antoi vuonna 2002 eduskunnalle lakiesityksen sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta siten, että kuntien sosiaalihuoltolain sekä kansanterveyslain mukaan sotainvalideille järjestämiä avopalveluja voidaan korvata myös niille sotainvalideille, joiden sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste on aikaisemman 30 prosentin sijasta vähintään 25 prosenttia. Lainmuutos tuli voimaan 1.1.2003 ja se laajensi korvauksensaajien piiriä sekä edesauttaa sotainvalidien selviytymistä omassa kodissaan tukipalvelujen, omaishoidon tuen sekä avosairaanhoidon turvin.

Vuoden 2005 alussa tuli voimaan sotilasvammalain muutos, jolla korvattavien avopalvelujen piiriin tulivat kaikki vähintään 20 prosentin sotainvalidit. Uudistus toi etuuden piiriin noin 2500 uutta sotainvalidia.

Hallitus on selvittänyt avopalvelujen korvattavuuden rajan alentamista osana veteraanietuuksien kehittämistä. Prosenttirajan alentaminen vuonna 2005 20 prosenttiin on johtanut huomattavaan kustannusten nousuun ja vuoden 2006 toisessa lisätalousarviossa momentin 33.22.50 määrärahaa jouduttiin lisäämään 10,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2007 talousarviossa edellä mainitun momentin määrärahaan tehtiin 15,6 miljoonan euron lisäys avohuollon palvelujen suuresta määrästä johtuen. Valtiokonttorin arvion mukaan prosenttirajan laskeminen siten, että korvattavuuden raja laskettaisiin 10 prosenttiin lisäisi kustannuksia noin 38,4 miljoonaa euroa. Tällainen uudistus ei käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa olisi mahdollinen. Tämän sijasta hallitus on keskittynyt kehittämään veteraanien kuntoutusta ja laitoshoitoa. Vuoden 2007 alusta lukien kaikilla vähintään 20 prosentin sotainvalideilla on ollut mahdollisuus päästä jaksottaiseen laitoshoitoon sotilasvammalain perusteella, ja vuoden 2008 alusta lukien laitoshoidon korvattavuuden raja laskettiin 25 prosenttiin. Lisäksi lievävammaisten sotainvalidien avokuntoutuksen määrää korotettiin 12 kerrasta 20 kertaan.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Työeläkeuudistus
HE 242/2002 vp — EV 298/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.2.2003, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet saattaa työttömyysturvan peruspäivärahaa saavat ansioeläkkeeseen oikeuttavan karttuman piiriin.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansaneläkkeen tason jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa hallitus uudelleen arvioi kansaneläkejärjestelmän uudistamistarpeet, erityisesti vanhuuseläkeikää ja varhennusvähennystä koskevilta osilta, jotta pientä työ- tai yrittäjäeläkettä saavilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus jäädä eläkkeelle joustavasti 63 vuoden iästä alkaen nyt hyväksyttävien eläkelakien mukaisesti.

4. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään, miten valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista lapsen hoidon ajalta voitaisiin laajentaa oikeudenmukaisella tavalla ottaen erityisesti huomioon lisääntyvät mahdollisuudet työn ja lastenhoidon erilaiseen yhdistämiseen ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen. Eduskunta edellytti, että muutosesitykset tehdään vielä ennen nyt hyväksyttävien lakien voimaantuloa.

5. Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet laajentaa valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista varusmies- tai siviilipalveluun osallistuville sekä niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa sairauden johdosta.

Eduskunnan lausumat liittyvät vuoden 2005 alusta voimaan tulleeseen työeläkeuudistukseen.

Kansaneläkkeisiin on tehty kolme tasokorotusta, vuosina 2005, 2006 ja vuoden 2008 alusta. Myös vammaisetuuksiin on tehty vuoden 2007 alusta tasokorotus ja samasta ajankohdasta lukien eläkkeensaajien asumistuessa hyväksyttävien asumiskustannusten määrää kasvatettiin. Tämän lisäksi vuoden 2008 alusta kansaneläkkeessä luovuttiin kuntien kalleusluokituksesta ja kansaneläkkeen alentamisesta laitoshoidon vuoksi. Kansaneläkkeisiin tehdyt tasoko-

rotukset ovat vuosittain toteutettujen indeksikorotuksen tapaan kasvattaneet myös verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten määrää.

Perhevapaauudistus tuli voimaan vuoden 2007 alusta lukien. Perhevapaan ajalta lapsen vanhemmalle karttuu oman ansiotulon mukaista työeläkettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2008 selvittänyt mahdollisuutta saattaa asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaika ansioperusteisen työeläketurvan piiriin. Selvityksen mukaan yksityisten alojen työnantajat ja työntekijät eivät olleet halukkaita kustantamaan varusmiesten ja siviilipalvelusta suorittavien työeläketurvaa. Toisaalta ilmeni myös, että jos asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaikainen työeläketurva toteutettaisiin, tältä ajalta karttuisi eläketurvaa vain muutama euro. Korotettu eläkekarttuma, joka perustuu 63 vuoden iän täyttymisen jälkeen tapahtuvaan työskentelyyn, antaa mahdollisuuden parantaa varusmiesaikana karttumatta jäänyttä eläketurvaa. Sotilastapaturmalain mukainen järjestelmä puolestaan turvaa varusmiespalveluksen aikana työkyvyttömäksi tulleen toimeentulon.

Hallituksen sosiaaliturvajärjestelmän uudistamista varten asettamassa SATA-komiteassa, jossa on edustettuna laaja sosiaalivakuutuksen asiantuntijaverkosto, on mahdollista käsitellä eduskunnan lausumissa esiin nostettuja asioita.

Työttömyysetuuksien rahoitus
HE 243/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.12.2002, että työnantajien keskinäisten maksuosuuksien tarkastelu tehdään ennen uuden työttömyysturvan rahoitusta koskevan maksujärjestelmän käyttöönottoa siten, ettei pientyönantajien suhteellinen maksuosuus nouse.

Kun työnantajan omavastuumaksu tulee sovellettavaksi, työttömyysvakuutusmaksu eritellään perusmaksuun ja lisäpäivämaksuun. Perusmaksu, jonka perusteena ovat kaikki muut menot paitsi lisäpäivämeno, porrastetaan nykyisellä tavalla työnantajan palkkasumman mukaan. Työttömyyseläke korvataan työttömyysturvan lisäpäivillä, jotka rahoitetaan lisäpäivämaksulla ja suurtyönantajan omavastuumaksulla. Rahoituksessa noudatetaan työttömyyseläkkeen rahoituksen periaatteita. Nykyisen työttömyyseläkeiän, 60 ikävuoden, jälkeen maksettavien lisäpäivien rahoitus ei vaikuta työnantajien keskinäisiin maksuosuuksiin. Ainoa ero on siinä, että työttömyysturvassa samoja maksuperiaatteita sovellettaisiin lisäpäivien alkamisiästä, 59 ikävuodesta, lähtien.

Omavastuumaksua aletaan periä vuonna 2009. Sitä vastoin lisäpäivämaksua koskevat säännökset kumottiin eduskunnan 11.12.2007 hyväksymällä lailla. Lisäpäiväoikeuden ikärajan nousun vuoksi lisäpäivämenot ovat vuosina 2009–2011 niin pienet, ettei maksun perintä olisi ollut tarkoituksenmukaista. Lisäpäivämaksua koskevat säännökset valmistellaan siten, että sitä voidaan alkaa periä vuonna 2012.

Työeläkeuudistus
HE 261/2002 vp — EV 282/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.2.2003, että hallitus seuraa nyt hyväksyttävän lainmuutoksen vaikutuksia yrittäjien eläkevakuutusmaksun maksamiseen ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jos uudistus vaikuttaa yrittäjien eläketurvan tasoa alentavasti tai jos valtion osuus YEL-eläkemenoista tai kansaneläkemenoista uudistuksen johdosta kohtuuttomasti kasvaa.

Yrittäjien YEL-vakuutusmaksun ja -työtulon joustomahdollisuutta koskevat lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2005 alusta. Nämä lainmuutokset otettiin sisällöltään muuttumattomina vuoden 2007 alusta voimaan tulleeseen yrittäjän eläkelakiin. Tässä yhteydessä nostettiin kuitenkin YEL-vakuuttamisen perusteena olevaa työtulon ylärajaa huomattavasti aikaisempaa ylärajaan verrattuna. Hallituksen esityksen yrittäjän eläkelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 197/2006 vp) perustelujen mukaan koska mahdollisuus maksaa lisätyöeläkevakuutusmaksua tai pienennettyä työeläkevakuutusmaksua on ollut voimassa vasta vuoden 2005 alusta, johtopäätöksiä järjestelmän toimivuudesta ei voida tehdä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan myöhemmin on myös syytä selvittää lisätyöeläkevakuutusmaksun maksamisen sallimista nyt korotetun työtulon ylärajan enimmäismäärää suurempana.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelmaan sisältyvän työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman mukaan politiikkaohjelmassa huomioidaan kannustavaa sosiaaliturvaa selvittävän komitean työ. Tähän politiikkaohjelmaan liittyen sosiaali- ja terveysministeriö on 22.9.2008 asettanut työryhmän, jonka toimikausi päättyy 31.5.2009. Työryhmän tavoitteena on arvioida yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmän puutteet ja tehdä ehdotuksia yrittäjien sosiaaliturvan kehittämiseksi. Työryhmän työn yhteydessä on mahdollista selvittää myös eduskunnan lausumassa esiin tuodut asiat.

Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen
K 4/2003 vp — EK 39/2003 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Käsitellessään 1.10.2003 hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2002 tulevaisuusvaliokunta esitti että eduskunta edellyttää:
> – että hallitus selvittää, miten nyt naisvaltaisia aloja ja työpaikkoja rasittavat perhevapaan kustannukset saadaan tasoitettua oikeudenmukaisemmiksi,
> – että hallitus selvittää, miten perhettä koskevista etuus- ja tukisäännöksistä ja niiden soveltamisesta poistetaan turhat, jäykät ja monimutkaiset rajoitteet,
> – että hallitus selvittää, voidaanko kotitalousvähennys ulottaa koskemaan toisella paikkakunnalla tehtävää hoitotyötä,
> – että hallitus selvittää, mitä vaikutuksia edellä mainituilla ehdotuksilla on julkisiin palveluihin perustuvan hyvinvointiyhteiskunnan kestävyyteen ja toimivuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on ollut vireillä sosiaalialan kehittämisohjelman hanke, jossa laaditaan kokonaisselvitys lapsiperheiden taloudellisesta tilanteesta ottaen huomioon sosiaalietuuksien ja tulojen, palveluiden, maksujen, verojen ja perhevapaiden yhteisvaikutukset. Samoin ministeriön toimeksiannosta on työskennellyt työryhmä tehtävänään selvittää lasten päivähoidon maksujärjestelmän uudistamistarvetta. Näissä molemmissa otettiin esille järjestelmien turhien, jäykkien ja monimutkaisten rajoitteiden poistamista edellyttävät muutostarpeet.

Edellä mainittuihin selvityksiin sisältyvät arviot mahdollisten muutosten vaikutuksista julkisiin palveluihin perustuvan hyvinvointiyhteiskunnan kestävyyteen ja toimivuuteen.

Perhevapaista aiheutuvien työnantajakustannusten tasaamista selvitettiin vuonna 2004 sairausvakuutuksen rahoitusuudistusta selvittäneen työryhmän työn yhteydessä. Työryhmätyöskentelyn perusteella pääministeri Vanhasen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallituksen esityksessä sairausvakuutuslaiksi annetun hallituksen esityksen (HE 50/2004) täydentämiseksi (HE 164/2004) ehdotettiin, että työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta korotettaisiin siten, että sen perusteena olevaa päivärahaa korotettaisiin kertoimella, jonka suuruus on 1,55. Sairausvakuutuslain (1224/2004) kokonaisuudistus tuli voimaan vuoden 2005 alusta lukien.

Lapsiperheiden taloudellista tilannetta koskeva selvitystyö käynnistyi tehtävään asetetun koordinaatioryhmän toimesta syksyllä 2004, ja työhön liittyen Stakesin julkaisema selvitys lapsiperheiden toimeentulokehityksestä julkaistiin elokuussa 2005. Koordinaatiotyöryhmä jatkoi työtä mainitun selvitystyön ja ympäristöministeriön valmisteleman asumista koskevan selvityksen pohjalta. Työ valmistui vuonna 2006. Lasten päivähoidon maksujärjestelmän uudistamistarvetta selvitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon maksutoimikunnan työn yhteydessä. Toimikunta luovutti muistionsa sosiaali- ja terveysministeriölle syyskuussa 2005.

Hallitus on antanut esityksen (HE 146/2004), jonka mukaisesti kotitalousvähennystä koskevia säännöksiä on muutettu siten, että kotitalousvähennys voidaan jatkossa myöntää myös työstä, joka on tehty verovelvollisen tai hänen puolisonsa vanhempien tai isovanhempien käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. Tällöin vähennys voidaan myöntää myös silloin, kun työ on tehty toisella paikkakunnalla kuin missä verovelvollinen itse asuu. Eduskunta on hyväksynyt lain ja se on tullut voimaan 1.1.2005. Asia ei anna tältä osin enää aihetta toimenpiteisiin.

Vuonna 2005 sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta työskennellyt selvitysmies on antanut ehdotuksensa perhevapaakustannusten nykyistä suuremmaksi tasaamiseksi ja isien perhevapaiden käytön lisäämiseksi. Lisäksi selvitysmies ehdotti pidennetyn isyysvapaan käytön tekemistä nykyistä joustavammaksi tavoitteena lisätä vapaan käyttöä. Jälkimmäistä tavoitetta ja sen toteuttamisvaihtoehtoja käsitteli selvityshenkilön ehdotuksen pohjalta myös työministeriön asettama työryhmä. Selvitysmiehen ehdotusten jatkotyöstämiseksi sosiaali- ja terveysministeriö asetti lainsäädäntöhankkeena kolmikantaisesti työskentelevän työryhmän, jonka tuli selvityshenkilön ehdotusten pohjalta tehdä esitys vanhempainvakuutusjärjestelmäksi. Työryhmän toimikausi päättyi vuoden 2006 tammikuussa.

Kolmikantaisen työryhmän työskentelyn tulosten sekä edellä mainittujen selvityshenkilön ehdotusten perusteella eduskunnalle annettiin syysistuntokauden 2006 alussa hallituksen esitys vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006; EV 217/2006). Hallituksen esityksessä ehdotettiin merkittävää parannusta äitiysvapaan alussa työehtosopimusten perusteella maksettavan palkan kustannusten korvaamisen kehittämiseksi, ja samalla ehdotettiin vanhempainvapaakausilta kertyvän vuosiloman palkkakustannusten korvaamista edelleen kehitettäväksi. Nämä työnantajille maksettavat korvaukset rahoitetaan yhteisvastuullisesti sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen kautta, jolloin kaikki työnantajat riippumatta siitä, onko ala mies- vai naisvaltainen, osallistuvat työnantajakustannusten korvaamisen rahoittamiseen. Samaan hallituksen esitykseen sisältyi keinoja, joilla pyritään edistämään isien vanhempainvapaan käyttöä, mikä myös osaltaan toteutuessaan tasaa mies- ja naisvaltaisten alojen palkkakustannuksia. Lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2007 alusta. Samana vuonna aloitettiin laaja tiedotuskampanja isien perhevapaiden käytön lisäämiseksi. Kertomusvuonna on valmistunut Perhevapaakampanja 2007–2008 loppuraportti (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:22), jossa arvioidaan kampanjan onnistumista ja viestien perille menoa, analysoidaan kampanjan tuloksia sekä ehdotetaan jatkotoimenpiteitä perhevapaakampanjalle.

Hallitusohjelman mukaisesti isyysvapaata tullaan pidentämään kahdella viikolla vuodesta 2010 lukien. Lisäksi selvitetään vanhempainvapaajärjestelmien laajemman uudistamisen mahdollisuus.

Lääkehoidon kustannusten rajanvedon selkeyttäminen kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä
HE 50/2004, 164/2004 vp — EV 160/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.11.2004, että hallitus selvittää, miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä rajanvetoa lääkehoidon kustannusten osalta voidaan edelleen selkeyttää, jotta perusteeton kustannusten siirto järjestelmien välillä estyisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.3.2006 selvitysmiehen kartoittamaan lääkkeiden kustannusvastuuseen liittyvää rajanvetoa. Toimeksiantonsa mukaisesti selvitysmiehen tuli kartoittaa tämänhetkiset lääkkeiden kustannusvastuun ongelmat ja selvittää muutostarpeet sekä tehdä ehdotukset, joilla selvennetään kustannusvastuuta koskevaa ohjeistusta tai täsmennetään lainsäädäntöä siten, että perusteeton kustannusvastuun siirtäminen järjestelmien välillä estetään lausumassa edellytetyllä tavalla. Selvitys valmistui vuoden 2006 lopussa.

Kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä kustannustenjakoa on tarkoitus selkeyttää kansanterveys- ja erikoissairaanhoitolait yhdistävän terveydenhuoltolain yhteydessä.

Terveydenhuoltolaki työryhmän mietintöön (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:28) sisältyy säännösehdotus, joka täsmentää kunnallisen terveydenhuollon vastuuta laitoshoidon aikana ja terveyskeskuksen, sairaalan tai muun toimintayksikön avovastaanotolla annettavan lääkehoidon kustannuksista.

Apurahaa saavien taiteilijoiden sosiaaliturva
HE 76/2004 vp — EV 115/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 30.6.2004, että asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 7 §:n muutostarvetta apurahaa saavien taiteilijoiden osalta arvioidaan uudelleen samassa yhteydessä, kun apurahan saajien muuta sosiaaliturvaa koskevat lakimuutokset valmistellaan.

Eduskunta on hyväksynyt 11.11.2008 hallituksen esitykseen laiksi maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 92/2008 vp) sisältyneet lakiehdotukset työttömyysturvalain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen tehdyin pienin tarkistuksin. Nämä apurahansaajien sosiaaliturvaa koskevat lait tulevat voimaan vuoden 2009 alusta. Niiden joukossa on muun muassa laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 2 a ja 7 §:n muuttamisesta, jossa Suomesta myönnetyllä apurahalla ulkomailla työskentelevien taiteilijoiden asemaa on parannettu.

Eduskunnan lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Perusterveydenhuolto ja ennalta ehkäisevä työ
HE 77/2004 vp — EV 94/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2004, että hallitus seuraa, mitä vaikutuksia nyt hyväksytyllä uudistuksella on perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäisevään työhön kunnissa ja miten perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäisevään työhön kunnissa käytettävät resurssit uudistuksen jälkeen kehittyvät.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti yhteistyössä useiden eri tahojen kanssa 2006 ”Terveys kannattaa -sanoista tekoihin” -aluekierroksen terveyden edistämisen vahvistamiseksi. Maakunnittain järjestetyissä 19 tilaisuudessa käsiteltiin terveyden edistämisen alueellisia haasteita ja tuotiin esille terveyden edistämisen työvälineitä päättäjille ja käytännön toimijoille. Syksyllä 2008 järjestettiin ministerin työkokouskierros ”Hyvinvoiva ja terve kunta” kuntien virkamies- ja luottamushenkilöjohdolle.

Uudistuksen tarkoituksena oli turvata kiireettömään hoitoon pääsy (hoitotakuu). Säädösmuutokset tulivat voimaan 1.3.2005.

Kansanterveyslakia uudistettiin vuoden 2006 alusta siten, että laissa tarkennetaan ja ajanmukaistetaan kuntien terveyden edistämiseen liittyvien tehtävien määrittelyä ja parannetaan valtakunnallisen ohjauksen mahdollisuuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto toteuttivat osana kansallista terveyshanketta laajan terveyskeskustoimintaa käsittelevän työkokouskierroksen keväällä 2004. Kansallisen terveyshankkeen aluetukihenkilöt toimivat vuoden 2007 loppuun yhdyshenkilöinä terveyskeskuksiin. Terveyskeskusten toiminnan ongelmana on ollut kasvava vaje hammaslääkäreistä ja lääkäreistä. Perusterveydenhuollon vahvistamiseksi on sosiaali- ja terveysministeriössä laadittu Terveyskeskus 2015 strategia, joka on tulossa osaksi kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis-ohjelmaa. Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelma käynnistyi vuonna 2008.

Valtion talousarviossa on vuodesta 2003 ollut kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnan tukemiseen kohdennettu erillinen määräraha. Kunnat ovat voineet saada valtionavustusta palvelujen kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista toteuttaviin hankkeisiin. Kansallisen terveydenhuollon hankkeen eräänä painoalueena on ollut terveyskeskusten toimivuuden varmistaminen ja ennalta ehkäisevä työ. Vuonna 2008 on suunnattu hankerahoitusta kunnalliseen kehittämistoimintaan uuden kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman (KASTE-ohjelma) linjausten mukaisesti. Ehkäisevän toiminnan kehittämistä kunnissa on rahoitettu myös terveyden edistämisen määrärahoista.

Terveyskeskuksille syksyllä 2003 suunnattu kysely terveyden edistämisen ja ehkäisevän toiminnan tilanteesta toistettiin syksyllä 2005 Stakesissa. Kyselyn tulosten perusteella terveyskeskusten välillä on varsin suuria eroja terveyden edistämisen ja ehkäisevän toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa. Terveydenhoitajien määrä näyttää jonkin verran lisääntyneen, mutta samanaikaisesti heille on siirretty työtehtäviä lääkäreiltä. Muilta osin kuntien nykyiset talousseurantajärjestelmät eivät anna mahdollisuuksia arvioida resurssien muutoksia. Kunnanjohtajille tehty kysely 2007 toi myös esille suuret erot kuntien välillä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä asetettiin 28.6.2007 työryhmä valmistelemaan Kansanterveyslain ja erikoissairaanhoitolain yhdistämistä uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Toimeksiannon mukaan terveyden edistäminen ja perusterveydenhuollon vahvistaminen ovat lähtökohtina. Työryhmä antoi ehdotuksensa 31.5.2008.

Pääministeri Vanhasen toisen hallituksen ohjelmaan sisältyy terveyden edistämisen politiikkaohjelma, jossa pyritään terveyden edistämisen rakenteiden ja niitä turvaavan lainsäädännön kehittämiseen, edistetään eri ikäryhmien terveyttä ja hyvinvointia, sekä kiinnitetään huomiota terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn vastuiden jakoon ja resursointiin.

Laki työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, seuranta
HE 156/2004 vp — EV 207/2004 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 14.12.2004, että lain vaikutuksia seurataan tutkimuksella, jonka tuloksista annetaan selvitys työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 31 päivään joulukuuta 2007 mennessä. Tutkimuksesta tulee ilmetä muun muassa lain vaikutukset työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen laatuun, valmistuvien työterveyshuollon erikoislääkärien määrään sekä lääkäreiden saatavuuteen kansanterveyslain mukaisiin terveyskeskuksiin.

Lain nojalla annettavan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaan työterveyslaitos seuraa koulutukseen osoitettujen voimavarojen käyttöä ja koulutuksen sisältöä. Työterveyslaitoksen erikoislääkärikoulutuksen kehittämiseen liittyvien atk- järjestelmien laatimisessa ja ylläpidossa otetaan huomioon lausuman mukaiset seurantavelvoitteet. Työterveyslaitos antaa selvityksen ed. mainitusta seurannasta vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle.

Työterveyslaitos on sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta tehnyt selvityksen muutoslain (1350/2004) vaikutuksesta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen laatuun, valmistuvien määrään sekä lääkäreiden saatavuuteen kansanterveyslain mukaisiin terveyskeskuksiin. Muutoslaki (1350/2004) on voimassa 31.12.2009 saakka. Selvitystä käytetään pohjana, kun vuoden 2008 aikana käynnistetään hallituksen esityksen valmistelu muutoslain jatkamiseksi vuodesta 2010 eteenpäin. Selvitys esitellään työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle erikseen sovittavana ajankohtana.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus
HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, tehdäänkö lasten huoltajuusasioissa lainsäädännöstä, hallintokäytännöistä tai viranomaisten asenteista johtuen isiä syrjiviä ratkaisuja, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, jotta naisia ja miehiä kohdeltaisiin tasa-arvoisesti huoltajuuskysymyksissä.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.
>
> 5. Eduskunta edellytti, että hallitus tarkoin seuraa tasa-arvolain toteutumista ja antaa muun muassa tasa-arvosuunnitelmien laatimista, sisältöä ja vaikutuksia sekä palkkatietojen saantimenettelyn toimivuutta koskevan selvityksen asiasta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön tehtävänään selvittää perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksen kehittämistä. Selvityshenkilön toimikaudeksi määrättiin 1.6.2005–15.9.2005. Selvityshenkilö ehdotti muun muassa, että perhevapaista työnantajille ja työntekijöille aiheutuvien kustannusten tasaamiseksi on tarpeen

muodostaa erillinen vanhempainvakuutus, johon koottaisiin kaikki työnantajalle maksettavat tasauksen muodot.

Selvitysmiehen ehdotusten jatkoselvittämiseksi asetettiin lainsäädäntöhankkeena perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvausten kehittämistä selvittävä työryhmä. Työryhmän toimikausi oli 18.10.2005–15.1.2006.

Kolmikantaisen työryhmän työskentelyn tulosten sekä edellä mainittujen selvityshenkilön ehdotusten perusteella eduskunnalle annettiin syysistuntokauden 2006 alussa hallituksen esitys vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006 vp; EV 217/2006 vp). Hallituksen esityksessä ehdotettiin merkittävää parannusta äitiysvapaan alussa työehtosopimusten perusteella maksettavan palkan kustannusten korvaamisen kehittämiseksi, ja samalla ehdotettiin vanhempainvapaakausilta kertyvän vuosiloman palkkakustannusten korvaamista edelleen kehitettäväksi. Nämä työnantajille maksettavat korvaukset rahoitetaan yhteisvastuullisesti sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen kautta, jolloin kaikki työnantajat riippumatta siitä, onko ala mies- vai naisvaltainen, osallistuvat työnantajakustannusten korvaamisen rahoittamiseen. Samaan hallituksen esitykseen sisältyi keinoja, joilla pyritään edistämään isien vanhempainvapaan käyttöä, mikä myös osaltaan toteutuessaan tasaa mies- ja naisvaltaisten alojen palkkakustannuksia. Lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2007 alusta. Samana vuonna aloitettiin laaja tiedotuskampanja isien perhevapaiden käytön lisäämiseksi. Kertomusvuonna on valmistunut Perhevapaakampanja 2007–2008 loppuraportti (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:22), jossa arvioidaan kampanjan onnistumista ja viestien perille menoa, analysoidaan kampanjan tuloksia sekä ehdotetaan jatkotoimenpiteitä perhevapaakampanjalle.

Hallitusohjelman mukaisesti isyysvapaata tullaan pidentämään kahdella viikolla vuodesta 2010 lukien. Lisäksi selvitetään vanhempainvapaajärjestelmien laajemman uudistamisen mahdollisuus.

3. Vanhempien tasa-arvoiseen kohteluun lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa sosiaalitoimessa voidaan vaikuttaa turvaamalla työntekijöiden riittävä ammattitaito ja erityisosaaminen sekä palveluiden asianmukainen saatavuus. Palveluiden saatavuuden turvaamiseksi eri puolilla maata on meneillään tai kehitteillä valtionavustushankkeita, joissa seudullisesti palveluja organisoimalla voidaan turvata ammatillisesti korkealaatuiset palvelut ja saada jokaisen kunnan käyttöön tarvittavat erityispalvelut. Niin sanotut seudulliset erityistyöntekijät voivat toimia työpareina kuntien työntekijöille.

Lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevia asioita sosiaalitoimessa hoitavissa työntekijöissä mies- ja naissukupuoli eivät ole tasapuolisesti edustettuina. Pääosa työntekijöistä on naisia. Ongelmana tällä hetkellä on kuitenkin se, että kunnilla on vaikeuksia saada ylipäätään riittävästi ammattitaitoisia ja kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalitoimen työntekijöitä.

Oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön virkamiesten muodostama työpari selvitti lasten ja vanhempien välisten valvottujen tapaamisten järjestämisen vaatimia lainsäädännön kehittämistarpeita ja lainsäädännöllisiä mahdollisuuksia vähentää tarpeettomia viiveitä sosiaalilautakuntien tekemien lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien selvitysten saamisessa. Lapsen edun mukaista on, että hänen huoltoaan, asumistaan ja tapaamisoikeuttaan koskeva asia ratkaistaan viivytyksettä. Selvitysten valmistuminen viivytyksettä edesauttaa osaltaan myös vanhempien yhdenvertaista kohtelua. Samoin valvottujen tapaamisten asianmukainen järjestäminen edesauttaa vanhempien yhdenvertaisia mahdollisuuksia vanhemmuuden toteuttamisessa.

Kaiken kattavaa selvitystä siitä, tehdäänkö lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevista asioista isiä syrjiviä ratkaisuja, ei ole tehty. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on kuitenkin selvittänyt käräjäoikeuksien käsittelemiä huoltajuusriitoja (Valkama-Litmala: Lasten huolto-

riidat käräjäoikeudessa (OPTL:n julkaisuja 224)). Selvityksen mukaan tuomioistuimet pyytävät kunnan sosiaaliviranomaisilta olosuhdeselvityksen hieman yli puolessa (55 %) huoltoriitatapauksista. Tuomioistuimet nojaavat päätöksissään melko selkeästi sosiaalitoimen esittämään ehdotukseen. Huoltoriidoista lähes puolessa tapauksista asia ratkesi vanhempien sovintoon. Lapsen asumisen osalta 65 %:ssa tapaukissa tuomioistuin oli päättänyt, että lapsen tulee asua äidin luona. Joka kolmannessa tapauksessa oli tehty päätös asumisesta isän luona. Loppuosassa tapauksia oli päätetty lapsen asumisesta vuoroviikoin kummankin vanhemman luona. Tutkimuksen valossa isien asema tuomioistuimen lopullisessa päätöksessä ei ollut niin synkkä, kuin mitä aiemmin oli oletettu.

Kun otetaan huomion, että olosuhdeselvitys pyydetään yli puolessa huoltoriitatapauksessa ja kun on todettu tuomioistuimen lähes poikkeuksetta noudattavan sosiaaliviranomaisen ehdotusta, ei tuomioistuimen ratkaisujen valossa voida tehdä johtopäätöstä, että sosiaaliviranomaiset suosivat ratkaisuehdotuksissaan ainoastaan äitejä. Jos huoltajuusasiaa ei käsitellä tuomioistuimessa, on kyseessä vanhempien välinen sopimus.

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

4. Valtion talousarvion opetusministeriön pääluokan momentin 29.30.53 (valtionavustus järjestöille) määrärahoilla tuetaan muun muassa eräitä tasa-arvotyötä tekeviä naisjärjestöjä. Ko. sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhteiskunnallista vaikuttamista edistävien valtakunnallisten naisjärjestöjen valtionavustukset lakisääteistettiin 1.1.2008 voimaan tulleella lailla (663/2007). Laki koskee Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry sekä Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry:n valtionavustuksia. Muutoin tasa-arvon edistämisen ja tasa-arvolainsäädännön valvonnan voimavarat ovat ennallaan.

5. Hallitus käynnisti yhdessä työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa samapalkkaisuusohjelman keväällä 2006. Ohjelman päätavoitteena on kaventaa naisten ja miesten välistä palkkaeroa. Ohjelmassa on tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka liittyvät muun muassa tasa-arvosuunnitelmien vaikuttavuuden edistämiseen ja seurannan toteuttamiseen sekä tasa-arvolain valvontaan. Ohjelma on jatkunut vuonna 2008. Hallitus on osoittanut ohjelmalle resursseja 200 000 euroa vuodessa neljän vuoden ajaksi. Ohjelmalle on palkattu kaksi virkamiestä toimintavuonna 2008. Ohjelmassa on toteutettu useita tasa-arvosuunnitteluun liittyviä projekteja.

Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä Tampereen Työelämän tutkimuskeskuksen kanssa toteuttanut tasa-arvosuunnitelmien määrää ja laatua työpaikoilla selvittävän Tasa-arvolain toimivuus -hankkeen, sekä tasa-arvolain toimivuutta työmarkkinajärjestöjen näkökulmasta selvittävän hankkeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on jatkanut eduskunnan edellyttämän selvityksen valmistelua vuonna 2008 ja hyödyntää selvityksessä tasa-arvolain toimivuutta selvittäneiden hankkeiden tuloksia.

Vakuutusedustuksesta annetun lain soveltamisesta saadut kokemukset ja vaikutukset
HE 220/2004 vp — EV 82/2005 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.6.2005, että hallitus antaa kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta talousvaliokunnalle selvityksen vakuutusedustuksesta annetun lain soveltamisesta saaduista kokemuksista ja sen vaikutuksista vakuutusmarkkinoihin, vakuutusedustukseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen alan kilpailuun sekä direktiivin voimaan saattamisesta muissa jäsenvaltioissa.

Vakuutusedustuksesta annettu laki (570/2005) tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2005.

Eduskunnan edellyttämä selvitys annettiin 15.10.2007 (STM/3228/2007). Selvityksen antamiseen saatiin lisäaikaa, jotta siinä voitiin ottaa huomioon Vakuutusvalvontaviraston julkaisemat uusimmat tilastot ja Euroopan komission valmisteilla ollut selvitys yritysvakuutusmarkkinoista.

Selvitys sisältää tietoa vakuutusedustuslain vaikutuksista vakuutusmarkkinoihin, vakuutusedustukseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen alan kilpailuun sekä direktiivin voimaansaattamista koskevasta tilanteesta muissa EU:n jäsenvaltioissa.

Talousvaliokunta on 23.11.2007 pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriötä selvittämään vakuutusedustuksesta annetun lain mahdolliset muutostarpeet ja raportoimaan selvityksen tuloksesta talousvaliokunnalle kevätistuntokauden 2008 aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyi selvittämään lain muutostarpeita alkuvuodesta 2008. Lain soveltamisesta saadun kokemuspohjan ja oikeudellisten lisätietojen perusteella selvitystyön aikana ilmeni, että lakiin saattaa itse asiassa liittyä huomattavaa kehittämistarvetta. Keskeisin kehittämistarve tuntuu liittyvän vakuutusmeklareille asetettuun kieltoon vastaanottaa palkkioita muilta kuin toimeksiantajiltaan, vakuutusyhtiöt mukaan lukien. Selvitystyön yhteydessä muun muassa Euroopan komission kanssa käytyjen keskustelujen yhteydessä kävi nimittäin ilmeiseksi, että laissa säädetty palkkionottokielto saattaa olla Euroopan yhteisöjen oikeuden vastainen. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että EU:n muissa jäsenvaltiossa ei ole säädetty täysin vastaavista palkkionottokielloista ja toisaalta siitä, että yhteisöjen lainsäädännön palveluiden vapaata tarjontaa koskevat säännökset ulottunevat komission käsityksen mukaan pidemmälle kuin lakia säädettäessä kyettiin ennakoimaan. Vaikuttaa siltä, että vastoin aikaisempaa käsitystä Suomen lainsäädännöllä ei voida kieltää Euroopan talousalueen muissa maissa toimivia meklareita ottamasta vastaan palkkioita vakuutusyhtiöiltä edes silloin, kuin nämä toimivat vakuutusedustajina Suomen vakuutusmarkkinoilla. Asia onkin selvitettävä edelleen.

Vakuutusmeklareiden palkkionottokieltokysymyksen lisäksi myös niin kutsuttujen moniasiamiesten asemaan sekä Vakuutusvalvontaviraston valtuuksiin antaa ohjeita ja määräyksiä liittyy lainsoveltamisen osalta eräitä epäselvyyksiä, joiden osalta saattaa olla syytä pohtia lainsäädännön kehittämistä ja tarkentamista.

Euroopan komissio on luvannut esittää näkemyksensä meklareiden palkkionottokiellosta sosiaali- ja terveysministeriölle kirjallisesti. Alun perin kesäkuuksi 2008 luvatun näkemyksen valmistelu on kuitenkin viivästynyt komissiossa esimerkiksi lainsäädäntöhankkeiden kuten Solvenssi II -direktiivin käsittelyn sekä vallitsevan talouskriisin seurauksena. Komissio on myös aloittanut laajemman yleisselvityksen vakuutusedustusdirektiivin toimeenpanon selvittämiseksi jäsenvaltioissa, mikä vaikuttanee sen arvioihin koskien Suomen lainsäädäntöä.
Palkkionottokielto on kuitenkin Suomen kannalta erittäin tärkeä kysymys. On nimittäin erittäin tärkeää turvata vakuutettujen edut vakuutusedustustoiminnassa. Vakuutusmeklarien riippumattomuus suhteessa vakuutusyhtiöihin on tässä suhteessa erittäin keskeinen kysymys. Sosiaali- ja terveysministeriö onkin katsonut perustelluksi odottaa komission kirjallisen näkemyksen valmistumista ennen eduskunnalle toimitettavan selvityksen viimeistelemistä. Komissio on useaan otteeseen luvannut toimittaa näkemyksensä mahdollisimman pikaisesti ministeriön käyttöön.

Työttömyysturvajärjestelmän ja uuden työeläkejärjestelmän yhteensovittaminen
HE 223/2004 vp — EV 223/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2004 hallituksen selvittävän, millä tavoin työeläkejärjestelmän ja työllisyysturvan yhteensovittamista kehitetään työurien pidentämiseksi ja eläkkeelle jäämisen myöhentämiseksi.

Vuoden 2005 eläke- ja työttömyysturvauudistuksen keskeinen tavoite on työurien pidentäminen ja eläkkeellesiirtymisiän myöhentäminen kahdella, kolmella vuodella. Eläkelainsäädännön muutoksiin ja työssäoloajan pidentämistavoitteisiin liittyen työttömyysturvasäännöksiä muutettiin vuoden 2005 alusta siten, että ne jotka jatkavat työssä 65-vuoden iän jälkeen, voivat saada työnteon tilapäisen keskeytymisen ajalta työttömyysetuutta 68 vuoden ikään asti.

Hallitusohjelman lähtökohtana on, että sosiaaliturva tukee aktiivivaihtoehtoja ja työurien pidentämistä. Hallituksen asettamassa sosiaaliturvan uudistamiskomiteassa tulee tarkasteltavaksi toimeentuloturva myös niissä tilanteissa, joissa osa-aikatyötä haluttaisiin jatkaa 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen.

Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus
HE 3/2005 vp — EV 67/2005 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.6.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sellaisten yksiselitteisten menettelytapaohjeiden laatimiseksi, joiden perusteella turvataan myös 65 vuotta täyttäneiden vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen joustava jatkuminen yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisena lakiehdotuksen 54 §:ssä sekä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa säädettyä yhteistoimintaa noudattaen.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten ja vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta koskevien päätösten asianmukaisuutta ja tasapuolisuutta sekä valmistelee arvioinnin perusteella mahdollisesti tarvittavat säädösmuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla on syksyllä 2005 laadittu menettelytapaohjeet, joiden tarkoituksena on varmistaa, että 65 vuotta täyttävän vaikeavammaisen henkilön kuntoutus jatkuu yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisena silloin kun järjestämisvelvollisuus siirtyy Kelalta kunnalliselle terveydenhuollolle. Ohjeiden laatimiseen ovat osallistuneet sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Kansaneläkelaitos ja Suomen Kuntaliitto, ja ohjeet on jaettu Kansaneläkelaitoksen lisäksi kaikkiin sairaanhoitopiireihin ja kunnallisiin terveyskeskuksiin. Menettelytavan toimivuutta voidaan seurata ja varmistaa paikallisessa kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmässä tai alueellisessa asiakasyhteistyötoimikunnassa, joissa muun muassa Kansaneläkelaitos ja kunnallinen sosiaali- ja terveydenhuolto ovat edustettuina. Lausuma ei anna enää tältä osin aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta selvitystä vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta ja harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten kehityksestä. Kansaneläkelaitos on antanut asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle selvityksen vuosilta 2005, 2006 ja 2007. Selvityksistä ilmenevien tietojen perusteella voidaan todeta, että vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen kuntoutujamäärissä ja kustannuksissa ei ole tilastollisesti nähtävissä viime vuosien aikana kovin merkittäviä muutoksia. Samaan aikaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa muuttuneiden kuntoutuspäätösten määrä suh-

teessa muihin etuuksiin on keskimääräistä vähäisempi. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta vastaavan selvityksen myös vuodelta 2008.

Harkinnanvaraista kuntoutusta koskevat päätökset eri kuntoutujaryhmille perustuvat Kansaneläkelaitoksen laatimaan kolmivuotissuunnitelmaan Eduskunnan tarkoitukseen varaaman rahamäärän käyttämisestä. Kansaneläkelaitos antaa kolmivuotissuunnitelman perusteella soveltamisohjeet harkinnanvaraisen kuntoutuksen myöntämisestä. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen varojenkäyttöä ja kolmivuotissuunnitelman toteutumista on seurattu entistä tarkemmin, kun vuodesta 2005 alkaen Kansaneläkelaitos on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle vuosittain varojen käyttöä koskevan selvityksen. Selvityksestä voidaan todeta, että kokonaisuutena varoja on käytetty kolmivuotissuunnitelman painoalueiden mukaisesti eikä eri toimenpiteiden perusteella kuntoutusta saaneiden määrässä ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta valmisteleva sosiaaliturvan uudistamiskomitea tulee selvittämään kattavasti sosiaaliturvan uudistamistarpeet kuntoutusetuudet mukaan lukien.

Vastuuvelan katesäännökset
HE 19/2005 vp — EV 46/2005 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.5.2005 hallituksen huolehtivan vakuutuslainsäädännön pikaisesta jatkovalmistelusta siten, että vastuuvelan katesäännöt tulevat jatkossa olemaan eri vakuutuslaitosten osalta tasapuoliset.

Ministeriössä valmistellaan eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevan lain-säädännön uudistuksen aloittamista. Uusi vakuutusyhtiölaki tuli voimaan 1.10.2008. Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen katesäännökset pyritään kirjoittamaan siten, että ne jatkossa tulevat olemaan tasapuoliset vakuutusyhtiöiden säännösten kanssa.

Laissa eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta (1114/2006), joka tuli voimaan 1.1.2007, on yhtenäistetty lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavien eläkelaitosten vastuuvelan kattamista koskevia säännöksiä. Eläkelaitoksilla tässä laissa tarkoitetaan työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa tarkoitettua työeläkevakuutusyhtiötä, vakuutuskassalaissa tarkoitettu eläkekassaa, eläkesäätiölaissa tarkoitettu eläkesäätiötä, maatalousyrittäjien eläkelaissa tarkoitettu maatalousyrittäjien eläkelaitosta ja merimieseläkekassaa.

Vakuutusyhtiölain kokonaisuudistuksessa tehtiin nykyisiin katesäännöksiin joitakin tarkennuksia ja täsmennyksiä. Lisäksi yksinkertaistettiin nykyisiä monimutkaisia ja vaikeasti ymmärrettäviä säännöksiä sekä muutettiin säännöksiä siten, että ne nykyistä paremmin ottavat huomioon sijoitusmarkkinoilla ja vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnassa tapahtuneen kehityksen.

Ministeriössä valmistellaan myös lisäeläkedirektiiviä koskevaan jatkotyöhön liittyen eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta, jonka yhteydessä myös vastuuvelan katesäännökset lisäeläketoiminnan osalta tulevat uudistettavaksi. Katesäännökset pyritään kirjoittamaan siten, että ne ovat tasapuoliset eri vakuutuslaitosten kesken.

Ammattitutkintostipendin kehittäminen
HE 46/2005 vp — EV 68/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2005, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa ammattitutkintostipendijärjestelmää siten, että päätoimisena yrittäjänä toimiminen lasketaan mukaan vaadittavaan työhistoriaan.

Yrittäjän on ollut mahdollista saada ammattitutkintostipendi, jos hän on ollut riittävän pitkään palkansaajana. Yrittäjien ammattitutkintostipendiä on käsitelty yrittäjien sosiaaliturvaan liittyviä kehittämistarpeita selvittäneessä työryhmässä, joka ei kuitenkaan tehnyt asiaan liittyviä ehdotuksia.

Ammattitutkintostipendi rahoitetaan työnantajien ja palkansaajien maksamilla työttömyysvakuutusmaksuilla, joita yrittäjät eivät maksa. Tämän vuoksi ammattitutkintostipendin saamisedellytysten laajentaminen siten, että se voitaisiin maksaa pelkästään yritystoimintaa harjoittaneelle koulutusrahaston varoista, ei ole edennyt.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean, jonka yhtenä tehtävänä on aikuiskoulutusajan toimeentuloturvan kehittäminen. Lisäksi opetusministeriö asetti 17.8.2007 johtoryhmän valmistelemaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoa. Johtoryhmän tehtävänä on muun muassa aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistaminen. Tämän kehittämistyön yhteydessä selvitetään myös ammattitutkintostipendin myöntämisperusteet.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa on todettu, että jatketaan edelleen yrittäjien sosiaaliturvan kehittämistä ja puutteiden korjaamista. Tässä tarkoituksessa sosiaali- ja terveysministeriö asetti 22.9.2008 työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmän puutteita ja tehdä ehdotuksia niiden korjaamiseksi. Yrittäjien aikuiskoulutusta ja ammattitutkintostipendiä koskevat asiat ovat käsiteltävinä työryhmässä. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2009.

Sairausvakuutusmaksujen tarkistaminen
HE 68/2005 vp ja 129/2005 vp — EV 139/2005 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokuntavaliokunta

> Eduskunta edellytti 23.11.2005, että vuoden 2006 jälkeiselle ajalle kohdistuvaa maksujen nousupainetta seurataan tarkasti ja seurannan perusteella arvioidaan rahoitusvastuiden muutostarpeet tulevia maksuja vahvistettaessa.

Sairausvakuutuksen rahoitusuudistus tuli voimaan vuoden 2006 alusta. Rahoitusuudistuksessa vahvistettiin kerättävien maksujen ja maksettavien etuuksien välistä yhteyttä. Maksujen tarkistamistarve selvitetään vuosittain. Maksujen muutokset perustuvat etuusmenojen muutoksiin sekä maksujen perusteena olevien palkka- ja verotulojen kehitykseen.

Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun rahoittamiseksi kerättävästä sairaanhoitomaksusta on säädetty vuosittain lailla. Maksun perusteena olevien verotettavien ansiotulojen kasvun sekä etuusmenojen menokehityksen maltillisuuden vuoksi vuodelle 2009 vahvistettu maksu on 0,05 prosenttiyksikköä vuoden 2006 maksua alempi. Sairaanhoitomaksun nousupaineen hillitsemiseksi lääkkeiden viitehintajärjestelmä otetaan käyttöön vuonna 2009.

Sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen rahoittamiseksi kerättävien maksujen maksuprosenteista säädetään vuosittain valtioneuvoston asetuksella. Sekä työnantajien sairausvakuutusmaksua että palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksua on ollut mahdollista alentaa

palkka- ja yrittäjätulojen ennakoitua suuremman kasvun sekä maltillisen menokehityksen perusteella. Vuonna 2009 maksut ovat 0,07 prosenttiyksikköä alemmat kuin vuonna 2006. Yrittäjiltä perittävä maksu on kuitenkin alentunut yhteensä 0,28 prosenttiyksikköä.

Sairausvakuutuslakia muutettiin vuoden 2009 alusta siten, että sairaanhoitomaksun maksuprosentista voidaan laissa asetetuissa rajoissa säätää valtioneuvoston asetuksella. Samassa yhteydessä laajennettiin sairausvakuutusrahaston rahoituspuskuria. Rahoitusuudistuksella pyritään edesauttamaan sairausvakuutusmaksujen tasaista kehitystä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lääkekorvausuudistus
HE 97/2005 vp — EV 125/2005 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.10.2005, että hallitus seuraa ja arvioi lain vaikutuksia potilaiden lääkekuluihin ja antaa seurannan tuloksista selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä Kansaneläkelaitoksen kanssa käynnistänyt seurannan lain vaikutuksista potilaille ja sairausvakuutukselle. Ensimmäisen seurantavuoden tietojen perusteella lääkekorvausjärjestelmän muutos lisäsi merkittävästi korvauksia saaneiden potilaiden ja korvattujen reseptien ja ostokertojen määriä. Kasvu johtui kiinteästä ostokertaisesta omavastuusta luopumisesta. Aiemmin ostot, joiden kustannus jäi alle kiinteän ostokertakohtaisen omavastuun, jäivät kokonaan korvausjärjestelmän ulkopuolelle. Lääkekorvauksia maksettiin vuonna 2006 noin 3,6 miljoonalle henkilölle, missä on kasvua 10 prosenttia edellisvuoteen. Reseptien määrä kasvoi 14 prosenttia ja ostokertojen 19 prosenttia.

Arvion mukaan vuonna 2006 kaikkien korvattujen lääkkeiden kustannukset olisivat olleet 122 miljoonaa euroa eli noin 8 prosenttia suuremmat, jos lääkkeiden hinnat olisivat olleet samalla tasolla kuin joulukuussa 2005. Sairausvakuutus olisi maksanut lääkekorvauksia 72 miljoonaa euroa ja potilaat omavastuita 50 miljoonaa euroa toteutunutta enemmän. Lääkkeiden hintoja laskivat lain muutoksen lisäksi lääkkeiden hintalautakunnan tekemät yksittäiset hintojen tarkistukset, lääkevaihdon laajeneminen ja lääkkeiden hintakilpailu.

Vuonna 2006 korvattujen lääkkeiden kustannukset alenivat 0,7 prosenttia ja lääkkeistä maksetut korvaukset kasvoivat 2,2 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Potilaiden maksuosuus korvatuista lääkkeistä pieneni 33 prosentista 31 prosenttiin. Myös lisäkorvauksia saaneiden määrä pieneni prosentin edellisvuoteen verrattuna.

Korvausjärjestelmän muutos lisäsi joustavuutta ostojen ajoittamisessa ja potilaiden mahdollisuutta ennakoida itse ostojensa kustannuksia. Yksinkertaistaminen myös paransi vähän tai edullisia lääkkeitä käyttävien asemaa. Useita lääkkeitä käyttävien maksettavaksi jääviä kustannuksia järjestelmämuutos todennäköisesti lisäsi. Lääkkeiden tukkuhintojen alentaminen lienee kuitenkin useissa tapauksissa kompensoinut lääkekohtaisten omavastuiden potilaille aiheuttamia kuluja. Lisäkorvattujen lääkkeiden omavastuun käyttöönotto lisäsi lisäkorvaukseen oikeutettujen potilaiden kustannuksia keskimäärin 19,50 eurolla.

Vuonna 2007 lääkekorvausmenot kasvoivat 3,8 prosenttia vuoteen 2006 verrattuna. Vuonna 2008 lääkekorvausmenojen suhteellinen kasvu oli 8,8 prosenttia vuoteen 2007 verrattuna. Hallitus on sitoutunut hallitusohjelmassa lääkekustannusten kasvun hillintään. Hallitusohjelmassa asetetun tavoitteen toteuttamiseksi hallitus on esittänyt viitehintajärjestelmän käyttöönottoa lääkekorvausjärjestelmässä. Eduskunta hyväksyi lain sairausvakuutuslain ja lääkelain muuttamisesta kertomusvuoden syksynä. Huhtikuun 2009 alusta käyttöönotettavan vii-

tehintajärjestelmän tavoitteena on edistää edullisimpien rinnakkaislääkkeiden käyttöä, mikä pienentää sekä potilaiden että sairausvakuutuksen lääkekustannuksia. Vuosittaisen kokonaissäästön arvioidaan olevan noin 85 miljoonaa euroa, josta 33 miljoonaa euroa säästöä kohdistuisi potilaiden suoriin lääkekustannuksiin. Säästö sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen lääkekorvausmenoon arvioidaan olevan 52 miljoonaa euroa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain kokonaisuudistus
HE 156/2005 vp — EV 34/2006 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.4.2006, että hallitus valmistelee viipymättä vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet turvaavan, toimivan ja kansainvälisesti kilpailukykyisen eläkerahastolainsäädännön kokonaisuudistuksen. Hallituksen on annettava esityksensä eduskunnalle syyskuun 2006 loppuun mennessä, jotta eduskunta voi tehdä päätöksensä vielä tämän vaalikauden aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.6.2006 eläkerahastolakityöryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella sosiaali- ja terveysministeriölle esitys lisäeläkedirektiiviä koskevaan jatkotyöhön liittyvien tehtävien priorisoinnista ja aikataulusta 23.6.2006 mennessä ottaen huomioon eduskunnan lausumassaan edellyttämät seikat. Toimeksiannossa esitettiin, että työryhmän esityksen pohjalta on tarkoitus asettaa jatkotyöryhmä valmistelemaan hallituksen esityksen muotoon kirjoitettua eläkesäätiö- ja vakuutuskassalain kokonaisuudistusta sekä vakuutusyhtiölakiin tehtäviä mahdollisia lisäeläketoiminnan edellyttämiä muutoksia.

Eläkerahastolakityöryhmä oli yksimielinen siitä, että kokonaisuudistuksen yhteydessä on ratkaistava neljä asiakokonaisuutta. Ensinnäkin on valmisteltava uusi eläkerahastolaki, joka sisältää kaikki uudet lisäeläkejärjestelyt, joita ovat maksuperusteiset ja etuusperusteiset lisäeläkejärjestelyt sekä näiden sekoitukset. Eläkerahastolakityöryhmä piti keskeisenä, että uuden lain tulisi turvata vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet ottaen huomioon osapuolille koituvat riskit. Toiseksi kokonaisuudistuksen yhteydessä on valmisteltava ehdotus nykyisten eläkesäätiöiden ja eläkekassojen toiminnan turvaamiseksi tarkoituksenmukaisella tavalla. Kolmanneksi on valmisteltava ehdotus TEL -eriyttämiskysymyksestä eli se, onko perusteltua harjoittaa pakollista työeläketurvaa ja lisäeläketoimintaa samassa eläkelaitoksessa. Neljänneksi kokonaisuudistuksen yhteydessä on valmisteltava ehdotus siitä, voivatko henkivakuutusyhtiöt harjoittaa jatkossa eläkerahastolain mukaista lisäeläketoimintaa ottaen huomioon kilpailuneutraliteetti. Työryhmä oli yksimielinen myös siitä, että kaikki edellä mainitut asiakohdat, hallituksen esityksen muotoon laadittu luonnos eläkerahastolaiksi sekä esitykset asiakohtien 2-4 edellyttämistä lainmuutoksista tulisi tehdä kesään 2007 mennessä. Työryhmässä todettiin, että kokonaisuudistusta ei ole mahdollista toteuttaa eduskunnan edellyttämässä aikataulussa syyskuuhun 2006 mennessä.

Eduskunnan lausumassaan mainitseman eläkerahastolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti 20.11.2006 työn, joka tähtäsi alkuvaiheessa edellä mainittujen keskeisten ja laajakantoisten kysymysten periaatteellisen ratkaisuun.

Sosiaali- ja terveysministeriö on informoinut eduskunnan talousvaliokuntaa ja sosiaali- ja terveysvaliokuntaa tehdyistä toimenpiteistä 22.9.2006.

Jatkotyötä varten ministeriössä toimi loppuvuodesta 2006 epävirallinen kolmikantainen ohjausryhmä. Keskeiset työmarkkinajärjestöt esittivät 15.12.2006 päivätyn muistion mukaisesti ne perusperiaatteet, joiden perusteella lainsäädäntöä tulisi kehittää.

Työmarkkinajärjestöjen tavoitteena oli kehittää lainsäädäntöä niin, että mahdollistettaisiin sekä maksuperusteiset että etuusperusteiset järjestelyt sekä näiden yhdistelmät uudentyyppisessä lisäeläkerahastossa. Ohjausryhmä päätyi ehdottamaan seuraavanlaista säädösvalmistelun käsittelyjärjestystä:

1. Valmistellaan maksuperusteisia järjestelmiä varten lisäeläkerahastolaki. Työmarkkinajärjestöjen mukaan valmisteltavan lisäeläkerahastolain tulisi mahdollistaa sekä maksuperusteiset että etuusperusteiset lisäeläkejärjestelyt sekä näiden yhdistelmät. Lisäksi valmistellaan työeläkerahastolaki, jossa säädettäisiin työeläketurvan järjestämisestä työeläkevakuutusyhtiössä vakuuttamiselle vaihtoehtoisella tavalla;
2. Voimassa olevien eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain mukaiset eläkekassat ja eläkesäätiöt voivat jatkaa toimintaansa nykyisen lainsäädännön puitteissa;
3. Aloitetaan nykyisten eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain ajanmukaistamiseen tähtäävä työ.

Selvitettävien asiakohtien lisäksi työryhmän tulee kuulla ainakin verotus- ja kilpailunäkökohtien osalta valtiovarainministeriötä, kauppa- ja teollisuusministeriötä ja Kilpailuvirastoa sekä tarvittaessa muitakin intressitahoja.

Jatkotyöskentelyn edetessä kävi kuitenkin ilmeiseksi, että työmarkkinajärjestöjen keskenään sopima kokonaisuudistus ei onnistu tavoitellussa aikataulussa, koska kokonaisuudistusta olisi jouduttu valmistelemaan useita vuosia. Kokonaisuudistukseen olisi todennäköisesti sisältynyt myös yhtiöoikeudellisia ja perustuslaillisia ongelmia. Kaavailtu uudistus olisi rakentunut vanhan vakuutuskassa-lain pohjalle, jolloin uudistus olisi ollut näennäinen. Markkinoilta olisi lisäksi todennäköisesti poistunut eläkesäätiövaihtoehto.

Sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että maksuperusteinen lisäeläkeuudistus toteutettaisiin nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa, jolloin tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki ja vakuutuskassalaki toimisivat erillislain taustalakeina. Lainvalmistelu käynnistettiin virkamiesvalmisteluna. Esitysluonnos valmistui kesäkuun alussa 2008 ja siitä järjestettiin poikkeuksellisen laaja lausuntokierros. Valtaosa lausunnon antajista kannatti esityksen antamista nopealla aikataululla. Lausuntokierroksen jälkeen uudistusta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 3.10.2008.

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi maksuperusteisista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 152/2008 vp., tavoitteena on, että eläkesäätiöt ja eläkekassat saatetaan kilpailullisesti yhdenvertaiseen asemaan henkivakuutusyhtiöiden ja ulkomaisten toimijoiden kanssa maksuperusteisen ammatillisen lisäeläketurvan tarjonnassa. Samalla lakiin ehdotetaan eräitä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/41/EY ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta edellyttämiä säännöksiä eläkesäätiöltä tai eläkekassalta vaadittavista, vastuuvelan ylittävistä omista varoista silloin, kun eläkesäätiö tai eläkekassa itse vastaa biometrisistä riskeistä. Esitys on Eduskunnassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä ja käsittelyä jatkettaneen vuoden 2009 alkupuolella.

Prostituoiduille järjestettävät tukitoimet
HE 221/2005 vp — EV 93/2006 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.6.2006, että prostituoitujen käytettäviksi järjestetään riittävästi sellaisia tukitoimia, joilla edistetään heidän mahdollisuuksiaan irtautua prostituutiosta ja siirtyä työelämän piiriin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on keskittynyt erityisesti ihmiskaupan uhrien auttamiseen, joista monet ovat prostituoituja.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on toteutettu 1.1.2007 lukien maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muutoksella (1269/2006). Palveluihin ja tukitoimiin sisältyy uhreille annettavaa oikeudellista ja muuta neuvontaa, kriisiapua, sosiaali- ja terveyspalveluja, tulkkipalveluja sekä muita tukipalveluja, tilapäisen majoituksen tai pysyvämmän asumisen järjestäminen, toimeentulotuki ja muu tarpeellinen huolenpito sekä turvallisen koti- ja lähtömaahan paluun tukeminen. Palvelujen tarve ja toteutus arvioidaan yksilöllisesti. Järjestelmää koordinoivat valtion vastaanottokeskukset. Sosiaali- ja terveyspalveluilla tarkoitetaan niitä palveluja, joita ihmiskaupan uhri tarvitsee yksilöllisen tilanteensa perusteella kuten terveydenhoitajan, lääkärin tai sosiaalityöntekijän vastaanottoa, lastensuojelua, turvakotipalveluja, kuntoutusta ja henkistä tukea. Edellä mainitut lakimuutokset koskevat pääasiassa henkilöitä, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Henkilöt, joilla on kotikunta Suomessa, saavat vastaavia palveluja ja tukitoimia yleisten säädösten mukaisesti. Kunnalle voidaan korvata ihmiskaupan uhrille annetuista uhriasemasta johtuvista erityisistä palveluista ja tukitoimista aiheutuvia kustannuksia.

Valtioneuvosto on hyväksynyt 25.6.2008 tarkennetun ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman. Tarkennettuun toimintasuunnitelmaan sisältyy muun muassa tähänastisen ihmiskaupan vastaisen toiminnan arviointi vuoden 2009 aikana. Arviointiin sisältyy myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toiminnan ja toimivuuden arviointi, jonka tulosten perusteella järjestelmää voidaan kehittää.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tupakkalain toimeenpano
HE 226/2005 vp — EV 84/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus seuraa toteutuuko ravintolatyöntekijöiden tupakansavulta suojelu samoin kuin lakiehdotuksen muut terveyspoliittiset tavoitteet tarkoitetulla tavalla ja arvioi seurannan perusteella lainmuutostarpeet.

Lain vahvistamisen jälkeen on annettu tupakointitilan vähimmäispinta-alaa koskeva valtioneuvoston asetus ja tupakointitilan rakenteellisia ja teknisiä vaatimuksia ja huoltoa koskeva sosiaali- ja terveysministeriön asetus. Julkaistiin niiden toimeenpanoa tukeva opas. On järjestetty kattavasti sekä valtakunnallisia että alueellisia koulutustilaisuuksia laista ja sen toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta ravintoloitsijoille ja viranomaisille. Lisäksi on toimeenpantu tupakkalain voimaanpanoa tukeva kaksiosainen viestintäkampanja ja panostettu verkkoviestintään. Ministeriö on järjestänyt lain toimeenpanoon liittyvän koulutuksen ja viestinnän yhteistyössä Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen, lääninhallitusten, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n ja kansanterveysjärjestöjen kanssa.

Lakimuutoksen toimeenpanon ja vaikuttavuuden seuranta on sisällytetty Työterveyslaitoksen ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulossopimuksiin ja käynnistetty. Seurannan tulokset ja sen perusteella tehtävät ehdotukset raportoidaan vuoden 2009 aikana.

Kansaneläkejärjestelmän kehittäminen
HE 90/2006 vp — EV 283/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.2.2007, että hallitus pikaisesti arvioi kansaneläkejärjestelmän kehittämistarpeet erityisesti siltä osin, miten joustava vanhuuseläkkeelle jääminen nykyistä paremmin mahdollistetaan ja miten kansaneläkettä saavien toimeentulon kehityksestä huolehditaan oikeudenmukaisesti.

Kansaneläkkeissä ja kansaneläkkeen määrään sidotuissa etuuksissa toteutettiin vuoden 2008 alusta 20,50 euron suuruinen tasokorotus. Sen lisäksi vuoden 2008 alusta kansaneläkkeessä luovuttiin kuntien kalleusluokituksesta ja kansaneläkkeen alentamisesta laitoshoidon vuoksi.

Hallitus asetti kesäkuussa 2007 sosiaaliturvajärjestelmää uudistamaan SATA-komitean. Komitean yhtenä tavoitteena on köyhyyden vähentäminen ja riittävän perusturvan tason turvaaminen kaikissa elämäntilanteissa. Komiteassa valmistellaan vuoden 2009 loppuun mennessä kaikkein pienimpien eläketulojen varassa elävien henkilöiden toimeentulon nykyistä paremmin turvaava malli. Tässä yhteydessä tulevat selvitettäviksi myös kansaneläkejärjestelmän kehittämistarpeet.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittäminen
HE 132/2006 vp — EV 196/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.12.2006, että hallitus seuraa lainsäädännön toteutumista ja huolehtii siitä, että työterveyshuollon asiantuntijat ovat mukana tilakäynneillä vähintään nykyisessä laajuudessa ja että vuoden 2009 loppuun mennessä työterveyshuoltoa kehitetään siten, että tilakäynnit voidaan kaikilla alueilla tehdä moniammatillisena yhteistyönä hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämisyksikkö ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela seuraavat lainsäädännön toteutumista. Terveyskeskusten työterveyshuollon verkostoyhteistyössä panostetaan maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämiseen ja mm. työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden yhteistyön toteutumiseen. Myös asiantuntijoita koskevassa koulutuksessa on otettu huomioon yhteistyötä koskevat kysymykset.

Hallitusohjelman mukaan maatalousyrittäjien työterveyshuollon korvausjärjestelmää kehitetään niin, että maatalousyrittäjät voivat hankkia työterveyshuoltopalvelut vaihtoehtoisesti yksityiseltä palveluntuottajalta. Eduskunta on kertomusvuonna hyväksynyt hallituksen esityksen maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 ja 2 §:n ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 22 §:n muuttamisesta (HE 133/2008 vp.) Vuoden 2009 alusta voimaan tulevien lakimuutosten myötä myös yksityisten työterveyshuollon palveluiden tuottajien hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti tekemät tilakäynnit korvataan valtion varoista vastaavasti kuten terveyskeskuksen tekemät tilakäynnit.

Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän kehittäminen
HE 166/2006 vp — EV 140/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.11.2006, että vammaispoliittisen ohjelman valmistelussa selvitetään, miten henkilökohtaista avustajapalvelua kehitetään ja sen rahoitusta uudistetaan sekä millä aikataululla uudistamisessa edetään.

Hallituksen ohjelman (19.4.2007) mukaisesti on jatkettu vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuoltolain yhdistämistä ja kehitetty vaikeavammaisten henkilökohtaisen avun järjestelmää vaiheittain 1.9.2009 voimaan tulevalla vammaispalvelulain muutoksella. Lakiin on lisätty säännökset vaikeavammaisen henkilön oikeudesta saada henkilökohtaista apua päivittäisiin toimiin kotona ja kodin ulkopuolella. Lakiin on myös lisätty säännökset vammaisten henkilöiden palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta sekä määräajasta vammaispalveluasioiden käsittelyssä.

Vammaispalvelulain muutos on osa laajempaa hallitusohjelmassa sovittua uudistusta, jossa vaiheittain yhdistetään vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki. Tässä vaiheessa vammaispalvelulaki on säädetty ensisijaiseksi suhteessa kehitysvammalakiin.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen
HE 234/2006 vp — EV 279/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 2.2.2007, että hallitus seuraa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumista uudistuksessa tarkoitetulla tavalla erityisesti ammatillisessa koulutuksessa olevien osalta ja arvioi mahdollisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriön tukemassa kouluterveydenhuollon laatu ja oikeudenmukaisuus (KERTTU) -tutkimusohjelmassa on selvitetty suunnitelmallisuutta, henkilöstövoimavaroja ja käyntejä (Kivimäki ym. 2007a ja b, Wiss ym. 2007).

Stakes käynnisti vuonna 2006 Terveyden edistämisen vertaistietohankkeen (TedBM-hanke), jonka yhdessä osahankkeessa kehitetään määräajoin toistuvaa vertailukelpoisen tiedon keräämistä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa ja myös sosiaali- ja terveystoimen toteuttamasta opiskelu- ja kouluterveydenhuollosta. Vuonna 2007 tehdystä Lasten ja nuorten ehkäisevät palvelut -kyselystä terveyskeskuksille on julkaistu raportti Kouluterveydenhuollon laatusuosituksen toteutuminen (Stakes/Työpapereita 34/2007). Yhteistyössä opetushallituksen kanssa on tehty kyselyt peruskouluissa. Syksyllä 2007 julkaistiin ensimmäinen perusraportti (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – perusraportti kyselystä 7-9. vuosiluokkien kouluille, Opetushallitus ja Stakes 2007).

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta on saatu tietoja myös oppilaille/opiskelijoille suunnatuissa Kouluterveyskyselyissä. Näiden tietojen mukaan kunnissa tunnetaan huonosti kouluterveydenhuollon laatusuositusta ja opiskeluterveydenhuollon opasta. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon voimavarat ja sisältö ovat pääosin pysyneet ennallaan vuosina 2004–2008. Terveyskeskusten ja koulujen välillä on edelleen suuria eroja. Vain harvoissa terveyskeskuksissa koulu- ja opiskeluterveydenhuolto on järjestetty kansallisten suositusten mukaisesti. Vuoden 2008 aikana saadaan tietoja kansanterveyslain ko. muutoksen vaikutuksista koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Stakesin mukaan ensimmäiset tilastotiedot ovat käytettävissä vasta vuonna 2009. Stakes on laajentanut kouluterveyskyselyn ammatillisiin oppilaitoksiin vuonna 2008.

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sisältyy Kansallisen terveyserojen kaventamisen toimintaohjelmaan 2008–2011.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistunut luonnos asetukseksi neuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa varten. Se on tarkoitus esitellä valtioneuvostolle alkuvuodesta 2009. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon liittyvät mahdolliset säädöstarpeet otetaan huomioon valmistelussa olevassa uudessa terveydenhuoltolaissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetusministeriö ovat asettaneet työryhmän oppilas- ja opiskelijahuollon kehittämiseksi 1.12.2008 alkaen. Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa 15.1.2009 alkaen työryhmän selvittämään ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltopalvelujen järjestämistä.

Lastensuojelu
HE 252/2006 vp — EV 309/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus huolehtii määrärahalisäyksistä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin niin, että uuden lainsäädännön vaatimat lisäresurssit kuntien sosiaalityöhön turvataan. Selvitys lisäresurssien turvaamisesta ja lain 14 §:ssä tarkoitettujen asiantuntijaryhmien toiminnasta on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin hallinto-oikeuksien resurssien turvaamiseksi siten, että lastensuojelulain mukaisten asioiden joutuisa käsittely hallinto-oikeuksissa varmistetaan. Selvitys siitä, miten uudistuksen edellyttämät virka- ja toimitilajärjestelyt on tehty, on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ennen lain voimaantuloa.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ja mahdollisimman ripeästi valmistelee ehdotuksen sellaisen lastensuojelua tehostavan päätöksentekomenettelyn käyttöönotosta, että päätöksen tahdonvastaisesta huostaanotosta tekee moniammatillinen toimielin, joka perustettaisiin esimerkiksi kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien yhteyteen.

1. Valtion vuoden 2008 talousarvioon on lisätty kuntien valtionosuutta 6,9 M euroa lastensuojelulain toimeenpanoa varten. Lain 14 §:ssä tarkoitettujen asiantuntijaryhmien toiminnasta annetaan vuoden 2009 alussa selvitys sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Asiantuntijaryhmien toiminta pyritään alustavan tiedon mukaan organisoimaan useilla alueilla kunta- ja palvelurakenneuudistuksen yhteydessä. Asiaa on tarkoituksenmukaista selvittä aikaisintaan loppuvuodesta 2008.

2. Oikeusministeriö on toimittanut 19.12.2007 päivätyn selvityksen (diaarinumero 134/03/2007) eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallinto-oikeuksien virka- ja toimitilajärjestelyistä, kuten tämä lausuma edellytti.

3. Perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistus sisältyy hallitusohjelmaan ja alustavan arvion mukaan hallituksen esitys asiasta annetaan aikaisintaan vuonna 2010.

4. Hallinto-oikeuksissa tapahtuvan ensivaiheen päätöksentekomenettelyn toimivuutta on mahdollista arvioida vasta kokemusten karttuessa. Kuten kohdassa 2 tarkoitetusta selvityksestä käy ilmi, oikeusministeriö seuraa aktiivisesti lastensuojeluasioiden käsittelyä hallinto-oikeuksissa.

Sähköisten potilaskertomusten ja sähköisen lääkemääräyksen toteuttaminen
K 4/2006 vp
Tulevaisuusvaliokunta

Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 tulevaisuusvaliokunta rajasi lausuntonsa ja huomautuksensa koskemaan tietoyhteiskuntaa ja erityisesti sen sähköisiä palveluja. Valiokunta kiinnitti huomiota vuorovaikutteisen Internetin ja matkaviestimien vähäiseen käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnissa. Valiokunta esitti,

että hallitus tekee kokonaisarvion julkisten palvelujen digitalisoimisen esteistä, viivytyksistä ja ratkaisuista ja

että hallitus viivyttelemättä valmistelee sähköisen terveyskertomuksen toimeenpanon edellyttämät lainsäädäntö- ja muut päätökset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä sekä sähköistä lääkemääräystä koskevat lait hyväksyttiin syksyllä 2006. Lakien pohjalta toteutetaan valtakunnalliset keskitetyt tietojärjestelmät, jotka mahdollistavat potilas- ja lääkemääräystietojen valtakunnallisen käytön potilaiden tietosuojan turvaavalla tavalla.

Laissa säädettyjen tavoitteiden toteuttamista varten sosiaali- ja terveysministeriö on luonut kansallisen ohjausjärjestelmän sekä rahoittanut tavoitteiden mukaiset osahankkeet yhteistyössä kuntien, sairaanhoitopiirien ja Kelan kanssa.

Sähköistä lääkemääräystä koskeva laki tuli voimaan 1.4.2007. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä koskeva laki tuli voimaan 1.7.2007. Sähköistä lääkemääräystä koskeva asetus annettiin kesällä 2008. Potilasasiakirjoja koskeva asetus annetaan alkuvuonna 2009.

Lakien nojalla toteutettavien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen on aloitettu vuoden 2007 aikana sosiaali- ja terveysministeriön, Kansaneläkelaitoksen, Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen sekä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen yhteistyönä. Tämän tietojärjestelmäkokonaisuuden tulee olla toiminnassa 1.4.2011 mennessä. Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rakentaminen rahoitetaan valtion talousarviosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rakentamista varten tarvittavia tietojärjestelmämäärittelyjä vuoden 2008 aikana.

Valtakunnallisiin palveluihin liittyminen edellyttää merkittäviä muutoksia myös terveydenhuollon palvelujen antajien potilastietojärjestelmiin. Tätä työtä on koordinoitu potilastietojärjestelmäkohtaisesti ns. klusterihankkeiden kautta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon neuvottelukunnasta kesällä 2007, jolloin myös kyseinen neuvottelukunta on asetettu.

Vammaispoliittinen ohjelma
VNS 5/2006 vp — EK 23/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 22.9.2006, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelemaan laajaalaista kaikkien tahojen toimintaa ohjaavaa vammaispoliittista ohjelmaa.

Hallituksen ohjelman (19.4.2007) mukaisesti laaditaan vammaispoliittinen ohjelma, jossa linjataan seuraavien vuosien vammaispolitiikan keskeiset toimenpiteet. Tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen asema ja esteetön yhteiskunta, jossa kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet. Vammaispoliittisen ohjelman pohjana ovat vuonna 2006 vammaispolitiikasta annetun valtioneuvoston selonteon periaatteet ja linjaukset sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 2008 ohjausryhmän koordinoimaan ohjelman valmistelutyötä. Eri hallinnon alat osallistuvat valmisteluun. Lisäksi keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien avulla saadaan valmisteluun myös alueellinen ulottuvuus. Vammaispoliittisen ohjelman on tarkoitus valmistua keväällä 2010.

Maksujärjestelmän uudistaminen
HE 37/2008 vp — EV 50/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.5.2008, että valtioneuvoston muuttaessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetusta, terveydenhuollon tasamaksut sidotaan hallituksen esityksen perusteluissa mainitun sosiaali- ja terveystoimen hintaindeksin sijasta kansaneläkkeisiin.

2. Eduskunta edellytti, että terveydenhuollon maksukattouudistus valmistellaan pikaisesti.

3. Eduskunta edellytti, että päivähoitomaksujen rakenteelliset ongelmat kartoitetaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä ja ne pyritään korjaamaan – esimerkiksi tulorajojen porrastusta lisäämällä – siten, että korkeinta maksua perittäisiin vain palkansaajien keskiansiot ylittäviltä perheiltä ja että maksut nykyistä tarkemmin määräytyisivät hoitoaikojen perusteella.

4. Eduskunta edellytti, että nyt hyväksyttävän maksu-uudistuksen vaikutuksia päivähoitohenkilöstön mitoitukseen, pienten lasten äitien työssäkäyntiin ja erityisesti eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön seurataan.

Valtioneuvosto päätti 5.6.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuja lakia (734/1992) ja asetusta (912/1992) muutettiin 1.8.2008 voimaan tulleilla lailla (387/2008) ja asetuksella (464/2008) siten, että maksut ja tulorajat sidottiin indekseihin, jotka parhaiten vastaavat palveluja käyttävien asiakkaiden tulokehitystä ja palvelusta aiheutuvia kustannuksia. Uudistuksessa terveydenhuollon tasamaksut sidottiin kansaneläkeindeksiin. Asia ei anna tältä osin enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaikki terveydenhuollon menot kattavan asiakkaan maksukyvyn huomioon ottavan maksukaton toteuttamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön maksutoimikunnassa. Toimikunta tarkasteli vuonna 2005 valmistuneessa mietinnössään (STM julkaisuja 2005:10) kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen korvaaman hoidon maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Toimikunta totesi, että erillisistä maksukatoista aiheutuvan kokonaisrasituksen pienentäminen olisi asiakkaan näkökulmasta perusteltua ja tarpeellista, mutta tarkemmat kannanotot maksukattojen yhdistämisestä jäivät jatkoselvittelyyn. Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean eräänä tehtävänä on ollut osana laajempaa sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittää maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Stakes on laatinut toimeksiantosopimuksen perusteella SATA-komitealle maksukattojen yhdistämismahdollisuuksia koskevan selvityksen. Selvityksen tavoitteena on ollut arvioida erilaisia

vaihtoehtoja maksukattojen yhdistämiseksi sekä sitä, millä muulla vaihtoehtoisella mallilla paljon kunnallisia palveluja ja lääkkeitä käyttävien asemaa voitaisiin parantaa oikeudenmukaisella tavalla. Eri vaihtoehtojen tarkastelun lähtökohtana on ollut kustannusneutraali lopputulos ja vaihtoehtojen toteuttamisen vaikutuksia on tarkasteltu palveluja käyttävien potilaiden sekä kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen kannalta. Stakesin selvityksen perusteella SATA-komitea tekee tarvittavat ehdotukset yhtenäisen maksukattojärjestelmän luomiseksi.

Lailla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi uudistettiin lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Samalla myös lasten siirtyminen osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi. Päivähoitomaksujen rakenteellisten ongelmien kartoitusta tullaan jatkamaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Seuranta maksu-uudistuksen vaikutuksista eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön sekä päivähoitohenkilöstön mitoitukseen tullaan toteuttamaan.

Elatustuen siirto kunnilta Kansaneläkelaitokselle
HE 49/2008 vp — EV 69/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2008, että Kansaneläkelaitokselle siirtyvien tehtävien hoitoon ei haeta henkilöstöä avoimella hakumenettelyllä ennen kuin kunnissa elatustukiasioita hoitaneiden henkilöiden halukkuus siirtyä Kansaneläkelaitoksen palvelukseen on selvitetty.

2. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa, miten elatustuen toimeenpano yhteistyössä kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kanssa toteutuu ja millä tavalla elatustukitehtäviä kunnissa hoitaneen henkilöstön asema järjestyy.

Valtioneuvosto päätti 28.8.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Elatustuen siirto kunnilta Kansaneläkelaitokselle tulee tapahtumaan 1.4.2009. Kansaneläkelaitos on marraskuussa 2008 hakenut kuntien elatustukiasioita hoitaneiden henkilöiden joukosta asiakassihteereitä perintäyksiköihinsä viidelle eri paikkakunnalle. Uusia työntekijöitä haetaan yhteensä 40. Henkilöstöä ei haeta avoimella hakumenettelyllä ennen kuin on selvitetty kunnissa elatustukiasioita hoitaneiden henkilöiden halukkuus siirtyä Kansaneläkelaitoksen palvelukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut elatustuen toimeenpanotehtävien siirron valmistelua. Elatustukitehtäviä kunnissa hoitaneen henkilöstön aseman järjestymistä voidaan seurata tehtävien siirron, 1.4.2009, jälkeen kun on selvillä kuinka paljon elatustukeen liittyviä tehtäviä hoitavia henkilöitä siirtyy Kansaneläkelaitoksen palvelukseen ja kuinka paljon jää kunnan palvelukseen.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan työn tehostaminen ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen
HE 58/2008 vp — EV 59/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.6.2008, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle turvataan kansalaisten oikeusturvan ja lautakunnan toimintakyvyn edellyttämät henkilöstövoimavarat ja että lautakunnan johtamista sekä työ- ja käsittelyprosesseja seurataan aktiivisesti ja ryhdytään tarvittaviin lisätoimiin lautakunnan toiminnan kehittämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että muutoksenhakutarvetta sosiaalivakuutusasioissa pyritään vähentämän kehittämällä edelleen päätösten perusteluja ja asiakkaiden informointia ja että sosiaalivakuutusasioiden ensimmäisen asteen ratkaisujen oikaisumenettelyn toimivuus ja kehittämistarpeet selvitetään pikaisesti.

Valtioneuvosto päätti 25.6.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeus
HE 68/2008 vp — EV 95/2008 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 17.10.2008, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksien parantamisesta vuoden 2009 valtiopäivien alkuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 13.11.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallituksenesitysluonnos on lähtenyt 8.1.2009 lausunnolle asianomaisille viranomaisille ja työmarkkinajärjestöille. Hallituksen esitys annetaan mahdollisimman pian.

Apurahansaajien vakuuttamisvelvollisuus sosiaalivakuutuksessa
HE 92/2008 vp — EV 132/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.11.2008, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa apurahansaajien vakuuttamisvelvoitetta niin, että peräkkäiset, yhteen laskettuina vähintään neljän kuukauden mittaiset, apurahat tulisivat pakollisen vakuuttamisen piiriin.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Tupakkalain muutosehdotuksen valmistelu
HE 101/2008 vp — EV 127/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.11.2008, että tupakkalain rangaistussäännösten tarkoituksenmukaisuus selvitetään pikaisesti ja arvioidaan erityisesti tupakan alaikäiselle myymisen rangaistustason asianmukaisuus muiden rikosten rangaistustasoon verrattuna.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön tupakkapoliittisia lakimuutoksia ja toimia valmistellut työryhmä on eduskunnan lausuman mukaisesti selvittänyt tupakkalain alaikäisiä koskevien

myyntikieltorikkomusten rangaistussäännösten asianmukaisuutta ja tehnyt 18.12.2008 selvitykseen perustuvan ehdotuksen rangaistussäännösten muuttamiseksi. Ehdotus on tällä hetkellä lausunnolla. Vireillä on myös tupakkalain voimassaolevien vankeutta koskevien rangaistussäännösten siirtäminen tupakkalaista rikoslakiin.

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen
HE 134/2008 vp — EV 106/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Valtioneuvosto päätti 27.11.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut ja tukitoimet
HE 166/2008 vp — EV 181/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus seuraa uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia ja seurannan perusteella arvioi lainsäädännön toimivuutta ja kustannusvaikutuksia kokonaisuudessaan sekä mahdollisia täsmennystarpeita.

Valtioneuvosto päätti 18.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Ulkomainen työvoima
HE 171/2008 vp — EV 215/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa ulkomaisten työntekijöiden määrän kehitystä ja sijoittumista eri aloille ja selvittää mahdollisuudet lisätä valvontaa sen suhteen, täyttävätkö ulkomaiset työnantajat niin veroja kuin sosiaalivakuutusmaksuja koskevat velvoitteensa, sekä ryhtyy tarvittaessa selvitysten pohjalta toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Informaatio-ohjauksen toimivuus sosiaali- ja terveydenhuollossa
Muut 2/2008 vp — EK /2008 vp
Tarkastusvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.10.2008, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjauksen sitovuutta ja vaikuttavuutta sekä yhdenvertaisuutta perusoikeuksien toteutumisessa ja sosiaali- ja terveyspalveluiden saannissa ja että hallitus esittää tarvittavat säännökset sosiaali- ja terveyspalveluita koskeviin lakeihin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa talouden ohjausta uudistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmät siten, että ne kannustavat kuntia kustannus- ja laatutietoiseen toimintaan ja palvelurakenteiden kehittämiseen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus aluehallinnon uudistamishankkeessa varaa aluehallinnon suorittamalle ohjaus- ja valvontatoiminnalle riittävät voimavarat ja toimintaedellytykset ennalta ehkäisevälle ohjaukselle.

4. Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan kannanoton kohdissa 1–3 edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta vuoden 2009 kevätistuntokauden aikana.

1. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan kansanterveyslain ja erikoissairaanhoitolain yhdistämistä terveydenhuoltolaiksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaa lakia. Valmistelun yhteydessä otetaan huomioon informaatio-ohjauksen kehittämisen tarpeet ja edistetään palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja laatua. Lakien on tarkoitus tulla voimaan asteittain vuosina 2011–2013. Myös sosiaalihuoltolain uudistamisen (HE 2012, voimaan 2013) yhteydessä otetaan huomioon sekä ohjauksen kehittämistarpeet että kansalaisten yhdenvertaisuus ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saanti. Jo voimaantulleet sosiaalihuoltolain muutokset (80 vuotta täyttäneille sekä vammaisetuuksista annetun lain mukaista ylintä eläkettä saavan hoitotukea saaville pääsy palvelutarpeen arviointiin määräajassa; säännös laajeni 75 vuotta täyttäneisiin 1.1.2009) täsmentävät niitä menettelytapoja, joiden avulla tullaan palvelujen piiriin. 1.9.2009 voimaantulevat vammaispalvelulain muutokset sisältävät säännökset palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta viivytyksettä sekä vammaispalveluasioiden päätöksentekoa koskevasta määräajasta. 1.1.2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa kunnan velvoitteista säädetään entistä yksityiskohtaisemmin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tehtävät sekä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteuttaminen on kuvattava koko kunnan tasolla toteutettavassa lastensuojelun suunnitelmassa, joka on otettava huomioon kuntalain mukaista talousarviota ja suunnitelmaa laadittaessa.

2. Valtiovarainministeriön vuonna 2007 asettama työryhmä selvittää kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Ryhmän puheenjohtaja on hallitusneuvos Arto Sulonen valtiovarainministeriön kuntaosastolta. Työn perustana on laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta sekä hallitusohjelman asiaa koskevat linjaukset. Toimikausi päättyy 31.8.2009.

3. Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti kesäkuussa 2007 aluehallinnon uudistamishankkeen (Alku -hanke). Hankkeen tausta on hallitusohjelman aluehallinnon uudistamisen linjauksissa. Hankkeen toimikautta on jatkettu 31.12.2009 saakka hankkeessa hyväksyttyjen linjausten toteuttamiseksi. Uudistukset on tarkoitus toteuttaa kokonaisuudessaan vuoteen 2010 mennessä.

3. Uudistamishankkeen myötä lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen tehtävät siirtyvät vuoden 2010 alussa aluehallintovirastolle. Aluehallintoviraston toimintamenomäärärahat jakaa valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosasto. Toimintamenomäärärahoilla rahoitetaan viranomaisten henkilöstön palkkaus- ja muut henkilöstömenot, toimitilamenot, matkustusmenot, viraston normaalit atk-menot ja muut kulutusmenot. Sektoriministeriöiden tehtävien hoitamiseksi aluehallintoviranomaisen käyttöön tarkoitetut muut kuin edellä mainitut toimintamenomäärärahat – ns. substanssimäärärahat – budjetoidaan ja niiden käyttötarkoitus ja muut ehdot merkitään talousarviossa sektoriministeriöiden pääluokkaan. Sektoriministeriöt jakavat nämä määrärahat, ohjaavat ja valvovat niiden käyttöä ja raportoivat määrärahojen käytöstä.

Ympäristöministeriö

Alusjätelain kokonaisuudistus
HE 33/2003 vp — EV 26/2003 vp
Ympäristövaliokunta

> 1. Eduskunta kiirehti 3.10.2003 alusjätelain kokonaisuudistusta lain saattamiseksi lakiteknisesti asianmukaiseksi ja merensuojelutavoitteiden kannalta tehokkaaksi ja toimivaksi.

1. Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 1.7.2004 toimikunnan valmistelemaan alusjätelain kokonaisuudistusta. Ministeriö on jatkanut määräaikaa useampaan kertaan, viimeksi 29.2.2008 asti. Toimikunta ehdotti mietinnössään, että nykyinen alusjätelaki korvattaisiin kahdella erillisellä lailla, joista toinen koskisi merenkulun ympäristönsuojelua ja toinen ympäristövahinkojen torjuntaa. Mietinnöstä on saatu lausunnot ja hallituksen esitystä viimeistellään liikenne- ja viestintäministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä. Tavoitteena on, että lainsäädäntöuudistusta koskeva hallituksen esitys annettaisiin eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009.

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu
HE 76/2003 vp — EV 50/2004 vp
Ympäristövaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.6.2004 hallituksen ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin luontodirektiivin liitteen IV (a) tarkistamiseksi Suomen ja liito-oravan osalta, mikäli liito-oravakannan osoitetaan olevan niin runsas ja vakaa, ettei sitä voida enää pitää kyseisessä liitteessä tarkoitettuna yhteisön tärkeänä pitämänä lajina, joka edellyttää tiukkaa suojelua.
>
> 2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan selkeän viranomaismenettelyn ohjeistamisesta liito-oravan suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn siten, että tarvittavat viranomaispäätökset saadaan aikaan joutuisasti ja metsänomistajien tasavertainen kohtelu sekä liito-oravan asianmukainen suojelu turvaten.
>
> 4. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän luonnonarvokauppaa koskevan kokeilun perusteella tarvittaessa valmistelemaan lainsäädäntöä luontodirektiivin IV (a) -liitteen mukaisten lajien suojelun toteuttamiseksi myös luonnonarvokaupan keinoin.

1. Ympäristöministeriö on rahoittanut vuonna 2003 alkanutta tutkimusta Suomen liito-oravakannan koon selvittämiseksi ja kannan seurannan järjestämiseksi. Alustava selvitys kannan koon arvioinnista valmistui vuoden 2006 alkupuolella. Tutkimuksen tulokset antavat nyt ensimmäistä kertaa tilastollisesti luotettavan kuvan Suomen liito-oravakannan suuruudesta. Vastaavantasoisen tiedon saaminen kannan pidempiaikaisesta kehityksestä edellyttää kuitenkin jatkotutkimuksia. Kannan kehityksen on raportissa arvioitu alustavasti olevan laskeva. Ympäristöministeriö on rahoittanut tähän liittyvää jatkotutkimusta. Tutkimuksessa käytettyä kartoitusruutuverkostoa käytetään jatkoseurannassa. Seurannan alustavien tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että kannan kehityksen suunta on edelleen laskeva. Seurantaa on kuitenkin tarpeen jatkaa.

EU:n jäsenvaltiot ovat vuonna 2007 toimittaneet Euroopan komissiolle luontodirektiivin 17 artiklan edellyttämät raportit direktiivissä lueteltujen luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelun tason arvioinnista ja kehityksestä. Komissio on vuonna 2008 aloittanut jäsenvaltioiden laatimien raporttien pohjalta koko EU:n aluetta koskevan yhteenvedon laatimisen. Tarkaste-

lu koskee kokonaisvaltaisesti kaikkia direktiivin liitteiden lajeja ja luontotyyppejä. Aloitteen tekeminen liitteiden mahdollisesta muuttamisesta kuuluu Euroopan komissiolle. Päätöksen mahdollisesta liitteiden muuttamisesta tekee Euroopan unionin neuvosto (ministerineuvosto) painotetulla enemmistöllä. On myös mahdollista, että asiassa tullaan noudattamaan yhteispäätösmenettelyä, jolloin myös Euroopan parlamentti osallistuisi päätöksentekoon.

Ministerineuvosto on Suomen puheenjohtajuuskaudella vuoden 2006 loppupuolella ja siis Suomen puheenjohdolla tekemissään päätelmissä (Biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2010 mennessä, 18.12.2006) muun ohella todennut, että luontodirektiivin liitteiden tarkasteluun ryhdyttäisiin vuonna 2010, kun riittävä luonnontieteellinen tieto lajien ja luontotyyppien suojelun tasosta on olemassa. Aikataulu on siten sovitettu luontodirektiivin raportoinnista ja liitteiden valmistelevasta käsittelystä johtuviin aikatauluihin.

2. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö antoivat 30.6.2004 metsäkeskuksille ja alueellisille ympäristökeskuksille yhteisen ohjeen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittämisestä ja turvaamisesta metsien käytössä. Tähän liittyen aiheesta on järjestetty kenttäkoulutusta sekä laadittu menettelyä koskevia prosessikaavioita ja päätösmalleja. Ympäristöhallinnolle kuuluvat em. päätösprosessit ovat olleet yhtenä ympäristöhallinnon laatujärjestelmän kehittämiskohteena vuoden 2005 aikana. Viranomaispäätöksissä on erityistä huomiota kiinnitetty siihen, että tarvittavat päätökset saataisiin aikaan ilman viivytystä, käytännössä on pyritty noudattamaan 30 vrk:n määräaikaa. Päätösten asiasisältö ja muoto ovat muutoinkin pääosin muotoutuneet muutoinkin melko yhtenäisiksi. Tällä on pyritty varsinkin metsänomistajien tasavertaisen kohtelun toteuttamiseen.

Yhteiseen ohjekirjeeseen sisältyvät myös ohjeet liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yksityiskohtaiseksi määrittämiseksi. Määrittämistä koskevia, luonnonsuojelulain 72 a §:n mukaisia päätöksiä oli 1.9.2008 mennessä tehty alueellisissa ympäristökeskuksissa kaiken kaikkiaan 885 kappaletta. Päätösten mukaisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yhteenlaskettu pinta-ala on 202 hehtaaria, joten nämä paikat ovat pinta-alaltaan varsin suppeita.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelusta maksettavan korvauksen edellytyksenä on, että suojelusta alueen omistajalle aiheutuva haitta on merkityksellinen. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2005 kiinnittänyt huomiota ympäristöministeriön näkemykseen em. haitankynnyksen euromääräisestä arvosta suhteessa esimerkiksi muuhun lainsäädäntöön sisältyvän huomattavan haitan vastaavaan euromääräiseen arvoon (YmVL 25/2006 vp). Valiokunta edellytti, että ministeriön tuli tarkistaa asiaa koskeva ohjeistuksensa.

Korvauskynnyksen yksityiskohtainen määrittyminen muotoutuu käytännössä oikeuskäytännön, ts. asiaa koskevien oikeustapausten kautta. Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojeluun liittyen toistaiseksi vain yksi tapaus on edennyt toimitusmiesten ja käräjäoikeuden (maaoikeuden) päätösten kautta korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus ei ottanut tuomiossaan suoraan kantaa korvauskynnyksen absoluuttiseen tasoon, vaan katsoi, että ko. tapauksessa merkityksellisen haitan kynnys oli ylittynyt. Korkein oikeus korosti tuomiossaan myös sitä, että yksittäistapauksissa ratkaisu jää monien arvionvaraisten seikkojen harkinnan varaan. Asia palautettiin lunastustoimikunnalle uudelleen käsiteltäväksi.

Vuoden 2008 aikana on tullut vireille muitakin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyttämiseen liittyviä tapauksia, jotka ovat johtaneet korvaustoimituksiin. Korkeimman oikeuden tuomion ja vuoden aikana kertyneiden muiden korvaustapausten perusteella ympäristöministeriön on nyt mahdollista tarkistaa myös ympäristöhallinnon omaa ohjeistusta. Vuoden 2008 aikana kertynyttä aineistoa on analysoitu vuoden loppupuolella ja ohjeistusta on tarkoitus tarkistaa vuoden 2009 alkupuolella.

4. Vuonna 2002 käynnistynyttä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamishanketta (METSO), johon sisältyivät muun muassa luonnonarvokauppaa koskevat kokeiluhankkeet, on toteutettu vuosina 2002–2007 valtioneuvoston 23.10.2002 tekemän periaatepäätöksen suuntaviivojen mukaisesti. Ympäristöministeriö asetti 17.4.2007 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaksi vuosille 2008–2016. Työryhmän työ valmistui 18.12.2007 ja valtioneuvosto teki 27.3.2008 periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016. (METSO II). Uuden toimintaohjelman valmistelussa otettiin huomioon METSO -ohjelman vaikutusten arvioinnin tulokset ja johtopäätökset sekä metsäsektorin tulevaisuuskatsauksen ja Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian 2006–2016 linjaukset.

Valtioneuvosto on edellyttänyt periaatepäätöksessään, että alueelliset ympäristökeskukset ja metsäkeskukset toteuttavat luonnonarvojen kauppaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa luonnontieteellisten valintaperusteiden ja alueellisten painopisteiden mukaisesti vuosina 2008–2016. Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien suojelun toteuttaminen luonnonarvojen kaupan keinoin on siten mahdollista sekä luonnonsuojelulainsäädännön mukaisin keinoin (luonnonsuojelualueen perustaminen, alueen määräaikainen rauhoittaminen) että kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisin keinoin (ympäristö- ja luonnonarvotuki).

Jätelaki, tuottajavastuu, romuajoneuvot
HE 152/2003 vp — EV 39/2004 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 20.4.2004 hallituksen seuraavan lain toimivuutta yleisesti ja erityisesti vastaanottopaikkojen kattavuutta koko maassa, kuntien suhtautumista yhteistyöhön keräyspaikkojen järjestämisessä ja siten olemassa olevan infrastruktuurin käyttämismahdollisuuksien toteutumista.

2. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan lain vaikutuksia tuottajien tai tuottajayhteisöjen ja muiden alalla jo toimivien kilpailuolosuhteisiin erityisesti niiden tuoteryhmien osalta, joilla on tai joille perustetaan tuottajayhteisö. Tämä koskee erityisesti romuajoneuvojen ja sähkö- ja elektroniikkaromun hyödyntämistä.

3. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan pakkauksia ja pakkausjätteitä koskevan osittaisen tuottajavastuun toteutumista siten, että hyödynnettäväksi kelpaavan materiaalin hyödyntäminen käytännössä varmistetaan.

4. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan romuajoneuvojen järjestelmään luovuttamisesta mahdollisesti perittäviä maksuja ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan ehdotusta mahdollisuuden poistamiseksi, koska eduskunta katsoo maksun olevan lähtökohtaisesti ristiriidassa jätehuoltokustannukset tuotteen hintaan sisällyttävän tuottajavastuujärjestelmän perusteiden kanssa.

5. Eduskunta edellytti hallituksen käynnistävän jätelain kokonaisuudistuksen mahdollisimman pian sekä ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädäntöä kokonaisuudistusta nopeammalla aikataululla lain toimeenpanossa mahdollisesti ilmenevien ongelmien poistamiseksi.

1. Jätelain tuottajavastuuta koskevien säännösten valtakunnallisena valvontaviranomaisena toimivalta Pirkanmaan ympäristökeskukselta saatujen tietojen mukaan laki on toiminut tuottajavastuun osalta pääosin hyvin. Romurenkaiden ja paperin osalta järjestelmissä ei ole ollut suurta huomauttamista. Kummallekin alalle on syntynyt myös markkinaosuudeltaan pieni tuottajayhteisö, joiden velvoitteiden valvontaan kiinnitetään erityistä huomiota. On nähtä-

vissä, että yksityiset jätealan yhtiöt, jotka eivät ole varsinaisesti tuottajia, pyrkivät perustamaan tuottajayhteisöjä omien markkinoidensa varmistamiseksi ja saadakseen kilpailuetua. Tämä ei kuitenkaan ole tuottajavastuujärjestelmän tarkoitus ja se saattaa aiheuttaa kilpailullisia ja valvonnallisia ongelmia tulevaisuudessa.

Pakkausten osittainen tuottajavastuu on edelleen ongelmallinen vastuiden määrittämisen ja valvonnan osalta. Osittaisen tuottajavastuun takia tuottajat eivät yleensä ole järjestäneet vastaanottopisteitä kotitalouksista peräisin olevalle pakkausjätteelle.

Romuajoneuvojen keräyksen ongelmat liittyvät siihen, että merkittävä osa käytöstä poistetuista ajoneuvoista ohjautuu muille toimijoille eikä tuottajien järjestämiin vastaanottopisteisiin. Kaikista romutettavista ajoneuvoista ei kirjoiteta romutustodistusta edes silloin, kun käsittely tapahtuu muutoin täysin asianmukaisesti. Tilanne on kuitenkin parantunut, koska romumetallien hinta on laskenut ja ns. harmaat toimijat ovat vähentyneet. Sähkö- ja elektroniikka-alalla yhteistyö eri osapuolten kanssa on parantunut, koska Pirkanmaan ympäristökeskus on käynyt säännöllisiä valvontaneuvotteluja tuottajayhteisöjen kanssa.

2. Ajoneuvojen osien uudelleenkäyttöä sekä ajoneuvojen jätelain vaatimusten mukaista purkutoimintaa tuottajavastuujärjestelmässä tulee tehostaa nykyisestä mm. ympäristölupavalvonnalla. Myös sähkö- ja elektroniikkalaitteiden uudelleenkäyttöä tulee tehostaa. Valvonnan yhteydessä tilannetta seurataan omana erityiskysymyksenään.

3. Pakkausten osittaisen tuottajavastuun tulkinta aiheuttaa jätealalla jatkuvia kysymyksiä erityisesti kuluttajapakkausten vastaanoton ja keräilyn järjestämisestä, niiden kustantamisesta sekä vastaanoton alueellisesta tasapuolisuudesta. Vastuunjakoa käsiteltiin eri osapuolten (pakkausala, kunnat, jäteyhtiöt, viranomaiset) kanssa ympäristöministeriön asettamassa Pakka II- työryhmässä. Työryhmä laati asiasta yksimielisen muistion. Eräät pakkausalan tuottajayhteisöt eivät kuitenkaan ole toimineet muistiossa linjattujen periaatteiden mukaisesti. Neljästä Pirkanmaan ympäristökeskuksen tekemästä tuottajayhteisön hyväksymispäätöksestä valitettiin hallinto-oikeuteen nimenomaan osittaisen tuottajavastuun tulkinnasta. Saadut päätökset eivät kuitenkaan täysin selkiyttäneet vastuita, joten epäselvä tilanne pakkausjätehuollossa jatkuu. Se on aiheuttanut riitoja myös kuntien ja yksityisten jätehuoltoyritysten välillä. Jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä on tarve selkiyttää pakkausalan lainsäädäntöä määrittelemällä vastuu jätehuollosta nykyistä tarkemmin.

4. Pirkanmaan ympäristökeskukselta saatujen tietojen mukaan maksuja ei ole peritty. Valvonnan yhteydessä tilannetta kuitenkin seurataan myös jatkossa.

5. Ympäristöministeriö asetti 3.10.2007 työryhmän valmistelemaan jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta. Työryhmän määräaika on 30.4.2010. Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus jätealan lainsäädännön ajanmukaistamiseksi Suomen ja Euroopan unionin jätepolitiikan nykyiset painotukset, EU:n muuttuva jätelainsäädäntö ja perustuslain säännökset huomioon ottaen. Työryhmän tehtävänä on erityisesti arvioida nykyisen jätealan lainsäädännön ja sen täytäntöönpanon ongelmia, puutteita ja vahvuuksia sekä ristiriitoja ja päällekkäisyyksiä muun lainsäädännön kanssa, arvioida erityisesti mahdollisuuksia edistää ja ohjata lainsäädännöllisin toimin jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteiden hyödyntämistä aineena tai energiana, arvioida Suomen, EU:n ja kansainvälisen ympäristö- ja jätepolitiikan ja jätehuollon kehityssuuntia sekä niiden vaikutusta jätealan lainsäädäntöön sekä laatia ehdotus uudeksi jätealaa sääntelevä̈ksi laiksi ja siihen liittyviksi asetuksiksi.

Työryhmän työ on edennyt työohjelman mukaisesti. Työryhmä on tähän mennessä laatinut useita taustaselvityksiä ja tehnyt alustavia linjauksia lainsäädännön uudistukseen liittyvistä keskeisistä kysymyksistä. Vuoden 2008 lopulla on myös aloitettu säännösehdotusten yksityiskohtainen valmistelu. Tuottajavastuuta koskevia säännöksiä on valmisteltu työryhmän perustamassa jaostossa, jonka tulee antaa ehdotuksensa työryhmälle 31.1.2009 mennessä.

Yhdyskuntajätehuoltoon ja tuottajavastuuseen liittyvistä kysymyksistä työryhmä ja jaosto ovat kuulleet laajasti alan asiantuntijoita.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/98/EY) jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta hyväksyttiin 19.11.2008. Direktiivi on saatettava voimaan jäsenmaissa viimeistään 12.12.2010. Direktiivin oikeanaikaisen voimaansaattamisen varmistamiseksi työryhmä pyrkii saamaan ehdotuksensa valmiiksi jo vuoden 2009 aikana. Hallituksen esitys uudeksi jätelaiksi on tarkoitus lähettää Eduskunnalle syysistuntokaudella 2010.

Århusin yleissopimus; ympäristöasioiden käsittelyajat ja ns. pitkittäishankkeita koskeva lainsäädäntö

HE 165/2003 vp —EV 105/2004 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.6.2004, että hallitus seuraa ympäristöasioiden käsittelyaikojen kokonaispituutta ja lisää tarvittaessa hallinnon resursseja valitusten käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja oikeussuojajärjestelmän toimivuuden turvaamiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sellaisen pitkittäishankkeita koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi, johon voitaisiin sisällyttää myös tarvittavat aineelliset valitusperusteet.

1.ja 2. Ympäristöministeriössä on seurattu ympäristölupien käsittelyaikoja ympäristönsuojelulain (86/2000) voimaantulosta alkaen asettamalla laajapohjaisia seurantaryhmiä, joissa on ollut mukana myös intressitahojen edustus. Ympäristöministeriö on lisäksi teettänyt Suomen ympäristökeskuksella selvityksen muutoksenhausta ympäristölupa-asioissa (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2006), jonka tavoitteena oli saada tietoa valitusten kohteena useimmiten olevista asiaryhmistä, valitusten aiheellisuudesta ja valitusmenettelyn kestosta. Ympäristönsuojelulain täytäntöönpanosta johtuen lupakäsittely on ruuhkautunut jonkin verran varsinkin eteläisessä ja läntisessä Suomessa ja lupien käsittelyajat ovat pidentyneet. Lupahakemusten määrä on kuitenkin vähentynyt selvästi vuoden 2004 jälkeen, joten käsittelyajat tulevat lähivuosina lyhenemään.

Ympäristöministeriö on asettanut vuonna 2005 ympäristölupajärjestelmän kehittämishankkeen, jonka yhtenä tavoitteena on muun muassa lyhentää lupien käsittelyaikoja lupahakemusten sähköistä käsittelyä lisäämällä.

Hankkeen selvitykset olivat keväällä lausuntokierroksella. Lausuntojen pohjalta on jatkettu lupamenettelyjen keventämiseksi tarvittavien ympäristönsuojelulain muutosten ja toimialakohtaisten valtioneuvoston asetusten valmistelua. Samoin on jatkettu mallilupien ja ohjeistuksen sekä ympäristölupien sähköisen tietojenkäsittelyjärjestelmän kehittämistä

Vuonna 2006 korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuneista asioista (yhteensä 3 793) kohdistui rakentamiseen 524 (13,8 % saapuneista) ja ympäristöön muutoin 288 (7,6 %). Århusin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia tapauksia on siis vuositasolla yhteensä 21,4 % ylimpään hallintotuomioistuimeen saapuneista asioista. Maaliskuun alusta 2007 rakentamista koskevissa asioissa on otettu käyttöön valituslupajärjestelmä, joka rajoittaa jatkomuutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen eräissä lupatilanteissa sekä estää valituksen yksityiskohtaisemman kaavan osalta sellaisella valitusperusteella, joka on tullut ratkaistuksi jo yleispiirteisempää kaavaa koskenutta valitusta käsiteltäessä. Tämän järjestelmän käytännön vaikutuksista ei vielä ole paljon kokemuksia.

Hallinto-oikeuksiin puolestaan saapui v. 2006 yli 24 000 valitusta, joista rakentamiseen ja ympäristöön kohdistui yhteensä 2 829 valitusta (11,6 % saapuneista valituksista). Vuonna

2006 keskimääräinen käsittelyaika rakentamista koskevissa asioissa oli hallinto-oikeuksissa 11,8 kk ja ympäristöä muutoin koskevissa asioissa 12,3 kk.

Liikenne- ja viestintäministeriön osalta hallituksen esitys ratalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 222/2006 vp) annettiin eduskunnalle 19.10.2006. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen 12.12.2006. Ratalaki (2.2.2007/110) tuli voimaan vuoden 2008 alussa. Lakiin on sisällytetty myös säännökset asianosaisten, kunnan, alueellisen ympäristökeskuksen ja maakunnan liiton sekä rekisteröidyn paikallisen tai alueellisen yhteisön tai säätiön muutoksenhakuoikeudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialan pitkittäishankkeita (suuret sähköjohdot sekä maakaasun, öljyn ja kemikaalien siirtoputket) koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi tarpeelliset selvitykset on käynnistetty.

Kansallis- ja luonnonpuistoja koskeva lainsäädäntö
HE 169/2003 vp — EV 185/2004 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 9.12.2004, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin kansallis- ja luonnonpuistoja koskevan lainsäädännön saattamiseksi perustuslain 80 §:n vaatimuksia vastaavaksi.

Hyväksyessään lain Pallas – Yllästunturin kansallispuistosta yllä mainittu lausuma sisällytettiin hallituksen esitykseen liittyvään eduskunnan vastaukseen. Perustuslakivaliokunta oli lakiehdotuksen käsittelyyn liittyvässä lausunnossaan katsonut kansallis- ja luonnonpuistoja koskevan luonnonsuojelulain 16 §:n asetuksenantovaltuuden ongelmalliseksi perustuslain 80 §:n 1 momentin ja valiokunnan sitä koskevan oikeuskäytännön kannalta.

Lausuman johdosta ympäristöministeriössä valmisteltiin asiaa koskeva luonnonsuojelulain muutos. Samalla esitykseen päätettiin sisällyttää eräitä muitakin tarkistuksia, jotka koskivat lain 3 luvussa olevia valtionmaiden luonnonsuojelualueiden säännöksiä. Lakiin oli ensinnäkin tarkoitus ottaa säännös saamelaisten oikeuksien turvaamisesta kun luonnonsuojelualueita perustetaan saamelaisten kotiseutualueelle. Lisäksi kansallis- ja luonnonpuistojen rauhoitusmääräyksiin oli tarkoitus tehdä eräitä tarkistuksia, jotka pohjautuvat metsästystä eteläisen Suomen kansallispuistoissa selvittäneen työryhmän ehdotuksiin. Myös alueiden liittämismenettelyä jo perustettuihin luonnonsuojelualueisiin oli tarkoitus yksinkertaistaa.

Ehdotus hallituksen esitykseksi valmisteltiin vuoden 2005 aikana ja se oli lausunnolla vuoden 2006 alkupuolella. Ympäristöministeriö luopui kuitenkin esityksen antamisesta vuoden 2006 lokakuussa. Tämä johtui sitä, että eräistä esityksen metsästystä koskevista kohdista ei ollut mahdollista sopia hallituksen piirissä. Esityksen valmistelua on jatkettu vuosina 2007 ja 2008. Ympäristöministeriö on neuvotellut esityksen yksityiskohdista erityisesti maa- ja metsätalousministeriön sekä oikeusministeriön kanssa. Esitys on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2009 alkupuolella.

ASP-lainat
HE 276/2004 vp — EV 30/2005 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.4.2005, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin asetustasolla säädettyjen ASP-lainojen enimmäismäärien nostamiseksi järjestelmän käyttökelpoisuuden lisäämiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää jatkossa mahdollisuudet ASP-lainojen valtiontakauksen enimmäismäärän nostamiseksi ja tekee tätä tarkoittavan esityksen.

1. ja 2. Asuntokaupassa ja luotonotossa on ollut pitkään merkkejä epäterveestä tilanteesta. Erityisesti nuorten ottamien asuntolainojen koot ovat suuria ja laina-ajat pitkiä. Uusien asuntoluottojen keskikorko on noussut vuodessa 0,62 prosenttiyksikköä. Asuntojen hinnat ovat kesän 2008 jälkeen laskeneet. Riskit ovat kuitenkin asuntolainanottajilla lisääntyneet rahoitusmarkkinakriisistä alkaneen taantuman johdosta.

Riskien vähentämiseksi rajoitettiin vuonna 2006 lainmuutoksella valtiontakauksen sisältävien lainojen laina-aika enintään 25 vuodeksi.

Tähän asti on katsottu, että ASP-lainojen enimmäismäärien ja valtiontakauksen enimmäismäärän nostamisella voisi olla epäsuotava signaalivaikutus, joka voisi edelleen pahentaa asunto- ja lainamarkkinatilannetta erityisesti ensiasunnonostajien vahingoksi. Valtioneuvoston tammikuussa 2008 hyväksymän asuntopoliittisen ohjelman mukaan selvitetään mahdollisuudet parantaa ensiasunnonostajien asemaa ja edistää työvoiman liikkuvuutta kehittämällä ASP-järjestelmää ja omistusasuntojen osatakausjärjestelmää. Tämä selvitystyö on tarkoitus suorittaa vuonna 2009.

Rakennusten energiatodistukset ja energiatehokkuus
HE 170/2006 vp — EV 302/2006 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 13.2.2007, että hallitus seuraa energiatodistuksista perittyjen maksujen kohtuullisuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus arvioi ja tarkistaa rakentamismääräyksiä säännöllisin väliajoin energiatehokkuuden edistämiseksi.

1. Lain rakennuksen energiatodistuksesta nojalla annettiin ympäristöministeriön asetus rakennuksen energiatodistuksesta annetun asetuksen muuttamiseksi. Energiatodistusten ja niistä perittyjen maksujen seuraamista varten tarvittavasta tietoteknisestä järjestelmästä tehtiin esiselvitys.

2. Ympäristöministeriö antoi uudet rakentamismääräykset rakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi 22.12.2008. Nämä määräykset koskevat uusia rakennuksia, joille haetaan rakennuslupaa 1.1.2010 jälkeen. Uusien määräysten energiatehokkuutta parantava vaikutus on noin 30 % nykyisestä määräystasosta.

Jätekuljetusten valvonta
Kaatopaikkojen jätevero
Jätelain kokonaisuudistus
HE 257/2006 vp — EV 304/2006 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus seuraa lain täytäntöönpanon vaikutuksia kiinnittäen huomiota jätekuljetusten valvonnan riittävyyteen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus esittää kiireellisesti jäteverolain muuttamista siten, että kunnallisten ja yksityisten kaatopaikkojen jäteverokohtelu on yhdyskuntajätteen osalta samanlainen.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää jätelain kokonaisuudistuksen viipymättä.

1. Ympäristöministeriö tulee seuraamaan yhdyskuntajätehuollon 1.6.2007 voimaan tulleen muuttuneen vastuunjaon vaikutuksia käytännön jätehuoltoon ja arvioi tarvetta tehostaa jätteenkuljetusten valvontaa. Jätelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä tehdään tarvittavat ehdotukset jätekuljetusten ja muun jätehuollon seurannan ja valvonnan tehostamiseksi.

2. Valtiovarainministeriö asetti 1.11.2007 työryhmän selvittämään jäteverotuksen uudistamista. Työryhmän määräaikaa jatkettiin 31.3.2009 saakka. Työryhmän tehtävänä on löytää sellainen jätteisiin kohdistuva ohjausmalli, joka parhaiten Suomessa toteuttaa jätteiden ohjaukselle asetettuja tavoitteita. Ensisijaisesti työryhmä tarkastelee veroon perustuvaa mallia. Mallin tulee samanaikaisesti täyttää sekä kansalliset että yhteisöoikeudelliset vaatimukset, turvata tasavertaiset kilpailuolosuhteet eri toimijoiden välillä ja ottaa tasapainoisesti huomioon kestävän kehityksen taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen osa-alue.

3. Ympäristöministeriö asetti 3.10.2007 työryhmän valmistelemaan jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta. Työryhmän määräaika on 30.4.2010. Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus jätealan lainsäädännön ajanmukaistamiseksi Suomen ja Euroopan unionin jätepolitiikan nykyiset painotukset, EU:n muuttuva jätelainsäädäntö ja perustuslain säännökset huomioon ottaen. Työryhmän tehtävänä on erityisesti arvioida nykyisen jätealan lainsäädännön ja sen täytäntöönpanon ongelmia, puutteita ja vahvuuksia sekä ristiriitoja ja päällekkäisyyksiä muun lainsäädännön kanssa, arvioida erityisesti mahdollisuuksia edistää ja ohjata lainsäädännöllisin toimin jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteiden hyödyntämistä aineena tai energiana, arvioida Suomen, EU:n ja kansainvälisen ympäristö- ja jätepolitiikan ja jätehuollon kehityssuuntia sekä niiden vaikutusta jätealan lainsäädäntöön sekä laatia ehdotus uudeksi jätealaa sääntelevaksi laiksi ja siihen liittyviksi asetuksiksi.

Työryhmän työ on edennyt työohjelman mukaisesti. Työryhmä on tähän mennessä laatinut useita taustaselvityksiä ja tehnyt alustavia linjauksia lainsäädännön uudistukseen liittyvistä keskeisistä kysymyksistä. Vuoden 2008 lopulla on myös aloitettu säännösehdotusten yksityiskohtainen valmistelu. Tuottajavastuuta koskevia säännöksiä on valmisteltu työryhmän perustamassa jaostossa, jonka tulee antaa ehdotuksensa työryhmälle 31.1.2009 mennessä. Yhdyskuntajätehuoltoon ja tuottajavastuuseen liittyvistä kysymyksistä työryhmä ja jaosto ovat kuulleet laajasti alan asiantuntijoita.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/98/EY) jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta hyväksyttiin 19.11.2008. Direktiivi on saatettava voimaan jäsenmaissa viimeistään 12.12.2010. Direktiivin oikeanaikaisen voimaansaattamisen varmistamiseksi työryhmä pyrkii saamaan ehdotuksensa valmiiksi jo vuoden 2009 aikana. Hallituksen esitys uudeksi jätelaiksi on tarkoitus lähettää Eduskunnalle syysistuntokaudella 2010.

Jätelaki, muutoksen toimeenpano
Paristot ja akut, keräysasteen nostaminen
HE 176/2007 vp — EV 27/2008 vp
Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 1.4.2008, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja harkitsee mahdollisuutta nostaa kannettavien käytettyjen paristojen ja pienakkujen keräysastetta ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 24.4.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Muutetun jätelain (277/2008) nojalla paristoista ja akuista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (422/2008) säädetään muun ohella käytettyjen paristojen ja akkujen erilliskeräysvelvoitteista. Asetuksen mukaan käytettyjen kannettavien paristojen ja akkujen keräysasteen tulee olla vähintään 25 prosenttia vuonna 2012 ja vähintään 45 prosenttia vuonna 2016. Vaatimukset vastaavat paristoja ja akkuja koskevassa direktiivissä (2006/66/EY) säädettyjä vähimmäistavoitteita. Puutteellisen tietopohjan takia katsottiin, ettei tuolloin vielä ollut edellytyksiä asettaa direktiiviä vaativampia, mutta samalla realistisia omia kansallisia keräystavoitteita.

Mainitussa asetuksessa säädetään myös sen toimeenpanon seurannasta ja valvonnasta. Asetuksen mukaan tuottajien ja tuottajayhteisöjen on muun ohella vuosittain ilmoitettava Pirkanmaan ympäristökeskukselle yksityiskohtaiset tiedot Suomen markkinoille saatetuista paristoista ja akuista sekä kerätyistä käytetyistä paristoista ja akuista. Samoin säädetään ympäristökeskuksen velvollisuudesta jatkuvasti seurata käytettyjen paristojen ja akkujen keräysasteiden kehittymistä. Seurantatietojen ja uudesta keräysjärjestelmästä saatujen muiden kokemusten perusteella on tarkoitus muutaman vuoden kuluttua arvioida mahdollisuuksia tiukentaa nykyisiä käytettyjen kannettavien paristojen ja akkujen keräysvaatimuksia.

Kaavajärjestelmän kehittäminen
Uusiutuva energia, kaukolämpö
Valituslupajärjestelmä, vaikutus kaavoitukseen
HE 102/2008 vp — EV 202/2008 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus selvittää kaupunkiseutujen suunnittelutarpeiden korostuessa ja kuntarakenteen kehittyessä kaavajärjestelmän kehittämistarpeita liittyen maakuntakaavan ja yhteisen yleiskaavan suhteeseen kuntien yleiskaavoituksen ohjaamisessa sekä yhteistä yleiskaavaa koskevan päätöksentekomenettelyn kehittämiseen siten, että yhteinen yleiskaava voitaisiin hyväksyä myös kuntien erillisin päätöksin.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus edistää uusiutuvan energian käyttöä kaukolämmön tuotannossa.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa valituslupajärjestelmän toimivuutta sekä vaikutusta kaavoituksen nopeutumiseen ja oikeusturvan toteutumiseen.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Kaavajärjestelmän kehittämistarpeita koskeva selvitys käynnistetään vuoden 2009 aikana.

3. Valituslupajärjestelmän toimivuutta ja vaikutuksia seurataan osana ympäristöministeriön jatkuvaa oikeuskäytännön seurantaa. Lisäksi asiasta tehdään selvitys vuonna 2010. Selvitys koskee 1.3.2007 voimaan tulleiden valituslupasäännösten toimivuutta, kuten hallitusohjelmassa on edellytetty, sekä eduskunnan 15.12.2008 edellyttämää 1.1.2009 voimaan tulleiden valituslupajärjestelmää laajentaneiden säännösten toimivuutta.

2. Kohtaan 2. vastaus on työ- ja elinkeinoministeriön osuudessa.

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten yhteydessä

Valtioneuvoston kanslia

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
—				

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 4/2007	27/2007*	Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2006	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 18.1.2008
	32/2007	Eduskunnan kirjelmä valtiopäivien keskeyttämisestä ja päättymisestä sekä eduskunnan kokoontumisesta vuoden 2008 valtiopäiville	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 3.1.2008
		Eduskunnan kirjelmä Nuorten parlamentin istunnon pöytäkirjan johdosta ja sen liitteenä oleva pöytäkirja	Valtioneuvosta päätti merkitä pöytäkirjaan 15.5.2008
	22/2008	Eduskunnan kirjelmä valtiopäivien keskeyttämisestä ja päättymisestä sekä eduskunnan kokoontumisesta vuoden 2009 valtiopäiville	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 30.12.2008

* merkillä varustetut sisältävät lausuman, jota on käsitelty asianomaisen ministeriön kohdalla osassa III

Ulkoasiainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
24/2007	1/2008	Laki Valko-Venäjän tasavallan kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	7.3.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
154/2007	137/2007	Laki Italian kanssa turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	18.1.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
159/2007	145/2007	Laki Latvian kanssa turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	19.1.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
1/2008	32/2008	Laki Mauritiuksen tasavallan kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	16.5.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
2/2008	33/2008	Laki Mongolian kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	16.5.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
23/2008	61/2008	Laki Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	12.9.2008	
24/2008	66/2008	Laki ydinaseiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyn yleissopimuksen muutoksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	18.7.2008	Tasavallan presidentin asetuksella

43/2008	56/2008	Laki Pohjoismaiden välillä yhteispohjoismaisten laitosten ja niiden henkilökunnan oikeudellista asemaa koskevan sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	12.6.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
44/2008	55/2008	Laki Kansainvälisen Demokratia- ja Vaaliapuinstituutin perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.6.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
80/2008	84/2008	Laki ydinterrorismin torjumisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	14.11.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
		Laki rikoslain muuttamisesta Laki ydinenergialain 69 §:n muuttamisesta		Valtioneuvoston asetuksella
106/2008	90/2008	Laki Bulgarian kanssa turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta ja vaihtamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	31.10.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
144/2008	115/2008	Laki Slovenian kanssa turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamisesta ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	21.11.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
154/2008	122/2008	Laki kansainvälisen kauppatiedon ja -yhteistyön järjestön perustamisesta hallitustenväliseksi järjestöksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta	21.11.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
174/2008	172/2008	Laki Genevessä 8 päivänä joulukuuta 2005 uuden tunnusmerkin käyttöönotosta tehdyn Geneven vuoden 1949 yleissopimusten lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	19.12.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
183/2008	153/2008	Laki Tsekin kanssa turvallisuusluokitellun tiedon vaih-	19.12.2008	Tasavallan presidentin

		tamisesta ja vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	asetuksella

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 1/2008	19/2008*	Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2007	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 18.12.2008
K 3/2008		Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2007	
K 8/2008		Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2007	
VNS 1/2008	3/2008	Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta Naton nopean toiminnan joukkoja (NRF) täydentävään toimintaan	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 10.4.2008

Oikeusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
86/2005	126/2007	Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen 11 päivänä kesäkuuta 1976 allekirjoittamaan luovutussopimukseen tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki keskinäisestä oikeusavusta Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki Suomen ja Amerikan yhdysvaltojen välillä tietyistä keskinäiseen oikeusapuun rikosasioissa liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 12 §:n 1 momentin 3 kohdan kumoamisesta	11.1.2008	Valtioneuvoston asetuksella 15.1.2008
47/2007	7/2008	Laki vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoi-	11.4.2008	24.11.2008

		keudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
55/2007	3/2008	Laki rikoslain muuttamisesta Laki pakkokeinolain 5 a luvun 2 ja 4 §:n muuttamisesta Laki kokoontumislain 25 §:n muuttamisesta Laki yhdenvertaisuuslain 20 §:n muuttamisesta	11.4.2008	1.5.2008
143/2007	104/2007	Laki Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä lentoyhtiöiden PNR- eli matkustajarekisteritietojen käsittelemisestä ja siirtämisestä Yhdysvaltojen sisäisen turvallisuuden ministeriölle (DHS) tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta Laki Euroopan unionin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä lentoyhtiöiden PNR- eli matkustajarekisteritietojen käsittelemisestä ja siirtämisestä Yhdysvaltojen sisäisen turvallisuuden ministeriölle tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain kumoamisesta	25.1.2008	Valtioneuvoston asetuksella
164/2007	79/2008*	Laki rikoslain 2 a luvun muuttamisesta	29.8.2008	1.10.2008
178/2007	2/2008	Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta Laki velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta	29.2.2008	1.3.2008
14/2008	70/2008	Laki vihkimisoikeudesta Laki avioliittolain muuttamisesta Laki käräjäoikeuslain 17 §:n muuttamisesta Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetunlain 4 ja 5 a §:n muuttamisesta	29.8.2008	1.10.2008
32/2008	67/2008	Laki kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta	29.8.2008	1.10.2008

		Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamisesta Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 125 §:n muuttamisesta Laki arvopaperimarkkinalain muuttamisesta Laki vakuutusyhtiölain 31 luvun 1 §:n muuttamisesta Laki vakuutusedustuksesta annetun lain 22 §:n muuttamisesta Laki kiinteistönvälistysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki saatavien perinnästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki asianajajista annetun lain 5 §:n muuttamisesta		
45/2008	78/2008	Laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä Laki holhoustoimesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta Laki valtion oikeusaputoimistosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	29.8.2008	1.1.2009
51/2008	104/2008	Laki eräiden kuolemaan johtaneiden tapahtumien tutkinnasta	31.10.2008	4.11.2008
60/2008	74/2008	Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta	18.7.2008	1.9.2008
61/2008	140/2008	Laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta	19.12.2008	1.1.2009
69/2008	73/2008	Laki rikoslain 2 a luvun 9 §:n muuttamisesta	26.6.2008	11.7.2008
81/2008	80/2008	Laki ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	19.9.2008	23.9.2008
83/2008	113/2008	Laki valmismatkalain muuttamisesta	19.12.2008	1.7.2009
85/2008	125/2008	Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 11 §:n muuttamisesta Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta	5.12.2008	1.1.2009
103/2008	142/2008	Laki oikeusapulain muuttami-	19.12.2008	1.12.2008

		sesta Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun muuttamisesta Laki valtion oikeusaputoimistoista annetun lain muuttamisesta Laki eräiden oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta		1.2.2009
155/2008	121/2008	Laki rangaistusten täytäntöönpanon hallinnosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	21.11.2008	1.1.2009
157/2008	150/2008	Laki eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä Laki eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä Laki tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta	28.11.2008	12.12.2008
196/2008	196/2008	Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta	19.12.2008	31.12.2008

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 7/2007	28/2007	Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus 2006	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 17.1.2008
K 15/2007	2/2008	Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus 2006	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 3.4.2008
LA 5/2008	5/2008	Laki turvatoimista eduskunnassa Laki turvallisuusselvityksistä annetun lain 4 ja 19 §:n muuttamisesta	Tasavallan presidentti vahvisti lait 30.5.2008

Sisäasiainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
165/2007	46/2008	Laki kansalaisuudesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki kansalaisettomuuden vähentämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	18.7.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
167/2007	64/2008	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta	8.8.2008	1.1.2009
25/2008	77/2008	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 145 §:n muuttamisesta Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 69 §:n muuttamisesta Laki sijoitusrahastolain 144 §:n muuttamisesta Laki arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 29 b §:n muuttamisesta Laki luottotietolain 19 ja 30 §:n muuttamisesta	18.7.2008	1.8.2008
46/2008	53/2008*	Laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain muuttamisesta Laki Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta	26.6.2008	1.8.2008
87/2008	89/2008	Laki vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	7.11.2008	15.11.2008
88/2008	85/2008	Laki eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain muuttamisesta	7.11.2008	Valtioneuvoston asetuksella
193/2008	213/2008	Laki vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta anne-	30.12.2008	1.1.2009

tun lain muuttamisesta

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä-asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 3/2007	4/2008*	Valtioneuvoston selonteko hätäkeskusuudistuksesta	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 12.6.2008

Puolustusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
39/2008	72/2008	Laki Suomen osallistumisesta eurooppalaisen puolustusmateriaaliyhteistyöjärjestön (OCCAR) hallinnoimaan Euroopan Puolustusviraston ohjelmistoradioprojektiin (ESSOR) tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.6.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
62/2008	193/2008	Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta Laki opintotukilain 3 §:n muuttamisesta Laki ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
71/2008	93/2008	Laki puolustusvoimista annetun lain 50 §:n muuttamisesta	31.10.2008	15.11.2008
104/2008	82/2008	Laki Suomen ja puolustusmateriaalialan yhteistyöorganisaation (OCCAR) välillä OCCARin ESSOR-ohjelmaan liittyvän turvallisuusluokitellun tiedon suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	10.10.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
138/2008	119/2008	Laki painelaitelain muuttamisesta	21.11.2008	1.1.2009

Valtiovarainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
148/2007	25/2008	Laki Verohallinnosta Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta Laki keskusverolautakunnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta Laki veronkantolain muuttamisesta Laki ennakkoperintälain muuttamisesta Laki perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta Laki arpajaisverolain 16 ja 18 §:n muuttamisesta Laki varainsiirtoverolain muuttamisesta Laki kiinteistöverolain 26 ja 27 §:n muuttamisesta Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta Laki autoverolain muuttamisesta Laki ajoneuvoverolain50 ja 53 §:n muuttamisesta Laki polttoainemaksusta annetun lain muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain 18 luvun 31 §:n muuttamisesta Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 14 ja 17 §:n muuttamisesta Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta Laki verontilityslain muuttamisesta Laki veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain muuttamisesta	18.4.2008	1.5.2008

		Laki keskinäisestä virka-avusta eräiden saatavien, maksujen ja tullien sekä verojen perinnässä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki suhdannetalletuslain14 ja 17 §:n muuttamisesta Laki rakennusverolain 25 §:n muuttamisesta Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta Laki saamen kielilain 2 §:n muuttamisesta		
160/2007	35/2008	Laki autoverolain muuttamisesta Laki autoverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 4 momentin kumoamisesta	25.4.2008	1.5.2008
180/2007	18/2008	Laki Valko-Venäjän kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.3.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
4/2008	21/2008	Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta	28.3.2008	15.4.2008
8/2008	23/2008	Laki tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta	11.4.2008	16.4.2008
9/2008	17/2008	Laki Hongkongin kanssa ilma-aluksen käyttämisestä saadun tulon kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.3.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
10/2008	22/2008	Laki Suomen ja Ruotsin välillä yhteisestä valvonnasta alkoholitavarain luvattoman maahantuonnin ehkäisemiseksi tehdyn sopimuksen hyväksymisestä annetun lain kumoamisesta	11.4.2008	18.4.2008
15/2008	28/2008	Laki eräiden Mansaaren	18.4.2008	Tasavallan

		kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		presidentin asetuksella
16/2008	29/2008	Laki sijoitusrahastolain muuttamisesta Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta	18.4.2008	23.7.2008
27/2008	54/2008	Laki arvopaperimarkkinalain muuttamisesta	12.6.2008	1.9.2008
28/2008	45/2008	Laki kuntajakolain muuttamisesta	23.5.2008	1.6.2008
35/2008	48/2008	Laki Georgian kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	6.6.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
52/2008	62/2008	Laki Moldovan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.6.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
64/2008	178/2008	Laki Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
65/2008	60/2008	Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta Laki eläinlääkintähuoltolain 14 §:n 2 momentin kumoamisesta	26.6.2008	1.1.2009
66/2008	109/2008	Laki Finanssivalvonnasta Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta Laki liikepankeista ja muista osakeyhtiömuotoisista luottolaitoksista annetun lain 23 b §:n muuttamisesta Laki säästöpankkilain 120 b §:n muuttamisesta Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain 43 b §:n muuttamisesta Laki ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009

Laki talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain muuttamisesta
Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain muuttamisesta
Laki ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa annetun lain muuttamisesta
Laki sijoitusrahastolain muuttamisesta
Laki ulkomaisen rahastoyhtiön toiminnasta Suomessa annetun lain muuttamisesta
Laki arvopaperimarkkinalain muuttamisesta
Laki panttilainauslaitoksista annetun lain muuttamisesta
Laki vakuutusyhtiölain muuttamisesta
Laki työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta
Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta
Laki vakuutusyhdistyslain muuttamisesta
Laki vakuutusedustuksesta annetun lain muuttamisesta
Laki eläkesäätiölain muuttamisesta
Laki vakuutuskassalain muuttamisesta
Laki työttömyyskassalain muuttamisesta
Laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain muuttamisesta
Laki liikennevakuutuslain muuttamisesta
Laki potilasvahinkolain 5 §:n muuttamisesta
Laki ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain muuttamisesta
Laki tapaturmavakuutuslain 30 a §:n muuttamisesta
Laki Koulutusrahastosta an-

		netun lain 11 ja 15 §:n muuttamisesta Laki aikuiskoulutustuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 12 luvun 7 §:n muuttamisesta Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta Laki Eläketurvakeskuksesta annetun lain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain 16 luvun 5 §:n muuttamisesta Laki valtion eläkerahastosta annetun lain 2 ja 7 §:n muuttamisesta Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain muuttamisesta Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta		
74/2008	92/2008	Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta	7.11.2008	1.1.2009
75/2008	143/2008	Laki Pohjoismaiden välillä tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.11.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
97/2008	131/2008	Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton välillä niiden taloudellisten etujen vastaisten petosten ja muun laittoman toiminnan torjumisesta tehdyn yhteistyösopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.11.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
107/2008	139/2008	Laki kuntajakolain 25 §:n	28.11.2008	1.1.2009

		muuttamisesta		
110/2008	162/2008	Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 b §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
112/2008	157/2008	Vuoden 2009 tuloveroasteikkolaki Laki tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta Laki verotusmenettelystä annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki verontilityslain 10 §:n kumoamisesta	19.12.2008	1.1.2009
113/2008	129/2008	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta	5.12.2008	1.1.2009
114/2008	145/2008	Laki arvonlisäverolain 85 §:n muuttamisesta	5.12.2008	1.10.2009
115/2008	108/2008	Laki tupakkaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	21.11.2008	1.1.2009
139/2008	99/2008	Laki autoverolain 33 ja 35 a §:n muuttamisesta	14.11.2008	1.12.2008
145/2008	144/2008	Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta Laki valmisteverotuslain muuttamisesta Laki tullilain 12 §:n muuttamisesta	28.11.2008	1.12.2008
146/2008	165/2008	Laki kuntalain muuttamisesta Laki kuntalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
147/2008	137/2008	Laki seutuyhteistyökokeilusta annetun lain kumoamisesta Laki seutuvaltuustokokeilusta annetun lain kumoamisesta	21.11.2008	1.1.2009
158/2008	168/2008*	Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 105 §:n muuttamisesta Laki ulkomaisen luotto- rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain 7 a ja 9 a §:n muuttamisesta	19.12.2008	22.12.2008
159/2008	148/2008	Laki arvonlisäverolain 45 ja 85 a §:n muuttamisesta	28.11.2008	1.1.2009

160/2008	130/2008	Laki kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta	21.11.2008	1.1.2009
176/2008	171/2008	Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta Laki tuloverolain 44 §:n muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
178/2008	187/2008	Laki valtion eläkelain muuttamisesta Laki valtion eläkelain voimaanpanosta annetun lain 9 ja 14 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
181/2008	110/2008	Suomalaisille pankeille myönnettävät väliaikaiset valtiontakaukset	19.12.2008	
182/2008	111/2008	Kaupthing Bankin Suomen sivuliikkeeseen tehtyjen talletusten maksuun liittyvä valtiontakuu	7.11.2008	
185/2008	179/2008	Laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain muuttamisesta Laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 10 a §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
186/2008	180/2008	Laki julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
191/2008	161/2008	Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta	19.12.2008	
194/2008	197/2008	Laki Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä	30.12.2008	1.1.2009
195/2008	176/2008	Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2009 annetun lain 3 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
202/2008	200/2008	Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
203/2008	189/2008	Laki eräiden Jerseyn kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	19.12.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
204/2008	190/2008	Laki eräiden Guernseyn kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	19.12.2008	Tasavallan presidentin asetuksella

205/2008	204/2008	Laki perintö- ja lahjaverolain 14 ja 19 a §:n muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
206/2008	205/2008*	Laki tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 51 a §:n muuttamisesta Laki maatilatalouden tuloverolain 6 §:n muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
HE 62/2007, HE 157/2007	31/2007	Vuoden 2008 talousarvio sekä sen täydentäminen	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 11.1.2008
HE 179/2007	1/2008	Vuoden 2008 lisätalousarvio	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 7.3.2008
K 14/2007	25/2007	Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus toiminnastaan varainhoitovuodelta 2006	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 17.1.2008
HE 63/2008	12/2008	Vuoden 2008 toinen lisätalousarvio	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 26.6.2008
HE 116/2008 HE 199/2008	20/2008	Vuoden 2009 talousarvio sekä sen täydentäminen	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 30.12.2008
HE 184/2008	18/2008	Vuoden 2008 kolmas lisätalousarvio	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 5.12.2008
K 6/2008, K 10/2008	11/2008	Valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2007 Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion varainhoitovuoden 2007 tilinpäätöksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen tarkastuksesta	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 19.9.2008
K 9/2008	17/2008	Eduskunnan pankkivaltuuston	Valtioneuvosto

		kertomus 2007	päätti merkitä pöytäkirjaan 11.12.2008
VNS 2/2008	6/2008*	Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehyksistä vuosille 2009–2012	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 5.6.2008

Opetusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
5/2008	12/2008	Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki	18.4.2008	1.5.2008
29/2008	49/2008	Laki yliopistolain voimaanpanosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	30.5.2008	1.7.2008
47/2008	65/2008	Laki taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilijaapurahoista annetun lain muuttamisesta	8.8.2008	1.10.2008
76/2008	86/2007	Laki tekijänoikeuslain 26 a §:n muuttamisesta	31.10.2008	1.1.2009
77/2008	81/2008	Laki kirkkolain 7 luvun 3 §:n ja 8 luvun 3 §:n muuttamisesta	14.11.2008	1.1.2009
98/2008	207/2008*	Laki lukiolain muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
117/2008	94/2008	Laki opintotukilain muuttamisesta	14.11.2008	1.1.2009
118/2008	149/2008*	Laki perusopetuslain 9 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.8.2009
		Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 9 ja 17 §:n muuttamisesta		1.1.2009
119/2008	188/2008*	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
161/2008	151/2008	Laki eräistä henkilöstön asemaa koskevista eläkejärjestelyistä valtion ammatillisten erityisoppilaitosten ylläpidon siirtyessä yksityiselle yhteisölle ja säätiöille	5.12.2008	15.12.2008
179/2008	159/2008	Laki Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksesta CIMOsta	19.12.2008	1.1.2009

Maa- ja metsätalousministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
27/2007	119/2007*	Rehulaki	8.2.2008	1.3.2008
52/2007	201/2008*	Laki tilatukijärjestelmän toimeenpanosta annetun lain muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
112/2007	144/2007	Laki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain muuttamisesta	25.1.2008	Valtioneuvoston asetuksella
161/2007	31/2008	Laki maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä	25.4.2008	1.5.2008
168/2007	36/2008	Laki kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muuttamisesta	30.5.2008	1.7.2008
11/2008	15/2008	Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 22 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	28.3.2008	4.4.2008
12/2008	20/2008	Laki Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	28.3.2008	31.3.2008
17/2008	30/2008	Laki luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain muuttamisesta	25.4.2008	30.4.2008
18/2008	40/2008	Laki tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	25.4.2008	30.4.2008
30/2008	42/2008	Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta	25.4.2008	30.4.2008
31/2008	52/2008	Laki eläintautilain muuttamisesta	12.6.2008	1.8.2008
40/2008	58/2008	Laki vuoden 2006 kansainvälisen trooppista puuta koskevan sopimuksen lainsäädän-	12.6.2008	Tasavallan presidentin asetuksella

		nön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta		
108/2008	183/2008	Laki elintarvikelain muuttamisesta	30.12.2008	1.2.2009
120/2008	154/2008	Laki kalastuslain 88 §:n muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009

Liikenne- ja viestintäministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
99/2007	92/2007	Laki alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvään vuoden 1978 pöytäkirjaan vuonna 1997 tehdyllä muutospöytäkirjalla lisätyn VI liitteen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	1.2.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
149/2007	117/2007	Laki Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamista koskevan monenvälisen sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	18.1.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
158/2007	43/2008	Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta	23.5.2008	1.6.2008
162/2007	16/2008	Laki alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain 16 §:n muuttamisesta	11.4.2008	1.5.2008
163/2007	5/2008	Laki Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välisen Euro – Välimeri-lentoliikennesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.3.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
169/2007	4/2008	Laki viestintämarkkinalain väliaikaisesta muuttamisesta	29.2.2008	1.3.2008
170/2007	6/2008	Laki Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Amerikan yhdysvaltojen välisen lentoliikennesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	7.3.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
175/2007	37/2008	Laki merilain 6 luvun 1 §:n muuttamisesta	16.5.2008	1.6.2008
36/2008	75/2008	Laki alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta Laki tieliikennelain muutta-	26.6.2008	1.7.2008

		misesta		
41/2008	57/2008*	Laki kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain muuttamisesta	15.8.2008	10.9.2008
78/2008	105/2008	Laki ajoneuvojen siirtämisestä Laki tieliikennelain 28 §:n muuttamisesta Laki ajoneuvolain 64 §:n muuttamisesta Laki hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta	5.12.2008	1.4.2009
79/2008	102/2008	Laki väylämaksulain muuttamisesta	21.11.2008	1.1.2009
109/2008	194/2008	Laki viestintämarkkinalain muuttamisesta	19.12.2008	2.4.2009
121/2008	177/2008*	Laki merentutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta Laki ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki ympäristöhallinnosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki meripelastuslain 4 §:n muuttamisesta Laki aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 30 ja 31 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
122/2008	152/2008	Laki viestintämarkkinalain 15 a §:n muuttamisesta Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain 39 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
140/2008	100/2008	Laki aluksen polttoaineen aiheuttamasta pilaantumisvahingosta johtuvasta siviilioikeudellisesta vastuusta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki merilain muuttamisesta	7.11.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
148/2008	123/2008	Laki meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain muuttamisesta Laki merimieseläkelain 4 §:n muuttamisesta Laki merityöaikalain muuttamisesta	19.12.2008	Valtioneuvoston asetuksella
149/2008	124/2008	Laki väylämaksulain 6 ja 8	5.12.2008	1.1.2009

		§:n muuttamisesta		
162/2008	163/2008	Laki yksityisistä teistä annetun lain 93 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 16/2007	29/2007*	Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston kertomus yhtiön toiminnasta vuosilta 2005 ja 2006	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 24.1.2008
VNS 3/2008	13/2008*	Valtioneuvoston selonteko ”Liikennepolitiikan linjat ja liikenneverkon kehittämis- ja rahoitusohjelma vuoteen 2020”	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 25.9.2008

Työ- ja elinkeinoministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
117/2007	38/2008	Laki ydinenergialain muuttamisesta	23.5.2008	1.6.2008 43 §:n 2 mom. 1.2.2010
152/2007	10/2008	Laki huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta Laki puolustustaloudellisesta suunnittelukunnasta annetun lain kumoamisesta	11.4.2008	1.7.2008
171/2007	11/2008	Laki eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta annetun lain muuttamisesta	28.3.2008	15.4.2008
172/2007	24/2008	Laki julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	18.4.2008	1.5.2008
6/2008	14/2008	Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lian 1 §:n muuttamisesta Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain 10 §:n muuttamisesta	28.3.2008	1.4.2008
19/2008	63/2008	Laki yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain muuttamisesta Laki henkilötietolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoamisesta	18.7.2008	1.9.2008
20/2008	39/2008	Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki kaupparekisterilain 13 a §:n muuttamisesta	23.5.2008	1.6.2008
21/2008	41/2008	Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 3 ja 5 §:n muuttamisesta	30.5.2008	1.9.2008
42/2008	76/2008	Laki ulkorajayhteistyön hallinnosta	18.7.2008	1.8.2008
54/2008	141/2008	Laki kuluttajaneuvonnasta	5.12.2008	1.1.2009

		Laki Kuluttajavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
55/2008	155/2008	Laki työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista	5.12.2008	1.1.2009
56/2008	83/2008	Laki hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain muuttamisesta	7.11.2008	1.12.2008
57/2008	88/2008	Laki Tekes – teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksesta	21.11.2008	1.12.2008
67/2008	87/2008	Laki yhdenvertaisuuslain 7 §:n muuttamisesta	14.11.2008	1.12.2008
68/2008	95/2008*	Laki työsopimuslain muuttamisesta Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta Laki työturvallisuuslain 3 §:n muuttamisesta	14.11.2008	1.1.2009
91/2008	116/2008	94. Kansainvälisen merityökonferenssin merityötä koskeva yleissopimus, 2006	21.11.2008	Eduskunta ei tässä vaiheessa hyväksy sopimusta
99/2008	114/2008	Laki valmismatkaliikkeistä Laki rikoslain 30 luvun muuttamisesta	19.12.2008	1.7.2009
150/2008	112/2008	Laki julkisista hankinnoista annetun lain liitteiden muuttamisesta Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain liitteiden muuttamisesta	5.12.2008	1.1.2009
163/2008	206/2008*	Laki tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista	19.12.2008	1.1.2009
164/2008	160/2008	Laki jalometallituotteista annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta	19.12.2008	14.1.2009
165/2008	156/2008	Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 11 luvun 2 ja 3 §:n muuttamisesta Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki vuorotteluvapaalain 17 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
187/2008	169/2008	96. Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymä kalas-	19.12.2008	Eduskunta ei tässä vai-

		tusalan työtä koskeva yleissopimus ja sitä täydentävä suositus		heessa hyväksy sopimusta
208/2008	209/2008*	Laki julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
209/2008	210/2008	Laki valtion vientitakuista annetun lain 10 §:n muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
210/2008	212/2008	Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
211/2008	214/2008	Laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	30.12.	1.1.2009

Sosiaali- ja terveysministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
173/2007	8/2008	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	7.3.2008	1.4.2008
174/2007	26/2008	Laki työturvallisuuden ja -terveyden edistämistä koskevan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	30.5.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
177/2007	9/2008	Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta Laki ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain 61 §:n muuttamisesta Laki kansaneläkelain 17 §:n muuttamisesta	28.3.2008	1.4.2008
7/2008	13/2008	Laki terveydensuojelulain 32 §:n muuttamisesta	28.3.2008	28.3.2008
13/2008	51/2008	Vakuutusyhtiölaki Laki vakuutusyhtiölain voimaanpanosta Laki Työeläkevakuutusyhtiön toimilupamaksusta Laki työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta Laki vakuutusluokista Laki osakeyhtiölain voimaanpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki kilpailunrahoituksista annetun lain 11 c §:n muuttamisesta Laki kaupparekisterilain 9 §:n muuttamisesta Laki tuloverolain 34 §:n muuttamisesta	18.7.2008	1.10.2008
22/2008	34/2008	Huumausainelaki, Laki rikoslain 23 ja 50 luvun	30.5.2008	1.9.2008

		muuttamisesta Laki yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 6 ja 8 §:n muuttamisesta Laki työterveyshuoltolain 3 §:n muuttamisesta		
37/2008	50/2008*	Laki sosiaali- ja terveyden- huollon asiakasmaksuista an- netun lain muuttamisesta Laki sosiaalihuoltolain 29 b ja 29 d §:n muuttamisesta	6.6.2008	1.8.2008
38/2008	44/2008	Laki alkoholilain muuttami- sesta	30.5.2008	1.1.2009
49/2008	69/2008*	Elatustukilaki Laki sosiaalihuoltolain muut- tamisesta Laki lapsen elatuksesta anne- tun lain muuttamisesta Laki eräiden elatusapujen si- tomisesta elinkustannuksiin Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki kansaneläkelain muut- tamisesta Laki yrittäjän eläkelain voi- maanpanosta annetun lain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän elä- kelain voimaanpanosta anne- tun lain muuttamisesta	29.8.2008	1.4.2009
50/2008	68/2008	Laki kemikaalilain muuttami- sesta	18.7.2008	21.7.2008
58/2008	59/2008*	Laki sosiaaliturvan muutok- senhakulautakunnasta anne- tun lain muuttamisesta	26.6.2008	1.8.2008
73/2008	126/2008	Laki kansaneläkelian muut- tamisesta Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki Kansaneläkelaitoksesta annetunlain muuttamisesta Laki Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulo- säännöksen 2 momentin ku- moamisesta	19.12.2008	1.1.2009
92/2008	132/2008*	Laki maatalousyrittäjien elä- kelain muuttamisesta Laki taiteilijaprofessorin vi- roista ja valtion taiteilija-	19.12.2008	1.1.2009

		apurahoista annetun lain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta Laki tapaturmavakuutuslain 16 a ja 28 §:n muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 47 §:n muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 3 ja 27 §:n muuttamisesta Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetunlain 29 ja 41 §:n muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 2 a ja 7 §:n muuttamisesta Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetunlain 12 §:n muuttamisesta Laki työterveyshuoltolain 3 §:n muuttamisesta		
100/2008	138/2008	Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki lääkelain muuttamisesta	5.12.2008	1.1.2009 1.4.2009
101/2008	127/2008*	Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.4.2009 5 §:n 2 mom. 1.4.2010
111/2008	167/2008	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 18 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
123/2008	91/2008	Laki apteekkimaksusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
124/2008	97/2008	Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta	31.10.2008	1.1.2009
125/2008	174/2008	Laki työntekijän työeläkeva-	19.12.2008	1.1.2009

		kuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa		
126/2008	173/2008	Laki lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen selvittämisen järjestämisestä	19.12.2008	1.1.2009
127/2008	103/2008	Laki Australian kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.11.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
128/2008	101/2008	Laki sosiaalihuoltolain 40 a §:n muuttamisesta	21.11.2008	1.1.2009
129/2008	120/2008	Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	28.11.2008	1.1.2009
130/2008	133/2008	Laki lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
131/2008	98/2008	Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain muuttamisesta Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta	31.10.2008	1.1.2009
132/2008	107/2008	Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	14.11.2008	1.1.2009
133/2008	117/2008	Laki maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 22 §:n muuttamisesta	5.12.2008	1.1.2009
134/2008	106/2008*	Laki sairausvakuutuslain 5 luvun muuttamisesta	28.11.2008	1.1.2009
135/2008	146/2008	Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	5.12.2008	1.1.2009
151/2008	158/2008	Laki lääkkeiden velvoitevarastoinnista	19.12.2008	1.1.2009
153/2008	186/2008	Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
166/2008	181/2008*	Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.9.2009

		Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta		
167/2008	203/2008	Laki tartuntatautilain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
169/2008	118/2008	Laki säteilylain 52 a §:n muuttamisesta	21.11.2008	1.12.2008
170/2008	195/2008	Laki työttömyyskassalain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
171/2008	215/2008*	Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta Laki työntekijän eläkelain voimaanpanolain 8 ja 9 §:n muuttamisesta Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 10 ja 11 §:n muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta Laki merimieseläkelain voimaanpanosta annetunlain 4 ja 5 §:n muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
172/2008	147/2008	Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 31 §:n muuttamisesta	5.12.2008	1.1.2009
180/2008	184/2008	Laki lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkelaitosten vanhuuseläkkeiden rahastointia ja toimintapääomaa koskevien säännösten väliaikaisesta muuttamisesta	19.12.2008	22.12.2008
188/2008	208/2008	Laki sosiaalihuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki kansanterveyslain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
189/2008	175/2008	Laki sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun maksuprosentista annetun lain 2	19.12.2008	1.1.2009

		§:n muuttamisesta		
215/2008	211/2008	Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009

Ympäristöministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
141/2007	113/2007	Laki Suomen ja Bulgarian välillä ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan mukaisesta yhteistoteutuksesta tehdyn puitesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	18.1.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
176/2007	27/2008*	Laki jätelain muuttamisesta	25.4.2008	1.5.2008
181/2007	19/2008	Laki tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen muutoksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	16.5.2008	Tasavallan presidentin asetuksella
34/2008	47/2008	Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta Laki maa-aineslain muuttamisesta Laki pelastuslain 9 §:n muuttamisesta	23.5.2008	1.6.2008
59/2008	71/2008	Laki avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain muuttamisesta	26.6.2008	1.7.2008
93/2008	96/2008	Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	7.11.2008	24.11.2008
102/2008	202/2008*	Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	30.12.2008	1.1.2009
136/2008	134/2008	Laki valtiontakauksesta aravalainojen takaisinmaksamiseksi Laki aravarajoituslain muuttamisesta Laki asumisoikeusasunnoista annetun lain 45 ja 50 b §:n muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
137/2008	135/2008	Laki vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista	19.12.2008	1.1.2009
141/2008	166/2008	Laki asuntojen korjaus-,	19.12.2008	1.1.2009

		energia- ja terveyshaitta-avustuksista annetun lain muuttamisesta		
142/2008	128/2008	Laki jätelain muuttamisesta	28.11.2008	1.1.2009
143/2008	136/2008	Laki asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta Laki omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta	19.12.2008	1.1.2009
173/2008	164/2008	Laki vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksista	19.1.2008	23.12.2008

Hakemisto

Aasia ja Oseania	II	13.
Afganistanin tilanne	III/UM	K 4/2007
Ahvenanmaa, EU	I/OM	
Ahvenanmaan merenkulun tukeminen	III/LVM	72/2004
Aikuiskoulutus	I/OPM	
Aikuiskoulutustuen kehittäminen	III/STM	150/2000
Ajokieltojärjestelmä	III/LVM	104/2004
Ajoneuvojen luokittelu verotuksessa	III/VM	190/2004
Alkoholijuomaverotus, seuraaminen	III/VM	60/2007
Alkoholitestit työpaikoilla	III/TEM	162/2003
Alueellinen yhteistyö	II	10.
Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	I/TEM	
Alueiden kehittäminen	III/T EM	VNS 4:26/2001
Alueiden käyttö	I/YM	
Alusjätelain kokonaisuudistus	III/YM	33/2003
Ammatillinen koulutus	I/OPM	
Ammatillinen koulutus	III/OPM	40/2005
Ammattikorkeakoulut	I/OPM	
Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä	III/OPM	206/2002
Ammattitutkintostipendin kehittäminen	III/STM	46/2005
Apurahansaajat, vakuuttamisvelvoite	III/STM	92/2008
Arktinen yhteistyö	II	10.5
Arpajaisvalvonta	III/SM	197/1999
Arvopapereiden välillinen säilytys	III/VM	110/2003
Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus	III/VM	38/2005
Aseidenriisunta, monenvälinen	I/PLM	
Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta	II	2.6
Asevalvonta	I/PLM	
Asevalvonta	I/UM	
Asevelvollisten koulutus	I/PLM	
Asevelvollisten taloudelliset etuudet	III/PLM	37/2007
Asevientipolitiikka	I/PLM	
ASP-lainat	III/YM	276/2004
Asumisen edistäminen	I/YM	
Automaattinen liikennevalvonta	III/OM	16/2005
Autoveron muutosten vaikutukset	III/VM	147/2007
Baltian maiden ja Pohjoismaiden yhteistyö	II	10.2
Barcelonan prosessi	II	15.4
Barents- ja arktinen yhteistyö	II	10.5
Biometriset tunnisteet	III/OM	25/2005
Blankorangaistussäännökset	III/OM	44/2002
Demokratian toimivuus ja julkinen hallinto	I/OM	
Digitaalinen televisio	I/LVM	
Eduskuntavaalit, suhteellisuuden toteutuminen	III/OM	1/1998

Eduskuntavaalit, suhteellisuuden toteutuminen ..... III/OM 48/1998
Elatustuki, siirto kunnilta Kansaneläkelaitokselle ..... III/STM 49/2008
Elintarvikevalvonnan voimavarat ..... III/MMM VNS 7/2006
Elintarvikevalvonta ..... III/MMM 53/2005
Elintarvikkeet ja terveys ..... I/MMM
Eläinkuljetusasetus ..... III/MMM 160/2006
Eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain kokonaisuudistus ..... III/STM 156/2005
Eläkkeen lepäämisjättämisjärjestelmä ..... III/TEM 275/2006
Energia- ja ilmastostrategia ..... III/TEM VNS 5/2005
Energiantuotantomuotojen kilpailukyky ..... III/TEM 84/2007
Energiapolitiikka ..... I/TEM
Esteettömyys liikenteessä ..... I/LVM
Etelä-Aasia ..... II 13.2
Eteläinen Afrikka ..... II 16.2
Etelä-Kaukasia ..... II 12.2
EU–Afrikka-suhteet ..... II 15.6
EU, maatalous ja maaseudun kehittäminen I
EU, talous- ja rahoituskriisi I
EU:n avoimuus I
EU:n Itämeri-strategia I
EU:n kahdenväliset ja alueelliset vapaakauppaneuvottelut ..... II 9.2
EU:n kilpailukykypolitiikka, Lissabonin sopimus I
EU:n laajentuminen I
EU:n liikenneasiat I
EU:n perussopimusten uudistaminen I
EU:n rahoituskehykset, uudelleentarkastelu I
EU:n työllisyys-, sosiaali- ja terveyspolitiikka I
EU:n ulkosuhteet I
EU:n viestintäasiat I
EU:n ympäristöasiat I
Euroopan naapuruuspolitiikka (ENP) ..... II 1.3
Euroopan neuvosto ..... II 3.2
Euroopan talousalue ja Sveitsi ..... II 11.2
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) ..... II 2.5
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ..... I/UM
Euroopan unionin jäsenmaat ..... II 11.1
Euroopan unionin kehityspolitiikka ..... II 1.4
Euroopan unionin kriisinhallinta ..... I/UM
Euroopan unionin laajentuminen ..... I/UM
Euroopan unionin laajentuminen ..... II 1.1
Euroopan unionin siviilikriisinhallinta ..... I/UM
Euroopan unionin sotilaallinen kriisinhallinta ..... I/UM
Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) .. II 2.2
Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta ..... II 1.2
Euroopan unionin yhteisvastuulauseke ja turvatakuulauseke ..... III/UM 67/2006
Eurooppa-neuvoston kokouksista tiedottaminen ..... III/UM 67/2006
Globalisaation hallinta ..... II 5.6

Hallinnon kehittäminen ..... I/VM
Hallituksen EU-politiikka I
Hallituksen Itämeripolitiikka ..... III/VNK K 2, 3, 5/2007
Hallituksen Itämeripolitiikka ..... III/VNK K 2/2008
Hallituksen kehityspoliittinen ohjelma, toimeenpano ..... II 4.3
Hallituksen ohjelman toimeenpano I
Hallituksen toimenpidekertomus v. 2006 ..... III/VNK K 4/2007
Hallitus I
Hallitusohjelman seuranta ..... I/VNK
Hankintatoimi ..... III/TEM 50/2006
Helsinki-prosessi ..... I/UM
Henkilökohtainen avustaja, järjestelmän kehittäminen ..... III/STM 166/2006
Henkilötietojen suoja, yleissääntely ..... III/SM 25/2005
Hintakatto ..... III/LVM 74/2004
Hukkakauran torjunta ..... III/MMM 50/2001
Humanitaarinen apu ..... I/UM
Humanitaarinen toiminta ..... II 5.9
Humanitääriset järjestöt, toimintaedellytykset ..... III/UM K 4/2007
Huoltovarmuus ..... III/LVM 14/1999
Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano ..... III/SM VNS 3/2007
Ihmisoikeudet ..... II 3.
Ihmisoikeuskysymykset, Yhdistyneet kansakunnat ..... II 3.3
Ihmisoikeustuomioistuinasiat v. 2008 ..... II 3.4
Ikääntymispolitiikka ..... I/VNK
Ikääntyneiden vanhempien hoitaminen, tilapäinen vapaa ..... III/TM 44/2006
Ilmakuljetushanke SAC ..... III/UM VNS 2/2007
Ilmastonmuutos ..... I/YM
Ilmastoselvitykset ..... I/VNK
Informaatio-ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa ..... III/STM M 2/2008
Innovaatiohankkeet ..... III/TEM K 3:2/2005
Innovaatiopolitiikka ..... I/TEM
Investointien edistäminen ..... II 9.6
Investointipäätökset ja taseinformaatio ..... III/VM VNS 2/2008
Isyyslaki, säännös kanneajasta ..... III/OM 56/2004
Itä- ja Länsi-Afrikka ..... II 16.1
Itä-Aasia ..... II 13.4
Itä-Eurooppa ..... II 12.2
Itämeren alueen yhteistyö ..... II 10.3
Itämeripolitiikka, hallituksen ..... III/UM K 2, 3, 5/2007
Itämeripolitiikka, hallituksen ..... III/VNK K 2, 3, 5/2007
Itämeripolitiikka, hallituksen ..... III/VNK K 2/2008
Joukkoliikenne ..... I/LVM
Julkinen palvelu; Yleisradio ..... III/LVM K 16/2007
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka ..... III/VM VNS 2/2005
Julkisen vallan käyttö ..... III/VM 191/1998
Julkisuusdiplomatia, Suomen maakuva, kulttuurivienti ..... II 8.1
Jätekuljetusten valvonta ..... III/YM 257/2006

Jätelain kokonaisuudistus ..... III/YM 257/2006
Jätelaki, muutoksen toimeenpano ..... III/YM 176/2007
Jätelaki, tuottajavastuu, romuajoneuvot ..... III/YM 152/2003
Kaakkois-Aasia ..... II 13.3
Kaatopaikkojen jätevero ..... III/YM 257/2006
Kaavajärjestelmän kehittäminen ..... III/YM 102/2008
Kalatalous ..... I/MMM
Kalatalousrahasto ..... III/MMM 220/2006
Kalleusluokitus, luopuminen ..... III/VM 267/2002
Kanada ..... II 14.
Kansainvälinen kriisihallinta, Suomen osallistuminen ..... II 2.4
Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset ..... II 6.
Kansainvälinen rikostuomioistuin ..... I/UM
Kansainvälinen rikostuomioistuin ..... I/UM
Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta ..... I/PLM
Kansainvälinen ympäristöpolitiikka ..... II 5.8
Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminta ..... II 4.6
Kansalaispalvelut ..... II 7.
Kansalaisten oikeussuhteet ..... I/OM
Kansalaisviestintä ..... II 8.2
Kansallis- ja luonnonpuistoja koskeva lainsäädäntö ..... III/YM 169/2003
Kansallisen puolustuksen ylläpito ja kehittäminen ..... I/PLM
Kansan- ja kansalaisopistojen rahoitus ..... III/OPM 112/2005
Kansaneläkejärjestelmän kehittäminen ..... III/STM 90/2006
Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus ..... III/STM 3/2005
Karibia ..... II 14.
Kasvinsuojeluaineet ..... III/MMM 147/2006
Kauppa- ja teollisuusministeriö ..... I/TEM
Kauppa-aluskanta ..... III/LVM 14/1999
Kauppakiistat ..... II 9.3
Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ..... II 9.
Kehityspoliittinen ohjelma, hallituksen ..... II 4.3
Kehityspoliittinen vaikuttaminen ..... II 4.2
Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ..... I/UM
Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ..... III/UM K 1, 3, 8/2008
Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ..... III/UM K 2/2008
Kehityspolitiikka ..... II 4.
Kehitysrahoituslaitokset, kansainväliset ..... II 5.7
Kehitysyhteistyö ..... I/UM
Kehitysyhteistyökertomus ..... III/UM K 1, 3, 8/2008
Kehitysyhteistyömäärärahat ..... III/UM K 2/2008
Keski-Aasia ..... II 12.2
Keskus-, alue- ja paikallishallinnon henkilöstöpolitiikka ..... III/VM VNS 2/2005
Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri ..... I/MMM
Kiinteistöt, henkilötietojen rekisteröinti ..... III/OM 75/2005
Kirjanpitolainsäädännön muutokset, verolainsäädäntö ..... III/VM 126/2004
Kirkolliset asiat ..... I/OPM

Konflikteista toipuvat ja hauraat valtiot ..... II 4.5
Konsulipalvelut ..... II 7.1
Korkeakoulujen aikuiskoulutus ..... III/OPM 40/2005
Korkeakoulukeksinnöt ..... III/TEM 259/2004
Korvausten takaisinperintä ..... III/OM 36/1992
Kotikuntaratkaisu ..... III/VM 67/2004
Kotouttamislain kehittäminen ..... III/SM 166/2005
Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen ..... III/STM 234/2006
Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta ..... III/OPM 33/2006
Koulutus- ja tiedepolitiikka ..... I/OPM
Koulutuspoliittinen selonteko ..... III/OPM VNS 4/2006
Kriisijohtaminen ja tilannekuva ..... I/VNK
Kriisitiedotus ja kriisiportaali ..... I/VNK
Kriminaalipolitiikka ..... I/OM
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka ..... I/OPM
Kulttuuriperintö ..... I/OPM
Kulttuurivienti ..... I/OPM
Kulttuurivienti ..... II 8.1
Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka ..... I/TEM
Kunnallisen eläkejärjestelmän uudistaminen ..... III/VM 45/2004
Kunnat ..... I/VM
Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteuttaminen ..... III/VM 155/2006
Kuntoutus, Kansaneläkelaitoksen järjestämä ..... III/STM 3/2005
Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus ..... III/TEM M 7/2000
Köyhyyden vähentäminen ..... I/STM
Lannoitevalmistelaki ..... III/MMM 71/2005
Lastensuojelu ..... III/STM 252/2006
Latinalainen Amerikka ..... II 14.
Latinalainen Amerikka ..... II 14.2
Libanon ja Syyria ..... II 15.2
Liikenne- ja viestintäministeriö ..... I/LVM
Liikenne- ja viestintäministeriö ..... III/LVM
Liikennejärjestelmän kehittäminen ..... I/LVM
Liikennepoliittinen selonteko ..... III/LVM VNS 3/2008
Liikennetraktorit ..... III/LVM 24/2006
Liikennetraktorit ..... III/LVM 41/2008
Liikenneturvallisuus ja huoltovarmuus ..... I/LVM
Liikennevalvonta, automaattinen ..... III/OM 16/2005
Liikenneverkko ..... I/LVM
Liikuntatoimi ..... I/OPM
Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu ..... III/YM 76/2003
Liito-oravan suojelu ..... III/MMM 73/2003, LA 154/2003
Lissabonin sopimus ..... I/UM
Lissabonin sopimus ..... I/VNK
Lissabonin strategia ja kilpailukykypolitiikka I
Lissabonin strategia I
Lukion suullisen kielitaidon arviointi ..... III/OPM 98/2008

Luonnonsuojelu ..... I/YM
Luonnonvarat ja ilmastonmuutos ..... I/MMM
Lähialueyhteistyö..... I/UM
Lähialueyhteistyö..... II 10.6
Lähi-idän rauhanprosessi ..... I/UM
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka ..... II 15.
Länsi- Keski- ja Etelä-Eurooppa ..... II 11.
Länsi-Balkan..... II 11.3
Lääkehoidon kustannukset..... III/STM 50, 164/2004
Lääkekorvausuudistus..... III/STM 97/2005
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen..... III/STM 134/2008
Maa- ja metsätalousministeriö..... I/MMM
Maa- ja metsätalousministeriö..... III/MMM
Maahanmuuttohallinto..... I/SM
Maahanmuuttopolitiikka, monikulttuurinen Suomi..... III/SM VNS 4:22/2001
Maailman kauppajärjestö WTO..... II 9.1
Maaseudun kehittäminen ..... I/MMM
Maaseudun kehittäminen, ohjelmien hallinnointi..... III/MMM 35/2006
Maatalouden luopumistuki ..... III/MMM 34/2006
Maatalouden rakennetuet..... III/MMM 113/2007
Maatalous ja maaseudun kehittäminen ..... I/MMM
Maataloustuotanto ..... III/MMM VNS 4/2005
Maataloustuottajien työterveydenhuolto, kehittäminen..... III/STM 132/2006
Maitohygienialaki ..... III/MMM 25/1995
Maksuhäiriöpolitiikka..... I/OM
Markkinoiden sääntely..... I/TEM
Matkustajaluettelot ..... III/LVM 59/2004
Media ja postitoiminta ..... I/LVM
Merenkulku..... I/LVM
Merentutkimus..... I/LVM
Merentutkimuslaitoksen toiminnot, uudelleen järjestäminen ..... III/LVM 121/2008
Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky ..... III/LVM 115/2007
Merkkivuosi 1809..... I/VNK
Metsäkauriin metsästys..... III/MMM 278/2004
Metsäsuunnitelma ja nuoren metsän hoito..... III/MMM 212/1997
Metsätalous ..... I/MMM
Metsäteollisuuden toimintaedellytykset ..... I/VNK
Muutosturva..... III/TEM 48/2005
NATO, Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC)..... II 2.3
Naton NRF-konsepti..... III/UM VNS 2/2007
Naton rauhankumppanuustoiminta ..... I/UM
Nuori työtön, väylä kohti työelämää..... III/TEM 225/2002
Nuorisojärjestöjen rahoitus..... III/OPM 28/2005
Nuorisotoimi ..... I/OPM
Oikeusministeriö..... I/OM
Oikeusministeriö..... III/OM
Oikeusturvan kehittäminen ..... I/OM

Oikeusyhteistyö, EU:n ja kansainvälinen ..... I/OM
Omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus ..... III/OPM 40/2005
Omistajaohjaus, liikenneministeriön ..... I/LVM
Opettajankouluttajien koulutus ..... III/OPM 74/1999
Opetusministeriö ..... I/OPM
Opetusministeriö ..... III/OPM
Opintotuki ..... I/OPM
Opintotuki, kehittäminen ..... III/OPM 11/2005
Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä ..... III/OPM 73/1999
Oppisopimuskoulutus, rahoitusjärjestelmä ..... III/OPM 119/2008
Osaamisen tasokorotus ..... III/OPM VNS 4:6/2001
Osakeyhtiömuotoisten kiinteistörahastojen verotus ..... III/VM 102/2006
Oseania ..... II 13.
Pakolaispolitiikka ..... II 3.5
Palvelut ja toimeentuloturva ..... I/STM
Pankkien kilpailu, talletussuojalainsäädäntö ..... III/VM 132/2007
Paristot ja akut, keräysasteen nostaminen ..... III/YM 176/2007
Peitetoiminta ja valeostot ..... III/SM 34/1999
Pelastustoimi ..... I/SM
Perintätoimeksiantojen rajoitukset ..... III/OM 21/2004
Persianlahden alue ..... II 15.3
Perunan rengasmätä ..... III/MMM 87/1995
Perusopetuksen opetusryhmäkoko ..... III/OPM 118/2008
Perusterveydenhuolto ja ennalta ehkäisevä työ ..... III/STM 77/2004
Perusturvan parantaminen ..... III/STM 155/2001
Pienimuotoinen sähköntuotanto, verkkoon liittäminen ..... III/TEM 181/2006
Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä ..... III/TEM 116/2007
Pikaluototuksen hallinta ..... III/VM K 10/2006
Pohjoinen ulottuvuus ..... I/UM
Pohjoinen ulottuvuus ..... II 10.4
Pohjois-Afrikka ..... II 15.
Pohjois-Afrikka ..... II 15.5
Pohjois-Amerikka ..... II 14.1
Pohjois-Atlantin puolustusliitto ..... I/UM
Pohjois-Atlantin puolustusliitto ..... II 2.3
Pohjoisen Euroopan alueellinen yhteistyö ..... III/UM VNS 6:2/2004
Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö ..... II 10.2
Pohjoismainen yhteistyö ..... I/UM
Pohjoismainen yhteistyö ..... II 10.1
Poliisilain kokonaisuudistus ..... III/SM 266/2004, LA 58/2005
Poliisin hallintorakenneuudistus ..... III/SM 72/2006
Poliisitoimi ..... I/SM
Porotalous ..... I/MMM
Postipalvelut ..... III/LVM 241/2004
Postitoiminta ..... I/LVM
Presidenttien elämänkertatyöryhmä ..... I/VNK
Prostituoiduille järjestettävät tukitoimet ..... III/STM 221/2005

Puolustusministeriö ..... I/PLM
Puolustusministeriö ..... III/PLM
Puolustuspolitiikka ..... I/PLM
Puolustusvoimien materiaalinen valmius ..... I/PLM
Puolustusvoimien rakennemuutos ..... I/PLM
Puolustusvoimien toiminta työnantajana ..... III/PLM 199/2005
Päihdehuolto, akuutin kehittäminen ..... III/SM 90/2005
Päivähoidon hallinto ja ohjaus ..... III/STM 91:5/1999
Päästökauppalain vaikutukset kaukolämpösektoriin ..... III/TEM 161/2006
Radiotoiminnan toimiluvat ..... III/LVM 82/2005
Rahankeräykset ..... III/SM 102/2005
Rahoitusmarkkinat ..... I/VM
Rahoitusvakuudet, verosäännökset ..... III/VM 133/2003
Rajavartiolaitos ..... I/SM
Rajavartiolaitos, lainsäädännön toimeenpano ..... III/SM 6/2005
Rakennerahastopolitiikka ..... I/TEM
Rakennusten energiatodistukset ja energiatehokkuus ..... III/YM 170/2006
Rakentaminen ..... I/YM
Rauhankumppanuus (PfP) ..... II 2.3
Rehulaki ..... III/MMM 27/2007
Riistatalous ..... I/MMM
Rikesakkolainsäädäntö ..... III/OM 44/2002
Romuajoneuvot ..... III/YM 152/2003
Ruotsin ja Suomen kuntien yhteistyö ..... III/VM 191/1998
Saharan eteläpuolinen Afrikka ..... II 16.
Sairausvakuutusmaksujen tarkistaminen ..... III/STM 68, 129/2005
Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen ..... III/OM 164/2007
Schengen-alue ..... I/UM
Selviämisasematoiminta, kehittäminen ..... III/SM 90/2005
Senaattorin uudistaminen ..... I/VNK
Siemenhuolto ..... III/MMM 45/2000
Siemenperunakeskus ..... III/MMM 70/2002
Sisäasiainministeriö ..... I/SM
Sisäasiainministeriö ..... III/SM
Sisäinen turvallisuus ..... I/SM
Siviilikriisinhallinta ..... III/SM VNS 6/2004
Siviilikriisinhallintaan osallistuva henkilöstö, palvelussuhde .... III/SM 46/2008
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ..... III/STM 49/2002
Sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmä, uudistaminen . III/STM 37/2008
Sosiaali- ja terveysministeriö ..... I/STM
Sosiaali- ja terveysministeriö ..... III/STM
Sosiaali- ja terveyspalvelut ..... I/STM
Sosiaaliset yritykset ..... III/TEM 132/2003
Sosiaaliturvan muutoksenhaku ..... III/STM 58/2008
Sotainvalidien korvausturva ..... III/STM 150/2002
Sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta, Suomen osallistuminen..... III/UM VNS 2/2007
Sotilaallinen kriisinhallinta, kansainvälinen ..... I/PLM

Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa ..... III/OM 1/1998
Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa ..... III/OM 48/1998
Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ..... I/STM
Suomen energia- ja ilmastopolitiikka ..... III/T EM M 4/2001
Suomen ja Venäjän suhteet..... I/UM
Suomen maakuva..... II 8.1
Suomen turvallisuusneuvostokampanja..... II 5.3
Surmansa saaneen läheinen, kärsimyksen korvaaminen ..... III/OM 192/2005
Sveitsi ..... II 11.2
Syrjäytymisen ja köyhyyden vähentäminen ..... I/STM
Syyntakeisuus ..... III/OM 44/2002
Syöttötariffit, uusiutuva energia ..... III/TEM 100/2006
Sähköinen asiointi..... III/LVM 61/2006
Sähköinen lääkemääräys..... III/STM K 4/2006
Sähköinen potilaskertomus..... III/STM K 4/2006
Sähkön saatavuuden varmistaminen..... III/TEM 228/2006
Säädösvalmistelun kehittäminen ..... I/OM
Taide- ja kulttuuriperintö..... I/OPM
Taitelijat, apurahaa saavien sosiaaliturva ..... III/STM 76/2004
Talletussuojalainsäädäntö ja pankkien kilpailu ..... III/VM 132/2007
Talletussuojan vakuusjärjestelmä ..... III/VM 158/2008
Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD ..... II 9.8
Taloudelliset ulkosuhteet..... I/UM
Talous- ja finanssipolitiikka ..... I/VM
Talousneuvosto..... I/VNK
Talouspoliittinen päätöksenteko ..... I/VNK
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus..... III/STM 195/2004
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus..... III/TEM 195/2004
Tasa-arvon edistäminen..... I/STM
Tekijänoikeuskysymykset, tulkinta ..... III/OPM 98/2006
Tekijänoikeuslain lainakorvausjärjestelmä..... III/OPM 126/2006
Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen ..... III/OPM 28/2004
Teknologia- ja innovaatiopolitiikka..... I/TEM
Terrorismin ennaltaehkäisy ..... III/OM 81/2007
Terrorismin ennaltaehkäisy ..... III/UM 81/2007
Terrorismin vastainen yhteistyö ..... I/UM
Terrorismin vastainen yhteistyö ..... II 2.7
Terveyden- ja toimintakyvyn edistäminen ..... I/STM
Terveydenhuollon maksukatto..... III/STM 187/2001
Terveyspalvelut ..... I/STM
Teräs ja tekstiili ..... II 9.4.3
Tiedepolitiikka..... I/OPM
Tiemaksujärjestelmä..... III/LVM 109/2007
Tietoliikenneinfrastruktuuri..... III/LVM K 3/2005
Tietoyhteiskunta ..... I/LVM
Tietoyhteiskunta ..... III/KTM VNS 4:4/2001
Tietoyhteiskunta ..... III/OPM VNS 4:3/2001

Tilannekuva ja aluevalvonta ..... I/PLM
Tilatukijärjestelmä ..... III/MMM 17/2005
Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano..... III/MMM 52/2007
Tilintarkastuslaki ..... III/TEM 194/2006
Toimeentuloturva..... I/STM
Toisen asteen opiskelijoiden opintotuki ..... III/OPM 9/2006
Transatlanttinen yhteistyö..... I/UM
Tulevaisuusselonteko, ilmastoselvitykset..... I/VNK
Tulli ..... I/VM
Tullietuusjärjestelmä GSP, kauppapoliittiset instrumentit ..... II 9.4.2
Tuomioistuinasioiden oikeuspaikka ..... III/OM 57/2000
Tuontikaupan esteet ja kehitysmaatuonnin helpottaminen..... II 9.4.1
Tuontipolitiikka ..... II 9.4
Tuotteiden ekologinen suunnittelu ja energiamerkinnät..... III/TEM 163/2008
Tupakkalain toimeenpano..... III/STM 226/2005
Tupakkalaki, rangaistussäännösten asianmukaisuus ..... III/STM 101/2008
Turpeen päästökerroin ..... III/TEM 84/2007
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ..... I/UM
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ..... II 2.1
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ..... III/PLM VNS 6:3/2004
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ..... III/PLM VNS 6:5/2004
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ..... III/UM VNS 6:2/2004
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ..... III/VNK VNS 6/2004
Turvallisuuspolitiikka ja kriisinhallinta ..... II 2.
Työ- ja elinkeinoministeriö..... III/TEM
Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen..... III/STM K 4/2003
Työaikajärjestelyt, perhe, opiskelu ja työelämä..... III/TEM VNS 4:13/2001
Työeläkeuudistus ..... III/STM 242/2002
Työeläkeuudistus ..... III/STM 261/2002
Työelämä ..... I/TEM
Työelämän vetovoiman lisääminen ..... I/STM
Työelämäselonteko, toimet..... III/TEM VNS 4/2004
Työllistyminen ja muutosturva, toimintamalli..... III/TEM 48/2005
Työllisyys ja työn teettämisen kustannukset ..... III/VM VNS 4/2001
Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka..... I/TEM
Työllisyysasteen nostaminen ..... III/TEM VNS 4:11/2001
Työmarkkinauudistuksen toimeenpano ..... III/TEM 164/2005
Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma ..... I/TEM
Työnantajan ja henkilöstön välinen yhteistoiminta kunnissa ..... III/VM 267/2006
Työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeus ..... III/TEM 68/2008
Työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeus ..... III/STM 68/2008
Työterveyslaitoksen toiminta ja rahoitus, lain seuranta..... III/STM 156/2004
Työttömyysetuuksien rahoitus..... III/STM 243/2002
Työttömyysturvajärjestelmä ja työeläkejärjestelmä ..... III/STM 223/2004
Työttömyysturvalaki..... III/STM 115/2002
Työttömyysturvan peruspäivärahan taso ..... III/STM S 4/1996
Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus II

Ulkoasiainministeriö ..... I/UM
Ulkoasiainministeriö ..... III/UM
Ulkomaalaishallinto ..... III/SM 219/1994
Ulkomaalaislain seuranta ja kehittäminen ..... III/SM 28, 151/20003
Ulkomaalaisviraston toiminta ..... III/SM 15/2000
Ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmä ..... III/UM 50/2005
Ulkomaanliikenteen varustamot, tukeminen ..... III/LVM 72/2004
Ulkomainen työvoima ..... III/STM 171/2008
Ulosoton asiamieskielto ..... III/OM 83/2006
Ulosottorekisterin julkiset tiedot, luottotietorekisteri ..... III/OM 241/2006
Ulosottoviranomaiselle tehtävät ilmoitukset ..... III/OM 83/2006
Uusiutuva energia, kaukolämpö ..... III/YM 102/2008
Uusiutuvan energian käyttö kaukolämmön tuotannossa ..... III/TEM 102:2/2008
Vaalit ja puolueet ..... I/OM
Vakuutusedustus, lain vaikutukset ..... III/STM 220/2004
Vakuutuskassalaki, kokonaisuudistus ..... III/STM 156/2005
Valeostot ..... III/SM 34/1999
Valituslupajärjestelmä ..... III/YM 102/2008
Valtion eläkejärjestelmän uudistaminen ..... III/VM 46/2004
Valtion omistajapolitiikka ..... I/VNK
Valtion omistajapolitiikka ..... III/VNK 80/2007
Valtion omistajapolitiikka, osakemyyntitulojen käyttäminen ..... III/VM 80:2/2007
Valtion toimintojen sijoittaminen ..... III/VM 237/2001
Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka ..... I/VM
Valtioneuvostolaki 2008 -työryhmä ..... I/VNK
Valtioneuvoston arkiston siirto ..... I/VNK
Valtioneuvoston kanslia ..... I/VNK
Valtioneuvoston kanslia ..... III/VNK
Valtionosuusuudistus ..... III/VM 88/2005
Valtiontalous ..... I/VM
Valtiovarainministeriö ..... I/VM
Valtiovarainministeriö ..... III/VM
Valvottu läpilasku ..... III/OM 31/2003
Vammaisille järjestettävät palvelu ja tukitoimet ..... III/STM 166/2008
Vammaispoliittinen ohjelma ..... III/STM VNS 5/2006
Vapaa sivistystyö ..... III/OPM 112/2005
Vapaaehtoinen maanpuolustus, lain täytäntöönpano ..... III/PLM 172/2006
Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue I
Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, EU:n I
Vastuuvelan katesäännökset ..... III/STM 19/2005
Velkahallinta ja maksuhäiriöpolitiikka ..... I/OM
Venäjä ..... II 12.1
Venäjä, Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia, Keski-Aasia ..... II 12.
Venäjän ja Suomen suhteet ..... I/UM
Venäjä-politiikka ..... III/UM K 4/2006
Venäjä-yhteydet, liikenne ..... I/LVM
Veronkantoon liittyvien korkojen perusteet ..... III/VM 57/2004

Verotus ..... I/VM
Vesitalous ..... I/MMM
Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen VKE ..... II 9.5
Vientivalvonta ..... II 9.7
Viestintä ..... II 8.
Viestintäkulttuuri ..... I/OPM
Viestintäverkot ..... I/LVM
Viisumipolitiikka ..... II 7.2
Vuokratyövoiman välitys ja käyttö ..... III/TEM 78/1996
Vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistaminen ..... III/TEM 77/2007
Vuosiloman pitäminen lyhennettynä työaikana ..... III/T EM 238/2004
Väestö ja perheen asema ..... III/STM VNS 4:20/2001
Väkivaltaisen radikalisoitumisen vastainen yhteistyö ..... II 2.7
Välimeriyhteistyö (Barcelonan prosessi) ..... II 15.4
Ydinpolttoaine, käytetyn loppusijoitus ..... III/TEM M 7/2000
Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet ..... III/OM 44/2003
Yhdistyneet kansakunnat ..... I/UM
Yhdistyneet kansakunnat, ihmisoikeuskysymykset ..... II 3.3
Yhdysvallat, Kanada, Latinalainen Amerikka, Karibia ..... II 14.
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen ..... I/PLM
Yhteismetsät de minimis –järjestelmässä ..... III/VM 206/2008
Yhteistoiminta yrityksissä, lain toimeenpano ja vaikutukset ..... III/TEM 254/2006
YK:n talous- ja sosiaalisektori ..... II 5.5
YK:n toiminta, kehitysrahoituslaitokset , globaalikysymykset .. II 5.
YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto ..... II 5.2
YK-reformit ..... II 5.4
Yksityisyyden suoja työelämässä ..... III/TEM 121/1998
Yleissivistävä koulutus ..... I/OPM
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ..... III/OPM 14/2005
Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ..... I/OPM
Ympäristöasiat liikenteessä ..... I/LVM
Ympäristöministeriö ..... I/YM
Ympäristöministeriö ..... III/YM
Ympäristönsuojelu ..... I/YM
Yrittäjyyden politiikkaohjelma ..... I/TEM
Yrittäjyyden vahvistaminen ..... III/TEM VNS 4:17/2001
Yritysten rahoitustilanteen kehittyminen ..... III/TEM 208/2008
Yritysten toimintaympäristö ..... I/TEM
Århusin yleissopimus, ympäristöasiat ja pitkittäishankkeet ..... III/YM 165/2003

LYHENTEET:

VNK ..... valtioneuvoston kanslia
UM ..... ulkoasiainministeriö
OM ..... oikeusministeriö
SM ..... sisäasiainministeriö
PLM ..... puolustusministeriö
VM ..... valtiovarainministeriö
OPM ..... opetusministeriö

Hakemisto

MMM ..... maa- ja metsätalousministeriö
LVM ..... liikenne- ja viestintäministeriö
TEM ..... työ- ja elinkeinoministeriö
STM ..... sosiaali- ja terveysministeriö
YM ..... ympäristöministeriö

ISSN 0355-4058